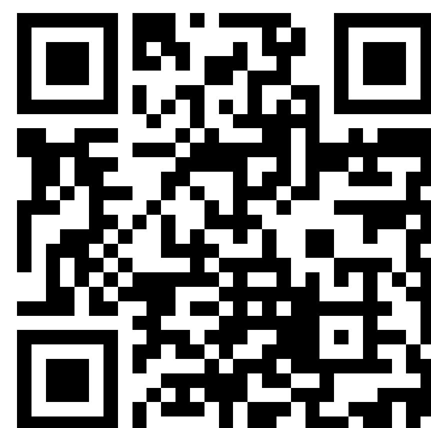
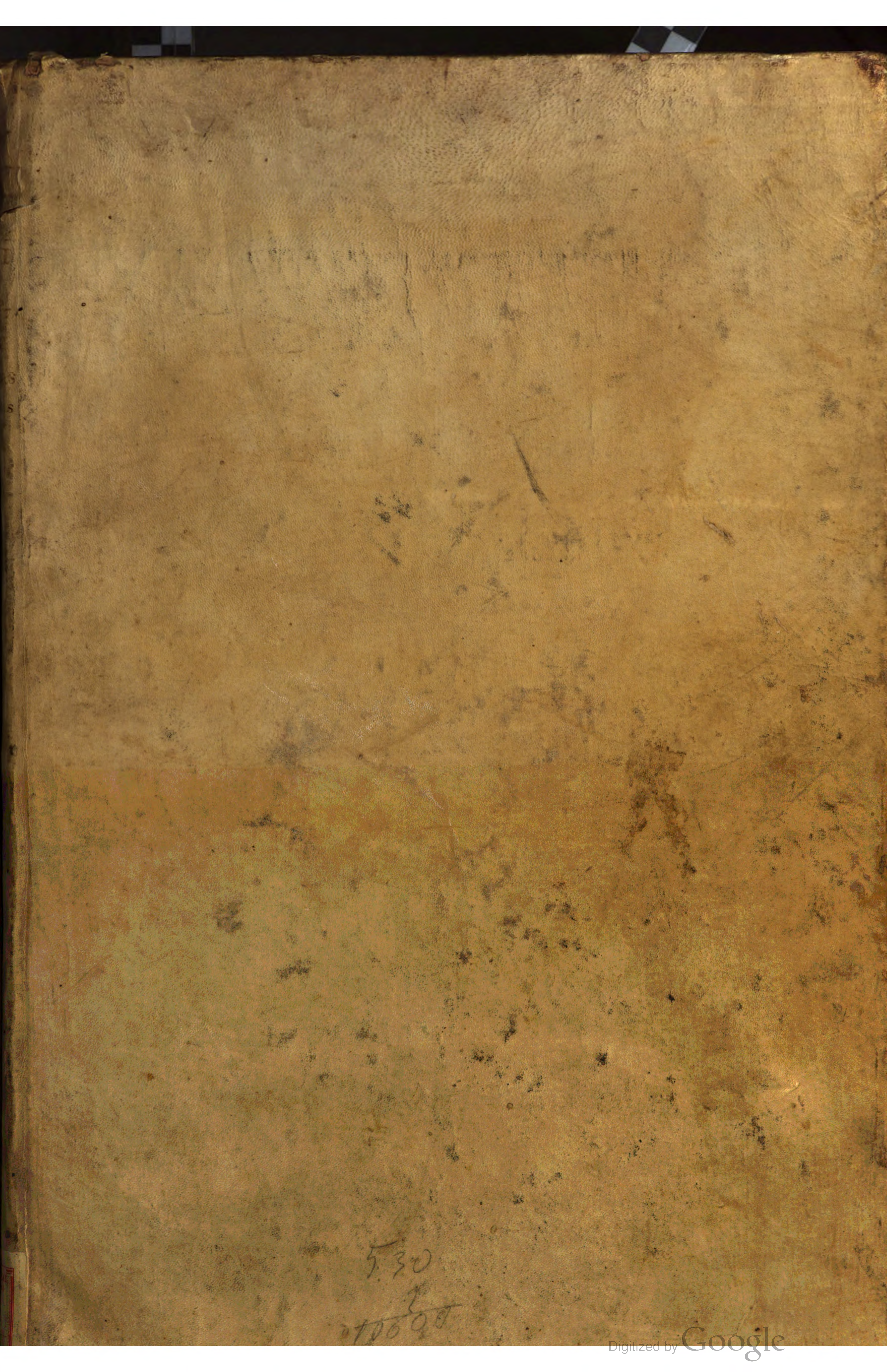
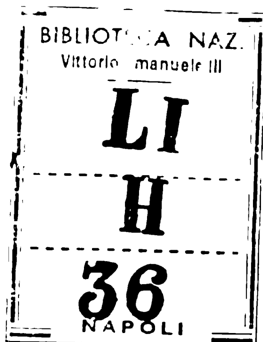

BIBLIOT A NAZ.
Vittorio manuele III
LI
H
36
NAPOLI

LEONIS DIACONI

HISTORIA,

SCRIPTORESQUE ALII

AD RES BYZANTINAS PERTINENTES.

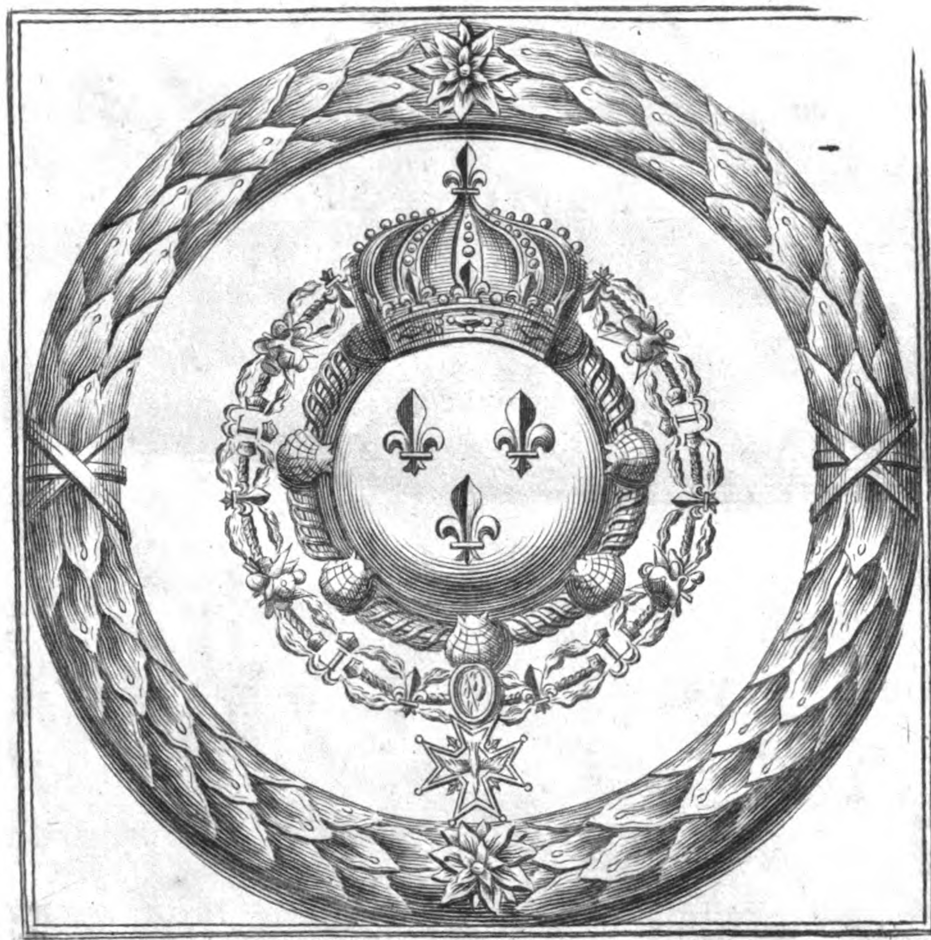
VENIT apud DE BURE fratres, Bibliopolas Regis Bibliothecæq. Regiæ, PARISIIS, via Serpent. n.° 7;

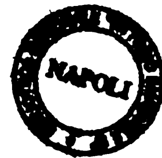
TREUTTEL et WÜRTZ, Bibliopolas, PARISIIS, via Borbonia, n.° 18; ARGENTORATI, via Serarior.; LONDINI, n.° 30, Soho-Square.

LEONIS DIACONI
CALOËNSIS
HISTORIA,
SCRIPTORESQUE ALII AD RES BYZANTINAS PERTINENTES,
quorum Catalogum proximum folium indicabit.

E BIBLIOTHECA REGIA NUNC PRIMUM IN LUCEM EDIDIT, VERSIONE LATINA ET NOTIS ILLUSTRAVIT

CAROLUS BENEDICTUS HASE, *in schola Regia speciali Linguarum Orientall. recentiorr. Professor, in Bibliothecæ Regiæ parte Codd. mss. Græcos et Latinos complectente Agens, Academiæ Scientiar. Regiæ Berolinensis &c. &c. Socius.*

PARISIIS,
E TYPOGRAPHIA REGIA.

M. DCCC. XIX.

CONSPECTUS

EORUM QUÆ IN HOC VOLUMINE

CONTINENTUR.

INLVSTRISSIMO. ET. EXCELLENTISSIMO.

VIRO.

NICOLAO.

COMITI. DE. ROMANZOFF.

IMPERII. RVSSICI. CANCELLARIO.

ORDINVM. IMPERII.

PEREGRINORVMQVE. ALIORR. PLVRIMORR. EQVITI.

ETC. ETC. ETC.

QVI.

SINCERÆ. MAGNÆQ. GLORIÆ.

CVPIDITATE. INCENSVS.

LITTERARVM. ET. HONESTARVM. ARTIVM.

TVM. SVBLIMIORVM. OMNIVM. SCIENTIARVM.

STVDIA.

ITA. COMPLEXVS. EST. ET. FOVET.

VT. IISDEM.

CVM. REI. PVBLICÆ. VTILITATIBVS.

ARCTISSIMO. VINCVLO. CONSOCIATIS.

OMNI. EVROPÆ. TOTIQ. POSTERITATI.

SVMMO. SE. CVLMINE. DIGNISSIMVM. PRODIDERIT.

HISTORIÆ. BYZANTINÆ.

NOVVM. HOC. VOLVMEN.

D. N. E.

L. M. Q.

D. D. D.

EDITOR.

PRÆFATIONIS

IN

LEONIS DIACONI HISTORIAM,

ALIAQUE

QUÆ HOC VOLUMINE CONTINENTUR,

SYLLABUS

SEU

CONSPECTUS ET SUMMA.

PARS QUARTA. *Quid a nobis præstitum sit in hac editione.*

LECTORI.

I. Si quis fortasse miratur, quid sit, quod Leonis Diaconi Historia, quam complures ante annos receperam me editurum, nunc demum exeat: is, ubi dilationis causam perspexerit, una et mihi facile veniam dabit procrastinationis, et eo majores gratias viro amplissimo, cujus munificentia conatui meo subventum est, habebit. Quapropter nihil prius exponam, quam qua fortuna scriptor diu retrusus nunc potissimum exstiterit. Deinde dicam de vita auctoris, et quæ mea quidem sit de ingenio ejus, de genere dicendi, de fide, existimatio: item de Codice, in quo uno, quantum scio, Historia est ejus conservata. Tum de Tacticis agam Nicephori Phocæ, deque fragmentis Joannis Epiphaniensis et Theodosii monachi, corollarii nomine in hoc volumen additis: postremo rationem et versionis et notarum mearum, et omnino editionis, explicabo. I. De divisione quadripartita præfationis.

II. Ego, postquam in Bibliotheca Regia esse cœpi, ut primum penitius eam nosse licitum est, facile intellexi, etiam post Goari, Possini, Ducangii et, qui admodum multa veterum monumenta e situ eruit, Combefisii varios labores, quasi e quodam inexhausto fonte, hauriri inde non pauca posse ad collectionem auctorum Byzantinorum cumulatius augendam. E scriptoribus autem ibi servatis duos esse potissimum, Leonem Diaconum et Michaëlem Psellum, quorum editio et desideraretur dudum a viris doctis, et esset jam aliquando si minus confecta, concepta certe animo, atque affecta. Nam illum ipsum Combefisium testatum est ex Harles. Bibl. Græc. VII. 684. C. cum esset animo erecto ad indaganda in lucemque evocanda Græcorum scripta, ecclesiastica præsertim et Byzantina, Bibliothecam Regiam scrutantem cepisse cum Leonis tum Pselli cognitionem, editionemque utriusque adornasse. Quin ipse sic habet notis ad Auctar. noviss. Biblioth. Græcor. Patr. Paris. 1672. p. 545. subhorride (ut plerumque incomtus est in oratione Latina): II. Editio Leonis Diac. a Combefisio affecta.

Photii technas malasque artes cum alii prosecuti sunt Græci æquales, aut parum suppares, tum meus Logotheta [hic est Simeon magister et Logotheta, de quo Harles. VII. 471. C.], *si quando, pace lenius aspirante, ac Christianissimo Rege semper victore, Regia Lupara, historiæ Byzantinæ pæne necessario supplemento, cum Leone Diacono et Michaële Psello, regium vere multiplici titulo argumentum, juris publici regia munificentia faciat: ne sibi per moras Batavus, aut gens alia, eam gloriam rapiat.* Sed a. 1679 a vita discessit Combefisius, deque duobus tomis Auctarii Byzantini, quos edendos sibi proposuerat, ne priorem quidem potuit divulgare. Is enim, scriptores post Theophanem continens, videlicet Constantinum Porphyrogenetam de vita Basilii, Continuatorem anonymum Theophanis, Joannem Cameniatam, Georgium monachum, alios, non nisi sexennio post, curante Sebastiano Mabre-Cramoisy, ex typographia Regia a. 1685 in lucem prolatus est. Editio alterius, Leonem Michaëlemque Psellum complexuri, prope triginta annis post commissa est Michaëli Le Quien, ex schedis Combefisianis adornanda: vid. Echard. Scriptorr. ordinis Prædicator. II. 684. C. Nec segniter is se ad opus admovit, ita ut Leo in typographia Regia formulis jam cœptus sit describi, ipseque Le Quien sic habeat Orient. Christian. I. 255. D. *Quæ Leo Diaconus refert in Historia, cujus pars typis Regiis jam edita est.* Atenim intervenit impressioni ingravescens bellum, quod de Hispaniarum successione gestum est, *consiliumque*, ut scribit Echardus loc. cit., *quod Michaëli Le Quien commissum erat exequendum, jamque typis Regiis inceptum, bello tum atrociori ubique flagrante interruptum est ac prolatum.* Igitur neque Combefisii opera neque Lequienii, a. 1733 vita functi, Leoni potuit prodesse. Et mirari licet, plagulas illas tunc impressas interiisse, prope dicam, in nihilum, neque usquam jam comparere. Ego certe scrutatus sum quæ potui, et perquisivi, percontatus quoque agentes typographiæ Regiæ, viros non solum peritissimos artis suæ, verum historicos quoque, monumentorumque officinæ ipsorum percuriosos: reliquias editionis illius inceptæ nullas potui nancisci. Quapropter suspicor, exemplaria ea vel casu aliquo peculiari, vel data opera, fuisse deleta.

III. Quid de versione Combefisiana factum sit.

III. Reliquerat igitur Combefisius, ex hac vita migrans, cum alia præclare inchoata multa, tum confectam, ut videtur, Leonis Psellique versionem Latinam. Sed illa priora, multis undique in schedas extincti involantibus (ut fere fit in eruditorum obitu), dissipata evanuerunt: versionem Leonis ac Pselli Parisiis in ædibus FF. Dominicanorum ad viam S. Honorati, ubi vita cessit Combefisius, multos annos asservatam esse constat, ejusque copiam viris doctis compluribus factam. Ita varii variis locis non solum mentionem fecerunt Leonis, verum illius fragmenta scriptis

scriptis quoque inseruerunt suis. Velut Bandurius Imper. Oriental. II. 465. C. 480. D. 481. B. 726. A. 728. D. Ducangius cum in Glossario non uno loco, tum in notis ad Zonaram II. 99. D. 103. C. 105. D. 107. A. D. omnium maxime autem Francisc. Pagius Critic. in Annales Baronii III. 873. D. *eam versionem opera Bernardi Montfauconi a se lectam, et quoad præcipua capita* (utor ipsius verbis) *descriptam esse* asseverans, ad historiam sæc. X vergentis *certius illustrandam*. Ac profecto ejus fragmentis refersit cum extremum tomum tertium Criticor. 873. D. 875. A. 876 A. tum exorsum tomi quarti 3. B. - 39. A. Unde eadem hausit partimque transcripsit Schlœzerus in *Nestore* s. Russische Annalen in ihrer Grundsprache u. s. w. V. 125. A.- 177. A. Alios contra nimium quantum neglexisse ea questus est Saxius Onomast. II. 156. C. *nobilissima illa fragmenta, latine edita, quomodo subinde homines eruditos, tanquam Guil. Cave* Histor. litterar. Scriptorr. ecclesiast. II. 106. A. *inprimisque J. A. Fabricium* Bibl. Gr. VI [is enim verus est numerus : apud Saxium legitur V]. 353. A. *et* XIII. 788. B. *latere potuerint*, cogitatione assequi se non posse. Tametsi in his erratum est ipsius Saxii. Nam cadat jam ejus reprehensio in Fabricium, cujus volumina exierunt alterum a. 1714, alterum a. 1726. Guil. Caveo certe, qui scripsit a. 1688, vitio nequit dari, quod tunc ignoravit, quæ Pagius a. 1705. erat editurus. Sed ut revertar ad versionem Combefisianam, superfuisse ea videtur usque ad motum repentinum, quo Gallia tota, vergente sæculo superiore, confusa est. Tunc illa ipsa procella, quæ viros studiis ac doctrinis exquisitioribus claros partim dejecit de statu omni, partim præcipites perturbavit ex patria; quo flatu collegia litteraria et religiosa universa evertit, eodem ut multa alia ingenii monumenta chartis reconditis mandata, sic item ultimas reliquias sedulitatis Combefisianæ dissipavit, aut obruit. Certe neque tum cum expilarentur libraria FF. Dominicanorum, neque cum post surreptiones varias libri inde residui per bibliothecas diversas diriberentur, quicquam de repertis Combefisii schedis auditum est, nedum de versionibus Leonis et Pselli : quæ vel in latebra aliqua ignorata delitescunt adhuc, vel (quod magis est credibile) omnino hodie interciderunt.

IV. Editio Leonis munificentia ill. Comitis Nicolai de Romanzoff denuo instituta.

IV. Quare, ubi semel in animum induxeram Leonem in lucem proferre, fieri oportuit novam interpretationem ejus Latinam : extra pauca loca quæ supra dixi, in Criticis Pagianis conservata. Deinde conquisivi quæ ad illustrandum scriptorem spectarent. Sed, opera jam fere prelo parata, perspicere cœpi, quantas ejus editio difficultates esset habitura, cum alias, quas hic definite edisseri quid attinet? tum magnitudinem impensarum, quibus nec privati cujusvis unius suppeterent facile copiæ, nec

certe meæ. Accedebat, ut ipse in Bibliotheca Regia sub id tempus essem occupatissimus, notitiam Codd. Græcc. ex Italia recens allatorum conficere conans, qualem de Codd. Florentinis Bandinius, de Vindobonensibus Lambecius ediderunt. Quamobrem, quo saltem intelligerem, quale virorum doctorum judicium futurum esset de Leone, satis tunc habui, librum sextum, ut erat a me versus, seorsum speciminis causa in lucem proferre *Notices et Extraits des Mss. de la Bibliothèque du Roi &c.* VIII. 254-296. Neque quicquam posthac propius est factum, quam ut cogitationem editionis integræ omnino dimitterem. Aliquot anni cum sic effluxissent, me aliis sollicitudinibus curisque distento, ecce vir doctus, quo nemo omni antiquitatis septentrionalis memoria abundantior, nemo in monumentis historiæ Russicæ examinandis, comparandis, explicandis acutior aut felicior, Philippus KRUG, Academiæ Imperialis scientiarum Petropolitanæ decus et ornamentum, ultro me litteris mire puris, amicis, candidis adiit, nihilque opinanti commonstravit, quemadmodum rei pridem institutæ expediri exitus posset. Nempe imperii Russici Cancellarium, &c. ill. Comitem Nicolaum DE ROMANZOFF, virum ut omni magnarum rerum laude cumulatum, ita natum provehendis liberalibus studiis, cum in manus ejus incidisset specimen Leonis in Notitiis Mss. editum, optare, ut scriptor totus in lucem proferatur: sumtus necessarios eundem subministraturum. Mirifice igitur delectatus hoc nuncio, multo acrius exarsi ad cupiditatem edendi operis : ipsiusque illustr. Comitis litteris paulo post magis etiam confirmatus, evestigio orsus sum editionem. Neque aliunde amplissimorum hominum mihi defuit studium aut voluntas. Nam et vir summus Comes DE MONTESQUIOU, Franciæ par, Regis Christianissimi consiliarius intimus, cum administrationem interiorem, ut nunc vocamus, in Gallia haberet, redemto exemplarium, ut aiunt, numero haud exiguo, expeditissimum reddere totum imprimendi negotium dignatus est : quam ejus voluntatem ratam fecit post eum eodem munere fungens ill. Dom. Comes DECAZES, &c. immortalem laudem comparans, dum litteras et scientias, omninoque bonas quasvis disciplinas in Francia florere atque ornari omni conatu curat : et vir eruditione, auctoritate, virtutibus eminentissimus, doctrinæ Orientalis per orbem terrarum princeps, liber Baro SILVESTER DE SACY, Rector universitatis Parisiensis, institutionis publicæ constituendæ Vvir, ordinis Reg. Legionis honorif. præfectus, Academiæ Reg. Inscriptt. et litterarr. human. sodal. &c. interventu suo obtinuit, ut in typographia Regia Leo formulis describeretur. Ita, his auspiciis incepta, biennii spatio ad exitum adducta impressio est : tardius fortasse quam voluissem, obsequi continuo tantis viris jucundissimum existimans : satis cito, si molem voluminis difficilemque rationem commentarii characterumque Græcorum spectes.

V. Venio nunc ad ea quæ constant de vita Leonis, pauca sane, nec diversa fere ab iis, quæ Notitt. Mss. VIII. 257. C. pridem protuli. Vitam Leo adiit Caloë, quæ civitas est (τῆς Καλοηνῶν πόλεως Le Quien Orient. Christ. I. 726. C.) Asiæ proconsularis in Tmolo monte, prope fontem Caystri amnis (infra 2. C): is tractus omnis themati Thracensium tunc accensebatur. De parentum conditione non habemus quod liqueat: patri nomen Basilii fuisse ipse ait 2. B. Ac primam quidem ætatulam in patria parentumque disciplina videtur exegisse: inde studiorum causa Constantinopolim tanquam ad domum quandam doctrinæ profectus, ibi a. 966 mens. April. sacro solenni Ascensionis, motu populari in Nicephorum effecto, Imperatorem gradatim per urbem equitantem conspexit, virtutemque ejus et animi firmitatem vi furiosa plebis perturbari haudquaquam posse admiratus est. Hæc se adolescentulo accidisse scribit 40. B. Ita si statuimus, a. 966 eum egisse annum circiter sextum et decimum, sequitur, natum esse sub a. 950. Circa a. 973. quo Basilio exauctorato Antonius Patriarcha creatus est, in Asia fuit: ibi certe gemellos monstruosos, imperii provincias obeuntes, crebro se vidisse tradit 102. A. Post aliquanto in collegium sacerdotum palatinorum ascitus, a. 981. cum Basilius Imp. magno apparatu Bulgaris bellum inferret, castrisque ad Stoponium positis Triaditzam oppugnaret (Cedr. II. 695. C.), diaconi munere fungens secutus comitatum est: legionibusque retrorsum raptis, cum exercitus perterritus interneciva clade in itinere afficeretur, ipse e Bulgarorum undique provolantium manibus (107. B.) ægre evasit. Quare opinor in Historia, quoties Mœsiæ mentionem facit (velut 38. C.), tremere et exalbescere tanquam objecta terribili re videtur, nihil ut sit, quod æque ei formidinem dicas injecisse. Quem postea tenuerit vitæ cursum neque ipse indicat, neque alii tradunt: nisi vero si quis est, qui addita demum ætate a rerum ecclesiasticarum cura eum abduxisse sese putet, atque in secessum, Historiæ condendæ causa, se recepisse. Constat certe, non exisse scriptionem ante a. 989. quo Bardas Phocas contra Basilium Imp. rebellans oppressus est: quippe ejus interitus refertur 108. B. Expugnatio Chersonis, de qua 108. C. et mors Basilii præsidis (106. D.) anno ante acciderunt. Utrum consilium fuerit Leoni, ultra Tzimiscæ mortem deducere historiam, dubitari potest. Nam quod scribit 109. B. mala, per stellam crinitam præmonstrata (quæ posthac Basilio imperante evenerunt), suo quidque ordine ab historia dictum iri, id fortasse non sic intelligendum est, quasi ipse sibi ea seponeret narranda, sed generatim, aliis ea scriptoribus materiam dicendi præbitura.

V. Leonis ætas, et quando ad historiam se contulerit.

VI. Igitur tria potissimum bella, Creticum, Asiaticum, Russicum, formidolosa atque difficilia, scribenda sibi sumsit, afferreque lumen voluit

VI. Quæ Leoni vitio dari possint:

rebus sua ætate (959-975) gestis. Sed est magnum munus historia, et ex omni scripturæ genere prope dicam difficillimum. Sunt unicuique sæculo suæ cæcitates mentis: ut, quamvis cætera ratione recta judicet, in quibusdam tamen erroris atque hebetudinis sit condemnandum. Infinitam vim habent religiones, instituta, factiones, sectæ: non uno modo præstringi acies mentis solet sæculis cultis et eruditis, nedum asperis et tenebricosis. Accedit, ut Leonis ætas eloquentiam poneret in florida, ut ita dicam, oratione: cum magnam se quisque in dicendo laudem

1.) dicendi genus nimis altum et poëticum;

adeptum putaret, si, multa acervatim complexus ornamenta, poëticæ dictionis æmulatione grandioribus verbis, et duris, ne ineptis dicam, metaphoris esset usus. Atque haud scio an quicquam magis historiæ officiat, quam fucatus ejusmodi sine dignitate color: quando ita nimio calamistrorum usu incedit oratio, ut et sermoni lepos omnis adimatur, et rerum expositioni fides. Id vitium Leo, tametsi non adeo insaniat quam Theophylactus Simocatta aut Nicetas Choniates (in orationibus præsertim, ubi cumprimis cupiunt diserti videri), effugere tamen omni ex parte non potuit, felicisque fortasse ingenii cursum oppressit illud tanquam adipatæ dictionis studium. Cumque a Divo Julio, primo De analogia, dictum sit, tanquam scopulum sic fugiendum inauditum atque insolens verbum esse, Leo contra quasi quasdam cautes reformidat

2.) voces insolentes;

vocabula idonea et usitata. Vocem ἀδελφὸς raro usurpat: creberrime αὐτάδελφος, ὁμαίμων, σύναιμος. Πέλω, τελέθω (ut certe scripsi 90. C), τελέω, ὑπάρχω, πέφηνα (60. D. 93. A), πέφυκα, χρηματίζω, vel quidvis, potius adhibet quam εἰμί· ἀκουτίζομαι, διενηχέω, διενωτίζω, ἐνωτίζω, potius quam ἀκούω. Passim quoque verbis vetustis e poëtisque erutis orationem tanquam stellis (ut sibi videtur) ornat. Ὑπιωγαῖς 22. A. arripuit ex Odyssea E. 404. ubi nunc legimus ἐπιωγαί. Νέων, *vadens,* 27 B. e grammatico aliquo, opinor (vid. perspicacissimum Græcæ proprietatis arbitrum Frid. Aug. Wolf. Prolegom. IV. 18): nisi ibi dicas νεὼν legendum, ejusque glossam esse ἐκκλησίαν, excidisse autem ἀφικόμενος, vel tale aliquid. Ὄχθος 32. C. significatione *ripæ,* rarum est, vel apud poëtas. Verbum obsoletum προσέπω, unde προσειπεῖν, habet 99. B. Sed nolo multus videri in re, quam inter legendum unusquisque facile per se notabit.

VII. 3.) tautologiæ.

VII. Aliud Leonis vitium est synonymorum vana accumulatio. Sicubi σοβαρευόμενος scripsit (13. A.), ne parum multa verba scisse videatur, continuo et γαυρούμενος subjungit, et ἐπαιρόμενός τε καὶ βρενθυόμενος. Sic singulis pæne paginis. Ejusmodi tautologiis cumulati sunt Byzantini omnes medii ævi: nec nisi tempore Palæologorum ab acrioribus ingeniis Demetrio Cydonio, Chrysolora, Theodoro Gaza, Chalcondyla, id genus dicendi spretum est ac repulsum. Simul iidem primi cœperunt minus serviliter

veterum

veterum stylum ac scribendi rationem imitari. Nam ante, veluti emortua lingua, sibi ipsi diffiderant fere omnes; et erant tanquam anniculi infantes, qui nonnisi in curriculo, aut præeunte duce, inambulant. Non perennem ac perpetuam tum simplicium tum collocatorum verborum et totius structuræ concinnitatem numerumque æmulabantur, non (quod caput erat) animos erectos veterum: sed si quos existimabant imitatione dignos, eorum phrases undique arreptas ad verbum transferebant in propria scripta. Neque alio pacto Leo egit. Verumtamen inter eum et æquales ipsius illud interest, quod hi, quantum possent, omnes propemodum omnium auctorum nobilium consumerent arculas imitando, Leonis sermo e tribus demum fontibus fluxerit, ex versione LXX. interpretum (libros novi Fœderis minus crebro compilat), ex Homero, ex Agathia Myrinensi. Inde piscatus est locutiones, quibus scripta infercit et explet sua, tanquam in unum agrum plura inter se inimica spargens semina. Sed non refert alieno ornatu distinguere sermonem, nisi queas id cum judicio apteque facere: minusque genus dicendi ejus videretur inconcinnum, si, deposito omni rhetorices strepitu, Constantini Porphyrogenetæ exemplo vel ad infimæ plebis orationem Leo sese dejecisset. Is contra Agathia, cujus grandiloquentiam et cothurnum vix nunc ferimus, videtur præcipue delectatus. Hoc demonstravi allatis in Commentario (velut 206. C) illius locis, non ubique tamen: nam omnia minima maxima vestigia imitationis colligere putidum fuisset, nec quicquam conduxisset ad auctoris cum interpretationem tum emendationem. E Procopio, jejuniore stylo res tractante, nihil videtur sumsisse præter sententiolas quasdam, exordio et orationibus passim insertas. Neque usquam ullo vestigio deprehendere licet, primarios scriptores Thucydidem, Polybium, Plutarchum, ab eo esse pervolutatos. Præterea reperies in eo plerumque τοιοῦτος positum, ubi Attici οὗτος scripsissent. Similiter usum creberrimum præpositionis κατὰ, pro ἐν· velut, ut hoc utar, 108. C. τοῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν στασιάζουσι, *rebellantibus in Asia.* Verum hæc ei communia cum cæteris Byzantinis. Illud peculiare, ponere infinitivum futuri, ubi aoristi vel præsentis exspectes, præcipue post βούλεσθαι (ut 23. D. 24. D.): deinde, idem vocabulum, aliquot lineis interjectis, libenter iterari.

Auctores quos Leo consectatus est imitando.

VIII. Dixi, criminosius fortasse, quæ in Leone culpet aliquis: nec profecto ego is sum, qui laudes auctoris cujuspiam, cui studuerim, plus quam satis sit decantem. Nunc æquum est, quæ ab illo faciant, item enumerare. Ac primo quidem magna est Leonis commendatio, quod quæ ipse viderit litteris mandavit, habendusque est inter scriptores illos, unde alii, qui posterius fuerunt, quasi e fonte capiteque narrationes rerum deduxerunt. Sic Scylitzem mutuatum esse ab Leone multa

VIII. Quibus rebus præcipue commendetur Leonis Historia.

demonstravi in notis: a Scylitze autem omnia minima maxima sumsisse Cedrenum notum est. Zonaram item usum esse Historia Leonis arbitror: vid. Ducang. ad Zonar. II. 107. B. Pagium quoque ex nostro non pauca videmus emendasse, a recentioribus in ratione temporum conturbata. Ita ab hac parte non injucunda erit studiosis historicisque hominibus comparatio scriptoris nostri cum reliquis, qui eadem tradiderunt. Neque neget quisquam, res post obitum Romani Junioris in aula gestas (19. B. sq.), rebellionem Leonis Curopalatæ (90. A.), bella Tzimiscæ per Orientem (99. A sqq.) commode ab illo exponi, bellum Sphendosthlabianum fuse quoque ac diligenter. De Nicephoro perjurii reo 25. D. satis magna libertate, de Tzimisce hujus percussore severe et fortiter scripsit, ut hominem recti honestique studiosum facile agnoscas. Denique Leonem, temporibus miseris et cæcis ad historiam se conferentem, inique compares cum pronunciatoribus rerum gestarum florente Græcia, qui, curriculum nacti felicius, aurea orationis facultate usi, toti terrarum orbi atque omnibus sæculis cognitionis et eloquentiæ clarissima lumina accendere potuerunt. Noster judicio, doctrina, genere dicendi, exprimere debuit temporum suorum imaginem. Quapropter, modo lucem addat rebus ea ætate gestis (quod profecto facit), facile feramus eum astrologiæ fidem habuisse 104. C. exiguam geographiæ notitiam prodere 80. A. historiæ veteris 92. D.—Polybii acumen miramur, Plutarchi litteras, copiam Strabonis. Qui tanti viri atque tales, præsidiis sapientiæ circumsepti, si errores deponere, lapsus vitare omnes, non potuerunt, quis tam rudis est temporum Byzantinorum, qui Leonem id potuisse putet?

IX. Descriptio Codicis Regii, in quo uno, quantum scimus, servata est Leonis Historia.

IX. Hunc igitur, illa virtute historica, quæcunque est, præditum, conservavit nobis unus omnino Codex Bibliothecæ Regiæ, signatus prius n.° 2561. nunc 1712. olim in supellectile litteraria Raphaëlis Tricheti du Fresne: qui causidici Burdigalensis filius, cum magno duceretur librorum acquirendorum studio, Hispanias Italiamque semel et sæpius regnante Ludovico XIII. Rege Christianissimo sic obierat, ut, inspectis passim hominum historicorum librariis, propriam bibliothecam locupletare inde conaretur. Is ex Italia hunc Codicem in Galliam deportavit, testante Combefisio Origin. Cpol. 265. B. Deinde, cum vita excessisset Trichetus, J. B. Colbertus, Ludovico XIV. Magno ab intimis consiliis et generalis ærarii moderator, cujus immortalis vivit vivetque ob beneficia in Galliam collata memoria, emit de vidua in Bibliothecamque Regiam intulit omne Tricheti litterarium instrumentum. In quo erant libri impressi numero plurimi, mss. Latini et Italici plus minus C. Græci XL. Itaque in Bibliotheca publica collocatus Codex noster, Ducangio, Ban-

dinio, reliquis, quos initio nominavi, innotuit. Constat vero foliis membranaceis 422, chartaceis octo, continens præter alia minoris momenti (vid. Catal. Codd. mss. Græcc. Bibl. Reg. II. 391. D.) illa: 1.) Chronicon Simeonis Logothetæ maxima parte ineditum, a fol. 18 *verso* ad fol. 272 *rectum;* 2.) Leonis Diaconi Historiam, quæ nunc prodit, a fol. 272 *recto* ad 322 *rectum;* 3.) Michaëlis Pselli Chronographiam tomis novem, item ineditam, a fol. 322 *recto* ad 422 *rectum.* Exaratum esse si minus XI. at certe XII. sæculo forma litterarum demonstrat, haud absimilis illi quam Montefalconius protulit Palæogr. Græc. 291 n.° VII. ut igitur nesciam quid in mentem venerit confectoribus Catalogi Bibl. Reg. II. 391. C. dicere, eum sæculo decimo-quinto videri scriptum: nisi id de iis duntaxat intelligas, quæ in octo foliis chartaceis ad calcem exstent. Ipse Codex, tametsi non adeo multis profunde latentibus mendis scatet, habet tamen itacismos tot, quot in libris sæc. XII peraratis esse solent, ut videlicet ε et αι, η ι et ει, ο et ω, οι et υ, sæpius inter se confundantur, neque ita rarum sit, εἰς τὴν fol. 315 *recto* (ed. 95. C.) scriptum conspici sic, ἠςήν. Ejusmodi menda notavi interdum: plerumque, quando nihil habebant, quod fidem receptæ lectionis labefactare posset, omisi. In summa fateor, non majorem me laborem suscepisse, quam eos sustinere necesse est, qui Codice ex unico pendent in auctore primum edendo. Ubi fere fieri non potest, quin pars mendorum Codicem contaminantium diligentiam vel minutissimam effugiat, inque ipsam editionem redundet. Ita quod erat reliquum tentavi, ut quæ possem, conjecturis et comparationibus emendarem, collato Cedreno et Scylitze, qui complura ex Leone ad verbum in historias suas transtulerunt (vid. supra ix. D. x. A. infra 225. A.): postremo, quæ ratio et doctrina præscribere videbantur, ea pro facultate in constituenda oratione Græca conatus sum præstare.

X. Libellus de velitatione bellica, Nicephori Phocæ Aug. jussu conscriptus.

X. Libellum περὶ παραδρομῆς πολέμου, *de velitatione bellica*, adhuc ineditum, secundo loco collocavi, ut historiam gestarum a Nicephoro Aug. rerum scriptio ejusdem jussu confecta exciperet. Quam non ab ipso Nicephoro litteris consignatam esse, quemadmodum Meursius existimabat (conf. Lambec. Comment. de Bibl. Cæs. VII. 433. B.), cum ex universo opere perspicitur, tum vero apertis verbis sub finem præfationis 119. A. declaratur. Nec tamen, si de nomine scriptoris non habemus quod liqueat, de tempore quo confectus sit is Commentarius, dubitatio infinita esse potest. Ait auctor, quisquis est ille, a Nicephoro Phoca Imp. mandatum sibi esse, ut genus hoc bellandi scriptura persequeretur. Illum autem ob res bene gestas laudibus iis effert, quibus quemque memoriam ejus renovasse, superstite et imperante percussore ejus Joanne

Tzimisce, vix est credendum. Etenim repentini homines, ac per scelus ad summa evecti, quo uberiores fructus patrati facinoris capiunt, eo vehementius ejus commemoratione commoventur. Ideo adducor ut credam, scripta ea demum esse sub Basilio et Constantino, rerum potitis a. 976. Accedit quod, quoties principis fit mentio, toties auctor numero plurali utitur : οἱ ἅγιοι ἡμῶν βασιλεῖς 155. C. τῶν ἁγίων βασιλέων 155. A. τῶν βασιλέων ἡμῶν τῶν ἁγίων 154. C. quod in geminatum Basilii et Constantini imperium quadrare apte videtur. Habemus igitur in hoc libello perscriptam notitiam, quemadmodum sæculo X. medio aut exeunte a Græcis vel administrabatur bellum in asperis Tauri, Antitauri, Amani locis, vel administrari debuisset. Ea una me permovit ratio, ut in volumen istuc reciperem opusculum, quod nisi pro commentario militari in expeditiones Phocæ Tzimiscæque a Leone expressas habere velis, alioquin facile fateor, neque rerum copia, neque auctoris doctrina, nedum elegantia dicendi, plus quam multa alia ejusdem ætatis, quæ editioni parata habeam, lucem commerere. Cavi certe, ut ne quid nimium a nobis in hac parte adjectum esse diceretur. Quatuor erant Codd. in quibus libellum hunc offenderam : I.) Regius 2437 fol. 371 *verso*-409 *recto;* II.) Regius 2445 fol. 320 *recto*-335 *verso;* III.) Codex n.° 26 Supplementi nostri, quem in ora modo indicavi littera B, modo siglo hoc, *Cod. suppl.* ibi legitur is libellus fol. 171 *recto*-172 *verso;* IV.) Palatinus n.° 393, a. 1797 ex urbe advectus in Bibliothecam, a. 1815 Romam reportatus. E quibus in edendo secutus sum potissimum Cod. Reg. 2437: cujus ut folia in margine editionis annotavi, ita lectiones intelligi oportet, quoties *Cod. A,* sive etiam *Cod.,* singulari numero, in ora ascriptum legitur. Ubi *Codd.* pluraliter, reliquos tres in subsidium vocavi, idque sæpe frustra : quippe erant tam depravati omnes, ut sententiæ complures, nisi aliqua magna medicina adhibita, constare omnino non possent. Ejusmodi loca ex conjectura emendare conatus sum : ita tamen ut, quotiescunque fieri posset, transpositis potius verbis quam mutatis, meo more nimium religiosus in exemplaribus sequendis, quam temerarius in corrigendis, esse mallem.

XI. Hujus libri pars posterior fortasse non ejusdem auctoris.

XI. Hujus autem auctoris, quisquis fuerit, dicendi genus caret omnibus ornamentis, horridiusque est, ac præfractius. Sermonem vulgarem quem frequentat, sæc. X jam plurimum a syntaxi elegantiore abfuisse demonstrant nominativi absoluti 125. D. Πλῆθος γδ - 130. A. ὁρῶν - contra quam oportebat positi : genitivi absoluti item 123. A. μανθανόντων -- ὁρμήσωσι. 150. B. ἐγγιζόντων. 159. C. διατιθεμένου· subjunctivus aoristi pro futuro usurpatus, ut 140. A. ἐκφύγωσιν *effugient* (quod idem in multis præcipitatæ Græciæ auctoribus usu venit : vid. Indic. s. v. Conjunctivus) : ἐν perpetuo adhibitum pro εἰς 126. A. 127. B. 133. C. 152. D. σὺν constructum cum

cum genitivo 158. B. casuumque omnino crebra confusio. Neque is certe quenquam, ut Leonem fecisse demonstravimus, exprimit dicendo: simplicibus utitur nativisque verbis. Quare fuissem nimius, si in scrutandis fontibus imitationis tantum egissem satis, quantum ad Leonem egi. Notas, præter oppido paucas, resecui: postrema undetriginta capita, quæ habebat unus Codex Palatinus, quod ab alio auctore ad hoc opusculum addita existimabam, in præsentia prætermisi. Sunt autem ejusdem prope argumenti quo superiora, ut ex titulis potest intelligi, qui sic se habent: XXVI. Ὅτι οὐ δεῖ ἀπληκεύειν ἐξ ἑτέρου θέματος λαὸν εἰς ἑτέρου θέματος ἢ τάγματος ἄπληκτον. XXVII. Περὶ τῶν ἐν νυκτὶ ὀφειλουσῶν γίνεσθαι φυλακῶν, ἤτοι κερκίτων. XXVIII. Περὶ τῶν ὀφειλουσῶν γίνεσθαι ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ βιγλῶν. XXIX. Πῶς δεῖ σμικρύνεσθαι τὸ ἄπληκτον, ὁλοκλήρου τῆς πεζικῆς στρατιᾶς ὑπαρχούσης, τῆς δέ γε ἱππικῆς ὀλιγοστῆς. XXX. Περὶ τῶν ιβ´ ταξιαρχῶν. XXXI. Ὅτι δεῖ, ἐπισφαλῶν καὶ στενῶν τόπων ἀπάντων [a], εἰς δύο διαιρεῖν ἅπασαν τὴν στρατιὰν, καὶ διχῶς ἀπληκεύειν. XXXII. Περὶ τοῦ, ὁπόσον ἀριθμὸν ὀφείλει ἔχειν τὸ ἱππικὸν στράτευμα. XXXIII. Πῶς δεῖ ποιεῖν τὴν ἐκ τοῦ ἀπλήκτου στρατοπέδου παντὸς ἀποκίνησιν. XXXIV. Περὶ ὁδοιπορείας. XXXV. Περὶ τοῦ, πῶς δεῖ ποιεῖν, ὅτε γνωσθῶσι πολέμιοι ἐν νυκτὶ βούλεσθαι ἐπελθεῖν τῷ χάρακι. XXXVI. Πῶς δεῖ ποιεῖν, εἴπερ ὁδοιπορούσης τῆς στρατιᾶς πολέμιοι μετὰ βαρείας δυνάμεως ταύτῃ ἐπέλθωσιν. XXXVII. Περὶ τοῦ, εἰ ἀπαντήσει στένωμα, ἢ γεφύρας καὶ ποταμοῦ βαθέως περαίωσις, τί δεῖ ποιεῖν. XXXVIII. Περὶ τοῦ, μὴ ἐπάγεσθαι πλῆθος ἀργὸν ἐν τῇ πολεμίᾳ. XXXIX. Περὶ τῆς ἁρμοζούσης πανοπλίας. XL. Περὶ τοῦ, μὴ ἔχειν τοὺς εὐτελεστέρους τῶν ἀρχόντων σκηνάς. XLI. Περὶ δουκατόρων καὶ καταςκόπων. XLII. Περὶ διελεύσεως κλεισούρας μὴ κατεχομένης παρὰ τῶν πολεμίων. XLIII. Περὶ κλεισούρας κατεχομένης ὑπὸ τῶν πολεμίων. XLIV. Περὶ πολιορκίας. XLV. Πῶς δεῖ φυλάττεσθαι τοὺς εἰς συλλογὴν χορτασμάτων ἀποστελλομένους, καὶ τοὺς νέμοντας τοὺς ἵππους. XLVI. Πῶς δεῖ ἀποκρούσασθαι τοὺς πολεμίους, τοὺς ἐνέδρας τιθεμένους κατὰ τῶν εἰς συλλογὴν χορτασμάτων ἐξερχομένων. XLVII. Περὶ τοῦ, εἰ γνωσθῶσιν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν πολεμίων μετὰ τῆς ὑπ᾽ αὐτοῖς δυνάμεως κρύφα μέλλοντες ἐπιβουλεύσασθαι τῷ στρατοπέδῳ, ἢ τοῖς πρὸς συλλογὴν ἐξιοῦσιν ὑπουργοῖς. XLVIII. Πῶς δεῖ νυκτὸς τῷ ἀπλήκτῳ τῶν πολεμίων ἐπελθεῖν. XLIX. Πῶς δυνατόν ἐστι, μετ᾽ ἐπιτηδεύσεως τοὺς πολιορκουμένους πρὸς τὰ ἐκτὸς ἐπισπάσασθαι, καὶ τραυματίσαι αὐτούς. L. Περὶ τειχομαχίας. LI. Περὶ τοῦ, πῶς δεῖ τὸν στρατηγὸν διϊκάζεσθαι [b]. LII. Περὶ ἀδνουμίων. LIII. Περὶ τοῦ διδάσκειν τὸν στρατὸν καὶ ἐθίζειν ἔτι ἐν τῇ ἰδίᾳ ὄντα, κατὰ τάξιν ἀπληκεύειν καὶ ὁδοιπορεῖν. LIV. Περὶ τοῦ ὑπαλλάττεσθαι τὰς ἐκτελούσας τάξεις τὴν τοῦ σάκκα διακονίαν, διὰ τὸν πολὺν κόπον τοῦ ἄρχοντος [c]. LV. Περὶ τῶν ὑποκειμένων δουλειῶν, ὅτι χρὴ περὶ ἡμετέρας ταύτης λελογισμένης [l. ἡμέρας ταύτας λελογισμένως] τυποῦν καὶ διατίθεσθαι. Ea, inquam, capita, qualiacunque sunt, et descripsi jampridem et latine converti, ut in subsequenti aliquo volumine facile vulgari queant, si modo tanti videntur eruditis. Quorum judicium hac de re exquiro, meum nullum interponens.

[a] Fort. ἀπαντώντων.

[b] Codex male, γυμνάζεσθαι.

[c] Sic Codex: sed lecto capite malim finem tituli mutare sic: — κόπον, τοῦ ἄρχοντος, εἰ δυνατὸν, μένοντος αὐτοῦ.

XII. Fragmentum Historiarum JOANNIS EPIPHANIENSIS.

XII. Fragmentum JOANNIS EPIPHANIENSIS, quod proxime collocavi,

reperi in Cod. Vaticano 1065, constante foll. bombycinis C, initio et fine mutilo. Ubi post Theophylacti Simocattæ Dialogos de quæstionibus physicis, Constantinum Porphyrogenetam De thematibus, Procopium De ædificiis, alia, habetur fol. 94 *verso*-100 *verso* exordium Historiæ Joanneæ, inscriptum : Ἰωάννου, σχολαστικοῦ καὶ ἀπὸ ἐπάρχων, περὶ τῆς τοῦ νέου Χοσρόου προσχωρήσεως πρὸς Μαυρίκιον, τὸν Ῥωμαίων αὐτοκράτορα, ἱστοριῶν τόμος α΄. Sed ne is quidem tomus integer ad nos pervenit, abjuncta amissaque post fol. 100 *versum* maxima parte Codicis. Est præterea in pagellis superstitibus passim charta erosa, verbaque exciderunt : quas lacunas, in impresso punctis notatas 172. A. 173. A. D. 175. B. D. ad oram utcunque explere conatus sum. An opus absolverit Joannes incertum : absolvisse tamen colligas ex testimonio Evagrii Histor. eccles. in extremo quinto ed. Vales. 442. D. καὶ τὰ ἐχόμενα δὲ τούτοις Ἀγαθίᾳ τῷ ῥήτορι καὶ Ἰωάννῃ ἐμῷ τε πολίτῃ καὶ συγγενεῖ καθ᾽ εἱρμὸν ἱστόρηται, μέχρι τῆς Χοσρόου τοῦ νέου πρὸς Ῥωμαίους φυγῆς — εἰ καὶ μήπω ἔτυχον ἐκδεδωκότες· unde patet, tunc cum hæc scriberet Evagrius (circa a. 593), Agathiam et Joannem non edidisse quidem eorum scripta, absolvisse tamen. Sed, quantumvis licet ediderit Joannes, ad miram paucitatem redigi exemplaria Historiæ ejus necesse fuit, cum effervescentes in Asiam atque erumpentes Arabes Syriam omnem Ægyptumque armis tenuerunt, litteris Græcis per has partes obsolescentibus : liberque Joannis adeo jam evanuerat sæc. XII. ineunte, ut Anna Comnena, cum præfationem Alexiadis pangens ab Joanne nostro complures locutiones compilarit (vide quæ dixi Prolegomen. ad Joann. Lydum De magistratt. Roman. xviij. C. et Notitt. mss. Bibl. Reg. VIII. 261. D.), propter raritatem exemplarium Joanneorum latiturum furtum ipsius sperasse videatur. Historiæ autem sic deperditæ desiderium quo tolerabilius feramus, ita reputemus, superesse apud Theophylactum Simocattam Libb. IV et V. 90. D. 139. D. de Chosrois fuga atque per Narsem in regnum reductione narrationem admodum diligentem, quales oculatorum testium esse soleant. Ac nisi omnia me fallunt, quæcunque habet de expeditione illa Theophylactus, habet ex scriptore nostro, ut adeo velut excerptor aliquis præcipuorum capitum Historiæ Joanneæ sit putandus. Sed turgidis et quasi anhelatis gravius verbis fudit, quæ vix XXX annis ante (tam subita fuit litterarum in imperio Orientali sæc. VII ineunte ruina) congruenter exposuerat Joannes. Is enim, in his certe quæ nunc prodeunt, studiosum se ostendit dictionis Thucydideæ, nec fere utitur verbis senescentis Græcitatis : si tamen excipis χρόνους pro ἔτη 172. D. De ipso, quem alii cum Joanne Antiocheno scholastico patriarcha Cplitano, alii cum Joanne Malala, alii cum alio Joanne confuderunt, vide Henr. Valesium ad Evagr. 122. B. — Fabricius eum Joannem Antiochenum vocat Bibl. Gr. VI. 686. A. Harles. VIII. 82. A. Joannes historicus, de quo Codex Lip-

siensis Genesii (Fabric. Bibl. Græc. VI. 622. B. Harles. VII. 532. A.), si quidem Diocæsareæ presbyter fuit, alius videtur ac noster. Cujus de vita nihil notum esse existimo præter ea quæ ipse exponit in operis exordio 172. B.

XIII. THEODOSII monachi Epistola de expugnatione Syracusarum.

XIII. Venio nunc ad Epistolam THEODOSII monachi: de quo, item ad quem scripserit, quoque anno, cum jam multus fuerit Octavius Cajetanus apud Murator. Scriptt. rer. Italic. Tom. I. Part. II. 257. A. nihil fere relictum mihi est, quam quæ verborum ambitu prope infinito ille dilatavit, ea ut compressius dicam. Theodosium monachum et grammaticum, hominem pro conditione sæc. IX satis litteratum, ex ipsius epistola constat in clerum Syracusanum fuisse cooptatum: dein, urbe capta, Panormum abductum, ubi regiam sedem Saraceni constituerant, in tenebricosumque carcerem conjectum, unde has litteras dederit. Nec pedestri solum sermone expeditum, sed poëtæ quoque partes explesse nonnunquam eum, æque Cajetanus auctor est, habuisse penes se affirmans cum Anacreontica ejus de excidio Syracusarum, ad S. Sophronium, tum alia hujusmodi poëmatia. Leonem Diaconum ad quem scripsit, nostri historici Leonis gentilem, sed ab eo prope annorum C spatio disjunctum, in Græcia ipsa tunc fuisse credendum est. Syracusas expugnatas mense Maio a. 880. Basilio Macedone imperante, idem Cajetanus demonstrat ibid. II. 258. C. conf. Constant. Porphyrog. Basil. Maced. 190. C. et Nicetam Paphlag. Vita S. Ignatii patriarch. V. 1008. E. Epistolam autem, cujus partem nunc græce proferimus, e codice in monasterio S. Salvatoris apud Mamertinos asservato primus latine vertit monachus ordinis S. Basilii, nomine Joasaph, qui Messanæ græce profitebatur: vid. Albert. Piccolum De antiquo jure eccles. Sic. 145. A. Eundem Josaphat Azzalum Spartanum vocat Joann. Franc. Abela *Descrittione di Malta* 301. B. Hanc versionem habuit penes se Octavius Cajetanus, ut ipse testatur Idea de vitis Siculor. SS. vulgata Panhormi 1617. 4.° 21. B. edideruntque postea cum ipse Cajetanus SS. Sicul. II. 272. C. tum alii, vel integram, vel ex parte: Jo. Bapt. Carusius Biblioth. hist. Sicil. I. 24. A. Rocchus Pirrus Notit. Sicil. eccles. I. 613. D. Joann. de Joanne Cod. diplomat. Sicil. I. 332. A. Ducangius ad Zonaram II. 87. C. Muratori Scriptt. rer. Ital. Tom. I. Part. II. 257. A. Sed hi omnes unice pendebant ex interpretatione Josaphati, qui et a mente auctoris sæpe discessit, et fere ubique in patentissimos paraphraseon campos longe est lateque vagatus. Quare cum offendissem priorem Epistolæ partem græce in Cod. Reg. 3032 fol. 150 *recto* - 152 *verso*, non sum arbitratus alienum, efficere in hoc volumine, quod editores versionis Latinæ optasse sæpenumero videbam, ut textus Græcus, ad hunc diem ineditus, item

evulgaretur. Omissa quoque omnino Josaphati interpretatione, novam addidi, singularum vocum retinentiorem. Est autem is Cod. Reg. 3032. olim 3514. bonæ notæ, sæc. X, Hermogenis Rhetorica complectens, cum ab aliis tum a Montefalconio celebratus Palæograph. 351. A. ob notas tachygraphicas, in margine paginarum prima manu appictas.

XIV. De versione Latina.

XIV. Jam quod ad interpretationem Latinam Historiæ Leonis attinet, loca versionis Combefisianæ, in Criticis Pagi (vide supra v. D.) servata, nisi ubi manifesto lapsus erat, iisdem propemodum verbis in editionem meam retuli. Cujus rei unumquemque admonitum esse velim : ne, si quem in versione aut styli inconstantia, aut quippiam fortasse non satis pure atque emendate dictum offenderit, continuo id in reprehensionem vertendum putet. Nam erat Combefisius homo pius quidem et in rebus sacris singulariter doctus, sed qui nunquam ab orationis asperitate mœstitiaque abesse potuit. Nobis quoque in universo volumine linguæ atque elocutionis cura (vereor) non tanta fuit, quanta esse potuerit, fortasse etiam debuerit. Sed veniam ejusmodi facilius dari posse existimo Byzantinæ historiæ studiosis, omninoque iis qui in auctoribus medii ævi, nescio quid barbarum et inconcinnum sonantibus, cogitationem perdiu ponunt. Præterea, bonorum auctorum exemplum consecutus, vel in verbis ad religiones persuasionesque pertinentibus, ubi difficillimum erat, malui interdum aliquid audere potius, quam Latinam orationem multis Græcis vocabulis inquinare. *Nomina rerum Græca quæ convertimus* (ut Cornificii verbis utar, quarto Rhetoricorum), *ea remota sunt a consuetudine : quæ enim res apud nostros non erant, earum rerum nomina non poterant esse usitata.* Designationes dignitatum, Patriarcha, Domesticus, Drungarius, aliaque id genus, necessario retinui, tametsi ex nitidissimo latinitatis fonte haudquaquam profluxerint. Quas si quis aut nimia Romani sermonis religione silentio præterire, aut per circuitionem explicare voluerit, næ ille mihi imprudens, et cujus sententia minime standum sit, videtur judicandus.

Recensio critica textus.

Versioni Leonis ad marginem exteriorem lectiones Codicis sunt appositæ, sicubi vocem, a librariis manifesto corruptam, in textum recepi. Ubi dubitatio suberat, lectionem Codicis in textu servavi, conjecturam meam adjeci in ora, si valde probabilem, præfixa littera *l.* hoc est *lege,* sin minus, præfixa *f. fortasse* (nam *forte* siquando impressum est, id æquus lector oscitantiæ operarum ascribat). In summa id egi, ut de suspicionibus meis, quam quæque probabilis sit sive vana, penes lectorem judicium relinqueretur.

XV. De triplici ratione illustrandi scriptores Byzantinos:

XV. Superest, ut de instituto notarum mearum, ad Leonem præsertim, si qui vagatum me in iis latius atque deflexisse sæpenumero de via putent, apud existimatores harum rerum intelligentes et æquos paucis me

me purgem. Etenim intellexi tripliciter fieri posse, ut editoris in opere exequendo sedulitas fautorum nostrorum benevolentiæ aliquatenus responderet. Uno modo, si auctores ipsos, quales in membranis offendissem, sublatis tantum manifestis mendis, addita Latina versione, arbitrio eruditorum permitterem. Deinde, cum plurima essent nuper in Bibliotheca Regia, multa supersint ad hanc diem, ad res Byzantinas quodammodo pertinentia, neque edita adhuc, neque unquam opinor (ut nunc sunt tempora) integra lucem visura, Vitæ Sanctorum, epistolæ fratrum devotorum, antistitum, patriarcharum, tractatus dogmatici, ascetici, polemici magno numero, annales quoque inediti, pervolutare ea studiose atque excerpere cœpi quicquid lucem afferre poterat annis sedecim, qui a morte Constantini VII. Porphyrogenetæ (XV. Novembr. 959) ad Tzimiscem, X Januar. 976 veneno sublatum, effluxerunt, quorumque memoriam Leo complexus est. Ubi cum præcipue usui mihi fuerint historiæ duæ, altera Simeonis Logothetæ (vid. Harles. Bibl. Gr. VII. 685 *l.*), altera Julii Pollucis (de qua infra 179. B.), hic facere non possum, quin Italicorum quoque eruditorum in me animum, quam singulari officio fuerit, gratus commemorem. Nam repentino anni 1815 tempore, cum statuæ, tabulæ, reliqua civitatum ornamenta Parisios olim convecta undique repeterentur, accidit ut inter codices in urbem reportandos esset Vaticanus n.° 163. illam ipsam Julii Pollucis historiam complectens. Ibi cum intellexissent procuratores Summi Pontificis, me in conficiendis notis hoc Codice ægre cariturum, perhumaniter negaverunt se commissuros, ut a se studiis meis obesset quicquam, permiseruntque, ut usque ad editionem libri is Codex Parisiis remaneret. Quocirca maximas gratias et ago et habeo Viro reverendo atque ill. Marino Marini, ab intimo cubiculo Summi Pontificis, et archivi Apostolici Vaticani Præfecto, cujus in hoc negotio eximia studiique plena officia erga me exstiterunt. Quod autem ejusmodi notionum historicarum ne sic quidem in hoc Tomo permagna est accessio facta, non hercle penuriæ Bibliothecæ nostræ, sed paucitati annorum, quorum gesta tradit Leo (vide supra viij. A.), tribui id velim. Ad Psellum, annorum prope centum (975-1060) memoriam persecutum, plurima ejusmodi inedita subjungere me posse spero, quibus vel stabilitur, vel emendatur, vel ratione multiplici amplificatur ejus narratio.

1.) notis criticis, ad menda librariorum tollenda; 2.) adjectis excerptis auctorum ineditorum;

XVI. 3.) notis philologicis, de græcitate cum universa, tum maxime Byzantina.

XVI. Atenim non me fugiebat, etiam ut cumulate officio meo hoc duplici nomine satisfacerem, tamen fore ut sic neque ad litterarum Græcarum neque ad historiæ studiosos ita multos mei officii utilitas pertineret. Nam, cum omnino in studiis nostris, Græcis dico, non sit maxima copia eorum qui, via trita relicta, interiores scrutentur ac reconditas litteras,

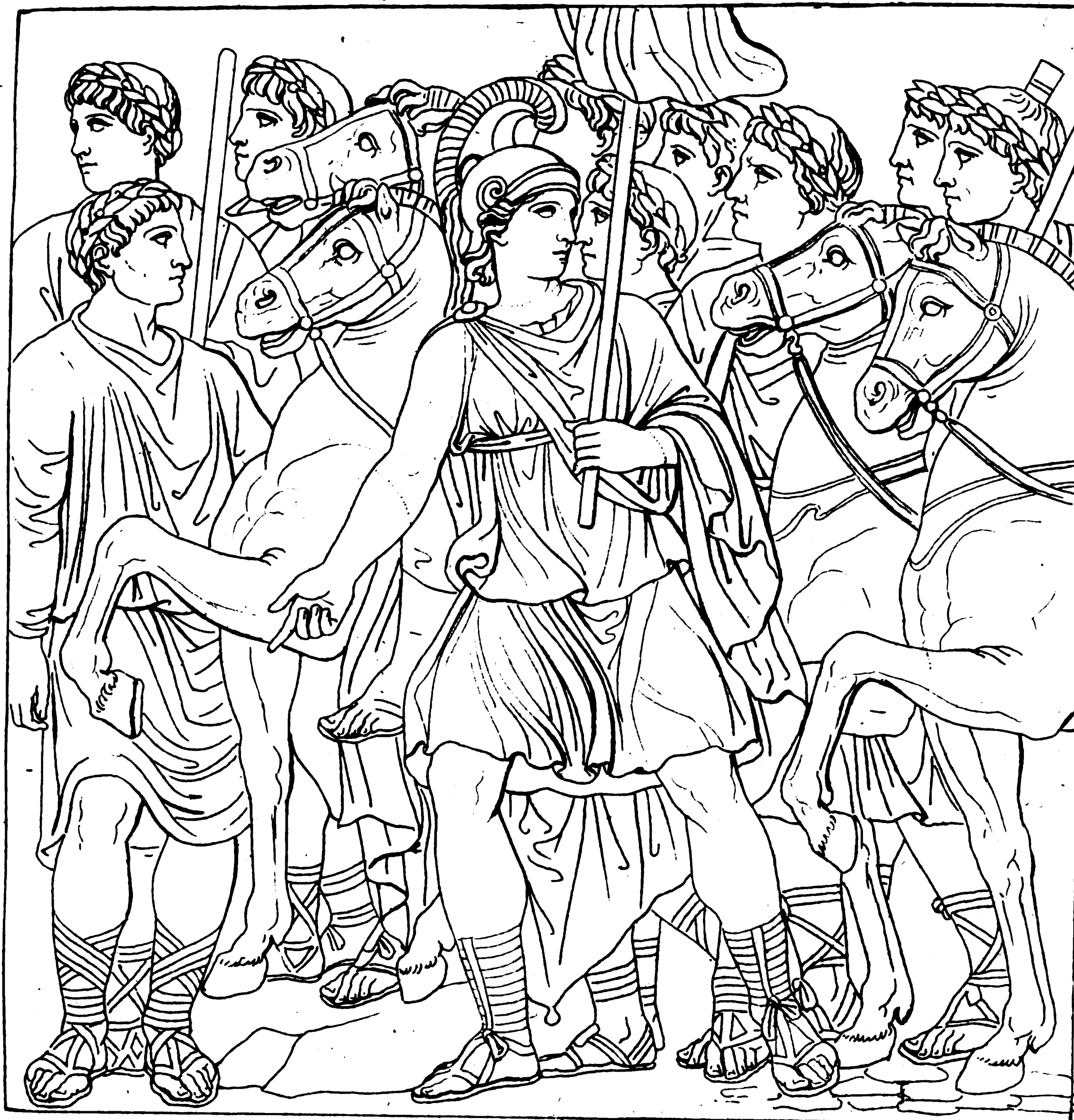
tum vero ex iis ipsis exquisite doctis quotus quisque est, qui lectionem scriptoris Byzantini ad subtiliorem cognitionem linguæ quicquam conferre putet? Historici autem homines pæne omnes vel ad veterum illorum prorsus antiquorum divinam memoriam, vel ad res nostra patrumque memoria aut subtilius et temperantius aut splendide ac mirabiliter gestas, vel certe ad origines populorum hodie vigentium illustrandas, cura omni studioque rapiuntur: pauci, iique ipsi invitius aut fastidiosius, annales excutiunt senescentis imperii, ac ruituri. Quapropter per notas obtinere volui, ut paulo latius mea opera pateret, ad eosque item pertineret, qui alieniores sint a rebus Byzantinis: ideoque de significatione vocum nondum satis definita parumve intellecta uberius passim disputavi in notis, et fusius. Qua in re sæpius auctorum Atticorum rationem habere potuissem, fortasse etiam debuissem. Verum ego sic judico (dicam enim non reverens in re obscura gloriandi suspicionem): quod in quoque plurimum est, hoc ipsum is potissimum conferre debet ad locupletanda communia studia nostra. Jam vero post complurium annorum assiduum laborem, quo Catalogum codd. Græcorum in Bibliothecam maximam Parisiensem recens illatorum ad finem perduxeram, post pueritiam et primam adolescentiam in hoc studiorum genere positam, neminem esse auctorem paulo illustriorem arbitror, neque profanum neque sacrum, qui a temporibus Theodosianis usque ad ruinam imperii Orientalis græce scripserit, quem non ita tractarim, ut non aliqua ejus pars in memoria mea penitus insideret. Scholia, catenas, paraphrases, commentaria, partim minus legi solita, partim omnino nondum edita, fieri non potuit quin ita pertractarem, ut eorum aliquam certe notionem caperem. Quamobrem, si passim ex Patribus, scholiastis, rhetoribus, illustrare quæstiones aliquot, afferre phrases, locupletare Lexica, notare errores quosdam superiore memoria commissos (nam ab æqualium censura, quæ mea natura est, omnino abstinui) conatus sum, non ideo id feci, quod hos recentiores auctores ullo modo comparandos esse cum antiquioribus capitalibusque illis ducebam, quos nemo opinor est quin crebro regustare cupiat, in iisque acquiescat; neque quod meum studiorum genus proponere in exemplum aliis, adolescentibus præsertim, velim: sed quia in eo loco in eoque munere constitutus, ut tractare ejusmodi scripta cum ad voluntatem possim, tum pro officio debeam, id malui, quod alii minus commode possent, agere, quam quod iidem æque bene atque ego, aut etiam multo me melius.

XVII. Quinam auctores Byzantini supersint posterius edendi.

XVII. Accedebat, quod in Britannia novam editionem Thesauri Stephaniani parari audiebam, ad eamque locupletandam viros doctos editioni præpositos voces nondum in Lexica receptas undique aucupari.

Quare vocabula, quibus adhuc, quantum scio, Lexica carent (enotavi autem multiplici lectione complura millia), passim subjunxi, gratificans Lexicographis potius, quam quod in ejusmodi verbis addendis magnum ponendum esse momentum, aut gloriandum putem. Egi id quoque, ut vocabula phrasesque præcipue ex auctoribus illis sumerem, qui a sæculo tertio ad Heraclium Aug. floruerunt: nam apud hos potius aliquid integri sanique remansisse credendum est, quam apud illos qui sæc. VII. et deinceps fuerunt, usque ad captam urbem. Ab historicis illustrationibus plerumque me continui. Sunt qui materia a nobis parata recte utantur, scriptores probabiles multi, aliquot etiam summi, ut componendæ historiæ clara ipsi exempla, ita compositarum optimi judices. Velut in Germania Fredericus Christophorus SCHLOSSERUS, qui libro paucos ante annos edito impetus Imperatorum, Constantinopoli Sanctorum imagines infestantium, non minore acumine quam facundia felicissime exposuit. In Russia Nicolaus KARAMSIN, historiæ probatissimæ auctor, qua patrias antiquitates rara dicendi facultate mirabiliter illustravit : et cumprimis Philippus KRUG, cui jam superius debitas gratias meritasque egi, cujus in Tentamine critico ad illustrandam chronologiam Byzantinam, Petropoli 1810 (omitto alia ejus scripta, quæ multa sunt), perfecta rerum tum Slavicarum tum septentrionalium cognitio, summa ratione consideratissimaque prudentia adjuta, eluxit, cujusque eruditissimis observationibus in hoc quoque opere edendo non mediocriter me adjutum esse nunquam dissimulabo. In Gallia, omni politioris litteraturæ et antiquitatis, omni scientiarum genere excellens, Ant. Joann. LETRONNE, multis mihi nominibus carus, non modo ingenio splendidissimo, sed κριτικῇ quoque singulari atque exquisita præstans. Neque ibi post Ameilhonis, scriptoris politi, neque post lib. Bar. de Sainte-Croix, viri venerandi, obitum, neque in Britannia post Gibbonem vita functum, desunt alii summa doctrina summoque judicio homines, in exploranda scriptorum medii ævi fide exercitati. His ego, transactis jam meis partibus, Leonem historica ratione illustrandum, si velint, trado. Mihi satis fuit, materiam illis, non indignam facultate et copia ipsorum, subjicere, interimque in opere sic versari, ut quædam otii mei exstaret ratio, indeque litteræ Græcæ aliqua ex parte locupletarentur. Id totum consilium factumque meum si a doctis probabitur, nullo alio decorari laborem meum præmio postulo, ad aliosque Byzantinos, simili ratione edendos, minus verecunde cunctanterque, quam adhuc feci, aggrediar. Habeo enim prelo jam pridem parata Michaëlis Pselli Annales, Georgii Hamartoli Chronicon, Nicephori Gregoræ libros aliquot adhuc ineditos, Sanctorum Vitas item ineditas, historiam sæculi decimi et deinceps sequentium illustrantes, Gregorii Palamæ libellum de captivitate sua ad Thessalonicenses, aliaque id genus.

Quæ ut primo quoque tempore in lucem prodeant, rebus Byzantinis, Slavorumque et Turcarum priscæ historiæ novam lucem allatura, fautorum hujus operis singularis munificentia sperare nos jubet. Scribebam Parisiis in Bibliotheca Regia, Kalend. Januar. M. DCCC. XVIII.

ΛΕΌΝΤΟΣ

DE FIGURIS ÆRI INCISIS,

QUÆ IN HOC VOLUMINE CONSPICIUNTUR.

QUAS passim interposui, majore ex parte ineditas, vel exstantes in Regio numophylacio gemmarum claritates, vel allatas ex Italia ectyporum effigies, quam maxima brevitate convenit enarrari. Neque enim instituti operis talis executio; et paulo alienior est a solitis studiis nostris antiquitas figurata, ut aiunt. Nec ulla alia disciplina magis obscuratur, tenebris a vetustate, inscitia, fraude, confidentia offusis. Monemus et id, intermisso genere solito aut certe nisu scribendi, ad C. Plinii dictionem in hoc duntaxat capite passim nos deflexisse. Nam nimium sæpe usuvenit, ubi ad artes fingendi pingendive delabitur oratio, ut quæ quis sentiat, Ciceronianis verbis accommodate eloqui omnia non possit. Id quam feliciter alibi, omninoque, a nobis tentatum sit, aliorum erit judicium.

Pag. iij. Præfationi, in qua disseritur de antiquitate litterata, præfiximus carneolam (ut vulgo vocant) ineditam absolutissimi operis e gazophylacio Regis Christianissimi, cum effigie viri sedentis in lectulo lucubratorio, intenti in tabulam litteratam, quam tenet læva. Dextra manus in genu: ante lectum tripus. Pars media corporis circumstringitur palliolo, cujus lacinia cum rhoïsco dextrorsum dependet. Corpus legentis, amiculum, crura, pedes artificiose, tripus eleganter admodum figurata. In tabula superne duplex Φ (id minus diligenter est in ære expressum), postea Θ decussatis lineis secatum, quale in columna Farnesiana cernere est (vide Montefalc. Palæogr. 121. D.), inde X et Ψ· perinde ac si scalptor aliquot ex litteris Græcis recentius inventis huc conferre voluisset. Ante philosophum sedentem inscriptio circumducta ΑΓЄCΑΡ· nam detritum videtur tertium elementum: reliqua quoque ita curta sunt, ut vix discerni ab oculatissimo quoque possint. Dicent, qui fidentius agunt in quæstionibus ejusmodi, exhiberi hic Agesarchum Metapontinum, Pythagoreum. Idque eo magis, quod palam est, Pythagoreos inhærescere solitos litterarum numerorumque mysteriis. Vel inscriptionem scalptorem indicare, Agesarchum aut Agesarchidem, cujus nomen addendum Dominici Bracci Commentariis de antiqq. scalptt. qui sua nomina incid. gemmis, Florentiæ 1786. Fol. Neque improbes subtilitatem in re, quæ tota est opinabilis. Tametsi jam recte vidit Rodulphinus Venuti Collectann. Antiquitt. 42. B. litteras in gemmis non explicationem modo effigiei, nomenve scalptoris, sed possessoris quoque nomen per compendiarias notas indicare posse, vel epigraphen continere boni ominis, vel occultas notas, quibus pro amuleto, ad submovendum fascinum, in gemmis prisci homines utebantur.

Pag. xx. Roma victrix, qualis, si statuam Nicephoro Phocæ aut Tzimiscæ ponere voluissent Græci, abrogatis legibus Synodorum adversus figuras prominentes, in basi simulacri insculpi potuisset. Est mulier militari habitu, galeata, vexillum aut labarum læva ferens, dextra viam monstrans triumphatori. Eodem cultu videmus Romam *Galleria Giustiniana* II. 136. Augusto, non liquet cui, leonem transfigenti, in Monumentt. Matthæian. III. tab. XL. Commodo Imp. fig. 1. Philippo Imp. fig. 2. venantibus astantem. Eandem Museo Capitol. IV. Romæ 1782. Fol. tab. LXVII. tropæo assidentem, exerta mamilla: quam tamen Nicolaus Fogginius, cujus sub nomine editus tomus ille est, militem 325. B. non Deam esse, haud scio quam recte, opinatur. Alii quoque non postremi nominis eruditi speciem illam galeatam præcinctamque non Romam Deam, sed Victoriam existimaverunt. Velut Lucas Holstenius De nymphæo vet. in anaglypho arcus D. Constantini tab. 28. Trajanum Aug. e procinctu a Deabus tribus, Victoria, Annona, Pietate, reduci opinatus est: conf. ibid. tab. 29. ubi mulier nostræ prorsus similis, bis cincta, chlamydata, galeata, vexillum item manu tenens, Augusto profecturo sistit equum. Atenim longe aptius hic habitus videtur Deæ Romæ convenire. De qua luculenti versus Claudiani, Panegyr. de Cons. Olybr. 91.

pulcherque severo
Armatur terrore pudor, galeæque minaci
Flava cruentarum prætenditur umbra jubarum.

f

Et paulo superius :

Nam neque cæsariem crinali stringere cultu,
Colla nec ornatu patitur mollire retorto.
Dextrum nuda latus, niveos exerta lacertos,

et quæ sequuntur : nam quod hic collum brachiaque compuncta videmus, id indicat, caput manusque, quæ prominebant, decussa fuisse, postque restituta. Pone Deam equi quatuor, currui victoris juncti : inde pompa triumphalis, cohors laureata, lictores, fascibus in sinistrum humerum impositis. Hos enim sæc. II, et deinceps, graciles admodum fuisse, nec fere, si puri sint, a baculo prælongo distingui posse, videmus ex anaglyphis lictorum temporum illorum Museo Veronens. Scipionis Maffei tab. CXVII. fig. 1. CXXXIX. fig. 5 et 8. adde fasces Consulares tres ex marmore in atrio Musei Capitolini IV. 326. B. Stratura, ad dextram præsertim apparens, declarat per viam publicam, fortasse ipsius Romæ, pompam duci. Expressa sunt hæc lineamenta ad similitudinem anaglyphi marmorei, inediti ni fallor, quod exstat Romæ.

Pag. 111. Pedites duo Daci aut Sarmatæ, alter hamata lorica indutus, alter squamata, dextra manu hasta, sinistra clypeo munitis. Nec Sphendosthlabi milites fuisse his absimiles ut credamus, Leonis Diaconi auctoritas facit, qui loricis hamatis tectos fuisse ait 89. B. hastisque et scutis armatos 86. B. Est fragmentum anaglyphi, quod Romæ ante quadriennium delineandum curavit elegantissimus litterator L. Albinus Millin, in quo flagrantissimum studium fuisse priscarum rerum quis neget! quique, vita functus, in desiderio erat civitatis, condentibus hæc nobis eodem anno.

Pag. 182. Sardonyx ineditus gazophylacii Regii, zonarum trium, exhibens numina, a quibus custodiri servarique incolume imperium Græci opinabantur. Supra προσωπον Servatoris, cum orbe radiato circa caput. Coma promissa, ut solet esse in imaginibus vetustis Assertoris : brachia ab utraque parte porrecta, manus expassæ ad benedicendum : corpus indutum tunica ampla, amictum pallio. Subter, adolescentes duo stantes, militari habitu, eximia venustate, thoracati et paludati. Alter, S. Georgius, spatham dextra tenet, alter, S. Demetrius, pilum. Hic lævam clypeo triquetro imponit, qui a pedibus surrigitur. S. Georgii clypeus ovatus est, ductu oblongiore, in eum, quem vides, modum. Tunicæ manicatæ, pro more medii ævi : thoraces, cum pterygibus et cingulis, pulcherrime elaborati. Litteræ superne ΙC ΧC, Ἰησοῦς Χριστός· ad lævam, ὁ Ἅγιος ΓΕѠΡΓΙΟϹ: ab altero latere ὁ Ἅγιος ΔΙΜΗΤΡΙΟϹ [sic]. Substratum nigerrimi coloris, paludamenta brachiaque e cæruleo pallent : thoraces et capita fusca. Gemma nobilissima : nec multas alias arbitror sæculi IX aut X, quæ æque teneant oculos.

Pag. 271. Notis in Libellum de velitatione bellica, equestrique jaculatione, ex gemma item inedita subdidimus effigiem Bellerophontis nudi, galeati, insidentis Pegaso, rapido meatu per aërem volitanti. Jaculum vibrat brachio elato, equum urget pede dextro, lævus pendet. Equus mira arte scalptus, nobilis, ardens, arrigens aures, erecto pulcherrimo collo, cauda exporrecta, cruribus firmis simul et gracilibus, motu tam venuste variato, ut nihil delectabilius possit oculis offerri. Abest frenum aureum, quod Bellerophontem dono a Pallade per somnium accepisse Pindarus canit Olymp. XIII, 92. Juba peculiari modo videtur velut per pectinem attonsa. Inscriptio ЄΠΙ· nomen Epitynchani sive Epitynchanontis scalptoris (si credimus) indicat, clarissimi artis ejus : conf. Bracci De antiquis scalptorr. II. 78. A. Bellerophontis effigies quoties in gemmis exstet, non est facile dictu : nam modo cum chimæra habetur, ut est apud Lippertum *Dactyliothec* II. 9. B. mill. I P. 2 n. 49. mill. III P. 2 n. 43. modo absque illa, *ibid.* mill. I P. 2 n. 48. Verum gemma nostra omnibus adhuc cognitis præferenda, ob summam in lineis extremis subtilitatem. Statua Bellerophontis, ubi vector, sonipes et leo (sub sola enim leonis specie chimæra ab artifice ibi figurata est) præclara commissura alter super alterum conspiciuntur, æri incisa est ab J. Amadutio inter Monumenta Matthæiana I. tab. LV. pag. 44. B. Ibi mirere, tunica, eaque manicata, indutum Bellerophontem heroa. Nisi tamen ea ipsa re indicare voluerit statuarius, in Lycia, hoc est in barbarie terraq. peregrina, inter braccatos manicatosque homines rem geri. Figurarum æri incisarum significatio indicata propemodum est. Restant scriptores ipsi, nobis interpretibus latini facti.

LEONIS DIACONI

CALOËNSIS

HISTORIA.

ΛΕΌΝΤΟΣ ΔΙΑΚΌΝΟΥ

ἹΣΤΟΡΊΑ,

Ἀρξαμένη ἀπὸ τῆς τελευτῆς τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου, μέχρι τῆς τελευτῆς Ἰωάννου τοῦ αὐτοκράτορος, τοῦ ἐπιλεγομένου Τζιμισκῆ.

ΒΙΒΛΊΟΝ Α΄.

LEONIS DIACONI

HISTORIA,

Incipiens ab obitu Constantini Imperatoris, usque ad obitum Imperatoris Joannis, cognomento Tzimiscæ.

LIBER I.

ά. Εἴπερ ἄλλο τι τῶν ἀγαθῶν τὸν βίον ὀνίνησι, τούτου[a] οὐχ ἧττον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον, ἡ ἱστορία, ἐπωφελές τι πρᾶγμα πεφυκὸς καὶ λυσιτελές. Ποικίλας γὰρ καὶ παντοδαπὰς ἀπαγγέλλουσα πράξεις, καὶ ὅσας ἡ φορὰ τοῦ χρόνου καὶ τῶν πραγμάτων κυλίνδειν εἴωθεν, ἡ προαίρεσις δὲ μάλιστα τῶν κεχρημένων[b] τοῖς πράγμασι, τὰς μὲν ἀσπάζεσθαι καὶ ζηλοῦν τοῖς ἀνθρώποις νομοθετεῖ, τὰς δὲ ἀποδιοπομπεῖσθαι καὶ ἀποτρέπεσθαι· ὡς μὴ λάθωσιν ἀβουλήτως τὰ μὲν ὀνησιφόρα καὶ λῷονα παρηκάμενοι, τοῖς δὲ ἀπευκταίοις καὶ βλαβεροῖς ἑαυτοὺς περιπείραν-

A I. Si quid aliud bonum magno usui in vita est, non minus quam id, imo vero etiam magis prodest historia, res utilis sane ac salutaris. Nuncia enim cum sit variorum et cujusque modi factorum, quæcunque tum cursus temporis rerum-
B que ferre soleat, tum maxime virorum in negotiis versantium voluntas, docet homines, ut apprehendant et sectentur alia, alia rejiciant a sese et aspernentur: neque propter inscientiam, neglectis inconsulte utilibus ac præstabilioribus rebus, aversandis se et noxiis implicent.

Fol. 272 verso.

[a] Codex, τῦπον.

[b] Codex, μάλιϛα τῶν κεχριμένων.

Quapropter, cum in confesso sit, fructuosum quiddam esse inter alia vitæ præsidia historiam, eandemque rebus mortalibus vitam aut juventutem restituere, neque permittere, ut in oblivionis gurgites abreptæ obruantur: idcirco, quod multa mea memoria obtigerunt immania ac mira monstra, et religiosa se aperuerunt in cœlo terricula, terræ motus item incredibiles facti sunt, fulmina jacta, imbres largi delapsi, bella commissa, exercitus huc illuc per orbem rapti, oppida et gentes alio translatæ, adeo ut multi putarent, regenerationem jamjamque subituras res humanas, exspectatumque alterum descensum Servatoris ac Dei ante fores instare; ideo visum mihi est, tam plenas horroris mirationeque dignas res silentio haud transire: si tamen non constitutum a providentia est, statim evestigio in consummationis portum deducere vitæ naviculam, speciemque mutare hujus mundi. Modo contingat mihi, quandoquidem tantum suscepi, qui supra facultates meas est, laborem, ut pone desiderium meum non relinquar, sed contra convenienter ad magnitudinem rerum gestarum memet efferam, easque quo oportet modo tradam. Historia ita, quantum in me est, singulatim explicabitur: quam qui composui Leo sum Basilii filius, patria ortus Caloë, Asiæ vico pulcherrimo, ad Tmoli clivos sito, circa fontem Caystri fluminis, quod, Celbianum præterlabens et jucundissimam offerens spectantibus admirabilitatem, in claræ ac nobilis Ephesi sinum æstuario effecto transit. Sed jam veniamus ad publicarum rerum narrationem, ita ut veritatem plurimi faciamus, quoniam præcipue illa convenit historiæ. Perhibent enim dicendi periti, rhetoricæ proprium esse eloquentiam, poëticæ fabulas, historiæ veritatem. Igitur quæcunque tempore Constantini Imperatoris, filii Leonis, evenerunt, cui Porphyrogenneto cognomen fuit (quo nascente et moriente stellam crinitam in cœlo visam esse ferunt, et nativitatem ejus et discessum e vita præmonstrantem), prætermittenda existimo: nam sunt satis copiose ab aliis exposita. At quæ deinceps acciderunt, quæ partim ipse oculis meis vidi (siquidem oculi fide digniores quam aures, juxta Herodotum), partim ab oculatis testibus diligenter exquisivi, hæc persequar scriptura.

[a] Confer infra 104. D.

[b] Cod. εἰς τοῦ φανές.

[c] Codex, τοῖς.

[d] Codex, ἐλλιμενίσειν· sed infra, 4. C. ἐνλιμενίζειν [sic] διεκελεύσατο.

Leonis Diaconi genus et patria.

Fol. 273 recto.

A τες. Ἐπεὶ οὖν λυσιτελές ἡ ἱστορία μετὰ τῶν ἄλλων βιωφελῶν χρῆμα τελεῖν ὡμολόγηται, ἅτε τὰ θνητὰ ἀναβιώσκειν ἢ ἀνηβάσκειν παρεχομένη, καὶ μὴ ἐῶσα τοῖς τῆς λήθης βυθοῖς παρασύρεσθαί τε καὶ συγκαλύπτεσθαι· διὰ ταῦτα, πολλῶν ἐν τῷ κατ' ἐμὲ χρόνῳ πραγμάτων ἐξαισίων καὶ ἀλλοκότων καινοτομηθέντων, καὶ φοβερῶν κατ' οὐρανὸν δειμάτων ἐπιφανέντων, καὶ σεισμῶν ἀπίστων κινηθέντων, σκηπτῶν τε κατενεχθέντων, καὶ ὑετῶν λάβρων καταρραγέντων, πολέμων τε συρραγέντων, καὶ στρατευμάτων πολλαχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐπιδραμόντων, καὶ πόλεων καὶ χώρων μετανασάντων[a], ὡς πολλοῖς B δοκεῖν, ἀλλοίωσιν ἄρτι τὸν βίον λαβεῖν, καὶ τὴν προσδοκωμένην δευτέραν κατάβασιν τοῦ Σωτῆρος καὶ Θεοῦ ἐπὶ θύραις ἐγγίζειν· ἔδοξέ μοι, μὴ οὕτω φρίκης μεστὰ καὶ θαύματος ἄξια πράγματα σιγῇ παραδραμεῖν, ἀλλ' εἰς τοὐμφανὲς[b] ἀνειπεῖν, ὡς εἶναι παίδευμα καὶ τοῖς ὕστερον· εἴ γε μὴ δεδογμένον εἴη τῇ προνοίᾳ, αὐτίκα καὶ κατὰ πόδας τὸ βιωτικὸν πορθμεῖον ἐν τῷ[c] τῆς συντελείας ὅρμῳ ἐλλιμενίζειν[d], καὶ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου παραγαγεῖν. Ἀλλά μοι εἴη τὸν ὑπὲρ ἐμὲ τοσοῦτον ἆθλον ἐπανηρημένῳ, μὴ δεύτερον τῆς προθυμίας δραμεῖν, ἀναλόγως δὲ τοῦ μεγέθους τῶν συμβεβηκότων ἱκέσθαι, καὶ ταῦτα C δεόντως ἐπεξηγήσασθαι. Ἡ μὲν οὖν ἱστορία κατὰ τὸ ἐνὸν ἐμοὶ λεχθήσεται κατὰ μέρος· ὁ δὲ ταῦτα συντάξας Λέων εἰμὶ Βασιλείου υἱός· πατρὶς δέ μοι Καλόη, χωρίον τῆς Ἀσίας τὸ κάλλιστον, παρὰ τὰς κλιτῦς τοῦ Τμώλου ἀνῳκισμένον, ἀμφὶ τὰς πηγὰς τοῦ Καϋστρίου ποταμοῦ, ὃς δὴ, τὸ Κελβιανὸν παραρρέων καὶ ἥδιστον θαῦμα τοῖς ὁρῶσι προκείμενος, ἐς τὸν τῆς κλεινῆς καὶ περιπύστου Ἐφέσου κόλπον πελαγίζων ἐσβάλλει. Ἀλλ' ἐπὶ τὴν τῶν κοινῶν πραγμάτων ἰτέον διήγησιν, περὶ πλείστου τὸ ἀληθίζειν ποιουμένοις ὡς μάλιστα, ὅτι καὶ τοῦτο τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἄλλων μᾶλλον ἁρμόττει. Φασὶ γὰρ καὶ οἱ τὸν λόγον σοφοὶ, ῥητορικῇ μὲν προσήκειν δεινότητα, D ποιητικῇ δὲ μυθοποιΐαν, τῇ δὲ ἱστορίᾳ ἀλήθειαν. Ὅσα μὲν οὖν ἐπὶ τὸν χρόνον τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου υἱοῦ Λέοντος, ᾧ Πορφυρογέννητος ἡ ἐπίκλησις, ἐπισυμβέβηκε πράγματα (οὗ καὶ γεννωμένου καὶ τελευτῶντος κομήτην λέγεται φανῆναι κατ' οὐρανὸν, τὴν ἐκείνου καὶ γέννησιν προδηλοῦντα καὶ ἀποβίωσιν), παρήσειν μοι δοκῶ· ἀποχρώντως γὰρ ἄλλοις ἱστόρηται. Τὰ δὲ τούτων ἐχόμενα, καὶ ὅσα ὀφθαλμοῖς καὶ αὐτὸς τεθέαμαι (εἴπερ ὀφθαλμοὶ ὤτων πιστότεροι, καθ' Ἡρόδοτον), τὰ δὲ καὶ πρὸς τῶν ἰδόντων ἠκρίβωσα, ταῦτα καὶ δώσω γραφῇ.

A β'. Ἄρτι κατὰ τὸν Νοέμβριον μῆνα, τῆς γ' ἰνδίκτου, ἐν τῷ ςυξζ' ἔτει, τοῦ ῥηθέντος αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τὸν βίον μετηλλαχότος[a] καὶ πρὸς τὴν ἐκεῖσε κατάπαυσιν ἀναλύσαντος, τὴν αὐτοκρατορικὴν διέπειν ἀρχὴν Ῥωμανὸς ὁ ἐκείνου υἱὸς ἐγχειρίζεται, ἤδη τὴν τῶν μειρακίων παραλλάττων ἡλικίαν καὶ πρὸς ἄνδρα τὸν τέλειον μετασκευαζόμενος· ἀνὴρ τἄλλα μὲν ἐπιεικὴς, εὐπρόσωπός τε καὶ εὐόμιλος καὶ τὴν ὥραν διαπρεπὴς, καὶ παντοδαπῆς καλοκαγαθίας ἀνάπλεως, εὐμενής τε καὶ χρηστὸς πρὸς ἅπαν τὸ ὑπήκοον, ἐπτοημένος δὲ νεωτερικαῖς ἡδυπαθείαις καὶ παιδιαῖς, τοὺς δὲ ἐρεθίζοντας πρὸς B ταῦτα κατὰ τὴν βασίλειον ἑστίαν, ὡς οὐκ ὤφελεν, ἐπαγόμενος. Τούτῳ τῷ αὐτοκράτορι Ῥωμανῷ εἰς ἔννοιαν ἧκε, τὴν τῶν Ἀραβίων Κρητῶν δυναστείαν, τραχηλιῶσαν καὶ κατὰ Ῥωμαίων φονικὸν πνέουσαν, τῇ τοῦ κρείττονος ῥοπῇ ἐκποδὼν ποιήσασθαι. Καὶ γὰρ τῷ ἐξ ὑπογυίου τοῖς Ῥωμαίοις συμβεβηκότι ἀτυχήματι ἀμέτρως γαυρουμένη, τὰ παράκτια τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας ἐληΐζετο μάλιστα. Ὅπως δὲ τὸ πταῖσμα Ῥωμαίοις συμβέβηκεν, ἐπιτροχάδην ἐρῶ. Κωνσταντῖνος ὁ αὐτοκράτωρ, μὴ στέγων τὴν τῶν Κρητῶν ὕβριν καὶ τὰς λαθραίους ἐπιδρομὰς, στρατιὰν ἀξιόμαχον συνειλοχὼς καὶ τριήρεις ἐξαρτύσας πυρφόρους μάλα συχνὰς, κατὰ τῆς Κρήτης ἔστελλεν, ὡς C αὐτοβοεὶ τὴν νῆσον αἱρήσων. Ἀλλ' ἀνανδρίᾳ καὶ ἀπειρίᾳ τοῦ στρατηγοῦ, τομίου θαλαμηπόλου τελοῦντος, καὶ ἀνδραρίου σκιατραφοῦς ἐκ τῆς τῶν Παφλαγόνων ὡρμημένου (Κωνσταντῖνος ὄνομα τούτῳ, Γογγύλης ἐπίκλησις), εἰ καὶ τῷ τῶν Πατρικίων ἀριπρεπεῖ ἀξιώματι ἐσεμνύνετο, ἅπασα ἡ λεχθεῖσα στρατιὰ, πλὴν ὀλίγων ἀνδρῶν, κατεκόπη πρὸς τῶν βαρβάρων καὶ παραπώλετο.

γ'. Ταύτην τὴν ἧτταν ὁ αὐτοκράτωρ Ῥωμανὸς ἀνακαλέσασθαι προθυμούμενος, Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν, τοῖς μαγίστροις ἐνδιαπρέποντα καὶ τῶν τῆς Ἀνατολῆς στρατευμάτων D κατάρχοντα (Δομέστικον τῶν σχολῶν Ῥωμαῖοι[c] ἀρχὴν τὴν τοιαύτην ἐπιφημίζουσιν), ἄνδρα ῥέκτην τε καὶ δραστήριον, ἀγαθόν τε τὰ πολεμικὰ καὶ τὴν ἰσχὺν ἀνυπόστατον, αὐτοκράτορα στρατηγὸν τῆς πρὸς τοὺς Κρῆτας μάχης κεχειροτόνηκεν. Οὗτος τοίνυν ὁ Νικηφόρος, τὴν τῆς Ἀσίας στρατιὰν τῷ βασιλικῷ συνειλοχὼς κελεύσματι καὶ ναυσὶν ἐμβιβάσας, καὶ ταχυπλοήσας, πυρφόρους τε τριήρεις πλείστας ἐπαγόμενος (δρόμωνας ταύτας Ῥωμαῖοι καλοῦσι), τῇ Κρήτῃ προσώρμισεν. Ἐπεὶ δὲ τῆς ἀποβάσεως ἐδόκει καιρὸς, ἔδειξε πρακτικῶς, ἣν εἶχεν ἐμπειρίαν

A II. Mense Novembri, indictionis tertiæ, anno sexmillesimo quadringentesimo sexagesimo septimo, cum prædictus Imperator Constantinus relicta vita ad requiem se trans hominem contulisset, filius ejus Romanus, qui ex puerili ætate egressus ad virilem jam transibat, principatus administrationem suscepit. Erat is cæteroqui bonus, honesta facie, sermone lepido, specie decorus, plenus omni probitate, erga subditum quemvis benignus ac suavis; sed item voluptatibus juvenilibus ludisque nimium deditus. Quas ad res qui se sollicitabant, B eos, contra atque oportebat, inducebat in palatium[b]. Huic Imperatori Romano in mentem venerat, Arabum in Creta potentiam, superbientem illam cædesque adversus Romanos spirantem, cum Dei auxilio evertere. Quippe, clade paulo ante nobis illata in immensum inflati, per oram imperii maritimam populationes maximas faciebant. Quam calamitatem quemadmodum Romani ceperint, summatim dicam. Constantinus Imperator, cum Cretensium arrogantiam incursionesque repentinas ferre non posset, conducto optimo exercitu, triremibus igniferis instructis bene multis, C expeditionem in Cretam suscepit, velut prima aggressione insulam occupaturus. Atenim ignavia atque imperitia ducis, qui erat spado cubicularis, homuncio umbraticola Paphlagonia ortus, Constantinus nomine, Gongyles cognomento, tametsi amplissima Patriciorum dignitate gloriabatur, omnis hic exercitus præter paucos quosdam milites contrucidatus a barbaris ac deletus est.

Constantinus Gongyles male pugnat in Creta.

III. Quod detrimentum sarcire cupiens Romanus Imperator, Nicephorum Phocam, inter magistros præfulgentem exercitibusque Orientalibus præfectum D (quam dignitatem Domesticatum scholarum Romani vocant), virum strenuum ac navum, bello fortem, vi invicta, ducem gerendo bello Cretico summo cum imperio creavit. Nicephorus, contractis Imperatoris jussu Asiaticis copiis, iisdemque in naves impositis, celeri navigatione usus cum magno igniferarum triremium numero (quas dromonas Romani vocant), ad Cretam appulit. Ibi cum tempus videretur exscendendi, quem usum rei bellicæ haberet, ipso facto ostendit. Nam scalas in navigiis advexerat : quibus in littus explicatis equites

Nicephori Phocæ expeditio Cretica.

[a] *Codex, μετηλλαγότος.*

[b] *Inde quæ sequuntur, item a Combefisio versa leguntur in Pagi Criticis in Annales Baronii III, 875. Quæ nos hic retractavimus.*

[c] *Codex, Ῥωμαίοις, ut sit quasi dativus absolutus ad participium ἐπιφημίζουσιν referendus.*

Fol. 273 verso.

armatos equisque insidentes ex mari in continentem transduxit. Barbari, novo atque insolenti spectaculo attoniti, catervatim loco se continebant, indivulsos confertosque ordines servantes, Romanorumque ad se exspectantes adventum. Nostrorum dux Nicephorus, tripartita scutisque et hastis condensata acie, bellicum conclamat, et, crucis tropæo præire jusso, infestis signis invadit barbaros. Acri commisso prælio, cum grandinis ritu tela caderent, diutius Romanorum phalangem hastis horrentem barbari sustinere non potuerunt, ac terga verterunt: solutis ordinibus quam maximo cursu ad suas munitiones contenderunt. Romani insecuti incredibilem eorum cædem edunt. Tam secundum Romanis exitum habuit primus eorum congressus, atque conflictus. Barbari cum in muros, quemadmodum demonstravimus, compulsi essent, dux convocatis copiis pro Cretensium oppido castra muniit: triremes reliquasque actuarias naves confertas in statione se tuta continere jubet, simulque mare obsidere, et si quam barbaram navem evectam viderent, eam persequi, et igne humido concremare. Quibus diligenter constitutis ac perfectis, manum delectorum militum Nicephoro duci cognomento Pastilæ tradit: qui, qua erat virtute, bellis quamplurimis defunctus, quoties a Saracenis captus erat, toties ex eorum manibus aufugerat; neque paucas circumferebat vulnerum bello acceptorum in facie et pectore notas. Tunc vero Thracensibus præfectus, accepta cohorte ad populandam explorandamque missus insulam est, multum obtestante Nicephoro, ut attentus esset ac vigilaret, neque inertiæ se ac mollitiei committeret, ne qua ipsis calamitas ab adversariis strueretur: concursarent potius regionem, et luculento aliquo effecto facinore ad castra quam primum reverterentur.

Nicephorus Pastilas in insulam dimissus.

ἔργων πολεμικῶν. Κλίμακας γὰρ ἐπὶ τῶν πορθμείων ἐπιφερόμενος, ταύτας ἐπὶ τὴν ἠϊόνα προσυφαπλῶν, τὴν στρατιὰν ἔνοπλόν τε καὶ ἔφιππον ἀπὸ τῆς ὑγρᾶς ἐπὶ τὴν ξηρὰν μετεβίβαζε. Τῷ δὲ καινῷ καὶ ἀλλοκότῳ τοῦ ὁράματος καταπλαγέντες οἱ βάρβαροι, κατὰ χώραν ἔμενον[a] ἰλαδὸν, ἀδιάσπαστον συντηροῦντες τὸν συνασπισμὸν, καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων ὡς αὐτοὺς ἄφιξιν προσδεχόμενοι. Ὁ δὲ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς Νικηφόρος, τριχῇ τὴν φάλαγγα διατάξας, ἀσπίσι τε καὶ δόρασι ταύτην καταπυκνώσας, καὶ τὸ ἐνυάλιον παιωνίσας, τὸ δὲ σταυρικὸν ἐγκελευσάμενος προπορεύεσθαι τρόπαιον, ἀντιμέτωπος τοῖς βαρβάροις ἐπῄει. Δεινῆς δὲ μάχης ἀναῤῥαγείσης, καὶ δίκην χαλάζης τῶν βελῶν καταφερομένων, οὐκ ἔμελλον ἐπὶ πολὺ διακαρτερεῖν οἱ βάρβαροι τὸν[b] τῶν Ῥωμαίων δορατισμόν· ἀλλὰ τὰ νῶτα στρέψαντες καὶ τὴν φάλαγγα διαλύσαντες, ὡς εἶχον δρόμου πρὸς τὸ σφῶν ἀπῄεσαν ἔρυμα. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐφεπόμενοι, ἀμύθητον τούτων φόνον εἰργάσαντο. Τοιοῦτον μὲν ἡ πρώτη προσβολὴ καὶ διαμάχη πέρας αἴσιον τοῖς Ῥωμαίοις ἀπηνέγκατο. Ἐπεὶ δὲ, ἧπέρ μοι εἴρηται, τῷ σφετέρῳ τειχίσματι οἱ βάρβαροι συνεκλείσθησαν, τὰς δυνάμεις συγκαλέσας ὁ στρατηγὸς, χάρακα πρὸ τοῦ ἄστεος ἐπήξατο τῶν Κρητῶν· τὰς δέ γε τριήρεις καὶ τὰς λοιπὰς φορτίδας εἰς εὐλίμενον ἐπίνειον ἀθρόας ἐλλιμενίζειν διεκελεύσατο, θαλασσοκρατεῖν τε, καὶ εἴ που βαρβαρικὸν ὁρῷεν πορθμεῖον ἔκπλουν ποιούμενον, τοῦτό τε ἐκδιώκειν, καὶ τῷ ὑγρῷ πυρὶ ἐκτεφροῦν. Ταῦτα ἐς τὸ ἀκριβὲς βουλευσάμενός τε καὶ συμπεράνας, σπεῖραν λογάδων ἀνδρῶν τῷ στρατηγῷ Νικηφόρῳ, ᾧ τὸ ἐπίκλην Πασιλᾶς, ἐγχειρίζει, ὃς γενναῖος ὢν πολλοὺς ἀνέτλη πολέμους· καὶ πλειστάκις μὲν ἥλω πρὸς τῶν Ἀγαρηνῶν, τοσαυτάκις δὲ ἐκεῖθεν διέδρα· καὶ πολλὰς οὐλὰς ἐκ τῶν κατὰ πόλεμον χαλκοτυπιῶν ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ τῶν στέρνων προὐβάλλετο. Τότε δὲ στρατηγὸς τῶν Θρακησίων[c] τελῶν, τὴν σπεῖραν παρειληφὼς, ἐπὶ καταδρομὴν καὶ κατασκοπὴν τῆς νήσου ἐστέλλετο, πολλὰ τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ ἐπισκήψαντος, γρηγορεῖν τε καὶ νήφειν, καὶ μὴ πρὸς ῥᾳστώνην καὶ τρυφὴν[d] ἀπιδεῖν, ὡς μή τι ἀνήκεστον πρὸς τῶν ἐναντίων αὐτοῖς κατηλυθῇ· καταδραμόντας δὲ τὴν χώραν καὶ γενναῖόν τι δεδρακότας, ἐπὶ τὸ στρατόπεδον θᾶττον παλινοστεῖν[e].

[a] Codex, ἔνον.

[b] Codex, τῶν τῶν. Sed vide infra 82. C.

[c] Codex, Θρακησιῶν. Sed vide notam.

Fol. 274 recto.

[d] Codex, τρυφεῖν.

[e] Codex, πάλιν νοστεῖν.

IV. Atenim non incolumia retinentur ab hominibus semper bona, verum admixta malis sunt: prosperam fortunam adversa, lætitiam luctus subsequitur, neque partis commodis plene frui sinit. Quale tunc quoque Romanis usu venit.

δ'. Ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἀκραιφνῆ τἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις πέφυκε παραμένειν ἀεὶ, ἀλλὰ τοῖς κακοῖς ἀναμέμικται· καὶ παρέπονται τοῖς μὲν εὐτυχήμασι συμφοραὶ, ἀνίαι δὲ ἡδοναῖς, μὴ ἐῶσαι καθαρῶς τῆς δεδομένης εὐετηρίας[f] ἀπόνασθαι. Ὁποῖον δὴ καὶ τότε Ῥωμαίοις συμβέβηκεν.

[f] Codex, εὐητηρίας.

βηκεν. Ἐπεὶ γὰρ τῇ χώρᾳ προσέβαλον, καὶ τρυφὴν παντοδαπὴν εὗρον (εὐδαίμων γὰρ ἡ χώρα, καὶ ὡραίων καρπῶν καὶ χυμῶν ἰδέαις ἐπιεικῶς περιβρίθουσα, εὔβοτός τε καὶ εὔμηλος[a]), δέον τὰς ἐπισκήψεις τοῦ στρατηγοῦ, ὡς τὸ εἰκὸς, διατηρεῖν, οἱ δὲ παρὰ φαῦλον θέμενοι καὶ πολλὰ χαίρειν ταύταις εἰπόντες, ἐπὶ ῥᾳστώνην ἀπέκλιναν καὶ τρυφήν. Τούτων οἱ βάρβαροι, τοῖς ἐπικαιροτάτοις καὶ ἀμφιλαφέσι τῶν ὀρῶν ἐλλοχῶντες, τὸ ἀκόλαστον τεθεαμένοι καὶ ἀφύλακτον, τῶν δρυμῶν καὶ κρημνῶν ὑπεκδύντες καὶ ἐς φάλαγγα παραταξάμενοι καὶ συνασπίσαντες, κατ' αὐτῶν ἐχώρουν. Οἱ δὲ, καίπερ ἀκροσφαλεῖς τῇ μέθῃ τελοῦντες καὶ ἀκροχάλικες, ὅμως τοῖς βαρβάροις ἀντεπήεσαν καὶ ῥωμαλέως ἀντικαθίσταντο. Ἄρτι δὲ τοῦ στρατηγοῦ Πασιλᾶ εὐρώστως διαγωνιζομένου, καὶ τὴν τῶν βαρβάρων διακόπτοντος φάλαγγα, ὁ ἵππος, εἰς ὃν ἐποχεῖτο, βέλεσι καὶ δορατίοις τὰ στέρνα τυπεὶς, ὀκλάσας διαπεφωνήκει. Ὁ δὲ Πασιλᾶς εὐπετῶς τοῦ ἵππου ἀναθορὼν, μέχρι μέν τινος τῷ φασγάνῳ τοὺς ἐπιόντας ἠμύνετο, καὶ πολὺν τῶν βαρβάρων φόνον εἰργάσατο. Ἐπεὶ δὲ ἔξαιμός τε καὶ καταβελὴς ἐγεγόνει, λειποθυμήσας παρὰ τὸ μεταίχμιον ἔπεσε. Τούτου πεσόντος εἰς φυγὴν οἱ Ῥωμαῖοι ἀπέκλιναν, καὶ πρὸς τῶν βαρβάρων δίκην βοσκημάτων ἐναπεσφάττοντο, ὡς ἐκ τῆς εἰρημένης σπείρας ὀλιγοστοὺς ἀνασεσῶσθαι εἰς τὸ στρατόπεδον. Τοῦτο τὸ πάθος ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς αἰσθόμενος καὶ πολλὰ τῆς ἀβουλίας καὶ ῥᾳθυμίας τοὺς πεσόντας μεμψάμενος, ἔτι τε τὸ παλίντροπον κατευλαβηθεὶς τῆς τύχης καὶ ἄστατον, ἔγνω μηκέτι διαμέλλειν καὶ τὸν καιρὸν κατατρίβειν, κἀντεῦθεν ἄδειαν ἐνιέναι τοῖς βαρβάροις, ἐνέδρας καὶ λόχους τίθεσθαι, καὶ εἰς φάλαγγα συστάδην ἀντικαθίστασθαι· ἀλλὰ παντὶ σθένει καὶ πάσαις μηχαναῖς διανύτειν τὸν πόλεμον.

ε΄. Οὕτω διαλύοντι τούτῳ καὶ γνωματεύοντι (ἦν γὰρ ἀγχίνους τε καὶ δραστήριος, ἐννοῆσαί τε τὸ ξυνοῖσον καὶ εἰς πέρας ἀγαγεῖν πάντων, ὧν ἴσμεν, ἐπηβολώτατος, σώφρων τε καὶ μὴ εἴκων ἡδοναῖς· καὶ προσέτι δεινὸς τοὺς καιροὺς καὶ τὰ πράγματα εἰς δέον μεταχειρίσασθαι, τὴν μέντοι ἰσχὺν καὶ ῥώμην ἀκαταγώνιστος· λέγεται γὰρ πρωταγωνιστοῦ τινὸς τῶν ἀλκιμωτάτων βαρβάρων ἀντικαταστάντος αὐτῷ ποτὲ, τὸ δόρυ κατὰ τῶν στέρνων τὸν Νικηφόρον ἰθύναντα καὶ ἀμφοτέραις ὠσάμενον, οὕτω γενέσθαι σφοδρὰν τὴν ἀντέρεισιν, ὡς καὶ[b] διαμπερὲς τὸ δόρυ διελθεῖν, καὶ ἄμφω διατεμεῖν τὰ μέρη τοῦ θώρακος), ἔννοια γοῦν

A Nam cum, in regionem effusi, omnium rerum affluentes copias invenissent (ut est opima, frugibusque lætis succisque variis mire fœta, pascuis læta et pecudifera insula), cum ducis præscripta diligenter servare debuissent, his neglectis omnino, postque missis, inertiæ se dediderunt et ignaviæ. Quos insidiantes in opportunissimis latebrosisque montium barbari cum animadvertissent, sine disciplina ulla agere, sine custodia, e silvis se latibulisque proferentes manu facta catervatim in eos concurrunt. Nostri, quamvis titubantes B ebrietate ac temulentia, nihilominus obviam contra barbaros veniunt, acriter resistunt. At Pastilæ duci fortiter pugnanti, dum barbarorum ordines perrumpit, equus, quo vehebatur, sagittis et hastis in pectus percussus, corruens confoditur. Emicat confestim de equo Pastilas: irruentes gladio aliquantum propellit, magna barbarorum cæde facta. Ad extremum exsanguis, telis confixus, exanimatus, inter infesta signa concidit. Quo oppresso in fugam se Romani conferunt, et pecudum ritu a barbaris contrucidantur: ut admodum pauci ex prædicta manu incolumes in C castra pervenirent. Qua clade cognita, Nicephorus Phocas, temeritatem desidiamque cæsorum valde vituperans, fortunæque mutabilitatem atque inconstantiam veritus, constituit non amplius cunctari tempusque terere, unde fiduciam inderet barbaris, cum latrocinia insidiasque faciendi, tum etiam prælio signisque collatis dimicandi: omni vi omnique ratione tollendum esse hoc bellum.

V. Dum ad has se versabat cogita- D tiones, aliud atque aliud subjiciente animo (ut erat ingeniosus, strenuus, et in consiliis salutiferis cum inveniendis tum exequendis omnium, quos novimus, felicissimus; moderatus, minime cedens voluptatibus; admirabilis insuper in temporum rerumque recto usu, vi autem ac robore invictus: nam dicitur, cum propugnator aliquis ex fortissimis barbaris contra illum veniret, in pectus ejus lanceam direxisse Nicephorum; cujus ambabus manibus adactæ tam vehementem fuisse ictum, ut, per corpus transjecta, utramque partem

[a] Vide *infra*, 36. B. 41. A.

Nicephorus Pastilas à Saraceni cæsus.

Fol. 274 *verso*.

[b] *Cod.* καὶ ὡς.

thoracis perforaret), cogitatio, inquam, eum subit, circumire oppidum ac perspicere diligenter, ut qua daretur locus admoveret bellum. Circuitione facta cum omnino captu adituque difficile videret: quod ex altera parte pro firmo munimento mare habebat, ex altera erat æquali superne ac planæ petræ impositum, qua mœnia nitebantur: simul quod novum quoddam et inusitatum genus munitionum prætendebat: aggere enim pilisque caprinis ac suillis, mixtis inter sese et probe confertis, instructæ erant: latitudinem amplectebantur tantam, ut currus duo per crepidinem sine molestia circum commeare possent: altitudo idoneo spatio eminebat: insuper fossæ duæ in latitudinem quam maximam altitudinemque cavatæ circumductæ erant.

Candia circumvallata.

Oppidum ubi intellexit munitum, quemadmodum demonstravimus, et captu difficile prorsus esse, hanc technam contra commentus est. Initio muniendi a littore, quod ad meridiem spectat, facto, usque ad alterum littus, spatium, qua mare intermittit, vallo firmat, ad pontumque seponit oppidum Cretensium, ut jam non amplius sine periculo barbari in terram, quando cuperent, exire possent, e seque penderet prælium committere, nec ne, si quando hoc quoque expedire videretur. Ita vallo celeriter perfecto, Nicephorus ad alteram contendit victoriam, quam evestigio oratio declarabit. Prius vero, convocatis in prætorium præfectis, clariore voce usus, dicere sic est exorsus:

A ἐπῆλθεν αὐτῷ, κύκλῳ τὸ ἄστυ περιελθεῖν καὶ ἐς τὸ ἀκριβὲς τοῦτο κατασκοπῆσαι, ἵνα ὅποι παρείκοι προσαγάγῃ τὸν πόλεμον. Περιελθὼν οὖν καὶ τὴν ἄλλως δυσέμβολον πεφυκὸς ἰδὼν καὶ δυσπρόσοδον· ἐκ τοῦ θατέρου μὲν γὰρ πλευροῦ τὴν θάλατταν εἶχε φρουρὰν ἀσφαλῆ, κατὰ θάτερον δὲ ἐπ' ἀγχωμάλου καὶ ἰσοπέδου[a] λίθου ἠρήρειστο, ἐφ' ἧ τὰ γεῖσα τεθεμελίωτο, τό, τε δόμημα καινόν τι προὐβάλλετο καὶ ἀλλόκοτον· ἐκ χοὸς γὰρ καὶ τριχῶν αἰγείων καὶ ὑείων συντεθειμένων καὶ ἐπιεικῶς συμπεπιλημένων ᾠκοδόμητο· εὖρός τε τοσοῦτον ἔφερεν, ὅσον ἁμάξας δύο εὐπετῶς ἔχειν κατὰ τῶν ἐπάλξεων ἐναλλὰξ B διοδεύειν περίδρομον, ἐς ὕψος τε ἀποχρώντως ἦρτο· καὶ προσέτι τάφρειαι δύο ἐς εὖρος ὅτι μάλιστα καὶ βάθος ἱκνούμεναι πέριξ αὐτοῦ ὠρωρύχατο. Τοῦτο ἐχυρὸν, ἧπερ εἴρηται, καὶ δυσάλωτον ἀτεχνῶς καταμαθὼν, τοιοῦτόν τι ἀντιτεχνάζεται. Ἀπὸ τῆς πρὸς νότον τετραμμένης ῥηγμῖνος ἀρξάμενος οἰκοδομεῖν μέχρι τῆς ἐπὶ θάτερα ἠϊόνος, τὸ διῆκον τῆς χέρσου ἑρκίῳ διατειχίζει, καὶ πρὸς πόντον τὸ τῶν Κρητῶν[b] ἄστυ καθείργνυσιν, ὡς μὴ ἔχοιεν εὐπετῶς τῇ χέρσῳ προσεπιβαίνειν οἱ βάρβαροι, ὅτε καὶ βούλοιντο, ἐπ' αὐτῷ δὲ κεῖσθαι, πολεμητέα εἶναι, καὶ μὴ, ὁπότε καὶ τοῦτο δοκεῖ. Τὸ τοιοῦτον δὴ τειχίον C θᾶττον συμπεράνας ὁ Νικηφόρος, ἐφ' ἕτερον ἠπείγετο τρόπαιον, ὅπερ ὁ λόγος αὐτίκα δηλώσει. Παρὰ[c] τὴν στρατήγιον σκηνὴν τοὺς ἐν τέλει συγκαλεσάμενος, καὶ γεγωνοτέρᾳ χρησάμενος τῇ φωνῇ, ἔλεξε τοιάδε·

Nicephori Phocæ ad exercitum oratio.

VI. *Et crudum ferumque ingenium filiorum ancillæ, et incursiones rapinasque quibus vexaverunt Romanos (idque inquilini in insula a se occupata, tametsi ea propter iniquitatem fortunæ ad Saracenos venerit), neminem vestrum ignorare puto. Quid! nonne ora maritima prope tota ob eorum raptus inhabitabilis! nonne insularum pleræque incursionibus eorum desertæ! Quare providentia non tulit, mendaces istos, belluas importunissimas, ventres inertes, perpetuo depasci populum a Christo nuncupatum; sed numinis auxilio nos huc trajecit, septifariam illis persoluturos retributionem eorum quæ sine commiseratione ulla in nos commiserunt. Testis eorum quæ dico est recens parta victoria. Etenim vixdum e mari emergentes, ne nausea quidem ex navigatione penitus excussa, simul atque insulam ingressi sumus, divini numinis*

ϛ'. Τὸ μὲν ὠμὸν καὶ θηριῶδες τῶν τῆς παιδίσκης ἐκγόνων, τήν τε τούτων καταδρομὴν καὶ τὸν ἀνδραποδισμὸν, ὅσα φονιωδῶς Ῥωμαίοις εἰργάσαντο (καὶ ταῦτα νῆσον παροικοῦντες τὴν ὑπ' αὐτοῖς τεταγμένην, εἰ καὶ μοχθηρίᾳ τύχης D παρὰ τοῖς Ἀγαρηνοῖς ἐγεγόνει), οἴομαι μηδένα λήσειν ὑμῶν. Ἡ γὰρ οὐκ ἀνοίκητος μὲν ἡ παράλιος πᾶσα σχεδὸν ἐκ τῆς τούτων ἀπαγωγῆς; οὐκ ἔρημοι δὲ τῶν νήσων αἱ πλείους[d] τῇ τούτων καταδρομῇ; Δι' ἃ οὐκ ἠνέσχετο πάντως ἡ πρόνοια μέχρι καὶ τοῦ παντὸς, τοὺς ψεύστας, τὰ θηρία τὰ κάκιστα, τὰς ἀργὰς γαστέρας, καταθοινεῖσθαι[e] λαὸν τὸν Χριστώνυμον· ἀλλὰ τῇ τοῦ κρατοῦντος ῥοπῇ ἡμᾶς ἐνταῦθα διεπεραιώσατο, ἑπταπλασίως αὐτοῖς ἀποδοῦναι τὸ ἀνταπόδομα, ὃ ἀνηλεῶς ἡμῖν ἀνταπέδωκαν. Τεκμήριον δὲ τῶν λεγομένων ἡ προβᾶσα νίκη. Ἄρτι γὰρ διαπόντιοι σχεδὸν τελοῦντες, καὶ μηδὲ τὴν ἐκ θαλάττης ναυτίαν

[a] Codex, ἰσοπιδοῦς, hoc est ἰσοπέδους.

[b] Κρητῶν secunda manu ad oram suppletum est.

[c] f. Παρά τι.

[d] Cod. πλείους.

[e] Sic Codex.

ὁλοσχερῶς ἀποπλύσαντες, ἅμα τῷ ἐπιβῆναι τῆς νήσου τῇ τοῦ κρείττονος ἀρωγῇ μαχαίρας ἔργον πλείστους τῶν βαρβάρων ἐθέμεθα· τοὺς δὲ περιλειφθέντας αὐτῶν ἀπονητὶ τῷ ἄστει περιεκλείσαμεν. Ἐκλιπαρῶ οὖν, συστρατιῶται, μὴ πρὸς ῥαστώνην ὑμᾶς ἀπιδεῖν καὶ τρυφήν· ἐξ ὑπογυίου γὰρ ἡμῖν τοῦ πτώματος τὸ παράδειγμα. Εἰ γὰρ τὰς ἐμὰς ἐπισκήψεις σὺν τῷ Πασιλᾷ Νικηφόρῳ οἱ προκατασκοπεῖν σταλέντες τῆς χώρας ἐφύλαξαν, καὶ μὴ ἐς τρυφὴν καὶ τὴν ἄλλην ἀπέκλεισαν[a] ἡδονὴν, οὐκ ἂν τοιαύτῃ πανολεθρίᾳ ἀπώλοντο. Νῦν δὲ, τούτων ἀλογήσαντες, τῆς σφῶν ἀβελτηρίας[b] ἠνέγκαντο ἐπίχειρα. Δεῖ οὖν τὸ τῶν ἑταίρων πτῶμα εὐλαβηθέντας νήφειν τε καὶ προσέχειν, καὶ ὅλῃ σπουδῇ καὶ ῥώμῃ ἐξερευνῆσαι καὶ ἀνιχνεῦσαι τὰ ἐλλοχῶντα τῇδε βάρβαρα θηρία, καὶ τῶν χηραμῶν καὶ φωλεῶν ἐξερύσαντας ἀπωλείᾳ παραπέμψασθαι. Μὴ οὖν νωθείᾳ καὶ μέθῃ προϊστάμεθα[c] τὸν καιρὸν, ἀλλὰ Ῥωμαῖοι τελοῦντες τὸ νεανικὸν καὶ γενναῖον τῆς ἡμῶν εὐγενείας παράστημα ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἐπιδειξόμεθα.

auxilio barbarorum quamplurimos contrucidavimus: qui supererant parvo negotio in oppidum conclusimus. Quæ cum ita sint, commilitones, obtestor, ne ad inertiam et mollitiem inclinetis: ex recenti calamitate nobis adest exemplum. Quod si missi cum Nicephoro Pastila ad explorandam regionem excursores mandata persecuti essent mea, neque delectationi dedissent sese voluptatibusque omnibus, nunquam fuissent tam funditus deleti. Verum ii quidem, præceptis meis postpositis, imprudentiæ suæ pœnas pependerunt. Oportet igitur vos, commilitonum casum reformidantes, vigilare atque attendere, omnique diligentia ac vi indagare et investigare istic latitantes belluas barbaras, ut ex cavernis latebrisque protractas ad interitum eas redigamus. Postremo, ne in segnitie et vinolentia teramus tempus, sed Romani simus, et fortem ac nobilem animum stirpis nostræ in certaminibus ostendamus.

Fol. 275 *recto.*

[a] *Ita Cod. Lege* ἀπέκλιναν, *ut supra 5. A. et infra 77. D.* ἐς ῥαστώνην καὶ πότους, παρὰ τὸ εἰκὸς, ἀποκλίναντος.

[b] *Codex,* ἀμελτηρίας.

[c] *Sic Cod. sicut postea* ἐπιδειξόμεθα.

ζʹ. Εἶπεν ὁ στρατηγὸς, καὶ δῆτα τὸ στράτευμα ἀνεθάῤῥησέ τε, καὶ ἐπεκρότησε, καὶ τῶν κολεῶν τὰ ξίφη σπασάμενον, αὐθόρμητον[d] ἦν ἕπεσθαι τούτῳ, καὶ πειθαρχεῖν, ὅποι καὶ βούλοιτο. Ὁ δὲ ἀτρεμεῖν τέως καὶ ἠρεμεῖν διεκέλευεν, ἕως ἂν αὐτὸς ἐπισκήψῃ ἔργου ἔχεσθαι, ὁπηνίκα καὶ δεῖ. Ἄρτι δὲ τῶν νυκτῶν ἀωρὶ τὸ νεανικὸν καὶ ἀκμαῖον διακριδὸν τοῦ στρατοῦ προσεταιρισάμενος, ἡσυχῇ ὑπεξῄει τοῦ χάρακος, ὡς μὴ αἴσθοιντο τὴν τούτων οἱ βάρβαροι ἄπαρσιν, καὶ δεινόν τι τῇ καταλειφθείσῃ στρατιᾷ σκαιωρήσοιντο. Ἐξελθὼν δὲ τοῦ χάρακος, καὶ μέρος τῆς χώρας καταδραμὼν, ἐπεὶ πρὸς τῶν ἐζωγρημένων ἀνέμαθεν, ἐπί τι γεώλοφον στρατιὰν βαρβάρων ὡσεὶ μυριάδων τεττάρων ἀθροίζεσθαι, ὡς ἂν ἐξ ἐφόδου ἀπροόπτως τοῖς Ῥωμαίοις ἐπέλθῃ, καὶ τῆς τε νήσου τούτους ἀπελάσῃ, καὶ τοὺς σφετέρους τῆς τοῦ ἄστεος ἀπαλλάξῃ καθείρξεως. Τούτων[e] ἀκηκοὼς ὁ στρατηγὸς καὶ τὸν ἐφεπόμενον τῶν λογάδων στρατὸν πανημέριον διαναπαύσας, πρὸς ἑσπέραν βαθεῖαν ἀπάρας καὶ ἡγεμόνας τῶν τόπων ἰθαγενεῖς ἄνδρας ἀνειληφὼς, ἐπεὶ καὶ τὸ σεληναῖον φῶς ὑπέλαμπε, πεπληρωμένης τῆς μήνης οὔσης, συντείνων ἔσπευδε, μηδὲν τάχους ἀνίεισι[f]· καὶ δὴ κυκλόθεν τὸν γεώλοφον περιεστοίχισεν, ἵνα βαθὺν οἱ βάρβαροι ὕπνον ἐκάθευδον. Κἄπειτα τὰς σάλπιγγας ἐπηχῆσαι καὶ τὰ τύμπανα παταγῆσαι[g] ἐγκελευσάμενος, διὰ τοῦ γεωλόφου ἐχώρει. Οἱ δὲ βάρβαροι,

VII. Hac habita oratione a duce, exercitus erecto animo plausum dedit, gladiisque e vagina eductis ad sequendum quo vellet imperataque facienda promtissimus est factus. Tametsi ille tunc quidem monuit, sustinerent se tantisper atque quiescerent, donec ipse tempore idoneo juberet ad rem gerendam accedere. Intempesta autem nocte cum fortissimo atque expeditissimo quoque, selecto e cohortibus, castris egreditur silentio, ne barbari, discessu ejus cognito, aliquid calamitatis relicto exercitui molirentur. Ipse e castris profectus, cum partem regionis percurrisset, ex captivis comperit, in loco quodam edito exercitum barbarorum colligi ad quadraginta millia, ut de improviso facto impetu Romanos adoriretur, hisque ex insula ejectis suos obsidione oppidi liberaret. Iis rebus cognitis, dux lectam manum, quam secum habebat, toto eo die quieti se dare jussit: ad multam vesperam profectus, nactusque indigenas itinerum duces, cum ad hæc siderea claritas a plena luna subluceret, citato itinere contendit, nihilque de celeritate remisit, donec armis cinxisset tumulum, in quo barbari alto somno tenebantur. Tum tubis inflari, tympanis pulsari jussis, montem invadit. Audito armorum strepitu, barbari, nudi,

[d] *Codex,* ἀφθόρμητον, *ut paulo post,* τοῦτο, *et,* βούλοιτο.

Nicephorus e castris proficiscitur.

[e] *Cod.* τοῦτον.

[f] *l.* ἀνιείς.

[g] *Codex,* τὰ σύμπαν ἀπαταγῆσαι.

imparati, insperato incursu exterriti, fugæ se commendant. Verum non erat evadendi facultas, propterea quod montis radices a Romana acie tenebantur. Ita parvo temporis momento barbarorum multitudo ad quadraginta millia funditus deleta est, telisque Romanorum contrucidata. Quo novo tropæo alterum tropæum dux adornavit. Multitudini cæsorum capita præcidi jussit, saccisque condita in castra deportari, affirmans unicuique, caput sibi afferenti, mercedis loco se numeraturum numum argenteum. Id edictum cum reliquus exercitus, tum maxime cohortes Armeniæ studiose receperunt, hostiumque amputata capita in saccos indiderunt. Dux de nocte in castra rediit.

Saraceni cæsi.

Fol. 275 verso.

[a] Cod. ἠβηδόν.

[b] Codex, διαβεβαιοῦσθαι.

A τὸν ψόφον τῶν ὅπλων αἰσθόμενοι, ψιλοὶ καὶ ἀπαράσκευοι ὄντες, καὶ τῷ ἀπροόπτῳ τῆς ἐφόδου καταπλαγέντες, εἰς φυγαδείαν ἀπέκλιναν. Ἀλλ' οὐκ ἦν ἀπαλλάξαι, τῆς ὑπωρείας ἁπάσης κατεχομένης τῇ Ῥωμαϊκῇ φάλαγγι. Ἀκονιτὶ οὖν ἐν μικρᾷ χρόνου ῥοπῇ τὸ τῶν τεττάρων μυριάδων τῶν βαρβάρων ἡβηδὸν[a] παραπώλετο πλῆθος, ἔργον γεγονὸς αἰχμῆς τῆς Ῥωμαϊκῆς. Ἀλλὰ τῷ τοιούτῳ καινῷ τροπαίῳ ἕτερον ὁ στρατηγὸς ἐξήρτυε τρόπαιον. Τοῦ γὰρ πεσόντος πλήθους τὰς κάρας ἐκτεμεῖν διωρίσατο, καὶ ταύτας ταῖς πήραις ἐνθέντας μετακομίσαι πρὸς τὸ στρατόπεδον· μισθὸν δὲ τῷ κάραν κομίζοντι δίδοσθαι διεβε- B βαιοῦτο[b] ἀργύριον. Τοῦτο τὸ δόγμα ἀσμένως δεξάμενος ὁ στρατὸς, καὶ μάλιστα τὸ τῶν Ἀρμενίων στῖφος, τὰ βαρβαρικὰ ἀπέτεμε κάρηνα καὶ ταῖς πήραις ἀπέθεντο. Ἐννύχιόν τε ὁ στρατηγὸς ἀφίκετο κατὰ τὸ στρατόπεδον.

VIII. Postridie hujus diei, cum ab ora cœli evectus lucifer ad poli fornicem se sustulisset, barbarorum capita partim hastis præfixa ante vallum, quod ipse duxerat, per ordines sisti jussit, partim tormentis missilibus in oppidum conjici. Cretenses, ubi ordinatam hastarum seriem, et fixa in illis capita, alia autem in civitatem sparsa ad pinnasque oppidi allisa conspexerunt, quod popularium ea esse atque cognatorum præclare intellexerant, horror evestigio tenuit mentisque perturbatio, et insperato spectaculo obriguerunt. Audiebantur virorum ululatus, mulierum lamenta, fuitque quasi capti oppidi species, miserantibus omnibus carissima pignora, atque complorantibus. Quanquam ne sic quidem cedere Romanis manusque dare voluerunt: verum munitione confisi oppidi animos incitabant, armatique Romanorum impetum præstolabantur, eo consilio, ut invadentem quemque propulsarent. At dux, tuba signo dato, hortatus milites ut forti animo periculum capesserent, mœnibus admovit exercitum. Commissa pugna conspiciebantur facta, vi et audacia plena: passim spargebantur hastæ: nivis hibernæ ritu emittebantur sagittæ: sine intermissione rotabantur a tormentis, ad pinnasque allidebantur saxa. Item barbari quoque urgente necessitate fortiter præliabantur, ex murisque resistentes sagittis pugnam invadunt, bipennes desuper dejiciunt, ingentis magnitudinis saxa devolvunt: postremo,

[c] l. ἔμελλον.

Candia oppugnata.

θ'. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἄρτι τοῦ φωσφόρου τὸν ὁρίζοντα παραμείβοντος καὶ πρὸς τὴν τοῦ πόλου μεταβαίνοντος ἄντυγα, ἐπὶ τῶν δοράτων περιπείρειν τὰς τῶν βαρβάρων κάρας προσέταττεν, ἐπιστίχως τε παρὰ τὸ τειχίον, ὃ αὐτὸς ἐδείματο, καταπηγνύειν αὐτά· τὰς δὲ καὶ διὰ τῶν πετροβόλων ὀργάνων ἐπὶ τῷ ἄστει ἐκσφενδονᾷν. Τοὺς δὲ C Κρῆτας, τὴν ἐπίστιχον τῶν δοράτων τάξιν καὶ τὰς ἐπ' αὐτῶν ἐμπεπαρμένας κάρας ἀθρήσαντας, τὰς δὲ κατὰ τὸ ἄστυ ἐκσφενδονωμένας καὶ ταῖς ἐπάλξεσι προσαρασσομένας τοῦ ἄστεος, καὶ ταύτας τῶν ὁμοεθνῶν καὶ συγγενῶν εἶναι ἀκριβῶς ἐπιφρασαμένους, φρίκη μὲν ἐκ τοῦ εὐθέος καὶ ἀλλοίωσις ᾕρει φρενῶν, καὶ παρὰ τὴν οἰκτρὰν καὶ ἀπροσδόκητον ὄψιν ἐπεπήγεσαν. Ἐντεῦθεν ἀνδρῶν οἰμωγαὶ, καὶ κωκυτὸς τῶν γυναίων ἠκούετο, καὶ σχῆμα τὸ ἄστυ κατεῖχεν ἁλώσεως, ὀλοφυρομένων ἁπάντων καὶ ἀποκλαιομένων τὰ φίλτατα. Ἀλλὰ καὶ ὣς οὐκ ἔμελλεν[c] αὖθις Ῥωμαίοις εἶξαι καὶ προσίσασθαι· τῷ ἐρυμνῷ δὲ πίσυνοι τοῦ σφετέρου πτολίσματος, παρέθηγόν τε τὰς προ- D θυμίας, καὶ καθωπλισμένοι τὴν τῶν Ῥωμαίων παρετηροῦντο ῥοπὴν, ἵν', εἴ τις ἐπίῃ, ἀμύνοιντο. Ὁ δὲ στρατηγὸς, τῇ σάλπιγγι σημήνας τὸν πόλεμον, ἐρρωμενέστερόν τε διακινδυνεύειν ἐγκελευσάμενος, τῷ τείχει προσῆγε τὸ στράτευμα. Καὶ δῆτα τῆς μάχης ἀναρραγείσης ἦν ὁρᾷν ἔργα χειρῶν καὶ τόλμης γιγνόμενα ἔμπλεα, πολλαχῆ τῶν δοράτων ἀκοντιζομένων, καὶ τῶν βελῶν δίκην χειμερίων νιφάδων ἐκπεμπομένων, καὶ θαμινὰ τῶν λίθων τῶν πετροβόλων ὀργάνων ἀφιεμένων, καὶ ταῖς ἐπάλξεσι προσαρασσομένων. Οἱ δὲ βάρβαροι καὶ αὐτοὶ τῆς ἀνάγκης κατε-

κατεπειγούσης

πειγούσης ῥωμαλέως ἀντηγωνίζοντο, ἐκ τοῦ τείχους τε ἀμυνόμενοι καὶ ἀντιτοξεύοντες, καὶ πελέκεις ἄνωθεν ῥιπτοῦντες, καὶ ταλαντιαίους λίθους ἐπαφιέντες· καὶ οὐδὲν ὅ, τι παρεῖτο τούτοις τῶν εἰς τὸ πολεμεῖν ἀμυντηρίων[a], καὶ οὐχ ἧττον ἀντέδρων, ὧν ἔπασχον. Ὁ γὰρ προφανὴς κίνδυνος καὶ ἡ τῆς σωτηρίας ἀπόγνωσις παρεκρότει τούτους ὑπὲρ δύναμιν ἀγωνίζεσθαι, καὶ τοῖς δυσμενέσι παραβόλως ἀντικαθίστασθαι.

ι'. Νικηφόρος δὲ, ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς, ἐπεὶ καὶ τὸν περίβολον τοῦ ἄστεος ἐχυρόν τε ἀτεχνῶς ἑώρα, καὶ τὴν ἄλλως δυσέμβολον καὶ ἀνάλωτον (οὐ γὰρ ἐξ ἐπιδρομῆς εὐεπίβατος ἦν, εἰς ὕψος ὅτι πλεῖστον ἠρμένος, καὶ δυσὶ ταφρείαις διεζωσμένος εἰς βάθος ὀρωρυγμέναις ἀνάλογον), καὶ τὴν τῶν βαρβάρων ἀπόγνωσιν καὶ ἀντίστασιν τὸ μέτρον ἐκβαίνουσαν· ἔγνω, μὴ θανατῶσι καὶ ἀπονενοημένοις ἀνδράσι συμπλέκεσθαι κάτωθεν, καὶ ἀνηνύτοις ἐπιχειρεῖν, ὑψόθεν τε βάλλεσθαι, καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐς οὐδὲν δέον διαφθείρειν παράταξιν· τῷ δὲ λιμῷ παραδώσειν τὸ ἄστυ, ἕως ἂν τὰς ἑλεπόλεις καὶ ὅσα εἰς τειχομαχίαν ἐξεύρηται ὄργανα δεόντως ἐπισκευάσοιτο. Ταύτῃ τοι καὶ τὸν πόλεμον ἀναβάλλεται, καὶ τῇ σάλπιγγι τὰς στρατιωτικὰς ἀνακαλεσάμενος φάλαγγας, ἐς τὸν χάρακα ἀπεφοίτα. Καὶ τοῦτον κυκλόθεν ἑρκίῳ καὶ ταφρείᾳ ἱκανῶς ὀχυρώσας, τόν τε στρατὸν διεγύμναζε, καὶ ταῖς καθ' ἡμέραν μελέταις πολλὴν τὴν ἐμπειρίαν ταῖς φάλαγξιν ἀπετίθετο, καὶ τὰς ἑλεπόλεις ἐκλογῇ τεχνιτῶν ἐτεκταίνετο, ἐκδρομάς τε καὶ ἀκροβολισμοὺς ἐκ τοῦ παρείκοντος ἐποιεῖτο, καὶ αὐτόθι πανσυδὶ περὶ τοῦ ἄστεος διεχείμαζεν.

A nullum defensionis bellicæ genus omnino prætermittunt, neque minus inferebant detrimenti, quam patiebantur. Impellebat eos periculum manifestum ac desperatio salutis, ut supra vires dimicarent, adversariisque audacissime resisterent.

[a] Codex, ἀμβυτηρίων.

Fol. 276 recto.

X. Quamobrem Nicephorus Romanorum dux, ubi et mœnia oppidi firma
B prorsus, omninoque accessu et captu difficilia (haudquaquam enim extemporali impetu conscendi poterat murus, cum in altitudinem sublatus plurimam, tum duabus præcinctus fossis in altitudinem consimilem depressis), et barbarorum desperationem vidit, atque propugnationem extra modum acrem: statuit, non amplius cum devotis morti dementibusque hominibus ex inferiore loco manum conferre, remque tentare summæ difficultatis, et Romanum exer-
C citum inutiliter telis superne dejectis atque internecioni objicere: fami potius tradendum esse oppidum, donec testudines cæterasque ad oppugnandum excogitatas machinas idonee comparasset. Itaque dilata dimicatione tuba militum agmina revocavit, et in castra reduxit. Quibus vallo ac fossa quantum opus erat munitis exercebat milites, et quotidianis studiis ut peritissimæ belli gerendi legiones evaderent effecit. Ipse interea machinas ab operariis delectis fabricari, excursiones velitationesque pro facultate fieri jussit; atque ibi cum omnibus copiis pro oppido hiemem peregit.

Hibernatur in Creta.

ΛΕΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΚΟΝΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΑΣ Β'.

LEONIS DIACONI HISTORIÆ

LIBER II.

I. In hunc modum Romanæ militiæ magister Nicephorus, copiis in Cretam insulam, ut supra dictum est, trajectis, partim incolentium barbarorum collatis signis deleverat : parte quæ superfuerat celeriter parvo negotio in oppidum compulsa, eodem in loco hibernabat, militesque quotidie ad bellum exercebat. Dum hæc geruntur, Chambdan, Saracenorum Ciliciæ finitimorum princeps, homo acutus et strenuus, rei militaris a puero tractatæ usu inter populares suos omnes citra controversiam præstans, ubi intellexit Romanas copias maritimam contra Cretenses expeditionem suscepisse, tempus idoneum existimavit ad impune invadendum quicquid in Oriente Romanorum potestate tenetur, idque incruento milite vastandum : inde se et opes plane magnas et gloriam perpetuam reportaturum. Ita florentem ac firmum Arabum et Saracenorum, quem coëgerat, exercitum in fines Romanos ducit : obvia quæque incendit et diripit. Cognita ejus incursione atque impetu, aperta vi facto, Romanus Imperator Leonem Phocam Nicephori fratrem, qui copiis Europæ præerat (Domesticum Occidentis Romani hoc officium appellant), adversus Chambdanum misit. Erat Leo vir strenuus, animo forti, prudentia singulari, ad optima pro temporibus consilia invenienda unus omnium, quos quidem novimus, felicissimus : quem divinum aliquod, opinor, in bellis adjuvabat numen, adversarios illi omnes subjiciens, obnoxiosque reddens.

Bellum Ciliciense.

* Cod. Ἀγάβων.

Fol. 276 verso.

B α'. Ὁ μὲν δὴ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς Νικηφόρος ἐς τὴν τῶν Κρητῶν νῆσον, ἧπέρ μοι εἴρηται, ἤδη τὴν Ῥωμαϊκὴν περαιωσάμενος δύναμιν, καὶ τῶν ἰθαγενῶν βαρβάρων ἐν τῇ συστάδην μάχῃ τοὺς μὲν παρανάλωμα μαχαίρας ἀπεργασάμενος, τοὺς δὲ περιλειφθέντας ἀπονητί τε καὶ ἀκαρῆ τῷ ἄστει συγκλείσας, αὐτόθι τε διεχείμαζε, καὶ τὸν στρατὸν ὁσημέραι τῷ πολεμεῖν ἐξεπαίδευεν. Ἐν τούτῳ δὲ Χαμβδᾶν, ὁ τῶν τῆς Κιλικίας προσοίκων Ἀγαρηνῶν ἀρχηγὸς, ἀνὴρ ἀγχίνους τε καὶ δραστήριος, ἐμπειρίᾳ τε πολέμων ἐκ νεότητος ἁπάντων τῶν ὁμοεθνῶν ἀδηρίτως C ὑπερτερῶν, ἐπεὶ τὰς Ῥωμαϊκὰς ᾔσθετο δυνάμεις ἔκπλουν καὶ ἄπαρσιν ποιουμένας κατὰ τῶν Κρητῶν, ἔγνω πρὸς αὐτοῦ τὸν καιρὸν εἶναι, ἀδεῶς τε τῆς ἀνατολῆς καταδραμεῖν, ὁπόσον ἡ Ῥωμαϊκὴ διέπει ἀρχὴ, καὶ τοῦτο ληΐσασθαι ἀναιμωτὶ, καὶ πλοῦτον συναγεῖραι πλεῖστον, καὶ κλέος ἀείμνηστον ἀπενέγκασθαι. Καὶ δῆτα τὸ ἀκμαῖον καὶ νεανικὸν τῶν Ἀράβων* καὶ Ἀγαρηνῶν συναλίσας, κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας ἐχώρει, πολὺ τὸ παραπίπτον κατεμπιπρῶν καὶ λείαν τιθέμενος. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Ῥωμανὸς, τὴν ἔφοδον τούτου αἰσθόμενος καὶ τὴν ὕπαιθρον καὶ βιαίαν καταδρομὴν, Λέοντα τὸν D Φωκᾶν, ὁμαίμονα τοῦ Νικηφόρου τελοῦντα, καὶ τῶν τῆς Εὐρώπης στρατιωτικῶν καταλόγων κατάρχοντα (Δομέστικον δύσεως Ῥωμαῖοι τὴν τοιαύτην ἀρχὴν ὀνομάζουσι), τῷ Χαμβδᾶν ἀντίξουν ἐκπέμπει· ἄνδρα γενναῖον καὶ νεανικὸν, φρενήρη τε διαφερόντως, καὶ τὸ ξυνοῖσον ἐν περιστάσεσιν ἐπιφράσασθαι πάντων, ὧν ἴσμεν, ἐπιβολώτατον· ᾧ θεία τις, οἶμαι, κατὰ τὰς μάχας συνεμάχει ῥοπὴ, ἅπαν τὸ ἀντίπαλον καταστρεφομένη καὶ τιθεῖσα ὑπόσπονδον.

β'. Πολλῶν γὰρ αὐτῷ συῤῥαγέντων πολέμων A παρὰ τὸν τῆς στρατηγίας καιρὸν, οὐδέποτε τοῦ ἀντικαθισταμένου ἀπῆλθε μειονεκτῶν, ἀλλ' ἀεὶ τὸ πλέον τῆς νίκης ἀποφερόμενος. Τῷ τοι καὶ Σκυθικῆς στρατιᾶς τὸν Ἴστρον περαιωθείσης τὸ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ (Οὔννους τὸ ἔθνος κατονομάζουσιν), ἐπεὶ μὴ οἷός τε ἦν ὁ στρατηγὸς Λέων ἐξ ἀντιπάλου ταύτῃ συμπλέκεσθαι, ὑπεράριθμον ἐπαγαλλομένης τὸ πλῆθος τῆς φάλαγγος, σπανίζουσαν αὐτὸς καὶ οὐκ ἀξιόμαχον ἴλην στρατιωτῶν ἐπαγόμενος, ἔγνω μὴ ἐς προῦπτον κίνδυνον φέρων ἐνσεῖσαι αὐτόν τε καὶ τοὺς συνεπομένους, λαθραίως δὲ μᾶλλον τοῖς Σκύθαις ἐπιπεσεῖν, καί τι γενναῖον δρᾶσαι καὶ ἀνδρικὸν, καὶ δόξαν B εὐκλεᾶ σφετερίσασθαι. Ἄρτι γοῦν διὰ τῶν δρυμῶν κρύβδην παραδραμὼν, καὶ τὴν ἔπαυλιν τῶν Οὔννων ἐξ ἀπόπτου περιαθρήσας, καὶ τὸ πλῆθος ἐς τὸ ἀκριβὲς κατασκοπήσας, ἀωρὶ τῶν νυκτῶν τριχῇ διαιρήσας τὴν φάλαγγα, ἐπῄει τοῖς Σκύθαις, καὶ τοσοῦτον φόνον αἰφνίδιον εἰσπεσὼν ἐν μικρᾷ καιροῦ ῥοπῇ ἀπειργάσατο, ὡς εὐαριθμήτους ἐκ τοῦ ἀμυθήτου πλήθους διαφυγεῖν. Τοῦτον τὸν στρατηγὸν Λέοντα Ῥωμανὸς ὁ αὐτοκράτωρ εἰς τὴν Ἀσίαν διεβιβάσατο, εἴ πως ἀλλὰ τάς τε [b] τῶν βαρβάρων ἐπιδρομὰς ἀναστείλειε, καὶ τὰς ἀναίδην τολμωμένας ἀναχαιτίσοι ἐπαγωγάς. Ὁ δὲ στρατηγὸς, ἐπεὶ τῆς Εὐρώπης C ἀπάρας τὴν Ἀσίαν κατείληφε, καὶ τὸ αὔθαδες καὶ ἀτέραμνον τοῦ Χαμβδᾶν ἠνωτίζετο, καὶ νεὼς καὶ κώμας πεπυρπολημένας ἑώρα, καὶ φρουρίων κατασκαφὰς, ἐρημίαν τε τῶν κατοίκων καὶ βιαίαν ἀπαγωγὴν, ἔγνω, μὴ ἐς προῦπτον κίνδυνον ἐνιέναι τὴν στρατιὰν, μηδὲ τῷ βαρβαρικῷ εἰς τοὐμφανὲς ἀντιπαρατάττεσθαι πλήθει, πολλὰς μὲν ἐπανῃρημένῳ νίκας, ταῖς δὲ παρ' ἐλπίδα γαυριῶντι τύχαις, μυριανθρώπους τε καὶ ἐς τὸ ἀκριβὲς καθωπλισμένας ἐπιφερομένῳ τὰς φάλαγγας· καὶ μάλιστα εὐαρίθμητόν τε τὴν στρατιὰν καὶ οὐκ ἀξιόχρεων αὐτὸς ἐπαγόμενος, κατεπληχυῖάν τε τὰς τῶν Ἀγαρηνῶν εὐημερίας καὶ τὰ καθ' ἑκάστην τρόπαια· D καταειληφέναι δὲ μᾶλλον τὰ ἐπικαιρότατα καὶ κρημνώδη τῶν χώρων καὶ προλοχίζειν κατὰ ταῦτα, καὶ τὰς διεξόδους ἀποτηρεῖν· ὑπαντιάζειν τε τοῖς βαρβάροις ἐν τοῖς ἐπισφαλέσι καὶ ἀμφιταλάντοις τῶν ἀταρπιτῶν [c], καὶ καρτερῶς ἀγωνίζεσθαι, ὁπηνίκα καὶ διοδεύοιεν.

II. Etenim, cum in curriculo imperiorum bella gessisset plurima, nunquam tamen inferior discessit ab hoste, sed victoriæ palmam semper consecutus est. Velut cum tunc exercitus Scythicus Istrum trajecisset (Hunnos gentem nominant), neque Leo dux aperto Marte decernere cum illo posset, quod acies hostium innumerabili multitudine superbiret, ipse vero exiguam infirmamque militum manum contra duceret, statuit in perspicuum periculum se suosque minime præcipitatum ire, insidiisque potius Scythas adoriri, ut sic præclaro aliquo ac forti facinore edito gloriam singularem adipisceretur. Ita cum per silvas clam accessisset, consideratis undique ex occulto Hunnorum castris, numeroque accurate perspecto, intempesta nocte exercitum trifariam partitus Scythas invasit, subitoque incursu tantam puncto temporis cædem fecit, ut ex multo maxima multitudine oppido pauci elaberentur. [a]Hunc Leonem ducem Romanus Augustus in Asiam transmisit, si quo modo barbarorum perniciosas grassationes cohibere posset, et mala, quæ impudenter inferre non verebantur, reprimere. Dux, ubi ex Europa profectus in Asiam venisset, Chambdanique audaciam ac duritiem auditu acciperet, templa et oppida succensa videret, diruta castella, desolatam incolis regionem, iis violenter in captivitatem abductis, operæ pretium duxit, ne in apertum periculum quas ducebat copias projiceret, neve aperto Marte cum tanta barbarorum multitudine aciem componeret, quæ multas jam victorias retulisset, felicique, quam experta erat præter exspectationem, fortuna superbiret: cum præsertim innumera pæne multitudine hominum probe armatorum confertas turmas inferret; ipse exiguam infirmamque manum ductaret, Saracenorum faustis adeo successibus pavidam, iisque tropæis, quæ quotidie erigebant: sed ut potius opportunissima præruptaque loca occuparet, inque locatis insidiis hinc inde transeuntes hostes observaret, atque illis in lubricis ancipitibusque viarum angustiis occurrens, in transitu fortiter cum eis dimicaret [d].

Leo Phocas in Oriente.

[a] Sequentia, a Combefisio versa, servata sunt apud Pagium III. 876.

[b] Codex, ἀλλαπάς τε.

Fol. 277 recto.

[c] Codex, αὐταρπιτῶν.

[d] Hactenus Combefisius.

γ'. Οὕτω δὴ γνωσιμαχήσαντι [e] καὶ βουλευσαμένῳ τῷ στρατηγῷ Λέοντι ἐπῆλθε, καὶ λόγοις ὑπαλεῖψαι τὴν στρατιὰν καὶ παραινέσεσιν

III. Sic animo attento deliberanti Leoni duci in mentem venit, verbis quoque exacuere exercitum, eumque

[e] Cod. γνωσομαχήσαντα.

exhortationibus firmare, quando ex re foret adversus barbaros signa movere, et alacriorem ad bellum reddere. Ita in concionem ascendens, cum paulisper siluisset, cohortationem ejusmodi instituit: *Omnes legiones vestras, commilitones, communis noster Dominus et Imperator, quod firmas, nec virtute in bellis minus quam usu in re militari præditas esse sciret, in Asiam Chambdani incursionibus populationibusque defessam jam atque ruentem, summa imperii mihi tradita, transmisit. Quamobrem hortor et suadeo, non ut fortiter rem geratis contra adversarios (neque enim cohortatione vos puto indigere, qui virtutem et audaciam a puero præstitistis), sed ut quam prudentissimo consilio hostem expugnetis. Nam non tantum violento impetu bellum solet provehi, quantum judicii prudentia et victoriis per calliditatem opportune partis. Copias hostium per hos campos effusas probe nostis tot esse ut numerum superent: exercitum nostrum intrepidum et alacrem virtute animoque esse vel ipse fateor: multitudine catervisque militum firmissimum ad pugnam nemo facile dixerit. Proinde debemus, quandoquidem Romani sumus, acumen consiliumque debitum adhibere, quemadmodum in loco difficili constituti convenientia inveniamus, utiliaque potius quam exitiosa consilia capiamus. Ne igitur inconsiderato impetu ausisque temerariis in apertam ruamus perniciem. Nam effrenata audacia in periculum solet conjicere, cunctatio cum judicio conjuncta servare potest illos qui ea utuntur.*

Leonis ad exercitum oratio.

A ἐπιῤῥῶσαι, κατὰ τῶν βαρβάρων ἡνίκα δέοι χωρεῖν, καὶ θαῤῥαλεωτέραν ἐργάσασθαι πρὸς τὸν πόλεμον. Διαναστὰς οὖν ἐπὶ τοῦ πλήθους καὶ μικρὸν ἐπισχὼν, τοιαύτην εἰσηγεῖτο παραίνεσιν· Ἅπαν μὲν τὸ καθ' ὑμᾶς στῖφος εἰδὼς ἄριστον, ὦ συστρατιῶται, αὐτουργόν τε τὰ πολέμια, καὶ τακτικῆς ἐμπειρίας ὑπόπλεον, ἐπὶ τὴν Ἀσίαν ὁ κοινὸς ἀμφοτέρων δεσπότης καὶ βασιλεὺς, κάμνουσαν ἤδη καὶ ἐπὶ γόνυ κεκλιμένην ταῖς τοῦ Χαμβδᾶν καταδρομαῖς τε καὶ προνομαῖς, ἐμοὶ τὴν τῆς ἡγεμονίας ἐγχειρίσας ἀρχὴν, διεβίβασε. Παραινῶ τοίνυν καὶ συμβουλεύω, οὐχ ὅπως γενναίως ἀντιτάξοισθε τοῖς ἐχθροῖς (οἶμαι γὰρ μὴ B δεῖσθαι λόγων ὑμᾶς ἐναγόντων ἐς εὐτολμίαν, οἷς ἐξ ἁπαλῶν ἀνδρία μετὰ τόλμης ἐξήσκηται)· ἀλλ' ὡς ἂν ἄριστα βουλευσάμενοι καταγωνίσοισθε τὸν ἐχθρόν. Πόλεμος γὰρ οὐ τοσοῦτον ἐξ ἀντιπάλου κατορθοῦσθαι ῥοπῆς εἴωθεν, ὅσον εὐβουλίας προνοίᾳ καὶ τροπαίων ἐπαγωγῇ ῥᾳδιουργουμένη κατὰ καιρόν. Τὴν μὲν οὖν παράταξιν τῶν ἐχθρῶν ἴστε σαφῶς, ὅση διὰ τῶν τῇδε πεδίων ἐκκέχυται, ὡς πολλή τέ ἐστι καὶ ἀριθμὸν ὑπερβαίνουσα· τὴν δὲ καθ' ὑμᾶς στρατιὰν γενναίαν μὲν καὶ νεανικὴν τῇ τε ῥώμῃ καὶ τοῖς φρονήμασι καὶ αὐτὸς εἶναί φημι· πλήθει δὲ καὶ ταῖς φάλαγξιν οὐκ ἄν φαίη τις ἀξιόμαχον. Δεῖ οὖν C Ῥωμαίους ὄντας μεμηχανῆσθαί τε καὶ βεβουλεῦσθαι δεόντως, ἐν τοῖς ἀπόροις ἐξευρίσκειν τὰ πρόσφορα, αἱρεῖσθαί τε πρὸ τῶν δεινῶν τὰ ξυμφέροντα. Μὴ οὖν ἀλογίστῳ φορᾷ καὶ παραβόλοις τολμήμασιν εἰς προὖπτον αὐτομολήσωμεν ὄλεθρον. Τόλμα γὰρ ἀχαλίνωτος ἐς κίνδυνον εἴωθε συνωθεῖν, ἡ δὲ μετὰ λογισμοῦ μέλλησις διασώζειν οἶδε τοὺς κεχρημένους αὐτῇ.

IV. *Quare vos hortor, commilitones, ne locis campestribus in discrimen vos adversus barbaros intemperatis incursionibus offeratis, verum ut, in regionibus natura munitis illis insidiantes, eorum præstolemini adventum ac transitum: tunc autem ut fortiter eos adorti acriter rem geratis. Sic enim opinor (pace numinis dixerim), nos et superaturos hostes, et prædam omnem popularibus nostris ereptam recepturos. Habent enim hoc adversarii, ut improvisis percellantur incursibus, utque aggressionibus repentinis elati atque impotentes animi eorum frangantur. Ita juvenilem virtutem servantes, et assuetam in præliis generositatem, adversariis occurrite, ubi tubis signum dedero.* Hac habita oratione a duce, exercitus clamore plausuque sublato

Fol. 177 verso.

δ΄. Παραινῶ τοιγαροῦν, ἄνδρες, μὴ διακινδυνεύειν πρὸς τοὺς βαρβάρους ἐπὶ τόπων τῶν πεδεινῶν, ἀκαθέκτοις ὁρμήμασιν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἐρυμνῶν ἐλλοχῶντας τουτωνὶ χωρίων τὴν ἐκείνων D ὑπομένειν ἄφιξιν καὶ διάβασιν· τηνικαῦτα δὲ τούτοις ἐῤῥωμενέστερον ἐπιτίθεσθαι καὶ γενναίως ἀντικαθίστασθαι. Ταύτῃ γὰρ οἶμαι (σὺν Θεῷ φάναι), κρατήσειν τε τῶν ἐχθρῶν, καὶ τὴν λείαν ἅπασαν τῶν ὁμοφύλων πρὸς ἡμᾶς ἀνασώσασθαι. Τῷ γὰρ ἀπροσδοκήτῳ τῶν ἐπιδρομῶν δουλοῦσθαι εἴωθε τὰ πολέμια, καὶ ταῖς αἰφνιδίοις ὑπεξελάσεσι τὰ ὑπέραυχα καὶ ἀλαζονικὰ πέφυκε φρονήματα θραύεσθαι. Τήν τε οὖν ἡλικιῶτιν ἀρετὴν διατηροῦντες καὶ τὴν σύντροφον πρὸς τοὺς ἀγῶνας εὐγένειαν, τοῖς ἐναντίοις ὑπαντιάζετε, ὅτε σημήνω ταῖς σάλπιγξι.

Τοιαύτην

Τοιαύτην μὲν ὁ στρατηγὸς τὴν παραίνεσιν ἐξηγήσατο· A ὁ δὲ στρατὸς ἠλάλαξέ τε καὶ ἐπεκρότησε, καὶ ὡς τὰ κράτιστα ὑποθεμένῳ ᾗ ἂν ἡγοῖτο ἕπεσθαι προθύμως[a] ἦν. Ἐνέδραις οὖν διειλήφει τὴν ὁδὸν, ἀποτόμους τὰς ἀκρωρείας προβαλλομένην, κρημνώδεις τε καὶ σηραγγώδεις ὡς τὰ πολλὰ, τὰς ὑπωρείας δὲ βαραθρώδεις τε καὶ ἀμφιλαφεῖς πρέμνων τε καὶ παντοδαπῶν ἰδέαις φυτῶν. Ταύτῃ προλοχίσας ὁ στρατηγὸς καθῆστο, τὴν τῶν βαρβάρων προσμένων ἐπήλυσιν. Ὁ δὲ Χαμβδᾶν, τῷ τε πλήθει τῶν ἑφεπομένων καὶ ταῖς φάλαγξι σοβαρευόμενος καὶ γαυρούμενος, τῇ τε τῶν λαφύρων πλησμονῇ καὶ τῇ τῶν αἰχμαλώτων ἀπαγωγῇ ἐπαιρόμενός τε καὶ βρενθυό- B μενος, πολλὰς κατὰ θάτερα τὰς ἐπεξελάσεις ἐποιεῖτο, ἐφ' ἵππου θηλείας καὶ μέγεθος καὶ δρόμον ὑπερφυοῦς ἐποχούμενος, καὶ τῆς στρατιᾶς πῇ μὲν οὐραγῶν, πῇ δὲ προοδεύων, καὶ τὸ δόρυ σείων, καὶ ταῖς αὔραις μεθιεὶς, εἶτ' αὖθις ἀνθέλκων πρὸς ἑαυτὸν κραδαινόμενον. Ἐπεὶ δὲ τὴν ἱππήλατον ὁδὸν διελθὼν ταῖς δυσχωρίαις προσέβαλλε, καὶ τοῖς στενωτάτοις καὶ ἀνωμάλοις συνειληθέντες τῶν τόπων οἱ βάρβαροι τὴν φάλαγγα διελύσαντο, καὶ ὡς πῃ ἐνὸν ἦν ἑκάστῳ, κατὰ κρημνώδη διήεσαν, τηνικαῦτα ταῖς σάλπιγξι τὸ ἐνυάλιον ἐπισημήνας ὁ στρατηγὸς καὶ τῶν λόχων διαναστήσας τοὺς ἀμφ' C αὐτὸν, ἐπηντίαζε τοῖς βαρβάροις.

έ. Καὶ πάντες ἐπὶ τῶν ξιφῶν εἶχον τὰς δεξιὰς, καὶ ταῦτα σπασάμενοι[b] ἐπιστροφάδην ἔκτεινον τὸ ἀντίπαλον κεκμηκὸς τῇ ὁδοιπορίᾳ, ἀκμῆτες[c] αὐτοὶ τούτῳ πελάζοντες. Καὶ κἂν καὶ αὐτὸς ὁ Χαμβδᾶν ἥλω μικροῦ πρὸς τῶν Ῥωμαίων δορυάλωτος· εἰ μὴ, τὴν ἄλλως ἀγχίνους ὢν κἀν τοῖς ἀπόροις ὀξὺς ἐννοῆσαι τὰ δέοντα, τὸν ὃν ἐπεφέρετο ἄργυρον καὶ χρυσὸν χύδην ἐπὶ τῆς ἀταρπιτοῦ διασπείρειν προσέταξεν· ᾧ καὶ περισπάσας τὴν τῶν Ῥωμαίων ὁρμὴν, ἀσχοληθέντων τῇ τοῦ χρυσοῦ συλλογῇ, μετ' ὀλίγων ὑπασπιστῶν μόγις τὸν τοιοῦτον διαπέφευγε κίνδυνον. Λέγεται D δὲ τοσοῦτον αὐτουργηθῆναι φόνον τοῦ βαρβαρικοῦ πλήθους πρὸς τῶν Ῥωμαίων κατὰ τουτονὶ τὸν πόλεμον, ὡς πολλαχοῦ τῶν χώρων ἐκείνων σωρείας ἀνθρωπείων ὀστῶν ὁρᾶσθαι μέχρι καὶ νῦν. Ἐπεὶ δὲ τοιούτοις τροπαίοις καὶ στρατηγήμασι τὴν πολυάνθρωπον πληθὺν τῶν βαρβάρων ὁ στρατηγὸς ἠγωνίσατο[d] καὶ διέφθειρε, καὶ τὸ ὑψαύχενον τοῦ Χαμβδᾶν καὶ τετυφωμένον εἰς ἀγεννῆ καὶ ἄνανδρον δειλίαν καὶ φυγαδείαν κατέσπασε καὶ συνέκλεισε, τοὺς ἀμφ' αὐτὸν συναγηοχὼς καὶ τὴν λείαν ἐπισυνάξας, ὅση τε

A paratus erat eum, ut optima suadentem, sequi quacunque duceret. Proinde insidiis iter cingit, quod cum cacumina prærupta, ardua et cavernosa sane protendebat, tum dorsa montium voraginosa, silvis et cujusque modi stirpibus opacata. Ibi insidiis ante positis prætor consederat, barbarorum exspectans adventum. Chambdan, subsequentium multitudine catervisque fretus et insolens, neque minus elatus atque superbus ob prædæ copiam quam ob abstractionem captivorum, frequenter utroque procurrebat, vectus equa tum magnitu- B dine tum pernicitate singulari, modo claudens modo antecedens agmen, lanceam vibrans, ac nunc permittens auris, nunc rursus crispatam ad se recipiens. Ubi vero emensa equitabili via ad fauces appropinquaverat, angustisque et asperis locis conclusi barbari acie soluta ut quisque poterat per crepidines nitebantur, tum dux, signo tubis dato, excitatis circa sese insidiis, obviam se barbaris obtulit. C

Leo Phocas hostibus insidias struit.

[a] *Sic Codex.*

V. Ita cuncti, gladios districtos in manus sumentes, hostes itinere defatigatos strenue ceciderunt, cum ipsi integri ad illos accessissent. Neque multum abfuit quin ipse Chambdan a Romanis caperetur: nisi, ut erat alias acutus et promtus ad recta consilia in difficultatibus invenienda, argentum et aurum, quod secum portaverat, temere per viam spargi jussisset: qua re Romanorum in colligendo auro occupatorum distracto impetu, cum paucis protectoribus peri- D culum effugit. Tanta autem dicitur hoc prælio barbaræ multitudinis facta esse clades, ut per agros illos acervi ossium humanorum ad hunc usque diem conspiciantur. Dux, hujusmodi victoriis ac stratagematis ingenti barbarorum multitudine debellata ac deleta, postquam arrogantem jactationem Chambdani in ignobilem atque ignavam timiditatem fugamque convertisset compulissetque, suis unum in locum congregatis, convecta tum barbarica tum etiam Romana præda, quam in populatione barbari collegerant, ejus majorem partem exer-

[b] *Codex*, σπασάμενος.
[c] *Codex*, ἀκμήταις.

Chambdani clades et fuga.

Fol. 278 *recto.*

[d] *Codex*, ὁ στρατηγόνισατο. *Lege*, κατηγωνίσατο· vid. *14. B.*

citui distribuit: captivos viatico donatos ad suam quemque domum reverti jussit: deinde Saracenis, quos hoc bello captivos fecerat, in vincula conjectis, conclamata victoria, gratulatione rei bene gestæ providentiæ facta, ad Imperatoris numen ire contendit, Constantinopoli triumphaturus. At milites ducem plausu efferebant, admirantes haud immerito, et virum prædicantes, qualem neminem alium tulisset ea ætas: neque minus a felicitate eum celebrabant, cum viderent, ex sententia in bellis illi uni omnia procedere. Ipse ut Constantinopolim venit, cum præda quamplurima et captivis Saracenis permultis ingressus, a Romano Imperatore magnifice receptus est, perque Circum triumpho acto, captivorum ac spoliorum copia in stuporem spectantes rapuit, præmiis subinde et honoribus pro laborum magnitudine a principe acceptis. Leo dux, fuso, fugato, exagitato Chambdano, hunc in modum Asiam servavit.

Leonis Phocæ triumphus de Chambdano.

A ἣν βαρβαρικὴ, καὶ ὁπόση Ῥωμαϊκὴ ἐκ τῆς προνομῆς τοῖς βαρβάροις συνήθροιστο, ταύτης τὸ πλεῖστον τῇ στρατιᾷ διένειμε· καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἐφοδιάσας ἐπὶ τὰ σφῶν ἤδη ἀποτρέχειν ἐξέπεμπε· τοὺς δὲ τῷ πολέμῳ ληφθέντας πέδαις ἀσφαλισάμενος τῶν Ἀγαρηνῶν, ἐπαιώνιζεν ἐπινίκια, καὶ τῇ προνοίᾳ τὰς εὐχαριστηρίους ἐσπένδετο προσευχὰς, καὶ πρὸς τὴν αὐτοκράτορα δυναστείαν ἠπείγετο, θριαμβεύσων εἰς τὸ Βυζάντιον. Ὁ δὲ στρατὸς ἐν κρότοις εἶχε τὸν στρατηγὸν, ἀγάμενοι τοῦτον ὡς τὸ εἰκὸς, καὶ ἄνδρα ἐπιφημίζοντες, οἷον μὴ φέρειν ἄλλον τὴν τότε γενεὰν, καὶ τῆς εὐτυχίας αὐτὸν ἐξεθείαζον, B κατὰ ῥοῦν αὐτῷ προχωροῦντα τὰ τῶν πολέμων ὁρῶντες ὡς μάλιστα. Ὁ δὲ κατειληφὼς τὸ Βυζάντιον, ἐπεὶ μετὰ πλείστης ὅτι λείας καὶ μυρίων δορυαλώτων Ἀγαρηνῶν εἰσῄει, ὑπεδέχθη τε ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ φιλοτίμως, κἀπὶ τοῦ θεάτρου θριαμβεύσας, τῷ πλήθει τῶν ἀνδραπόδων καὶ τῶν λαφύρων τοὺς θεωμένους ἐξέπληξεν· ἀμοιβάς τε καὶ τιμὰς, ἀναλογούσας τοῖς πόνοις, παρὰ τοῦ κράτους ἀπείληφεν. Ἀλλ' οὕτω μὲν ὁ στρατηγὸς Λέων τὴν Ἀσίαν ἔσωσε, καταγωνισάμενος τὸν Χαμβδᾶν, φυγάδα τε καὶ ἀλήτην ἀπεργασάμενος.

VI.[a] Nicephorus autem Phocas, Leonis, de quo diximus, frater (oportet enim repetita narratione in serie historiarum procedere), cum admotis ad Cretensem urbem[c] castris illic hiberna duceret, ac exercitum militaribus studiis exerceret, obsidionalesque machinas fabricaret, cum omnia illi ex sententia cessissent, verna paulatim tempestate ex hiberna mutante ac apparente, armato qui præsto erat exercitu, inque altam phalangem instructa acie, clangentibus tubis, tympanisque perstrepentibus, contra oppidum proficiscitur[d]. Dum vero dux turmas a fronte firmat, et in agmen quadratum copias constituit, impudica quædam, procax, fastidiosa muliercula, petulans admodum ac proterva, a propugnaculis prospiciens, præstigias quasdam et incantamenta peregit. Ferunt enim Cretenses vaticinationibus, fraudibus impiis et erroribus addictos esse, harumque rerum scientiam a Manichæis et a Moamethe antiquitus accepisse. Neque hac sola re petulans muliercula protervitatem atque audaciam manifestam reddidit: verum, sublata quoque plus quam tempus postulabat tunica nudatoque cor-

C ϛ'. Νικηφόρος δὲ ὁ Φωκᾶς, ὁ τοῦ ῥηθέντος Λέοντος σύναιμος[b] (δεῖ γὰρ ἀνακεφαλαιωσάμενοι τὸν λόγον καθ' εἱρμὸν πρόσω τῆς ἱστορίας χωρεῖν), ὡς τῇ τῶν Κρητῶν πελάσας ἐκεῖ διεχείμαζε, καὶ τόν τε στρατὸν τὰ πολεμικὰ διεγύμναζε, καὶ τὰς ἑλεπόλεις ἐτεκταίνετο, ἐπείπερ κατὰ νοῦν αὐτῷ πάντα προὐκεχωρήκει, ἄρτι τοῦ ἦρος ἐκ τῆς χειμερινῆς τροπῆς ἠρέμα προκύπτοντος, τὸν περὶ αὐτὸν καθοπλίσας στρατὸν καὶ εἰς βαθεῖαν παραταξάμενος φάλαγγα, τάς τε σάλπιγγας ἐπαυλήσας καὶ τὰ τύμπανα παταγήσας κατὰ τοῦ ἄστεος ἤλαυνεν. Ἐν ᾧ δὲ ὁ στρατηγὸς τὴν ἴλην κατὰ μέτωπον ἐκρατύνετο, καὶ εἰς πλαίσιον τὰς δυνάμεις συνέταττε, D γύναιον ἑταιρικὸν[e], ἀκκιζόμενόν τε καὶ θρυπτόμενον, ἰταμὸν ἐπιεικῶς τυγχάνον καὶ ἀναιδὲς, τῶν προμαχεώνων προκύπτον, γοητείας ἐποιεῖτό τινας καὶ ἐπῳδάς. Λέγεται γὰρ κατόχους εἶναι Κρῆτας μαντείαις καὶ βωμολοχίαις καὶ πλάναις, πρὸς τῶν Μανιχαίων καὶ τοῦ Μωάμεθ παρειληφότας ἀνέκαθεν. Οὐ ταύτῃ δὲ μόνον τὸ ἰταμὸν ἐκεῖνο γύναιον τὸ ἀναιδὲς καὶ ἀκόλαστον ἐπεδείκνυτο· ἀλλὰ καὶ, τὸν χιτωνίσκον παρὰ τὸ μέτριον ἀνασεσυρκὸς καὶ ἀπογυμνοῦν τὰ μέρη τοῦ σώματος, ἐς τὸν στρατηγὸν ἐπέσκωπτεν ἐπαρώμενον. Καὶ δή τις τῶν εὐστόχων τοξοτῶν,

[a] *Hæc sunt a Combefisio versa apud Pagi III. 875.*

[b] *Ea vox in Codice omissa, recenti manu superscripta est. Paulo post auctor vel librarius scribere debuisset, ἀνακεφαλαιωσάμενον, aut, ἀνακεφαλαιωσαμένους.*

[c] *Sic Combefisius.*

[d] *Hactenus Combefisius.*

[e] *Cod.* ἡπερηκόν.

Fol. 278 *verso*.

τὴν νευρὰν ἐντεινάμενος, βάλλει τὸ ἀκόλαστον γύναιον, καὶ χαμαιρριφὲς τῶν πύργων κατήνεγκε, διαρραγὲν αὐτίκα, καὶ τὸ ψυχίδιον ἀποφυσῆσαν, καὶ τίσιν τῆς ὕβρεως τὸν οἰκτρὸν ἐπισπασάμενον ὄλεθρον. Ἄρτι δὲ τῆς μάχης καρτερᾶς ἀναρριπισθείσης, χρόνον μέν τινα ἀντεῖχον οἱ Κρῆτες, ἐκ τῶν τειχῶν ἐκθύμως ἀγωνιζόμενοι, καὶ πολλοὺς τῶν Ῥωμαίων τιτρώσκοντες.

ζʹ. Ὁ δὲ στρατηγὸς, τοῦτο καταμαθὼν, τὰς ἀφετηρίους θᾶττον παρήγαγε μηχανὰς, καὶ βάλλειν τοὺς βαρβάρους ἐκέλευε. Καὶ πρὸς τούτοις τοῖς τείχεσι προσεπέλασε τὴν ἑλέπολιν· κριὸν Ῥωμαῖοι τὸ τεχνούργημα ὀνομάζουσι, τῷ δίκην κριοῦ προτομῆς τὸν σίδηρον ἀπεικάζεσθαι, ὃς ἐνηρμοσμένος ὢν τῇ δοκῷ παίει[b] τὸν δόμον τοῦ ἄστεος. Τῶν δὲ πετροβόλων βάρη θαμινὰ τῶν λίθων ἐπαφιέντων, εὐπετῶς οἱ βάρβαροι ἀνεστέλλοντο· καὶ τοῦ κριοῦ τοῖς τείχεσιν ἐγχριμφθέντος καὶ κραταιῶς ταῦτα τύπτοντος, ἄνδρες ὑποδύντες τὴν ταφρείαν συχνοὶ, λιθοτόμα ὄργανα φέροντες, καὶ ἀνορύττειν ἐκεῖθεν ἀρξάμενοι, ἐξεκόλαπτον ἠρέμα, καὶ τὴν λίθον διέκοπτον, ἵνα τοῦ τείχους ἡ βάσις ἠρήρειστο. Παρὰ τυχὸν δὲ ψαμμῶδες ταύτῃ τὸ μέρος ἡ λίθος λαχοῦσα ὑπεῖκέ τε καὶ ἐνεδίδου ὡς μάλιστα. Ὁ δὲ κριὸς τύπτων οὐκ ἀνίη τὸ ἔρυμα, καὶ κατὰ μικρὸν διασπῶν τὴν οἰκοδομίαν, ἐς τὸ ἀκριβὲς συμπεπιλημένην οὖσαν καὶ δυσαπόσπαστον. Ἐπεὶ δὲ τὰ γεῖσα[c], ἅπερ διώρυττον οἱ ἐπὶ τούτῳ ταχθέντες, ἐκκρεμῆ καὶ ὑπόκενα, ὡς τὸ εἰκὸς, ἐξειργάσαντο, ὀρθοστάδην ξύλοις ὑπήρειδον, ὕλην τε ταχυδαῆ καὶ αὖον συννήσαντες καὶ πῦρ ἐνιέντες, τῆς διώρυχος ὑπεξῄεσαν. Τῆς δὲ φλογὸς ἀναφθείσης καὶ τῶν στηριγμάτων ἀνθρακωθέντων, δύο πύργοι ὁμοῦ τῷ διαμέσῳ[d] τούτων δομήματι τοῦ τείχους ἐξαπιναίως ἀπορραγέντες, ὑφίζανόν τε, καὶ ὑπολίσθαινον, καὶ πρὸς τοὔδαφος κατεφέροντο. Οἱ δὲ Κρῆτες, τῷ καινῷ τοῦ ὁράματος θαμβηθέντες, ἐπ' ὀλίγον χρόνον τὴν μάχην ἐξέκλιναν, τῷ τερασίῳ καταπλαγέντες τοῦ πράγματος. Εἶτ' αὖθις τὸν τῆς αἰχμαλωσίας καὶ δουλείας ὑπολογισάμενοι κίνδυνον, εἰς ἄρραγῆ παράταξιν συνηθροίζοντο, καὶ διὰ τῶν κατερειπωθέντων τειχῶν τὴν Ῥωμαϊκὴν διαβαίνουσαν φάλαγγα ἐρρωμενέστατα ὑπεδέχοντο, δαιμονίως τε διηγωνίζοντο, περὶ ψυχὴν[e] κινδυνεύοντες. Ἄρτι δὲ πολλῶν ἀναιρεθέντων, ἐπεὶ πρὸς τοσαύτην ἀνανταγώνιστον ῥοπὴν οὐχ οἷοί τε ἦσαν ἀντικαθίστασθαι (ἐπέβρισαν γὰρ αἱ δυνάμεις κατόπιν, καὶ ὠθισμὸς ἀνυπόστατος ἦν),

A pore, in ducem dicteria et execrationes jecit. Tum vero sagittariorum peritorum aliquis intento arcu importunam mulierem confixam de turribus in terram dejecit, ut, evestigio disrupta, efflata animula pœnam insolentiæ acerbo interitu consequeretur. [a] Jam vero acri pugna conserta, restiterunt per tempus aliquod Cretenses, strenuo fortique animo ex muris dimicantes, ac Romanorum non paucos vulnerantes.

VII. Qua re perspecta, prætor petrarias celeriter adduxit, barbaros lapidibus peti jussit. B Ad hæc muris admovit helepolim : arietem hoc inventum Romani vocant, propterea quod ferrum, quod trabi præfixum oppidi mœnia pulsat, ad capitis arietini formam effictum est. Petrariis crebra saxorum pondera rotantibus, parvo negotio barbari repressi sunt. Interim, ariete muris insinuato, majoreque impetu eos quatiente, viri non pauci, lapicidarum instrumenta gerentes, fossam ingressi sunt : inde suffodere orsi exscindebant paulatim dirimebantque lapides, quibus muri fundamenta nitebantur. Casu autem accidit ut lapis, propterea C quod erat illa ex parte arenosior, facillime cederet locumque daret. Neque aries intermisit interea pulsare munitionem, murique contextum, quantumvis densum ac coagmentatum, paulatim distrahere. Fastigia muri cum submissi fossores pendula atque concava, id quod necesse erat accidere, reddidissent, lignis erectis suffulserunt, materiaque facile flagranti atque arida ingesta, ubi ignem subdiderant, cuniculo excesserunt. Flamma excitata cum fulcimenta absumerentur, turres duæ cum muro intermedio repente divulsæ subsederunt, ruinaque edita in terram delatæ sunt. D Cretenses, novitate spectaculi stupefacti, parumper pugnam declinaverunt, prodigii immanitate attoniti. Tum rursus captivitatis periculum ac servitutis animo recolentes, constipato agmine aciem coëgerunt, perque murorum rudera Romanorum phalangem pervadentem fortissime excipientes, majoribus quam pro humana virtute animis in vitæ discrimine dimicarunt. Tandem multis cæsis, cum contra tam vehementem impetum diutius resistere non possent (ingruebat enim vis a tergo, impressione prorsus intolerabili), in

[a] *Inde denuo Combefisiana.*

[b] *Codex*, παΐει.

[c] *Cod.* ταγῖσα, *uno verbo.*

[d] *C.* διαμέσων.

Candia expugnata à Nicephoro Phoca.

[e] *f.* ψυχῆς.

Fol. 279 *recto.*

fugam conversi in angiportus se dejecerunt: Romani vero insecuti dire eos trucidabant. Tum qui hactenus superstites erant, ac quotquot bellum non demessuerat, projectis armis ad preces confugerunt. Qua re visa, prætor, calcaribus equo subditis, concitato cursu oppidum intrat et militum impetum inhibuit: non esse trucidandos suadens, qui arma abjecissent, nec in nudos ac inermes crudeliter et sine humanitate irruendum: *inhumanitatis esse* aiebat, *eos qui cedant et se subjiciant, non secus atque hostes perdere et obtruncare.* His verbis ægre dux crudelem impetum exercitus inhibuit ac sedavit.

VIII. Oppido vi expugnato, prætor subtractas manubiarum primitias captivosque valentiores in servitutem redactos seposuit, ad triumphumque, quem ducturus erat, diligenter reservavit: reliqua militibus diripienda proposuit. Illi per domos effusi prædam plurimam et magnificam fecerunt. Fertur enim Cretensium oppidum opes ingentes atque inexhaustas continuisse: propterea quod diu non parum felix, propitiam facilemque expertum fortunam, calamitatum nullam pertulisset, quas mutabilis temporum cursus tanquam aliquot pestes infligere solet: tum maxime, quod piraticis excursionibus et latrociniis usum, utriusque continentis populando littora, ejusmodi artibus divitias ineffabiles coacervasset. In hunc modum oppidum expugnatum Romanorumque manibus captum est. Evecta post hæc omni supellectile, murorum ambitum perfodi atque disjici Nicephorus jussit: quo multis in locis destructo, in agrum rursus educit copias. Quem populatus, hominibus in servitutem redactis, cum quicquid infestum superfuerat sine sanguine subegisset, in tumulum sublimem arduumque haud procul ab excisa urbe imminentem contendit, militesque omnes castellum ibi munire jussit. Tutus enim locus videbatur et ad munitionem opportunus, quod ex utraque parte despectus vallesque præruptas haberet, fontesque perpetuo manantes de vertice eructaret, quorum aquis irrigabatur. Castello tutissime ac firmissime structo, justo imposito præsidio oppidum Temenos vocavit, omnique in mitiorem habitum

Creta recepta.

[a] *l.* τὴν, *sive* τὴν τῶν.

[b] *Cod.* εἶλο τό.

[c] *Cod.* καρτερῶς κρημνεῖσθαι

Fol. 279 *verso*.

A εἰς φυγὴν τρέπονται, χωροῦντες διὰ τῶν στενωπῶν· Ῥωμαῖοι δὲ ἐφεπόμενοι τούτους ἀνῄρουν ἀνηλεῶς. Οἱ δὲ περιλειφθέντες καὶ ὅσους οὐκ ἔφθη ἐκθερίζειν ὁ πόλεμος, τὰ ὅπλα ῥίψαντες εἰς ἱκετείαν ἐτράποντο. Ὅπερ ὁ στρατηγὸς θεασάμενος, τὸν ἵππον κεντρίσας καὶ τὸν δρόμον ἐπιταχύνας, εἰσήλαυνέ τε καὶ τῶν στρατιωτῶν τὴν ὁρμὴν ἀνετείχιζε, μὴ κτείνειν ἀναπείθων τοὺς τὰ ὅπλα ῥίψαντας ἄνδρας, μηδὲ κατὰ ψιλῶν καὶ ἀόπλων ὠμῶς καὶ ἀπανθρώπως χωρεῖν, ἀπανθρωπίας λέγων εἶναι, τὸ ὑπείξαν καὶ γεγονὸς ὑποχείριον διαφθείρειν ἤδη καὶ ἀποκτιννύειν ὡσπερεὶ πολέμιον. Τούτοις τοῖς λόγοις B μόλις ἐπέσχεν ὁ στρατηγὸς τῆς στρατιᾶς τὴν μιαιφόνον ὁρμήν.

η΄. Ἐπεὶ δὲ κατὰ κράτος ἥλω ἡ πόλις, τὰ προτόλεια ὑφελὼν ὁ στρατηγὸς, καὶ τὸ ἀκμαῖον τῶν αἰχμαλώτων ἀνδραποδισάμενος, διειληφώς τε ταῦτα καὶ εἰς ὃν ἔμελλε κατάγειν θρίαμβον διατηρήσας ὡς μάλιστα, τὰ λοιπὰ τοῖς στρατιώταις πρoνομεύειν προτέθεικεν. Οἱ δὲ διὰ τῶν δωμάτων χωροῦντες πολλὰς καὶ πολυτελεῖς ἐκαρποῦντο τὰς ὠφελείας. Πλεῖστον γὰρ καὶ ἀνεξάντλητον τῶν[a] Κρητῶν λέγεται πόλιν ἔνδον τὸν ὄλβον παρακατέχειν, ἐπὶ συχνὸν οὐχ ἥκιστα C εὐημερήσασαν, εὐμενοῦς τε καὶ μειλιχίου πειραθεῖσαν τῆς τύχης, καὶ μηδέν τι τῶν ἀπευκταίων καθυπομείνασαν, ἃ ἡ παλίντροπος τῶν χρόνων φορὰ ὡσανεί τινας κῆρας ἐπικυλίνδειν εἴωθε· μάλιστα δὲ πειρατικαῖς καὶ λῃστρικαῖς κεχρημένην ἐκπλεύσεσι, τῶν γαιῶν ἀμφοτέρων λῄσασθαι τὰ παράκτια, κἀκ τῶν τοιούτων ἐπιτηδευμάτων ἀποθησαυρίσαι πλοῦτον ἀμύθητον. Ἀλλὰ τοῦτον μὲν τὸν τρόπον ἥλω τὸ[b] ἄστυ καὶ πρὸς τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐλήφθη χειρῶν. Ἐπεὶ δὲ τὰ ἔνδον ἐκκεκόμιστο ἅπαντα, τὸν περίβολον ὁ Νικηφόρος κατασκάπτειν διακελεύεται· τοῦ δὲ πολλαχῇ καταρριπωθέντος, ἐπὶ τὴν χώραν αὖθις ἀπῆγε τὴν δύναμιν. Ἀνδραποδισάμενός τε ταύτην καὶ λῃϊσάμενος, καὶ τὸ ἀντίξουν ἅπαν D ἀναιμωτὶ παραστησάμενος, ἐπί τινα λόφον ὑψηλὸν καὶ ἀνάντη, οὐκ ἀπωτάτω τοῦ κατεριπωθέντος ἄστεος ὑπερκείμενον, ἵεται, καὶ παμπληθεὶ τειχίον οἰκοδομεῖν ἐγκελεύεται. Ἀνεπισφαλὴς γὰρ ὁ χῶρος ἐδόκει, καὶ πρὸς ἔρυμα καρτερὸς, κρημνοῖς τε[c] διερρωγὼς καὶ φάραγξιν ἀποτόμοις ἑκατέρωθεν, κἀκ τῆς κορυφῆς ἀεννάους ἀναδιδοὺς πίδακας, καὶ τοῖς ὕδασι τούτων καταρρεόμενος. Τοῦ δὲ ἐρύματος ἀσφαλέστατά τε καὶ στερεώτατα ἐξεργασθέντος, στρατιὰν ἀξιόχρεων τῷ χώρῳ ἐγκατοικίσας, Τέμενος τὸ ἄστυ ὠνόμασε,

ὠνόμασε, καὶ τὴν νῆσον ἐξημερώσας ἅπασαν, Ἀρμενίων τε καὶ Ῥωμαίων καὶ συγκλύδων ἀνδρῶν φατρίας ἐνοικισάμενος, καὶ πυρφόρους τριήρεις ἐς φυλακὴν ταύτης καταλιπὼν, αὐτὸς τὴν λείαν καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀνειληφὼς, ἀνέπλει πρὸς τὸ Βυζάντιον. Μεγαλοπρεπῶς τε παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ ὑποδεχθεὶς, θρίαμβον ἐπὶ τοῦ θεάτρου κατήνεγκε, παντὸς συναθροισθέντος τοῦ δήμου, καὶ τὸ πλῆθος καὶ τὸ κάλλος τῆς λείας θαυμάζοντος. Ἑωρᾶτο γὰρ χρυσὸς καὶ ἄργυρος παμπληθὴς, καὶ νόμισμα βαρβαρικὸν ἀπέφθου χρυσοῦ, πέπλοι τε χρυσόπαστοι, καὶ τάπητες ἁλουργοὶ, καὶ παντοδαπὰ κειμήλια, εἰς ἄκρον τέχνης ἐξειργασμένα, χρυσῷ καὶ λίθοις μαρμαίροντα· πανοπλίαι τε, καὶ κράνη, καὶ ξίφη, καὶ θώρακες ἀληλιμμένα χρυσῷ, ἔγχη τε καὶ ἀσπίδες καὶ τόξα παλίντονα ἀριθμὸν ὑπερβαίνοντα (εἶπεν ἄν τις ἐκεῖσε παρατυχὼν, τῆς βαρβάρου γῆς τὸν ἅπαντα πλοῦτον συγκομισθῆναι τότε κατὰ τὸ θέατρον), τοσαῦτα τὸ πλῆθος ἐτύγχανον, ὡς μιμεῖσθαί τινα ποταμὸν ἀφθόνως εἰσρέοντα. Τούτοις εἵποντο καὶ οἱ ἀνδραποδισθέντες βάρβαροι, εἰς πολυάριθμον πληθὺν συναγόμενοι.

A mutata insula, contuberniis Armeniorum, Romanorum, convenarum hominum eo in coloniam deductis, triremibusque igniariis ad ejus custodiam relictis, ipse assumta præda ac captivis Byzantium enavigat. Ubi magnifice a Romano Augusto acceptus, triumphum in theatrum invexit, congregato omni populo, copiamque ac pulchritudinem spoliorum admirante. Cernebatur immensa auri vis ac argenti, numi barbarici ex auro probatissimo, vestes auro contextæ, purpurei tapetes, atque omnis generis pretiosa supellex, subtilis- B sima arte elaborata, auro[a] atque lapillis micantia: arma, galeæ, enses, thoraces auro illita, hastæ, scuta, arcus reflexi numerum superantes (dixisset qui tunc præsens fuisset, barbaricas opes omnes in theatrum fuisse comportatas) tanta copia aderant, ut fluminis affatim irruentis speciem referrent. Sequebantur post hæc barbari captivi, multitudine plurima collecti.

Nicephori Phocæ triumphus Creticus.

[a] Hic Combefisius addidit III. 875. A. et margaritis.

θ'. Θριαμβεύσαντι δὲ τῷ Νικηφόρῳ καὶ παρὰ τοῦ δήμου θαυμαστωθέντι[b] πάντος, ὁ αὐτοκράτωρ Ῥωμανὸς δωρεάς τε φιλοτίμους δωρεῖται, καὶ τὴν τῆς Ἀσίας αὐτῷ ἐγχειρίζει ἀρχήν. Ὁ δὲ, τὴν τοῦ Δομεστίκου τιμὴν καὶ αὖθις ὑποζωσάμενος, τὸν βόσπορόν τε περαιωθεὶς, καὶ τὰς δυνάμεις ἀγηοχὼς[c], καὶ εἰς φάλαγγα δυσδιάλυτον καὶ δυσεκβίαστον παραταξάμενος, ᾔει διὰ τῆς τῶν Ἀγαρηνῶν γῆς. Οἷς τὴν ἔφοδον ἐνωτισθεῖσι τοῦ Νικηφόρου, οὐκ ἀνεκτὸν ἐδόκει κατὰ χώραν τε μένειν, καὶ λόχους καθίζειν, ἐξ ἀντιστάσεώς τε διαμάχεσθαι· ἐκτρέχειν τε[d] πρὸς τὰ φρούρια, καὶ τὰς ἐπιδρομὰς ἐκ τῶν ἐρυμάτων ἀποτροπιάζεσθαι, ἀκροβολιζομένοις κατὰ τὸ ἐγχωροῦν. Δεινῶς γὰρ ἐδεδοίκεισαν κατὰ συστάδην διαγωνίζεσθαι πρὸς ἄνδρα καρτερικὸν καὶ ἰσχυρογνώμονα. Ὁ δὲ σκηπτοῦ δίκην τὴν περίχωρον ἐπεβόσκετο, δῃούμενος[f] μὲν τὰς ἀρούρας, πολυανθρώπους δὲ κώμας ἀνδραποδιζόμενος. Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐν ποσὶ πυρὸς καὶ μαχαίρας ἔργον πεποίητο, τοῖς φρουρίοις προσβάλλει, ὧν αὐτοβοεὶ τὰ πλεῖστα ἑάλω. Ὅσα δὲ τούτων ἐρυμνὰ τοῖς τείχεσι καὶ τῷ πλήθει τῶν ἔνδον ἐτύγχανον, τούτοις ἀντεπῆγε τὰς μηχανὰς, καὶ ἀκήρυκτον ἐπέφερε πόλεμον, ἐνθύμως τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἀγωνίζεσθαι προτρεπόμενος. Εὐείκτως δὲ τοῖς κελεύσμασι ἐκείνου πᾶς τις ἐπείθετο. Ἦν γὰρ οὐ λόγοις μόνον ἐπαγωγός τε καὶ πιθανὸς πρὸς

IX. Nicephoro, postquam triumphum ad totius populi admirationem C egerat, Romanus Imperator dona magnifica dedit, Asiæque procurationem tribuit. Ille, Domestici dignitate rursus auctus, copias quas in phalangem invictam et inexsuperabilem constituerat, in fines Agarenorum duxit. Hi, audito Nicephori adventu, committendum non putaverunt, eo in loco uti insidias ponerent, acieque instructa dimicarent: statuunt in castella concurrere, locisque munitis incursiones propulsare, parvulis præliis quoad fieri possit institutis[e]. Magnopere enim reformidabant acie decertare cum viro forti ac pertinace. Ille vero, instar D fulminis, omnem circum regionem depopulabatur, agros vastans, vicos hominum multitudine longe frequentes in potestatem redigens. Ubi autem quæ erant obvia cuncta igni ferroque vexasset, castellis copias admovit, quorum pleraque primo statim assultu cepit. Quod si qua vel muris vel multitudine præsidiariorum munita erant, iis, machinis actis, bellum implacabile inferebat, ad acriter pugnandum suos cohortans. Promte autem ejus imperiis unusquisque obtemperabat. Neque enim verbis solis erat impulsor ac suasor

[b] Cod. male, θαυμαστωθέντος.

[c] f. συναγηοχώς.

[d] f. δέ.

[e] Hæc et sequentia usque ad finem libri (præter tamen caput X, quod pæne totum ipse traduxi) a Combefisio versa apud Pagium IV. 3-6. sunt servata.

[f] Cod. δι' οὓς.

Sexaginta de Saracenis castella capta.

Fol. 280 recto.

fortitudinis, verum etiam re ipsa, semper ante aciem mirandum in modum prælians, adventansque periculum cum excipiens tum fortiter repellens. Captis igitur eversisque brevi tempore Saracenorum supra sexaginta castellis, præda quamplurima evecta, et victoriam clarissimam, qualem alias nemo, consecutus, revocatos inde milites ad suas quemque sedes remisit, cum immensam divitiarum vim congessissent: ipse ad Imperatorem contendit, laborum præmia accepturus.

Romani Imperatoris mors.

X. Jam vero cum dux in medio itinere esset, fama quædam pervasit, Romanum Imperatorem humanis excessisse. Quo ille inexspectato rumore perterritus iter inhibuit, eodemque in loco substitit. At Imperator Romanus hunc in modum e vita excessisse dicitur. A principio imperii cum bonum ac moderatum sese et beneficum in subditos præbuisset, postea surrepentes nonnulli captantesque hominem, improbi illi quidem, ventri et iis quæ sub ventre sunt inservientes, bonam adolescentis indolem depravaverunt: quod ad luxum eum immoderatamque voluptatem revocarent, ad mirasque libidines excitarent voluntatem. Proinde tempore jejuniorum, quæ ad purgandos rapiendosque sublime animos viri divino spiritu pleni instituerunt, Romanum nactæ illæ pestes cervos venatum eunt, per montes impeditos equos agitantes. Inde reversi Imperatorem graviter laborantem jamque animam agentem secum referunt. Sunt qui affirment, ex equitatione intempestiva convulsiones ei circum vitalia accidisse. Plerorumque suspicio est, venenum ei esse de gynæcio datum. Sed, sive sic est, sive illo modo, Romanus ætate florens interiit, postquam principatum obtinuerat annos tres menses quinque. Quo vita functo, filii ejus Basilius et Constantinus, infantes admodum et inter nutrices versantes, una cum matre Theophano imperium a Polyeucto patriarcha atque Patribus conscriptis traditum accipiunt. Hæc Theophano, obscuro loco nata, pulchritudine vero corporisque elegantia inter mulieres suæ tempestatis omnes præstans, Romano Imperatori collocata fuerat. Nicephorus vero (rursus enim ad seriem narrationis redeo), mutatione principatus audita, in omnem partem

A τὸ εὔψυχον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῖς, ἐκτόπως ἀεὶ ἀγωνιζόμενος πρὸ τῆς φάλαγγος, καὶ κίνδυνον τὸν ἐπιόντα ὑποδεχόμενος, καὶ κραταιῶς ἐκκρουόμενος. Ἡρηκὼς οὖν καὶ καταβαλὼν ἐν εὐαριθμήτῳ καιρῷ τῶν Ἀγαρηνῶν ὑπὲρ τὰ ἑξήκοντα φρούρια, καὶ λείαν ὅτι πλείστην συνεκφορήσας, καὶ νίκην ἐπιφανεστάτην καὶ οἵαν οὐκ ἄλλος ἀναδησάμενος, ἐκεῖθεν τὴν δύναμιν ἀνελάμβανε, καὶ κατὰ τὰ σφῶν ἔστελλεν ἤθη, ἀμύθητον τὸν πλοῦτον ἀθροίσασαν[a]· αὐτὸς δὲ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἔθει[b], τῶν πόνων τὰ γέρα ληψόμενος.

B ί. Ἄρτι δὲ μεσοῦντι τὴν ὁδοιπορίαν τῷ στρατηγῷ φήμη τις ὑπηνήαζε, τὴν ἐντεῦθεν ἐκδημίαν τοῦ ἄνακτος Ῥωμανοῦ διαγγέλλουσα. Ὁ δὲ, τῷ ἀπροσδοκήτῳ τῆς φήμης ἐκταραχθεὶς, ἐπέσχε τε τὴν διαπορείαν, καὶ κατὰ χώραν ὑπέμενε[c]. Λέγεται δὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἐκπλῆσαι τὸν βίον τὸν αὐτοκράτορα Ῥωμανόν. Ἐπειδὴ παρειληφὼς τὴν ἀρχὴν ἐπιεικῆ τε καὶ μέτριον αὐτὸν καὶ εὐεργετικὸν τῷ ὑπηκόῳ παρείχετο, ὑποδύντες τινὲς καὶ μεθελκύσαντες τὸν ἄνθρωπον, μοχθηροί τε καὶ δοῦλοι γαστρὸς καὶ τῶν ὑπὸ γαστέρα, διαφθείρουσι τὸν καλοκἀγαθον τρόπον τοῦ νέου, τρυφὴν ὑποτιθέντες καὶ ἀκόλαστον ἡδονὴν, διεγείροντές τε πρὸς ἀλλοκότους ἐπιθυμίας τούτου τὴν C ὄρεξιν. Ἐντεῦθεν παρὰ τὸν καιρὸν τῶν νηστειῶν, ἃς πρὸς κάθαρσιν ψυχῶν καὶ ποδηγίαν τῶν κρειττόνων ἐξεῦρον ἄνδρες θεοφορούμενοι, παρειληφότες τὸν Ῥωμανὸν οἱ λοιμοὶ, ἐπὶ θηρείαν[d] ἐλάφων ἵενται, ἐν δυσβάτοις ἐλαύνοντες ὄρεσιν. Ἐκεῖθέν τε ἀναζεύξαντες τὸν αὐτοκράτορα συγκομίζουσι περιημεκτέοντα καὶ τὰ ἐπιθανάτια πνέοντα. Καί τινες μὲν ἐκ τῆς ἀκαίρου φασὶν ἱππασίας σπασμὸν ἐγγενέσθαι τούτῳ περὶ τὰ καίρια. Ὡς δὲ ἡ τῶν πλειόνων ὑπόνοια ἔχει, κώνειον αὐτὸν πεπωκέναι πρὸς τῆς γυναικωνίτιδος. Εἴτε δὲ ἐκείνως, εἴτε καὶ οὕτως, ἀμείβει τὸν βίον ὁ Ῥωμανὸς τὴν τῆς ἡλικίας D ἐλαύνων ἀκμὴν, τρεῖς ἐνιαυτοὺς πρὸς πέντε μησὶ τὴν αὐτοκράτορα διϊθύνας ἀρχήν. Τούτου δὲ ἐξ ἀνθρώπων γεγονότος, τὴν τῆς βασιλείας ἀρχὴν παρά τε τοῦ πατριαρχοῦντος Πολυεύκτου καὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς οἱ ἐκείνου παῖδες Βασίλειος καὶ Κωνσταντῖνος, νήπιοι κομιδῇ τελοῦντες καὶ τιθηνούμενοι, μετὰ Θεοφανοῦς τῆς μητρὸς ἐγχειρίζονται· ἥτις ἐξ ἀσήμου μὲν γένους φυεῖσα, κάλλει δὲ καὶ σώματος ὥρᾳ πασῶν τῶν τότε γυναικῶν ὑπερφέρουσα, Ῥωμανῷ συνηρμόσθη τῷ αὐτοκράτορι. Ὁ δὲ Νικηφόρος (αὖθις γὰρ πρὸς τὸν εἱρμὸν ἐπάνειμι τῆς διηγήσεως) τὴν μεταβολὴν τῆς μεγίστης

[a] Codex, ἀθροίσασα.
[b] Codex, ἔθη, et paulo post, ληψάμενος.
[c] f. ὑπέμεινε.
[d] Sic Codex.

ἀρχῆς διενωτισθεὶς, παντοδαπός τις ἦν, ἄλλοτε ὑπ' ἄλλων λογισμῶν διαταραττόμενος. Τὸ γὰρ ἄπιστον τῶν πραγμάτων καὶ τὸ παλίντροπον τῆς τύχης καὶ ἄστατον οὐκ εἴα τὸν ἄνθρωπον ἀτρεμεῖν, ὑπειδόμενον μάλιστα τὴν τοῦ Ἰωσὴφ δυναστείαν, ὅς γε ἐκτομίας ὢν καὶ μάλιστα παρὰ τὴν βασιλείαν ἐστίαν δυνάμενος (τῷ τοῦ παρακοιμωμένου γὰρ ἀξιώματι ἐσεμνύνετο), δυσμενῶς τῷ Νικηφόρῳ διέκειτο.

ιά. Ἔγνω γοῦν αὐτίκα νεωτερίζειν· ἀλλὰ δύναμιν ἐκ τοῦ παρατυχόντος ἀποχρῶσαν οὐκ ἐπαγόμενος (τὰ γὰρ στρατεύματα πρὸς τὰς σφῶν ἐνεγκαμένας αὐτοῦ προστεταχότος ἀπήεσαν), ἐδεδίκει τὸν τοσοῦτον ἀγῶνα τέως ἐπαποδύσασθαι. Ἔδοξεν οὖν ὑπερθέσθαι τὸν νεωτερισμόν· εἰσελάσαντι δὲ εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ κατάγοντι τὸν θρίαμβον, εἴγε τὴν στρατιὰν οἱ κρατοῦντες αὐτῷ ἐγχειρίσοιεν (ᾔδει γὰρ αὐτοῦ περιόντος μὴ ἂν ἄλλον καρτερῆσαι πρὸς τὴν τῶν βαρβάρων ἀντίστασιν παρατάττεσθαι)· ἀναλαβεῖν τε τὰς δυνάμεις, καὶ λελογισμένως καὶ ἀνεπισφαλῶς ὑπὲρ τῶν ὅλων διαγωνίσασθαι. Οὕτω δὴ γνωματεύσας καὶ βουλευσάμενος πρὸς τὸ Βυζάντιον ἵεται· ἀσμενέστατά τε ὑπὸ τοῦ δήμου καὶ τῆς συγκλήτου δεχθεὶς, καὶ ὅσην ἐπήγετο λείαν θριαμβεύσας, καὶ τῷ δημοσίῳ ταμείῳ τὸν βαρβαρικὸν πλοῦτον καταθέμενος, ἐφ' ἑστίας ἡσύχαζεν. Ὁ δὲ Ἰωσὴφ (ἐδεδίκει γὰρ τὴν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον τοῦ Νικηφόρου διατριβὴν, μή τι κατὰ τῶν κρατούντων νεωτερίσειε, μάλιστα τοῦ στρατιωτικοῦ ἐκτόπως αὐτὸν στέργοντος καὶ τοῦ δήμου θαυμάζοντος, διά τε τὰ τρόπαια καὶ τὰ κατὰ πολέμους ἀνδραγαθήματα) ἐπὶ τὸ ἀνάκτορον τοῦτον ἐκαλεῖτο, εἴ πως αὐτὸν ψιλὸν τῆς δυνάμεως ἀπειληφὼς τῶν τε ὄψεων στερήσῃ καὶ ὑπερορίᾳ παραπέμψῃ. Ἀλλὰ τὸ κακοῦργον καὶ πειρπόνηρον τοῦ Ἰωσὴφ ὁ στρατηγὸς συνιεὶς (δραστήριος γὰρ ἐς τὸ ἀκριβὲς ἦν, καὶ καταστοχάσασθαι κακοτρόπου ἀνδρὸς προχειρότατος), ἐς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν φοιτᾷ, καὶ τῷ ἱεραρχοῦντι Πολυεύκτῳ εἰς λόγους ἐλθὼν, ἀνδρὶ τήν τε θείαν καὶ ἀνθρωπίνην φιλοσοφίαν εἰς ἄκρον ἐκμελετήσαντι, καὶ βίον αἱρετισαμένῳ ἐκ νεότητος μοναδικόν τε καὶ ἄσκευον, καὶ παῤῥησίαν ὑπὲρ ἄνθρωπον κεκτημένῳ, ἣν οὐχ ἡ φύσις ἐνεποίει αὐτῷ μόνον, τομίᾳ γε ὄντι καὶ εἰς ἔσχατον γῆρας ἐλάσαντι, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀκτησία, καὶ τὸ ἀνεπίληπτον, καὶ τὸ λιτὸν τοῦ βίου καὶ ἀπέριττον· τούτῳ δὴ τῷ Πολυεύκτῳ, ἐπεὶ εἰς λόγους ἦλθεν ὁ Νικηφόρος, Καλάς γε, ἔφη, παρὰ τοῦ τῶν βασιλείων κατάρχοντος τῶν τοσούτων ἀγώνων

A anxius variis cogitationibus varie perturbabatur. Rerum enim infida lubricitas, fortunæque vicissitudo et instabilitas tranquillo in statu virum agere non sinebat, quod maxime Josephi potentiam suspectam haberet. Is cum spado esset, atque in aula imperatoria plurimum posset (quippe cubicularii dignitate glorians), eximio erat in Nicephorum odio.

Fol. 280 verso.

XI. Statuerat igitur evestigio res novas moliri: sed cum minores copias, quam par esset, in promtu haberet B (legiones enim in suam quæque patriam ipsius jussu discesserant), tantum tunc certamen suscipere verebatur. Proinde præstare ei visum est differre motum, et redux Constantinopolim, ubi triumphum duxisset, si Imperatores ipsius fidei exercitum commisissent (noverat enim, se superstite alium neminem fore, qui auderet adversus barbarorum impetum se opponere), uti tum copias resumeret, tutoque consilio de summa rerum* decertaret. Hoc igitur consilio secum animo constituto ac deliberato, Constantinopolim venit: ubi studiosissime a senatu populoque receptus, C præda, quantam adduxerat, triumpho traducta, divitiisque barbaricis in ærarium depositis, domo se tenebat. Josephus (metuebat enim Nicephori in urbe commorationem, ne quid novarum rerum adversus principes moliretur, præsertim cum et militares ordines insigniter eum diligerent, et populus admiraretur, ob tropæa et res optime bello gestas) in palatium eum vocavit, si forte eum nudum a protectoribus nactus, oculis privatum in exilium pelleret. Dux, intellecto Josephi crudeli dolosoque consilio (ut erat mirifice industrius, et promtissimus ad perspiciendam homi- D nis malam mentem), in magnam ecclesiam se conjicit, et, collato sermone cum Polyeucto sacris præfecto, viro qui divinam atque humanam philosophiam summopere meditatus, electo sibi a pueritia monastico atque expedito vitæ genere, plus quam humana erat fiducia præditus: quam non natura solum illi attulerat, spadoni nimirum et longe ætate provecto, sed etiam abdicatio bonorum, et inculpata, simplex, deliciis carens vitæ ratio: cum hoc, inquam, Polyeucto collato sermone, Nicephorus, *Egregias sane*, ait,

* *Combefisius IV. 5. mire*, aliorum causa decertaret: *nam in Codice manifesto est* ὅλων, *non* ἄλλων.

Josephus cubiculi præfectus insidias struit Nicephoro.

Fol. 181 recto.

tot tantorumque certaminum atque laborum vices percipio ab eo qui aulæ præest. Is eum, quem nil latet, magnum oculum se latere posse arbitratus, mihi, qui Deo propitio Romani imperii fines propagaverim, machinandæ mortis nullum finem fecit; tametsi nihil hactenus in rem publicam deliqui: contuli autem in eam tanta, quanta nemo hujus temporis hominum; tantam Saracenorum regionem igni ferroque populatus sum, tam multa oppida a fundamentis dirui. Ego arbitrabar, ordinis senatorii hominem placidum et modestum esse debere, neque ullas vanas insidias incassum meditari.

A καὶ πόνων καρποῦμαι τὰς ἀμοιβάς· ὅς γε τὸν ἀλάθητον καὶ μέγαν ὀφθαλμὸν λήσειν οἰόμενος, τὰ Ῥωμαϊκά μοι πλατύνοντι ὅρια ταῖς τοῦ κρείττονος εὐοδώσεσιν, οὐκ ἐνάρκησε σκαιωρήσασθαι θάνατον, μηδέπω μηδὲν εἰς τὸ κοινὸν πλημμελήσαντι, συνεισενεγκόντι δὲ μᾶλλον ὅσα μή τις τῶν νῦν τελούντων ἀνδρῶν, καὶ τοσαύτην μὲν χώραν τῶν Ἀγαρηνῶν πυρὶ καὶ μαχαίρᾳ δῃωσαμένῳ, τηλικαύτας δὲ πόλεις ἐκ βάθρων κατεριπώσαντι. Ἐγὼ δὲ ἠξίουν, τὸν συγκλητικὸν ἄνδρα ἐπιεικῆ τε εἶναι καὶ μέτριον, καὶ μή τινα δυσμεναίνειν, καὶ ταῦτα μάτην, ἀπέραντα.

B

Polyeucti patriarchæ in aula oratio.

XII. His patriarcha ex Nicephoro auditis, animique ardore succensus, in palatium venit, una comitem adducens Nicephorum : convocatoque senatu, *Haud æquum,* inquit, *eos qui pro salute Romanorum, nulla sui ratione habita, labores ac pericula sustinuerunt, quique erga suos cives viros sese probos ac modestos exhibent, probro et ignominia afficere, sed honore potius habere ac coronare. Ergo, si mihi creditis, quæ meliora sunt suasuro, meam sententiam statim dicam. Oportet ut nos, qui Romani sumus et divinis legibus regimur, tenellos Romani Imperatoris liberos, quandoquidem nostro universique populi suffragio Imperatores renunciati sunt, in honore avito conservemus, eundemque eis cultum, quem majoribus eorum, tribuamus. Quoniam vero barbaræ gentes Romanam ditionem diripere non cessant, auctor vobis sum, ut virum hunc* (ostenso Nicephoro), *ut solertis ingenii est, rei militaris apprime gnarus ac bello fortis, quandoquidem victorias quamplurimas retulit, quod et agnoscitis vos ipsi, eumque præ cæteris ut Deum veneramini, jurejurando obstricta fide, nihil inconsulti adversus principes ac senatum moliturum, ducem summo cum imperio renunciemus, eique tradamus copias Asiaticas, quibus barbarorum impetum coërceat ac repellat. Hanc enim ei dignitatem Romanus quoque Imperator et vivus tribuit, et moriens testamento cavit, ne vir optime animatus ejusmodi imperio moveretur.* Patriarcham in hæc verba sententiam ferentem cum senatus comprobavit : tum vero etiam ipse Josephus cubiculi præfectus assensus est, non sponte ille quidem, sed studio senati coactus. Ita horribilibus juramentis obstricto Nicephoro, ne infantibus pueris Augustis superstitibus aliquid mali adversus majestatem

ιβ'. Τούτων τῶν ῥημάτων ὁ πατριάρχης ἐνωτισθεὶς, καὶ τὴν προθυμίαν ἀναφλεχθεὶς, εἰς τὰ βασίλεια εἰσελαύνει, τὸν Νικηφόρον ἔχων συνεφεπόμενον· καὶ τὴν σύγκλητον εἰσκαλέσας, Οὐ δίκαιον, ἔφη, τοὺς ὑπὲρ τῆς Ῥωμαϊκῆς εὐετηρίας ἑαυτῶν ἀφειδήσαντας, καὶ πόνους καὶ κινδύνους καθυπομείναντας, εὐγνώμονάς τε καὶ μετρίους ἑαυτοὺς παρεχομένους πρὸς τὸ ὁμόφυλον, προπηλακίζειν καὶ ἀτιμοῦν, κυδαίνειν δὲ μᾶλλον καὶ ταινιοῦν. Εἰ οὖν πείθεσθέ μοι τὰ λῷονα συμβουλεύσοντι, τὴν ἐμὴν αὐτίκα γνώμην ἐρῶ. Δεῖ Ῥωμαίους ὄντας ἡμᾶς, καὶ
C θείοις ῥυθμιζομένους προστάγμασι, τὰ νεογνὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ τέκνα, ἐπεὶ πρὸς ἡμῶν καὶ τοῦ δήμου παντὸς ἀνερρέθησαν αὐτοκράτορες, εἰς τὴν προγονικὴν τιμὴν συντηρεῖν καὶ σέβας ἀπονέμειν, οἷον καὶ τοῖς προγόνοις αὐτῶν. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ βαρβαρικὰ φῦλα ληΐζεσθαι τὴν Ῥωμαϊκὴν οὐκ ἀπέχονται γῆν, συμβουλεύω, τὸν ἄνδρα τουτονὶ (τὸν Νικηφόρον ὑποδεικνὺς), ἀγχίνουν τε ὄντα καὶ ἀγαθὸν τὰ πολέμια, καὶ νίκας ὅτι πλείστας ἐπανῃρημένον, ὃ καὶ αὐτοὶ συνομολογεῖτε, καὶ τοῦτον τῶν ἄλλων ἐκθειάζετε[a] μάλιστα, ὅρκοις κατασφαλισαμένους μή τι κατὰ τοῦ κράτους
D καὶ τῆς βουλῆς μελετῆσαι ἀβούλητον, ἀνειπεῖν αὐτοκράτορα στρατηγὸν, καὶ τὰς τῆς Ἀσίας δυνάμεις ἐγχειρίσαι αὐτῷ, ὡς ἀμύνοιτο καὶ ἀναχαιτίζοι τῶν ἀλλοφύλων τὴν ἔφοδον. Ταύτην γὰρ αὐτῷ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ῥωμανὸς, ἔτι βιοὺς, ἐνεχείρισε τὴν τιμὴν, καὶ τελευτῶν ἐν ταῖς διαθήκαις ὡρίσατο, μὴ μετακινεῖν τῆς τοιαύτης στρατηγίας εὐγνωμονοῦντα τὸν ἄνθρωπον. Ταύτην ἀνειπόντος τοῦ πατριάρχου τὴν γνώμην, ἐπεψήφιζέ τε ἡ βουλὴ, συνῄνει δὲ καὶ αὐτὸς ὁ παρακοιμώμενος Ἰωσὴφ, οὐχ ἑκὼν, τῇ δὲ ῥοπῇ τῆς συγκλήτου ἐκβιαζόμενος. Καὶ δὴ ὅρκοις φρικωδεστάτοις τὸν Νικηφόρον ἐμπεδωσάμενοι, μὴ

[a] *Codex,* ἐκθιάζεται.

μή ποτε περιόντων τῶν νεογνῶν παίδων καὶ βασιλέων ἀπαίσιόν τι κατὰ τοῦ σφῶν κράτους βουλεύσασθαι· ἐπομοσάμενοι δὲ καὶ αὐτοὶ, μηδένα τῶν ἐν τέλει ἀπενδυτίας τῆς ἐκείνου γνώμης μετακινεῖν, ἢ πρὸς μείζονα ἐπαναβιβάζειν ἀρχὴν, μετὰ δὲ καὶ τῆς αὐτοῦ διασκέψεως κοινῇ γνώμῃ διευθύνειν τὰ τοῦ κοινοῦ, αὐτοκράτορα στρατηγὸν τῆς Ἀσίας τοῦτον ἀνακηρύξαντες τόν τε σύλλογον διαλύουσι, καὶ, τῶν βασιλείων ἀπάραντες, ἐφ' ἑστίας ἀπῄεσαν ἕκαστοι.

A eorum moliretur: cum ipsi adjurassent, neminem se primariorum hominum Nicephoro invito vel moturos loco, vel ad majorem dignitatem provecturos, verum ejus consilio de communi sententia administraturos rempublicam; hunc ubi ducem Asiæ summo cum imperio pronunciaverant, consilium dimiserunt, ac, palatio egressi, ad suam quisque domum se receperunt. Fol. 281 *verso*.

ΛΕΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΚΟΝΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ Γ'.

LEONIS DIACONI HISTORIÆ

LIBER III.

[a] *Hæc partim sunt e Combefisii versione, Pagi IV. 6.*

I. [a] MEDIO jam vere, cum lucifer ad arcticum polum paulatim cursum flecteret, ac versus taurum currum agitaret, Constantinopoli profectus Nicephorus ad oppositum Asiæ tractum sese confert: cumque in Cappadociam venisset (Troglodytæ ea gens antehac appellabatur, quod in troglas, latibula ac flexus saxorum, quasi in specus quosdam et recessus, se subducebant), collocato ibi tabernaculo, dimissis quoquoversus litteris, omnes copias excitatas ad se convocat. Exercitus dum cogebatur, interea quos secum habebat bellicis institutis erudiebat, exacuebat animos, confirmabat exercitatione quotidiana, armatam rotationem edocebat, tubis crebro canere jubens, tympana pulsari, cymbala percuti, in equos insilire, arcubus scopum petere, jaculis collineare: denique eorum, quæ ad belli artem inventa sunt, nihil omnino negligebat. Dux dum sic copias exercebat, adventumque reliqui exercitus exspectabat (instituerat enim adversus Chambdanum et Tarsenses potissimum educere), Josephus cubicularius cum solertem animum Nicephori consultumque reputans, tum præterea viri fortitudinem et virtutem, veritus ne collecto circa eum exercitu novarum rerum aliquid adversus se moliretur, palpitante corde suam ipse vituperabat præcipitantiam, quod cum virum bellatorem quasi captum intra casses inclusum teneret, haud oppressisset, sed imprudenti consilio tantis eum muniisset copiis. Totus igitur cogitabundus, spreta requie, vitam minime vitalem ducebat. Consideranti autem, multasque rationes

[b] Vide *infra* 82. *A.*

Nicephori bellum contra Tarsenses.

A α΄. Ἤδη δὲ τοῦ ἦρος μεσοῦντος, καὶ τοῦ φωσφόρου πρὸς τὸν ἀρκτικὸν πόλον ἠρέμα ὑπανακάμπτοντος, καὶ περὶ τὸν ταῦρον τὴν διφρείαν ἐλαύνοντος, τοῦ Βυζαντίου ἀπάρας ὁ Νικηφόρος ἐπὶ τὴν καταντιπέραν τῆς Ἀσίας χώραν καταίρει· καὶ πρὸς τὴν Καππαδοκῶν ἀφικόμενος (Τρωγλοδύται τὸ ἔθνος τὸ πρόσθεν κατωνομάζετο, τῷ ἐν τρώγλαις καὶ χηραμοῖς καὶ λαβυρίνθοις, ὡσανεὶ φωλεοῖς καὶ ὑπωγαῖς, ὑποδύεσθαι), καὶ τὴν σκηνὴν ἐκεῖσε πηξάμενος, πανταχόσε διαγράμματα ἔστελλε, τὸν στρατὸν πανσυδὶ ὡς αὐτὸν συνεγείρων καὶ ἐκκαλούμενος. Ἐν ᾧ δὲ συνήρχετο τὰ στρατεύματα, B τοὺς ἀμφ' ἑαυτὸν ἐξήσκει τὰ πολέμια, καὶ τὸν θυμὸν ἔθηγε, καὶ ἐπερρώννυε ταῖς καθ' ἡμέραν μελέταις, καὶ τὴν ἐνόπλιον ἐξεπαίδευε περιδίνησιν, θαμὰ ταῖς σάλπιγξιν ἐγκελευόμενος ἐπηχεῖν, καὶ τὰ τύμπανα παταγεῖν, καὶ ἀλαλάζειν τὰ κύμβαλα[b], ἐφ' ἵππων τε ὑπεράλλεσθαι, καὶ τόξοις βάλλειν κατὰ σκοπὸν, καὶ ἀκοντίζειν εὐστοχώτατα· καὶ οὐδὲν ὅ, τι παρεῖτο τούτῳ τῶν πρὸς τὸ πολεμεῖν ἐξευρημένων. Ἐν ᾧ δὲ ὁ στρατηγὸς ἐξεπαίδευε τὸν στρατὸν, καὶ τὴν ἄφιξιν τῆς λοιπῆς στρατιᾶς ἐξεδέχετο (δεδογμένον γὰρ ἦν αὐτῷ, κατὰ τοῦ Χαμβδᾶν καὶ τῶν Ταρσέων ἐκστρατεύειν ὡς μάλιστα), ὁ παρακοιμώμενος Ἰωσὴφ, C τὸ τοῦ Νικηφόρου μεμεριμνημένον καὶ λελογισμένον ἐννοῶν, καὶ προσέτι τὸ ἀνδρικὸν αὐτοῦ καὶ γενναῖον παράστημα, ὑπειδόμενός τε, μή πως τῆς στρατιᾶς συναλισθείσης περὶ αὐτὸν νεώτερόν τι σκαιωρήσοιτο, ἐπάλλετό τε τὴν καρδίαν καὶ τῆς ἀβουλίας αὐτὸν κατεμέμφετο, ὅπως ζωγρείαν κατέχων ὡς ἐν δικτύῳ αἱμάτων ἄνδρα οὐ κατειργάσατο, ἀλλ' ἔλαθε τοσαύτῃ πανοπλίᾳ τοῦτον ὀχυρωσάμενος. Συννοίας οὖν ὑπόπλεως γεγονὼς, ἠρεμεῖν οὐκ ἠνείχετο, ἀλλ' ἀβίωτον τὸν βίον ἐτίθετο. Ἀνασκοποῦντι δὲ τούτῳ καὶ πολλοὺς

διελίττοντι λογισμοὺς, τίνα τὸν τρόπον τῆς τοσαύτης δυναστείας μετακινήσῃ τὸν στρατηγὸν, μία τις εἰσῄει μηχανὴ, δι' ἧς ᾤετο τὴν ἐκείνου ἀρχὴν, ὡσεί τινα πέλεκυν τῷ αὐχένι προσεπικειμένην, ἀποσκευάσασθαι.

β'. Τὸν Μαριανὸν οὖν εἰσκαλέσας, ἄνδρα μὲν τῷ τῶν πατρικίων τετιμημένον[b] ἀξιώματι καὶ τῶν Ἰταλικῶν στρατευμάτων ἤδη κατάρξαντα, εὐέλπιστον δὲ τὴν ἄλλως καὶ θερμουργὸν, ἐξεῖπε τὸ ἀπόρρητον, ἐν παραβύστῳ που κοινολογησάμενος, καὶ, Εἴ μοι, φησὶ, πεισθεὶς τὴν τῆς ἀνατολῆς διαδέξῃ ἀρχὴν, αὐτοκράτορά σε θᾶττον ἀποφανῶ, καὶ ἐπὶ τῶν βασιλικῶν θρόνων ἐπαναβιβάσω. Εὐφήμει, ἔφη πρὸς τὸν λόγον ὁ Μαριανός· πίθηκον διερεθίζων καὶ προτρεπόμενος καθωπλισμένῳ γίγαντι διαμάχεσθαι, ὃν οὐ μόνον τὰ πρόσοικα φῦλα πέφρικε τῶν ἐθνῶν, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἀνίσχων τε καὶ δυόμενος ὁ ἥλιος ἐφορᾷ. Ἀλλ' εἰ δοκεῖ συνεισενεγκεῖν τινὰ γνώμην ἀμηχανοῦντι καὶ σκυθρωπάζοντι, αὐτίκα ἐρῶ. Τὸν Ἰωάννην, ὃν κικλήσκουσι Τζιμισκῆν, οἶσθα, τὸν ἄνδρα φιλότιμόν τε ὄντα καὶ λίαν φιλόνικον, καὶ ἀγαθὸν τὰ πολέμια· ὃν δεύτερον μετά γε τὸν στρατηγὸν ἡ στρατιωτικὴ φάλαγξ τίθεται καὶ τιμᾷ. Τὴν τῶν στρατευμάτων οὖν, εἰ δοκεῖ, τούτῳ ἐπίστρεψον[c] ἀντίληψιν· καὶ, οἶμαι, παραβολώτατος ὢν ὁ ἀνὴρ καὶ τολμητίας ἐπιεικῶς, ὑποστήσεται τὸ ἐγχείρημα· καὶ ᾗ ἂν ἡγοῖτο, ἕψεται ἡ πληθὺς, καὶ τὸ δοκοῦν σοι περαιωθήσεται. Ἄλλως δὲ μὴ οἴου σὺ κατασείειν πύργον ἀτίνακτόν τε καὶ ἀδιάσειστον. Ταύτην δεξάμενος ὁ Ἰωσὴφ τὴν εἰσήγησιν, τοὺς ἐξ αἵματος Νικηφόρῳ προσήκοντας, καὶ τοὺς ἄλλοις[d] ἀνημμένους αὐτῷ τῶν ἀξιωμάτων τε παγανοῖ, καὶ εἰς ὑπερορίαν ἐκπέμπει· γραμματεῖον δὲ σφραγῖσιν ἐνσημηνάμενος τῷ προρρηθέντι Ἰωάννῃ στέλλει ἐν τοῖς πατρικίοις τελοῦντι καὶ στρατηγοῦντι τῶν ἀνατολικῶν, ἀνδρὶ ῥωμαλέῳ καὶ νεανικῷ, καὶ τὴν ὁρμὴν δυσάντητον κεκτημένῳ καὶ δυσεκβίαστον. Ἡ δὲ τοῦ γραμματείου ὑφήγησις ταυτὶ διηγόρευε· Τὸ δύσνουν καὶ κακόηθες τοῦ Φωκᾶ ὑπειδόμενος, καὶ τὴν κακοῦργον σκέψιν, ἣν ἐκεῖνος τρέφει καθ' ἑαυτὸν, ἐκκόψαι βουλόμενος, ἔγνων ἀνακαλύψαι τὸ ἀπόρρητον τῇ περιφανείᾳ σου, εἴ πως τὴν ἐκείνου δυσκάθεκτον ὁρμὴν, σοῦ συνεργοῦντος, ἀναχαιτίσωμεν. Βούλεται γὰρ ὅσον οὔπω τυραννήσειν[e], καὶ τὴν τῆς βασιλείας ἀρχὴν σφετερίσασθαι. Ἀλλ' αὐτὸς τὴν ἔκσπονδον ἐκείνου ἐκκόπτων ὁρμὴν, τὴν τῶν στρατευμάτων προνοίαν ἐξαυτῆς ἐκείνου μὲν ἀφαιροῦμαι, τῇ δὲ σῇ ἀνατίθημι ἐνδοξότητι. Μετὰ μικρὸν δὲ σὲ καὶ εἰς αὐτὴν ἀναβιβάσω τὴν τῆς βασιλείας περιωπήν. Σὺ δὲ τὸν ὑπέρμαχον καὶ ἀλαζόνα Φωκᾶν δεσμώτην ἀποφηνάμενος θᾶττον παράπεμψον ὡς ἡμᾶς.

A versanti, quo pacto Domesticum tanto imperio moveret, cujusdam fraudis in mentem venit, qua illius potentiam, quasi securim quandam cervici suæ imminentem, everteret[a].

II. Marianum accersit, virum dignitate patricia decoratum, legionibusque Italicis jam præfectum, mobilis insuper atque ardentis animi. Cum hoc secreto collocutus occultam sententiam aperit, et, *Si mihi credis*, inquit, *ac domesticatum Orientis recipis, Augustum te brevi perfecero, et in imperiali solio collocabo.* Ad quem B sermonem, *Dii meliora*, inquit Marianus: *desine simiam excitare et cum armato gigante committere velle, quem non solum tribus gentium finitimæ verentur, at hercle quotquot oriens aut obiens sol lustrat. Verum si vis ut aliquid consilii afferam impedito ac tristi tibi, haud reticebo. Joannem quem Tzimiscem appellant nosti, virum non minus ambitiosum et primatus mire cupidum quam bello fortem: qui proximo post Domesticum loco apud exercitum habetur et honoratur. Quin tu, si videtur, committis illi procurationem legionum: nam qua est is audacia et spiritu singulari, suscipiet negotium, opinor: ita quocunque ducet sequetur illum copia, et* C *tu pervenies quo vis. Aliter cave credas te turrim illam inconcussam atque inquassatam concutere posse.* Hanc auctoritatem secutus Josephus eos qui cum Nicephoro erant propinquitate conjuncti aliosque ejus necessarios officiis exutos in exilium pellit: litteras obsignatas ad Joannem, de quo dictum est, patricium exercitusque Orientalis ducem, mittit, virum profecto fortem, strenuum, magna et inexpugnabili vi præstantem. Erant autem litteræ scriptæ in hanc sententiam: *Phocæ improbitatem ac malitiam cum suspectam habeam, consiliumque sceleratum, quod apud se alit, præcidere velim, constitui* D *Amplitudini tuæ rem arcanam aperire, si forte effrenatum ejus impetum, te obsecundante, reprimere possimus. Decrevit enim rebellione jamjam facienda imperii summam invadere. Proinde, ut impios ejus vindicem conatus, exercituum procurationem illi evestigio abrogo, tuæque trado Gloriæ. Brevi autem te vel in ipso imperii fastigio collocabo. Tu vero gloriosum ac superbum Phocam in vincula conjectum protinus ad nos transmitte.*

Josephus cubicularius Nicephoro insidiatur.

[a] *Hactenus Combefisius, passim a me retractatus.*

Fol. 282 *recto.*

[b] *Codex,* τετιμημένος, *et continuo post,* κατάρξαντι.

[c] *l.* ἐπίτρεψον.

[d] *f.* ἄλλως.

[e] *Sic Codex, ut 24. D.* εἴ γε μὴν βούλη-πείσεσθαι.

III. Has litteras acceptas Joannes ubi evolvit, cognito earum argumento (præfecturam autem ei Orientis, tum vero summam potestatem possessionemque imperii, ut abs me jam dictum est, litteræ pollicebantur, si modo ab exercitu dimovere Nicephorum, copiisque exuere posset), ex loco ubi versabatur movit, ad Domesticumque pervenit. Ibi cum ad prætorium se contulisset, propter ipsum assedit (erat enim Nicephori consobrinus ex matre Joannes), et, *Tu quidem*, inquit, *o bone, altum somnum dormis, plus quam Endymion, quod aiunt: Augustæ autem aulæ præfectus, frugi ille Joseph, furibundo ac crudeli impetu tuam machinatur necem, et, quantum in illo fuit, periit Romanorum invictus dux, ejusque sanguis effusus est: idque ab homunculo (o labores! o prælia! o virtus!) ambiguo, evirato, a muliercula ementita, præter ea quæ in gynæcio fiunt nullius rei gnara. Proinde excita te, amice, sodes: adhibeamus mentes nostras, ne tanquam mancipia intereamus: efficiamus nobile ac forte facinus, ut sentiat Josephus, et si quis alius ab illo stet, non sibi cum tenellis umbraticisque mulierculis certamen esse, at cum viris inexsuperabili robore præditis, quos timet et veretur barbaries.* Hæc ille cum dixisset, ex sinu prolatas litteras Domestico tradidit. Is ubi perlegit, tristibus ac molestis quæ inerant cognitis, cum parumper ipse conticuisset animo defectus (erat enim tum forte paulo ægriore valetudine), ut se recepit, *Dic*, inquit, *fortissime, quid est in hac re considerandum! Quid!* inquit ille: *iterum considerare te velle ais, quid faciendum putes! Non tu expergiscere sero saltem, mi Nicephore! non tu hunc tantum veternum excuties de oculis, qui nos, certo periculo deprehensos, quid faciendum sit interrogas! Ego de summa rerum in aleam eundum censeo. Præsumus tot copiis, tanto exercitui, non minus superbo ob animi magnitudinem, quam corporum roboribus florenti. Etenim absurdum nec ferendum videtur mihi, a misero spadone, qui ex solitudine Paphlagonica reipublicæ obrepserit, duces Romanos agi, et huc illuc naso duci, tanquam mancipia. Itaque sequere confestim, nisi vis captivus factus mala extrema perpeti.*

Fol. 282 *verso*.

[a] *Codex*, μετακινήσει. *Paulo post legendum fortasse*, Περιελθών.

[b] *f.* ἡμετέρων.

[c] *Codex*, ἄλλο.

Joannes Tzimisces Nicephorum ad defectionem hortatur.

[d] *Cod.* ἄλλων· vid. *supra 19. B.*

[e] *Codex*, παρεισφαρέντος.

A γʹ. Τὸ τοιοῦτον οὖν γραμματεῖον ὁ Ἰωάννης ἀπειληφώς, ἀνειλήσας τε καὶ τὴν ἐν αὐτῷ πραγματείαν ἀναλεξάμενος (τὴν τῆς ἀνατολῆς δὲ αὐτῷ δυναστείαν, καὶ αὖθις τὴν τῶν ὅλων ἀρχὴν καὶ διακατοχὴν τούτων, ὥς μοι ἤδη εἴρηται, κατεπηγγέλλετο ἡ γραφή, εἴ γε τῆς στρατιᾶς μετακινήσοι[a] τὸν Νικηφόρον καὶ τοῦ πλήθους ἀποσκευάσοιτο), τῶν τόπων ἀπάρας ἐν οἷς ἀνεστρέφετο, ἠπείγετο πρὸς τὸν στρατηγόν. Περελθὼν δὲ παρὰ τὴν σκηνὴν τὴν στρατήγιον, καὶ αὐτῷ παρακαθισάμενος (ἀνεψιὸς γὰρ πρὸς μητρὸς ὁ Ἰωάννης τῷ Νικηφόρῳ ἐχρημάτιζε), Σὺ μέν, ἔφη, ὦ γενναῖε, βαθὺν ὕπνον καθεύδεις, καὶ ὑπὲρ B τὸν Ἐνδυμίωνα, ὥς φασιν· ὁ δὲ τῆς βασιλικῆς κατάρχων αὐλῆς, ὁ χρηστὸς Ἰωσήφ, τὸν σὸν μανιώδει καὶ μιαιφόνῳ ῥοπῇ κατεργάζεται θάνατον, καί, ὅσον τὸ ἐπ' ἐκείνῳ, ὁ τῶν Ῥωμαίων ἀκαταγώνιστος ἐξείργασται στρατηγός, καὶ τὸ τούτου αἷμα ἐκκέχυται· καὶ ταῦτα παρ' ἀνδραρίου (ὢ πόνοι, καὶ μάχαι, καὶ ἀρετή) ἀμφιβόλου τε καὶ ἀνάνδρου, καὶ γυναίου τεχνητοῦ, καὶ πλείω τῶν ἐν τῇ γυναικωνίτιδι δρωμένων εἰδότος μηδέν. Ἀλλὰ διανάστα, ὦ 'τάν, εἰ δοκεῖ· καὶ γενοίμεθα τῶν ἡμῶν[b] λογισμῶν, ὅπως μὴ ὡς ἀνδράποδα παραπολώμεθα, γενναῖον δέ τι καὶ ἀνδρικὸν ἐργασοίμεθα, ὡς ἂν γνῷ καὶ Ἰωσήφ, καὶ εἴ τις C ἄλλος[c] εἴη τὰ ἐκείνου πρεσβεύων, μὴ πρὸς ἁπαλὰ καὶ σκιατραφῆ διαμιλλώμενοι γυναικάρια, πρὸς ἄνδρας δὲ ἀκαταγώνιστον κεκτημένους ἰσχύν, οὓς ἡ βάρβαρος φρίττει καὶ τέθηπε. Ταῦτα εἰπών, καὶ τῶν κόλπων τὸ γραμματεῖον ἐξενεγκών, τῷ στρατηγῷ ἐνεχείρισεν. Ὁ δὲ τοῦτο μετελθών, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ θυμοφθόρα καὶ θυμαλγῆ ἐπιγνούς, μικρὸν ἐπισχὼν καὶ λειποθυμήσας (ἔτυχε γὰρ ἠρέμα νοσηλευόμενος τὸ σωμάτιον), εἶτ' αὖθις ἀνενεγκὼν καί, Λέγε, φησίν, ἀνδρειότατε, τί δεῖ περὶ τούτου σκοπεῖν; Ὁ δέ, Καὶ αὖθις, ἔφη, σκοπεῖν λέγεις, πράττειν ὅ, τι καὶ δεῖ; Οὐκ ἐκνήψεις ὀψὲ γοῦν, ὦ ἀγαθέ, οὐδὲ τὸν τοσοῦτον κάρον ἀποτινάξῃ τῶν ὀφθαλμῶν, D ἀλλ' ἐν ἀφύκτῳ κινδύνῳ περιληφθέντας ἡμᾶς ὅ, τι καὶ δεῖ δρᾶν ἐρωτᾷς; Περὶ τῶν ὅλων[d] διακινδυνεύειν φημί, τοσαύτην μὲν πανοπλίαν ἐπαγομένους, τοσαύτην δὲ στρατιάν, ψυχῆς τε ἀνδρείᾳ σπαργῶσαν καὶ σώματος ῥώμῃ φλεγμαίνουσαν. Ἄτοπον γάρ ἐμοὶ καὶ οὐ φορητὸν καταφαίνεται, ὑπὸ τομίου οἰκτροῦ ἐκ τῆς Παφλαγονικῆς ἐρημίας τῇ πολιτείᾳ παρεισφθαρέντος[e], τοὺς τῶν Ῥωμαίων ἄγεσθαι στρατηγούς, καὶ τῇδε κἀκεῖσε παρέλκεσθαι τῆς ῥινός, ὡς ἀνδράποδα. Ἀλλ' ἕπου τὴν ταχίστην, εἴ γε μὴ βούλῃ ζωγρίας ληφθεὶς τὰ πήματα δεινὰ πείσεσθαι.

IV. Ea cohortatione ab Joanne facta

δʹ. Τοιαύτην ἀνειπόντος τοῦ Ἰωάννου παραίνεσιν,

A νεσιν, διανέστη τε πρὸς ἀλκὴν ὁ Νικηφόρος, καὶ τὰ ὅπλα καθυποδὺς τὴν ἐπὶ Καισαρείας ἅμα τῷ Ἰωάννῃ ἠπείγετο πανστρατί· καὶ τηνικαῦτα πηξάμενος χάρακα τὴν στρατιὰν ὑπεδέχετο. Ἐπεὶ δὲ ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν ἅπαν τὸ τῆς Ἀσίας πρὸς αὐτὸν συνήθροιστο στράτευμα, ἡμέρας ἤδη διαφαυούσης, καὶ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ὑφαπλουμένων τῇ γῇ (Ἰούλιος εἶχεν ἀρχήν), οἱ τὰς τοῦ στρατοῦ παρειληφότες ἡγεμονίας ἅμα τῷ στρατηγῷ Ἰωάννῃ τὰ ξίφη γυμνώσαντες καὶ τὴν στρατήγιον σκηνὴν κυκλωσάμενοι (προστεταγμένον δὲ τοῦτο παρὰ τοῦ Ἰωάννου τοῖς στρατηγοῖς καὶ λοχαγοῖς ἦν, ὅς γε δεινὸν ἐποιεῖτο, εἰ ἄνδρας αἱμάτων ἀγεννὴς ἐκτομίας μετὰ νηπίων τιθηB νουμένων καθυποτάσσοι, ᾗ ἂν αὐτῷ δεδογμένον εἴη), αὐτοκράτορα Ῥωμαίων καὶ κραταιὸν βασιλέα τὸν Νικηφόρον ἐφήμιζον, πολυχρόνιον κράτος αὐτῷ ἐπευχόμενοι. Ὁ δὲ τὰ πρῶτα μὲν ἀπείπατο[a] τὴν τοιαύτην ἀρχήν, τὸ τοῦ ὕψους ἐπίφθονον εὐλαβούμενος, καὶ τὸν τῆς συνεύνου καὶ τοῦ υἱοῦ Βάρδα περιϊσχόμενος θάνατον, ὃς αὐτῷ[b] τῆς ἡλικίας τὸ βιώσιμον ἕλκων, ἄρτι πυρσαυγεῖ τῷ ἰούλῳ περιαστράπτων τὴν γένυν, κατὰ παιδιὰν οὐ πρὸ πολλῶν τῶν χρόνων πρὸς αὐτανεψιοῦ αὐτοῦ (Πλεύσης τὸ μειράκιον ὠνομάζετο) κοντῷ τὴν βλεφαρίδα τιτρώσκεται· C ὁ δὲ Πλεύσης, δείσας ἐπὶ τῷ τραύματι, τὸν κοντὸν διαφίησι τῆς χειρός· τοῦ δὲ σαυρωτῆρος τῷ οὔδει ἐνερεισθέντος σφοδρὰν γενέσθαι συμβέβηκε τὴν ἀντέρεισιν, ὡς τὴν αἰχμὴν τὸ κρανίον ἀντιτορήσασαν διαμπερὲς διελθεῖν, καὶ αὐθωρὸν ἄναυδον τὸν Βάρδαν τοῦ ἵππου καταπεσεῖν. Τοιαύτην ὁ Νικηφόρος προτεινόμενος πρόφασιν παρῃτεῖτο τὴν ἀρχήν, καὶ Ἰωάννῃ τῷ Τζιμισκῇ παρεχώρει τῆς τοιαύτης ἐπιβῆναι τιμῆς, καὶ τῶν σκήπτρων ἀνθέξεσθαι. Οὐκ ἠνείχετο δὲ τῶν τοιούτων λόγων οὔτε τις τῶν τοῦ στρατοῦ, οὔτε μὴν αὐτὸς ὁ Ἰωάννης· ἀλλ' ὁμοθυμαδὸν αὐτὸν ἐπευφήμουν, σεβάσμιόν τε καὶ βασιλέα Ῥωμαίων προσαγορεύοντες. Ὁ δὲ καταδέχεται τὴν D ἀρχήν, καὶ τὸ ἐρυθρὸν πέδιλον, ὃ τῆς βασιλείας παράσημον μέγιστον πέφυκεν, ὑποδύεται, μικρὰ φροντίσας τῶν φρικωδεστάτων ὅρκων, οὓς πρός τε τὸν πατριάρχην Πολύευκτον κατέθετο καὶ τὴν σύγκλητον. Τὸ γὰρ ἀστάθμητον τῆς τύχης καὶ ἄδηλον, καὶ τὸ τοῦ Ἰωσὴφ δυσμενές τε καὶ ἄσπονδον ὑπολογιζόμενος, ἠπείγετο προτερῆσαι τὴν τοῦ ἀνδρὸς κακοήθειαν, ἐν τῷ τὰ κατ' αὐτὸν εὖ θέσθαι, καὶ ὡς οἷόν τε ἀσφαλίσασθαι. Τῷ τοι καὶ δεύτερα τὰ φθάσαντα τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ἡγούμενος, παρὰ φαῦλον τὴν ὁρκωμοσίαν ἐτίθετο. Τοῦτον δὴ τὸν τρόπον[c] τῆς βασιλείας ἀρχὴν ὁ Νικηφόρος ἀναδεξάμενος, τῆς σκηνῆς

A erectus ad virtutem Nicephorus sumtis armis una cum Joanne totoque exercitu Cæsaream contendit : ibi castris factis exercitum recepit. Paucos post dies, omnibus ad illum coactis Asiæ copiis, illucescente jam die radiisque solis in terram se diffundentibus (Julio erat ineunte), præfecti exercitui una cum Joanne magistro districtis gladiis prætorium cingunt (id tribunis centurionibusque imperatum antea ab Joanne erat, acerbe ferente quod ignavus spado cum pueris lactentibus militares personas ad arbitrium gubernaret), Im-B peratorem Romanorum potentemque Augustum Nicephorum renunciant, imperium in multos annos illi precantes. Hic primo quidem recusabat ejusmodi summam potestatem, invidiam altissimi fastigii veritus, uxorisque ac filii Bardæ obitum causatus, qui, ipsum juventutis vitalem spiritum trahens, rutilaque lanugine jam genam circumfulgens, exercitatione ludicra non multis annis ante a patruele ipsius (Pleuses is adolescentulus nominabatur) lancea in palpebram ictus est; quo vulnere perturbatus Pleuses lanceam de manu dimisit: verum accidit, ut hastili in C terram impacto repercussio fieret tam vehemens, ut cuspis adacta calvariam penitus perforaret, Bardasque evestigio sine voce ex equo caderet. Hujusmodi excusationem Nicephorus afferens recusabat imperium, concedebatque Joanni Tzimiscæ, ut ad hanc dignitatem evectus sceptra vindicaret. Quanquam ejusmodi voces neque ex exercitu omnino quisquam sustinuit, neque ipse Joannes: sed conspirantibus animis, fausta illi ominantes, Augustum Imperatoremque Romanorum eum renunciaverunt. Tum vero accepit imperium, rubrosque calceos, qui sacræ dignitatis maximum D insigne sunt, induit, parvi æstimans dira jurajuranda, quæ Polyeucto patriarchæ ac senatui dederat. Quippe instabilitatem incertosque eventus fortunæ non minus quam Josephi simultatem perfidiamque reputans, maturavit sic prævenire ejus malitiam, ut suas res quam optime constitueret, pro viribusque firmaret. Ita et anteacta posteriora salute sua duxit, et jurisjurandi rationem habuit nullam. In hunc modum suscepto imperio Nicephorus,

Fol. 283 recto.

Nicephorus Phocas Imperator.

[a] Cod. ἀπίπτο.

[b] Codex, αὐτῷ· l. αὐτό.

[c] f. τὴν τῆς.

succinctus pugione, hastili nixus, processit a tabernaculo; cumque loco conspicuo atque præcelso sub divo constitisset, dicere sic est exorsus:

Fol. 283 *verso.*

Nicephori ad exercitum oratio.

V. *Non desiderio me tyrannidis, commilitones, ornatum istum imperatorium sumsisse, sed studiis vestris exercitusque adactum, vos ipsi mihi testes estis, qui me, aversantem molestiam tam magnam, procurationem reipublicæ vel invitum suscipere coëgistis. Quod autem cura vestri potius, meæque incolumitatis retinendæ causa, in tantum me discrimen obtulerim, scire vos omnes volo. Providentiam testor, quæ universum gubernat, paratum me esse vel ipsam vitam pro vobis deponere, neque ullum incommodum me de hoc proposito deducturum. Et quoniam non permisistis, ut perfida amentia, ut rabiosa et insolens temeritas spadonis ad exitum perveniret, sed, illo tanquam vecorde rectore rejecto, me imperare vobis voluistis, re præstabo ut intelligatis, quemadmodum parere scivi, item me nunc, Deo propitio, recte præesse posse. Verum, ea caritate animatus qua pater filiorum amans, vobis ut filiis piis auctor sum, ut desidiam deliciasque ne respiciatis. Excubare oportebit, vigilare, casus præmunita mente sustinere. Non sine sanguine existimo rem dijudicatum iri. Nam quo est magis arduum ascensu imperii fastigium, eo gravior invidia et contentio est, quæ fit de illo. Nec vero cum Cretensibus nunc vobis certamen, nec cum Scythis et Arabibus, quos virtute vestra devicistis, sed cum Romanorum civitate, bonis omnibus undique affluenti, quæ non potest tanquam aliquod castellum momento capi. Mari circumflua atque munita, propugnaculis firmis cincta quoquoversus, pube plurima plena, cæteris terris auro, opibus, ornamentis multum præstat. Quocirca oportet vos, renovata nobili virtute illa, qua usi in præliis adversarios omnes debellavistis, plus pæne quam poteritis nunc potissimum contra hostes niti. Quanquam confido, in hoc certamine me Deum quoque adjutorem habiturum. Pacta enim et jusjurandum non nos violavimus, sed Josephi simultas, qui tum propinquos sine causa ulla meos in exilium egit, tum mihi, nihil horum suspicanti, sceleratissime et crudelissime mortem machinatus est. Pactiones autem non ii violare putandi sunt, qui priores ad arma eunt, verum illi qui post fidem datam civibus insidiantur. Postremo, gloriam reputantes meam, cujus ductu tropæa innu-*

A προῆλθεν, ἀκινάκην διεζωσμένος καὶ δόρατι σκηριπτόμενος· ἐξ ἀπόπτου τε καί τινος περιωπῆς κατὰ τὸ ὕπαιθρον στὰς, ἔλεξε τοιάδε·

ε΄. Ὅτι μὲν οὐκ ἐφέσει τυραννίδος, ὦ συστρατιῶται, τόδε τὸ σχῆμα τῆς βασιλείας ἀνείληφα, κατανάγκῃ δὲ ὑμῶν τοῦ στρατοῦ βιασθεὶς, μαρτυρεῖτέ μοι καὶ αὐτοὶ, οἵ γε καὶ ἀποτροπιαζόμενόν τε[a] τὴν τοσαύτην φροντίδα καὶ πρόνοιαν τοῦ παντὸς, καὶ ἄκοντα κατηναγκάσατε δέξασθαι. Ὅτι δὲ εὐνοίᾳ μᾶλλον ὑμῶν τε καὶ ἀσφαλείᾳ ἑαυτοῦ πρὸς τὸν τοσοῦτον ἀγῶνα ἐπέδωκα ἐμαυτὸν, B εἰδέναι βούλομαι πάντας ὑμᾶς. Μαρτύρομαι δὲ τὴν τὸ πᾶν διευθύνουσαν πρόνοιαν, ὡς πρόθυμός εἰμι, καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν θεῖναι ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ οὐκ ἄν μέ τι τῶν ἀηδῶν τοῦ τοιούτου ἀπαγάγοι σκοποῦ. Ἐπεὶ οὖν οὐκ ἠνέγκατε τὴν τομίου ἔκσπονδον ἀπόνοιαν καὶ τὴν λυσσώδη καὶ ὀργῶσαν ἐκείνου αὐθάδειαν εἰς ἔργον χωρῆσαι, ἀλλ' ὡσανεί τινα βαρυκάρδιον ἐπιστάτην ἀποσεισάμενοι, ἐμὲ βασιλεύειν ὑμῶν ᾑρετίσασθε, ἐπὶ τῶν πραγμάτων δείξω σαφῶς, ὅτι τε ᾔδειν ἄρχεσθαι, καὶ νῦν ἄρχειν ἀνεπισφαλῶς σὺν Θεῷ ἐξεπίσταμαι. Εὔνοιαν οὖν ἔχων ὥς τις φιλόπαις πατὴρ, συμβουλεύω πᾶσιν ὑμῖν ὡς υἱοῖς φιλοπάτορσι, μὴ πρὸς ῥᾳστώνην καὶ τρυφὴν ἀπιδεῖν, ἀλλ' ἐγρη- C γορέναι καὶ νήφειν, καὶ τὰ συμπίπτοντα εὐπρεπισμένως[b] προσδέχεσθαι. Τεκμαίρομαι γὰρ, μὴ ἀναιμωτὶ διακριθῆναι τὰ πράγματα. Καὶ γὰρ, ὅσον εἰς ἀνέφικτον ὕψος τῆς βασιλείας τὸ κράτος ἀνέστηκε, τοσοῦτον καὶ ὁ φθόνος καὶ ὁ πόλεμος περὶ αὐτὴν αὔξεται διαμιλλώμενα[c]. Οὐ πρὸς Κρῆτας οὖν ὑμῖν ἡ πάλη, οὐδὲ πρὸς Σκύθας καὶ Ἄραβας, οὓς τῇ σφῶν ἀρετῇ διεχειρισάμεθα, ἀλλὰ πρὸς τὴν τῶν Ῥωμαίων πολιτείαν, καθ' ἣν ἄκρατα πανταχόθεν εἰσρεῖ, καὶ ἣν οὐκ ἔνι αὐτοβοεὶ ὥς τι τῶν φρουρίων ἑλεῖν· θαλάσσῃ τε περιρρεόμενον[d] καὶ εὐερκῆ οὖσαν, καὶ πυργώμασιν ἐρυμνοῖς περικλειομένην ἑκασταχοῦ, D καὶ ἡβῶντι λαῷ περιπλήθουσαν, καὶ χρυσῷ καὶ πλούτῳ καὶ ἀναθήμασι πολλῷ τῆς οἰκουμένης διαφέρουσαν. Δεῖ οὖν τὸ γενναῖον ἀνειληφότας παράστημα, ᾧ κεχρημένοι[e] παρὰ τὰς μάχας τὸ ἀντίξουν ἅπαν κατηγωνίζεσθε[f], καὶ ὑπὲρ τὸ ἐνὸν ἄρτι μᾶλλον κατὰ τῶν ἀντιπάλων χωρεῖν. Πέπεισμαι γὰρ ἕξειν ἐπὶ τουτονὶ τὸν ἀγῶνα συνεργὸν καὶ τὸν κρείττονα. Τὰς γὰρ σπονδὰς καὶ τοὺς ὅρκους οὐχ ἡμεῖς, τὸ τοῦ Ἰωσὴφ δὲ διέφθειρε δυσμενὲς, ὃς τοὺς ἐμοὺς ἀγχιστεῖς ἐπὶ προφάσει μηδεμιᾷ ὑπερορίᾳ παρέπεμψεν, ἐμοὶ δὲ τούτων εἰδηκότι[g] μηδὲν, ὠμῶς καὶ ἀφιλανθρώπως θάνατον ἐσκαιώρησε. Τὰς δὲ ξυμβάσεις οὐχ οἱ

[a] *Melius vel Leo vel librarius scripsisset* μέ.

[b] *Lege* εὐτρεπισμένως. *Vid. S. Basilium De gratiarum actione I. 365. C.*

[c] *Sic Codex: f.* διαμιλλωμένῳ.

[d] *Sic Codex: lege,* περιρρεομένην, *ut infra 38. C.*

[e] *Codex,* καὶ χρημένοι.

[f] *Codex,* κατηγωνίζεσθαι.

[g] *Codex,* τοῦτον ἠδοκότι· *ut possis legere,* τοῦτον ἠδικηκότι, nihil illum lædenti.

A πρώτως ἐπὶ τὰ ὅπλα χωροῦντες διαλύειν ὠείθασιν[a], ἀλλ' οἱ ἐν σπονδαῖς τοῖς ὁμοφύλοις ἐπιβουλεύοντες. Δόξαν τε τὴν ἐμὴν ἀναλογιζόμενοι, ὑφ' ἧς στρατηγούμενοι ὑπὲρ ἀριθμὸν κατωρθώσατε τρόπαια, καὶ τὴν σύντροφον ὑμῶν εἴπερ ἄλλοτέ ποτε παραθήξαντες ἀρετὴν, ἕπεσθε ἀνεπιστρόφως, ᾗ ἂν ἡ πρόνοια ἡγῆται, καὶ αὐτὸς ὁρμῶ.

mera retulistis, excitata si unquam alias innata vestra virtute, sine respectu sequimini, quocunque et providentia ducet, et ipse contendam.

[a] Sic Cod. lege εἰώθασιν. Paulo post sensus copulam postulat, velut, Δόξαν τε δή.

ς'. Ταῦτα εἰς ἐπήκοον τῆς στρατιᾶς ὁ Νικηφόρος διεξελθὼν πάντων ἐπέρρωσε τὰ φρονήματα, καὶ προθυμίαν ἀδιήγητον ἐνεστάλαξε ταῖς ψυχαῖς, ὡς οἴεσθαι μήτινα[b] πολέμου ῥοπὴν ἐξ ἀντιστάσεως ἀνθαμιλληθῆναι τῷ τοιούτῳ κινήματι. B Δαιμονίως γὰρ αὐτὸν ἔστεργε τὰ στρατεύματα, καὶ πᾶς τις αὐτοῦ τοῖς αὐχήμασιν ἐσεμνύνετο. Καὶ γὰρ ἐν πολέμοις ἀναστραφεὶς ἐκ νεότητος, καὶ φοβερὸς ἀναδειχθεὶς ἐν τοῖς κατὰ τάξιν καὶ[c] μάχας ἀνδραγαθήμασιν, οὐ μόνον τὴν ἀλκὴν ἄμαχος ἐτέλει καὶ περιδέξιος, ἀλλὰ καὶ τὴν φρένα κατηρτυμένος καὶ τὴν παντοδαπὴν ἀρετὴν ἀπαράμιλλος. Εὐθὺς οὖν εἰς τὴν τῶν Καισαρέων ἐκκλησίαν νέων[d], ἐκεῖθεν ἐπὶ τὴν σκηνὴν ἐπανέστρεφε, καὶ τὸν Ἰωάννην τῷ τοῦ Μαγίστρου τιμήσας ἀξιώματι, Δομέστικον τῆς Ἀνατολῆς ἀνηγόρευσεν, ἐντάλματά τε καὶ διατάγματα πανταχοῦ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἡγεμονίας ἐξέπεμπε, C καὶ στρατηγοὺς προχειρισάμενος ἐπὶ τὸν Εὔξεινον, καὶ τὰ παράκτια πάντα, καὶ Ἄβυδον ἔστελλεν, ἀπλέτῳ τάχει ἀπιέναι τούτοις ἐγκελευσάμενος· τοῦτο τάχα, ὡς ἔοικε, προμηθούμενος, πρὸ τοῦ διαπτῆναι τὴν φήμην τῆς ἀναῤῥήσεως, τῆς ὑγρᾶς τοὺς πορθμοὺς καὶ τοὺς πόρους προκατασχεῖν. Οὕτω γὰρ ᾤετο κατὰ νοῦν[e] αὐτῷ χωρήσειν τὰ πράγματα, καὶ μὴ ἐπινεμεσήσειν τὴν τύχην αὐτῷ, ἐπιμειδιᾶσαι δὲ μᾶλλον ἱλαρόν τι καὶ ἥμερον, εἴ γε προτερήσοι τὴν τῶν ἐπικαιροτάτων χωρίων κατάληψιν. Ταῦτα ὁ Νικηφόρος διαπραξάμενος, καὶ εἰς ἄῤῥαγῆ συνασπισμὸν καταπυκνώσας τὰς φάλαγγας, καὶ ὁπλισμοῖς αὐτὰς εὐερκέσιν ἀσφαλισάμενος, τῆς Καισαρείας ἀπάρας ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν ἵετο· ἐπιστολήν τε χαράξας D καὶ Φιλοθέῳ τῷ Εὐχαΐτων ἐπισκόπῳ ἐγχειρίσας, πρός τε[f] τὸν ἐκκλησιαστικῶν ἐπειλημμένον οἰάκων Πολύευκτον ἔστειλε, καὶ Ἰωσὴφ τὸν τῶν τυραννείων κατάρχοντα, καὶ τὴν σύγκλητον. Ὡς ἐν κεφαλαίῳ δὲ ταυτί πως διηπάγγελλεν[g] ἡ γραφή· δέξασθαί τε αὐτὸν αὐτοκράτορα, περιφρουρήσοντα καὶ εἰς αὔξησιν ἡλικίας σωμασκήσοντα τοὺς τοῦ ἄνακτος Ῥωμανοῦ παῖδας· καὶ προσέτι τὰ μέγιστα τὴν πολιτείαν ὀνήσοντα, καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς τὴν ἐπικράτειαν αὐξήσοντα τοῖς κατὰ πολέμους ἀνδραγαθήμασιν. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο βουληθεῖεν, αὐτοῖς μεταμελήσειν τῆς ἀβελτερίας

VI. Hac oratione audiente exercitu habita Nicephorus omnium animos confirmavit, alacritatemque inenarrabilem mentibus instillavit, ut nulla videretur belli vis ejusmodi motui obsistere repugnareque posse. Quippe mirifice amabant eum milites, neque erat omnino quisquam quin laudibus ejus gloriaretur. Nam in bellis versatus a puero, et ob facinora in acie præliisque edita pertimescendus, non modo viribus invictus erat, miraque dexteritate, verum mente quoque composita, et cujusque modi virtute sine controversia præstans. Ita sine mora, postquam in ecclesiam Cæsariensium perrexerat, in tabernaculum regressus Joannem Magistri dignitate honoratum Domesticum Orientis renunciat: mandata et edicta quoquoversus per imperium Romanum emittit: duces a se constitutos in Pontum, ad littora omnia, Abydumque, magna celeritate adhibita contendere jubet; id agens, opinor, quod ex re erat fieri, ut prius quam fama electionis percrebuisset, freta trajectusque maritimos teneret. Sic enim existimabat, ex sententia rem sibi processuram, neque irascituram sibi, sed hilare potius ac leniter arrisuram fortunam, si maturaret opportunissimorum locorum occupationem. His rebus confectis, Nicephorus cum legionibus in firmam aciem contractis, armisque probe instructis, Cæsarea profectus ad urbem perrexit: litteras quas scripserat, Philotheo Euchaïtarum episcopo traditas, ad Polyeuctum divinarum rerum clavum tenentem, item ad Josephum palatio præfectum senatumque misit. Quarum litterarum erat hic fere exitus: *Reciperent ipsum Imperatorem, qui filios Romani Augusti ad confirmationem ætatis usque tueretur, corporaque eorum excoleret. Præterea maximo se reipublicæ usui fore, Romanique imperii opes facinoribus bellicis aucturum. Id si non vellent, eventurum ut ipsos temeritatis pœniteret, ubi ferro et cæde res sit decernenda: neque tunc locus dabitur*

Fol. 284 *recto.*

Joannes Tzimisces Domesticus Orientis.

[b] *Elegantius scripsisset Leo et hic* μήτιν' ἂν, *et 26. C.* ἂν ἀναιμωτί.

[c] Καὶ *deest in Codice. Linea autem proxime præcedenti f. leg.* ἀνατραφεὶς, *ut item 28. C.*

[d] *Codex,* νεών.

[e] *Codex,* νῦν.

[f] *Vix hinc abesse potest* τόν.

[g] *Codex,* διηπάγγελεν.

defensionis illis qui pro bonis pessima elegerint.

[a] *Non ausus sum corrigere, οὐκέτ᾽ ἔστι δικ., et, περὶ τῶν., ne nimis limarem phrasim auctoris.*

VII. Hoc scriptum non aliter ac Scythicam jussionem tulit Josephus; quin, sicut stimulo aliquo vel calcari in cor ictus, episcopum in vincula conditum custodiæ mandat: Marianum, Paschalium, Tornicios, viros patricios audaciæ cognitæ, sibi adjungit; his Macedonum cohorte tradita obsistit acriter, introïtum in urbem Nicephoro præcludit. Eatenus dubio rerum exitu Leo Nicephori frater, cujus bellicas victorias jam superius in transitu memoravit oratio, opportunitatem nactus (commorabatur enim tunc Constantinopoli), sumto plebeio vestitu, per specus muri elapsus conscensa scapha ad Nicephorum enavigat, jam tunc propter palatium in Hereo adventantem, exercitumque disponentem. Eodem tempore Bardas, illorum pater, unus de magistris, præcipitata ætate homo, ab Josepho periculum veritus, timore captus, supplex magni templi factus est. Erat is ab ipsa pubertate in bellis præliisque versatus, et Domestici scholarum per longum tempus decoratus officio. Interea Marianus et Paschalius, cohortibus Macedonum per vias circummissis, frendentes ipsi inani jactatione et elati, novas in horam turbas facere non intermittebant; usque adeo, ut plebs furens ad vim se converteret, prælioque cominus facto resistens, in fugam apertam eos velut adolescentulos delicatos pugnæque inexpertos compelleret. Quo in conflictu mulierculam vas fictile terræ plenum, de iis quæ hortis usui sunt, manibus a tecto raptum vibrasse in Marianum, ejusque tempora feriisse dicunt; tamque gravem fuisse jactum, ut calvaria perfracta cerebrum affligeretur: ipsum postridie vitam reliquisse. His rebus animum capiens Basilius spado, qui Constantini Imperatoris temporibus cubicularii dignitate et ipse decoratus fuerat, Romani senioris Imperatoris ex muliere Scythissa nothus, strenuus, et in consiliis exequendis rationis minime expers, quippe qui generis mixti esset: alienus tunc a Josepho, simultatesque pridem cum illo gerens, vernas suos loricis, mitris, galeis, scutis, pilis, gladiis armat, plus

Fol. 284 *verso.*

Leonis, Nicephori fratris, fuga.

[b] *Codex,* ἐπεξηρήσατο.

Motus Constantinopoli.

[c] *Codex,* ταῖς χερσὶν τοῦ πέγους ἀράμενοι· *f.* ταῖν χεροῖν τοῦ πέγους ἀραμένη.

[d] *Cod.* κράνιον.

A μετέπειτα, ὁπηνίκα σιδήρῳ καὶ σφαγαῖς τὰ πράγματα διακρίνοιντο· καὶ καιρὸς οὐ μέτεστι δικαιολογίας τοῖς αἱρετισαμένοις[a] τὰ βελτιόνων τὰ χείρστα.

ζ΄. Ταύτην ὡσεί τινα ῥῆσιν ἀπὸ Σκυθῶν ὁ Ἰωσὴφ δεξάμενος τὴν γραφὴν, καὶ, ὥσπερ ὑπωπηγί τινι ἢ μύωπι τὴν καρδίαν βληθεὶς, τὸν μὲν ἐπίσκοπον πεδήτην ἀπέφηνεν, εἱρκτῇ παραπέμψας· τὸν Μαριανὸν δὲ, καὶ τὸν Πασχάλιον, καὶ τοὺς Τορνικίους, ἐν Πατρικίοις τελοῦντας καὶ θερμουργοὺς πεφηνότας ἑταιρισάμενος, καὶ Μακεδονικὴν αὐτοῖς ἐγχειρίσας φάλαγγα, ἀντείχετο
B κραταιῶς, ἀποτειχίζων τῷ Νικηφόρῳ τὴν εἰς τὸ Βυζάντιον πάροδον. Ἐν τούτοις οὖν τῶν πραγμάτων ἠωρημένων, Λέων ὁ τοῦ Νικηφόρου σύναιμος, οὗ καὶ πρώην ὁ λόγος κατὰ παραδρομὴν τὰ περὶ τὰς μάχας ἐπεξηγήσατο[b] τρόπαια, εὐκαιρίας δραξάμενος (ἔτυχε γὰρ ἐπιχωριάζων τῷ Βυζαντίῳ) τῶν τινὸς βαναύσων ὑποδὺς ἀμπεχόνην καὶ διὰ τῶν ὑπονόμων τοῦ τείχους ὑπολισθήσας, ἀκατίῳ προσεπιβὰς, ἐπὶ τὸν Νικηφόρον ἀπέπλευσεν, αὐτοῦ που περὶ τὰ ἐν τοῖς Ἡρίοις ἀνάκτορα εἰσελάσαντα, καὶ τὸν στρατὸν διατάττοντα. Τότε καὶ Βάρδας, ὁ τούτων γενέτης, ἐν τοῖς μαγίστροις τελῶν καὶ εἰς γῆρας βαθύταλον ἐληλακὼς, τὸν ἐκ τοῦ Ἰωσὴφ κίν-
C δυνον ὑπειδόμενος, δέει περιληφθεὶς ἱκέτης ἱεροῦ τοῦ μεγάλου καθίστατο· ἀνὴρ ἐξ αὐτῆς ἥβης ἐν πολέμοις καὶ μάχαις ἀναστραφεὶς, κἀν τῷ τοῦ Δομεστίκου τῶν σχολῶν ἐπὶ συχνὸν χρόνον ἐνδιαπρέψας ἀξιώματι. Ὁ δὲ Μαριανὸς καὶ ὁ Πασχάλιος τὴν τῶν Μακεδόνων σπεῖραν κατὰ τὰς ἀγυιὰς περιφέροντες, ἐμβρενθυόμενοί τε κενῷ κόμπῳ καὶ ἐξυπτιάζοντες, νεώτερα ῥαδιουργεῖν οὐκ ἐνέλιπον· ὡς ἐκμανέντα τὸν δῆμον πρὸς ἀλκὴν ἀπιδεῖν, καὶ αὐτοῖς ἀντικαταστῆναι συστάδην εἰς μάχην, καὶ εἰς φυγὴν ὕπαιθρον καταλκλεῖσαι, ὡσεί τινα μειράκια ἁβροδίαιτα καὶ μάχης ἀπείρατα. Τηνικαῦτα λέγεται καὶ γύναιον σκεῦος
D κεραμοῦν χοὸς ἀνάπλεον, τῶν πρὸς κηπείαν ἐπιτηδείων, ταῖς χερσὶ τοῦ τέγους ἀράμενον[c] ἀκοντίσαι κατὰ τοῦ Μαριανοῦ, καὶ τοῦτον κατὰ τοῦ κροτάφου βαλεῖν· οὕτω δὲ καιρίαν γενέσθαι τὴν βολὴν, ὡς καταγνύναι τε τὸ κρανίον[d] καὶ προσαραχθῆναι αὐτῷ τὸν ἐγκέφαλον, καὶ δευτεραῖον τὸν βίον ἀπολιπεῖν. Ἐκ τούτου παῤῥησίαν ὁ Βασίλειος εἰληφὼς, ὃς ἐκτομίας μὲν ἦν καὶ τῷ τοῦ παρακοιμωμένου καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῶν τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου καιρῶν ἐνδιέπρεψεν ἀξιώματι, νόθος υἱὸς ἐκ Σκυθίδος τῷ παλαιοτάτῳ αὐτοκράτορι Ῥωμανῷ γεννηθεὶς, δραστήριος δὲ, καὶ τὸ παριστάμενον αὐτῷ εἰς ἔργον ἐξενεγκεῖν προμηθέστατος,

ἅτε

ἅτε τὸ γένος ἔχων ἐπίμικτον· τότε δὲ διάφορος τε, καὶ ἄλλως δύσνους τῷ Ἰωσὴφ διακείμενος, τοὺς οἰκογενεῖς θώραξι καὶ μίτραις, κράνεσί τε καὶ πέλταις, ὑσσοῖς τε καὶ ξίφεσι καθοπλίσας, ὑπὲρ τοὺς τρισχιλίους χρηματίζοντας, τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἰωσὴφ καὶ τῶν αὐτῷ συνεργούντων ἅμα τῷ δήμῳ ἐπιτίθεται. Καὶ εἰς διαρπαγὴν καὶ προνομὴν καὶ ἐρείπωσιν ταύτας περιστήσας ἐπὶ τὰ νεώρια ὥρμησεν[a], ἐκεῖθέν τε τὰς πυρφόρους τριήρεις, συνευδοκοῦντος τοῦ δήμου καὶ τῆς συγκλήτου, πρὸς τὸν Νικηφόρον ὁρμίσασθαι παρεσκεύασεν. Ὧν ἐπιβὰς ἐξαυτῆς ὁ Νικηφόρος τῇ τῶν Ἀβραμιτῶν, ἣν καὶ Ἀχειροποίητον ὀνομάζουσι, προσέσχε μονῇ· ἐκεῖθέν τε τοὺς παραληψομένους ἑστίαν ἐξέπεμψε τὴν βασίλειον. Οὓς ὁ Ἰωσὴφ προσιόντας ἰδὼν, ὀῤῥωδήσας τε καὶ δέει ἀσχέτῳ ληφθεὶς (ἤδη γὰρ οἱ περὶ αὐτὸν φρουροὶ τῷ Νικηφόρῳ προσέθεντο), καταλιπὼν τὰ βασίλεια δρομαίως εἰς τὸ ἱερὸν ἀφίκετο. Ἦν οὖν ὁρᾶν τὸν πρὸ μικροῦ σοβαρὸν καὶ τὰς[b] ὀφρῦς ἠρκότα ὑπὲρ τὸ μέτωπον, ἱκέτην ἐλεεινὸν καὶ αὐτὰς καταπεπληχότα τὰς ἀκοὰς, καὶ δεικνύοντα ἐν αὐτῷ, μηδὲν τῶν ἀνθρωπίνων τελεῖν πάγιον ἢ ἀκίνητον, παλίντροπα δέ τινα καὶ ὠκύμορα, καὶ δίκην κύβων τῇδε κἀκεῖσε μεταρριπτούμενα καὶ μεταπεττευόμενα. Ἡ γοῦν τούτου πρὸς τὸ ἱερὸν προσφυγὴ τῷ τοῦ Νικηφόρου γενέτῃ Βάρδᾳ γέγονεν ἐκεῖθεν ἀπαλλαγὴ καὶ ἀνάσωσις ἐπὶ τὸν υἱόν.

A ter mille numero, ædesque Josephi et asseclarum ejus una cum plebe invadit. His expilatione, direptione, ruina vastatis, ad navalia contendit, unde igniferæ triremes summo populi senatusque studio ut ad Nicephori castra applicarent effecit. Quibus evestigio conscensis Nicephorus ad Abramitarum monasterium, quod idem Achiropoeëton vocant, appulit: unde misit qui palatium occuparent. Quos cum Josephus adventantes videret, trepidans, timore magno perculsus (jam enim excubitores circa ipsum Nicephoro se adjunxerant), B palatio relicto cursim templum petivit. Cernebatur igitur is, qui brevi ante arroganter super frontem sustulerat supercilium, tunc miser supplex, ipsis rumusculis exterritus, suo exemplo demonstrans nihil esse in rebus humanis firmum ac stabile: mutabilia cuncta et caduca talorum ritu huc illuc jactari ac misceri. Ita ejus ad templum fuga causa exstitit, ut Bardas Nicephori pater inde liberaretur, ad filiumque incolumis perveniret.

[a] Codex, ὥρμη. Scripsissem ὥρμα, nisi sequeretur παρεσκεύασεν. Fol. 285 recto.

[b] Cod. τούς· sed D. lin. antepenult. recte, τάς.

η΄. Ὁ δὲ Νικηφόρος, ἐπεὶ κατὰ τὸ δοκοῦν ἑαυτῷ τέλος ἐχώρει τὰ πράγματα, τὸ ἰδιωτικὸν περιελὼν καὶ ἀποσφενδονήσας χιτώνιον, τὴν αὐτοκρατορικὴν καὶ βασίλειον ἐφεστρίδα ἐμπορπησάμενος, εἰς τὸ βασιλικώτερον ἑαυτὸν μετεσκεύασεν· ἵππου τε ἀγερώχου τῶν λευκῶν ἐπιβὰς, φαλάροις κεκοσμημένου βασιλικοῖς καὶ τάπησιν ἁλουργοῖς, διὰ τῆς χρυσῆς πύλης εἰσήλαυνεν, ὑπὸ παντὸς τοῦ δήμου καὶ τῶν ἐν τέλει κροτούμενός τε καὶ γεραιρόμενος. Ἑκκαιδεκάτην ὁ Αὔγουστος ἤλαυνε μὴν, ἐπὶ τῆς ἕκτης ἰνδίκτου, ἐν τῷ ϛυο ἔτει, ὅτε ταῦτα ἐπράττετο. Ἄρτι δὲ, ἐπεὶ πρὸς τὸν τοῦ θείου περίπυστον σηκὸν εἰσεφοίτησε, καὶ ὑπὸ τοῦ τῶν ἱερέων πληρώματος ἀξιοχρέους τιμὰς ὑπεδέξατο, πρὸς τοῦ τὴν πατριαρχίαν ἰθύνοντος Πολυεύκτου τῷ βασιλικῷ διαδήματι στέφεται, ἓν καὶ πεντηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας ἐλαύνων. Τὴν δὲ ἰδέαν τοιόσδε τις ἦν· ὄψις αὐτῷ πρὸς τὸ μέλαν πλέον ἢ τὸ λευκὸν ἀποκλίνουσα, κόμη δὲ βαθεῖα καὶ κυανῆ· ὀφθαλμοὶ μέλανες, ἐπὶ συννοίας πεφροντικότες, δασείαις ταῖς ὀφρύσιν ὑποκαθήμενοι· ῥὶς μέσως[e] ἔχουσα λεπτότητος καὶ παχύτητος, ἠρέμα συμπεραινομένη γρυπότητι· ὑπήνη

C VIII. [c]Nicephorus, cum ex sententia sibi res cessissent, deposita rejectaque privata veste, Augusta imperatoriaque chlamyde amictus, ad regiam se majestatem magis composuit: insesso equo alacri, candido, phaleris imperatoriis tapetisque purpureis ornato, per auream portam invectus est; ab omni populo magistratibusque cum plausu honorifice receptus. Augusti dies decimus sextus agebatur, indictione sexta, anno sexmillesimo quadringentesimo septuagesimo, cum hæc gererentur. Deinde, ubi celeberrimum Dei templum in- D gressus a sacerdotum corpore debitos honores susceperat, a Polyeucto, patriarchæ munus obeunte, imperiali corona caput cingitur, cum unum supra quinquagesimum ætatis annum ageret[d]. Specie autem erat ejusmodi fere: facies ad nigrum magis quam ad candidum colorem vergens; coma promissa, atra: oculi nigri, velut cogitatione satagentes, spissis superciliis subjecti: nasus inter tenuitatem et crassitudinem medius, paulatim transiens in aduncitatem: barba justa, raris circa malas projectis

[c] Hic quædam sumsi ex fragmentis versionis Combefisianæ, Pagi IV. 6.

Nicephorus coronatus.

[d] Hactenus Combefisius.

[e] Cod. μέσος.

canis : statura rotunda ac firma, pectus et humeri apprime lata, vis ac robur juxta celebratum Herculem : prudentia vero, et temperantia, et opportunitate singulari consiliorum, inter omnes præstabat sua tempestate natos viros. Ita redimitus imperatoria corona in augustum palatium ascendit, a populo magistratibusque stipatus, ingressusque in regali assedit solio. Licebat tunc videre, fortunam, gestientem atque exsultantem his eventis, cunctas sibi vindicare humanas res, nec quicquam terrestrium cuiquam esse proprium. [c]At Nicephorus, postquam imperium susceperat, tuto ac secure gubernaculis rerum occupatis, Bardam ipsius patrem Cæsaris dignitate ornavit : Joannem, cognomento Tzimiscem, jam ab initio motus sibi opitulatum, Domesticum Orientis et Magistrum creavit : Leonem, fratrem suum, Curopalatem et Magistrum declaravit : Basilium, qui Josephi opes, ut a me dictum est, motu facto fregerat, ad proëdri honorem evexit.

Sic Codex.

[b] Cod. τῶ.

Fol. 285 verso.

[c] Sequentia rursus fere omnia ex Combefisio, Pagi IV. 6.

[d] Cod. ἐπί.

A σύμμετρος, ἀραιὰν παρὰ τὰς γνάθους προβαλλομένη τὴν πολιάν· ἀγκυλεὸς[a] τὴν ἡλικίαν καὶ στιβαρὸς, εὐρύστερνος τὸ στέρνον καὶ ὤμοις ὡς μάλιστα, τὴν μέντοι ἀνδρείαν καὶ ῥώμην κατὰ τὸν θρυλλούμενον Ἡρακλῆν· Φρονήσει δὲ καὶ σωφροσύνῃ καὶ τῷ[b] τὸ δέον ἀνεπισφαλῶς ἐπιφράσασθαι, πάντων κατευμεγέθει τῶν κατ' ἐκείνου τὴν γενεὰν γεγεννημένων ἀνδρῶν. Ταινιωθεὶς οὖν τῷ βασιλείῳ στέφει ἐπὶ τὴν βασίλειον αὐλὴν ἄνεισι, παρὰ τοῦ πλήθους καὶ τῶν ἐν τέλει δορυφορούμενος, καὶ δὴ παρελθὼν ἐπὶ θρόνον ἐκάθισε τὸν βασιλικόν. Ἦν οὖν ὁρᾶν τὴν τύχην ἐνωραϊζομένην καὶ ἐπιγαννυμένην τοῖς B τελουμένοις, καὶ πάντα ἑαυτῆς τιθεῖσαν τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, καὶ μηδὲν τῶν φθαρτῶν μηδενὸς καθίστασθαι ἴδιον. Ὁ δὲ, ἐπεὶ[d] τῆς βασιλείας ἐπέβη, καὶ τῶν οἰάκων ἀσφαλῶς τε καὶ ἀδεῶς ταύτης ἀντείχετο, Βάρδαν μὲν, τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, εἰς τὴν τοῦ Καίσαρος τιμὴν προεβίβασε· τὸν δὲ συναράμενον αὐτῷ Ἰωάννην κατὰ τὴν τοῦ κινήματος ἀρχὴν, ᾧ Τζιμισκῆς τὸ ἐπίκλην, Δομέστικον Ἀνατολῆς καὶ Μάγιστρον ἀναδέδειχε. Λέοντα δὲ, τὸν ἴδιον σύναιμον, Κουροπαλάτην καὶ Μάγιστρον προβάλλεται· τὸν δέ γε Βασίλειον, τὸν τὸν Ἰωσὴφ, ἧπέρ μοι ἐῤῥήθη, καταστασιάσαντα, εἰς τὸ τοῦ προέδρου κλέος ἀνεβιβάσατο.

IX. Ipse vero profitebatur, solitam temperantiam intemeratam se servaturum, cum uxoris conjugium vitans, tum carnium esum repudians. Verum monasticæ vitæ cultores, qui quidem vitam ejus gubernabant (observabat enim mirifice fratres), in institutis ejusmodi permanere virum non sinebant, sed hortabantur, ut et conjugium amplecteretur, nec carnium esu, ut re nefasta, abstineret. Verebantur enim, ne prono in delicias et comessationes animo in turpes delaberetur voluptates, quales comminisci solet liber seque ipse regens animus, si potentiam consequitur. Monachorum igitur admonitionibus obsecutus, familiarem ac consuetam vitæ rationem ab se ablegavit : Romani uxorem, venustam plane mulierem et puram putam Lacænam, in matrimonium duxit, aque tenuiore victu ad lautiorem carnibus vescens transiit. Rumor autem erat, haud legitimas esse, propeque abhorrere a legibus nuptias, quia Nicephorus liberorum Romani Imperatoris ac Theophanonis ex geniali aqua susceptor exstitisset. Qui rumor magna celeritate cum ad Polyeucti sacrorum præfecti aures pervenisset, omni conatu Impe-

[e] Codex, ἐπιλημμέναι (sic).

[f] Vide infra 59. B.

θ'. Αὐτὸς δὲ τὴν συνήθη προσεποιεῖτο ἀπαρεγχείρητον σωφροσύνην διατηρεῖν, γυναικός τε C συζυγίας ἐκκλίνων καὶ κρεωφαγίαν ἀποδιοπομπούμενος. Ἀλλ' οἱ τὸν μονήρη βίον μετιόντες καὶ αὐτοῦ τὸν τρόπον δῆθεν ῥυθμίζοντες (ἐτίμα γὰρ διαφερόντως τοὺς μοναστάς), οὐκ εἴων τὸν ἄνδρα ἐμμένειν οἷς ἔκρινε, προὐτρέποντο δὲ καὶ συζυγίαν ἀσπάσασθαι καὶ κρεωφαγίαν μὴ ὥς τι ἀπαίσιον ἀποφυγεῖν. Ἐδεδίεισαν γὰρ, μὴ τρυφαῖς καὶ κώμοις ἐπικλινὴς, ὡς εἰκὸς, γεγονὼς, εἰς ἀλλοκότους ὑπολισθήσειεν ἡδονὰς, ἃς εἴωθεν αὐτοσχεδιάζειν τὸ αὐτοδέσποτον καὶ αὐτόνομον, ἐπειλημμένον[e] δυνάμεως. Ταῖς τῶν μοναστῶν οὖν καταπειθὴς γεγονὼς εἰσηγήσεσι, τὸν ἠλικιώτην D μὲν καὶ συνειθισμένον βίον ἀπώσατο· τὴν δὲ τοῦ Ῥωμανοῦ ὁμευνέτιν, ἀειπρεπῆ ταῖς ὥραις καὶ αὐτόχρημα τυγχάνουσαν Λάκαιναν, πρὸς γάμον ἠγάγετο, καὶ πρὸς τὸ τῆς κρεωδαισίας ἀπὸ τῆς κεκολασμένης διαίτης μετεσκεύαστο τρυφηλότερον. Ὑπεψιθυρίζετο δὲ, μὴ ἔννομον συνδραμεῖν, παράλογον δέ πως τὸ συνοικέσιον, ὡς ἀνάδοχον ἐκ τοῦ θείου λουτροῦ γεγονότα τὸν Νικηφόρον τῶν τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ καὶ τῆς Θεοφανοῦς παίδων. Τῆς οὖν φήμης ἀπτέρῳ τάχει[f] εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ ἱεραρχοῦντος Πολυεύκτου ἐνηχηθείσης, ἀπείργειν παντὶ σθένει τῶν ἱερῶν

περιβόλων ἐπειρᾶτο τὸν ἄνακτα· ζήλου γὰρ θείου περίπλεως ὢν ὁ ἀνήρ, καὶ τὴν παντοδαπὴν γνῶσιν καὶ ἀρετὴν ἀπρόσιτος, διελέγχειν καὶ βασιλεῖς οὐκ ἠσχύνετο. Ὁ δὲ βασιλεύς, τὰ μὲν τὸν ἀρχιερέα παραιτούμενος, τὰ δὲ καὶ ἀπολογούμενος, μὴ ἀνάδοχον αὐτὸν ἐκ τοῦ βαπτίσματος τῶν παίδων εἶναι τῆς Αὐγούστης Θεοφανοῦς, ἀλλὰ Βάρδαν, τὸν αὐτοῦ γενέτην, οὕτω κατεδυσώπησε τὸν ἀρχιερέα καὶ δεινῶς κατεκήλησεν, ὡς καθιλαρευσάμενος οἰκονομῆσαι τὴν τῆς Αὐγούστης Θεοφανοῦς μετὰ τούτου συνοίκησιν. Ἐπεὶ δὲ κατὰ ῥοῦν ἐχώρησε τούτῳ τὰ πράγματα, κόσμον βασιλικὸν συμφορήσας ἀμύθητον, τεμένη τε γῆς εὐδαίμονος πολύπλεθρα, χυμῶν ἰδέαις καὶ καρπῶν πλήθει παντοδαπῶν περιβρίθοντα ἀφορίσας, Θεοφανοῖ τῇ ὁμευνέτιδι καὶ βασιλίδι χαρίζεται. Αὐτὸς δὲ παρὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν διαχειμάζων, ἀγῶσιν ἱππικοῖς καὶ παντοδαποῖς θεωρίοις, φιλοτιμίαις τε τοῖς αὐτοκράτορσιν εἰθισμέναις, τοὺς ἐν τέλει φιλοφρονούμενος οὐκ ἀνίει· ὅσον τε θεραπευτικὸν καὶ οἰκίδιον τούτῳ παρείπετο, ἐξήσκει τὰ πολεμικὰ ταῖς καθ' ἡμέραν μελέταις ὡς μάλιστα, τόξον τε ἀνεπισφαλῶς ἐκτείνειν, καὶ τὸν ὀϊστὸν τῷ μαζῷ ἐρύειν, εὐστόχως τε βάλλειν κατὰ σκοπόν, καὶ δόρατα κραδαίνειν καὶ περιελίσσειν εὐπετῶς τῇδε κἀκεῖσε, ξίφη τε εὐθυβόλως κατὰ τὸν ἀέρα περιστρέφειν, καὶ ἵππων κούφως ὑπεράλλεσθαι· ὡς ἐν καιρῷ τῶν ἀγώνων μὴ φαίνοιτο τῶν ἐναντίων μειονεκτοῦν· καὶ μάλιστα προκινδυνεύειν ὀφεῖλον, καὶ παρατάττεσθαι κατὰ φάλαγγα.

A ratorem a sanctis septis[a] arcere conabatur : cum enim vir esset ardente studio colendi Dei plenus, omnique genere scientiæ atque virtutis inaccessus, confutare vel principes non verebatur. At Imperator tamen, partim deprecans patriarcham, partim ad sui defensionem afferens, non sese susceptorem liberorum Theophanonis Augustæ fuisse, verum Bardam patrem, ita flexit animum patriarchæ penitusque delinivit, ut lætus conjugium ejus cum Theophanone Augusta dispensarit[b]. Ita rebus ad voluntatem suam fluenti- B bus, ornatum imperatorium infinitum a se coacervatum, item agri opimi latifundia, succo vario fructuumque cujusque modi copia plena, a cæteris sejugata, Theophanoni conjugi atque Augustæ donat. Ipse Constantinopoli hiemans ludis equestribus, omnium generum spectaculis, largitionibusque ab Imperatoribus fieri solitis, potestates munerare non intermisit : quæcunque vero eum sequebantur in obsequiis domesticæ copiæ, eas ad res bellicas quotidiana exercitatione quam maxime assuefaciebat, arcum recte intendere, sagitta ad mammam adducta collineare, spicula vibrare C et contorquere expedite huc illuc, gladios directo ictu per aërem rotare, in equos leviter insilire : ne tempore certaminum inferiores hostibus reperirentur; præsertim quod primæ periculum ingredi, ac venire in aciem debebant.

Patriarcha Imperatorem ecclesia arcet.

[a] *Pagi*, cœptis.

[b] *Hactenus Combefisius.*

Fol. 286 *recto.*

ι. Ἐπεὶ[c] δὲ τὴν τοῦ χειμῶνος κατήφειαν ἐαριναὶ τροπαὶ πρὸς γαληνιῶσαν μετεσκεύαζον ἱλαρότητα, ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν παραγγείλας, τοῦ Βυζαντίου ἀπαίρει[e]· καὶ τῇ Καππαδοκῶν ἐναυλιζόμενος χώρᾳ καὶ στρατιὰν συνειλοχὼς ἀξιόμαχον, ἐπὶ τὴν τῶν Ταρσέων ἤλαυνεν, ἀνδρῶν ἀρετῇ καὶ πλήθει καὶ μελέτῃ τῶν τακτικῶν τραχηλιῶσαν τότε καὶ νεανιευομένην ὑπέραυχα, καὶ πλείστας ἀναφανδὸν ἐκδρομὰς ἀνελπίστους εἰσπράττουσαν. Ἐπεὶ δὲ ταύτῃ προσέσχε, καρτερὸν πηξάμενος χάρακα καὶ κυκλόθεν διειληφώς, ἐφρούρει παρακαθήμενος. Οἱ δὲ ἔνδον Ἀγαρηνοί, δαψιλείᾳ τέως τῶν ἀναγκαίων ὄντες ὑπερκορεῖς, καὶ τῇ τοῦ πολίσματος τεθαρρηκότες ἐρυμνότητι (ἐς ὕψος γὰρ ἀμήχανον ἠωρεῖτο τῶν περιβόλων τὸ δόμημα, διπλῇ περιελισσόντων αὐτό· καὶ ταφρεία κυκλόθεν διείληπτο, ἐς βάθος ὅτι πλεῖστον καθικνουμένη, λίθων λευκῶν κατεσκευασμένη ξεστῶν, καὶ ἐς προμαχεῶνας συμπεραινομένη.

X. [d]Postquam tristem hiemis faciem verna tempestas in serenam mutaverat jucunditatem, indicta adversus Saracenos expeditione Constantinopoli proficiscitur : moratusque in Cappadocia, justis collectis copiis ad Tarsensem urbem accessit, civium cum virtute, tum numero, tum usu rei bellicæ D ferocientem ea tempestate, nimiumque superbientem, plurimasque palam incursiones insperatas facientem[f]. Eo cum pervenisset, probeque communitis castris oppidum cinxisset, custodiis positis obsidet. Saraceni in oppido, copia necessariarum rerum tunc referti, oppidique firmitudine freti (nam in infinitam excelsitatem surgebat mœnium structura, gemino orbe circumjectorum : eratque item circino circumducta, in altitudinem quamplurimam depressa, lapidibusque albicantibus politis vestita, et pinnis terminata

[c] *Codex*, Ἐπὶ, *et paulo post*, μετασκευάζον.

[d] *Combefisius apud Pagi IV. 8.*

[e] *Cod.* ἀπαίρειν.

Tarsus frustra tentata.

[f] *Hactenus Combefisius.*

[a] Codex, καὶ τὸ κύδρον (sic).

[b] Codex, ἐπιβείσει.

[c] Codex, ἀπεκαπίννυον. Paulo posterius B. nolui quicquam mutare: nomen oppidi apud veteres est Ἀναζαρβά.

Fol. 286 verso.

fossa. Neque minus habebat Cydnum pro munimento, medium oppidum intersecantem: qui, ab ipso fonte uber, gelidus et perlucidus manans profluit, præsidium haud parvum Tarso præbens, pontibusque tribus intra oppidum jungitur; bello autem imminente in fossam illum immittunt, quam horæ unius spatio restagnantem reddit): his igitur freti barbari Imperatorem subsannabant, conviciis impudenter in eum jactis, sæpiusque urbe effusi, facta impressione, Romanorum plurimos trucidabant. Imperator Nicephorus, satis longo tempore ibi confecto, ubi negotium valde arduum suscepisse se cognovit, inde movens reflexo itinere circumpositas Tarso arces aggreditur, Adanamque et Anabarzam, aliaque supra viginti ejusmodi castella primo impetu cepit. Inde Mopsuestiam aggressus corona circumdata fortiter oppugnat, tormentisque missilibus undique petit. Oppidani et ipsi strenue resistebant; ignita tela et saxorum pondera in Romanos mittentes, omnique conatu ex turribus illos propulsantes.

A Εἶχε μὲν καὶ τὸν Κύδνον [a] τὸ ἔρυμα, κατὰ μέσον αὐτὸ διατέμνοντα, ὃς ἐξ αὐτῶν τῶν πηγῶν πολυχεύμων τις, ψυχρός τε καὶ διειδὴς περινάων πρόεισιν, ἀσφάλειαν οὐ μικρὰν τῇ Ταρσῷ παρεχόμενος, καὶ γεφύραις τρισὶν ἔνδον τοῦ ἄστεος διαζωννύμενος· ὅτε δὲ πόλεμος αὐτοῖς ἐπιβρίθει[b], κατὰ τῆς τάφρου αὐτὸν ἀφιᾶσι καὶ ἐν ὥρᾳ μιᾷ πλημμυροῦσαν ταύτην ἐργάζεται)· τούτοις τεθαῤῥηκότες οἱ βάρβαροι ἐτώθαζόν τε τὸν βασιλέα καὶ ὕβρεσιν αὐτὸν ἀδεῶς ἔβαλλον, ἐκδρομάς τε καὶ ἐπεξελάσεις ποιούμενοι πλείστους τῶν Ῥωμαίων ἀπεκτίννυον[c]. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Νικηφόρος ἐφ᾽ ἱκανὸν ταύτῃ χρόνον προσδιατρίψας, ἐπείπερ ἀνηνύτοις ἐπιχειρῶν ᾔσθετο, ἐκεῖθεν μεταναστάς τε καὶ παρεγκλίνας, τοῖς ἔγγιον αὐτῇ κατῳκισμένοις προσβάλλει φρουρίοις, καὶ Ἄδαναν B μὲν καὶ τὴν Ἀνάβαρζαν, καὶ ἄλλα ὑπὲρ τὰ εἴκοσι φρούρια αἱρεῖ αὐτοβοεί. Κἄπειτα Μοψουεστίᾳ προσβαλὼν τε καὶ κυκλωσάμενος, ἐνθύμως ἐπολιόρκει, ταῖς ἀφετηρίοις μηχαναῖς ἑκασταχοῦ ἀκροβολιζόμενος. Οἱ δὲ ἔνδον καὶ αὐτοὶ γενναίως ἀντικατέστησαν, πυρφόρα τε βέλη καὶ βάρη λίθων κατὰ τῶν Ῥωμαίων βάλλοντες, καὶ παντὶ σθένει ἐκ τῶν πύργων αὐτοὺς ἀμυνόμενοι.

[d] Cod. κανόν· et postea auctor elegantior scripsisset ἀποβαίη.

[e] f. μετά.

[f] Cod. λυπάς.

Mopsuestiæ muri cuniculis subruti.

[g] Cod. ὑπόκερον.

XI. Imperator, ut erat promtus et mirabilis in remediis incommodorum inveniendis, circuito inspectoque loco, qua erat opportunum, nocte intempesta homines ad turres adductos murum pedetentim subruere jubet, a ripa Pyrami amnis ibi præterfluentis orsos, ne animadvertentibus barbaris ad nihilum veniret is conatus. Illi suffodere cœperunt, humum egestam fluminis undæ committere. Opere confecto, posteaquam duæ turres una cum interjecto eis muro, prorsus subcavæ pensilesque factæ, lignis suffultæ fuerant, ne earum dissolveretur coagmentatio: jam solari radio circumjectum agrum collustrante, suo more Saraceni, candidis amicti vestibus et turribus prospectantes, arcus intendentes, cæterasque apparantes machinas, conviciis Imperatorem consectabantur. Is fulcimentis turrium subterraneis ignem admoveri jussit, ipse perfecte armatus obiens disponensque legiones. Fulturis parvo negotio absumtis, quicquid pensile in muro et subcavum erat, eversum inque terram delatum est, Saracenosque superstantes una deturbavit: quorum plerique contriti evestigio extremam vocem ediderunt; reliqui, captivi a

ια. Ὁ δὲ βασιλεὺς, δραστήριός τε ὢν καὶ C δεινὸς ἐν ἀμηχάνοις πορίσασθαι μηχανὴν, περιελθὼν καὶ καταστοχασάμενος τὸν χῶρον, ᾗπερ ἦν εὐεπιχείρητον, τῶν πύργων παραγαγὼν ἄνδρας ἀωρὶ τῶν νυκτῶν ἀνορύττειν ἠρέμα ἐνεκελεύσατο, ἀπὸ τῶν ὄχθων ἐναρξαμένους τοῦ ἐκεῖσε παραῤῥέοντος Πυράμου τοῦ ποταμοῦ, ὡς μὴ αἴσθοιντο οἱ βάρβαροι, καὶ εἰς κενὸν[d] ἀποβῇ τὸ τοιοῦτον ἐπιχείρημα. Οἱ δὲ ἀνώρυττόν τε, καὶ τὸν χοῦν τῷ τοῦ ποταμοῦ ἐκφοροῦντες παρέπεμπον ῥεύματι. Ἐπεὶ δὲ τὸ ἔργον ἐξήνυστο, καὶ δύο τῶν πύργων μεταξὺ[e] τοῦ συνδεδομένου τούτοις τειχίσματος εἰς τὸ ἀκριβὲς διάκενοι γεγόνασι, καὶ ἐκκρεμεῖς ὄντες ξύλοις ἠώρηντο, τῷ μὴ τὴν D σφῶν διαλυθῆναι οἰκοδομήν· ἄρτι τῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνος τὴν περίγειον ὑπαυγαζούσης, κατὰ τὸ εἰθισμένον οἱ Ἀγαρηνοὶ λευχείμονες τῶν πύργων προκύψαντες, καὶ τὰ τόξα ἐντεινάμενοι, καὶ τὰς λοιπὰς[f] παρασκευάσαντες μηχανὰς, ὕβρεσιν ἐδυσφήμουν τὸν ἄνακτα. Ὁ δὲ τοῖς ὑπογείοις ἐρείσμασι τῶν πύργων ἐνιέναι πῦρ διακελευσάμενος, αὐτὸς ἐς τὸ ἀκριβὲς καθωπλισμένος, ἐπῄει διατάττων τὰς φάλαγγας. Ῥᾳδίως δὲ τῶν στηριγμάτων κατακαέντων, ὅσον ἐκκρεμὲς ἦν τοῦ τείχους καὶ ὑπόκενον[g], κατασεισθὲν εἰς γῆν κατεφέρετο, συγκατασπάσαν καὶ τοὺς ἐπιβεβηκότας αὐτῷ τῶν Ἀγαρηνῶν, ὧν οἱ πλείους

συντριβέντες

συντριβέντες αὐθωρὸν διαπεφωνήκασιν· οἱ δὲ, ζωγρείᾳ πρὸς τῶν Ῥωμαίων ληφθέντες, τὴν καταλαβοῦσαν σφᾶς ἀπωδύροντο τύχην. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ, ἐπεὶ τὸ τεῖχος ἐριπωθὲν πάροδον τοῖς βουλομένοις παρείχετο, πανσυδὶ τῇ Μοψουεστίᾳ προσεπιβὰς ταύτην ἠνδραποδίσατο, καὶ τοὺς περιλειφθέντας[b] βαρβάρους δουλείᾳ παρέπεμψεν. Αὐτὸς δὲ τὰ κάλλιστα τῆς λείας ὑπεξελὼν, καὶ τῷ βασιλικῷ ταμείῳ προσαναθεὶς, τὸν στρατὸν ἐκ τῆς ἁρπαγῆς τοῦ ἄστεος ἀνακαλεσάμενος, ἐπεὶ ὁ ἥλιος τὸν τοξότην παρελαύνων μετέβαινε πρὸς τὸν αἰγοκέρωτα, καὶ τὸ τοῦ χειμῶνος δεινὸν ἐπετείνετο, ἐκεῖθεν διαναστὰς ἐπὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν ἀνήλαυνε. Καὶ τῆς Καππαδοκῶν ἐπιβὰς τὴν πληθὺν, ὡς εἰκὸς, φιλοφρονησάμενος ἐκέλευσεν ἐπὶ τὰ οἴκοι παλινδρομεῖν, μεμνῆσθαί τε αὖθις τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπανόδου τοῦ ἦρος προκύπτοντος, τὰς πανοπλίας ἐπισκευασαμένους, παραθηξαμένους τε τὰ ξίφη, καὶ τῶν ἵππων ἐπιμελησαμένους ὡς μάλιστα. Οὕτως μὲν ἡ πληθὺς πρὸς οἶκον ἐχώρει. Αὐτὸς δὲ ἅμα τοῖς ὑπολειφθεῖσιν αὐτοῦ τε διεχείμαζε, καὶ τὰ ἐς τὸν πόλεμον ἐξηρτύετο.

A Romanis facti, fortunam suam lamentabantur[a]. Imperator, ubi muri ruina aditum volentibus præbebat, omni confertim exercitu irruens Mopsuestiam occupat, superstitesque barbaros servituti mandat. Ipse, præstantiore parte prædæ seposita, fiscoque Augusto addicta, militeque ab oppidi direptione revocato, quod sol sagittarium transgressus ad capricornum transibat, hiemisque rigor intendebatur, inde motis castris ad B fines Romanos se recepit. Jamque Cappadociam ingressus, exercitum, ut par erat, remuneratum domum reverti jussit, meminisse monens, ut ineunte vere rursus ad se redirent[c], armaque sua uti omnes reficerent, gladios exacuerent, equos ut quam maximæ curæ haberent. In hunc modum exercitus domum revertit. Ipse cum iis qui remanserant eodem in loco hibernans quæ ad bellum pertinebant instruxit.

[a] *Inde Combefisius apud Pagi IV. 9.*

Mopsuestia à Nicephoro Imperatore expugnata.

[b] *Codex,* παραληφθέντας· *vide notas.*

[c] *Hactenus Combefisius.*

Fol. 287 *recto.*

ΛΈΟΝΤΟΣ ΤΟΥ̃ ΔΙΑΚΌΝΟΥ

ΙΣΤΟΡΊΑΣ Δ'.

LEONIS DIACONI HISTORIÆ

LIBER IV.

I. ITA, quemadmodum dixi, a Nicephoro Imperatore et Mopsuestia expugnata est, et castella finitima ex itinere capta. Ipse in Cappadocia hibernans animo discruciabatur, quod non Tarsum quoque prima aggressione capere potuisset, verum inde velut imbelle telum violentiori impactum repulsus esset, nulla re luculenta fortive gesta. Remque pro suggillatione plane putabat et pro invidia indelebili, si Nicephorus Phocas, jam pridem in ducum numero, post hæc Domesticus scholarum creatus, modo innumeris urbibus excisis, vastatis, combustis, modo opimis regionibus subjunctis, acerrimas gentes prælio fusas ita domuisset, ut ne intueri quidem coram ejus robur invictamque in armis vim possent: nunc vero, imperio Romano per virtutem solertiamque potitus, exercitu ad quadringenta millia numero inducto, repulsus esset, umbratili pugna frustra suscepta. Idque non à Babylone, quam Semiramis septem mœnibus communivit; non ab antiquiore Roma, Quiritum robur quam ædificavit; non a Judææ muris, quorum solida altitudo, auribus accepta, fabula fortasse illis qui non conspexerint videtur: sed à Tarso, angusto oppido, in equitabili planitie sito, referta adventitia vernaque plebe. Hæc animo volvens ac reputans ægre ferebat perpetuo, consolationis inopia contabescens, si Tarsenses, finitimis ipsorum bello cæsis, iisque qui gladiorum aciem effugissent servitutem cum libertate commutantibus, ipsi soli ex omnibus elaberentur, irrisa plane virtute ejus,

A α'. ΤΟΝ μὲν δὴ τρόπον, ὃν εἴρηταί μοι, πρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου ἥ τε Μόψου ἥλω ἑστία, καὶ τὰ πρόσοικα φρούρια ἐξ ἐφόδου ἠνδραποδίσθη. Αὐτὸς δὲ κατὰ τὴν Καππαδοκῶν διαχειμάζων, ἤσχαλλέ τε καὶ ἤλυεν ἀνιώμενος, τῷ μὴ καὶ τὴν Ταρσὸν αἱρήσειν αὐτοβοεὶ, ἀλλὰ ταύτης ἀποκρουσθῆναι ὡσπερεὶ βέλος κωφὸν ἰσχυροτέρῳ προσπεσὸν, μηδέν τι γενναῖον ἢ νεανικὸν ἐργασάμενος. Καὶ τὸ πρᾶγμα προπηλακισμὸν καὶ ὕβριν ἄντικρυς ἐλογίζετο, καὶ ὄνειδον[a] ἀνεξάλειπτον[b], εἰ Νικηφόρος ὢν ὁ Φωκᾶς, καὶ πρώην ἐν στρατηγοῖς τελῶν, καὶ αὖθις ἀναρ- B ρηθεὶς Δομέστικος τῶν σχολῶν, τοτὲ[c] μὲν μυριάδας[d] πόλεις κατέσκαψε καὶ δῃώσας ἠθάλωσε, τοτὲ δὲ εὐδαίμονας χώρας ἠνδραποδίσατο, καὶ μάχιμα ἔθνη τρεψάμενος ἐκ παρατάξεως ὑπήγετο, μηδὲ ἀντοφθαλμεῖν ἐξισχύσαντα πρὸς τὴν τούτου ἀλκὴν καὶ τὴν ἀκαταγώνιστον ἐν τοῖς ὅπλοις ὁρμήν· τὰ νῦν δὲ, τὴν τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ἀνδρείᾳ καὶ ἀγχινοίᾳ παρειληφὼς, καὶ στρατὸν εἰς τετταράκοντα μυριάδας ἀριθμούμενον ἐπαγόμενος, ἀπεκρούσθη, τηνάλλως σκιαμαχήσας. Ἀπεκρούσθη δὲ οὐχὶ Βαβυλῶνος, ἣν ἡ Σεμίραμις C ἑπτὰ περιβόλοις ὠχύρωσεν· ἢ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, τὸ τῶν Ῥωμαίων σθένος ἥνπερ ἐπολίσατο· ἢ τῶν τῆς Ἰουδαίας τειχῶν, ὧν τὸ ναστὸν ὕψος, ὠσὶν ἀκουόμενον, μῦθος τάχα, τῆς ἀληθείας γεγυμνωμένος, τοῖς οὐχ ἑωρακόσι δοκεῖ· ἀλλὰ Ταρσοῦ, εὐπεριγράπτου πόλεως, ἐφ' ἱππηλάτου πεδίου συνῳκισμένης, τῶν ἐπηλύδων τε καὶ ἰθαγενῶν. Ταῦτα δὴ ἀνελίττων καὶ γνωματεύων δυσφορῶν διετέλει, καὶ ἀπαρηγόρητα δυσθυμῶν, εἰ Ταρσεῖς, τῶν προσοίκων αὐτοῖς ἔργον πολέμου γεγενημένων, καὶ δουλείαν ἐλευθερίας ἀλλαξαμένων, ὁπόσοι τὸ τῆς μαχαίρας

Nicephorus ægre fert, se in expeditione Tarsensi repulsam accepisse.

[a] *Sic Codex.*

[b] *Codex,* ἀνεξάληπτον.

[c] *Codex hic et infra,* πότε.

[d] *Melius,* μυρίας, *sive,* μυριάνδρους.

στόμα δεδράκασιν, αὐτοὶ μόνοι τῶν ἄλλων ἀπέλθοιεν, πλατύ που τῆς ἐκείνου ἀνδρείας ἐπικαγχάζοντες, καὶ τῆς πολεμικῆς ἐμπειρίας καταμωμώμενοι[a]. Τῷ τοι καὶ τὰ ἐς τὰς μάχας τοὺς περὶ αὐτὸν διεγύμναζεν ἀκριβῶς, καὶ τὴν τοῦ ἔτους ὥραν ἦσο προσεκδεχόμενος. Ἦρος[b] δὲ εὐθὺς διαλάμποντος, καὶ τῆς χειμερινῆς δριμύτητος εἰς θερινὴν θάλψιν μετακιρναμένης ἐπιεικῶς, κατὰ τὸ προστεταγμένον αἱ δυνάμεις ἐπὶ τὸν αὐτοκράτορα συνηγείροντο. Ὁ δὲ ἀσφαλῶς καθοπλίσας τὴν στρατιὰν, συναγομένην ὑπὲρ μυριάδας τὰς τετταράκοντα, τὸ σημεῖον διάρας ἐπῄει τὴν ἐπὶ τῆς Ταρσοῦ.

bellicaque explosa peritia. Ita et quos circa se habebat ad bellum exercebat diligenter, et opportunum anni tempus præstolans sese continebat. Commode autem ver illuxerat, hiberna asperitate in vernum teporem jam transfusa, cum ex mandato copiæ ad Imperatorem convenerunt. Ita cum optime instructo exercitu, ad numerum plus quadringentorum millium coacto, signo sublato viam Tarsum versus ingressus est.

[a] f. καταμωκώμενοι.

[b] Cod. Ἥρους.

β'. Ἐν ᾧ δὲ τὴν πορείαν διήνυε, τῶν ψιλῶν τις στρατιωτῶν, πρὸς τὴν δυσχωρίαν ὀκλάσας (ἔτυχε γὰρ δι' αὐλῶνος τὴν στρατιὰν βαθυτάτου, εἰς ἀποῤῥῶγας καὶ σήραγγας κατακλειομένου, διαπορεύεσθαι), τὸν ὃν ἐπὶ τῶν ὤμων ἔφερε θυρεὸν, κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπέῤῥιψεν ἀποφορτισάμενος. Ἐπεὶ δὲ παροδεύων ὁ βασιλεὺς τοῦτον τοῖς ὀφθαλμοῖς καθεώρακε, τῶν ἑπομένων τινὶ διᾶραι τὸν θυρεὸν ἐγκελεύεται· ἄρτι δὲ φθάσας πρὸς τὴν καταγωγὴν, ὑπὸ τίνα τῶν λοχαγῶν διηρευνᾶτο ταττόμενος ἂν εἴη ὁ δίαμάχης καὶ κινδύνων χωρὶς ἀποφανθεὶς ῥίψασπις καὶ τὸ ἴδιον ὅπλον ἀποβαλών. Ἐπεὶ δὲ οὐ διέλαθεν ὁ τοῦτο δεδρακὼς, ἀλλὰ τὴν ταχίστην συνελαμβάνετο, βλοσυρόν τι τούτῳ καὶ λοξὸν ἀντωπήσας ὁ βασιλεὺς καὶ, Λέγε μοι, ἔφη, ἀγεννέστατε σὺ, εἴ γε τις ἐπῆλθεν ἐξ ἀπόπτου[c] πολέμου καταδρομὴ, τίνι ἂν ἔρκει πρὸς ἀποτροπὴν ἐχρήσω τῶν δυσμενῶν, τὸν θυρεὸν ἀποβαλὼν παρὰ τὴν ἀταρπιτόν; Ὁ δὲ, πεπηγὼς ὑπὸ τοῦ δέους, διέμενεν ἀχανής. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ αἰκίαις καταξᾶναι τὸν αὐτοφονευτὴν ἑαυτοῦ τῷ λοχαγῷ ἐγκελεύεται, ἐκτεμόντι τε καὶ τὴν ῥῖνα θεατρίσαι κατὰ τὸ στρατόπεδον. Ἐκεῖνος δὲ, εἴτε οἴκτῳ ληφθεὶς πρὸς τὸν ἄνθρωπον, εἴτε καὶ δώρων ἐπιβολῇ χαυνωθεὶς, ἀσινῆ διαφῆκε τὸν ἄνδρα. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ διϊόντα τοῦτον ὁ βασιλεὺς ἑωρακὼς, τὸν λοχαγὸν εἰσκαλεῖ καὶ, Ὦ, φησὶν, ἀτέραμνε καὶ θρασυκάρδιε σὺ, πῶς ἔτλης μὴ παραγαγεῖν εἰς ἔργον τὸ κελευσθέν; Ἢ δοκεῖς πλεῖον ἐμοῦ τουτουΐ[d] κήδεσθαί σοι τοῦ στρατοῦ; Εἰς παιδείαν ἐγὼ τῶν λοιπῶν τὴν τοιαύτην διωρισάμην ἐκτῖσαι ποινὴν τὸν τὸ ἑαυτοῦ ὅπλον ἀποῤῥιψάμενον· ὡς μήτινες τὸ τούτου ἀμελὲς καὶ νωθρὸν μιμησάμενοι ταὐτὸ τοῦτο διαπράξοιντο, κἂν τῷ καιρῷ τῶν ἀγώνων γεγυμνωμένοι τῶν ὅπλων καταλαμβάνοιντο, καὶ οὐκ ἂν φθάνοιεν πρὸς τῶν ἐναντίων ἀναιρούμενοι. Σφοδρῶς οὖν αἰκίσας τὸν λοχαγὸν καὶ

Nicephori severitas in disciplina militari. Fol. 287 verso.

II. Iter dum faciebat, aliquis levis armaturæ miles, viæ difficultate fessus (forte enim per convallem profundissimam, crepidinibus hiatibusque circumclusam, ibat agmen), quem humeris ferebat clypeum detractum præter viam projecit. Hunc transiens Imperator conspicatus, quendam ex comitatu clypeum tollere jubet: vixdumque in hospitium venerat, cum exquisivit, quo sub centurione mereret ille, qui absque prælio et periculis, clypeo abjecto, armis propriis se exuisset. Cum non delituisset qui deliquerat, sed evestigio esset comprehensus, torvum ac transversum tuens Imperator, *Dic mihi*, inquit, *ignavissime tu, si qua demisisset se ex longinquo hostilis incursio, quo tandem tutamento usus fuisses ad avertendos hostes, quoniam clypeum ad viam projecisti!* Ille, mortuus præ formidine, stabat stupens. At Imperator centurioni mandat, ut eum, qui se ipse morti dicasset, verberibus cæsum nasoque præciso per castra traduceret. Verum enimvero is, sive misericordia captus hominis, sive numis traditis mollitus, incolumem dimisit militem. Postridie ejus diei prætereuntem illum ipsum Imperator conspicatus, centurionem introvocari jubet, et, *O præfracte et temerarie tu*, inquit, *qui fit ut ausus sis, ad exitum non perducere imperatum! Num putas minus mihi quam tibi curæ esse istum exercitum! Ad erudiendos reliquos ego decreveram, ut ejusmodi pœnam is ferret, qui arma abjecisset sua: ne qui incuriam ejus ignaviamque imitati id ipsum facerent, temporeque prælii nudi armis deprehensi ab hostibus actutum oppressi interirent.* Ita centurione vehementer verberato, nasoque ei amputato, metum incussit omni

[c] f. ἀπροόπτου · vide notas.

[d] Cod. τουτί · et paulo post Leo scribere debuisset, κήδεσθαι σύ.

exercitui, ne jam indiligenter ageret in curandis armis.

A τῆς ῥινὸς ἀφελόμενος, δέος ἐνῆκε παντὶ τῷ στρατῷ, μηκέτι ἀμελῶς διακεῖσθαι περὶ τὸν οἰκεῖον ὁπλισμόν.

III. Cum in agrum Tarsensem pervenisset, castris factis oppidoque circumvallato, campos atque prata, floribus variarumque arborum formis læta, penitus vastari cædique jussit, ut in conspicuo prælium fieret, neque ullas barbaris liceret in contectis locis ponere insidias, in Romanumque exercitum ex occulto cooriri. Vidisses tunc agrum suo decore spoliari: etenim erat ubique opimus, pabulo lætus, stirpium varietate comans, fundentium pomorum cujusque generis sapores. Tarsenses, superioribus victoriis ex Romanis reportatis elati, feroculos sese de principio arrogantesque præbuerunt: cumque in se continere animos non quirent, egressi oppido in firmam phalangem ex adverso constipabantur, audaces se atque fidentes plus quam satis erat ante belli periculum ostendentes. Imperator item quicquid firmum valensque erat in exercitu, ex castris educit, infesta acie legiones constituit[d]. In fronte collocat equites cataphractos, post hos sagittarios et funditores: hos tela in adversarios mittere jubet. In dextro cornu ipse consistit, innumeram equitum catervam inducens: in sinistro Joannes cognomento Tzimisces, Ducis officio decoratus, præliabatur, vir ardenti ingenio, qui audacem se et fervidum si quis alius ostenderat, tametsi corpore brevis plus quam attinebat erat, ad effigiem fabulati Tydei bellipotentis; verum heroica quædam inerat virtus ac vis in parum specioso corpore. Imperator ubi classicum cani jussit, videndas se præbuerunt admirabili ordine commotæ legiones Romanæ, et campus totus fulgore armorum micuit. Nec tulerunt hanc impressionem Tarsenses: sed, strue hastarum telisque eorum qui a tergo jaculabantur propulsi, evestigio in fugam se converterunt, inque oppidum turpiter conclusi sunt, plurimis suorum hoc in conflictu deperditis. Magnus præterea timor eos incessit, postea quam tantum exercitum ordine procedentem conspexerant. Ita murum oppidi a se occupatum tormentis missilibus firmant: ipsi mœnibus abditi obdurabant, adventum hostium excepturi.

[a] Cod. εὔωπς. sed vide 5. A. εὐδαίμων γὰρ ἡ χώρα-εὔβοτός τε καὶ εὔμηλος.

Fol. 288 recto.

[b] Codex, παρεκροῦντο.

[c] l. τό.

[d] Hæc Combefisius vertit, IV. p. 12. mediusque inter cohortes stetit.

Prælium ad Tarsum.

[e] f. ἀποβαλόντες.

γ'. Ἄρτι δὲ κατὰ τὴν περίχωρον γενόμενος τῆς Ταρσοῦ, ἐνταῦθα στρατοπεδεύεται καὶ χάρακα κυκλόθεν πηξάμενος, καρτερῶς τά τε λήϊα καὶ τοὺς λειμῶνας, τοῖς ἄνθεσι καὶ παντοίων δένδρων ἰδέαις κομῶντας, δῃοῦν καὶ ἀποκείρειν προσέταττεν, ὡς ἐξ ἀπόπτου ἡ διαμάχη τούτῳ εἴη, καὶ μή τινα τοῖς βαρβάροις ἐξῇ ἐν τοῖς ἀμφιλαφέσι χωρίοις λόχον ἐγκαθιστάνειν, καὶ τῇ B Ῥωμαϊκῇ στρατιᾷ ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ἐπιτίθεσθαι. Ἦν οὖν τὴν χώραν ἰδεῖν τὸν οἰκεῖον ὡραϊσμὸν ἀποβάλλουσαν· εὐδαίμων γὰρ ἅπασα καὶ εὔβοτος[a], καὶ φυτῶν ἰδέαις κατάκομος, ὅσα οἶδε φέρειν ὀπώρας παντοίας χυμούς. Ταρσεῖς δὲ ταῖς κατὰ Ῥωμαίων ἤδη προβάσαις νίκαις ἐπαιρόμενοι, θρασεῖς τέως καὶ ἀγέρωχοί τινες ἐξητάζοντο, οὐκ ἠνείχοντό τε κατέχειν ἐν ἑαυτοῖς τὸν θυμόν, ἀλλ' ὑπεξιόντες τοῦ ἄστεος ἐς καρτερὸν ἐξ ἀντιπάλου παρεκροτοῦντο[b] συνασπισμόν, τολμητίαι τινὲς καὶ θαρραλεώτεροι τοῦ μετρίου πρὸ τῆς τοῦ πολέμου πείρας ἀναδεικνύμενοι. Ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ αὐτὸς τὸν[c] ἄλκιμον καὶ ῥωμαλέον τῆς στρατιᾶς ὑπεξῆγε τοῦ χάρακος, C ἐν μεταιχμίῳ τε καθίστη τὰς φάλαγγας[d], κατὰ μέτωπον μὲν τοὺς πανσιδήρους ἱππότας ἱστῶν, ἐξόπισθεν δὲ τοξότας καὶ σφενδονήτας βάλλειν τοὺς ἐναντίους προστεταχώς. Εἰς τὸ δεξιὸν δὲ κέρας αὐτὸς εἱστήκει, μυρίανδρον ἱππέων ἴλην ἐπιφερόμενος· κατὰ δὲ τὸ εὐώνυμον Ἰωάννης, ᾧ τὸ ἐπώνυμα Τζιμισκῆς, τῇ τοῦ Δουκὸς τιμῇ σεμνυνόμενος, διηγωνίζετο, ἀνὴρ σφαδάζων τε τῷ θυμῷ, καὶ τολμητίας ἐκτόπως καὶ θερμουργὸς εἴ καί τις ἄλλος ἀποδεικνύμενος, εἰ καὶ τὸ σῶμα βραχύς τις ὑπὲρ τὸ μέτριον ἦν, κατὰ τὸν μυθολογούμενον Τυδέα τὸν μαχητήν· ἀλλά τις ἡρωϊκὴ ἐνῆν ἀλκὴ καὶ ὁρμὴ ἐν τῷ μικροπρεπεῖ D ἐκείνου σώματι. Τοῦ δὲ αὐτοκράτορος ἐγκελευσαμένου τὸ ἐνυάλιον ἐπαυλεῖν, ἦν ἰδεῖν ἀμηχάνῳ κόσμῳ τὰς Ῥωμαϊκὰς κινουμένας φάλαγγας, καὶ τὸ πεδίον ἅπαν τῇ αὐγῇ τῶν ὅπλων καταστραπτόμενον. Οὐκ ἤνεγκαν τὴν τοσαύτην ῥοπὴν οἱ Ταρσεῖς· τοῖς δὲ ὠθισμοῖς τῶν ἀκόντων καὶ τοῖς ἀκροβολισμοῖς τῶν βαλλόντων ἐξόπισθεν βιαζόμενοι, ἐξαυτῆς ἔκλιναν εἰς φυγήν, καὶ πρὸς τὸ ἄστυ συνεκλείοντο ἀκλεῶς, πλείστους τῶν οἰκείων παρὰ ταύτην ἀποβάλλοντες[e] τὴν προσβολήν. Δεινὴ δέ τις ὑπεισῄει τούτοις δειλία, τηλικαύτην μετ' ἐμπειρίας ἀθρήσασι χωροῦσαν πληθύν. Τὸν περίβολον οὖν διειληφότες τοῦ

ἄστεος

ἄστεος καὶ τοῦτον ταῖς ἀφετηρίοις κατοχυρωσάμενοι μηχαναῖς, διεκαρτέρουν ἀπρόϊτοι, τὴν ἐπήλυσιν τῶν ἐναντίων ὑποδεχόμενοι.

δ΄. Νικηφόρος δὲ ὁ αὐτοκράτωρ, ἐπεὶ δυσπρόσοδον[a] ἀτεχνῶς ᾔδει καὶ δυσέμβολον οὖσαν τὴν πόλιν, καὶ μὴ ἐξ ἐφόδου ἁλώσιμον, ἔγνω μὴ διακινδυνεύειν πολεμησείων ἀβούλευτα, ἀλλὰ τῷ λιμῷ παραδώσειν[b], ὅς γε τῇ χαλεπῇ κατανάγκῃ καὶ ἄκουσαν παραστήσεται. Τοῦτο δὴ βουλευσάμενος ἀκριβέσι φρουραῖς τὸ ἄστυ διέζωσε. Ταρσεῖς δὲ, ἕως μὲν οὔπω μὴ ἐμβαθύνας ὁ λιμὸς ὁλοτελῶς αὐτοὺς ἐξεπίεζεν, ἀπὸ τῶν πύργων ἀκοντίζοντες ἐς τοὺς Ῥωμαίους ἔβαλλον. Ἐπεὶ δὲ τούτους οἰκτρῶς ἐπεβόσκετο, καὶ ἀπορία τῶν ἀναγκαίων τὰ σώματα ἐλυμαίνετο, ἦν ἰδεῖν ἀμηχανίαν δεινὴν, καὶ χαλεπὴν σκυθρωπότητα, ἥτις κατεῖχε τὴν πόλιν, ἐνεροχρωτάς τε τοὺς ἄνδρας, καὶ σκιᾶς εἰδώλων οὐδὲν διαφέροντας. Τὸ γὰρ τοῦ λιμοῦ πάθος οἴκτιστον[c], καὶ λίαν ὀλέθριον· ἐκτήκει γὰρ τὸν ὄγκον τοῦ σώματος καὶ τὸ θερμὸν ἀποσβεννύον ψυχρότητι, ὡσανεὶ ὂν[d] ἀράχνιον τοῖς ὀστέοις τὸ ἔλυτρον περιτείνεσθαι διατίθησι, κατὰ μικρὸν ἐπιέναι τὸν θάνατον ἐκκαλούμενον. Ἐπεὶ οὖν οὐχ οἷοί τε ἦσαν πρός τε τὸ ἄμαχον τοῦ λιμοῦ πάθος καὶ πρὸς τοσαύτην στρατιὰν διαμάχεσθαι, σπένδονταί τε τῷ βασιλεῖ, καὶ ὑπείκουσιν[e], ἐφ᾽ ᾧ τὸν βουλόμενον ἐπὶ τὰ ἐνδοτέρω Συρίας ἀκωλύτως χωρεῖν. Ὁ δὲ, εἴξας καὶ τούτοις σπεισάμενος, θᾶττον ἐξιέναι τῆς πόλεως ἐκελεύσατο, τὰ σφῶν σώματα καὶ τῶν ἀναγκαίων[f] μόνον περιφέροντες ἱματισμόν. Οὕτω δὴ τὴν πόλιν αἱρεῖ, καὶ τῆς λείας τὸ μὲν τῇ στρατιᾷ διανείμας εἰς ἀναρίθμητον πλοῦτον συναγόμενον, καὶ τοὺς σταυρικοὺς τύπους ἀνειληφὼς, οὓς ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθων ἐξειργασμένους κατὰ διαφόρους μάχας, τὴν Ῥωμαϊκὴν δύναμιν τρέποντες, οἱ Ταρσεῖς ᾐχμαλώτισαν[g], καὶ τὴν πόλιν ἀποχρώσῃ στρατιᾷ κατασφαλισάμενος, πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἵετο. Παραλαβὼν δὲ ταύτην, καὶ παρὰ τοῦ δήμου δεχθεὶς μεγαλοπρεπῶς, ἐν τῷ περιπύστῳ τε καὶ θείῳ σηκῷ τοὺς αἰχμαλωτισθέντας σταυροὺς ἀναθεὶς, ταῖς τῶν ἵππων ἁμίλλαις καὶ τοῖς λοιποῖς θεωρίοις ἧστο τὸν δῆμον εὐφραίνων. Φιλοθεάμονες γὰρ[h] τῶν ἄλλων ἀνθρώπων Βυζάντιοι.

ε΄. Ἄρτι δὲ περὶ ταῦτα σχολάζοντι ἄγγελοι, τῶν Μυσῶν, πρὸς αὐτὸν ἀφιγμένοι, τοὺς εἰθισμένους ἀπαιτεῖν ἔλεγον φόρους τὸν ἀρχηγὸν ἑαυτῶν, ἐφ᾽ ᾧ καὶ αὐτοὺς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα στεῖλαι τὰ νῦν. Ὁ δὲ θυμῶν παρὰ τὸ εἰωθὸς πληρωθεὶς

IV. Nicephorus Imperator cum accessu plane expugnatuque difficile esse oppidum sciret, neque corona capi posse, constituit, non in discrimen se offerre inconsiderata certandi cupiditate, sed fami civitatem tradere, quæ crudeli necessitate esset vel invitam subactura. Hoc inito consilio diligentibus custodiis oppidum cinxit. Tarsenses, quoad intensior fames non penitus eos exhauserat, e turribus jacula in Romanos conjiciebant. Posterius vero, cum miserabiliter eos consumeret, rerumque necessariarum inopia corpora infirmaret, vidisses desperationem ultimam, diram mœstitiam quæ occupaverat oppidum, mortuosos homines, ab umbra spectri nihil differentes. Nam inediæ calamitas miserrima est, penitusque letalis: corporis formositatem emacerat, calorem frigore extinguit, ut aranei texti instar tegmina circa ossa pendeant efficit, mortemque ut pedetentim accedat evocat. Ad extremum, cum intolerabili famis incommodo tamque magno exercitui obsistere non possent, pactionem cum Imperatore faciunt, seque ei dedunt, iis conditionibus, ut qui vellent potestatem haberent ad interiora Syriæ libere se conferendi. Id cum concessisset, induciis factis incunctanter exire ex oppido eos jussit, corpora et necessarium vestitum solum efferentes. Sic urbe occupata prædæ partem, divitias innumerabiles comportatas, exercitui distribuit; receptisque crucium effigiebus, quas ex auro atque gemmis factas variis præliis fuso Romano exercitu Tarsenses ceperant, ubi oppidum idoneo præsidio firmaverat, ad urbem imperatoriam est reversus. Quo cum pervenisset, a populo susceptus magnifice in nobili ac divino templo captas cruces deposuit: sedebatque ludis equestribus ac muneribus reliquis populum delectans. Spectaculorum enim avidi sunt præter cæteros homines Constantinopolitani.

V. Quibus rebus cum esset occupatus, ecce advenerunt legati Mœsorum dicentes, regem suum solita tributa poscere: hujus rei causa illum se ad Imperatorem nunc misisse. Is vero sto-

Tarsus capta.

Legatio Bulgarica.

[a] *C.* δύσπροσοδον.

[b] *Melius*, παραδιδόναι.

[c] *Odyss. M*, 342. Λιμῷ δ᾽ οἴκτιστον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν.

[d] *Nisi mavis scribere*, ὡς ἄνειον, *hoc est*, ὡς ἀνθρώπειον. Fol. 288 *verso*.

[e] *Codex*, ὑπήκουσιν.

[f] *l.* τὸν ἀναγκαῖον.

[g] *Codex*, ᾐχμαλώτησαν, *sed infra D.* αἰχμαλωτισθέντας.

[h] *Deest hic* μᾶλλον *sive* πρὸ, *quod Leonem arbitror consulto omisisse, ut supra 28. A.*

machi præter consuetudinem plenus (lentus enim erat alias, neque subitæ iracundiæ obnoxius), inflatus supra modum, contentiore quam qua uti solebat voce, *Ærumnæ Romanos*, inquit, *circumsistunt nunc, si, adversario quolibet armis subacto, genti Scythicæ, eique inopi atque impuræ, ritu mancipiorum tributum pensuri sunt.* In Bardamque patrem conversus (forte enim assidebat is, Cæsar renunciatus), percunctatus est velut ambigens, *quid sibi vellent Mœsi hac tributorum, quam Romanos poscunt, exactione! An vernam me genuisti inscientem! et Romanorum Imperator Augustus genti egentissimæ ac spurcæ tributarius obnoxiusque ero!* Tum alapis evestigio legatos cædi jussit, et, *Abite*, inquit, *et pellivoro mastrucato regi vestro nunciatote, potentissimus maximus Imperator Romanorum jamjamque obibit tuam regionem, integrumque tibi tributum persolvet: ut discas, ter servule, a majoribus verna natus, dominos nuncupare Romanorum principes, neque illos ut mancipia tributum poscere.* His dictis, eos ut in patriam recurrerent missos fecit: ipse justo contracto exercitu[c] adversus Mœsos profectus est: castella Romanis finitima prima aggressione cepit. Regionem vero considerans, eamque saltuosam atque præcipitiis asperam videns (nam, ut poëtice loquar, in Mœsorum terra *malum malo gravius super ingruit usque:* saltuosum ac silvestrem locum cavernosus et abruptus excipit, et hunc rursus paluster ac madidus: aquosa plane regio, nemoribus densa, montibus inviis undique clauditur, ad Æmum atque Rhodopen sita, amnibusque maximis circumflua): hanc Nicephorus Imperator videns, committendum non putavit, ut copias Romanas incomposito ordine per loca parum tuta ductas, velut pecora Mœsis concidendas præberet. Aiunt enim haud semel offendisse Romanos in angustiis Mœsiæ, esseque ad internecionem trucidatos.

Bellum Bulgaricum.

VI. Constituit igitur, per aspera atque ancipitia loca minime subire periculum. Proinde revocato exercitu Constantinopolim revertit, et Calocyrem, patricia dignitate auctum, temerarium præterea calentisque ingenii hominem, ad Tauroscythas, quos vulgaris lingua Russos nominare consuevit,

A (ἰσχυρογνώμων γάρ τις ἦν, καὶ μὴ εὐείκτως ὀργῇ ἁλισκόμενος), καὶ ἀνοιδήσας ὑπὲρ τὸ μέτριον, γεγωνοτέρᾳ τε χρησάμενος, ἤπερ εἴθιστο, τῇ φωνῇ, Δεινὰ Ῥωμαίοις, ἔφη, περιέστηκε νῦν, εἰ τοῖς ὅπλοις τὸ ἀντίξουν ἅπαν καταστρεφόμενοι[a], ἔθνει Σκυθικῷ, πενιχρῷ τε τὴν ἄλλως καὶ μιαρῷ, δίκην ἀνδραπόδων φόρους ἐκτίσουσι. Βάρδαν δὲ τὸν αὐτοῦ γενέτην ἐπιστραφεὶς (ἔτυχε γὰρ συνεδριάζων αὐτῷ, Καῖσαρ ἀναδειχθείς), ἤρετο διαπορούμενος, ὅ, τι βούλοιτο τοῖς Μυσοῖς ἡ τῶν φόρων, ἣν τῶν Ῥωμαίων αἰτοῦσιν, εἴσπραξις; Οἰκέτην ἆρά με γεγεννηκὼς[b] λέληθας; καὶ ὁ τῶν Ῥωμαίων σεβάσμιος βασιλεὺς ἔθνει

B πενεστάτῳ καὶ μιαρῷ φόρους τελῶν ὑποκείσομαι; Ῥαπίζειν οὖν κατὰ κόρρης θᾶττον τοὺς ἀγγέλους προσετάττε, καὶ, Ἄπιτε, ἔφη, καὶ τῷ σκυτοτρώκτῃ καὶ διφθερίᾳ ὑμῶν ἄρχοντι ἀπαγγείλατε, ὡς ὁ τῶν Ῥωμαίων κράτιστος καὶ μέγιστος βασιλεὺς ἐξαυτῆς τὴν σὴν μετελεύσεται χώραν, ἐντελεῖς σοι τοὺς φόρους ἀποδιδούς· ὡς μάθης, τρίδουλος ὢν ἐκ προγόνων, δεσπότας τοὺς Ῥωμαίων ἡγεμόνας ἀνακηρύττειν, οὐχ ὡς ἀνδράποδα τούτους φόρους αἰτεῖν. Ταῦτα εἰπὼν, τοὺς μὲν εἰς τὴν ἑαυτῶν χώραν ἀνατρέχειν ἐξέπεμπεν· αὐτὸς δὲ στρατιὰν[d] ἀξιόμαχον συναγηοχὼς, ἐχώρει κατὰ Μυσῶν· καὶ φρούρια μὲν, ὅσα Ῥω-

C μαίοις ὅμορα ἦν, εἷλεν ἐξ ἐπιδρομῆς. Τὴν δὲ χώραν περισκεψάμενος, καὶ ταύτης τὸ ἀμφιλαφὲς καὶ κρημνῶδες ἰδὼν (ποιητικῶς γὰρ εἰπεῖν, τῇ τῶν Μυσῶν χώρᾳ πάντῃ κακὸν κακῷ ἐστήρικται[e], καὶ τὴν ἀμφιλαφῆ καὶ λοχμώδη χώραν σπηλαγγώδης[f] καὶ κρημνώδης ἐκδέχεται, εἶτ' αὖθις ἐκείνην τελματώδης τε καὶ σομφώδης· ὑδρηλὴ γὰρ ἐκτόπως ἡ χώρα, καὶ λίαν ἀλσώδης, καὶ ὄρεσι δυσβάτοις ἑκασταχοῦ περικλείεται, παρὰ τὸν Αἷμον καὶ τὴν Ῥοδόπην κατῳκισμένη καὶ ποταμῶν τοῖς μεγίστοις περιρρεομένη)· ταύτην Νικηφόρος ὁ βασιλεὺς θεασάμενος, οὐκ ᾤετο δεῖν δύναμιν τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀσύντακτον δι' ἐπισφαλῶν χωρίων ἐξάγοντα, ὡσανεὶ βοσκήματα

D παρασκευάσαι κατακοπῆναι πρὸς τῶν Μυσῶν. Λέγεται γὰρ, πολλάκις πταῖσαι Ῥωμαίους ταῖς δυσχωρίαις Μυσίας, καὶ πανολεθρίᾳ περιπεσεῖν.

ς'. Ἔγνω οὖν, μὴ διὰ δυσεμβόλων καὶ περισφαλῶν χωρίων διακινδυνεύειν. Ὅθεν ἀναλαβὼν τὴν στρατιὰν πρὸς τὸ Βυζάντιον ἤλαυνε, καὶ Καλοκύρην ἐκεῖνον τῷ τῶν πατρικίων τιμήσας ἀξιώματι, ἄνδρα ὁρμητίαν τὴν ἄλλως καὶ θερμουργὸν, ἐς τοὺς Ταυροσκύθας ἐξέπεμψεν, οὓς ἡ κοινὴ διάλεκτος Ῥῶς εἴωθεν ὀνομάζειν, ἐφ' ᾧ

[a] *Oportebat*, καταστρεψάμενοι, *aut* καταστραμμένοι.

[b] *Participium, quod non sæpe occurrit, invenio quater apud S. Joannem Chrysostomum: dativum* τοῖς γεγεννηκόσιν *Homil. XXVI. in prior. ad Cor. III. 415. 16. accusativum* τοὺς γεγεννηκότας *ibid. 408. 4. 415. 19. et Oratione in illud*, Saulus spirans &c. *VIII. 42. 14. item passim apud alios auctores minus bonos. Codex mendose*, γεγεννηκῶς *(sic)* λέλυθας.

Fol. 289 *recto*.

[c] *Hæc et sequentia usque ad finem capitis plerumque ex Combefisiana versione sunt Pagi IV. 13.*

[d] *Cod.* σπατιαν.

[e] *Iliad.* Π, 111.

[f] *Codex*, συραγγώδης.

A διανείμαντα τούτοις χρυσὸν, ὃν αὐτῷ ἐνεχείρισεν, εἰς κεντηνάρια πεντεκαίδεκα συγκεφαλαιούμενον, ἐς τὴν χώραν καταγαγεῖν τῶν Μυσῶν, ταύτην αἱρήσοντας. Ἀλλ' ὁ μὲν Καλοκύρης ἐς τοὺς Ταυροσκύθας ἠπείγετο· αὐτὸς δὲ παρὰ τὸ θέατρον ἀναβὰς, ἱππικὸν ἀγῶνα καθῆστο τελῶν. Καὶ δῆτα τοῖς περὶ αὐτὸν στρατιώταις ἐκέλευε, καταβάντας ἐπὶ τὸ στάδιον καὶ εἰς ἀντιπάλους ἀποκριθέντας φάλαγγας σπασαμένους τὰ ξίφη, κατὰ παιδιὰν ἐπαλλήλοις[a] χωρεῖν, καὶ ταύτῃ γυμνάσασθαι πρὸς τὸν πόλεμον. Βυζάντιοι δὲ, πολεμικῶν ἔργων ἀγνῶτες τυγχάνοντες, τὴν τῶν ξιφῶν καταπλαγέντες αὐγὴν, καὶ τὴν ὁμόσε τῶν στρατιωτῶν ὁρμὴν καὶ τὸν πάταγον ὑποδείσαντες, B ἐκδειματωθέντες δὲ τῷ καινῷ τοῦ θεάματος, εἰς φυγὴν ἐτράποντο καὶ πρὸς τὰς σφῶν οἰκίας ἀπέτρεχον. Ἐκ δὲ τοῦ ὠθισμοῦ καὶ τῆς ἀτάκτου φορᾶς[b] οὐκ ὀλίγος φόνος συμβέβηκε, πλείστων συμπατηθέντων καὶ ἀποπνιγέντων οἰκτρῶς. Τοῦτο τὸ δρᾶμα μίσους[c] ἀφορμή τις γέγονε Βυζαντίου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Ταύτῃ παρείπετο καὶ τὸ τοῦ συναίμου αὐτοῦ Λέοντος καὶ Κουροπαλάτου πλημμελές· ὅστις τὸν ἀνδρώδη καὶ στρατιωτικὸν αὐτοῦ βίον παρωσάμενος πρὸς τὸν ἀστικὸν καὶ φιλοκερδῆ μετετάξατο, ἥττων τε χρημάτων καὶ λημμάτων γενόμενος, σιτοδείαν εἰργάσατο καὶ σπάνιν τῶν ἀναγκαίων ἀφιλάν- C θρωπον. Ὀλίγου γὰρ τὸν σῖτον ὠνούμενος ἀπεδίδου πολλοῦ. Καὶ ψιθυρισμὸς ἀνὰ τὸ ἄστυ ἐχώρει, καταβοώντων τῶν ἀστικῶν, εἰ τὰς τοῦ κοινοῦ συμφορὰς ἴδια κέρδη ποιήσειεν τῶν αὐταδέλφων ἡ ξυνωρὶς, ἐς τὴν κερδαίνουσαν συνωθοῦσα πήραν τὰ τῶν πολλῶν. Καὶ γὰρ δὴ καὶ ὁ βασιλεὺς φόρους τοὺς μήπω ἐπινοηθέντας ἀπαραιτήτως ἐκαινοτόμει, ἐς τὸ στρατιωτικὸν λέγων χρημάτων ὅτι δεῖσθαι συχνῶν, καὶ τούτοις κατέτρυχε τὸ ὑπήκοον. Λέγεται δὲ, εἴτε πρὸς τῶν τὰ μετέωρα περισκοπούντων τινὸς, εἴτε καὶ τῶν μονάδα βίον ἐπανῃρημένων καὶ ἄζυγα, διενωτισθῆναι τὸν αὐτοκράτορα, ὡς παρὰ τὴν βασίλειον ἑστίαν ἐκπλήσοι τὸν βίον, ἀναιρεθεὶς παρὰ τῶν ὁμοεθνῶν. D Περιδεὴς οὖν τῷ χρησμῷ γεγονὼς, περίβολον ἐκ τοῦ θατέρου μέρους τοῦ πρὸς θάλατταν ἐπικλινοῦς τῶν ἀνακτόρων τειχίζειν ἀρξάμενος, κατὰ θάτερον πρὸς θάλατταν συνεπέρανε, καὶ τεῖχος τὸ νῦν ὁρώμενον ὑψηλόν τε καὶ ὀχυρὸν ἐδομήσατο, καὶ τὴν βασίλειον ἑστίαν, ὡς ὑπετόπαζεν, ἠσφαλίσατο.

ζʹ. Πρόκενσον δὲ κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἀνάληψιν κατὰ τὸ εἰθισμένον ἔξω τειχῶν ἐπὶ τὴν καλουμένην Πηγὴν ποιησαμένου τοῦ βασιλέως (νεὼς δὲ ταύτῃ περικαλλὴς τῇ Θεοτόκῳ δεδό-

A misit, ut his aurum distribueret a se illi traditum, ad centenaria quindecim pondo, eosque in Mœsorum fines perduceret, quos occuparent. Ita Calocyres quidem ad Tauroscythas profectus est: ipse in circum ascendens equestres ludos editurus consedit. Inter quæ imperavit scholis, ut in arenam descendentes inque acies oppositas separatæ, districtis gladiis per ludum inter se concurrerent, ad bellumque ita exercerentur. Constantinopolitani vero, rei militaris ignari, gladiorum fulgore pertimefacti, simulque militum concursum strepitumque veriti, atque ob spectaculi novitatem formidine affecti, in fugam se conjecerunt, ad suosque quisque lares cursim perrexit. Ibi impulsu temere ruentium haud exigua strages facta est, conculcatis suffocatisque misere plurimis. Hæc calamitas odii civitatis in Imperatorem origo exstitit. Accessit fratris ejus Leonis Curopalatæ iniquitas: qui virili militarique vitæ genere relicto ad sedentarium et quæstuosum se transtulerat, hiansque avaritia atque cupiditate cum annonæ angustias inferebat, tum rerum necessariarum immanem penuriam. Parvo enim emtum frumentum vendebat magno. C Manabatque susurratio per civitatem, querelas spargente plebe, quasi geminum par fratrum, publicas calamitates quæstui habens, in eandem turgentem peram corrivaret bona multitudinis. Quinetiam Imperator tributa nunquam antehac excogitata inexorabili aviditate comminiscebatur, ad militares sumtus dictitans opus sibi esse pecuniam permagnam, tributisque illis vexabat subditos. Aiunt autem, sive astrologorum aliquo divinante, sive quodam monachorum cælibemque vitam profitentium, in Imperatoris aurem venisse, vitam illi in palatio explendam, à civibusque suis eum necatum iri. D Qua prædictione timidus factus, munitionem ab altera parte palatii in mare vergente ad alteram item mare spectantem perduxit, muroque qui adhuc cernitur sublimi sane ac firmo exstructo imperatorium limen tutum, ut arbitrabatur, reddidit.

VII. Ascensione autem Servatoris, cum Imperator pompam more solito extra muros ad Pegam, quam vocant, ageret (templum ibi miræ pulchritudinis

[a] Forte. ἐπ' ἀλλήλοις.

Nicephorus Imper. in odium venit multitudini.

[b] Cod. φθορᾶς.

[c] Cod. μίσος.

Fol. 289 verso.

Motus urbani.

Deiparæ ædificatum est), pugna Constantinopolitanos inter et Armenios facta est, adeo ut urbani complures ab Armeniis consauciarentur. Jamque sub vesperum cum ad palatium Imperator rediret, convicia palam in eum jactavit urbana plebs. Quinetiam muliercula simul cum filiola ipsius eo amentiæ processit, ut ex tecto prospiciens lapidibus appeteret principem. Quanquam illa quidem, postridie ejus diei a prætore comprehensa, pœnas una cum filiola luens in suburbio, Anarata nomine, igne cremata est. Tunc et ego commorabar, qui hæc scribo, in urbe Byzantis, litterarum perdiscendarum eruditionisque studio, adolescentulus cum essem. Ita Imperatorem Nicephorum in equo gradatim per urbem euntem conspicatus, quod et imperturbatus tantis contumeliis esset, et mentem constantem retineret, perinde ac si nihil accidisset novi affectus, admirabar tranquillitatem viri, quemadmodum ejus dignitas impavidum in rebus asperis animum conservaret. Cæterum seditionem nox superveniens discussit. Atque Imperator, ut semper fuerat magnanimus, neque facile se permittebat iracundiæ, petulantiam, qua pridie in se invecta erat plebs urbana, quod ebrietati potius quam impetui temerario vulgi tribuendam putabat, oblivione insepelivit. Rursus vero igniferas triremes tuto saburratas, onerariasque prægrandes militibus armisque refertas, in Siciliam misit: classi Nicetam, pium et venerandum hominem, quamvis spadonem, ducem præposuit; equestri militiæ Manuelem, consobrinum suum, et ipsum patriciorum dignitate ornatum, virum calentis ingenii, rigidum, cæco impetu ferri consuetum. Hi postquam tramisso mari supero Siciliam attigerunt, exposito exercitu aciem instruxerunt, tanta felicitate usi à principio, ut primo quasi incursu nobiles ac præclaras Syracusas Himeramque occuparent, præterque ea Tauromininum et Leontinos incruenti tenerent. Verum tantum aberat, ut infida fortuna in finem usque eis velificans aspiraret, ut valide potius infesteque reflans fluctibus res eorum obrueret. Id oratio jam dilucide demonstrabit.

[a] l. Ὀνωράτας s. Ὀνωράτοις· vide Ducangium Constantinop. Christian. 184. D.

[b] Sic Codex: sed fere non dubito quin legendum sit, γράφων τῇ Βύζαντος, atque ita verti.

[c] τὴν ψυχικὴν, vel ψυχῆς.

[d] Cod. εὐκόλος.

Fol. 290 recto.

Expeditio Siciliensis.

[e] Combefisius vertit IV. 13. clausas urbes longe celebres: videtur legisse κλειστάς.

VIII. Siculi cum tantæ vi atque insuperabilibus Romanorum animis resistere non possent, relictis oppidis

A μήτηρ), διαμάχη τις μεταξὺ Βυζαντίων καὶ Ἀρμενίων συνέβαινεν, ὡς πολλοὺς πρὸς τῶν Ἀρμενίων τρωθῆναι τῶν ἀστικῶν. Ἄρτι δὲ πρὸς ἑσπέραν ἐπὶ τὰ ἀνάκτορα τοῦ βασιλέως ἐλαύνοντος, ὕβρεσι κατὰ τοῦ ἀναφανδὸν ἐχρῶντο Βυζάντιοι. Καί τι γύναιον σὺν τῷ θυγατρίῳ εἰς τοσαύτην ἀπόνοιαν ἤλασεν, ὡς τοῦ τέγους προκύψαι καὶ λίθους βαλεῖν κατὰ τοῦ ἄνακτος. Ὃ καὶ τῇ ὑστεραίᾳ πρὸς τοῦ Πραίτωρος ληφθὲν δίκας μετὰ τοῦ θυγατρίου ἀπέτισεν, ἐπί τι προάστειον πυρὸς γεγονὸς ἀνάλωμα, Ἀναράτας[a] καλούμενον. Τότε δὴ καὶ αὐτὸς ἐπεχωρίαζον ὁ ταῦτα γράφοντι[b] Βυζάντιος, ἐπὶ λόγων συλλογήν τε καὶ B παίδευσιν, μειράκιον ὤν. Ἔφιππόν τε τὸν αὐτοκράτορα Νικηφόρον βάδην ἰόντα βλέπων διὰ τοῦ ἄστεος, καὶ ἀπερικτύπητον ταῖς τοσαύταις ὕβρεσι τέλοντα, καὶ τὸ φρόνημα σταθερὸν διασώζοντα, καὶ ὡς μή τινος ἐπισυμβάντος καινοῦ διακείμενον, ἐτεθήπειν τὸ ἀκατάπληκτον τοῦ ἀνδρὸς, ὅπως ἄτρεστον παρὰ τὰ δεινὰ τὴν ψυχὴν[c] συνετήρει εὐγένειαν. Ἀλλὰ τὴν μὲν στάσιν ἡ νὺξ ἐπελθοῦσα διέλυσεν· ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ ἄλλως μεγαλόφρων τε ὢν, καὶ μὴ εὐκόλος[d] εἴκειν ὀργῇ, τὰ τῇ προτεραίᾳ εἰς αὐτὸν πεπαρῳνημένα παρὰ τῶν ἀστικῶν ἔργον μᾶλλον μέθης ἢ φορᾶς ἀτάκτου λαοῦ λογισάμενος, τῇ λήθῃ παρέπεμψεν. C Αὖθις δὲ πυρφόρους τριήρεις ἀσφαλῶς ἐρματίσας, καὶ μυριοφόρους ὁλκάδας στρατιωτῶν καὶ ὅπλων γεμίσας, ἐς Σικελίαν ἔστελλε, τοῦ μὲν ναυτικοῦ Νικήταν ἐν πατρικίοις τελοῦντα, θεοφιλῆ καὶ σεβάσμιον ἄνθρωπον, εἰ καὶ τομίας ἐτύγχανε, προχειρισάμενος στρατηγόν· τῆς δὲ ἱππικῆς παρατάξεως Μανουὴλ, αὐτανέψιον αὐτοῦ, τῷ τῶν Πατρικίων καὶ αὐτὸν ἀξιώματι διαπρέποντα, ἄνδρα θερμουργὸν καὶ αὐθέκαστον, καὶ ἀπερισκέπτῳ φορᾷ εἴκοντα. Ἐπεὶ δὲ περαιωσάμενοι τὸν Ἀδρίαν τῆς Σικελίας προσέσχον, τῶν πορθμείων ἀποβάντες εἰς φάλαγγα παρετάττοντο, καὶ τοσαύτης εὐετηρίας ἀπέλαυσαν παρὰ τὴν ἀρχὴν, ὡς αὐτοβοεὶ τὰς κλεινὰς[e] καὶ περιπύστους Συρα- D κούσας ἑλεῖν καὶ Ἱμέραν, καὶ προσέτι Ταυρομένειον καὶ Λεοντίνους ἀναιμωτὶ παραστήσασθαι. Ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἔμελλεν ἡ βάσκανος τύχη διὰ τέλους πλησίστιος αὐτοῖς ἐπιπνεῖν, σφοδρὸν δὲ καὶ ἄγριον ἀντιπνεύσασα, ὑποβρύχια τὰ πράγματα τέθεικε. Δηλώσει δὲ ταῦτα ὁ λόγος ἤδη σαφῶς.

η. Σικελιῶται πρὸς τοσαύτην ῥοπὴν καὶ ἀνανταγώνιστα τῶν Ῥωμαίων φρονήματα οὐχ οἷοί τε ὄντες ἀντικαθίστασθαι, τὰς πόλεις ἀπολιπόντες

τὰς

A τὰς δυσχωρίας ὑπῆεσαν, καὶ ἐπὶ τόπων ἐπικαίρων ἠθροίζοντο. Κρημνώδης γὰρ ὡς τὰ πολλὰ καὶ δενδρώδης ἡ νῆσος, ἱκανή τε τῷ βουλομένῳ φρουρὰν αὐτοσχέδιον ἐπιχορηγεῖν. Ὁ τοίνυν Μανουὴλ, δέον αὐτῷ τὰς πόλεις παρειληφότα φρουρεῖν καὶ χώραν, ὅση εὔβοτος ἦν καὶ ἱππήλατος, ἀπείργειν τε τὰς φυγάδας χιλῶν καὶ τῶν ἄλλων βρωτῶν· οὕτω γὰρ τῷ λιμώττειν πιεζόμενοι δυεῖν θάτερον ἔπαθον ἂν, ἢ Ῥωμαίοις ἑαυτοὺς ἐνεχείρισαν, ἢ ἀπάνει τῶν ἀναγκαίων διαπεφωνήκεισαν· ὁ δὲ, ὁρμητίας τε ὢν, καὶ σφαδάζων θυμῷ καὶ νεότητι, τὸ δραστήριον δὲ καὶ ἐπήβολον οὐ πάνυ δεόντως προσκεκτημένος, ταῖς προβάσαις ἤδη νίκαις ὑπὲρ B τὸ εἰκὸς ἐπαρθεὶς[a], διὰ τῶν ἐπισφαλῶν ἐκείνων χώρων ἐπῄει, τοὺς φυγάδας ἀνερευνώμενος. Ἄρτι δὲ κατὰ τὴν δυσχωρίαν διαλυθείσης τῆς φάλαγγος, καὶ διὰ σκοπέλων καὶ χηραμῶν ἀσυντάκτως χωρούσης, προλοχίσαντες τοὺς ἄνδρας οἱ βάρβαροι, πατάγῳ καὶ ἀσήμοις φωναῖς τῶν λόχων διανίσταντο, καὶ αὐτοῖς αἰφνίδιον ἐπετίθεντο. Οἱ δὲ τῷ ἀπροσδοκήτῳ καταπλαγέντες, καὶ μηδὲ τὸ ἡλιακὸν φῶς τῷ συνηρεφεῖ τῆς λόχμης ἐώμενοι καθορᾶν, εἰς φυγὴν ἀπέκλιναν· οἱ δὲ βάρβαροι ἐπιτεθέντες ἀνῄρουν τούτους ἀνηλεῶς, ὥς τινα θύματα· τηνικαῦτα δὲ κτείνειν τοὺς ἄνδρας ἀπείχοντο, ὅτε τούτοις ἥ τε δύναμις C καὶ ὁ θυμὸς ἀπηγόρευσεν. Ἀνῃρέθη δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Μανουήλ· ὅσοι δὲ τῶν Ῥωμαίων τὰ ξίφη διέφυγον, ζωγρίαι πρὸς τῶν Ἀγαρηνῶν ἡλίσκοντο. Οἱ δὲ, ἐπεὶ τὸν πεζὸν στρατὸν παρεστήσαντο, ἐπὶ τὴν ἠϊόνα ταχυδρομήσαντες, ἵνα αἱ Ῥωμαϊκαὶ τριήρεις ὑφώρμουν, ἐγκρατεῖς ἐξ ἐφόδου τῶν πλείστων ἐγένοντο· ἥλω δὲ καὶ ὁ Πατρίκιος Νικήτας, καὶ δορυάλωτος τῷ τῶν Ἄφρων κατάρχοντι παρεπέμπετο. Ἐκ γοῦν τοσούτου τοῦ στρατοῦ ὀλίγοι τινὲς διαδράντες καὶ εὐαρίθμητοι, ὡς τὸν αὐτοκράτορα Νικηφόρον ἀφίκοντο· ὁ δὲ τὴν ἀπώλειαν διενωτισθεὶς τῆς τοιαύτης στρατιᾶς, ἠνιάθη μὲν καὶ τὴν ψυχὴν ἤλγησε τῷ τοσούτῳ πταίσματι καὶ D ἀλλοκότῳ συμβάματι. Ὑπολογιζόμενος δὲ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων τὸ ἄστατον, γενναίως ἔφερε τὸ συμβὰν, ἰσχυρογνώμων τις ὢν, καὶ ἐν δυσκολίᾳ πραγμάτων διασώζειν εἰδὼς τὴν ψυχὴν ἀταπείνωτον. Αὖθις δὲ κατὰ τῶν τὴν Συρίαν οἰκούντων Ἀγαρηνῶν ἐξήρτυε τὸν στρατόν.

θ΄. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἄρτι τῆς θερινῆς τροπῆς μεταβαλλούσης ἐπὶ τὸ μετόπωρον, ἔσεισεν ὁ Θεὸς μέγα, ὡς καὶ οἰκίας καὶ ἄστη ἀνατραπῆναι. Κλαυδιούπολίν τε, τὸ εὐδαιμονέστατον χωρίον τῶν Γαλατῶν, τότε συνέβη,

angustias montium subierunt, locis idoneis conglobati. Nam aspera plerumque arboribusque vestita est insula, atque præsidium tumultuarium injicere volenti peropportuna. Manuel igitur, cum debuisset capta oppida atque regionem, quatenus pascua erat atque equitabilis, custodire, fugitivosque pabulo cibariisque reliquis prohibere: sic enim fame exhaustis duorum alterum necessario evenisset, ut vel se ipsos Romanis tradidissent, vel interiissent necessariorum penuria: is vero, ut erat temerarius, animis et juventute ferox, industria et intellectu parum præditus, superioribusque victoriis præter modum elatus, per salebrosa loca illa successit, fugientes investigans. Jam vero in angustiis dissoluta phalange, ac per scopulos specusque incomposite transeunte, præstolantes illis insidiatores barbari, strepitu inconditisque vocibus e latebris consurgunt, ipsos derepente adoriuntur. Nostri, nec opinata re conturbati, cum vix solis lucem præ continuatione frondium videre possent, fugæ se mandaverunt: quos barbari irruentes crudeliter conciderunt, victimarum ritu; neque prius occidere milites desierunt, nisi cum eos vires et ira deficerent. Ibidem ipse Manuel interfectus est: Romanorum quotquot gladii aciem effugerunt, vivi ab Agarenis capti sunt. Hostes, terrestribus copiis deletis, ad littus decucurrerunt, ubi Romanæ triremes in ancoris stabant, quarum plerisque primo impetu potiti sunt. Captus quoque est Nicetas patricius, Afrorumque regi transmissus. Ita ex tanto exercitu pauci imminuto numero elapsi ad Nicephorum Imperatorem pervenerunt: qui tantarum copiarum interitu cognito contristatus quidem est, animoque tam magnam calamitatem indoluit eventumque sic inauspicatum[b]. Nihilominus reputans rerum humanarum instabilitatem, ut erat firmo animo præditus, quem erectum difficilibus temporibus conservabat, fortiter casum tulit. Ita rursus adversus Agarenos Syriam habitantes adornavit exercitum.

IX. Eadem tempestate, inter solstitium æstivale et autumnum, terræmotus exstitit magnus, adeo ut ædes quoque et oppida everterentur. Atque evenit, ut Claudiopolis, ditissimus

[a] Vide *supra 36. B.* ταῖς κατὰ Ῥωμαίων ἤδη προβάσαις νίκαις ἐπαιρόμενοι.

Fol. 290 *verso.*

[b] *Hic deficit Combefisiana versio Pag. IV. 13.*

locus Galatiæ, tunc intolerabili motu et quassatione diruta, simul et repentina civium sepultura fieret, et multos advenarum ibi deprehensos oppprimeret. Cujus tam magnæ commotionis quassationisque causam esse vapores atque halitus quosdam fabulantur mathematici, in gremio terræ conclusos : hos posthac in spiritum procellosum coëuntes, ubi non omnem simul contigerit perflatum emittere, ob spiraminum angustias, ideo constipari, circumagi, loca cava vehementi incitatione commovere, superjecta et circumjecta quæque quatefacere, donec ex claustris perrumpentes forasque exhalati in cognatum sibi aërem diffundantur. Verum hæc Græcorum vaniloquentia ex probabilitate ejusmodi explicavit. Equidem Davidem, divinum virum, consecutus, respectu dixerim Dei ad nos talem concussionem existere, quando nostræ invigilat vitæ, divinæ legi adversanti, si forte tunc saltem territi homines, pravis actibus abstinentes, ad laudabiles sese conferant. Sed Claudiopolis hoc, quem diximus, modo vi terræmotus a fundamentis eversa tunc tota est, atque confusa, iræ divinæ epotans merum poculum. Eodem anno, æstate plane media, sole jam cancrum ineunte, imber fuit Constantinopoli locisque finitimis, qualem nunquam antea contigit defluxisse. Etenim vergente die (erat autem dies Veneris) incipiens malum sub horam nonam desiit : tamque vehemens incubuit pluvia, ut non guttas videres, ut fit, delabentes, sed quasi quasdam aquis repletas fistulas. Neque profecto ullum templum neque omnino nobilium ædium ulla relicta est, quin superne ex tecto aqua impleretur; tametsi hanc quidem habitatores operose in vias transfundebant : sed quantum effluxerat, tantum denuo affluebat, ut sine remedio esset malum. Ita trium horarum spatio obtinuit imber : conspiciebantur amnes æstuantes per vicos urbis, et quicquid animantium secum raptaverant extinguentes. Homines autem miserabiliter flebant lamentantes, quod diluvium iterum ingruere quale nobile illud fuerat verebantur : verum commiserans hominumque amans providentia, arcu per nubem expanso, illo refulgente imbris tristitiam dissipavit, rursusque naturæ fabricam in pristinum statum reduxit. Tametsi posterius quo-

A κατερειπωθεῖσαν ἐκ τῆς ἀνυποστάτου κινήσεως καὶ ἐνόσεως, αἰφνίδιον τῶν οἰκητόρων τάφον γενέσθαι, καὶ πολλοὺς τῶν ἐπηλύδων παρατυχόντας ἐν ἀκαρεῖ διαφθαρῆναι. Αἴτιον δὲ τῆς τοσαύτης ἐνόσεως καὶ κινήσεως ἀτμοὺς μὲν οἱ μαθηματικοὶ καὶ ἀναθυμιάσεις μυθολογοῦσί τινας, ἐναποκλειομένας τοῖς κόλποις τῆς γῆς, αὖθίς τε εἰς πνεῦμα καταιγίδος συνισταμένας, ἐπεὶ μὴ ἀθρόον συμβαίνει τὴν διαπνοὴν τούτων ἐκτρέχειν, διὰ τὴν τῶν πόρων[a] στενότητα, συνειλεῖσθαί τε καὶ περιδινεῖσθαι, καὶ τὰ κοῖλα περιδονεῖν μετὰ σφοδρᾶς τῆς κινήσεως, καὶ τὸ ἐπιπροσθοῦν καὶ περιέχον ἅπαν σαλεύειν, ἕως B ἂν ἐκ τοῦ τέως εἴργοντος διεκπνεύσωσι, καὶ πρὸς τὰ ἔξωθεν ἐξαΐμιαθέντα εἰς τὸν ὁμογενῆ διασκεδασθεῖεν ἀέρα. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἡ τῶν Ἑλλήνων εἰκαιομυθία πρὸς τὸ ταύτῃ δοκοῦν ἐξηγήσατο. Ἐγὼ δὲ τῷ θείῳ Δαβὶδ συνεπόμενος, ἐπισκοπῇ φαίην τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς τὸν τοσοῦτον κλόνον ἐγγίνεσθαι, ὅταν ἐπὶ τοῖς ἡμῶν ἐπαγρυπνήσῃ ἐπιτηδεύμασι, παρὰ τὸν θεῖον δρωμένοις θεσμὸν, εἴ πως ἀλλὰ[b] ταύτῃ δείσαντες ἄνθρωποι τῶν μὲν φαύλων ἔργων ἀφέξοιντο, ἀνθέξοιντο[c] δὲ τῶν ἐπαινετῶν. Ἀλλ' οὕτω μὲν ἡ Κλαυδιούπολις τῇ τοῦ σεισμοῦ βίᾳ ἐκ βάθρων ἀνετράπη τότε πᾶσα, καὶ συνεχύθη, τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ ἐκπιοῦσα τὸ C ποτήριον ἄκρατον. Παρὰ τοῦτον δὲ τὸν ἐνιαυτὸν, θερείας ὥρας κατὰ τὸ μεσαίτατον, ἄρτι τοῦ ἡλίου τῷ καρκίνῳ προσεπιβαίνοντος, ὄμβρος ἐν Βυζαντίῳ κατερράγη καὶ τοῖς προσομορῦσιν αὐτῷ, οἷον οὐ συνέβη κατενεχθῆναι τὸ πρότερον. Κλινούσης γὰρ τῆς ἡμέρας (παρασκευὴ δὲ ἦν) ἀρξάμενον τὸ δεινὸν εἰς ἐννάτην ὥραν κατέληγεν· οὕτω δὲ ῥαγδαία τις ἡ ὑέτισις κατεφέρετο, ὡς μὴ σταγόνας ὁρᾷν ὀμβριζομένας κατὰ τὸ σύνηθες, ἀλλά τινας ἐπικλύζοντας ὕδασιν ὀχετούς. Οὐχ ὑπελείφθη γοῦν τῶν σηκῶν ἢ τῶν περιπύστων οἴκων, ὅστις ἄνωθεν ἐκ τῆς ὀροφῆς οὐκ ἐπληροῦτο[d] τοῦ ὕδατος, καίτοι τῶν κατοίκων μόχθῳ ἀπαντλούντων αὐτὸ πρὸς τὰ ἄμφοδα· τὸ μὲν D ἀπέρρεε, τὸ δ' ἐπέρρεε, καὶ ἀκαταγώνιστον ἦν τὸ δεινόν. Ἐπὶ τριῶν οὖν ὡρῶν διαστήματι κατέσχεν ὁ ὑετὸς, καὶ ἦν ὁρᾷν ποταμοὺς πελαγίζοντας διὰ τῶν τῆς πόλεως στενωπῶν, καὶ τὸ παρασυρόμενον τῶν ἐμψύχων διαφθείροντας. Οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐλεεινῶς ἀπεθρήνουν οἰμώζοντες, κατακλυσμὸν αὖθις ἐπισκῆψαι κατ' ἐκεῖνον τὸν τεθρυλλημένον ὑποτοπάζοντες· ἀλλ' ἡ συμπαθὴς καὶ φιλάνθρωπος πρόνοια ἶριν διὰ τῆς νεφέλης ἐρείσασα, τῇ ταύτης ἀναλάμψει τὴν τοῦ ὑετοῦ κατήφειαν διεσκέδασε, καὶ αὖθις τὸ τῆς φύσεως σύγκριμα ἐπὶ τὴν προτέραν κατάστασιν ἐπανή-

[a] *Cod.* πόνων.

[b] εἴ πως ἀλλὰ *est jam supra* 11. *B.*

[c] *C.* ἀνθέξονται.

Fol. 291 *recto.*

[d] *Codex,* ἐκπληροῦτο· *auctor fortasse scripserat* ἐξεπληροῦτο *sive* ἐκπληροῖτο.

γετο. Συνέβη δὲ καὶ αὖθις ὄμβρον καταῤῥαγῆναι τεθολωμένον καὶ σύμμικτον τέφρᾳ, ὡς ἐπὶ καμιναίας αἰθάλης, καὶ χλιαρὰν δὲ παρεῖχε τοῖς ἐπαφωμένοις αὐτοῦ τὴν ποιότητα.

ι. Ὁ δὲ βασιλεὺς Νικηφόρος (αὖθις γὰρ ὁ λόγος ἐπάνεισιν, ἔνθεν τὸ ἴχνος ἀπέκλινε), τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀνειληφὼς δύναμιν, ἐπὶ τὴν ἐπὶ Συρίας Ἀντιόχειαν ἔθει, καὶ χάρακα ταύτῃ πηξάμενος, ἐπείπερ ἀποχρώντως ἔχουσα τῶν ἀναγκαίων ἐτραχηλία, καὶ γαυρουμένη ἐκ τοῦ εὐθέος προσίασθαι οὐκ ἠνείχετο, μὴ βουλόμενος αὐτὴν ἑλεπόλεσι κατερειπῶσαι· ᾔδει γὰρ κατὰ μικρὸν τροπαίοις καὶ μηχαναῖς ταύτην παραστησόμενος, ὀλίγον αὐτῇ καιρὸν παρακαθισάμενος, καὶ ταῖς φάλαγξι καὶ τῷ κόσμῳ τῶν ὅπλων τοὺς ἔνδον καταπλήξας οὐχ ἥκιστα· ἐκεῖθεν ἀπάρας τὴν μεσογαίαν διῄει, ἣν καὶ Παλαιστίνην καλοῦσιν, εὐδαίμονα πᾶσαν καὶ ῥέουσαν μέλι καὶ γάλα, κατὰ τὴν θείαν Γραφήν· ἐν δεξιᾷ δὲ τὴν Κιλικίαν εἶχε καὶ τὰ παράκτια. Τὴν Ἔδεσαν οὖν κατειληφὼς, κἀν τῷ σηκῷ τῶν θείων Ὁμολογητῶν εἰσεληλυθὼς καὶ τὸ θεῖον ἐξευμενισάμενος, τὴν στρατιὰν διανέπαυεν. Ἠκηκόει γὰρ, τὴν ἐν κεράμῳ τοῦ Σωτῆρος καὶ Θεοῦ ἐκτυπωθεῖσαν μορφὴν ἐν τῷδε τῷ φρουρείῳ παρακατέχεσθαι. Ἐκτυπωθῆναι δέ φασι τοῦτον τὸν τρόπον. Θαδδαίου τοῦ ἀποστόλου Ἀβγάρῳ[a] πρὸς τοῦ Σωτῆρος τῷ τῆς Ἐδέσης ἀποσταλέντος τοπάρχῃ, ὡς αὐτὸν τῆς συνεχούσης παρέσεως διὰ τοῦ θεανδρικοῦ ἀπαλλάξειεν ἐκτυπώματος, ἐνταυθοῖ παροδεύοντος τὸν πέπλον[b], ᾧ τῆς αὐτοῦ μορφῆς τὸ εἶδος ἀῤῥήτως ὁ Χριστὸς ἀνετύπωσε[c], κεράμοις ἐν ἀποκειμένοις πρὸ τοῦ ἄστεος κατακρύψαι[d], ὡς ἐς τὴν ὑστεραίαν ἐναπολη‌ψομένους[e] τοῦτον ἐκεῖθεν. Συνέβαινε δὲ κατὰ πᾶσαν τὴν νύκτα φωτὶ τοὺς κεράμους ἀμηχάνῳ καταλάμπεσθαι. Πρωῒ δε τὸν μὲν Θαδδαῖον ἀνειληφότα τὸν πέπλον ὁδοῦ τῆς προκειμένης ἔχεσθαι· τὸν δὲ κέραμον, οὗπερ ἔτυχε προσψαύσας ὁ πέπλος, τὸν θεανδρικὸν τοῦ Σωτῆρος τύπον ἀκραιφνῶς ἐναπομάξασθαι. Τοῦτον ἀνειληφότες οἱ βάρβαροι ἐν θαύματι καὶ σεβάσματι παρὰ τὸ φρούριον διεφύλαττον. Τότε δὲ Νικηφόρος ὁ βασιλεὺς, ἐξελὼν τὸ ἄστυ, τὸν τοιοῦτον σεπτὸν κέραμον ἐκεῖθεν ἀνείληφε, καὶ χρυσῷ καὶ λίθοις θήκην διασκευάσας μετέπειτα, καὶ ταύτῃ περιστείλας τοῦτον σεπτῶς, ἐν τῷ τῆς Θεομήτορος ναῷ, τῷ κατὰ τὴν βασίλειον ὄντι ἑστίαν, ἀνέθηκεν. Ἐπεὶ δὲ τὸ Μέμπετζε παρείληφε φρούριον, τὸν Λίβανον τὸ ὄρος ἐγκαρσίως ὑπερβὰς, τῇ Τειπόλει[f] προσέσχεν, ἣν ἐχυρὰν καὶ δυσάλωτον τῆς

A que accidit, ut iterum imber defflueret turbidus favilla quasi ex fornacium fuligine mixtus, tepidamque declararet tangentibus suam naturam.

X. Nicephorus autem Imperator (jam enim oratio eo revertitur, unde vestigium inflexerat), Romanis assumtis copiis, ad Antiochiam in Syria magnis itineribus contendit; castrisque ad urbem positis, cum necessariis rebus abunde instructa superbiret, præque arrogantia evestigio deditionem facere re-
B cusaret, ipse vero nollet eam machinis admotis diruere, quod sciret brevi se illam victoriis apparatuque bellico obtenturum, si modo exiguo temporis spatio obsideret, copiisque atque ordine exercitus oppidanos vehementius terruisset: inde motis castris regionem mediterraneam pervasit, quam item Palæstinam vocant, opimam totam, mel et lac fluentem, secundum sacram Scripturam: a dextra autem habuit Ciliciam, oramque maritimam. Ibi cum Edessam occupasset, atque, in templum divinorum Confessorum ingressus, numen prece placasset, exercitum refecit.
C Audiverat enim effigiem Servatoris ac Dei nostri, tegulæ impressam, hoc in oppido asservari. Quam expressam esse aiunt hunc in modum. Thaddæus, divinus duodecimvir, cum a Servatore ad Abgarum Edessæ regulum esset missus, ut eum a diuturno languore per deohumanam impressam effigiem liberaret, ibi præteriens sudarium, cui Christus suæ figuræ imaginem ineffabili miraculo impresserat, in tegulis loco remoto jacentibus pro oppido fertur abdidisse, ea mente, ut postridie ejus diei id inde reciperet. Accidit autem, ut per totam noctem fulgore incredibili tegulæ col-
D lucerent. Mane Thaddæum resumto sudario perrexisse tenere suam viam; tegulam, quam casu sudarium contigisset, deohumanam Servatoris effigiem incorrupte expressam retinuisse. Illam ipsam, sublatam, barbari cum admiratione atque cultu in castro asservaverant. Tunc vero Nicephorus Imperator capto oppido eandem venerandam tegulam inde abstulit, auroque atque gemmis capsam fabricatus posterius, tegulam ibi reverentia adhibita inclusit, inque Deiparæ templo, quod in ædibus Palatinis est, consecravit. Ipse post-

[a] *Cod.* Αὐγάρῳ.

[b] *Solæcismum, quem a Leone admissum non dubito, tollere possis, virgula posita post* τὸν τρόπον, *et puncto post* παροδεύοντος· cum Thaddæus – a Servatore – missus – ibi præteriret. Sudarium &c.

[c] *f.* ἐνετύπωσε.

[d] Fol. 291 *verso.*

[e] *Sic Codex,*

[f] *Codex mendose* Τείπολι. *Forte Leo, ut est poëticarum formarum studiosus, scripserat* Τειπόλι.

A quam Mempetze arcem in deditionem acceperat, Libanum montem transverso itinere transgressus ad Tripolim exercitum admovit: quam ubi munitam atque expugnatu præter cætera oppida difficilem vidit, simul quod naves reflantibus ventis rejectæ morabantur, eam cursu prætervectus Arca castrum oppugnare statuit, quod copiam divitiarum incredibilem continebat. Ita oppidum tribus castris circumdatum acerrime adortus, postquam machinis muros dejecerat, per novem totos dies vastavit, atque ineffabiles inde exportavit opes. Item alia castella plurima primo impetu cepit.

ἄλλων πόλεων διαφερόντως ἰδὼν, ἐπεὶ καὶ αἱ νῆες αὐτῷ ἀντιπνοίαις ἀνέμων ἐκκρουόμεναι καθυστέρησαν, ταύτην παραδραμὼν τὸ Ἄρκα φρούριον ἔγνω πολιορκεῖν, χρῆμα πλούτου κατέχον ἔνδον ἀμύθητον. Ἐντεῦθεν τρισὶ χάραξι περιζώσας αὐτὸ, ἐπολιόρκει ἐῤῥωμενέστατα, καὶ ταῖς ἑλεπόλεσι τὰ τούτου πυργώματα καθελὼν, ἐφ' ὅλοις ἡλίοις ἐννέα ἐπόρθησέ τε, καὶ ἀμύθητον ἐκεῖθεν πλοῦτον συνεξεφόρησε· καὶ ἄλλα δὲ φρούρια πλεῖστα εἷλεν αὐτοβοεί.

B XI. Hæc dum ab Imperatore in Syria geruntur, sub solstitio hiberno solis fuit defectio qualis nunquam antea accidit, præter illam quæ in passione dominica terris inducta est ob Judæorum dementiam, qua occæcati ædificatorem universi cruci affixerunt. Defectus specie tali erat. Vicesimus secundus dies agebatur mensis Decembris hora diei quarta[a], cœlo sereno, cum tenebræ terræ offusæ sunt, stellæque lucidiores omnes se aperuerunt. Poterat videre unusquisque solis orbem sine splendore, lucis expertem, fulgoremque aliquem obscurum ac tenuem, fasciæ C angustæ instar, extremis partibus per oram orbis circumlucentem. Paulatim vero sol prætergrediens lunam (apparebat enim hæc ad perpendiculum illum obducens) pristinos radios emisit, luceque denuo complevit terram. Quo novo atque insolito spectaculo conturbati homines, numen, ut par erat, supplicibus votis placabant. Eadem tempestate ipse quoque Constantinopoli commorabar, operamque liberalibus disciplinis dabam. Imperator autem (oportet enim orationem e contextu egressam ad illum rursus reduci), adver- D sariorum castellis nullo negotio captis, cum omnibus copiis Antiochiam profectus est, castrisque ad murum positis, tribunis centurionibusque convocatis, cum loco conspicuo sub divo constitisset, ejusmodi concionem habuit: *Remota ultra hanc urbem castella providentiæ nutu usuque vestro in re militari, cum virtute conjuncto, expugnavimus, ut scitis, commilitones, præter omnem opinionem. Quapropter gratiam me habere vobis plurimam confiteor, quod in me, ducem vestrum, intuentes ulli labori non succubuistis, quos plurimos molestosque imponere solet bellum,*

ιά. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα τῷ βασιλεῖ κατὰ τὴν Συρίαν ἐπράττετο, ἔκλειψιν συνέβη περὶ χειμερινὰς τροπὰς τοῦ ἡλίου γενέσθαι, οἵαν μηδέπω συνέβη γενέσθαι τὸ πρότερον, πλὴν ἐκείνην τὴν ἐπὶ τοῦ δεσποτικοῦ πάθους προβᾶσαν διὰ τὴν τῶν Ἰουδαίων ἀπόνοιαν, ἣν ἐπλημμέλησαν, σταυρῷ τὸν τῶν ὅλων δημιουργὸν προσηλώσαντες. Τὸ δὲ τῆς ἐκλείψεως εἶδος τοιοῦτον συνέβαινεν. Εἰκάδα δευτέραν ἤλαυνεν ὁ Δεκέμβριος, τετάρτῃ δὲ τῆς ἡμέρας ὥρᾳ, σταθερᾶς αἰθρίας οὔσης, σκότος ἐπέσχε τὴν γῆν, καὶ οἱ διαφανεῖς τῶν ἀστέρων ἅπαντες κατεφαίνοντο. Ἦν δὲ ὁρᾶν τὸν τοῦ ἡλίου δίσκον ἀλαμπῆ καὶ ἀφώτιστον, αἴγλην δέ τινα ἀμυδρὰν καὶ ἰσχνὴν, ταινίας δίκην λεπτῆς, κατὰ τὸ ἄκρον κυκλόθεν τὸν δίσκον περιαυγάζουσαν. Κατὰ μικρὸν δὲ τὴν σελήνην παραμείβων ὁ ἥλιος (ὡρᾶτο γὰρ αὕτη κατὰ κάθετον αὐτὸν ἀντιφράττουσα) τὰς ἰδίας ἀκτῖνας ἐξέπεμπε, καὶ φωτὸς αὖθις ἐπλήρου τὴν γῆν. Τῷ καινῷ δὲ καὶ ἀσυνήθει τοῦ ὁράματος ἐκδειματωθέντες οἱ ἄνθρωποι, τὸ θεῖον ἱκετηρίαις, ὡς τὸ εἰκὸς, ἐξιλάσκοντο. Τότε καὶ αὐτὸς ἐγὼ τῷ Βυζαντίῳ ἐπεχωρίαζον, μετιὼν τὴν ἐγκύκλιον παίδευσιν.[b] Ὁ δὲ βασιλεὺς (δεῖ γὰρ τὸν λόγον τοῦ εἱρμοῦ ἐκτραπέντα ἐπ' αὐτὸν τοῦτον αὖθις ἐπαναγαγεῖν), ἐπεὶ τὰ τῶν ἐναντίων φρούρια εἷλεν ἀκονιτὶ, ἐπὶ τὴν Ἀντιόχου ἐπορεύετο παμπληθεὶ, καὶ πρὸ τῶν τειχῶν αὐτῆς πηξάμενος χάρακα, τοὺς στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς συναγηοχὼς, ἐν περιωπῇ τε κατὰ τὸ ὕπαιθρον στὰς, ἔλεξε ταῦτα[c]· Τὰ μὲν ἐπέκεινα ταύτης ἀνῳκισμένα τῆς πόλεως φρούρια τῇ τῆς προνοίας ῥοπῇ καὶ τῇ σφῶν ἐμπειρίᾳ μετὰ τῆς προσούσης ἀνδρείας εἵλομεν, ὡς ἴστε, συστρατιῶται, παρὰ πᾶσαν ὑπόνοιαν. Καὶ χάριν ὁμολογῶ πλείστην ὑμῖν, ὅτι πρὸς ἐμὲ τὸν ὑμῶν ἀφορῶντες ἡγεμόνα, οὐκ ὠκλάσατε περί τι τῶν ἀηδῶν, ἃ πλεῖστα καὶ ἀπηχῆ ἐπιφέρειν οἶδεν ὁ πόλεμος, ἀλλ' οὕτω μετὰ προθυμίας καὶ λελογισμένης ῥώμης

[a] *Combefisius* tertia. *Pagi IV. 20.*

[b] *Vide supra 40. A. B.*

Fol. 292 *recto.*

[c] *Alius auctor dixisset,* τάδε.

ῥώμης διηγωνίσασθε, ὥστε μηδέν, οἷς προβάλομεν[a] τῶν φρουρίων, ὑπέρτερον γενέσθαι τῆς ὑμῶν ἀρετῆς, καὶ καταλειφθῆναι ἀνάλωτον. Οἶδα δὲ καὶ τὸ πρὸς τὴν κατασκαφὴν ταυτησὶ τῆς πόλεως πρόθυμον ὑμῶν, ὅπως ὀργᾶτε καὶ σφαδάζετε ἡ στρατιὰ, ταύτην κατεριπώσειν καὶ δῃώσειν[b] πυρί. Ἀλλ' οἶκτός μέ τις ὑπεισέρχεται ταύτης, εἰ τρίτη τῶν περὶ τὴν οἰκουμένην τελοῦσα πόλεων, τῷ τε κάλλει καὶ τῷ μεγέθει τῶν περιβόλων (ὁρᾶτε γὰρ εἰς ὅσον ὕψος ἐπανατείνονται οὗτοι), ἔτι δὲ πλήθει τοῦ δήμου καὶ τῶν οἰκιῶν ἀμηχάνοις κατασκευαῖς, ἐρείπιον κείσεται, καθά τι φρούριον πενιχρόν. Τὸ δὲ τὴν Ῥωμαϊκὴν στρατιὰν κατὰ τὴν ταύτης κατατρίβειν ἐκπόρθησιν, καὶ τὰ ὑμῖν ὑποποιηθέντα τῷ πολεμεῖν αὖθις διαφθείρειν τε καὶ ληλατεῖν, οὔ μοι νῦν ἔχειν δοκεῖ. Ἐγὼ γὰρ ἐκεῖνον μάλιστα φαίην κηδεμονικὸν στρατηγὸν, τὸν ταῖς ἐπεξελάσεσι καὶ διαμελλήσεσι τὴν τῶν ἐναντίων κακοῦντα χώραν καὶ διαφθείροντα· τὸν δέ γε τὴν οἰκείαν ταῖς τῆς στρατιᾶς ἐκδρομαῖς καὶ αὖθις κατὰ χώραν ἀναστροφαῖς παραπολλύοντα καὶ ἐκτρίβοντα, τοῦτον ἀνόητον, μᾶλλον δὲ κακονούστατον ὀνομάζειν οὐκ ἂν ἀποκνήσαιμι· παρόμοιόν τι διεργαζόμενον τῶν τῇ παροιμίᾳ κωμῳδουμένων κυνῶν, οἳ τοὺς λύκους τῶν προβάτων ἀποσοβεῖν ἐποφείλοντες, καὶ τὰ βοσκήματα φυλάττειν ἀνεπιβούλευτον, οἱ δὲ, πρὸς τῷ μὴ ἀποσοβεῖν, μᾶλλον τῶν θηρίων αὐτοὶ διακόπτουσι καὶ διασπαράττουσιν. Εἰ οὖν δοκεῖ καὶ πείθεσθέ μοι, ἐπείπερ ὁ λόφος ὀχυρώτατος οὑτοσὶ καταφαίνεται, καὶ κατάῤῥυτός ἐστιν ὕδασιν, ὡς ὁρᾶτε, τοῦτον δὴ τειχιστέον ἐξαυτῆς, καὶ ἴλην ἱππέων καὶ σπεῖραν πεζῶν ἐν αὐτῷ ἐατέον· ὥστε καθ' ἑκάστην ἐπεξελάσεσι καὶ καταδρομαῖς, καὶ τῶν ἐπιτηδείων διαρπαγαῖς τὴν Ἀντιόχου ταπεινώσωσι, καὶ εἰς ἀμηχανίαν δεινὴν κατακλείσαντες καὶ ἄκουσαν ἀναγκάσωσι, Ῥωμαίοις γενέσθαι ὑπόσπονδον. Εἶπεν ὁ βασιλεὺς, καὶ λίθον ἐπωμισάμενος (ἦν γὰρ περὶ τὰ τοιαῦτα μετριοπαθής τε καὶ ταπεινός), ἄνεισι ἐπὶ τὸν λόφον, πάσῃ τῇ στρατιᾷ οὕτω ποιεῖν διακελευσάμενος. Ἦν οὖν ἰδεῖν ἐν τρισὶν ἡμέραις ἄστυ ἀνῳκισμένον ἐπὶ τὸν λόφον, εὐερκές τε καὶ ὀχυρώτατον. Φάλαγγα τοιγαροῦν πεντακοσίων ἱππέων, καὶ σπεῖραν χιλίων πεζῶν ἐν τῷ φρουρίῳ καταλιπὼν, καὶ ἀποχρῶσαν χιλὸν αὐτοῖς ἀποσιτισάμενος, ἐντειλάμενός τε ὁσημέραι ἐκδρομὰς κατὰ τῆς Ἀντιοχείας ποιεῖν, καὶ τὸ παρατυχὸν μαχαίρας ἔργον καὶ προνομῆς ἀπεργάζεσθαι, αὐτὸς ἐκεῖθεν ἀπάρας πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανέζευξε, καὶ μεγαλοπρεπῶς πρὸς τῶν ἀστικῶν ὑποδεχθεὶς ἐκεῖσε διέτριβεν.

A *quodque potius tanta cum alacritate, consilio, fortitudine, rem gessistis, ut nullum cui nos admovimus castellum virtutem vestram superaverit, relictumque sit quin expugnetur. Neque minus perspecta mihi est vestra exscindendæ hujus urbis cupiditas, quantopere expetatis optetisque vos, legiones, diruere illam incendioque vastare. Verum commiseratio me quædam subit ejus, si quidem urbs, quæ tertium locum in orbe terræ obtinet, seu pulchritudinem atque magnitudinem mœnium (videtis enim in quantam altitudinem ea surgunt), sive multitudinem populi ædiumque infinitam supellectilem* B *aspexeris, ruderibus obtecta jacebit, quasi castellum pauperculum. Neque magis exercitus Romani in ea evertenda commoratio, ut quæ a nobis domita jam bello sint pessundentur iterum diripianturque, videtur mihi rationem habere. Etenim ego hunc potissimum dixerim diligentem ducem, qui irruptionibus, qui stativis adversariorum loca vexat atque perdit: sed si quis suos fines cum excursionibus tum domum reversionibus copiarum pessundat atque conterit, hunc nulla vel potius mala mente præditum dicere non reformido. Similiter enim facit ut canes in fabula notati, qui cum lupos ab ovibus repellere debeant, pe*- C *cudesque ab insidiis tueri, præterquam quod lupos non repellunt, ipsi magis quam hæ belluæ pecudes conscindunt atque dilaniant. Proinde, si vobis videtur mihique creditis, quandoquidem hic tumulus firmissimus videtur, irriguusque aquis est, illum evestigio communiamus, ala equitum et cohorte militum ibi relicta: ut quotidianis eruptionibus, decursionibus, alimentorum direptionibus, fractam Antiochiam, in angustiasque summas compulsam, vel invitam cogamus Romanorum se permittere ditioni.* Hac oratione habita, Imperator, lapidem in humeros extollens (erat enim popularis in ejusmodi rebus ac modestus), D ascendit in tumulum, toto exercitu idem facere jusso. Apparebat igitur trium dierum spatio castellum in tumulo exædificatum, bene septum et munitissimum. Quo in castello postquam præsidium quingentorum equitum cohortemque mille militum cum cibariis idoneis reliquerat, jubens ut quotidie excursiones Antiochiam versus facerent, atque obvia quævis cædibus rapinisque exinanirent, ipse inde castris motis ad urbem imperatoriam rediit, splendideque a civitate receptus ibi est commoratus.

[a] *Lege* προσβάλομεν. *vel certe aut* προσυβάλομεν *aut* προβάλλομεν.

[b] *Cod.* δῳήσειν *(sic).*

Fol. 292 *verso.*

Castellum construitur proxime Antiochiam.

ΛΕΌΝΤΟΣ ΤΟΥ͂ ΔΙΑΚΌΝΟΥ

ἹΣΤΟΡΊΑΣ Ε'.

LEONIS DIACONI HISTORIÆ

LIBER V.

Nicephori gloria.

I. ITA eo quo supra demonstratum est modo Nicephorus Imperator, Syriam oramque ejus maritimam emensus, postquam objecta omnia vel summoverat vel Mysorum prædam, ut aiunt, duxerat, plurimisque oppidis excisis in opportunissimis ad magnam Antiochiam locis castellum trium dierum spatio exædificaverat atque instruxerat, Constantinopolim rediit. Inde ad Carthaginiensium prætorem oratores legans impurissimi atque impiissimi Moamethis gladium misit, quem pro manubiis ex aliquo captorum in Palæstina castellorum abstulerat. Simul Nicetam patricium repetit, cui prius contigerat, ut in Siciliensi Romanorum clade captivus factus huic Afrorum principi transmitteretur, sicut narratio significavit nostra. Litteris autem denunciat, si cunctaretur patricium restituere, neque evestigio illum vinculis solutum ad se mitteret, ut bellum infinitum exspectaret, finesque ipsius omnes, a Romanis exercitibus direptos, vastatum iri. Quibus nunciis Carthaginiensis exterritus, quasi quibusdam Scythicis jussionibus, ut in proverbio est, tum Nicephorum patricium, tum qui una cum illo captivi facti fuerant, et omnino Romanos quoscunque diversis locis in custodia vinctos asservabat, Nicephoro Imperatori dono misit. Formido enim illum incesserat, de terrestri navalique apparatu nostro audientem. Quippe invictam Imperatoris vim, intolerabile in præliis atque inaccessum robur, quemadmodum nullo negotio adversarios quoslibet quasi divino quodam impulsu promte subigeret, verebantur

a Cod. τῶν.

b Sic Codex, f. ἀνῇ.

c Sic Codex imperative: verti ac si esset ἦτω.

d Vide supra 28. A.

A α'. Ἀλλ' οὕτω μὲν, ἧπέρ μοι ἤδη ἐῤῥήθη, ὁ αὐτοκράτωρ Νικηφόρος Συρίαν καὶ τὰ παράκτια ταύτης καταδραμὼν, καὶ τὸ ἀντίξουν ἅπαν ἐκποδὼν ποιησάμενος, καὶ λείαν Μυσῶν θέμενος, καὶ πλεῖστα πτολίσματα καθελὼν, κἀν τοῖς ἐπικαιροτάτοις τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας φρούριον ἐρυμνὸν δομησάμενος ἐν τρισὶν ἡμέραις καὶ πολίσας, ἐς τὸ Βυζάντιον ἐπανέζευξεν. Ἐντεῦθεν παρὰ τὸν[a] τοῦ Καρχηδονίων ἀρχὸν διεκηρυκεύετο, καὶ τὸ τοῦ ἐναγεστάτου καὶ ἀσεβεστάτου Μωάμεδ ξίφος δῶρον ἐξέπεμπεν, ὅπερ λάφυρον ἔκ τινος τῶν κατὰ Παλαιστίνην ἁλόντων φρουρίων ἀνείληφε, καὶ τὸν Πατρίκιον ἐξήτει Νικήταν, ὃν B συνέβη τὸ πρότερον ἐν τῷ περὶ Σικελίαν τῶν Ῥωμαίων πταίσματι δορυάλωτον ληφθέντα, τῷ τοιούτῳ τῶν Ἄφρων παραπεμφθῆναι κατάρχοντι, ὡς ὁ λόγος ἐδήλωσε. Διὰ γραμμάτων οὖν ἐπέσκηπτεν, ὡς, εἰ ἐνδοιάσῃ πρὸς τὴν τοῦ Πατρικίου ἀπόδοσιν, καὶ οὐκ ἐξαυτῆς τοῦτον ἀνήσοι[b] τε τῶν δεσμῶν, καὶ ὡς αὐτὸν παραπέμψῃ, πόλεμον ἀκήρυκτον ἤτω[c] προσδοκῶν, καὶ πᾶσαν τὴν αὐτοῦ ἐπικράτειαν ἀνεκτριβῆναι, τοῖς Ῥωμαϊκοῖς δηϊουμένην στρατεύμασι. Ταῖς τοιαύταις οὖν ὁ Καρχηδόνιος ἐκδειματωθεὶς ἀγγελίαις, ὡς ἄλλαις τισὶ, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀπὸ Σκυθῶν ῥήσεσι[d], τόν τε Πατρίκιον Νικήταν C καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ληφθέντας δορυαλώτους, καὶ ὅσους Ῥωμαίων ἐκ διαφόρων χώρων ἐν εἱρκταῖς πεδήτας παρακατεῖχε, δῶρον τῷ βασιλεῖ Νικηφόρῳ ἐξέπεμπε· δέος γὰρ αὐτὸν ὑπεισῄει, ἐκστρατείαν καὶ ἔκπλουν τούτου ἐνωτισάμενον. Τὸ γὰρ ἀκαταγώνιστον τοῦ ἀνδρὸς, κἀν ταῖς μάχαις ἀνυπόστατον καὶ ἀπρόσιτον, καὶ ὅπως εὐπετῶς τὸ ἀντίπαλον ἅπαν ὡς ἔκ τινος θείας ῥοπῆς εὐείκτως κατεστρέφετο, ἔφριττόν τε πάντα ἔθνη καὶ ἐτε-

θήπεσαν, καὶ οὐ πολέμιον ἔχειν, ἀλλὰ φίλον καὶ δεσπότην ἠπείγοντο. Οὕτω μὲν δὴ ὁ Πατρίκιος Νικήτας καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Ῥωμαίων αἰχμάλωτοι τῶν δεσμῶν ῥυσθέντες καὶ τῆς εἱρκτῆς, πρὸς τὸ Βυζάντιον ἐπανήεσαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Νικηφόρος ἥσθη τε, ὡς τὸ εἰκὸς, καὶ ἡμέραν ἦγεν ἑόρτιον, καὶ τὰς εὐχαριστηρίους τῷ Θεῷ ἐπὶ τῇ τῶν ὁμοφύλων ἀπολυτρώσει ἀπεδίδου εὐχάς. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα κατά τε τὴν Συρίαν καὶ τὸ Βυζάντιον τῷ βασιλεῖ διεπράττετο, ὁ πρὸς τοὺς Ταυροσκύθας σταλεὶς βασιλικῷ νεύματι Καλοκύρης ὁ Πατρίκιος, κατὰ τὴν Σκυθίαν γενόμενος, καὶ τῷ τῶν Ταύρων κατάρχοντι φιλιωθεὶς, δώροις τε τοῦτον διαφθείρας καὶ λόγοις καταγοητεύσας ἐπαγωγοῖς (φιλοκερδὲς δὲ ἅπαν ἐκτόπως τὸ Σκυθικὸν, καὶ λίχνον ὅτι μάλιστα, καὶ ἐπιρρεπὲς πρὸς λημμάτων ὑπόσχεσιν καὶ ἀνάληψιν) ἐνέπεισε στρατιὰν συναγηοχότα βαρεῖαν, ἐλαύνειν κατὰ Μυσῶν· τούτους δὲ καταγωνισάμενον ὑποποιήσασθαι μὲν τὴν χώραν καὶ ταύτην παρακατέχειν εἰς ἴδιον ἐνδιαίτημα· αὐτῷ δὲ κατὰ Ῥωμαίων συνάρασθαι, ὅπως κατάσχοι τὴν βασιλείαν, καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἡγεμονίας ἐπιτεύξοιτο. Μεγάλας δὲ καὶ ἀνεκδιηγήτους τὰς ὠφελείας αὐτῷ πράξειν καθυπισχνεῖτο, ἐκ τῶν βασιλικῶν ταμείων συνεκφορήσαντα.

β'. Τούτων τῶν λόγων ὁ Σφενδοσλάβος ἀκουτισθεὶς (τοῦτο γὰρ πρὸς τῶν Ταύρων κατωνομάζετο) οὐχ οἷός τε ἦν ἐπισχεῖν τὴν ὁρμήν· ἀλλὰ, μετέωρος ταῖς ἐλπίσι τοῦ πλούτου γενόμενος, ὀνειροπολῶν τε τὴν τῆς χώρας κατάσχεσιν τῶν Μυσῶν, καὶ ἄλλως δὲ θερμουργός τε ὢν καὶ θρασὺς, ἀλκιμός τε καὶ ῥέκτης ἀνὴρ, πᾶσαν ἡβηδὸν ἡλικίαν τῶν Ταύρων πρὸς τὴν ἐκστρατείαν κατήπειγεν. Ἑξήκοντα τοιγαροῦν χιλιάδων[b] ἀκμαίων ἀνδρῶν στρατιὰν συναγείρας, ἐκτὸς τοῦ θητικοῦ, ἅμα τῷ Πατρικίῳ Καλοκύρῃ, ὃν καὶ ὁμαίμονα προσήκατο φιλίας θεσμοῖς, ἐχώρει κατὰ Μυσῶν. Ἄρτι δὲ παραπλέοντος τὸν Ἴστρον, καὶ πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς ἠπείρου ἀπόβασιν ἐπειγομένου, αἰσθόμενοι τὸ δρώμενον οἱ Μυσοὶ, εἰς τρισμυρίων ἀνδρῶν συνηγμένην φάλαγγα συνασπίσαντες ὑπηντίαζον. Ἀλλ' ἐρρωμενέστατα τῶν πορθμείων ἀποβάντες οἱ Ταῦροι, τά τε σάκη προβαλόντες, καὶ τὰ ξίφη σπασάμενοι, ἐπιστροφάδην ἔπληττον τοὺς Μυσούς. Οἱ δὲ, μηδὲ τὴν πρώτην ῥοπὴν ἐνεγκόντες, εἰς φυγαδείαν ἐτράποντο καὶ πρὸς τὸ Δορύστολον[c] (ἐχυρὸν δὲ φρούριον τοῦτο Μυσῶν) ἀγεννῶς συνεκλείοντο. Τηνικαῦτα δὴ λέγεται καὶ Πέτρον, τὸν ἡγήτορα

A omnes nationes atque obstupescebant, neque hostem habere illum, verum amicum ac dominum properabant. In hunc modum Nicetas patricius cæterique captivi Romani e vinculis eque custodia Constantinopolim reverterunt. Nicephorus autem Imperator, lætatus, ut par erat, diem egit festum, gratasque Deo ob popularium liberationem persolvit preces. Hæc dum in Syria atque in urbe ab Imperatore geruntur, Calocyres patricius, qui augusto nutu ad Tauroscythas missus fuerat, cum in Scythiam pervenisset, Taurorum Regi amicitia
B junctus[a] muneribus eum corrupit, verbisque blandis fascinato (lucri enim cupida est extra modum universa Scytharum natio, avidaque in primis, ac proclivis, sive promittas quæstum, sive suppedites) auctor fuit, ut gravi coacto exercitu contra Mœsos proficisceretur: quibus debellatis ut regionem suæ potestatis faceret, eaque pro domicilio ipse uteretur, sibi vero adversus Romanos opem ferret, ut imperio potiretur, Romanorumque principatum obtineret. Id si præstaret, magna et quæ nec verbis exprimi possint emolumenta pollicetur se in illum ex sacro ærario
C collaturum.

II. Hanc orationem ubi Sphendoslabus audivit (sic enim à Tauris nominabatur), animi impetum cohibere non potuit: sed, divitiarum spe suspensus, agri Mœsici possessionem somnians, cum alioquin ferventis animi esset et audax, fortis item et industrius vir, Taurorum pubem omnem ad eam expeditionem excitavit. Sexaginta igitur millium vigentium virorum conducto exercitu, extra impedimenta, una cum Calocyre patricio, quem fratrem quoque amicitiæ vinculis sibi adjunxerat,
D adversus Mœsos movit. Ita cum jam ad Istrum appelleret, in terramque exscensionem pararet, re cognita Mœsi exercitu ad triginta millia hominum confecto obviam venerunt. At animosissime e naviculis exscendentes Tauri, projectis scutis gladiisque districtis, strenue ceciderunt Mœsos. Hi, ne primam quidem impressionem ferentes, in fugam versi Dorystolum (munitum id oppidum Mœsorum) flagitiose conclusi sunt. Quo eodem tempore Petrum dicunt, ducem Mœsorum, virum religiosum atque venerabilem, nec opinata

Fol. 293 *recto*.

Calocyres imperium affectat.

[a] *Apud Combefisium IV. 20. hæc mendose:* Calocyri *(sic)* cum in Syria *(sic)* versans Taurorum amicitia junctus esset, ac muneribus eum *(quem !)* corrupisset.

[b] *Sic Codex.*

Russi Bulgariam invadunt.

[c] *Codex*, Δορύστολον.

fuga gravius commotum, in morbum comitialem incidisse, cumque paulisper superfuisset ex hac vita migrasse. Verum hæc in Mœsia posterius acciderunt: Nicephorus autem Romanorum Imperator, ubi illa de Tauris intellexit, ut fuerat alioquin tota sua vita laboriosus, erectus, somno minime connivens, neque voluptatibus omnino serviens (neque enim quisquam potest dicere, se eum vel in adolescentia comessantem vidisse), tunc plurimis negotiis simul se dedit: pedestres copias instruebat, armabat manipulos, equestrem aciem in altitudinem disponebat, cataphractis obtegebat equites. Item machinas missiles fabricatus per urbis propugnacula collocat, catenamque ponderosissimam e ferro factam ad turrim alligans, quam Centenarium vocare solent, in palos prægrandes impositam per Bosporum tetendit, adque propugnaculum Castelli, quod e regione est, applicuit. Tamen nihilominus, ut erat impiger et in consiliis peracutus, si quis alius, de quibus accepimus, mortalium, haud ex re sua existimavit, si adversus utramque nationem bellum susciperet. Commodum ergo illi visum est, earum nationum alteram sibi conciliare. Sic enim existimabat, se parvo negotio superiorem fore contra alteram, eamque se brevi debellaturum.

III. Hinc, quandoquidem de compositione cum Tauris desperabat (sciebat enim patricium Calocyrem, qui a recta via semel declinasset, ipsiusque dominatum excussisset, cum multum apud Sphendoslabum posset, non facile ipsius voluntati morem gesturum), ad Mœsos potius, iisdem atque ipse religionibus deditos, legare constituit. Proinde oratores ad illos misit, Nicephorum patricium, cognomento Eroticum, et Philotheum, Euchaïtarum antistitem, communisque persuasionis eos commonefecit (Christianorum enim fidem citra controversiam colunt Mœsi), virginesque generis regii ab iis poposcit, quas Romani Augusti filiis collocaret, ut ex affinitate inviolabilis inter Romanos ac Mœsos conciliatio atque amicitia firmaretur. Mœsi hilare legatione accepta puellas ex sanguine regio plaustris impositas (consueverunt autem mulieres Mœsorum plaustris vehi) Nicephoro Imperatori miserunt: orant, quamprimum sibi subveniret, securim

Imperatoris ad Bulgaros legatio.

A τῶν Μυσῶν, ἄνδρα θεοφιλῆ καὶ σεβάσμιον, τῷ ἀπροσδοκήτῳ τῆς τροπῆς περιαλγήσαντα, ἐπιληψίας πάθος[a] περιπεσεῖν, καὶ ὀλίγον ἐπιβιώσαντα, τοῦ τῇδε ὑπαπελθεῖν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν κατὰ τὴν Μυσίαν ἐπράττετο ὕστερον· ὁ δὲ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκράτωρ Νικηφόρος, τὰ περὶ τῶν Ταύρων διαγνούς, καὶ ἄλλως δὲ παρὰ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν βιοτὴν μεμεριμνημένος τις ὤν, καὶ ἐγρηγορώς, καὶ μὴ νυστάζων, μηδέ τισιν ἡδοναῖς ὅλως δουλούμενος (οὐδὲ γὰρ ἔχοι τις λέγειν, ὡς ἴδοι τοῦτον κωμάσαντα κἂν ἐν νεότητι), τότε παντοδαπός τις ἦν, καὶ τὴν πεζικὴν στρατιὰν ἐξήρτυε, καὶ τοὺς λόχους καθώπλιζε, καὶ τὴν ἱππικὴν φάλαγγα B ἐς βάθος διέταττε, καὶ πανσιδήρους ἱππότας ἀπέφαινε. Τάς τε μηχανὰς τὰς ἐφετηρίους τεκταινόμενος ἐπὶ τῶν τῆς πόλεως πυργωμάτων καθίδρυε, καὶ σειρὰν βαρυτάλαντον ἐκ σιδήρου πεποιημένην ἐπὶ τὸν πύργον ἐνδησάμενος, ὃν Κεντηνάριον κικλήσκειν εἰώθασιν, ἐπὶ φιτρῶν τε μεγίστων ἐφαρμοσάμενος, κατὰ τὸν Βόσπορον ἔτεινε, καὶ πρὸς τὸ τοῦ καταντιπέρας Καστελλίου[b] πύργωμα ἀνῆψε. Δραστήριος δὲ ὤν, καὶ βαθυγνώμων, εἰ καί τις[c] ἄλλος, ὧν ἴσμεν, ἀνήρ, ἀξύμφορον εἶναί οἱ διελογίζετο, εἰ πρὸς ἀμφότερα τὰ ἔθνη τὴν διαμάχην ἄροιτο. Ξυνοῖσον οὖν ἐδόκει εἶναι αὐτῷ, εἰ τὸ ἓν ὑποποιήσῃ τῶν C ἐθνῶν. Οὕτω γὰρ ἐδόκει ῥᾷστα περιέσεσθαι τοῦ ἑνός, καὶ αὐτὸ θᾶττον καταγωνίσασθαι.

γ΄. Ἐντεῦθεν, ἐπεὶ τὸ παρὰ τῶν Ταύρων ἀπεγνώκει[d] διακηρυκεύεσθαι (ᾔδει γὰρ τὸν Πατρίκιον Καλοκύρην ἅπαξ τῆς εὐθείας ἐκκλίναντα καὶ τῆς τούτου κυρίας ἀφηνιάσαντα, καὶ μέγα παρὰ τῷ Σφενδοσλάβῳ δυνηθέντα, μὴ εὐείκτως[e] τῷ τούτου θελήματι πείσασθαι), πρὸς τοὺς ὁμοθρήσκους Μυσοὺς ἐβουλεύσατο μᾶλλον πρεσβείαν στείλασθαι. Καὶ δῆτα πρέσβεις ὡς αὐτοὺς ἔστελλε, τόν τε Πατρίκιον Νικηφόρον, ᾧ τὸ ἐπώνυμον Ἐρωτικός, καὶ Φιλόθεον, τὸν τῶν Εὐχαΐτων D πρόεδρον, καὶ τῆς τε θρησκείας αὐτοὺς ὑπεμίμνησκε (τὰ Χριστιανῶν γὰρ ἀναντιρρήτως πρεσβεύουσιν οἱ Μυσοί), καὶ παρθένους τοῦ βασιλικοῦ γένους ἐξῄτει, ὡς συνάψῃ ταύτας τοῖς τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ παισί, καὶ ἀδιάρρηκτος ἐκ τοῦ κήδους ᾖ, τε[f] πρὸς Ῥωμαίους καὶ τοὺς Μυσοὺς καταλλαγὴ καὶ φιλία ἐμπεδωθῇ. Οἱ δὲ Μυσοὶ ἄσμενοι τὴν πρεσβείαν ἐδέχοντο, καὶ κόρας ἐξ αἵματος τοῦ βασιλικοῦ ἐπὶ ἁμαξῶν ἀναβιβάσαντες (εἰθισμένον δὲ γυναιξὶ Μυσῶν, ἐφ' ἁμαξῶν ὀχεῖσθαι), τῷ αὐτοκράτορι Νικηφόρῳ ἐξέπεμπον, ἀπαμῦναι σφίσιν ὅτι τάχιστα ποτνιώμενοι, καὶ τὸν τοῖς αὐχέσιν αὐτῶν ἐπικείμενον

πέλεκυν

[a] Melius πάθει· nam περιπίπτω cum accusativo solœcismum arbitror.

Fol. 293 verso.

[b] Codex, καλαστελλίου· sed est Castellum Galaticum: vid. Constantinop. Christian. 9. C. quod Theophanes Chronograph. 331. C. καστέλλιον τῶν Γαλάτων (sic) vocat.

[c] Cod. ἱκέτης.

[d] Codex, ἐπεγνώκει.

[e] Cod. ὠήκτως.

[f] Cod. εἴπ.

πέλεκυν τῶν Ταύρων ἀποτρέψαι καὶ κενὸν ἀπεργάσασθαι. Καὶ κἂν ἐπήμυνε [a] τούτοις, καὶ τρόπαια κατὰ τῶν Ταύρων ἐστήσατο, ἐπεὶ καὶ κατὰ πάντων, πρὸς οὓς ἂν τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀντεπήνεγκε δύναμιν. Ἀλλ᾽ ἀπὸ μικρᾶς ῥοπῆς αἰωρούμενα τὰ ἀνθρώπινα, καὶ ὡς ἔκ τινος εἰπεῖν λεπτῆς [b] κρόκης ἐκκρεμαννύμενα, καὶ εἰς τὸ ἐναντίον εἴωθε περιχωρεῖν. Ἀνεπισφαλῶς γάρ τινες οἴονται νέμεσίν τινα θείαν καὶ φθόνον ἀνθρώπινον τοῖς ἐπισήμοις καὶ ἀλκιμωτάτοις ἀνδράσι προσίστασθαι, σφάλλοντα τούτους, καὶ περιτρέποντα, καὶ εἰς τὸ μηδὲν συνελαύνοντα. Οἷα δὴ καὶ τότε τῷ αὐτοκράτορι Νικηφόρῳ, κατὰ ῥοῦν αὐτῷ [c] φερομένων [d] τῶν πραγμάτων, καὶ ὡς οὐκ ἄλλῳ τῶν πρὸ αὐτοῦ ἡγεμονευσάντων, συμβέβηκεν. Ἐγὼ δὲ τοῦτό φημι, ὅτι ἀμηχάνῳ τοῦ κρείττονος προμηθείᾳ ἤδη τοῖς ἀνθρώποις εὐροοῦντα τὰ πράγματα εἰς τοὐναντίον ἀντιπεριΐσταται, ὡς ταύτῃ παιδευθεῖεν θνητοὶ ὄντες καὶ πρόσκαιροι, καὶ μὴ περαιτέρω φυσῷεν τοῦ προσήκοντος. Ἤδη γάρ τινες εὐπραγίαις ἐπιβάντες καὶ κατὰ τὰς μάχας εὐδοκιμήσαντες, θεοὺς ἀνειπεῖν [e] αὐτοὺς οὐκ ἐνάρκησαν, εἰς αὐτὴν τὴν πρόνοιαν ἐξυβρίσαντες. Παράδειγμα τούτων οἱ τοῦ Ἀλωέως παῖδες Ὦτος καὶ Ἐφιάλτης, εἰς οὐρανοὺς κατὰ τὸν μῦθον πειρώμενοι ἀνελθεῖν, καὶ Ναβουχοδονόσορ ὁ Βαβυλώνιος, εἰκόνα στησάμενος ἑαυτοῦ, καὶ ὁ Φιλίππου Ἀλέξανδρος, Ἄμμωνος υἱὸς ἀξιῶν ὀνομάζεσθαι. Εἰκότως οὖν τρεπτὰ καὶ παλίντροπα καθέστηκε τοῖς ἀνθρώποις τὰ πράγματα, οἷα δὴ καὶ τότε Ῥωμαίοις συνέβαινεν, ἀποβαλοῦσι μετὰ μικρὸν ἡγεμόνα τὸν ἑαυτῶν, οἷον οὐκ ἔσχεν ἄλλον ἡ Ῥωμαϊκὴ δυναστεία τὸ πρότερον. Εἰ γὰρ μὴ τῇ τούτου ἀναιρέσει εἰς τὸ ἔμπαλιν ἡ τύχη τούτοις ἀπέτρεχεν, οὐδὲν ἐνέδει, ἐπιβιοῦντος ἐκείνου, μὴ τὰ ὅρια πήξασθαι τῆς σφῶν ἐπικρατείας πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον κατὰ τὴν Ἰνδικήν, καὶ αὖθις ἐπὶ δυόμενον πρὸς αὐτὰ τῆς οἰκουμένης τὰ τέρματα. Ἀλλὰ γὰρ ἐπανακτέον τὸν λόγον, ὅθεν ἀπέκλινε τοῦ εἱρμοῦ.

η΄. Οἱ μὲν δὴ Μυσοὶ χεῖρας ἱκέτιδας ἐφήπλουν, ἐπαμῦναι σφίσι δυσωποῦντες τὸν αὐτοκράτορα. Ἐν ᾧ δὲ πρὸς τὴν ἐκστρατείαν διεσκευάζετο, ἡ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας ἅλωσις ἐπηγγέλλετο, ἄρτι κατὰ τὰς ἐκείνου ὑποθήκας ἁλοῦσα, ἃς δὴ τοῖς καταλειφθεῖσι πρὸς αὐτοῦ εἰς τὸ ταύτην λεηλατεῖν στρατιώταις ἐπέσκηπτε. Λέγεται γάρ, ὡς, ἐπείπερ ταῖς καθ᾽ ἡμέραν καταδρομαῖς εἰς ἀμηχανίαν καὶ σπάνιν τῶν ἀναγκαίων ἐσχάτην συνηλαύνετο, τὸν Πατρίκιον Πέτρον καὶ στρατοπεδάρχην, τομίαν μὲν ὄντα, ῥέκτην

A Taurorum, suis cervicibus impendentem, averteret, irritamque redderet. Ac profecto si opitulatus esset illis, item tropæa de Tauris constituisset, ut de omnibus, quibus Romana signa intulerat. Verum enimvero parvo momento suspensæ res humanæ, tenuique filo, ut ita dicam, sublatæ, in contrariam quoque partem solent inclinari. Recte enim nonnulli opinantur, sicut malevolentiam quandam numinis, item invidiam hominum clarissimis potentissimisque viris adversari, eosque decipere, evertere, ad nihilum redigere. B Quod idem tunc quoque Nicephoro Imperatori, cum secundo cursu illi omnia fluerent, magis quam ulli eorum qui ante principatum obtinuerint, accidit. Ego vero illud dico, singulari numinis providentia hominum secundas res in contrarium verti, uti sic discant, mortales se esse atque caducos, neque plus inflentur quam sit satis. Jam enim quidam prosperitatibus usi præliisque clari Deos se prædicare non sunt veriti, ipsam providentiam lacessentes. Cujus rei exempla sunt Aloeï filii Otus et Ephialtes, in cœlum, si fabulam audimus, ascendere conati, et C Nabuchodonosor Babylonius, statuam ponens sibi, et Alexander Philippi F. qui Ammonis filium voluit se nominari. Haud injuria igitur mutabiles vicissitudinisque plenæ sunt res mortalium, velut tunc quoque Romanis usu venit, cum post paulo principem ipsorum amitterent, qualem nunquam antea habuit Romanum imperium. Quod si hujus cæde non retro se tulisset eorum fortuna, nihil aberat, quin illo superstite terminos ditionis versus orientem solem in India, versus obeuntem ad ipsos mundi fines constituerent. Verum reducenda est unde e contextu declina- D vit oratio.

IV. In hunc modum Mœsi manus supplices pandebant, obsecrantes Imperatorem, ut sibi subveniret. Qui dum se ad expeditionem comparat, Antiochiæ magnæ expugnatio nunciata est, jam juxta mandata ipsius facta, quæ relictis a se ad eam vexandam militibus dederat. Dicitur enim, cum quotidianis decursionibus in angustiam inopiamque rerum necessariarum ultimam compulsa esset, Petrum patricium castrisque præfectum, qui, quamvis spado, strenuus

Margin notes:

[a] Cod. ἐπήμυναι.

Fol. 294 recto.

[b] Cod. λευτῆς.

[c] Cod. αὐτῶν.

[d] Codex, φαιρομένων. Deinde post ἡγεμονευσάντων videtur deesse verbum.

[e] Cod. ἂν εἰπεῖν.

Antiochia capta.

tamen alioqui esset atque fortissimus, Syriam pervadentem, eo cum copiis pervenisse, Michaëlemque illum ex tribunis, cui Burtzæ cognomen, ad explorandam urbem emisisse. Michaëlem una cum aliis electis hominibus, ubi propius accessisset, ascensu muri inspecto in castra reversum scalas altitudini turrium respondentes fabricasse; hisque in sarcinaria jumenta impositis, cum legione fortissimorum militum jam media nocte ad Antiochiæ mœnia iterum se contulisse, scalisque silentio ad muros positis per eas evasisse: excubitores Saracenorum, alto somno sepultos, gladiis confecisse. Ita Romanos murorum hoc modo potitos demisisse sese ex turribus, oppidum ubique incendisse: Antiochenos, improviso malo conturbatos, ad gemitus, ejulatus, desperationem summam venisse, quæsivisse, quid jam sibi esset agendum. Jam vero cum animo statuissent ad virtutem confugere, acriterque adversariis pede collato obsistere, ubi mane clarum subluxit, præcidit eorum impetum. Petrus castrorum præfectus, cum exercitu in urbem per portas se inferens, quam prius oppidum ingressi Romani illi aperuerant. Antiochenses, cum adversus tantas copias ne suspicere quidem possent, abjectis armis ad preces supplices se converterunt. Quibus in servitutem datis restinctoque incendio, prætor, manubiis e præda delectis, oppidum vi tenuit, in murisque quod erat labefactatum communivit.

a Sic Codex. Fol. 294 verso.

c Sic Codex, pro ἠρέμα.

δὲ τὴν ἄλλως καὶ ῥωμαλεώτατον, καταπρέχοντα Συρίαν, ἐκεῖσε μετὰ τῆς δυνάμεως ἀφικέσθαι, καὶ Μιχαὴλ ἐκεῖνον, ἐν ταξιάρχοις τελοῦντα, ᾧ Βούρτζης ἐπώνυμον, ἐπὶ κατασκοπὴν ἐκπέμψαι τῆς πόλεως. Τὸν δὲ μετὰ καὶ ἄλλων λογάδων ἀγχοῦ ταύτης γενόμενον, τὸν ἐπίβατον[a] τοῦ τείχους περισκοπῆσαι, καὶ [b] ὀπισθόρμητον ἀπαλλαγῆναι πρὸς τὸ στρατόπεδον, κλίμακάς τε ἀναλόγους τῷ ὕψει τῶν πύργων τεκτήνασθαι· κἀν τοῖς ἀχθοφόροις ζώοις ταύτας ἐπιφορτίσασθαι, καὶ μετὰ λεγεῶνος γενναιοτάτων στρατιωτῶν ἤδη μέσων νυκτῶν τὸν τῆς Ἀντιοχείας περίβολον αὖθις καταλαβεῖν, ἠρεμά[c] τε ταύτας προσερεῖσαι τῷ τείχει καὶ ἀνιέναι διὰ τῶν κλιμάκων· τοὺς δὲ φύλακας τῶν Ἀγαρηνῶν, βαθεῖ τῷ ὕπνῳ καθεύδοντας, τοῖς ξίφεσι διαχρήσασθαι. Ἐγκρατεῖς δὲ τῶν τειχῶν τὸν τρόπον τοῦτον Ῥωμαίους γεγενημένους καταβῆναί τε τῶν πύργων, καὶ τετραχῶς τὸ ἄστυ πυρπολεῖν· Ἀντιοχεῖς δὲ, τῷ ἀπροσδοκήτῳ καταπλαγέντας, εἰς οἰμωγὰς καὶ θρήνους τραπῆναι καὶ ἀμηχανίαν δεινὴν, διενθυμουμένους ὅ, τι καὶ δράσαιεν. Ἤδη δὲ πρὸς ἀλκὴν ὁρμᾶν διαλογιζομένων, καὶ ῥωμαλέως τοῖς ἐναντίοις συστάδην ἀντικαθίστασθαι, τῆς ἕω τηλαυγῶς ὑπαυγαζούσης, προέφθασε τὴν ἐκείνων ὁρμὴν ὁ στρατοπεδάρχης Πέτρος, μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς τὴν πόλιν διὰ τῶν πυλῶν εἰσελάσας, ἃς οἱ προκατασχόντες τὸ ἄστυ Ῥωμαῖοι αὐτῷ ἀνεπέτασαν. Ἀντιοχεῖς δὲ πρὸς τοσαύτην στρατιὰν μηδὲ ἀντωπεῖν ἐξισχύοντες, τὰ ὅπλα ῥίψαντες, εἰς ἱκετείαν ἐτράποντο. Οὓς ὁ στρατοπεδάρχης ἀνδραποδισάμενος, καὶ τὴν πυρκαϊὰν ἀποσβέσας, καὶ τῶν σύλων ἐξελὼν τὰ πρωτόλεια, τήν τε πόλιν κατὰ κράτος κατεῖχε, καὶ τῶν τειχῶν τὰ ἐπισφαλῆ ἐκρατύνετο.

V. Nobilis atque magna Antiochia hunc in modum a Romanis capta et vastata est. Cujus de expugnatione cum Imperator audisset, rem læte tulit, numinique gratulationem fecit. Forteque evenit, ut tunc Angelorum synaxis interveniret: ibi monachum dicunt ex iis qui vitam solitariam agunt, codicillos tradidisse Imperatori, continuoque e conspectu evanuisse. Illos cum explicasset Imperator, argumentumque intellexisset, fuisse eorum significationem ejusmodi: *Mihi, tametsi vermis sum, a providentia patefactum est, Domine, a vita te recessurum mense tertio post Septembrem modo præterlapsum.* Neque Imperator, quamvis multum investigans, reperire potuit hunc monachum. Atque inde in

έ. Ἀλλ᾽ οὕτω μὲν ἡ περιφανὴς καὶ μεγάλη Ἀντιόχεια πρὸς τῶν Ῥωμαίων ἥλω τε καὶ ἐπορθήθη. Τὴν γοῦν ταύτης ὁ αὐτοκράτωρ διακούσας κατάσχεσιν, ἐγεγήθει τε, καὶ τῷ κρείττονι εὐχαριστήρια ἔθυσεν. Ἔτυχε δὲ τότε τὴν τῶν Ἀσωμάτων ἀπαντῆσαι σύναξιν, ἐν ᾗ καὶ μοναχόν τινα λέγεται τῶν ἐρημικῶν ἐπιστόλιον ἐπιδόντα τῷ βασιλεῖ, ἐκποδὼν ἐξαυτῆς οἴχεσθαι. Τὸν δὲ ἀνελίξαί τε τοῦτο, καὶ τὸν νοῦν αὐτοῦ ἀναλέξασθαι· εἶναι δὲ τὴν τούτου ἔμφασιν τοιαύτην· Ἐμοὶ τῷ σκώληκι παρὰ τῆς προνοίας ἀπεκαλύφθη, βασιλεῦ, μεταναστῆναί σε τῶν τῇδε τῷ μετὰ τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον τρίτῳ μηνί. Πολλὰ τοίνυν ἀναψηλαφήσας ὁ βασιλεὺς, οὐχ εὗρε τὸν μοναχόν. Ἐντεῦθεν ἐν κατηφείᾳ διῆγε καὶ σκυθρωπότητι· ἐπὶ κλίνης τε τὸ παράπαν

ἔκτοτε οὐκ ἐβουλήθη διαναπαύσασθαι, ἀλλ' ἐπ' ἐδάφους ὑποστρωννύων δέρμα παρδάλεως, καὶ κοκκοβαφῆ[a] πῖλον, ἐπὶ τούτων ἐκάθευδε, μανδύῃ τῷ τοῦ μοναχοῦ Μιχαὴλ καὶ θείου αὐτοῦ, ᾧ Μαλεΐνος[b] ἐπώνυμον, ἄνωθεν ἐπικαλύπτων αὐτοῦ τὸ σωμάτιον· ἐν οἷς εἴωθε καθεύδειν, ὁπηνίκα τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν τις εἰσήλαυνε, καὶ τῶν μυστηρίων Χριστοῦ τῶν ἀχράντων ἠβούλετο μετασχεῖν. Κατὰ ταύτας δὲ τὰς ἡμέρας συνέβη καὶ τὸν Καίσαρα Βάρδαν, τὸν τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου πατέρα, τοῦ βίου μεταναστῆναι, ὑπὲρ τὰ ἐννενήκοντα ἔτη διαβιώσαντα, κἀν τοῖς στρατιωτικοῖς καταλόγοις ἐξ αὐτῆς ἥβης καταγηράσαντα, καὶ πολλὰ τρόπαια καὶ νίκας ἐν τοῖς κατὰ πόλεμον ἀνδραγαθήμασιν ἀναδησάμενον. Ὃν ἐπένθησεν ὁ βασιλεὺς τεθνηκότα, ὡς τὸ εἰκὸς, ἐκ τῶν ἀνακτόρων τε καὶ μέχρι τῆς ἑστίας αὐτοῦ κατὰ μεσημβρίαν κειμένης τοῦ ἄστεος, πρὸς τὸ κάταντες τῆς ἐπὶ θάλασσαν φερούσης ὁδοῦ, ἵνα ὁ τῆς Σοφίας λιμὴν ἥπλωται, τὸν τούτου νεκρὸν προέπεμψε, καὶ τῇ σορῷ περιέστειλε. Μετὰ δέ τινας ἡμέρας τοῦ ἐπὶ τῷ πατρὶ πένθους τῷ βασιλεῖ ὑπολωφήσαντος, εὐκαιρίας ἡ Αὐγοῦστα Θεοφανὼ δραξαμένη, πρόσεισι τούτῳ καταμόνας, πολλὴν συνείρουσα λόγων πειθὼ, Ἰωάννην τε τὸν Μάγιστρον, ᾧ Τζιμισκῆς τὸ ἐπώνυμον, οὐκ ἀνίει ἐξαιτουμένη, προσλιπαροῦσά τε καὶ ποτνιωμένη. Καὶ δικαίαν δῆθεν τὴν σκῆψιν προτεινομένη, καὶ, Ἵνα τί[c] πάντα μέτρῳ καὶ σταθμῷ ῥυθμίζων τὰ σὰ, βασιλεῦ, ὡς ἀκριβῆ στάθμην εἶναί σε καὶ κανόνα σωφροσύνης εὐθύτατον, παρορᾷς ἄνδρα γενναῖον οὕτω καὶ νεανικὸν, ἀειπρεπῆ[d] τε κατὰ τὰς μάχας τυγχάνοντα καὶ ἀκαταγώνιστον, ἐγκυλινδεῖσθαι[e] τῷ βορβόρῳ τῶν ἡδονῶν, καὶ βίον μεταδιώκειν παρεξηυλημένον καὶ ἄνετον, σφριγῶντα καὶ αὐτὴν τῆς ἡλικίας ἄγοντα τὴν ἀκμὴν, καὶ ταῦτα αὐτανεψιόν τοῦ σοῦ πεφηνότα κράτους, λαμπράν τε τοῦ γένους ἕλκοντα τὴν σειράν; Ἀλλ', εἰ δοκεῖ, κέλευε τὴν ταχίστην, τῶν χώρων ἵνα διατρίβει ἀπάραντα, ἀφικέσθαι τε πρὸς ἡμᾶς καὶ συζύγῳ τῶν εὐγενῶν ἁρμοσθῆναι· τὴν γὰρ ἤδη νόμῳ γάμου προσαρμοσθεῖσαν αὐτῷ ὁ πικρὸς, ὡς οἶσθα, καὶ λυσιμελὴς[f] ἐξεθέρισε θάνατος. Εἶξον λοιπὸν, βασιλεῦ, καὶ εἰσηγουμένῃ τὰ δέοντα πείσθητι, καὶ μὴ προκείσθω ταῖς ἀκολάστοις γλώσσαις κωμῳδία καὶ σαρκασμὸς ὁ ἐκ τοῦ σοῦ γένους ἀναδραμὼν, κἀν ταῖς τῶν πολέμων ἀνδραγαθίαις παρὰ πάντων μεγαλαυχούμενος.

ϛʹ. Τούτοις τοῖς λόγοις μετελθοῦσα τὸν αὐτοκράτορα καὶ, ὡς τὸ εἰκὸς, καταγοητεύσασα

A moerore versatus est ac squalore: omninoque in lecto cubare eo ex tempore noluit: sed super pelle pantherina crassoque coactili coccino humi stratis dormiebat; pallio autem Michaëlis monachi, patrui ipsius, cui Maleïno cognomen fuerat, superne contegebat sibi corpus: quibus in rebus pernoctare consueverat, quoties, imminente dominica solemnitate aliqua, intemeratis Christi mysteriis constituerat frui. Iisdem prope diebus accidit, ut Bardas Cæsar, Nicephori Imperatoris pater, ex hac vita migraret, natus annos amB plius nonaginta, cum in numeris militaribus ab ipsa pubertate consenuisset, triumphos atque victorias facinoribus bellicis complures adeptus. Hunc Imperator mortuum, ut par erat, luxit: eque palatio usque ad domum ejus, in parte australi urbis sitam, in clivo viæ qua ad mare itur, Sophiæque portus panditur, corpus ejus prosecutus est, et in arca composuit. Aliquot post diebus, cum esset paululum levata Imperatoris de patre ægritudo, Theophano Augusta, opportunitate usa, secreto eum adiit, multamque connectens in verbis suaviloquentiam, pro Joanne Magistro cognoC mento Tzimisce deprecari implorando atque obtestando non intermisit. Speciosam nimirum causam prætexens, *Cur,* inquit, *tu qui modo et ratione omnia facis, Domine, adeo ut sis consummatum exemplum ac norma acerrima temperantiæ, nullo loco numeras, virum tam fortem et animosum, clarum bello atque invictum, volutari in luto voluptatum, vitamque agere extorrem et otiosam! Et tamen viget ille ipso ætatis robore, tum etiam consobrinus tuæ majestatis est, illustrem trahit generis seriem. Verum, si videtur, jube illum quamprimum, rure ubi est relicto, ad nos venire, et uxorem aliquam e patriciis ducere. Quam enim prius* D *in matrimonio habebat, acerba, ut scis, ac membra solvens mors perculit. Cede igitur, Domine. Quod suadeo, rectum est. Gere mi morem. Ne jaceat ad ludibrium et irrisionem linguarum petulantium qui et genere te attingit, et ob bellica facinora ab omnibus prædicatur.*

VI. His vocibus insectans Imperatorem et, ut fit, fascinans (studebat

[a] *Codex,* κοκκηβαφῆ. *Sed* κοκκοβαφῆ *infra 53. A.*

[b] *Sic Codex.*

Fol. 295 *recto.*

Mors Bardæ Cæsaris, patris Nicephori.

[c] *Videtur hic deesse* φησί.

[d] *C.* ἀειπρεπῆ.

[e] *Codex,* ἐγκαλινδεῖσθαι.

[f] *C.* λυσιμελής.

Tzimisces deprecante Augusta in urbem accersitus.

enim Augustæ plus quam attinebat, eratque forma ejus mirabiliter captus), persuasit illi ut Joannem accerseret, quo Constantinopolim protinus is se conferret. Eo cum pervenisset, ad Imperatorem admissus, postea quam vetitus fuerat singulis diebus in palatium venire, tunc quidem evestigio domum se recepit: deinde tamen aulam frequentare non intermisit. Nam cum esset vir fervida natura, et confidens, si quisquam fuit unquam, et ad res immanes tentandas audacissimus, modum reperit, quemadmodum per quosdam occultos aditus ab Augusta paratos clam introiret, in ejusque veniret colloquium, et Imperatoris Nicephori remotionem a principatu meditaretur. Proinde homines robustos ac bello strenuos ex intervallis ad Augustam submisit, quos illa receptos in cella tenebricosa prope ipsam collocavit. Postquam vero eorum conspiratio, conceptu in nefas facto, calamitatem et truculentum scelus parturiens, atrocem impietatem jam erat prolatura, iterum inter se ex more convenientes Nicephorum Imperatorem de imperio detrudere statuerunt. Ita Joannes domo egressus Michaëlem cognomento Burtzam et Leonem Pediasimum introvocat: clausa cella cum his Nicephori Augusti cædem machinatur. Agebatur tunc mensis Decembris dies decimus. Vespera fertur sub tempus precum clericus quidam ex aula palatina libellum porrexisse Imperatori, quo in libello scripta erant hæc: *Notum sit tibi, Domine, mortem parari tibi hac nocte atrocem. Quod autem vera sunt hæc, jube gynæceum inspiciatur, in quo homines armati deprehendentur, qui effecturi sunt tuam cædem.* Lecto libello Imperator Michaëlem, cubiculi præfectum, inquisitionem diligentem horum virorum facere jussit: is vero, sive Augustam veritus, sive tardi̇tate usus, vel etiam sinisteritate prætergressus, cellam, in qua percussorum manus consederat, inexploratam reliquit. Ubi jam nox supervenit, Augusta, ut consueverat, ad Imperatorem introivit, ac sermonem orsa de sponsis, quæ ex Mœsia modo venerant, *Vado*, inquit, *cultum harum curatura; posthæc revertar ad te: at sodes sine apertum cubiculum, ne sit clausum in præsenti; quando revenero, tum ego claudam.* Hæc ad eum fata it foras. Imperator per totam noctis vigiliam consuetas preces ad numen

Indicia conjurationis.

[a] *Vel* ἐπισκήψεις *vertendum est* interdicta, *vel deest post* βασιλείοις *negatio* μὴ *seu* οὐχ. *Vide Cedrenum 662. B.*

Fol. 295 *verso.*

[b] *f.* τολμηίας, *ut 23. C. 36. B. C.*

[c] *f.* ἀνακτορείων. *Vide notas.*

[d] *l.* αὐτήν.

[e] *f.* φονευτῶν, *s.* φονευτικῶν.

A (εὔνοιαν γὰρ ὑπὲρ τὸ προσῆκον παρεῖχεν αὐτῇ,
ἐκτόπως τῆς ὥρας ταύτης ἡττώμενος), ἀνέπεισεν
εἰσκαλέσαι τὸν Ἰωάννην, καὶ θᾶττον ἀπαντῆσαι
πρὸς τὸ Βυζάντιον. Ὁ δὲ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν
εἰσελάσας καὶ τῷ βασιλεῖ παραστὰς, ἐπείπερ
ἐπισκήψεις ἐδέξατο τοῖς βασιλείοις[a] ὁσημέραι
φοιτᾶν, τότε μὲν ἐφ᾽ ἑστίας εὐθὺς ἀπηλλάττετο·
μετέπειτα δὲ παρὰ τὴν βασίλειον αὐλὴν οὐ
διελίμπανεν ἀνιών. Ἅτε δὲ θερμουργός τις ἀνὴρ
πεφυκὼς, καὶ τολμήσας[b] εἰ καί τις ἄλλος, καὶ
πράγμασιν ἐπιχειρεῖν ἀλλοκότοις παραβολώτατος, ἐξεῦρε μηχανὴν, ὥστε διά τινων ἀφανῶν
εἰσόδων πρὸς τῆς Αὐγούστης ἑτοιμασθεισῶν ὑπο-
B δύεσθαί τε καὶ εἰς λόγους ταύτῃ συνέρχεσθαι,
καὶ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου τῶν ἀνακ-
τόρων μελετῆσαι καθαίρεσιν[c]. Ἐντεῦθεν ἄνδρας
ῥωμαλέους καὶ νεανικοὺς τὰ πολέμια ἐκ
διαλειμμάτων πρὸς αὐτὸν[d] ἐξέπεμπεν, οὓς
ὑποδεχομένη ἐν οἰκίσκῳ σκοταίῳ παρ᾽ αὐτῇ
παρεφύλαττεν. Ἐπεὶ δὲ πόνον ἡ τούτων ἐπὶ κακῷ
συλλαβοῦσα συμφωνία καὶ δεινὴν ἀδικίαν ὠδί-
νασα, τὴν πονηρὰν τεκεῖν ἀνομίαν ἠπείγετο,
συνελθόντες αὖθις ἀλλήλοις κατὰ τὸ σύνηθες,
τὸν αὐτοκράτορα Νικηφόρον τῆς ἀρχῆς κατα-
σπάσαι διέγνωσαν. Ἐκεῖθεν ἐφ᾽ ἑστίας ὁ Ἰωάννης
ἀπαλλαγεὶς, Μιχαήλ τε, τὸν καλούμενον
C Βούρτζην, καὶ Λέοντα τὸν Πεδιάσιμον εἰσκα-
λέσας καὶ τὸ δωμάτιον κλείσας, τὴν τοῦ αὐτο-
κράτορος Νικηφόρου μετ᾽ αὐτῶν ἐσκαιωρεῖτο
ἀναίρεσιν. Μὴν ἐφειστήκει τότε Δεκέμβριος, δε-
κάτην ἐλαύνων ἡμέραν. Λέγεται δὲ κατὰ τὴν
ἑσπέραν παρὰ τὸν καιρὸν τῆς ὑμνῳδίας κληρικόν
τινα τῆς βασιλείου αὐλῆς λίβελλον ἀναδοῦναι
τῷ βασιλεῖ, ἐν ᾧ ταῦτα ἐγέγραπτο· Γνωστὸν
ἔστω σοι, βασιλεῦ, ὡς ὄλεθρός σοι ταύτῃ τῇ
νυκτὶ ἐπικατῄτευται χαλεπός. Ὅτι δὲ ἀληθῆ
ταῦτα, ἡ γυναικωνῖτις ἐρευνηθήτω, ἐν ᾗ ἄνδρες
ἔνοπλοι καταληφθήσονται, οἱ τὴν σὴν μέλλοντες
αὐτουργῆσαι σφαγήν. Τὸν γοῦν λίβελλον ὁ
βασιλεὺς ἀναγνοὺς, Μιχαὴλ τῷ τοῦ κοιτῶνος
D κατάρχοντι ἔρευναν ἀκριβῆ τῶν ἀνδρῶν ποιῆσαι
παρεκελεύσατο· ὁ δὲ, εἴτε τὴν Αὐγοῦσταν καται-
δεσθεὶς, εἴτε μελλήσει χρησάμενος, ἢ καὶ θεο-
βλαβείᾳ παρενεχθεὶς, παρῆκε τὸ δωμάτιον, ἐν
ᾧ τὸ τῶν φόνων τῶν[e] ἀνδρῶν καθῆστο στῖφος,
ἀνεξερεύνητον. Ἤδη δὲ τῆς νυκτὸς ἐπελθούσης,
κατὰ τὸ εἰθισμένον ἡ βασιλὶς πρὸς τὸν αὐτο-
κράτορα εἰσφοιτήσασα, λόγους διῄει περὶ τῶν ἐκ
Μυσίας νεωστὶ ἀφιγμένων νυμφῶν, ὅτι, Ἄπειμι
τὰ πρὸς θεραπείαν αὐτῶν ἐπισκήψασα, ἔπειτα
δὲ φοιτήσω πρὸς σέ· ἀλλ᾽ ἠνεῳγμένος ὁ κοιτω-
νίσκος ἔστω, καὶ μὴ κλειέσθω τὰ νῦν· παλι-
νοστήσασα

νοσήσασα γὰρ ἐγὼ τοῦτον κλείσω λοιπόν. Ταῦτα προσειποῦσα ἐκεῖθεν ἐξῄει. Ὁ δὲ βασιλεὺς δι' ὅλης μὲν τῆς φυλακῆς τῆς νυκτὸς τὰς συνήθεις εὐχὰς ἀνέπεμπε τῷ Θεῷ, καὶ τῇ μελέτῃ τῶν θείων γραφῶν διεσχόλαζεν. Ἐπεὶ δὲ τὸν ὕπνον ἡ φύσις ἀπῄτει, περὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων τῆς τε θεανδρικῆς τοῦ Χριστοῦ μορφῆς, καὶ τῆς Θεομήτορος, καὶ τοῦ θείου προδρόμου καὶ κήρυκος, παρὰ τὸ παρδάλειον δέῤῥος καὶ τὸν κοκκοβαφῆ πῖλον, ἐπ' ἐδάφους διανεπαύετο.

ζ. Οἱ δὲ πρὸς τῆς Αὐγούστης ὑποδεχθέντες ὑπηρέται τοῦ Ἰωάννου, τοῦ δωματίου ξιφήρεις ἐκπηδήσαντες, τὴν ἐκείνου ἄφιξιν προσεδέχοντο[a], περὶ τὰ ὕπαιθρα τῶν βασιλείων ὑπερῴων κατασκοπούμενοι. Πέμπτην τῆς νυκτὸς ὥραν ὁ γνώμων ἤδη κατεπηγγέλλετο· δριμεῖα δέ τις βορέου αὔρα τὸ τοῦ ἀέρος ἐπεῖχε κατάστημα, καὶ χιὼν ἐχεῖτο πολλή· καὶ ὁ Ἰωάννης ἀφίκετο[b] μετὰ τῶν συνωμοτῶν, ἐπὶ λέμβου τὸν αἰγιαλὸν παραπλέων, καὶ τῆς ἠπείρου προσεπιβαίνων, ἵνα ὁ λίθινος λέων τὸν ταῦρον ζωγρεῖ (Βουκολέοντα τὸν τόπον κέκληκεν ἡ συνήθεια)· ὃς τοῖς ἄνωθεν ἐπὶ τῶν ὑπαίθρων προκύπτουσιν ὑπηρέταις συρίττων ἐπεγινώσκετο. Τοιοῦτον γὰρ τοῖς παλαμναίοις ἐδέδοτο σύνθημα. Κόφινον οὖν καλωδίοις ἐξηρτημένον χαλάσαντες ἄνωθεν, καθ' ἕνα τοὺς συνωμότας πρότερον ἅπαντας ἀνιμήσαντο, ἔπειτα δὲ καὶ τὸν Ἰωάννην αὐτόν. Ἀνελθόντες οὖν παρὰ πᾶσαν ἀνθρωπίνην ὑπόνοιαν, καὶ τὰ ξίφη γυμνώσαντες, εἰς τὸν βασιλικὸν εἰσελαύνουσι θάλαμον, καὶ τὴν κλίνην κατειληφότες, καὶ ταύτην εὑρόντες κενὴν καὶ μήτινα ἐν αὐτῇ διαναπαυόμενον, ἐπεπήγεσαν ἀπὸ τοῦ δέους, καὶ καταχρημνίζειν αὐτοὺς ἐπειρῶντο πρὸς θάλασσαν. Ἀλλ' ἀνδράριόν τι τῶν ἐκ τῆς γυναικωνίτιδος ἰταμῶν, αὐτῶν ἡγησάμενον, ὑποδεικνύει τὸν βασιλέα καθεύδοντα, ὃν κύκλῳ περιστάντες ἔνυττον τοῖς ποσὶν ἐναλλόμενοι[c]. Διϋπνισθέντα δὲ τοῦτον καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπ' ἀγκῶνος ἐρείσαντα, ξίφει βιαίως παίει Λέων ὁ Βαλάντης ὀνομαζόμενος. Ὁ δὲ περιαλγήσας τῷ τραύματι (μέχρι[d] τῆς ὀφρύος καὶ τῆς βλεφαρίδος[e] τὸ ξίφος καθίκετο, ἀπαράξαν μὲν τὸ ὀστοῦν, μὴ πλῆξαν δὲ τὸν ἐγκέφαλον), Θεοτόκε, βοήθει, ἐκέκραγε γεγωνοτέρᾳ φωνῇ· ἐῤῥεῖτο δὲ πανταχόθεν τῷ αἵματι καὶ κατεφοινίσσετο. Ὁ δὲ Ἰωάννης, ἐπὶ τῆς βασιλικῆς καθίσας στρωμνῆς, ἑλκύειν ὡς αὐτὸν τὸν βασιλέα παρεκελεύσατο. Ὃν ἑλκυσθέντα, ὀκλάζοντά τε καὶ ἐπὶ τὸ ἔδαφος διαῤῥέοντα (οὐδὲ γὰρ οἷός τε ἦν ἐπὶ γόνυ ἀνίστασθαι, καταβληθείσης αὐτῷ τῆς

A sublime misit, inque meditatione sacrorum voluminum est versatus. Ubi vero somnum natura postulavit, pro venerandis imaginibus deivirilis formæ Christi, itemque Deiparæ et divini præcursoris atque præconis, humi, super pelle pantherina et coactili coccino, quieti se tradidit.

Conjuratio Tzimiscæ contra Nicephorum Imp.

VII. Inter hæc Joannis administri, quos Augusta receperat, e cellá cum B gladiis emersi adventum ejus præstolabantur, e solario fastigiorum palatii speculantes. Jamque quintam noctis horam gnomon indicabat: gelida aquilonis aura regiones perflabat aërias, nix autem delabebatur plurima: cum Joannes advenit cum conjuratis, in navicula littus legens, atque ubi leo lapideus taurum capit (Bucoleonem locum vocant vulgo), in terram exit; estque ab adjutoribus, superne e solario intentis, sibilo agnitus. Ejusmodi enim impiis datum erat signum. Proinde sporta per restes alligatas desuperne demissa, primo conjuratos omnes sigillatim attraxerunt, C deinde ipsum quoque Joannem. Ita cum præter omnem opinionem humanam evasissent, districtis gladiis irrumpunt in Imperatoris cubiculum, lectumque invadunt: quem cum inanem invenissent, neque quenquam in eo quiescentem, obriguerunt pavore, seseque præcipitare in mare conati sunt. Verum homuncio aliquis de scurris e gynæceo, qui eos duxerat, submonstrat iis Imperatorem dormientem: quem in orbe circumstantes pedibus feriunt, supraque eum insiliunt. Excitatum ex somno et caput cubito sustinentem Leo, nomine Balantes, vehementer gladio D percutit. Percitus dolore vulneris (nam usque ad supercilia et palpebras gladius penetraverat, osque resciderat, illæso tamen cerebro), clamabat elata voce, *Deipara, juva:* diffluens undique sanguine et cruentus. At Joannes, qui in augusto lecto consederat, trahi ad se Imperatorem jussit. Raptum, cum solutis membris ad solum collaberetur (nec enim genu niti poterat, insigni ejus robore plaga gladii fracto), interrogat cum minis, et, *Dic mihi*, inquit, *stolide et invide tyranne, an non per me ascendisti ad principatum Romanum! Non per me hoc*

Fol. 296 recto.

a *Codex,* προσεδέχετο.

b *Cod. plusquamperfecto,* ἀφῖκτο, *ut infra 69. B.*

c *Codex,* ἐναλλόμθμον.

d *f.* μέχρι γάρ.

e *Codex,* φλεβαρίδος.

tantum imperium suscepisti! Quî igitur, ejusmodi beneficii immemor, invidia et furore abreptus, non dubitasti exercituum præfecturam abrogare mihi, optime de te merito! sed amandasti me, ut languerem in agro cum rusticis, tanquam aliquis infamis exul, vir fortis adeo, et strenuus plus quam tu: quem adversariorum verentur castra, et cujus ex manibus non est qui nunc te liberet. Sed tamen dic, ad hæc si qua excusationis ratio tibi relicta est.

A γιγαντώδους ἰσχύος τῇ τοῦ ξίφους πληγῇ), ἀνηρώτα τοῦτον μετὰ ἀπειλῶν, καὶ, Λέγε μοι, ἀγνωμονέστατε σὺ καὶ βάσκανε τύραννε, ὃ δι' ἐμοῦ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἡγεμονίας ἐπέβης, καὶ τὴν τοσαύτην δυναστείαν ἀνείληφας; Πῶς οὖν, τῆς τοιαύτης ἀλογήσας εὐεργεσίας, καὶ φθόνῳ καὶ μανίᾳ οἰστρηλατηθεὶς [a], τῆς τῶν στρατευμάτων καθαιρήσειν ἀρχῆς τὸν σὸν εὐεργέτην ἐμὲ οὐκ ἐνάρκησας; ἀλλὰ καὶ ἀγροὺς σχολάζειν διαφῆκας μετὰ τῶν γεωργῶν, ὡσεί τινα ἄτιμον μετανάστην, ἄνδρα γενναῖον οὕτω, καὶ νεανικὸν ὑπὲρ σέ· ὃν τὰ τῶν ἐναντίων φρίττει στρατόπεδα, καὶ ἐκ τῶν χειρῶν οὐκ ἔστιν ὅστις σε ῥύσεται νῦν. Εἰπὲ τοίνυν, εἴ τις σοι πρὸς ταῦτα δικαιολογίας ἀντιλογία ὑπολέλειπται.

[a] Codex, οἰστρηλαθείς.

Fol. 196 verso.

VIII. Imperator autem, animo jam deficiens, auxiliatore destitutus, Deiparæ invocabat opem. Tum Joannes invadens barbam crudeliter vellicavit, conjuratique gladiorum capulis genas ejus dire atque inhumaniter tundebant, ut dentes concussi loculamentis eliderentur. Denique, cum saturati essent ejus cruciatibus, pectus Joannes pede percutit, alte vibrato gladio calvariam ejus mediam disjiciens, itemque reliquos ferire jubet miserum. Ita sævum in modum gladiis illum confecerunt, atque aliquis, per dorsum acuphium adigens, penitus eum ad pectus usque transjecit. Id telum ex ferro est, prælongum, rostro ardeæ plane simile: nisi tamen a rostri forma hoc differt, quod id rectum natura avi tribuit, illud in flexum modicum leviter porrigitur, et acuminatam plane cuspidem protendit. Ejusmodi Nicephorus Imperator invenit vitæ exitum, cum omnino annos vitæ complesset septem et quinquaginta, imperio præfuisset duntaxat annos sex, menses quatuor: vir omnibus suæ ætatis hominibus et virtute et corporis firmitate sine controversia antecellens, summa in bellis cum peritia tum alacritate, ad omne genus laborum obdurans, voluptatibus corporis incorruptus et indelectatus; liberalis præterea et magnificus in administratione civili, judex justissimus, legislator firmus, neque ulli eorum, qui his in rebus versati sunt, postponendus. In precibus autem pernoctibusque ante numen stationibus severus erat atque adamantinus, inturbatam in canticis mentem servans, ad vanitates haudquaquam delabentem. Nihilominus hoc vitium exprobrabant in illo vulgo, quod ab

Nicephorus Imperator trucidatur.

Nicephori Imperatoris ingenium et indoles.

B η΄. Ὁ δὲ βασιλεὺς, λειποθυμῶν ἤδη καὶ μὴ ἔχων τὸν αὐτῷ ἐπαμύνοντα, τὴν Θεοτόκον ἐκάλει ἐπίκουρον. Ἰωάννης δὲ τὸν πώγωνα τούτου δραξάμενος ἀνηλεῶς ἔτιλλε, καὶ οἱ συνωμόται ταῖς λαβαῖς τῶν ξιφῶν τὰς αὐτοῦ σιαγόνας ὠμῶς καὶ ἀφιλανθρώπως ἔνυττον, ὡς διασαλεῦσαί τε τοὺς ὀδόντας καὶ παρακινῆσαι αὐτοὺς τοῦ φατνώματος. Ἐπεὶ δὲ προσκορεῖς ἦσαν τοῦτον ποινηλατούμενοι, κατὰ τῶν στέρνων ὁ Ἰωάννης παίει ποδὶ, τό, τε ξίφος ἀνατείνας κατὰ μέσον διήλασε τοῦ κρανίου, πλήττειν τὸν ἄνδρα καὶ τοῖς ἄλλοις ἐγκελευσάμενος. Οἱ δὲ κατεσπάθιζον τοῦτον ἀνηλεῶς, καί τις ἀκουφίῳ τὸ μετάφρενον αὐτοῦ C πλήξας διαμπερὲς ἐπὶ τὰ στέρνα διήλασε. Τὸ δὲ τοιοῦτον ὅπλον σιδήρειον ἐπίμηκες πέφυκεν, ἐρωδιοῦ ῥάμφει προσεοικὸς ἀτεχνῶς· παρὰ τοσοῦτον δὲ διαλλάττει τοῦ ῥάμφους κατὰ τὸν σχηματισμὸν, παρ' ὅσον ἐκεῖνο μὲν ἰθυτενὲς ἡ φύσις ἐκλήρωσε τῷ πτηνῷ, τὸ δὲ εἰς καμπὴν ἠρέμα μετρίαν ἐκτείνεται, ὀξεῖαν ἐπιεικῶς προβαλλόμενον τὴν ἀκμήν. Τοιαύτην μὲν δὴ Νικηφόρος ὁ αὐτοκράτωρ τὴν τοῦ βίου εὗρε καταστροφὴν, πάντα μὲν τὸν τῆς ζωῆς χρόνον πεντήκοντα καὶ ἑπτὰ ἔτη διαβιοὺς, ἓξ δὲ καὶ μόνους ἐνιαυτοὺς πρὸς μησὶ τέσσαρσι τὴν τῆς βασιλείας ἰθύνας ἀρχήν· ἀνὴρ ἀνδρείᾳ καὶ σώματος ῥώμῃ D πᾶσαν ἀδηρίτως ὑπερβαίνων τὴν κατ' αὐτὸν γενεὰν, ἐμπειρότατός τε καὶ δραστικώτατος τὰ πολέμια, καὶ πρὸς πᾶσαν ἰδέαν πόνων ἀνένδοτος, καὶ σώματος ἀμείλικτος καὶ ἀκολάκευτος ἡδοναῖς· μεγαλόφρων τε καὶ μεγαλοφυὴς τὰ πολιτικὰ, ἐννομώτατα δικάζων, καὶ νομοθετῶν ἀσφαλῶς, καὶ μηδενὸς τῶν ἐν τούτοις κατατριβέντων ἡττώμενος· ἐν δὲ ταῖς εὐχαῖς καὶ ταῖς παννύχοις πρὸς Θεὸν στάσεσιν ἄκαμπτός τε καὶ ἀδαμάντινος, ἀμετεώριστον ἐν ταῖς ὑμνῳδίαις τὸν νοῦν συντηρῶν, καὶ πρὸς τὰ μάταια μηδόλως ῥεμβόμενον. Ἐλάττωμα δὲ τοῦτο προ-

σπουδαῖον οἱ πολλοὶ τῷ ἀνδρὶ, ὅτι τε ἀπαρεγχείρητον A ἐβούλετο πρὸς ἁπάντων συντηρεῖσθαι τὴν ἀρετὴν, καὶ μὴ παραχαράττεσθαι τὴν τοῦ δικαίου ἀκρίβειαν. Διὸ καὶ ἀπαραίτητος ἦν εἰς τὴν τούτων ἐκδίκησιν, καὶ τοῖς ὀλισθαίνουσιν ἀδυσώπητος καὶ φορτικὸς ἐδόκει, καὶ ἐπαχθὴς τοῖς ἀδιάφορον ἀντλεῖν τὸν βίον ἐθέλουσιν. Ἐγὼ δέ φημι, ὡς εἰ μή τις κατὰ ῥοῦν φερομένοις[a] τοῖς πράγμασι βάσκανος νεμεσήσασα τύχη τὸν ἄνδρα τοῦτον ταχὺ τοῦ βίου ἀπήγαγε, μεγίστην ἂν ἡ τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονία καὶ οἵαν οὐκ ἄλλοτε εὔκλειαν ἀπηνέγκατο. Ἀλλὰ γὰρ ἡ πρόνοια, τὰ σκληρὰ καὶ ὑπέραυχα τῶν ἀνθρώπων ἀποστυγοῦσα φρονήματα, κολούει τε καὶ περιστέλλει B καὶ εἰς τὸ μηδὲν συνωθεῖ, οἷς οἶδεν ἀνεφίκτοις κρίμασι πρὸς τὸ συμφέρον τὸ τοῦ βίου πορθμεῖον εὐθύνουσα.

omnibus incorruptam virtutem coli, neque omnino a summa æquitate recedi vellet. Quocirca inexorabilis erat in vindicando, delinquentibusque durus videbatur atque gravis, molestusque illis, qui liberiorem vitam agere cupiebant. Ego vero dico, nisi rebus sic secundo cursu fluentibus per invidiam indignata fortuna hunc virum citius e vita sustulisset, maximum splendorem res Romana, et qualem nunquam alias, obtinuisset. Sed providentia, duros atque elatos hominum animos male osa, frangit comminuitque eos ad nihilumque redigit, incomprehensibilibus, quæ novit, judiciis ad commoda nostra cymbam vitæ dirigens.

[a] Codex, φερόμενος.

Fol. 297 recto.

θ'. Ὁ δέ γε Ἰωάννης, ἐπεὶ τὸ τοιοῦτον θεοστυγὲς καὶ ἀνόσιον μῦσος εἰργάσατο, ἐπὶ τὸν λαμπρὸν οἶκον τῆς βασιλικῆς ἑστίας παρελθὼν (Χρυσοτρίκλινον τὸν δόμον κατονομάζουσι), τό, τε πέδιλον τὸ ἐρυθρὸν τοῖς ποσὶν ἐνηρμόσατο, καὶ παρὰ τὸν θρόνον κεκάθικε τὸν βασιλικὸν, καὶ περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων ἐφρόντιζεν, ὅπως τούτων ἐγκρατής τε γένοιτο, καὶ μή τις αὐτῷ διαστασιάσοι τῶν ἐξ αἵματος προσηκόντων τῷ αὐτοκράτορι. Οἱ δὲ τοῦ Νικηφόρου ὑπασπισταὶ, ὀψέ C ποτε τὴν ἀναίρεσιν τούτου ἐνωτισθέντες, ὥρμησαν ἐπαμῦναι αὐτῷ, ὑποτοπάζοντες, ἐν τοῖς ζῶσιν ἔτι περιεῖναι τὸν ἄνδρα, καὶ τὰς σιδηρέας πύλας[b] παντὶ σθένει ἀναμοχλεύειν ἐπειρῶντο. Ἀλλὰ ὁ Ἰωάννης τὴν κεφαλὴν ἐνεχθῆναι τοῦ Νικηφόρου ἐνεκελεύσατο, καὶ ταύτην ὑποδειχθῆναι διὰ τρυμαλιᾶς τοῖς ἐκείνου σωματοφύλαξι. Παρελθὼν δέ τις, Ἀτζυποθεόδωρος καλούμενος, ἐξέτεμέ τε τὴν κεφαλὴν, καὶ τοῖς στασιάζουσιν ὑπεδείκνυεν. Οἱ δὲ, τὸ ἀλλόκοτον καὶ ἄπιστον ἀθρήσαντες θέαμα, τά τε ξίφη τῶν χειρῶν μεθῆκαν, καὶ παλινῳδίαν ᾖσαν, καὶ τὸν Ἰωάννην αὐτοκράτορα Ῥωμαίων ὁμοφώνως ἐκήρυττον. Ὁ δὲ τοῦ Νικηφόρου νεκρὸς κατὰ τὸ ὕπαιθρον ἐπὶ τῆς χιόνος πανημέριος D ἔκειτο· ἑνδεκάτη ἦν τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς ἡμέρα, σαββάτῳ· ὃν πρὸς ἑσπέραν βαθεῖαν τῇ ὁσίᾳ παραπεμφθῆναι ὁ Ἰωάννης προσέταξε[c]. Θήκῃ οὖν σχεδιασθείσῃ ξυλίνῃ ὡς ἔτυχε περιστείλαντες, μέσον τῶν νυκτῶν λαθραίως εἰς τὸν θεῖον τῶν Ἀποστόλων σηκὸν ἐξεκόμισαν, καὶ κατὰ τὸ ἡρῷον, ἔνθα τὸ τοῦ θείου καὶ ἀοιδίμου Κωνσταντίνου σῶμα κατάκειται, ἐν μιᾷ τῶν βασιλικῶν σορῶν ἐκήδευσαν. Ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐπενύσταξεν[d] ἡ δίκη τῇ μιαιφονίᾳ τῶν ἀλαστόρων ἐκείνων ἀνδρῶν, μετῆλθε δὲ πάντας ποι-

IX. Joannes, patrato ejusmodi numini exoso atque impio facinore, magnificum œcon palatii ingressus (Chrysotriclinium id conclave vocant), calceamenta rubra pedibus aptavit, in solioque sedens imperatorio ad summam rerum animum convertit, quo pacto ea potiretur, seditionemque eorum præveniret, qui Imperatorem cognatione attingebant. Inter hæc Nicephori protectores, fato ejus tardius cognito, ad opem ferendam proruperunt, quod superstitem etiamnunc esse eum suspicabantur, omnique vi emoliri ferreas conati portas sunt. Tum Joannes caput Nicephori proferri, perque foramen protectoribus ostendi jussit. Ita accedens aliquis, Atzypotheodorus nomine, id præcidit, et tumultuantibus exhibet. Qui objecta immani atque inopinata specie gladios emiserunt de manibus, et mutata jam voce Joannem Imperatorem Romanorum una consensione renunciaverunt. In nive autem sub divo jacuit Nicephori corpus toto eo die, qui dies erat undecimus Decembris, sabbato: donec illi ad multum vesperum Joannes justa solvi jussit. Ita in loculo ligneo raptim facto ut unus de multis compositus, media nocte clam in sanctum Apostolorum templum elatus est, in sepulcroque illo, ubi divini hymnisque celebrati Constantini corpus jacet, in una ex imperatoriis arcis conditus. Atenim post nefariam cædem ab his devotis capitibus patratam non obdormivit justitia, verum vindicta assecuta omnes posthac est: adeo ut quicunque manum ad occisionem illius præbue-

Joannes Tzimisces rerum potitur.

[b] Ex Homero, ut puto, Iliad. Θ. 15. Ἔνθα σιδήρειαί τε πύλαι καὶ χάλκεος οὐδός.

[c] Additum hic est secunda manu, ταφῇ.

[d] Codex, ἐπίνυξεν.

Animadversio divina in Nicephori percussores.

runt, ii omnes bonis publicatis ad summam indigentiam redacti exitiales exitus habuerint. Verum de rebus gestis Nicephori Imperatoris, deque vita et fato ejus, satis abundanter, ut arbitror, demonstratum est. Nam extra modum commorari atque dilatare orationem hoc in loco, hominum opinor nimis curiosorum esset vitium, qui, finem transeuntes scribendi, ne minima quidem relinqui vellent inexplorata. Tempus igitur jam mihi videtur, narratione de illo et actionibus illius coarctata, de rebus gestis Joannis, cognomento qui Tzimisces perhibebatur (hæc linguæ Armeniæ appellatio græce conversa muzacitzen valet: id autem, quia erat statura brevissimus, cognomen invenit), pro facultate dicere, ut res scitu utiles et memoria dignæ oblivionis voraginibus ne summergantur.

Fol. 297 *verso*.

A νηλατοῦσα μετέπειτα, καὶ δημευθέντες, κατὰ τὰ ἔσχατα πενητεύσαντες, κακοὶ κακῶς τοῦ ζῆν ἀπηλλάγησαν, ὅσοι τῆς ἐκείνου σφαγῆς αὐτόχειρες ἐξεγένοντο. Ἀλλ' ἀποχρώντως γὰρ εἰρῆσθαί μοι δοκεῖ περὶ τῶν πεπραγμένων τῷ αὐτοκράτορι Νικηφόρῳ, καὶ τῆς αὐτοῦ βιοτῆς καὶ καταστροφῆς. Τὸ δὲ πέρα τοῦ μετρίου κατατρίβειν τὸν λόγον καὶ καταλείνειν ἐκεῖ, πολυπραγμόνων ἡγοῦμαι τὸ πάθος καὶ τῆς γραφῆς B ὑπερβαινόντων τὸ πλήσμιον, οἷς μηδὲ τὸ τυχὸν παρεῖται ἀνεξερεύνητον. Δέον οὖν εἶναί μοι δοκεῖ, ταύτην τὴν περὶ ἐκείνου καὶ τῶν αὐτῷ πραχθέντων διήγησιν περιστείλαντα, καὶ περὶ τῶν τῷ Ἰωάννῃ πραχθέντων, ὃς κατ' ἐπίκλησιν Τζιμισκῆς ἐκαλεῖτο (τοῦτο δὲ τὸ τῆς Ἀρμενίων διαλέκτου πρόσρημα ὂν, εἰς τὴν Ἑλλάδα μεθερμηνευόμενον μουζακίτζην δηλοῖ· βραχύτατος γὰρ τὴν ἡλικίαν τελῶν ἐπωνυμίαν ταύτην ἐκτήσατο), κατὰ τὸ ἐνὸν ἐξειπεῖν, ὡς ἂν μὴ λήθης βυθοῖς παραῤῥυῇ ἔργα βιωφελῆ καὶ μνήμης ἐπάξια.

ΛΕΟΝΤΟΣ

ΛΕΟΝΤΟΣ ΤΟΥ͂ ΔΙΑΚΟΝΟΥ ἹΣΤΟΡΙΑΣ Ϛʹ.

LEONIS DIACONI HISTORIÆ

LIBER VI.

ά. Τοῦ δὲ αὐτοκράτορος Νικηφόρου τὸν τρόπον, ὃν εἴρηταί μοι, ἀναιρεθέντος, τὰς τῆς βασιλείας ἡνίας Ἰωάννης, ὁ κατ' ἐπίκλησιν Τζιμισκῆς, ὑποζώννυται. Ἤδη δὲ τετάρτης φυλακῆς τῆς νυκτὸς ἀρχομένης, ἑβδόμης ἡμέρας διαφανούσης[b], ἑνδεκάτης τελούσης τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς, κατὰ τὴν τρεισκαιδεκάτην ἴνδικτον τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ τετρακοσιοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ ὀγδόου ἔτους, λογάδων ἀνδρῶν στίφος, διὰ τῶν ἀγυιῶν τοῦ ἄστεος διερχόμενον, αὐτοκράτορα Ῥωμαίων τὸν Ἰωάννην σὺν τοῖς τοῦ ἤδη βασιλεύσαντος Ῥωμανοῦ παισὶν ἀνηγόρευον· οἷς ἐκ διαστήματος ἐφείπετο Βασίλειος ὁ Νόθος, Ῥωμανοῦ τοῦ πάλαι αὐτοκράτορος ἐκ Σκυθίδος υἱὸς, τῷ τοῦ προέδρου ἐκδιαπρέπων ἀξιώματι. Νικηφόρος δὲ, μόνος τῶν λοιπῶν σεβαστῶν, ἐς γέρας τῷ ἀνδρὶ ταύτην ἐκαινοτόμησε τὴν τιμήν· ὅσπερ, εἰ καὶ ἐκτομίας ἐτύγχανεν, ἀλλὰ τὴν ἄλλως δραστήριός τε καὶ ἀγχίνους ὑπῆρχεν ἀνὴρ, εὐφυῶς[d] τοῖς πράγμασιν ἐν περιστάσεσιν ἁρμοττόμενος. Συνωμότης δὲ ὢν Ἰωάννῃ, καὶ λίαν ἐκτόπως αὐτῷ φιλικῶς διακείμενος, ἐσκήπτετο πρότερον νοσεῖν, κἄπειτα πονήρως εἶχε, καὶ κλινοπετὴς ἦν. Νύχιον οὖν τὴν τοῦ Νικηφόρου μεμαθηκὼς ἀναίρεσιν, τῷ προειληφότι στίφει μετὰ σπείρας γενναίων νεανίσκων ἐπισπόμενος, σεβαστὸν βασιλέα Ῥωμαίων τὸν Ἰωάννην ἀνεκήρυττεν· εἰς τὰ βασίλειά τε αὖθις ἀνῄει, καὶ περὶ τῶν κοινῶν Ἰωάννῃ συνέπραττε, τὴν τοῦ παρακοιμωμένου πρὸς ἐκείνου τιμὴν εἰληφώς. Περὶ τῶν ξυνοισόντων οὖν αὐτοῖς βουλευσάμενοι, ἐντάλματα καὶ προστάγματα διὰ παντὸς τοῦ ἄστεος αὐθωρὸν ἔστελλον, μὴ ἐξεῖναί τινι νεωτερίζειν[e], ἢ ἐπὶ διαρπαγὰς ἀποκλίνειν· κίνδυνον γὰρ εἶναι τῷ τοιουτότροπόν τι τολμήσαντι,

A I. Nicephoro Augusto sic, quemadmodum exposui, de medio sublato, rerum habenas Joannes, cognomento Tzimisces, suscepit. [a]Jam quarta noctis vigilia ineunte, sabbato dilucescente, die mensis Decembris undecimo, indictione decima tertia anni sexies millesimi quadringentesimi septuagesimi octavi, lectorum virorum cuneus, per urbis compita circumcursans, Joannem Imperatorem Romanorum, adjunctis Romani haud ita B pridem Augusti liberis, renunciabat[c]: quos ex intervallo subsequebatur Basilius Nothus, Romani quondam Augusti ex Scythica femina filius, præsidis dignitate decoratus. Hoc munus Nicephorus primus omnium Imperatorum in honorem hominis creaverat: qui, quamvis spado, alias industrius et ingeniosus erat vir, negotiorum pro temporibus bene gerens. Hic cum Joanne conspiraverat, summa necessitudine ei adjunctus, primumque simulata valetudine postea ægrotus erat, C lectoque affixus. Is, ut noctu de Nicephori cæde cognoverat, antecedentem cohortem cum globo strenuorum adolescentium insecutus, Joannem Augustum Imperatorem Romanorum renunciavit: quo facto in palatium rediit, summamque rerum cum Joanne administravit, a quo præfecturam Cubiculi accepit. Ipsi, de his quæ e re sua forent deliberatione habita, mandata et edicta per totam urbem illico emittunt, *turbas ciere, direptionem facere ulli ne liceret: quod si quis ejusmodi aliquid ausus fuerit, pœna esto, ut caput ei ampu-*

Joannes Tzimisces à Basilio Notho Imperator renunciatus.

[a] *Hæc à Combefisio sunt versa, apud Pagi IV. 22.*

[b] *l.* διαφαυούσης, *ut 25. A.*

[c] *Hactenus Combefisius.*

[d] *Cod. mendose,* εὐφυῦς *(sic).*

[e] *Vide infra 71. D.*

tetur. Quod edictum non mediocrem terrorem Constantinopolitanis injecit, nec quisquam contra mandatum ad nova consilia animum inducere est ausus. Nam solebant in hujusmodi rerum mutationibus ex plebe homines, otio egestateque perditi, ad expilationes bonorum domuumque eversiones converti, interdum quoque ad civium cædem, ut in renunciatione Nicephori Augusti evenerat. Sed hunc forensis colluviei cœcum impetum Joannis edictum præveniendo compressit.

Fol. 298 *recto.*

A ἀφαιρεῖσθαι τῆς κεφαλῆς. Τοῦτο τὸ παράγγελμα ἐπιεικῶς Βυζαντίους ἐξεδειμάτωσε, καὶ οὐδεὶς ἐτόλμα νεοχμῶσαί τι παρὰ τὸ προσταχθέν. Εἰώθεσαν γὰρ ἐν ταῖς τοιαύταις μεταβολαῖς οἱ ἀργοὶ τοῦ δήμου, καὶ ἄποροι, ἐς διαρπαγὰς χρημάτων καὶ κατασκαφὰς οἴκων, ἔσθ' ὅτε καὶ τῶν ὁμοφύλων σφαγὰς τρέπεσθαι, καθά που καὶ ἐν τῇ ἀναῤῥήσει τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου συμβέβηκεν. Ἀλλὰ τὴν τοιαύτην ἀκάθεκτον τοῦ ἀγοραίου ὄχλου φορὰν προφθάσας ἀνέστειλε τὸ τοῦ Ἰωάννου διάγγελμα.

II. Rebus ita suspensis, Leo Curopalates, Nicephori frater, domi dormiens, cum debuisset, simul ut de cæde fratris audiverat, auri thesauros, quos pergrandes habebat, per viam spargere, plebemque urbanam, ea re excitatam, ad ultionem in tyrannos impellere (quod si inisset consilium, forsan sine sanguinis effusione Joannem imperio pellere potuisset : quod qui tunc magistratus majores gerebant, eos a Nicephoro acceperant : tum quia haud aspernandus miles ei subditus Constantinopoli erat : qui universi, dummodo consilium capere, acrique animo res novas moliri voluisset, ei præsto fuissent) : ille, ob magnitudinem calamitatis mente turbatus, nihil tale ne animo quidem complexus, quam potuit contentissimo cursu in nobilem divinæ Sapientiæ ecclesiam se conjecit, fortunæ casuique hæc committens. Interea Joannes, antequam clare in terram radios sol diffuderat, ad summas imperii dignitates suos homines extollit; prætorem, officii maritimi drungarium, vigilum præpositum, et quem noctis præfectum vocant, Nicephorianos, ab Rep. removet : hos, et quicunque illi propinquitatibus conjuncti erant, ad prædia eorum rustica, ut ibi degerent, amandat. Fratrem Nicephori, Leonem Curopalatam, et Nicephorum Patricium Leonis F., de corporis incolumitate fide data, Methymnam, quod est in Lesbo insula oppidum, relegat : præfectos omnium provinciarum devocat, suos homines in eorum locum substituit. Eodemque tempore Bardam, alterum Leonis Curopalatæ F., e patriciorum numero, Ducis dignitate ornatum, tuncque apud Chaldæum limitem agentem, demto ordine discinctum, Amasiam in exilium mittit. [e] Cum ergo tum sibi, tum rebus suis,

B β΄. Ἐν τούτοις τῶν πραγμάτων ἠωρημένων[a], Λέων Κουροπαλάτης, ὁ τοῦ Νικηφόρου σύναιμος, ἐφ' ἑστίας καθεύδων, τὴν τοῦ ἀδελφοῦ σφαγὴν διενηχθείς, δέον αὐτῷ, χρυσοῦ θησαυροὺς κεκτημένῳ πολυταλάντους, κατὰ ἄμφοδον διασπείρειν, καὶ τούτοις τοὺς ἀστικοὺς δεξιούμενον, εἰς ἐκδίκησιν κατὰ τῶν τυράννων παρακαλεῖν (εἰ γὰρ οὕτω διενοήθη, τάχ' ἂν ἀναιμωτὶ τὸν Ἰωάννην τῶν ἀρχείων κατέσπασεν· ὅτι τε οἱ τὰς τῆς πολιτείας ἐγκεχειρισμένοι[b] ἀρχὰς πρὸς τοῦ Νικηφόρου ταύτας εἰλήφεσαν· καὶ ὅτι στρατιωτικὸν ἀξιόχρεων τῶν ὑπ' ἐκείνῳ ταλαγμένων τῷ Βυζαντίῳ ἐπεχωρίαζεν· οἳ πάντες αὐτῷ βουληθέντι, καὶ πρὸς ἀλκὴν καὶ νεωτερισμὸν C ὡρμηκότι, συνήραντο ἄν)· ἀλλὰ γάρ, τῷ μεγέθει τοῦ πάθους τὰς φρένας ἐκθροηθείς, τοῦτο μὲν οὐδ' ἐπὶ νοῦν ἔλαβεν[c], ὡς εἶχε δὲ δρόμων τὸν περίπυστον τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας καταλαμβάνει σηκόν, τῇ τύχῃ καὶ τῇ φορᾷ τῶν πραγμάτων ταῦτα καταλιπών. Ὁ δέ γε Ἰωάννης, πρὶν τηλαυγῶς τῇ γῇ τὰς ἀκτῖνας προσυφαπλῶσαι τὸν ἥλιον, ταῖς μεγίσταις τῆς πολιτείας ἀρχαῖς οἰκείους ἄνδρας ἀποκαθίστησι, Πραίτωρα, καὶ τοῦ πλωΐμου Δρουγγάριον, τῆς τε βίγλης, καὶ ὃν καλοῦσι νυκτέπαρχον, τοὺς τοῦ Νικηφόρου, παραιτησάμενος· οὓς ἅμα τοῖς ἐξ αἵματος ἐκείνου ἀνήκουσιν ἐν τοῖς σφετέροις ἀγροῖς δια- D τρίβειν παρέπεμψε. Πίστεις τε τῷ τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου ὁμαίμονι Λέοντι τῷ Κουροπαλάτῃ, καὶ Νικηφόρῳ Πατρικίῳ, τῷ υἱῷ τοῦ τοιούτου Λέοντος, περὶ[d] τῶν σφῶν σωμάτων ἀπαθείας δούς, ἐς Μήθυμναν, τὴν ἐν Λέσβῳ τῇ νήσῳ κατῳκισμένην, περιορίζει· τούς τε τοπάρχας τῶν χώρων ἁπάντων μεθίστησι, καὶ οἰκείους ἀντ' ἐκείνων ἀποκαθίστησι. Τότε δὴ καὶ Βάρδαν, τὸν τοῦ Κουροπαλάτου Λέοντος υἱόν, ἐν πατρικίοις τελοῦντα, καὶ τὴν τοῦ Δουκὸς ἀξίαν ὑπεζωσμένον, κἀν τοῖς τῆς Χαλδίας ὁρίοις διατρίβοντα, τῆς ἀρχῆς παγανώσας, εἰς Ἀμάσειαν περιορίζει. Ἱκανὴν οὖν ἐντεῦθεν ἀσφάλειαν ἑαυτῷ τε καὶ

[a] *Codex*, ἠωθημένων.

[b] *Codex*, ἐγχειρισμένοι.

[c] *f.* ἔβαλε. *Odyss. A. 201, 202.* ὡς ἐνὶ θυμῷ ἀθάνατοι βάλλουσι.

[d] *Malim* περὶ τῆς.

Leo Curopalates, Nicephori Imp. frater, Methymnam relegatus.

[e] *Inde Combefisius apud Pagi IV. 22.*

τοῖς πράγμασιν ἐπιβραβεύσας, καὶ ἅπαν τὸ ὕποπτον τῆς πολιτείας ἀνακαθάρας, ἐν τοῖς βασιλείοις διέτριβε. Πέμπτον καὶ τεσσαρακοστὸν ἔτος ἦν αὐτῷ τῆς ἡλικίας, ὅτε τῆς βασιλείου ἐπέβη ἀρχῆς.

γʹ. Τὴν δὲ ἰδέαν τοιόσδε ἦν· λευκὸς μὲν τὴν ὄψιν, καὶ εὔχρους, τὴν κόμην φέρων ξανθὴν καὶ ἀραιὰν ἐπὶ μέτωπον· ὀφθαλμοὶ τούτῳ ἀνδρώδεις καὶ χαρωποί· ῥὶς λεπτή τε καὶ σύμμετρος· γένυς ἡ ἄνωθεν πυρσὴ, καὶ εἰς πλαίσιον καθειμένη[b] παρὰ τὸ μέτριον, ἡ δὲ κάτωθεν μεμετρημένη ὡς τὸ εἰκὸς, καὶ μήτι ἐνδεῶς ἔχουσα. Τὴν δὲ ἡλικίαν βραχύς τις ἦν, εἰ καὶ στέρνον εὐρὺ καὶ μετάφρενον εἶχε· γιγαντώδης δὲ τούτῳ ἐνῆν ἰσχὺς, καὶ ταῖς χερσὶν εὐαγωγία, καὶ ἀλκή τις ἀνανταγώνιστος· ἡρωϊκὴ γὰρ αὐτῷ ἀνεκέκρατο, ἀδεής τε καὶ ἀκατάπληκτος, ἐν οὕτω βραχεῖ σώματι ἀποδεδειγμένη τόλμαν ὑπερφυῆ. Ἐς ὅλην γὰρ ἀντίπαλον φάλαγγα σὺν ἀπεδειλίᾳ μόνος ὁρμᾶν, πλείστους τε κατακλαίνων, ἀπλερώτῳ[c] τάχει πρὸς τὸν οἰκεῖον αὖθις συνασπισμὸν διανέκαμπτε, κακῶν ἀπαθής· ἐν ἅλματι δὲ, καὶ σφαιρισμοῖς, καὶ ἀκοντισμοῖς, καὶ τόξων ἐντάσεσι καὶ βολαῖς, πάντων κατημεγέθει τῶν κατὰ τὴν αὐτὴν γενεάν. Λέγεται, ὡς κέλητας ἵππους τέτταρας στοιχηδὸν ἱστὰς, ἐκ τοῦ θατέρου μέρους καθαλλόμενος, ἐπὶ τὸν πύματον ὥς τις πτηνὸς ἐφίζανε. Βέλος τε ἀφιεὶς οὕτω κατεστοχάζετο τοῦ σκοποῦ, ὡς διὰ δακτυλίου ὀπῆς ἱέναι ἀπευθύνειν αὐτό· τοσοῦτον ὑπερέβαλλε καὶ τὸν παρ' Ὁμήρου μεγαλαυχούμενον νησιώτην, τὸν διὰ τῶν πελέκεων τὸν ὀϊστὸν[d] διευθύναντα. Σφαῖραν τε ἐκ σκύτους κατειργασμένην ὑελίνου σκύφους ἐν τῷ πυθμένι ἐπιτιθεὶς, μύωπί τε τὸν ἵππον κεντρίζων καὶ τὸν δρόμον ἐπιταχύνων, ῥάβδῳ παίων τὴν σφαῖραν, αὐτὴν μὲν ἀναθρώσκειν καὶ πέτασθαι κατειργάζετο· τὸ δὲ δὴ σκύφος ἀμετακίνητον καὶ ἄθραυστον κατὰ χώραν μένειν ἐλίμπανε. Μεγαλόδωρός τε καὶ φιλοδωρότατος παρὰ πάντας ἦν· οὐδεὶς γὰρ αὐτὸν αἰτησάμενος τῶν ἐλπίδων κενὸς ἀπηλλάττετο. Πᾶσι δὲ φιλαγάθως καὶ ἱλαρῶς ἐφιλανθρωπεύετο, προφητικῶς τὸ ἔλαιον τῆς εὐποιΐας κιχρῶν[f]· καὶ εἰ μὴ Βασίλειος ὁ παρακοιμώμενος αὐτὸν ἐπεῖχε τῆς ἀπλήστου περὶ τὸ εὐεργετεῖν τοὺς ὁμοφύλους ῥοπῆς, κἂν τοὺς βασιλικοὺς θησαυροὺς εἰς τὴν τῶν δεομένων διανομὴν θᾶττον συνεξεφόρησεν. Ἐλάττωμα δὲ Ἰωάννῃ τοῦτο προσῆν, ὅτι τε περὶ πότους ἔστιν ὅτε παρὰ τὸ προσῆκον ἐκώμαζε, καὶ περὶ τὰς τοῦ σώματος ἡδονὰς διεπτόητο.

satis prospexisset, ac quicquid suspectum videbatur, e civitate amolitus esset, in palatio morabatur. Annum tum ætatis agebat quintum supra quadragesimum, cum rerum summam capessivit[a].

III. Quod ad speciem ejus attinet, talis erat: vultus candidus, probi coloris: coma flavens, rara per frontem: oculi acres, cærulei: nasus gracilis et justæ magnitudinis: barba in superiore labro rufa et ad latus nimio plus depressa, in inferiore bonæ convenientisque mensuræ, nihil decurtatum habens. Quod ad staturam, pectore licet et dorso bene latis, pusillus tamen videbatur: sed erat in homine giganteum robur, in manibus agilitas et vis quædam, contra quam resistere vanum fuisset: hæc, tanta quanta in heroïbus fuisse dicitur, animo ejus admista, metu carens, adversis immota, incredibilem in tam exiguo corpore pariebat fidentiam. In confertam hostium frontem non timebat solus irrumpere, compluribusque interfectis præcipiti celeritate ad suorum aciem incolumis se recipiebat: saltu, pila, jaculatione, arcus intentione et jactu, omnes illius ætatis superabat. Ut fertur, equis desultoriis IV æquata fronte collocatis, ab una parte emicans, in novissimo, qui in altera parte erat, tanquam volucris aliquis subsedit. Spiculum emittens ita collimabat in scopum, ut per annuli foramen illud trajiceret: tanto superabat vel insularem illum ab Homero celebratum, per ascias sagittam transmittentem. Globum ex corio factum in vitrei scyphi fundum deponens calcarque equo subjiciens, citato cursu prætervectus, globum quidem, bacillo percussum, impellebat, ut de fundo exiliens per aërem ferretur: scyphum immotum, nedum incolumem, in eodem loco manentem reliquit. [e] Donis magnificus et munificus supra omnes erat: quisquis enim ab eo petiisset, spe nunquam frustratus abibat. Ita cunctis benigne ac hilariter humanitatis officia præstabat, prophetæ modo oleum beneficentiæ commodans: ac nisi Basilius Cubiculi præfectus insatiabilem illum impetum cives demerendi retardasset, ipsos quoque imperii thesauros erogatione in egenos celeriter exhausisset. Hoc Joanni vitium hærebat, quod nimirum potibus, vinoque ac comessationibus quandoque plus æquo indulgebat, corporisque voluptatibus avide inhiabat.

[a] *Hactenus Combefisius.*

Forma, statura, species Joannis Tzimiscæ.

[b] *Codex*, καθημένη.

Fol. 298 *verso*.

[c] *Sic Codex: f.* χαλαχτίνων, ἀπλέρῳ τῷ τάχει. *Sic* ἀπλέρῳ δὲ τάχει *70. B.*

Ejus mira agilitas in exercitatione campestri.

[d] *Cod.* ἰστόν.

[e] *Inde Combefisius apud Pagi IV. 22.*

Virtutes et vitia.

[f] *Conf. III Reg. XVII. 16.*

IV. Verum sic quidem septem dierum spatio composita illi Rep., assertoque imperio, qua nemo ratione unquam putaverit (cum enim in maximis rerum mutationibus magna plerumque seditio et turbatio suscitetur, tunc, fortuna nescio qua, modestia altumque silentium populum tenuit, sublato Nicephoro Augusto, cum præterea nemo alius satellitum vel in genam pugnum accepisset), ad divinum magnumque Dei Sapientiæ delubrum venit, ut a patriarcha ex more diademate caput cingeretur. Ita enim moribus receptum, ut qui Romanum imperium adeant, in templi ambonem ascendant, et ab eo qui pro tempore sacris præest, bene ipsis apprecato, diadema capiti impositum accipiant. Polyeuctus tunc sedem patriarchalem tenebat. Is, vir sane divinus et spiritu fervens, quamvis ætate effœtus, Imperatori denunciat, non ei licere in ecclesiam ingredi, nisi antea Augustam aula expulerit, ac Nicephori Imperat. percussorem, quisquis ille esset, ostenderit: ad hoc, decretum synodo remitteret, quod præter fas Nicephorus novasset. Is enim, sive eo animo, ut res sacras, a quibusdam sacerdotibus immutatas, ut sibi videbatur, restitueret, sive quod rem divinam quoque, quod nefas, subjicere sibi vellet, decretum conficere episcopos coëgerat, ne quid rerum ecclesiasticarum nisi ejus nutu sibi permitterent. Hæc Polyeuctus Imperatori ut faceret injunxit: alioquin non licere in sacram intrare ædem. Is, illa accepta conditione, tum Augustam aula amovit, et in insulam, quam Proten vocant, relegavit: tum Nicephori decretum synodo remisit, Leonemque Balantem ostendit, illum, nec alium quenquam, Nicephori percussorem interfectoremque fuisse affirmans. In hunc modum Joannes in ecclesiam admissus, et a Polyeucto coronatus, in palatium reversus est, ab omni militari urbanaque multitudine faustis acclamationibus acceptus.

Polyeuctus patriarcha Joannem Tzimiscem ab aditu S. Sophiæ arcet.

Fol. 299 *recto.*

[a] *Codex,* ἐπαγάγοι· *f.* ἀπαγάγοι.

Coronatur.

A δ΄. Ἀλλ' οὕτω μὲν ἐν ἡμέραις ἑπτὰ τὰ τῆς πολιτείας διοικησάμενος, καὶ τὴν ἀρχὴν ἑαυτῷ κρατυνάμενος, καὶ ὡς οὐκ ἄν τις ᾠήθη ποτὲ (ἐν γὰρ ταῖς μεγίσταις τῶν πραγμάτων μεταβολαῖς, πολλῆς, ὡς εἰκὸς, στάσεως ἀναῤῥιπιζομένης καὶ ταραχῆς, τότε, οὐκ οἶδ' ὅπως, παρατυχὸν εὐκοσμία τις καὶ βαθεῖα σιγὴ τὸν δῆμον κατέσχε, τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου ἀναιρεθέντος, καί τινος ἑνὸς τῶν ὑπασπιστῶν ἑτέρου μηδενὸς κἂν ἐπὶ κόῤῥης εἰληφότος κόνδυλον), ἐς τὸν θεῖον καὶ μέγαν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας σηκὸν εἰσφοιτᾷ, ὡς πρὸς τοῦ πατριάρχου κατὰ τὸ εἰθισμένον τῷ βασιλείῳ διαδήματι B ταινιωθησόμενος. Εἴθισται γὰρ τοὺς νέον τῆς Ῥωμαϊκῆς ἡγεμονίας προσεπιβαίνοντας ἐπί τε τὸν ἄμβωνα τοῦ νεὼ ἀνιέναι, καὶ πρὸς τοῦ κατὰ καιροὺς ἱεράρχου εὐλογεῖσθαί τε, καὶ τῷ βασιλείῳ στέφει ταινιοῦσθαι τὴν κεφαλήν. Ὁ δὲ Πολύευκτος τὸν τῆς πατριαρχίας τότε θρόνον κατεῖχε. Θεῖός τέ τις ὢν καὶ ζέων τῷ πνεύματι, εἰ καὶ τὴν ἡλικίαν ἔξωρος ἦν, μὴ ἐξεῖναί οἱ ἐδήλου τῷ βασιλεῖ ἐς τὸ ἱερὸν εἰσελαύνειν, πρὶν ἂν τὴν Αὐγοῦσταν τῶν βασιλείων ἐξαγάγῃ[a], καὶ τὸν ἀναιρέτην τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου, ὅσπερ ἂν εἴη, καθυποδείξῃ· καὶ προσέτι τὸν τόμον τῇ συνόδῳ προσαποτίσῃ, ὃν ὁ Νικηφόρος παρὰ C τὸ εἰκὸς ἐνεώχμωσεν. Ὁ γὰρ Νικηφόρος, εἴτε τὰ θεῖα πρός τινων τῶν ἱερέων κινούμενα βουλόμενος διορθοῦν, ὡς ᾤετο, εἴτε κατεξουσιάζειν καὶ τῶν ἱερῶν, ὅπερ ἔκσπονδον ἦν, τόμον σχεδιάσαι τοὺς ἱεράρχας κατεβιάσατο, μήτι τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἐκτὸς τῆς ἐκείνου ῥοπῆς ἐνεργεῖν. Ταῦτα μὲν ὁ Πολύευκτος τῷ βασιλεῖ ποιεῖν εἰσηγεῖτο· ἄλλως γὰρ οὐχ οἷόν τε ἐξεῖναι αὐτῷ ἐς τὰ θεῖα εἰσιτητέον ἀνάκτορα. Ὁ δὲ, τὴν τοιαύτην φάσιν δεξάμενος, τήν τε Αὐγοῦσταν τῶν ἀνακτόρων κατήγαγε, καὶ κατὰ τὴν νῆσον τὴν λεγομένην Πρώτην περιώρισε, τόν τε τοῦ Νικηφόρου τόμον τῇ συνόδῳ ἐπέδωκε, καὶ Λέοντα τὸν Βαλάντην καθυπεδείκνυεν, αὐτό- D χειρα τοῦ Νικηφόρου καὶ αὐθέντην πεφηνέναι τοῦτον, οὐκ ἄλλον, ἰσχυριζόμενος. Οὕτως εἰς τὸν θεῖον σηκὸν ὁ Ἰωάννης παραδεχθεὶς, καὶ πρὸς τοῦ Πολυεύκτου στεφθεὶς, ἐς τὴν βασίλειον ἑστίαν παλινοστεῖ, παρὰ παντὸς τοῦ τε στρατιωτικοῦ πλήθους καὶ τοῦ δημοτικοῦ εὐφημούμενος.

V. Inde exiguum aliquid induciarum ac remissionis nactus, quas jam pridem possidebat fortunas bipartito distribuit: nam magnæ illi erant, partim à majoribus relictæ (quippe cum Joannes clarissima ortus prosapia esset, paterna

Joannes Imp. bona quæ privatus habuerat, pauperibus distribuit.

[b] *Sic Codex.*

ε΄. Ἐντεῦθεν ἐκεχειρίας μικρᾶς καὶ ῥᾳστώνης δραξάμενος, τὴν προσοῦσαν αὐτῷ κτῆσιν ἀνέκαθεν δίχα διαιρήσας[b]· πολλὴ δέ τις ἦν ἔκ τε τῶν προγόνων αὐτῷ καταλειφθεῖσα (λαμπροτάτου γὰρ γένους ὁ Ἰωάννης κατήγετο, πρὸς

μὲν

A μὲν πατρὸς εὐγενὴς τῶν ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν[a], ἐκ δὲ μητρὸς ἀνεψιὸς Νικηφόρου τοῦ αὐτοκράτορος), καὶ ἐκ τῶν βασιλικῶν δωρεῶν, ἣν διὰ τὰ ἐν πολέμοις αὐτοῦ τρόπαια φιλοτίμως ἀπεφέρετο· τὴν μὲν τοῖς ὁμόροις καὶ ἀγχιτέρμοσι γεωργοῖς ἀφῆκε διανείμασθαι· τὴν δὲ τῷ καταντιπέρας Βυζαντίου τῶν λελωβημένων νοσοκομείῳ ἠφώρισε[b], προσεπιδομήσας τοῖς παλαιοῖς δόμοις τῶν τῇ ἱερᾷ νόσῳ καμνόντων καὶ ἑτέρας οἰκίας. Καὶ τούτων τὸν ἀριθμὸν πολυπλασιάσας, ἀνιών τε καὶ ὡς αὐτοὺς παραγινόμενος, διένεμέ τε τούτοις χρυσὸν, καὶ τὰ ἡλκωμένα καὶ τῇ νόσῳ κατειργασμένα τούτων μέλη οὐκ ἀπηξίου θεραπεύειν κατὰ τὸ ἐνὸν, B καίτοι ἀβρότατος ὢν καὶ λίαν φιλόκαλος. Τοσοῦτον εἶχε τὸ φίλοικτόν τε καὶ συμπαθὲς πρὸς τὸ κάμνον τῆς φύσεως, παρὰ φαῦλον, ὅτε πως τούτοις ἀπήντα, τόν τε τῆς βασιλείας ὄγκον καὶ τὸν ἐκ τῆς ἀλουργίδος ἀποτικτόμενον τῦφον τιθείς. Φόρων τε ἀτέλειαν τῷ τῶν Ἀρμενιακῶν θέματι παρέσχεν· ἐκεῖθεν γὰρ ὥρμητο. Τῆς δὲ ῥόγας ἐνστάσης, ἣν ἥ τε σύγκλητος καὶ τὸ τῆς πολιτείας εὐγενὲς καὶ ἐλλόγιμον παρὰ τῆς βασιλικῆς χειρὸς ἀποφέρεται, πᾶσι τοῖς ἠξιωμένοις ταυτησὶ τῆς δωρεᾶς, προοῖκα τὴν ῥόγαν ἐπηύξησε, φιλοτίμῳ καὶ φιλαγάθῳ γνώμῃ κινούμενος.

C ς'. Ἤδη δὲ τῆς πρὸς Ὀρόντῃ μεγάλης Ἀντιοχείας πρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου ἁλούσης, καὶ τοῦ ἱεραρχοῦντος χηρευούσης (ὁ γὰρ τὸ πρότερον κατάρχων ταύτης Ἀγαρηνὸς τὸν πατριάρχην Χριστοφόρον, ἀποστολικὸν ἄνδρα τε καὶ θεσπέσιον, ἀνεῖλεν, ἀκόντιον κατὰ τῶν στέρνων αὐτοῦ διελάσας, ἔγκλημα τἀνδρὶ εἰς[d] τὸν σωτῆρα Χριστὸν ἐπάγων εὐσέβειαν), ταύτης τὸν συνοικισμὸν προὔργιαίτερον ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ποιούμενος, διὰ σπουδῆς εἶχε καὶ πολὺς ἦν ἐγκείμενος, τῆς ἱεραρχίας ταύτης τὸν ἄξιον εὑρεῖν. Ἀλύοντι δὲ[e] τούτῳ καὶ γνωματεύοντι, ἐπὶ νοῦν ἦλθεν ὁ ἐκ Κολωνείας Θεόδωρος, ἀνὴρ ἐξ ὀνύχων τὸν ἐρημικὸν καὶ ἀπράγμονα βίον αἱρε- D τισάμενος, καὶ πολλοῖς ἱδρῶσιν ἀσκητικοῖς τὸ σαρκίον καταδαμάσας. Τρίχινον γὰρ ῥάκος ἐνδιδυσκόμενος, καὶ τούτῳ περικαλύπτων τὸν σίδηρον, ὃν ἔφερε τυραννῶν τὸ σωμάτιον, οὐ πρότερον αὐτὸ ἀπεσκευάζετο, πρὶν ἂν διεῤῥύη τε ὅλον, καὶ εἰς οὐδὲν ἐχρημάτιζε. Λέγεται δὲ, τὸν τοιοῦτον μοναστὴν Νικηφόρῳ τε πρότερον, καὶ αὖθις Ἰωάννῃ, τὴν τῆς βασιλείας θεοκλυτῆσαι ἀνάῤῥησιν. Τοῦτον τῷ Βυζαντίῳ τότε παρουσιάζοντα ὁ Ἰωάννης προσάγει τῷ Πολυεύκτῳ· ὁ δὲ, ἅμα τοῖς ἐνδημοῦσι τῶν ἐπισκόπων τὸν ἄνδρα ἐξητακὼς, ἐφευρών τε τὴν μὲν θύραθεν

stirpe nobilis ex partibus Orientis, materna Nicephoro Augusto consobrinus), partim Impp. donationibus auctæ, effusa in ipsum largitate ob tanta illius bellica tropæa: harum itaque partem alteram finitimis ac vicinis agricolis distribui sivit: alteram nosocomio leprosorum e regione Byzantii sito assignavit, vetustis ædificiis eorum, qui sacro morbo laborabant, novas structuras adjiciens. Ipsorumque numero multiplicato, atque ad eos ascendens et accedens, aurum erogabat, ulcerosaque atque morbo confecta eorum membra fovere, quatenus licebat, non recusabat; idque cum maxime delicatus, lautusque cumprimis esset. Tanta nimirum miseratione ducebatur, laborantique naturæ condolebat, si quando illis occurreret, majestatem imperii et fastum purpuræ flocci pendens[c]. Vectigalium quoque immunitatem Armeniorum themati dedit: inde enim oriundus erat. Cumque roga instaret, quam senatus ac Reipublicæ nobiles proceresque ex Imperat. manu reportare solent, omnibus qui illa largitione dignabantur, sponte rogam auxit, animo gloriæ et virtutis studioso inductus.

VI. Antiochia magna ad Orontem à Nicephoro Augusto capta, cum esset antistite sacrorum viduata (nam qui ante in ea dominatus erat Saracenus Christophorum patriarcham, apostolicum ac divinum virum, pilo per pectus adacto interfecerat, crimini ei dans pietatem in servatorem Christum), illius conjugio consulere cupiens, Joannes Imperator magno studio ad id incumbebat, ut aliquem amplissimo huic sacerdotio dignum inveniret. Qua de re cum multum diuque cogitasset, venit ei in mentem Theodorus Coloniensis, vir qui à teneris unguiculis, solitaria ac quieta vita electa, multis asceticis sudoribus animi appetitiones edomuerat. Cilicia enim indutus tunicula, hanc ferro, quod ad cruciandum corpus ferebat, superinjectam, deponere non solebat, priusquam omnino difflueret, ad nihilumque redigeretur. Idem dicitur monachus Nicephoro primum, deinde Joanni, imperium prædixisse. Hunc, cum tunc Constantinopoli esset, Joannes adducit ad Polyeuctum: qui una cum episcopis in urbe præsentibus viri scientiam examinans, ubi sæcularibus

[a] *Ex Jobo I, 3.* καὶ ἦν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος εὐγενὴς τῶν ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν.

[b] *Sic Codex: vide notas.*

Fol. 299 *verso.*

[c] *Hactenus Combefisius apud Pagi IV. 23.*

[d] *Sic: forte hic deest* τήν.

[e] *f.* δὴ

Theodorus Coloniensis patriarcha Antiochiæ constitutus.

quidem litteris haud ita excultum, in divinis vero et nostris studiosissime exercitatum invenit, consecrat eum patriarcham Antiochiæ. [a] Porro Polyeuctus, cum paucos dies à Theodori ordinatione superstes fuisset, ex humanis migrat, pro monumento ecclesiæ virtutum simulacris, divinæque et humanæ sapientiæ scientiæque notitia, qua ad summum excultus fuit, relictis. Polyeucto annos tres et decem patriarchatus gubernacula moderato atque ad beatam vitam translato, operam dedit Joannes Imperator, ut in sacerdotali throno virum virtutibus atque moribus multitudini antestantem collocaret. Postridie igitur, convocatis in palatium episcopis et senatu, dicere sic est exorsus [c]:

[a] *Combefisius apud Pagi IV. 24.*

Polyeuctus patriarcha moritur.

[b] *Codex,* προχείρησιν.

[c] *Hactenus Combefisius.*

Fol. 300 *recto.*

VII. *Equidem unam potestatem cerno, summam illam et principem, quæ ex nihilo ad essentiam produxit visibilis et invisibilis mundi fabricam. Sed in hac vita et in terrestri hoc errore duas novi, sacerdotium atque imperium, quarum illi quidem animarum curam, huic corporum regimen tradidit opifex ædificatorque mundi, ut neutra pars his moderatoribus egeret, sed integra et incorrupta conservaretur. Nunc, quoniam fatale debitum is qui ecclesiam regebat, exsolvit, primo quidem ad illum oculum pertinet, cui abditum est nihil, et cui, vel antequam concepta sunt, studia hominum innotescunt. ut vir omnibus præstans ad rerum divinarum administrationem producatur.* [d] *Ego vero virum, cujus à longo tempore indubitatum periculum feci, hunc in ecclesiasticam sedem proveho: ne lateat in angulo vitam tolerans vir omnis generis virtutum excellentiis clarus, cui et prænoscendi futura Deus donum concessit. Multa enim mihi ejus generis divino edidit oraculo, quæ temporibus suis evenerunt.* Hac oratione habita, Imperator Basilium solitarium in medium produxit, qui, a tenero arrepta vita monastica, laborum asceticorum crebra certamina in verticibus Olympi ediderat. Hunc in patriarchales ædes jussit demigrare. Postridie ejus diei (qui erat ea dominica, qua rectam fidem de cultu venerandarum imaginum sanxerunt divini patres) Basilius summi sacerdotii unctionem accipit, atque œcumenicus patriarcha renunciatur.

[d] *Combefisius apud Pagi IV. 24.*

Basilii patriarchæ creatio.

VIII. Joanni vero Imperatori multis curis anceps pendebat animus, ad quam

A παιδείαν οὐ πάνυ ἠκριβωκότα, τήν γε μὴν θείαν καὶ ἡμετέραν ἐξησκημένον φιλοτιμότατα, χειροτονεῖ αὐτὸν πατριάρχην Ἀντιοχείας. Ὁ δὲ Πολύευκτος, μικρὰς ἡμέρας ἐπιβιοὺς μετὰ τὴν Θεοδώρου προχείρισιν[b], μεταλλάττει τὸν βίον, μνημεῖα τῇ ἐκκλησίᾳ καταλιπὼν τὰς τῶν ἀρετῶν εἰκόνας, καὶ τὴν γνῶσιν τῆς θείας καὶ ἀνθρωπίνης σοφίας καὶ ἐπιστήμης, ἣν εἰς ἄκρον ἐξήσκησε. Τοῦ δὲ Πολυεύκτου ἐπὶ τρισκαίδεκα ἐνιαυτοὺς τὰς τῆς πατριαρχίας ἡνίας ἰθύναντος, καὶ πρὸς τὴν μακαρίαν μεταναστάντος κατάπαυσιν, σπουδὴ ἐξεγένετο τῷ αὐτοκράτορι Ἰωάννῃ, εἰς τὸν τῆς ἱεραρχίας θρόνον ἄνδρα ἐπιβιβάσαι τὸν ἀρε- B ταῖς καὶ τρόποις τῶν πολλῶν ὑπερφέροντα. Τῇ γοῦν ὑστεραίᾳ ἐς τὴν βασίλειον αὐλὴν τοὺς ἱεράρχας εἰσκαλεσάμενος καὶ τὴν σύγκλητον, ἔφησε τοιαῦτα·

ζ'. Μίαν ἀρχὴν ἐξεπίσταμαι, τὴν ἀνωτάτην καὶ πρώτην, ἥτις ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι τὸ τοῦ ὁρατοῦ καὶ ἀοράτου κόσμου παρήγαγε σύστημα. Δύο δὲ τὰς ἐν τῷδε τῷ βίῳ γινώσκω καὶ τῇ κάτω περιφορᾷ, ἱερωσύνην καὶ βασιλείαν, ὧν τῇ μὲν τὴν τῶν ψυχῶν ἐπιμέλειαν, τῇ δὲ τὴν τῶν σωμάτων κυβέρνησιν ἐνεχείρισεν ὁ δημιουργός, ὡς ἂν μὴ τούτων χωλεύσοιτο μέρος, ἄρτιόν τε καὶ ὁλόκληρον διασώζοιτο. Τοίνυν, C ἐπεὶ τὸ χρεὼν ὁ τὴν ἐκκλησίαν ἰθύνων ἐξέτισεν, ἔργον μὲν τούτου τοῦ ἀλαθήτου πέφυκεν ὀφθαλμοῦ, τὸν κατευμεγεθοῦντα πάντων εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν θείων παραγαγεῖν, ᾧ καὶ πρὸ τοῦ πλασθῆναι τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν ἀνθρώπων διέγνωσται. Αὐτὸς δὲ, οὗ πεῖραν ἀνδρὸς ἀναμφίλεκτον ἐκ τοῦ μακροῦ χρόνου παρείληφα, τοῦτον ἐπὶ τῶν θώκων ἀναβιβάζω τῶν ἐκκλησιαστικῶν· ὡς μὴ λάθοι κατὰ γωνίαν τὸν βίον διηντληκὼς ἄνθρωπος παντοδαποῖς προτερήμασι κλεϊζόμενος, ᾧ γε καὶ τὸ προορατικὸν ἐκ Θεοῦ δεδώρηται χάρισμα. Πολλὰ γάρ μοι τῶν μελλόντων ἀνεῖλε θείᾳ ὀμφῇ, ἐκβάντα ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν. Εἶπεν ὁ βασιλεὺς, καὶ εἰς μέσον παρή- D γαγε τὸν ἀναχωρητὴν Βασίλειον, ὃς ἐξ ὀνύχων τὸν μονήρη βίον αἱρετισάμενος, συχνοὺς ἀγῶνας ἱδρώτων ἀσκητικῶν ἐν ταῖς τοῦ Ὀλύμπου ἀκρωρείαις ἐπεδείξατο. Τοῦτον ἐς τὴν πατριαρχικὴν ἑστίαν ἀνιέναι παρεκελεύσατο· τῇ δὲ ἐπιούσῃ (αὕτη δὲ ἦν ἀναστάσιμος ἡμέρα, καθ' ἣν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν περὶ τῆς τῶν σεπτῶν εἰκόνων προσκυνήσεως οἱ θεῖοι πατέρες ἐκράτυναν) τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ὁ Βασίλειος χρίσμα δέχεται, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἀνακηρύττεται.

η'. Ἰωάννῃ δὲ τῷ αὐτοκράτορι πολλαῖς ταῖς φροντίσιν ἐταλαντεύετο ἡ διάνοια, ποία δὴ προ-

τέρα δοίη τὴν ῥοπὴν ἐν τριόδῳ ἀπειλημμένος, A καὶ μὴ παρενεχθείη τοῦ δέοντος. Ἥ τε γὰρ σπάνις τῶν ἀναγκαίων καὶ ὁ λιμὸς ἐκβαθύνας, ἐπὶ τριετῆ καιρὸν τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν ἐπεβόσκετο· ἐπέκειτο δὲ καὶ ἡ Ῥωσικὴ κίνησις οὐ χρηστὰς ὑποτιθεμένη ἐλπίδας, καὶ ἡ τῶν Καρχηδονίων καὶ Ἀράβων κατὰ τῆς ἐπὶ Συρίαν Ἀντιοχείας, ἄρτι προσκληθείσης Ῥωμαίοις, καταδρομή. Τὸ μὲν οὖν ἄμαχον κακὸν τοῦ λιμοῦ τῇ σιταγωγίᾳ, ἣν ἐκ τῶν ἁπανταχῇ ἐμπορείων προνοίᾳ διὰ τάχους συνήγαγε, διέλυσε, στήσας τὴν νομὴν τοῦ τοσούτου δεινοῦ. Τὴν δέ γε ὁρμὴν τῶν Ἀγαρηνῶν τῇ τῶν Ἑῴων στρατευμάτων παρατάξει B ἀνεχαίτισε, Νικολάου τοῦ Πατρικίου στρατηγοῦντος· ὅστε οἰκεῖος ὢν σπάδων τῷ βασιλεῖ, ἐμπειρίαν ἐκ πολλῆς μελέτης τῶν ἀγώνων ἐκέκτητο. Πρὸς μέντοι τὸν Σφενδοσλάβον, τὸν τῆς Ῥωσικῆς πανοπλίας κατάρχοντα, ἔγνω διακηρυκεύεσθαι. Καὶ δὴ πρέσβεις ὡς αὐτὸν ἐκπέμπει, παραγγέλλων αὐτῷ, τὸν πρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου ἐπὶ τῇ καταδρομῇ τῶν Μυσῶν ὑπεσχημένον ἀνειληφότα μισθὸν, ἐπὶ τὰ σφῶν ἤθη καὶ τὸν Κιμμέριον μετανίστασθαι Βόσπορον, τὴν δὲ Μυσίαν παραλιπεῖν, Ῥωμαίοις προσήκουσαν, καὶ ἀπόμοιραν τελοῦσαν Μακεδονίας ἀνέκαθεν. Λέγεται γὰρ Μυσοὺς ἀποίκους τῶν ὑπερβορέων Κοτράγων, Χαζά- C ρων τε καὶ Χουμάνων[b] ὄντας, τῶν οἰκείων μεταστῆναι ἠθῶν· ἀλωμένους δὲ κατὰ τὴν Εὐρώπην, ταύτην κατειληφέναι καὶ κατοικῆσαι, Κωνσταντίνου,· ᾧ Πωγωνάτος ἐπίκλησις, τότε Ῥωμαίων ἡγεμονεύοντος· ὁμωνύμως δὲ τὴν χώραν ἀπὸ Βουλγάρου (τοῦ σφῶν φυλάρχου) Βουλγαρίαν καλέσαι.

prius incumberet in trivio constitutus, neque à recto consilio aberraret. Tunc enim annonæ penuria, altaque fames jam triennium Romanum imperium depascebatur : imminebat Russorum motus, haud lætas spes ostendens, et Carthaginensium atque Arabum adversus Antiochiam Syriæ incursus, quæ Romanæ ditioni nuper accesserat. Sed famis insuperabile malum commeatu ex omnibus ubique emporiis diligenter celeriterque subvecto dissolvit, gravis adeo mali vi inhibita. Saracenorum impetum Orientalium copiarum acie repressit, Nicolao Patricio duce : is, cum domesticus spado esset Imperatoris, multa exercitatione peritiam rei bellicæ erat nactus. Cum Sphendoslabo, Russici exercitus principe, agere de pace statuit. Ita missis ad eum legatis denunciat, ut, accepta mercede invasionis Mœsiacæ à Nicephoro promissa, ad suas sedes et Cimmerium Bosporum se recipiat, Romanis Bulgariam, utpote ad ipsos attinentem, et quæ antiquitus Macedoniæ portio fuisset, relinquat [a]. Nam dicuntur Bulgari, ex gentibus supra aquilonem habitantibus, Cotragis, Chazaris et Comanis, profecti, sedes patrias reliquisse, errantesque per Europam cepisse habitasseque eos fines tempore quo apud Romanos Constantinus cognomento Pogonatus imperabat, regionemque à Bulgaro (is genti præerat) Bulgariam nominasse.

Legatio ad Sphendoslabum Russorum principem.

Fol. 300 *verso.*

[a] *Hactenus Combefis. apud Pagi, IV 24.*

[b] *Codex,* Χαράρων *et,* Χουνάβων.

Bulgarorum origines.

θʹ. Ἄδεται καὶ ἕτερος περὶ τούτων λόγος, ὧδέ πη ἔχων· Ἰουστινιανοῦ, τοῦ Ῥωμαίων αὐτοκράτορος, ὑπὸ Λεοντίου ἐκτμηθέντος τὴν ῥῖνα καὶ κατὰ τὴν Χερσῶνα περιορισθέντος, ἐπείπερ ἐκεῖθεν αὐτῷ διαδρᾶναι πολυτρόπως ἐγένετο, ἐς τὴν Μαιῶτίν τε ἀφικέσθαι, καὶ τὸ Μυσῶν ἔθνος D προσεταιρίσασθαι, ἐφ' ᾧ, τήν τε βασιλείαν αὐτῷ ἀνασώσασθαι, καὶ μισθοὺς μεγάλους ἐναπολήψεσθαι. Τοὺς δὲ ἕψεσθαί[c] τε αὐτῷ, καὶ πρὸς αὐτοῦ, τῆς βασιλείας αὖθις ἐπειλημμένου, εἰληφέναι τὴν χώραν, ὅσην ὁ Ἴστρος ἐντὸς Μακεδόνων περιορίζει· καὶ τὴν μετοίκησιν ταύτῃ ποιήσασθαι, καὶ πολλὰ πολέμων ἔργα καὶ ἀνδραποδισμῶν προξενῆσαι Ῥωμαίοις, πολεμησείοντας ἀεὶ, καὶ τὰ Θρᾳκῷα κατατρέχοντας κλίματα. Ῥωμαίους δὲ ἀντεπιέναι τούτοις· τοὺς δὲ τὴν ἐκείνων οὐχ ὑφισταμένους ἀλκὴν, ἐπ' ἀμφιλαφῶν χωρίων λόχμας καταδύεσθαι,

IX. Commemoratur etiam altera de illis narratio, ejusmodi : Justinianum Romanorum Augustum, à Leontio naso amputato Chersonem relegatum, postquam, dolo inde evadendi facultatem nactus, ad Mæotidem appulisset, Bulgarorum nationem ad suas partes pertraxisse, *restituerent sibi imperium, præmia hujus rei magna percepturos.* Secutos Bulgaros ab ipso, cùm iterum in imperium venisset, accepisse regionem, quantam Ister cis Macedoniam ambit : huc migrationem fecisse, moxque multa bellorum incommoda, hominibus in servitutem raptis, induxisse Romanis, animis semper ad bellum erectis, Thraciæ agros incurrentes. Romanos quidem ivisse contra; sed Bulgaros, quod illorum virtutem sustinere non possent, spatiis silvestribus in insidias se abdi-

[c] *Sic Cod. fort.* ἑπέσθαι.

disse, fraudeque locorum nostros vicisse. Cumque jam usque ab illius temporibus multa ibi bella commissa sint, fortibus ducibus occisis, ita ut Nicephorus quoque antiquior ille Augustus in acie adversus Bulgaros caderet, a solo Constantino Copronymo, deinde ab hujus nepote Constantino, Irenes Augustæ F., denique nostra memoria ab Joanne Augusto, qui Mœsorum oppida vi expugnavit, victos Bulgaros perhibent: neque ullus alius Romanorum exstitisse traditur, qui illos in ipsorum regione debellarit. Sed de his satis.

X. Sphendoslabus, Bulgarica victoria elatus, et barbara audacia magnos spiritus sumens (jam enim firme regionem tenebat), cum timidos Bulgaros attonitosque insita crudelitate reddidisset (nam, cum Philippopolim bello cepisset, hominum millia viginti in oppido comprehensorum crudeliter more barbaro palis suffixisse dicitur, sicque, quoscunque ad illum diem restitissent, vehementer perculsos in deditionem accepisse), superba et audacia responsa legatis Romanorum dedit: *Nunquam fore, ut regione fertili se abstineret; nisi post grandis pecuniæ pensionem, factaque redemtione oppidorum et captivorum, quotquot bello cepissent. Quam si pecuniam Romani pendere nollent, quin decederent illico ex Europa, in quam jus haberent nullum, in Asiam transirent: non aliter sese putare, Russos cum Romanis pacem facturos.* Joannes Augustus ubi à Scytha hoc responsum tulerat, per remissos legatos hæc renunciat: *Pacem jam usque a patrum tempore ad nos perductam, quamque inconcussam interventu suo Deus conservavit, minime a nobis arbitramur dissolvi debere: quod credimus, providentiam esse cuncta administrantem, quodque Christianorum statuta profitemur. Quare suademus vobis ut amicis, et hortamur, e provincia neutiquam ad vos pertinente statim abeatis, sine ulla mora aut recusatione, persuasissimum habentes, salutari huic consilio si minus vos obsequentes exhibueritis, non nos, sed vosmetipsos, turbare pacem antiquitus confectam. Neque arrogantius hoc nos responsum reddere putandum est. Nam in Christo Deo immortali futurum esse confidimus, uti, nisi sponte ex regione decedatis, vel inviti inde a nobis ejiciamini. Nec te oblitum existimo cladis patris tui Ingoris, qui cum, juratas pactiones pro nihilo putans, ingenti apparatu magnaque lin-*

[a] Cod. τύπις. Sed vide supra 13. D. 14. B. 26. D. et paulo inferius lin. 12. item 65. C. Linea autem proxima forte scribendum κατ' ἐκεῖνο.

Fol. 301 recto.

Sphendoslabi responsum.

[b] Forte, μεγαλαύχως.

καὶ ταῖς δυσχωρίαις τούτους[a] καταγωνίζεσθαι. Πολλῶν τοιγαροῦν ἐκ τοῦ κατ' ἐκείνου καιροῦ καταρραγέντων πολέμων, καὶ γενναίων στρατηγῶν ὀλωλότων, Νικηφόρου τε, τοῦ παλαιτάτου αὐτοκράτορος, πεσόντος πρὸς τῶν Μυσῶν, παρὰ μόνου Κωνσταντίνου λέγεται Κοπρωνύμου ἡσσηθῆναι Μυσούς, καὶ αὖθις παρὰ τοῦ ἐγγόνου αὐτοῦ Κωνσταντίνου τοῦ τῆς Αὐγούστης Εἰρήνης υἱοῦ, καὶ τὰ νῦν δὲ πρὸς Ἰωάννου τοῦ αὐτοκράτορος, ὃς τὰς τῶν Μυσῶν πόλεις αἰχμῇ παρεστήσατο· οὐχ ἱστόρηται δέ τις Ῥωμαίων ἕτερος, τούτους ἐπὶ τῆς σφετέρας γῆς καταγωνισάμενος. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἅλις.

ι. Ὁ δὲ Σφενδοσλάβος, ταῖς κατὰ τῶν Μυσῶν νίκαις ἐπὶ μέγα αἰρόμενος, καὶ τῇ βαρβαρικῇ αὐθαδείᾳ ὑπέροπλα βρενθυόμενος (ἤδη γὰρ τὴν χώραν βεβαίως ἐκέκτητο), περιδεεῖς καὶ καταπλῆγας Μυσοὺς τῇ ἐμφύτῳ ἀπηνείᾳ κατεργασάμενος (φασὶ γὰρ τὴν Φιλίππου πόλιν τῷ πολεμεῖν ἐξελών, δισμυρίους τῶν ἐν τῷ ἄστει ληφθέντων ὠμῶς καὶ ἀπανθρώπως ἀνασκολοπίσαι, καὶ ταύτῃ τὸ ἀντίξουν ἅπαν ἐκδειματῶσαι καὶ θεῖναι ὑπόσπονδον), ὑπεραύχους καὶ αὐθάδεις τὰς ἀποκρίσεις τοῖς πρέσβεσι Ῥωμαίων ἐξέφερε· μὴ γὰρ ἀφέξεσθαι τῆς χώρας, εὐδαίμονος οὔσης, εἰ μὴ ἐπὶ χρημάτων πολυταλάντων καταβολῇ, καὶ ἀπεμπολήσει τῶν τε πόλεων καὶ τῶν ἀνδραπόδων, ὅσα τῷ πολεμεῖν ἐπεκτήσαντο. Εἰ δ' οὐ βούλεσθαι Ῥωμαίους ταῦτα καταβαλεῖν, ἀλλὰ τῆς Εὐρώπης θᾶττον ἀφίστασθαι, ὡς μὴ προσηκούσης αὐτοῖς, καὶ πρὸς τὴν Ἀσίαν μετασκευάζεσθαι· ἄλλως γὰρ μὴ οἴεσθαι, Ταυροσκύθας εἰς σπονδὰς Ῥωμαίων ξυμβήσεσθαι. Ἰωάννης δὲ ὁ αὐτοκράτωρ, τὰς τοιαύτας ἀποκρίσεις τοῦ Σκύθου δεξάμενος, καὶ αὖθις τοῖς προαπεσταλμένοις ἀμείβεται τάδε· Τὴν ἐκ πατέρων ἐς ἡμᾶς διαβᾶσαν εἰρήνην ἀλώβητον καθ' ἣν Θεὸς ἐμεσίτευσεν, οὐ δεῖν οἰόμεθα λύειν αὐτοί· ἅτε πρόνοιαν εἶναι πιστεύοντες τὴν τὸ πᾶν διευθύνουσαν, καὶ τὰ Χριστιανῶν πρεσβεύοντες ἔθιμα. Διὰ ταῦτα εἰσηγούμεθά τε ὑμῖν ὡς φίλοις, καὶ συμβουλεύομεν, ἐξαυτῆς ἀπαίρειν τῆς μηδέν τι προσηκούσης χώρας ὑμῖν, καὶ μὴ διαμέλλειν, μηδ' ἀναδύεσθαι, εἰδότας, ὡς εἰ μὴ καταπειθεῖς ταύτῃ τῇ ὀνησιφόρῳ ξυμβουλῇ γένοισθε, οὐχ ἡμᾶς, αὐτοὺς δέ, λύειν τὰς ἀνέκαθεν συντεθείσας σπονδάς. Καὶ μή γε δόξωμεν μεγαλαύχους[b] ταύτας τὰς ἀποκρίσεις ποιεῖν. Ἐν Χριστῷ γὰρ θαρροῦμεν τῷ ἀθανάτῳ Θεῷ, ὡς, εἰ μὴ τῆς χώρας ἀπέλθοιτε, καὶ ἄκοντες παρ' ἡμῶν ταύτης ἀπελαθήσεσθε. Οἶμαι γάρ σε μὴ λεληθέναι τὸ τοῦ

σοῦ

σοῦ πλάσμα πατρὸς Ἴγγορος, ὅστε τὰς ἐνόρκους σπονδὰς παρὰ φαῦλον θέμενος, σὺν μεγάλῳ κινήματι καὶ μυρίοις σκάφεσι κατὰ τῆς βασιλευούσης ἐκπλεύσας, μόλις σὺν δέκα λέμβοις ἐς τὸν Κιμμέριον ἀφίκετο Βόσπορον, αὐτάγγελος τῶν οἰκείων γεγονὼς συμφορῶν. Καὶ παρίημι τὸν αὖθις οἴκτιστον μόρον ἐκείνου, παρὰ τοὺς Γερμανοὺς ἐκστρατεύσαντος, καὶ πρὸς ἐκείνων ληφθέντος, καὶ φυτῶν στελέχεσι προσδεθέντος, καὶ εἰς δύο διαμερισθέντος τμήματα. Καὶ σὲ γοῦν οὐκ οἶμαι πρὸς τὴν σὴν ἐπαναζεῦξαι πατρίδα, εἴγε τὴν Ῥωμαϊκὴν πανευχίαν κατὰ σοῦ χωρεῖν ἀναγκάσειας, ἀλλ᾽ αὐτόθι διαφθαρήσεσθαι πανσυδεὶ, ὡς μηδὲ πυρφόρον ἐς Σκυθίαν ἀφικέσθαι, τὰς καταλαβούσας ὑμᾶς ἀπευκταίους ἀπαγγέλλοντα τύχας. Ὁ δὲ Σφενδοσλάβος, ἐπὶ ταῖς τοιαύταις ἀποκρίσεσι σχετλιάσας, τῇ τε βαρβαρικῇ μανίᾳ καὶ ἀπονοίᾳ παραφερόμενος, ἀντέλεξε τοιαῦτα· Οὐδεμίαν ἀνάγκην τὸν αὐτοκράτορα Ῥωμαίων ὡς ἡμᾶς ἀφικέσθαι ὁρῶ κατεπείγουσαν· διὸ μὴ κάμῃ, μέχρι τῆσδε τῆς γῆς ἀφικόμενος· αὐτοὶ γὰρ ὅσον οὔπω πρὸ τῶν τοῦ Βυζαντίου πυλῶν πηξόμεθα τὰς σκηνὰς, καὶ καρτερὸν χάρακα ταύτῃ περιβαλοῦμεν, ἐξιόντα τε τοῦτον, εἴγε καὶ καρτερήσοι πρὸς τοσούτων πόνων[a] διαγωνίσασθαι, γενναίως ὑποδεξόμεθα, διδάξομέν τε τοῖς ἔργοις αὐτοῖς, ὡς οὐ βάναυσοί[b] τινες ἀποχειρόβιωτοι, ἀλλ᾽ αἱμάτων ἄνδρες τυγχάνομεν, τοῖς ὅπλοις τὸ δυσμενὲς καταγωνιζόμενοι· εἰ καὶ αὐτὸς ἐξ ἀγνοίας κατὰ τὰ σκιατραφοῦντα γύναια τὴν Ῥωσικὴν ἡγεῖται ἀλκὴν, καὶ, ὥς τινα νήπια ὑπομάζια μορμολυκείοις τισὶ, ταύταις ταῖς ἀπειλαῖς ἡμᾶς πειρᾶται δεδίττεσθαι.

trium vi infesta navigatione petiisset reginam urbium, ipse domesticæ cladis nuncius factus, ægre cum naviculis decem ad Cimmerium Bosporum est reversus. Prætereo luctuosum ejus interitum, cum bello Germanis illato ab ipsis captus est, ad arborumque truncos alligatus in duas partes discerptus. Neque teipsum, si Romanam armaturam contra te proficisci coëgeris, domum reversurum esse reor, sed in illa ipsa regione una cum omnibus copiis deletum iri adeo, ut ne una quidem ignifera navis in Scythiam sit elapsura, quæ diros casus vestros nunciet. Sphendoslabus, stomachatus tali responso, barbaricoque furore atque insania abreptus, ita respondit: *Nullam equidem necessitatem video Imperatorem Romanorum cogentem, ut ad nos veniat; quapropter ne defatigetur, in hanc terram proficiscens: namque ipsi mox ad Byzantii portas collocabimus tabernacula, munito vallo urbem cingemus, ipsum erumpentem, si pergit tantæ ærumnæ obniti, fortiter excipiemus, factisque ipsis docebimus, non ex fæce sellulariorum manibusque victitantium nos esse, sed viros sanguinis, armis hostes debellantes; si quidem iste per imprudentiam ex mulierculis per umbracula latitantibus Russicum robur existimat, utque lactentes pueros larvis nescio quibus, hujusmodi nos minis terrere tentet.*

Fol. 301 *verso.*

[a] *Lege,* τοσοῦτον πόνον.

[b] *Codex,* κάναυσοι.

ια΄. Τούτων τῶν ἀπονενοημένων τοῦ ἐκεῖθεν λόγων ὁ βασιλεὺς διενηχθεὶς, ἔγνω, μὴ διαμέλλειν, ἀλλὰ πάσῃ σπουδῇ τὰ ἐς τὸν πόλεμον ἐξαρτύεσθαι, ὡς ἂν προτερήσοι τὴν πρὸς ἐκεῖνον ἄφιξιν, ἐπιτειχίσοι τε τούτῳ τὴν κατὰ τῆς βασιλευούσης ἐπίθεσιν. Εὐθὺς οὖν ἴλην γενναίων καὶ νεανικῶν ἀνδρῶν ἐκλεξάμενος, ἀθανάτους τε τούτους κατονομάσας, περὶ αὐτὸν εἶναι διεκελεύσατο. Ἐντεῦθεν τὸν Μάγιστρον Βάρδαν, ᾧ Σκληρὸς ἡ ἐπίκλησις, ὁμαίμονα τῆς ἀποιχομένης Μαρίας, τῆς τοῦ τοιούτου βασιλέως συνεύνου, τυγχάνοντα, δραστήριον ἄνδρα καὶ τὴν ἀλκὴν γενναιότατον· καὶ τὸν Πατρίκιον Πέτρον, τὸν πρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου στρατοπεδάρχην προχειρισθέντα διά τε τὴν προσοῦσαν αὐτῷ ἀρετὴν, καὶ τὰ κατὰ τοὺς πολέμους ἀνδραγαθήματα (λέγεται γάρ ποτε Σκυθῶν τὴν Θρᾴκην καταδραμόντων, ἐπεὶ ἐξ ἀντιπάλου τὸν Πέτρον, καίτοι τομίαν ὄντα, μετὰ τοῦ συνεπομένου στίφους ξυνέβαινεν αὐτοῖς ἀντιτάττεσθαι,

XI. Imperator, cum illius tam vesanum responsum auribus accepisset, intellexit, non cunctandum esse, sed summo studio omnia ad bellum paranda, ut illius invasionem præveniret, eique aditum præcluderet ad reginam urbium. Statim turma generosorum adolescentium eligitur: hos immortales nominat: ad latus sibi præsto esse jubet. Dein Magistrum militiæ Bardam, cui Sclerus cognomen, fratrem Mariæ, quæ Imperatori nupta ante decesserat, virum strenuum singulari virtute: hunc et Petrum Patricium, jam à Nicephoro Augusto ob ejus virtutem pulcherrimaque in bellis edita facinora castris præfectum (nam, cum Scythis Thraciam incursantibus cum legione sua Petrus, quamvis spado, se objecisset, Scytharum dux, homo immani corpore, bene loricatus, trabalem hastam contorquens, in medium intra duas acies equo provectus ad pugnam

Bardæ Scleri et Petri Patricii expeditio in Russos.

provocasse dicitur, qui cum eo congredi vellet : Petrum, robore assumto animique magnitudine, quæ omnium exspectationem vinceret, calcaribus equo acriter admotis et lancea fortiter vibrata, ambabus eam manibus in Scythæ pectus adegisse; itaque validum fuisse ictum, ut perforato corpore cuspis ad dorsum pervolaret, hamis conserta lorica haudquaquam prohibita, immanisque hostis nulla voce emissa humi sterneretur : quo novo miroque spectaculo territos Scythas fugam respexisse) : hos duces Imperator jussit assumtis numeris in vicina et finitima descendere Mœsiæ, iisque in locis hiberna constituere : copias diligenter exercerent, obirent regionem, ne quid calamitatis ex Russorum incursionibus acciperet : per stationes et loca hostium viros (Fol. 302 recto.) utramque linguam callentes emitterent Scythico more vestitos, qui de eorum consiliis cognoscerent, unde ea patefierent Imperatori. Ejusmodi mandatis ab Imperatore acceptis, Europam legati ingrediuntur.

XII. Russi, cum de eorum transitu audissent, partem exercitus, cui Hunnorum Bulgarorumque multitudinem adjunxerant, in Romanos præmittunt. Audito eorum adventu, Bardas Magister militum, cum et alias virum strenuum fortemque se exhibuisset, tum maxime ea occasione magno animo impetuque incitatus, coacto electorum circa se agmine, signa movit, ut cum hostibus decerneret. Joannemque Alaca advocatum speculandi gratia cum mandatis præmisit : *observaret Scythas, de eorum numero conjecturam faceret, et quo in loco consedissent, quidque agerent : quibus perspectis, mitteret quam celerrime ad se, remque omnem nunciaret, ut ipse conclamatis vasis pararet exercitum ad conflictum.* Joannes, assumtis electis, qui sequebantur, celeriter ad Scythas adequitat : postridie ejus diei ad Magistrum militum mittit : hortatur, *veniat cum vi belli; non longe abesse Russos; propius castra habere.* Quibus auditis, exercitum tripertitur Bardas : partem medio itinere sequi se jubet, duas alteras per nemora à latere objecta locat : edicit, *ex insidiis erumpant, simul ac tubæ,*

A τὸν τῶν Σκυθῶν ἀγὸν, πελώριον ἄνδρα, καὶ ἐς τὸ ἀσφαλὲς τεθωρακισμένον, παρὰ τὸ μεταίχμιον ἐξιππάσασθαι, κοντὸν ἐπιμήκη κραδαίνοντα, προσκαλεῖσθαί[a] τε τὸν βουλημένον αὐτῷ ἀντιπάττεσθαι· τὸν δὲ Πέτρον, ἀλκῆς καὶ μένους παρ' ὑπόνοιαν ἀναπλησθέντα, τὸν ἵππον τε σφοδρῶς κεντρίσαι τοῖς μύωψι, καὶ τὸ δόρυ κραταιῶς διαγκυλησάμενον, ἀμφοτέραις ὦσαι κατὰ τοῦ στέρνου τὸν Σκύθην· οὕτω δὲ γενέσθαι τὴν ἀντέρεισιν καρτερὰν, ὡς ἀντιτορῆσαι, καὶ διαμπερὲς κατὰ τὸ μετάφρενον διαπτῆναι[b], μὴ ἀντισχόντα τὸν ἁλυσιδωτὸν θώρακα, ἀλλ' ἄναυδον τὸν πελώριον ἐκεῖνον προσαραχθῆναι τῇ γῇ· B καὶ τούτῳ τῷ καινῷ καὶ ξένῳ θεάματι καταπλαγῆναί τε τοὺς Σκύθας, καὶ πρὸς φυγὴν ἀπιδεῖν)· τούτοις τοῖς στρατηγοῖς παρήγγειλεν ὁ βασιλεὺς, τὰς δυνάμεις ἀνειληφότας ἐπὶ τὴν ὅμορον καὶ ἀγχιτέρμονα τῆς Μυσίας διαβαίνειν· ἐκεῖ τε διαχειμάζειν, καὶ γυμνάζειν τὴν στρατιὰν, καὶ τὸν χῶρον περιέπειν, ὡς μή τις εἴη τούτῳ λώβη ταῖς ἐκδρομαῖς τῶν Σκυθῶν· ἔς τε τὰς ἐπαύλεις καὶ τὰ ἤθη[c] τῶν δυσμενῶν διγλώσσους ἄνδρας ἐκπέμπειν Σκυθικὸν ἠμπισχημένους ἱματισμὸν, ὡς τὰ σφῶν διαβούλια γνοῖεν, καὶ βασιλεῖ ταῦτα καταφωρᾶ γίγνοιντο. Τὴν τοιαύτην οὖν φάσιν πρὸς τοῦ βασιλέως C εἰληφότες, τὴν Εὐρώπην καταλαμβάνουσιν.

ιβ΄. Ταυροσκύθαι δὲ, τὴν τούτων ἐνωτισθέντες διάβασιν, ἀπόμοιραν τῆς σφετέρας στρατιᾶς διαιρέσαντες, Οὔννων τε καὶ Μυσῶν πλῆθος ταύτῃ προσεταιρισάμενοι, κατὰ Ῥωμαίων χωρεῖν ἐκπεπόμφεσαν. Ἄρτι δὲ τὴν τούτων ἐπήλυσιν ὁ Μάγιστρος Βάρδας αἰσθόμενος, καὶ ἄλλως γενναῖός τε κα' ῥέκτης τυγχάνων ἀνὴρ, τότε δὲ σφαδάζων θυμῷ καὶ ῥώμης ὁρμῇ, τοὺς ἀμφ' αὐτὸν[d] λογάδας συνειληφὼς, πρὸς τὴν τῶν ἐναντίων ἠπείγετο συμπλοκήν. Καὶ δὴ Ἰωάννην τὸν Ἀλακᾶ εἰσκαλέσας, εἰς κατασκοπὴν ἀπέστειλεν, ἀθρῆσαί[e] τε τοὺς Σκύθας, καὶ τὸ D τοῦ πλήθους εἰκάσαι ποσὸν, καὶ καθ' ὃν αὐλίζοιντο τόπον, καὶ ὅ, τι πράττοιεν· πέμπειν τε τὴν ταχίστην ὡς αὐτὸν, καὶ πάντα διαγγέλλειν, ὡς συσκευάσοι, καὶ ἐκτάξοι τὴν στρατιὰν πρὸς τὸν πόλεμον. Ἰωάννης δὲ, τοὺς ἑπομένους λογάδας ἀνειληφὼς, κατὰ τάχος ἐπὶ τοὺς Σκύθας ἱππάσατο· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ παρὰ τὸν Μάγιστρον στέλλει, ἐπισπεύδων τοῦτον ἱκέσθαι μετὰ τοῦ πλήθους· μὴ πόῤῥω γὰρ, ἀλλ' ἐγγύθεν, τοὺς Σκύθας αὐλίζεσθαι. Ὁ δὲ, τῶν τοιούτων λόγων διακούσας, τριχῇ διατάξας τὴν φάλαγγα, τῇ μὲν ἐφέπεσθαι παρήγγειλε κατὰ μέτωπον, ταῖς δὲ κατὰ τοὺς ἐγκαρσίους προλοχίζειν δρυμούς· τηνικαῦτα δὲ

[a] *Forte*, προκαλεῖσθαι.
[b] *Ex Iliad. E.* 99.
[c] *Possis quoque scribere hic* πλήθη, *quod est infra D. lin.* 1. *Tamen nihil mutavi.*
[d] *Codex*, ἀφ' αὐτόν.
[e] *Cod.* ἀθροῖσαι.

A τῆς ἐνέδρας διεκθέειν, ὁπηνίκα τῆς σάλπιγγος τὸ ἐνυάλιον ἐπηχούσης, διακούσαιεν. Ταῦτα τοῖς λοχαγοῖς παρακελευσάμενος, κατὰ στόμα τοῖς Σκύθαις ἀντεπῄει, κραταιῶς διαγωνιζόμενος. Ἐπλεονέκτει δὲ πλήθει τὸ στράτευμα τῶν ἐναντίων, ὑπὲρ τοὺς τρισμυρίους τελοῦν· οἱ γὰρ τῷ Μαγίστρῳ συνεφεπόμενοι, μετὰ τῶν λόχων, οὐ πλέονες τῶν μυρίων ἐτύγχανον. Τῆς δὲ συμπλοκῆς γενομένης παρ᾽ ἀμφοτέρων, ἔπιπτον οἱ νεανικώτεροι. Ἐνταῦθα δὴ λέγεται τῶν τινὰ Σκυθῶν, ἀλκῇ καὶ σώματος ὄγκῳ γαυρούμενον, τῆς ἀμφ᾽ αὐτὸν ἀποκριθέντα φάλαγγος ἐξιππεῦσαί τε, καὶ τῷ Βάρδᾳ ἐπιδραμεῖν, καὶ ξίφει B τοῦτον πλῆξαι κατὰ τῆς κόρυθος· κενὴν δὲ γενέσθαι τὴν τοῦ ξίφους καταφορὰν, τοῦ ἀθέρος ἀνακαμφθέντος τῇ κυνῇ, καὶ ἀλλαχόσε τῇ ταύτης στεγανότητι περιολισθήσαντος. Κωνσταντῖνος δὲ ὁ πατρίκιος, σύναιμος τῷ Βάρδᾳ τελῶν, ἄρτι τῷ ἰούλῳ τὴν γένυν ἐπιχνοάζων, πελώριός τε πεφυκὼς τῷ σώματι, καὶ τὴν ἰσχὺν δυσεκβίαστος καὶ ἀκαταγώνιστος, τὸ ξίφος σπασάμενος ἵεται τὸν Σκύθην βαλεῖν· ὁ δὲ, τὴν φορὰν αὐτοῦ ὑπειδόμενος, ἐκκλίνει τὴν πληγὴν, κατ᾽ ἰσχίον ὑπτιάσας τοῦ ἵππου. Δέχεται δὲ ταύτην παρὰ τὸν αὐχένα ὁ ἵππος, ὃν διαμπερὲς ἀποτέμνεται· ὁ δὲ Σκύθης, ἅμα τῷ ἵππῳ κατενεχθεὶς, πρὸς τοῦ Κωνσταντίνου ἐνα- C ποσφάττεται.

ιγʹ. Τῆς δὲ μάχης τῇδε κἀκεῖσε μετακλινομένης, καὶ συχνὰς καὶ ἀμφιταλάντους μεταβαλλούσης ῥοπὰς ἐφ᾽ ἑκάτερα, τὸ ἐνυάλιον ὁ Βάρδας ἐνηχεῖν ἐγκελεύεται, τά τε τύμπανα θαμινὰ παταγεῖν· τῆς δὲ φάλαγγος ἐκ τῶν λόχων ἐξαναστάσης κατὰ τὸ σύνθημα, καὶ κατὰ νώτου τῶν Σκυθῶν γενομένης, δέος τε αὐτοῖς εἰσῄει καὶ πρὸς φυγαδείαν ἀπέκλιναν. Μήπω δὲ γεγενημένης λαμπρᾶς τῆς διώξεως, τῶν ἐπιφανῶν τις Σκυθῶν, μεγέθει σώματος καὶ ὅπλων λαμπρότητι πεφυκὼς τῶν ἄλλων ἀριπρεπὴς, κατὰ τὸ μεταίχμιον περιῄει, ἐπ᾽ ἀλκὴν τοὺς ἑταίρους D ἐπιῤῥωννύς. Τοῦτον Βάρδας ὁ Σκληρὸς ἐξιππασάμενος παίει κατὰ τῆς κεφαλῆς, καὶ μέχρι τοῦ ζωστῆρος τὸ ξίφος διήλασε, μήτε τοῦ κράνους αὐτῷ ἐπαρκέσαντος, μήτε τοῦ θώρακος τὴν τῆς χειρὸς ἐπισχόντος ἰσχὺν, ἢ τὴν τοῦ ξίφους τομήν. Διχῇ δὲ τούτου διατμηθέντος καὶ προσαραχθέντος τῇ γῇ, Ῥωμαῖοι μὲν ὑφ᾽ ἡδονῆς ἐπηλάλαξαν, καὶ πρὸς ἀλκὴν ἐπεῤῥώσθησαν· Σκύθαι δὲ, τῷ καινῷ καὶ ἀλλοκότῳ τῆς πληγῆς ἀποδειλιάσαντες, σὺν οἰμωγῇ τὸν συνασπισμὸν διαλύσαντες, εἰς φυγαδείαν ἐτράποντο. Οὓς ἐπισπόμενοι Ῥωμαῖοι μέχρι βαθείας ἑσπέρας

classicum canentis, sonitum audirent. Quæ cum tribunis mandasset, recta in Russos vadit: fortiter prælium committit. Superabat multitudine hostilis exercitus, quippe in quo supra triginta millia bellatorum numerarentur: Bardæ milites, cum his qui in insidiis latebant, ad decies mille erant, nec amplius. Jam inter duas acies cominus res gerebatur, cæde fortiorum facta, cum Russorum aliquis (sic fama perhibet), viribus vastitateque corporis fisus, admisso equo ex turma sua procurrens, impetu in Bardam facto galeam ejus gladio ferit: sed inanis evadit ictus, lamina in casside retusa, et ob ejus duritiem alia parte delabente. At Constantinus e patriciorum numero, Bardæ frater, jam prima lanugine malas fuscans, grandi corpore adolescens, viribusque, vi et impetu omnia vincens, stricto mucrone invadit Scytham: is, illius plagam extimescens, corpore ad clunes equi resupinato, vitat ictum. Hunc equus collo accipit, quod totum resecatur: Scytha, una cum equo humi ruens, à Constantino conficitur.

Bardas et Petrus cum Russis confligunt.

Fol. 302 *verso.*

XIII. Jam certamine modo huc modo illuc se inclinante, crebriusque mutante utrobique variam fortunam, classicum Bardas cani jubet, tympana ictu crebro pulsari: consurgit (id convenerat signum) ex insidiis acies, Scytharumque terga invadit, qui, timore perculsi, in conversionem inclinant. Necdum erat manifesta fuga, cum nobilis aliquis Russus, magnitudine corporis et armorum fulgore præter alios excellens, inter infesta signa circumcursaret, ad virtutem suos cohortans. Huic Bardas Sclerus adequitans caput percussit, adque cinctum usque gladium adegit, neque galea eum repellente, neque thorace manus robur cohibente, gladiive secturam. Quo bifariam discisso humique dejecto, conclamant præ gaudio Romani, animosque sumunt: Russi, novo hoc portentosoque ictu territi, ululatu sublato solutis ordinibus fugæ sese mandant. Quos persecuti Romani ad serum usque crepusculum sine misericordia ceciderunt. Fama est, hoc prælio e Romanis mortuos esse milites

Bardæ Scleri virtus.

Russorum fuga.

quinque et quinquaginta, sauciatos quam multos, equorum plerosque confossos: Scytharum plus viginti millia periisse. Hunc finem habuit Romanorum cum Russis tunc commissa pugna. Et jam urgebat Asiaticos numeros Joannes Augustus in Europam per Hellespontum trajiciendos, *hiemarent per Thraciæ et Macedoniæ tractus, quotidieque se in armis exercerent, ne, incumbenti certamini minus idonei, ab hostibus in pugna funderentur: vernumque tempus exspectarent. Ubi enim post hiberni cœli tristitiam ver emergens in constantem serenitatem mutaret mundi faciem, Imperatorem ipsum affore, cum universis qui comitatum sequerentur, omnemque belli molem in Scythas versurum.*

A ἀνῄρουν ἀνηλεῶς. Κατὰ τοῦτον δὴ λέγεται τὸν ἀγῶνα πεντήκοντα καὶ πέντε Ῥωμαίων ἄνδρας τεθνάναι, τραυματίας δὲ γενέσθαι συχνούς, καὶ ἵππων κατακοντισθῆναι τοὺς πλέονας· Σκυθῶν τε ὑπὲρ τοὺς δισμυρίους διαφθαρῆναι. Ἀλλ' ἡ μὲν πρὸς τοὺς Σκύθας γεγενημένη τότε Ῥωμαίων διαμάχη εἰς τοιοῦτον ἐτελεύτα τὸ τέλος. Ἰωάννης δὲ ὁ αὐτοκράτωρ τὰς Ἀσίας δυνάμεις εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου περαιοῦσθαι κατήπειγεν, ἐς τὰ περὶ Θρᾴκης τε καὶ Μακεδονίας διαχειμάζειν χωρία, καὶ τοῖς ὅπλοις ὁσημέραι γυμνάζεσθαι, ὡς μὴ ἀπόμαχοι εἶεν ἐπὶ τὸν τῶν ἀγώνων καιρόν, μειονεκτοῦντες ἐν

B τῇ μάχῃ τῶν δυσμενῶν[a]· περιμένειν δὲ τὸν τοῦ ἦρος καιρόν. Ἐκείνου γὰρ ἤδη ἐκ τῆς χειμερινῆς κατηφείας προκύπτοντος, καὶ εἰς σταθερὰν αἰθρίαν τὸ κοσμικὸν κατάστημα μεταβάλλοντος, αὐτόν τε βασιλέα ὡς αὐτοὺς ἀφικέσθαι, τὰς ἀμφ' αὐτὸν δυνάμεις ἐπαγόμενον, καὶ πανσυδὶ τοῖς Ταυροσκύθαις συμπλέκεσθαι.

[a] Vide supra 31. C.

ΛΕΌΝΤΟΣ ΤΟΥ͂ ΔΙΑΚΌΝΟΥ

ἹΣΤΟΡΊΑΣ Ζ'.

LEONIS DIACONI HISTORIÆ

LIBER VII.

α'. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα Ἰωάννῃ τῷ βασιλεῖ κατὰ τῶν Ῥῶς διεσπούδαστο, Βάρδας ὁ Δοὺξ, ὁ τοῦ Κουροπαλάτου μὲν Λέοντος υἱὸς, Νικηφόρου δὲ τοῦ αὐτοκράτορος αὐτανεψιὸς[a], ἐς νεωτερισμὸν ἀσυμφανῶς ἀποκλίνας, ἐξ Ἀμασείας, καθ' ἣν περιώριστο, φυγαδείᾳ ἐχρήσατο, Θεοδώρου Βάρδα τε καὶ Νικηφόρου, τῶν Πατρικίων καὶ αὐταδέλφων, ἐς τοῦτο συναραμένων αὐτῷ· οἳ ἐκ τῆς ἐνεγκαμένης αὐτοὺς Παρσακούτης ἐπίκλησιν εἰλήφεσαν Παρσακουτηνοὶ, ἐξάδελφοι τῷ Δουκὶ Βάρδᾳ τυγχάνοντες. Τῆς οὖν Ἀμασείας ἀωρὶ τῶν νυκτῶν λαθρηδὸν ὁ Δοὺξ ἀποδρὰς, διὰ τῶν προετοιμασθέντων ἀμοιβαίων ἵππων ἐς τὴν τῆς Καππαδοκίας ἀφῖκτο[b] Καισάρειαν. Ἐνταῦθα δὴ ἐπὶ εὐαριθμήτοις ἡμέραις ἐναυλισάμενος, πλῆθος ἀπονενοημένων ἀνδρῶν ἐπ' ἀποστασίαν ῥεπόντων συνειλόχει, τῶν ἐκ γένους αὐτῷ καὶ συνήθων μάλιστα συνεισρεόντων ὁσημέραι. Καὶ γὰρ ταῖς καινοτομίαις ἐκτόπως οἱ ἄνθρωποι χαίρειν εἰώθεσαν, δόξης ὀνειροπολουμένης[c] ἐλπίσι, τιμαῖς τε ἀξιωμάτων, καὶ χρημάτων διανομαῖς ὑπαγόμενοι. Συνεκρότουν δὲ τὴν ἀποστασίαν, συναγηοχότες πάσῃ σπουδῇ τὰ στρατεύματα, οἵ τε ῥηθέντες Παρσακουτηνοὶ, καὶ Συμεὼν, ὃς γεωργὸς ἀμπέλων καθεστηκὼς, ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτῆς τὸ ἐπώνυμον εἴληφεν, Ἀμπελᾶς καλονομασθείς· ἀνὴρ ἐξ ἀσήμων μὲν φὺς καὶ τῶν ἀγενῶν, ἀνδρείᾳ δὲ καὶ χειρῶν ἰσχύϊ μηδενὶ εἴκων τῶν ἐπ' ἀλκῇ καὶ ῥώμῃ μεγαλαυχουμένων ἀνδρῶν. Ἐπεὶ δὲ ἱκανὸν ὁ Βάρδας περὶ αὐτὸν ἑώρα στῖφος συνερρυηκὸς, ὡς οἷόν τε εἶναι καὶ εἰς συνασπισμὸν ἀρραγῆ παρατάττεσθαι, ἐξ ἀντιπάλου τε διαμιλλᾶσθαι τοῖς ἀντιπίπτουσι, τὸ μελαμβαφὲς παραιτησάμενος πέδιλον, τὸ ἐρυθρὸν

I. Dum in his Joannes Imperator erat contra Russos occupatus, Bardas Dux, Leonis Curopalatæ filius, Nicephori Augusti ex fratre nepos, res novas occulte molitus, Amasea, quo ablegatus erat, fugam fecit. Cujus rei adjutores habuit Theodorum Bardam et Nicephorum, patricios atque fratres inter se : qui ex patria Parsacuta cognomen Parsacutenorum traxerant. Erant hi Bardæ Ducis consobrini. Is igitur Dux, intempesta nocte clam Amasea elapsus, jumentis mutatoriis ante dispositis Cæsaream Cappadociæ pervenit. Ubi paucos dies commoratus turbam desperatorum hominum ad resque novas propensorum collegit, in primis confluentibus eo quotidie qui erant cum illo vel genere vel familiaritate conjuncti. Etenim extra modum tunc turbis gaudere solebant homines, spe falsæ gloriæ, et honoribus officiorum, atque pecuniarum partitione prolectati. Firmabant hanc rebellionem, coactis omni diligentia copiis, tum quos dixi Parsacuteni, tum Simeon, qui, cum cultor vinearum exstitisset, ex ipso opificio cognomen invenit, vocatusque Ampelas est : vir parentibus ortus quantumvis obscuris et ignobilibus, virtute autem manuumque fortitudine nemini de iis, qui ob vim et robur prædicantur, postponendus. Bardas, ubi manum idoneam circa se collectam vidit, ut jam posset et castra facere, et armis contra adversarios decertare, remotis nigris calceamentis rubra evestigio induxit, aque conspiratis Imperator Romanorum renunciatus aperte est. Jamque pecuniæ

Fol. 303 recto.

Bardas Dux ab Imper. deficit.

[a] Codex, αὐτανέψιός.

[b] Sic Codex: ut supra, 53. B.

[c] Forte, ὀνειροπολούμενοι. Activum adhibet 70. C.

distributiones pollicebatur, conferebat honores officiorum, tribunos, duces, magistratus amplissimos creabat, quales Imperator consuerat fidelibus liberaliter offerre. Obsecundabat item huic seditioni Leo Curopalates, Bardæ pater, in insula Lesbo custoditus. Is per Stephanum, Abydi episcopum, Macedonibus pecunias dignitatesque promiserat, hortatus, ut sese ex insula elapsum reciperent, pariterque rebellione facta ad exturbandum imperio Joannem operam conferrent.

A παρατικὰ μετημφιάσατο, καὶ Ῥωμαίων αὐτοκράτωρ ἀναφανδὸν ἀνεῤῥήθη πρὸς τῶν συστασιωτῶν. Χρημάτων οὖν διανομὰς ὑπισχνεῖτο, καὶ ἀξιωμάτων παρεῖχε τιμὰς, ταξιάρχοις καὶ στρατηγοὺς προβαλλόμενος, ἀρχάς τε τὰς εὐκλεεῖς, ὅσας καὶ βασιλεὺς εἰώθει τοῖς εὔνοις φιλοτίμως προτείνεσθαι. Συνεκρότει δὲ τὴν ἀποστασίαν καὶ Λέων Κουροπαλάτης, ὁ τοῦ Βάρδα τοκεὺς, ἐς μὲν τὴν νῆσον Λέσβον φρουρούμενος, διὰ Στεφάνου δὲ, τοῦ ἐπισκόπου Ἀβύδου, τοῖς Μακεδόσι χρήματα καὶ τιμὰς ὑπισχνούμενος, καὶ δέχεσθαι αὐτὸν ἐκ τῆς νήσου ἀναγόμενον προτρεπόμενος, καὶ συνεπιτίB θεσθαι, καὶ συνεργάζεσθαι αὐτῷ τὴν τοῦ Ἰωάννου τῶν ἀνακτορίων καθαίρεσιν.

II. At Imperator, intellecto ejusmodi motu, conturbatus ut par erat, incredibili celeritate Stephanum episcopum, Abydo raptum, judiciis tradidit. Eumque crimine convictum, in lucem prolatis dolis, ad synodum episcoporum transmisit, ut ibi sacerdotio moveretur. Leonem Curopalatem autem, Nicephorumque hujus filium, capitis a judicibus condemnatos, Imperator, ad lenitatem revocata mente, non interfecit, luminibusque duntaxat ambos, Lesbon ablegatos, orbavit. Hujusmodi exitum habuit Curopalatæ tunc meditatus in Europam trajectus, ut cum ipsi talem pœnam induceret, tum etiam amicos illius, complures sane, fortunis domibusque exturbaret, si qui consilii ejus de Imperatore tollendo fuissent participes. Atenim Bardas, semel ad rebellionem prolapsus, fortissime in ea perseverabat; elatusque multitudine hominum circa se coacta, confisus copiis, instantem possessionem imperii somniabat. Ita Asiam pervadens, domicilia cujusque, qui in fidem ejus non venerat, igne subdito prædam Mysorum habuit. Scripsit autem ad eum Imperator ita: *Cognoscentes de motu per Orientem nuper facto, non tam tui consilii rem arbitramur, quam amentiæ barbariæque sociorum tuorum, qui, penitus dira stoliditate capti, in tantum periculum inferre sese non dubitaverunt: quasi vero ignorent, illis qui, rebus novis studentes, in ipsos Romanorum principes infestam manum sustulerint, nullam relinqui excusationis veniam, quando armis victi traditique pœnas subeant. Nos, mi Barda, civili sanguine terram cruentare veremur. Quin si vellemus armis in seditiosos animadvertere, sine mora (pace numinis dixerim) ad acer-*

Fol. 303 *verso.*

Imperatoris litteræ ad Bardam Ducem.

β΄. Ὁ δὲ βασιλεὺς, τὸν τοιοῦτον γνοὺς νεωτερισμὸν, διεταράχθη μὲν, ὡς τὸ εἰκὸς, ἀπτέρῳ δὲ τάχει τὸν ἐπίσκοπον Στέφανον ἐκ τῆς Ἀβύδου ἀναγαγὼν, τοῖς δικαστηρίοις ἐκδίδωσι. Τῶν δὲ πραγμάτων ἐξελεγχθέντων καὶ καταφανοῦς γεγονότος τοῦ δράματος, τὸν μὲν τῇ συνόδῳ τῶν ἐπισκόπων παρέπεμψεν, ἔκπτωσιν τῆς ἱερωσύνης ὑποστησόμενον. Λέοντα δὲ τὸν Κουροπαλάτην, καὶ Νικηφόρον, τὸν τούτου υἱὸν, τῇ τοῦ θανάτου ὑπαγαγόντων ψήφῳ τῶν δικαστῶν, ὁ βασιλεὺς, πρὸς τὸ φιλανθρωπότερον C ἀποκλίνας, οὐκ ἔκτεινε· τὰς δὲ ὄψεις ἀμφοτέρων, κατὰ τὴν Λέσβον στείλας, ἐπήρωσε. Καὶ ἡ μὲν τῷ Κουροπαλάτῃ πρὸς τὴν Εὐρώπην τότε μελετηθεῖσα διάβασις ἐς τοῦτο τὸ τέλος κατέληξε, τοιαύτην μὲν αὐτῷ τὴν ποινὴν προξενήσασα, συχνοὺς δὲ τῶν φίλων χρημάτων καὶ οἴκων στερήσασα, ὅσοι τὴν ἐκείνου συμβουλὴν ἐπὶ καθαιρέσει τοῦ βασιλέως προσήκαντο. Ὁ δὲ Βάρδας, ἅπαξ ἀποκλίνας εἰς τυραννίδα, ἀπρὶξ εἴχετο ταύτης, τῇ τε περὶ αὐτὸν πολυχειρίᾳ γαυρούμενος, καὶ ταῖς φάλαγξι βρενθυόμενος, καὶ ὅσον οὔπω τὴν τῆς βασιλείας κατάσχεσιν ὀνειροπολῶν. Καὶ δῆτα τὴν Ἀσίαν κατατρέχων, D τῶν μὴ προσεδομένων αὐτῷ πυρπολῶν τὰς οἰκίας, λείαν ἐτίθει Μυσῶν. Βασιλεὺς δὲ πρὸς αὐτὸν γράφει ταῦτα· Τὸν ἔναγχος γεγενημένον πρὸς ἕω νεωτερισμὸν ἀκηκοότες, οὐ τῆς σῆς γνώμης ἔργον τοσοῦτον ἡγούμεθα, ὅσον τῆς τῶν συναιρομένων σοι ἀπονοίας καὶ τρόπου βαρβαρικοῦ, οἵ γε πάντως ὑπὸ θεοβλαβείας παρακρουόμενοι, ἐς τοσοῦτον κίνδυνον ἑαυτοὺς ἐμβαλεῖν οὐκ ἐνάρκησαν· καὶ ταῦτα εἰδότες, ὡς τοῖς νεωτεριεῖν[a] ἀνῃρημένοις καὶ ἀντίπαλον ἐξ αὐθαδείας αἴρειν χεῖρα Ῥωμαίων αὐτοῖς αὐτοκράτορσιν, οὐδεμία τις εἰς παραίτησιν ὑπολέλειπται πρόφασις, ὁπηνίκα τοῖς ὅπλοις καταγωνισθέν-

[a] *Videtur id esse apud Leonem infinitivus præsentis cujusdam* νεωτερέω *(sic). Vide 57. C.*

τες, ἔκδοτοι ταῖς ποινηλασίας ὑπάρξωσι. Ἡμεῖς τοιγαροῦν ἐμφυλίῳ αἵματι μιᾶναι τὴν γῆν εὐλαβούμεθα. Εἰ γὰρ βουληθῶμεν τοῖς ὅπλοις τοὺς ἀποστάτας ἀμύνεσθαι, οὐκ ἂν φθάνοιμεν (σὺν Θεῷ δὲ εἰρήσθω) οἰκτρῶς αὐτοὺς κατακαίνοντες. Τίς γὰρ ἀτέραμνος οὕτω καθέστηκεν, ὡς ὑποστῆναι τὴν ῥοπὴν τοῦ ἡμετέρου κινήματος, καὶ μὴ εὐθὺς ἀποδειλιάσας πρὸς φυγὴν ἀπιδεῖν; Τοιγαροῦν παραινοῦμεν ὑμῖν, πρὸ τῶν ὀλεθρίων ἑλέσθαι τὰ σώζοντα, καὶ ἕως πρόκειται συγγνώμης καιρὸς, τὰ ὅπλα ῥίψαντες εἴξατε τῷ κράτει τῆς βασιλείας ἡμῶν, ἀμνηστίαν ὑμῖν τοῦ τοσούτου τολμήματος καὶ συγγνώμην, ἐπὶ μάρτυρι τῷ Θεῷ, ἀναντίῤῥητον ἀπονέμοντι. Πάντως δὲ καὶ αἱ κτήσεις ἀθιγεῖς ὑμῖν ἀφεθήσονται, καὶ ἀπαρεγχείρητοι. Παραινοῦμεν λοιπὸν, τῆς τοιαύτης ἀνασφήλαντας μέθης τῆς δεδομένης ἀμελλητὶ σωτηρίας ἀντιποιήσασθαι. Εἰ δὲ σκιαμαχοῦντες τῇ τυραννίδι τὴν ῥοπὴν ἀπονείμητε, ὑμῖν μεταμελήσει τῆς ἀβουλίας, ὁπηνίκα ψήφῳ τῶν νόμων ταῖς θανασίμοις ποιναῖς παραπέμποισθε.

bum eos interitum redigeremus. Etenim quis est tam pervicax, ut vim impressionis nostræ sustineat, neque statim animo demisso fugam spectet! Proinde hortamur vos, a perniciosis consiliis uti ad salutaria vos transferatis, et, dum relictus remissioni locus est, abjectis armis, potentiæ cedatis Majestatis nostræ, impunitatem vobis tanti conatus veniamque, teste Deo, irrevocabilem tribuenti. Neque minus fortunæ vestræ intactæ vobis relinquentur, atque integræ. Suademus ergo, ut, ex hac temulentia resipiscentes, oblatam salutem incunctanter capessatis. Nam, si vano incæpto rebellioni auxilium præbetis, pœnitebit vos temeritatis, quando legibus judicati ad pœnam capitalem ducemini.

Fol. 304 *recto.*

γ'. Ταύτην ὁ Φωκᾶς Βάρδας ἀπειληφὼς τὴν γραφὴν, ἀντίγραφα μὲν οὐκ ἠξίωσεν ἀντεπιστεῖλαι πρὸς βασιλέα· λοιδορησάμενος δὲ αὐτὸν, καὶ βδελυρὸν καὶ ἀλάστορα ὀνομάσας, καὶ τοῦ γένους ἀποκαλέσας παλαμναῖον αὐτόχειρα, τῶν τυραννείων κατιέναι παρήγγειλεν. Αὐτῷ γὰρ μᾶλλον ἀνήκειν τὴν τῆς ἡγεμονίας ἀρχὴν, Καίσαρα πάππων κομπάζοντι, καὶ θεῖον αὐτοκράτορα. Ὃν, φησὶ, μὴ πτοηθέντα τὸν τῆς δίκης ἀκοίμητον ὀφθαλμὸν, παρὰ τὴν χαμαιῤῥιφῆ στρωμνὴν ἐναποσφάξαι, δίκην βοσκήματος· τὸν φύντα δὲ καὶ τὸν φίλτατον ὁμαίμονα, τὰ πύματα παθόντας δεινὰ, ἐπ' ἀδήλοις καὶ ἀναποδείκτοις προφάσεσι τοῦ γλυκυτάτου στερῆσαι φωτός· οἷς τιμωρὸν πάντως αὐτὸν ἐπαφήσειν τὴν δίκην, τοῦ ὁμογνίου αἵματος ἑπταπλασίως ἐκτίσοντα τὸ ἀνταπόδομα, τῷ πανολεθρίᾳ τὸ γενναῖον καὶ ἡρωϊκὸν φῦλον παραπέμψαι σκαιωρήσαντι. Τῶν οὖν τοιούτων ἀπονενοημένων λόγων ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ἐνωτισθεὶς, καὶ γνοὺς, ἀνίατα τὸν ἄνδρα νοσεῖν, ἠπειγμένον τε πρὸς διαρπαγὰς καὶ φόνους μετὰ τῶν ἐπισπομένων συνωμοτῶν ἀπηνῶς καὶ ἀφιλανθρώπως χωρεῖν, συνεῖδε, μηκέτι διαμέλλειν ἢ ῥαθυμεῖν, ὡς μὴ τῇ τοιαύτῃ ῥαστώνῃ καιρὸν σχοίη τὸ τοῦ ἀποστάτου ἑταιρικὸν, καὶ πόλεις πορθεῖν, καὶ εἰς μείζονα ἐξολισθήσοι[a] ἀπόνοιαν· ἀλλ' ἐκ τῶν ἐνόντων, ὅποι παρείκοι, ἀντικαθίστασθαι κραταιῶς, καὶ τοὺς πελάτας ἀμύνεσθαι. Βάρδαν οὖν, τὸν κατ' ἐπωνυμίαν Σκληρὸν, ἄνδρα λίαν ἐκτόπως νεανικὸν καὶ δραστήριον, οὗ τὴν σύναιμον Μαρίαν κοινωνὸν ἔσχε βίου τὸ πρόσθεν ὁ Ἰωάννης, κάλλει καὶ σωφροσύνῃ ἐς μέγα κλέους ἥκουσαν (ἔφθη

III. Quibus litteris acceptis, Bardas Phocas responsum ad Imperatorem dare haud dignatus est: sed, insectatus eum ut impurum et scelestum, suæ gentis tetrum parricidam vocat, deque imperio jubet decedere. *Suum esse potius, rempublicam regere, qui avum Cæsarem, qui patruum Imperatorem jactare possit. Hunc, aiebat, ab hoste impio, pervigilem justitiæ oculum minime verenti, in cubili humi strato velut victimam jugulatum esse: patrem, fratremque carissimum, cruciamentis acerbissimis affectos, ob incertas causas minimeque convictos dulcissima orbatos esse luce: ad parentandum omnino his nunc se mitti a justitia, ut pro cognatorum sanguine septemplicem retributionem persolvat illi, qui præstanti nobilitate bellicaque laude familiæ interitum esset machinatus.* Quibus desperatis vocibus auditis, Joannes Imperator, certior factus, insanabili hominem cæcitate captum festinanter ad direptiones cædesque crudelitate atque inhumanitate summa cum asseclis conspirantibus pergere, statuit, non amplius cunctari aut quiescere, ne ejusmodi desidia locum daret factioni defectoris tum urbium populandarum, tum ad majorem insaniam prolabendi: verum totis viribus, quacunque daretur occasio, resistere, adventantesque repellere. Proinde Bardam cognomento Sclerum, virum insigniter fortem ac strenuum, cujus sororem Mariam, forma atque castitate præter cæteras nobilitatam feminam, ante in matrimonio

[a] *Forte,* ἐξολισθαίνειν, *s.* ἐξολισθήσειν, *solæcismo Leoni non insolito.*

Bardas Sclerus adversus seditiosos missus.

habuerat Joannes (tametsi hanc quidem acerba perculerat mors) : illum igitur inter Magistros militantem exercitibusque Threïciis præfectum, cum Russorum in Romanos effervescentium impetum acriter repelleret, post victoriam, quam nuper Scythis fusis reportaverat, ut demonstratum jam abs me est, accersivit Imperator, ducemque contra rebelles renunciatum in Asiam transmisit. Simul mandavit, si fieri posset, terram, nisi summa sit necessitas, civium sanguine ne inquinaret : verum ut honorum promissione, pecuniarum largitionibus et pactione impunitatis quotquot una cum defectore ruissent, reduceret. Ex quo illi item codicillos tradidit, sigillis imperatoriis ex auro insignitos, in quibus scriptæ erant tribunorum, ducum, patriciorum nominationes. His munerari eos mandaverat, qui, pœnitentia ducti, spretoque tyranni dominatu, in Imperatoris fidem se conferrent. Ita Sclerus Magister, cum transmisso Bosporo Dorylæum pervenisset, eo copias evocat, in unumque contractas quotidianis exercitationibus subigit. Postremo, ubi vidit, idoneam circa se collectam manum, quæ jam posset, occasione oblata, signa cum adversariis conferre, Bardæ Duci, affini suo (quippe sororem Phocæ Constantinus Patricius, Scleri frater, in matrimonium duxerat), hæc significat :

[a] Codex, ὑπαγάγεσθαι.

[b] Sic Codex.

Fol. 304 verso.

[c] Codex, ἀς ἐξ ἱκανὴν ἐξ.

Bardæ Scleri litteræ ad Bardam Ducem.

IV. *Consilium iniisti temerarium et insigniter periculosum, quando, impudenter in dominos contumax, calamitosam rebellionem meditatus, motis adversum cives armis sacrarum ædium delubra immanium conjuratorum direptionibus contaminasti. Falsa spe inductus, Patrici, leonem dormientem, invictum principem, irritasti. Non es nescius, illum in præliis apparentem amplissimos exercitus vel sola fama in fugam convertisse. Qui igitur fit, ut, perditorum hominum consiliis obtemperans, in ejusmodi laqueos te ipse indueris! Sed, si videtur, crede mihi, ut affini, ut amico, ut ea suadenti, quæ tibi maxime conducant : rejice a te hanc nefariam rebellionem, capesse salutem, delicti venia expetita (ego hoc tibi spondeo, non solum nihil te diri passurum, neque a domino nostro, neque ab alio quoquam, verum etiam manui, quæ tecum sit, impunitatem inconsiderantiæ datum iri) : neque velis in te armare indignationem imperatoriam, inexorabilem prorsus illis, qui*

A δὲ ταύτην ὁ πικρὸς κατεργασάμενος θάνατος). τοῦτον ἐν Μαγίστροις τελοῦντα καὶ τῶν ἐπὶ Θράκης στρατευμάτων ἐπιστατοῦντα, καὶ τὴν τῶν Ῥῶς σφαδάζουσαν κατὰ τῆς Ῥωμαίων ἐπήλυσιν γενναίως ἀποτειχίζοντα, μετὰ τὴν ἀριστείαν, ἣν ἔναγχος ἀνεδήσατο τοὺς Σκύθας τρεψάμενος, ἧπέρ μοι ἤδη δεδήλωται, μεταπεμψάμενος ὁ βασιλεὺς καὶ στρατηλάτην ἀνακηρύξας κατὰ τῶν στασιωτῶν, ἐς τὴν Ἀσίαν ἐξέπεμψεν· ἐντειλάμενος, εἰ οἷόν τε εἶναι, μὴ μιᾶναι τὴν γῆν, ὅτι μὴ πᾶσα ἀνάγκη, τῷ τῶν ὁμοφύλων αἵματι· ἀλλὰ τιμῶν ὑποσχέσεσι καὶ χρημάτων διανομαῖς καὶ πίστεσιν ἀπαθείας ὑπαγαγέσθαι[a] τοὺς B τῷ ἀποστάτῃ συναπαχθέντας. Ἐνεχείριζε δὲ αὐτῷ καὶ τόμους, κατασεσημασμένους ἐκ χρυσοῦ σφραγῖσι βασιλικαῖς, οἷς ἐνεγέγραπτο[b] ταξιάρχων καὶ στρατηγῶν καὶ Πατρικίων τιμαί. Τούτοις ἐγκελευσάμενος δεξιοῦσθαι τοὺς γνωσιμαχοῦντας, καὶ ἀθετοῦντας τὴν τοῦ τυράννου αὐθεντίαν, καὶ πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως ἀποκλίνοντας δούλωσιν. Ὁ δὲ στρατηλάτης Σκληρὸς, τὸν Βόσπορον περαιωθεὶς καὶ κατειληφὼς τὸ Δορύλαιον, ἐνταῦθα τὸν στρατὸν ἀνεκαλεῖτο, καὶ ἐς φάλαγγα καθίστη, καὶ ταῖς καθ' ἡμέραν μελέταις ἐγύμναζεν. Ἤδη δὲ καὶ ἀποχρῶσαν ὁρῶν τὴν ἐπισυναχθεῖσαν στρατιὰν, ὡς εἶναι ἱκανὴν ἐξ[c] ἀντιπάλου παρατυχὸν C τοῖς ἐναντίοις συμπλέκεσθαι, τῷ Δουκὶ Βάρδᾳ καὶ συγκηδεστῇ (ἀδελφὴν γὰρ τοῦ Φωκᾶ Κωνσταντῖνος Πατρίκιος, ὁ τοῦ Σκληροῦ σύναιμος, σύζυγον εἶχε) δηλοῖ ταῦτα·

δ'. Ἐπισφαλῶς ἐβουλεύσω καὶ λίαν ἐπικινδύνως, ἀναίδην κατὰ τῶν κρατούντων ἀπαυθαδισάμενος, καὶ τὴν ὀλέθριον μελετήσας τυραννίδα, καὶ ὅπλα κατὰ τῶν ὁμοφύλων ἀράμενος, καὶ καταμιάνας ἱερῶν οἴκων ἕδη ταῖς τῶν ἀπαιδεύτων συνωμοτῶν προνομαῖς. Εἰς κενὸν ἠπατήθης, Πατρίκιε, λέοντα νύσταν κοιμώμενον, τὸν ἀήττητον αὐτοκράτορα. Οἶδας D γὰρ, ὡς ἐν ταῖς μάχαις ἐπιφανεὶς οὗτος, πολυάνθρωπα στρατόπεδα ἐκ τῆς φήμης καὶ μόνης ἐτρέψατο. Πῶς οὖν, διεφθαρμένων ἀνδρῶν συμβουλίαις ἀναπεισθεὶς, εἰς τοιοῦτον ὄλισθον ἐνσέσεικας σεαυτόν; Ἀλλ', εἰ δοκεῖ, πείσθητί μοι, ὡς συγκηδεστῇ, καὶ φιλοῦντι, καὶ τὰ λῷονα συμβουλεύοντι· καὶ ἀπώθου τὴν κακίστην τυραννίδα, καὶ τῆς σωτηρίας ἀντιλαβοῦ, συγγνώμην τοῦ σφάλματος αἰτησάμενος (ἐγὼ δὲ αὐτὸς ἐγγυῶμαι, μηδέν σε πείσεσθαι τῶν ἀηδῶν, οὔτε πρὸς τοῦ κρατοῦντος, οὔτε πρὸς ἄλλου τινὸς, ἀλλὰ καὶ τῷ συνεπομένῳ σοι στίφει ἀμνηστεία τῆς προπετείας δοθήσεται)· καὶ μὴ βουληθῇς τὸν

τὸν θυμὸν ἐξοπλίσαι κατὰ σοῦ τὸν βασιλικὸν, A ὃς ἀπαραίτητός ἐστι τοῖς εὐγνωμονεῖν οὐκ ἐθέλουσι. Τῶν σεαυτοῦ λοιπὸν γενόμενος λογισμῶν μὴ περῇ[a] τὴν ἐσχάτην ἄγκυραν, ἀλλ', ἕως τὸ φιλάνθρωπον πρόκειται, ἄσπασαι τοῦτο, ὅπερ εἰσαῦθις ἐπιζητῶν οὐχ εὑρήσεις, καὶ πολλὰ καταθρηνήσεις, σαυτὸν τῆς ἀβουλίας μεμφόμενος. Ὁ δὲ Φωκᾶς Βάρδας, τὴν δύναμιν ἀναλεξάμενος τῆς γραφῆς, ἀμείβεται ταῦτα· Ἀγαθόν τι χρῆμα καὶ θεῖον εἶναι τὴν συμβουλὴν ἐξεπίσταμαι, παλαιῶν βίβλοις παραναγνοὺς καὶ αὐτός· ἰσχύειν δὲ ταύτην τηνικαῦτα λογίζομαι, ὁπηνίκα θεραπείαν τὰ πράγματα δέχονται. Ὅταν δὲ περὶ αὐτὰ τὰ καίρια κινδυνεύωσι, καὶ B εἰς τὰ πύματα δεινὰ συνελαύνωνται, ἴσα καὶ τῷ μηδὲν ἰσχύειν οἶμαι τὴν συμβουλήν. Ἐγὼ γὰρ ἀναλογιζόμενος, εἰς οἵας τύχας ὁ ἀνόσιος καὶ παλαμναῖος Ἰωάννης τὸ ἐμὸν συνέκλεισε γένος, τὸν μὲν αὐτοκράτορα καὶ θεῖον ἐμὸν, εὐεργέτην δὲ αὐτοῦ, κοιμώμενον λέοντα κλείνας ἀνηλεῶς, ἐμὲ δὲ μάτην περιορίσας, τόν τε φύντα καὶ τὸν ὁμαίμονα ὠμῶς καὶ ἀφιλανθρώπως ἀποτυφλώσας ἐπὶ προφάσει μηδεμιᾷ, τὸν βίον ἀβίωτον τίθεμαι. Διὰ ταῦτα μὴ κάμνε προτρέπων, ἐς χεῖρας ἀλάστορος ἐχθροῦ τὴν ἐμαυτοῦ προέσθαι ζωήν. Οὐδὲ γὰρ πείσεις. Ἀλλ' ἀνὴρ ὢν καὶ αὐτὸς[b], καὶ ἀκινάκην παρεζω- C σμένος, ἀγωνίσομαι τοῖς κειμένοις τοῦ γένους μου. Πάντως δὲ δυσὶ πράγμασι τῆς τύχης ᾐωρημένης, θάτερον τούτων ἐκβήσεται· ἢ γὰρ εὐκλείας βασιλικῆς ἐπιτεύξομαι, καὶ τοῖς παλαμναίοις ἐντελὲς παρέξω τὸ ἀνταπόδομα· ἢ γενναίως τὸ μεμορμένον ἀποίσομαι, μιαροῦ τυράννου καὶ ἀνοσίου ἀπαλλαγείς.

έ. Ταύτην ὁ Σκληρὸς Βάρδας ἀπειληφὼς τὴν γραφὴν, καὶ ἀπογνοὺς, ὡς οὐκέτι συμβουλίαις πείσει τὸν εἰς ἀπόνοιαν ἐκ προπετείας κατολισθήσαντα, τὴν στρατιὰν κατὰ ἴλας καὶ σπείρας διατάξας, τὴν ἐπὶ τὸ Διπόταμον ᾔει. Ἐκεῖσε δὲ ἀφικόμενος, ἐς τὸ τοῦ Φωκᾶ Βάρδα D κατασκόπους ἐξαπιναίως στέλλει στρατόπεδον, εἰς ἐπαιτούντων σχῆμα μετασκευάσας αὐτοὺς, δηλώσοντας[c] τὰς βασιλικὰς ὑποσχέσεις καὶ ἀμνηστίαν τῶν τολμηθέντων τοῖς προηγουμένοις τῆς στρατιᾶς, καὶ προσέτι ἀπαγγελοῦντας, ὡς, εἰ μὴ τοῦ ἀποστάτου θᾶττον ἀποῤῥαγεῖεν, καὶ πρὸς βασιλέα σπείσοιντο, τὸν στρατηλάτην μετὰ τῆς ὁμαιχμίας ἐπιθήσεσθαι καιροφυλακήσαντα, καὶ ὡς ἀντιπάλοις χρήσασθαι[d]. Οἱ δὲ, τούτων ἐνωτισθέντες τῶν λόγων, καὶ τοῦ ἐπ' ἀδήλοις σκιαμαχεῖν ταῖς τύχαις τὰς παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος διδομένας τιμὰς ἑλέσθαι μᾶλλον

A *sanæ mentis esse nolunt. Redi igitur ad ingenium tuum, noli dimittere ultimam ancoram, et, dum in promtu est misericordia, amplectere illam, quam posthac requirens haud obtinebis, teque ipsum tunc, multum conquestus, temeritatis accusabis.* Cujus epistolæ significationem ubi Phocas Bardas perspexit, respondit ad hunc modum : *Consilium rem esse optimam atque divinam probe novi, nam volumina ab antiquis hominibus conscripta ipse quoque legi : tametsi illud quidem tunc modo valere arbitror, quando medelam res admittunt. Verum, quoties extremum periculum* B *imminet, estque aliquis ad mala ultima compulsus, tantum pondus habere arbitror consilium, quam quæ minimum. Ego mecum reputans, ad quas fortunas impius atque scelestus Joannes meam familiam redegerit, eum et Imperatorem, patruum meum, benefactorem suum, ut dormientem leonem crudeliter obtruncasse, et me temere in exilium egisse, patrem autem fratremque sæve atque immaniter sine causa excæcasse, vitam meam minime vitalem existimo. Noli igitur in me hortando defatigari, ut manibus scelerati inimici vitam committam meam. Nunquam tu mihi facies fidem. Quin potius vir ero ipse quoque, et accinctus gladio mani-* C *bus generis mei parentabo. Omnino denique, quando inter duo extrema fluctuat fortuna, alterum eorum eveniet : aut imperatoriæ dignitatis splendorem obtinebo, atque ultionem integram exigam a parricidis; aut fortiter fatum feram, ab impuro atque impio tyranno liberatus.*

V. Hanc epistolam ubi Bardas Sclerus accepit, abjecta spe, consiliis revocari posse hominem ex temeritate in insaniam prolapsum, exercitu in alas et numeros descripto, versus Dipotamum movet. Quo cum pervenisset, D in Phocæ castra ex improviso exploratores mittit, mendicorum habitu, qui Imperatoris pollicitationes impunitatemque delictorum præfectis copiarum declarent, nuncientque præterea, nisi extemplo a defectore recedant, atque cum Imperatore paciscantur, Magistrum infestum jam cum ipsius manu eos aggressurum, hostiumque numero habiturum. Quæ cum audissent, reputantes, ex re sua esse, dignitates ab Augusto oblatas inani labori incertisque fortunis anteferre, ubi nox supervenit, relicto Phocæ sodalitio ad Ma-

[a] *Codex,* περεῖ *f.* περὲς.

Bardas Dux impotentius respondet.

Fol. 305 *recto.*

[b] *Vide supra A. lin. 11.*

[c] *Codex,* δηλώσαντας.

[d] *f.* χρήσεσθαι.

Bardas Dux desertus à suis.

gistrum transfugiunt. Ex his principes fuerunt Andralestus patricius, consobrinus Phocæ, et Simeon Ampelas. Cognita horum fuga Bardas, quamque subito a se defecissent, graviter, ut par erat, rem tulit, remanentesque supplicibus verbis imploravit, orans, *ne cum sese proderent, tum Deum, quem testem inspectoremque sacramenti adhibuissent: quin depugnarent potius pro viribus, sibique indigna passo opem ferrent: neque vero Sclerum satis firmum esse ad signa conferenda, modo absque inertia atque desidia ipsi in aciem venirent.* Hæc is precibus atque obsecratione usus: illi nihilominus ex castris elabi, ad Magistrumque se conferre non intermiserunt. Multa jam nox erat, cum fuga sociorum vehementer perculsus Phocas, insomnis atque mœstus, precibus, ut perhibetur, placare numen studens, Davidicum illud funderet carmen: *Judica, Domine, nocentes me.* Ibi subito vocem ex aëre delatam aures circumsonasse ejus ferunt, qua porro pergere in psalmo vetaretur: adversus se Bardam Magistrum ea ipsa psalmi verba præoccupasse. Quæ vox postquam esset ter ab illo exaudita, prodigio vaticinii stupefactum eum perterritumque e lecto surrexisse, auroræ lucem exspectasse.

Fol. 305 *verso.*

[a] *Psalm. XXXIV, 1.*

A συνοῖσον εἶναι σκεψάμενοι, νυκτὸς ἐπελθούσης, τῆς τοῦ Φωκᾶ διαστάντες ἑταιρείας, πρὸς τὸν στρατηλάτην ἀπηυτομόλησαν. Ὧν οἱ προὔχοντες Ἀνδράλεστος ἦν ὁ Πατρίκιος, αὐτανεψιὸς τοῦ Φωκᾶ, καὶ ὁ Ἀμπελᾶς Συμεών. Βάρδας δὲ, τὸν τούτων δρασμὸν διαγνοὺς, καὶ ὅπως ἀπροφασίστως αὐτοῦ ἀπερράγησαν, ἠσχαλλεν, ὡς εἰκὸς, καὶ τοὺς ὑπολειφθέντας ἱκετείαις ἐξελιπάρει, μὴ καταπροδοῦναι λέγων αὐτὸν, καὶ ὃν συνίστορα Θεὸν καὶ ἔφορον τῶν ὅρκων πεποίηνται· ἀγωνίσασθαι δὲ μᾶλλον εἰς δύναμιν, καί οἱ δεινὰ πεπονθότι συναίρεσθαι· οὐδὲ γὰρ τὸν Σκληρὸν, ἔφη, αὐτοῖς ἐξισχύειν συστάδην ἀντι- B καθίστασθαι, εἴγε μὴ νωθρῶς αὐτοὶ καὶ ἀνειμένως χωροῖεν ἐπὶ τὸ πολεμεῖν. Καὶ ὁ μὲν ἐλιπάρει ταῦτα ποτνιώμενος· οἱ δὲ, καὶ αὖθις τοῦ στρατοπέδου ὑπεκρέοντες, τῷ στρατηλάτῃ Σκληρῷ προσετίθεντο. Λέγεται βαθείας ἄρτι νυκτὸς ἐνισταμένης, περιπαθῆ γενόμενον τὸν Φωκᾶν τῷ δρασμῷ τῶν συνωμοτῶν, ἀγρυπνεῖν καὶ ἀλύειν, εὐχαῖς τε τὸ θεῖον ἐξιλεοῦσθαι, τὸ Δαβιδικὸν ἐκεῖνο καταπάδοντα λόγιον· Δίκασον, Κύριε, τοὺς ἀδικοῦντάς με[a]. Αἰφνίδιον δὲ φωνὴν ἐξ ἀέρος ἐνηνεγμένην αὐτοῦ τὰ ὦτα περιβομβεῖν, μὴ περαιτέρω τοῦ ψαλμοῦ χωρεῖν διακελεύουσαν· ὡς τοῦ στρατηλάτου Βάρδα κατ' αὐτοῦ C τὰ τοιαῦτα τοῦ ψαλμοῦ προεξαιτήσαντος λόγια. Ἐπιτρὶς δὲ αὐτῷ τῆς τοιαύτης ἐνηχηθείσης φωνῆς, θαμβηθῆναί τε τῷ καινῷ τοῦ χρησμοῦ, καὶ τῆς εὐνῆς διαναστῆναι περιδεῶς, καὶ τὴν τῆς ἕω φαῦσιν ἐκδέχεσθαι.

VI. Die jam illustri eum conscenso equo castra perequitasse, oculumque in calceamenta fixisse. Id dum faceret, visionem objectam ei esse mirabilem. Quippe non rubra illa ei apparuisse, verum ut prorsus atra. Ita interrogasse suos homines, quare commisso tanto errore non imperatoria sibi, sed privatæ fortunæ, calceamenta porrexissent. Illos contra, blattea esse: modo accuratius ea inspiceret. Tum ipsum conjecisse in ea oculum, rubraque esse intellexisse, quemadmodum a principio fuissent. Id portentum jam alterum funestum omen arbitratus Phocas, simul quod videret dissidentes milites, neque dicto audientes, suæ salutis quoquo modo rationem habere statuit. Proinde nocte media hominum maxime sibi addictorum trecentos, probe armatos, sequi sese jussit, valloque clam egressus Tyrannorum castrum versus, quod Antigus vocatur, fugere

[b] *Locus corruptus in Codice:* τοῖς πεδίλοις τῶν ὀφθαλμῶν. Ἐρε ἴσαν δὲ φαντασίαν.

[c] *Cedrenus II. 670. C.* τὸ Τυροποιόν.

ϛ'. Ἤδη δὲ τῆς ἡμέρας σταθερῶς διαυγαζούσης, τοῦ ἵππου ἐπιβῆναι καὶ διϊέναι τὸ στράτευμα, ἐρεῖσαί τε τοῖς πεδίλοις τὸν ὀφθαλμόν. Ἐρείσαντι δὲ[b] φαντασίαν γενέσθαι ἀλλόκοτον. Δόξαι γὰρ οὐκ ἐρυθρὰ ταῦτα τυγχάνειν, ἀκραιφνῶς δὲ μελεμβαφῆ. Ἐρέσθαι τε τοὺς ἀμφ' αὐτὸν, ἀνθ' ὅτου τὸν τοσοῦτον πλάνον καθυποσταῖεν, καὶ μὴ τὰ τῆς βασιλείας, ἀλλ' ἰδιωτικὰ, αὐτῷ D ἐπορέξειεν πέδιλα. Τοὺς δὲ ἀποκρίνασθαι, τὰ κοκκοβαφῆ πέλειν, αὐτῷ δὲ ταῦτα κατανοεῖν ἀκριβῶς συνεβούλευον. Τὸν δὲ ἐπιβαλεῖν τούτοις τὸν ὀφθαλμὸν, καὶ ἐρυθρὰ ταῦτα καταμαθεῖν, καθάπερ ἐτέλουν ἀνέκαθεν. Τοῦτο δεύτερον ἀπαίσιον οἰωνὸν ὁ Φωκᾶς λογισάμενος τὸ τεράστιον, ὁρῶν δὲ καὶ τὴν στρατιὰν αὐτοῦ διϊσταμένην καὶ ἀφηνιάζουσαν, ἔγνω παντὶ τρόπῳ διασώζειν ἑαυτόν. Μέσων οὖν τῶν νυκτῶν τῶν οἰκειοτάτων τριακοσίους ἐς τὸ ἀσφαλὲς ὡπλισμένους ἀναλήφθεὶς, λάθρα τοῦ χάρακος ἔξεισι, καὶ τὴν ἐπὶ τὸ τῶν Τυράννων[c] φρούριον ἄγουσαν, ὃ Ἀντιγοὺς κέκληται, ᾔει· ὅπερ, τὸ τῆς τύχης

παλίμβολον ὑφορώμενος, ἐκ πολλοῦ ἐκεχρύνατο, σῖτον ἐν αὐτῷ καὶ παντοδαπὴν χιλὸν ἐπιδαψιλευσάμενος. Ὁ δὲ χῶρος, ἵνα τῷ Φωκᾷ Βάρδᾳ ὁ συνασπισμὸς διαλέλυτο, Βαρδάεττα ἐκαλεῖτο[a] ἀνέκαθεν. Βάρδας δὲ ὁ στρατηλάτης, τὸν δρασμὸν διαγνοὺς τοῦ Φωκᾶ, συνάμα λογάσιν ἐξιππασάμενος, ἔθει διώκων. Ἀλλ' αὐτοῦ μὲν διήμαρτεν, ἤδη τῷ φρουρείῳ ἀνασωθέντος· τῶν δὲ τούτου συνωμοτῶν ὅσους ζωγρίας εἴληφε, τῶν ὀφθαλμῶν ἀπεστέρησε, προστεταγμένον πρὸς βασιλέως ἔχων αὐτό. Λέγεται δὲ τὸ χωρίον, ἵνα τοῖς ἀθλίοις τὸ τοιοῦτον συνέβη ἀτύχημα, Τυφλοβιβάρια ὀνομάζεσθαι. Ἔμοιγε οὖν ἔπεισι θαυμάζειν, ὅπως ἐξ ἐπιπνοίας τινὸς οἱ πάλαι κινούμενοι ἄνθρωποι ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως προσηκόντως καὶ καταλλήλως τὰς προσηγορίας τοῖς τόποις ἐτίθεσαν. Ἐπεὶ λέγεται καὶ Λέοντα τὸν Φωκᾶν, τὸν πρὸς πάππου[b] θεῖον τοῦ Βάρδα, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκοπῆναι ἀνηλεῶς, ὀνομάζεσθαι δὲ τὸν χῶρον, καθ' ὃν τὴν τοιαύτην ὑπέστη ποινὴν, Ὠηλέοντα, πρὸς δὲ τῆς ἀγροικικῆς ἰδιωτείας κεκλῆσθαι Γωλέοντα. Ἀλλὰ τὰ μὲν τῶν τίσεων χωρία τοιαύτας ἀνέκαθεν τὰς ἐπωνυμίας εἰλήφεσαν. Οὐ παρέλκον δὲ ἴσως δόξει τὸ καὶ τὸν τρόπον τῆς τοῦ Λέοντος ἐκτυφλώσεως κατὰ παραδρομὴν ἐξειπεῖν.

A cœpit. Id castellum, fortunæ inconstantiam verens, jam dudum communierat, comportatis eo frumento et cujusque modi alimentis. Locus autem, quo in loco Bardæ Phocæ exercitus dilapsus est, Bardaëtta nominabatur antiquitus. Inter hæc Bardas Magister, Phocæ fuga cognita, profectus cum lectis equitibus confestim est insecutus. Quanquam hunc quidem nactus non est, quod in castellum pervenerat incolumis: ex conjuratis autem quotquot captivos fecit, luminibus privavit, sicut erat illi ab Imperatore mandatum. Locusque, in quo miseris usu venit B ejusmodi calamitas, inde dicitur Typhlovivaria appellari. Qua in re mirari subit, quemadmodum quasi quodam instinctu moti vetusti mortales apte et convenienter ex rerum eventu nomina locis posuerint. Quippe et Leoni Phocæ, patruo magno Bardæ, oculos crudeliter erutos esse perhibent, locumque, ubi pœnam illam subierit, Oëleonta nuncupatum, Goleonta agresti consuetudine vocari. Ita loca punitionum antiquitus talia nomina invenerunt. Neque abs re fortasse videbitur, si quo pacto excæcatus fuerit Leo, in transitu demonstravero.

Bardas Dux in castellum confugit.

[a] f. καλεῖται.

[b] Cod. πάππον.

Fol. 306 recto.

C

ζ'. Ἄρτι τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος φθινάδι νόσῳ τῶν ἔνθεν μεταναστάντος, καὶ Ἀλεξάνδρου, τοῦ αὐτοῦ συναίμου, κατόπιν ἐκείνῳ συναπελθόντος, τῆς δὲ Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς ὑπό τε Κωνσταντίνου, τοῦ τιθηνουμένου παιδὸς αὐτοῦ, καὶ τῆς Αὐγούστης Ζωῆς, ἐπισφαλῶς φερομένης, Συμεὼν, ὁ τῶν Μυσῶν ἀρχηγὸς, ἀνὴρ τολμητίας καὶ θερμουργὸς τὰ πολεμικὰ, πάλαι σφαδάζων, καὶ τὴν κατὰ Ῥωμαίων μάχην ὠδίνων, εὐκαιρίας δραξάμενος, ληλατῶν ἐκάκου Μακεδονίαν καὶ Θράκην· εἰς ἀπόνοιάν τε τὴν Σκυθικὴν καὶ συνήθη ἐπαρθεὶς, αὐτοκράτορα ἑαυτὸν ἀνακηρύττειν Ῥωμαίοις ἐκέλευεν. Οἱ δὲ, τὴν ὑπαιθρον ἀλαζονείαν καὶ ὕβριν τοῦ Σκύθου μὴ φέροντες, τὰ ὅπλα κινεῖν κατ' αὐτοῦ ἔγνωσαν. Καὶ δὴ Λέοντα τὸν Φωκᾶν, ἀνδρείᾳ καὶ τροπαίοις τηνικαῦτα τῶν λοιπῶν στρατηγῶν ὑπερφέροντα, ἀρχηγὸν τῆς στρατιᾶς προστησάμενοι καὶ Δομέστικον τῶν σχολῶν ἀνειπόντες· Ῥωμανὸν δὲ, τῶν ἐμπύρων νεῶν προχειρισάμενοι ναύαρχον (Δρουγγάριον τῶν πλωΐμων τὸν εἰς τὴν τοιαύτην ἀφιγμένον ἀρχὴν ὀνομάζουσι)· τὸν μὲν ἐκ γῆς, τὸν δὲ ἐκ θαλάσσης, Μυσοῖς ἐπιτίθεσθαι προὔπεμψαν. Περαιωθέντα δὲ τὸν Λέοντα καὶ τὴν

VII. Leo Imperator cum tabe consumtus diem suum obiisset, Alexander, frater ejus, post eum item ex hac vita migrasset, imperium autem Romanum sub ejus filio Constantino, inter nutrices etiamtum versante, Zoëque Augusta, non sine difficultate administraretur, Simeon Mœsorum princeps, homo audax belloque fervidus, jam pridem ira incitatus expeditionemque contra Romanos moliens, tunc opportunitatem nactus Macedoniam Thraciamque populari non intermisit: quinetiam, Scythica et consueta amentia elatus, D Romanos Imperatorem sese renunciare jussit. Hi, apertam insolentiam Scythæ atque arrogantiam minime ferentes, arma sumere adversus eum constituerunt. Itaque Leonem Phocam, virtute atque victoriis præter cæteros tum duces excellentem, copiis præfectum Domesticum scholarum declarant: Romanum igniferis triremibus præesse jubent (Drungarium rei navalis evectum ad id imperium vocant): alterum ut terra, alterum ut mari Mœsos invaderet, mittunt. Ibi Leonem, postquam transjectu facto Mœsiam ingressus

Bellum inter Romanos et Bulgaros, Zoë Augusta imperante.

esset, acriter ferunt prælatum, atque innumerabilem multitudinem hostium concidisse, adeo ut Simeon, magna consilii inopia affectus, nec quid faceret haberet, nec quomodo effugeret e manibus ducis fortis adeo et invicti. Jam cum cæteri quoque Mœsi animo abjecto fugam meditarentur, ecce a quodam e schola protectorum Leoni nuncius allatus dicitur, Romanum Drungi præfectum solvisse ancoras, ventum in puppi habere, passis velis Constantinopolim properare, eo consilio, ut imperium appeteret. Hic vero Leonem, acerbo nuncio graviter affectum, ordines solvisse, et, terga Mœsis dantem, iter ad reginam urbium direxisse, si forte, Romani navigationem præveniens, ipse moderamina invaderet rei Romanæ. Simeonem, cum, ignarus causæ, insolentem Romanorum regressum conspiceret, primo suspicionem habuisse, ne quid doli subesset, et exitium Mœsis insequentibus pararetur : mox, ubi effusa fuga ruere comperisset, insecutum infinitam multitudinem crudeliter occidisse. Et conspiciuntur ad hodiernum diem acervi ossium ad Anchialum, ubi tunc fugiens cæsus turpiter Romanorum exercitus est. Leo, quod serius Constantinopolim advenerat, spe dejectus (jam enim Romanus palatio occupato Pater Augusti proclamatus erat), in Asiam per Abydum transvectus defectionem fecit, multaque posthæc et Romano et reipublicæ negotia facessivit, tum incursionibus, tum tributa annua intercipiendo, fusis qui contra nitebantur. Jam vero, prædatoria ejus manu decursu temporis dilapsa, cum consilium contra ipsius sententiam exitum habuisset, eum fugæ se commendasse, comprehensumque effossis oculis crudeliter excæcatum.

Simeonis, Bulgarorum principis, insperata victoria.

[a] *Vide supra 13. D.*

[b] *Cedrenus II.*

Fol. 306 *verso*.

VIII. Leonis rebellio hunc in modum conquievit. Phocam autem tunc ad castellum properantem, cum agmen suorum clauderet, ex insequentibus aliquis, audax et protervus, provectus ante cæteros invasit, gladiumque cum minis elatum infligere conatus est. Is eum monet, protinus retro regrediatur, præsentem suam fortunam veritus. *Debere eum, ut mortalem, necessario inconstantiam infidelitatemque fortunæ extimescere, neque ad ægritudines viri calamitosi novam addere. Satis malorum se circumstare, quæ in eas se adduxissent*

[c] *Sic emendavi: in Codice est,* Ἀλλὰ ταῦτα μὲν (*sic*) Φωκᾷ τηνικαῦτα κ. τ. λ. *Possis tamen quoque scribere,* Ἀλλὰ τότε μὲν Φωκᾷ ἐπ. *Vide infra 320 recto.*

[d] *Cod.* Δεῖ.

[e] *Codex,* προστιθέναι.

A Μυσίαν καταληφότα φασὶ ἐκτόπως διαγωνίσασθαι, καὶ ἀναρίθμητα πλήθη κατακόψαι τῶν δυσμενῶν, ὡς τὸν Συμεὼν εἰς ἀπορίαν συνελαθῆναι δεινὴν, καὶ ἀμηχανεῖν ὅ, τι καὶ δράσῃ, καὶ ὅπως ἐκφύγῃ οὕτω θρασὺν ἄνδρα καὶ ἀκαταγώνιστον. Ἤδη δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀπειρηκότων Μυσῶν καὶ πρὸς φυγαδείαν τρεπομένων, ἀγγελίαν πρός τινος λέγεται τῶν ὑπασπιστῶν ἀνενεχθῆναι τῷ Λέοντι, ὡς ὁ Δρουγγάριος Ῥωμανὸς αὐτοῖς ἱστίοις ἀπάρας, κατὰ πρύμναν ἱσαμένου τοῦ πνεύματος, ἔρωτι τυραννίδος ἀποπλέει εἰς τὸ Βυζάντιον. Τὸν δὲ, τῷ ἀπαισίῳ τῆς ἀγγελίας περιαλγήσαντα, διαλῦσαί τε τὸν B συνασπισμὸν, καὶ, νῶτα τοῖς Μυσοῖς δόντα, ἐπείγεσθαι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν, εἴ πως τὸν τοῦ Ῥωμανοῦ προτερήσοι ἐπίπλουν, καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἡγεμονίας ἐγκρατὴς γένοιτο. Τὸν δὲ Συμεὼν, τὴν ἀπροφάσιστον καὶ ἀλλόκοτον ἰδόντα Ῥωμαίων φυγὴν, ἐνδοιάσαι μὲν ἐς τὸ παραυτίκα, μή τι σκαιωρούμενον εἴη, καὶ ὄλεθρος Μυσοῖς ἐπισπομένοις ἐγγένηται· μαθόντα δὲ ἀνὰ κράτος φεύγειν αὐτοὺς, ἕπεσθαί τε, καὶ ἄπειρα πλήθη συγκόψαι ἀνηλεῶς. Καὶ νῦν ἐστὶν ὁρᾷν εἰσέτι σωρείας ὀστῶν[a] παρὰ τὴν Ἀγχίαλον[b], καθ' ἣν ἀκλεῶς συνεκόπη τότε φεῦγον τὸ Ῥωμαίων τὸ στράτευμα. Ὁ δὲ Λέων, ἐπείπερ C ὑστέρησε τῆς εἰς τὸ Βυζάντιον ἀφίξεως, καὶ τῆς ἐλπίδος ἡμάρτανεν (ἔφθη γὰρ ὁ Ῥωμανὸς τὴν βασίλειον ἑστίαν καταειληφὼς καὶ Πατὴρ Βασιλέως ἀναῤῥηθείς), ἐς τὴν Ἀσίαν διὰ τῆς Ἀβύδου περαιωθεὶς, πρὸς ἀποστασίαν ἀπέκλινε, καὶ πολλὰ τῷ Ῥωμανῷ καὶ τῇ πολιτείᾳ παρέσχε πράγματα, κατατρέχων, καὶ τοὺς ἐτησίους φόρους ἀφαιρούμενος, καὶ τοὺς ἀντικαθισταμένους χειρούμενος. Ἤδη δὲ τῷ χρόνῳ τοῦ λῃστρικοῦ διασκεδασθέντος, καὶ εἰς τοὔμπαλιν αὐτῷ ἀπονοστήσαντος τοῦ βουλεύματος, φυγαδείᾳ χρήσασθαι, συλληφθῆναί τε καὶ ὠμῶς ἐκκεντηθῆναι τοὺς ὀφθαλμούς.

D η΄. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως. Φωκᾷ δὲ[c] ἐπειγομένῳ τηνικαῦτα ἐπὶ τὸ φρούριον, καὶ οὐραγοῦντι τῶν ἀμφ' αὐτὸν, τῶν ἐπιτιθεμένων αὐτῷ τις ἐξιπτασάμενος, θρασὺς καὶ ἀγέρωχος, ἐπῄει, ἐπανατείνων τὸ ξίφος μετ' ἀπειλῶν, καὶ πλήττειν ἐπιχειρῶν. Ὁ δὲ ἀπαλλάττεσθαι τὴν ταχίστην παρῄνει, τὰς καταρρούσας αὐτὸν τύχας εὐλαβηθέντα. Δεῖν[d] δὲ, θνητὸν ὄντα, τὸ ἄστατον πάντως ὑφορᾶσθαι τῶν πραγμάτων καὶ ἄπιστον, καὶ μὴ προστιθέναι[e] κακοδαιμονοῦντος ἀνδρὸς τοῖς ἀλγήμασιν ἄλγημα. Ἀρκεῖν γὰρ τὰ περιστοιχήσαντα τοῦτον δεινὰ, ἅπινα εἰς τοῦτο δυσπραγίας

στενοχωρίας αὐτὸν περιήλασαν, ὡς φυγάδα νῦν καθορᾶσθαι τὸν τῆς Ῥωμαϊκῆς κατάρξαντα στρατιᾶς. Ὁ δὲ, ὕθλον τινάλλως τοὺς τοιούτους λόγους τιθέμενος, πλησιέστερον ᾔει, πλήττειν πειρώμενος. Ὁ δὲ Βάρδας, τὴν παρῃωρημένην κορύνην μεταχειρισάμενος, αἰφνίδιόν τε συστραφεὶς, κατὰ τῆς κόρυθος παίει τὸν ἄνθρωπον· ὁ δὲ, αὐτῇ κυνῇ καταγεὶς τὸ κρανίον, ἄναυδος τῇ γῇ προσαράσσεται· καὶ οὕτως ἐς τὸ φρούριον ὁ Φωκᾶς διασώζεται. Βάρδας δὲ, ὁ στρατηλάτης καὶ Μάγιστρος, τὸ φρούριον κυκλωσάμενος, παρῄνει τῷ Φωκᾷ Βάρδᾳ, τὴν εὐμένειαν τοῦ κρατοῦντος αἰτήσασθαι, καὶ τοῦ τειχίου κατιέναι ὡς τάχιστα. Ὁ δὲ, ἐπεὶ ἐς ἀμηχανίαν ἐσχάτην καὶ δεινὴν ἀπορίαν συνείληπτο, πολλὰ γνωματεύσας καὶ λογισάμενος, ἔγνω ἐνδοῦναι τῇ τύχῃ, καὶ εἶξαι τοῖς κρατοῦσιν, εἰ ἀπάθειαν αὐτοῦ τε καὶ τῶν φιλτάτων λήψοιτο. Παραυτίκα οὖν πίστεις ἐξαιτησάμενος, ὡς οὐδέν τι τῶν ἀηδῶν πείσεται, καὶ ταύτας πρὸς τοῦ Σκληροῦ εἰληφὼς, κάτεισι τοῦ φρουρίου σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις. Ὁ δὲ τούτους δεξάμενος ἀλύπως ἐφρούρει, ἀναφέρει[a] τὰ ξυναχθέντα πρὸς βασιλέα, ἐρόμενος[b] ὅ, τι δεῖ καὶ ποιεῖν. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ἐδήλου, τὸν μὲν τοῦ Φωκᾶ Βάρδαν, κληρικὸν ἀποκαρέντα, ἅμα συζύγῳ καὶ τέκνοις ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ περιορίσαι· αὐτὸν δὲ, τὰς δυνάμεις ἀνειληφότα, ἐς τὴν Εὐρώπην διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου διαπεραιοῦν, χειμερεύοντα πρὸς τὰ ἐκεῖσε χειμάδια· ὡς, ἦρος εὐθὺς ἐπιγινομένου, καὶ αὐτὸν βασιλέα μετὰ τῶν ὑπασπιστῶν ἐκστρατεῦσαι κατὰ Σκυθῶν· μηδὲ γὰρ τὴν τούτων ἀκάθεκτον ὕβριν καρτερῆσαι λοιπόν.

A *angustias, ut qui Romanæ armaturæ præfuisset, is fugitivus nunc conspiceretur.* Hic, ejusmodi voces flocci non faciens, propius accessit, ferire conans. Tum Bardas, arrepta casside quam suspensam gerebat, subito conversus hominem in galeam percussit; is, perfracta simul et galea et calvaria, voce nulla missa, in terram defertur: Phocas hunc in modum in castellum incolumis pervenit. Quod cum Bardas, dux et Magister, exercitu circumdedisset, suasit Phocæ, ut ad clementiam principis confugeret, deque munitione quamprimum exiret. Is, ubi B erat ad summas angustias magnamque rerum inopiam redactus, multis agitatis perpensisque sententiis, fortunæ cedere statuit, dominantibusque subjicere sese, modo impunitatem cum suam tum carorum suorum impetraret. Ita evestigio fide postulata, ne quid incommodi caperet, ubi hanc a Sclero acceperat, una cum uxore ac liberis de castello descendit. Is eos receptos incolumes asservat: de pactis ad principem refert: quid opus sit facto interrogat. Rescripsit Joannes Imperator, *Bardam Phocam, clericum factum circumtonsumque, cum conjuge atque liberis in Chium insulam amandaret:* C *ipse, abductis copiis, in Europam per Hellespontum transjiceret, in hibernisque, quæ per loca illa sint, hibernaret: nam primo vere ipsum Imperatorem cum scholis in Scythas moturum: eorum effrænatam insolentiam tolerare diutius se nolle.*

[a] *f.* ἀναφέρει τε.

[b] *Codex,* αἰρόμενος.

Deditio Bardæ Phocæ.

Fol. 307 *recto.*

θʹ. Οὗτοι γὰρ, τὴν ἀπὸ τῆς Εὐρώπης τοῦ στρατηλάτου Βάρδα διαγνόντες ἄπαρσιν, ἐς τὴν Ἀσίαν παρὰ βασιλέως σταλέντος διὰ τὸν ἔναγχος ἀναρριπισθέντα πρὸς τοῦ Φωκᾶ Βάρδα νεωτερισμὸν, καθάπερ μοι ἤδη ἐῤῥήθη, τὰ μέγιστα Ῥωμαίους ἐσίνοντο, αἰφνιδίους ἐπεξελάσεις ποιούμενοι, καὶ τὴν τῶν Μακεδόνων ληϊζόμενοι καὶ δῃοῦντες ἀφειδῶς· τοῦ τὴν ἐπιστασίαν τῆς ἐνταῦθα στρατιᾶς ἐγχειρισθέντος Ἰωάννου Μαγίστρου, ᾧ Κουρκούας ἐπώνυμον, ἐς ῥᾳστώνην καὶ πότους, παρὰ τὸ εἰκὸς, ἀποκλίναντος, ἀπείρως τε καὶ ἀμαθῶς κεχρημένου τοῖς πράγμασι· τῷ τοι καὶ ἐς αὐθάδειαν καὶ θράσος τὰ Ῥωσικὰ ἐπήρθη φρονήματα. Τὴν ὑπέραυχον τοιγαροῦν ἀλαζονείαν αὐτῶν, καὶ τὸν ἀντικρὺς προπηλακισμὸν μὴ στέγων ὁ βασιλεὺς, παντὶ σθένει κολούειν καὶ καταπαύειν ἠπείγετο ἐκ τοῦ συστάδην τούτοις συμπλέκεσθαι. Ἐντεῦθεν καὶ τὰς ἐμπύρους τριήρεις ἑρματίζειν προσέταττε, καὶ σίτου πλῆθος

IX. Etenim Scythæ, de Bardæ ducis ex Europa discessu certiores facti, qui ob excitatam modo a Barda Phoca seditionem in Asiam ab Imperatore erat missus, ut jam dictum est abs me, plurimum Romanos vexabant, incursionibusque derepente factis improbe diripiebant vastabantque Macedoniam : D quod Joannes Magister, cognomento Curcuas, cui copiarum in illis partibus commissa erat cura, desidiæ atque potationibus præter modum deditus, imperite atque imprudenter res administrabat; ex quo ad arrogantiam fiduciamque Russorum se erexerant animi. Quorum superbam insolentiam et manifestas contumelias cum non ferret Imperator, omni vi repellere et dejicere properabat, prælio collatis signis facto. Proinde et igniferas triremes onerari jussit, et comportari Adrianopolim frumentariis

Russi Macedoniam vastant.

navibus commeatum plurimum, itemque pabulum jumentis, et armorum quantum sat esset militibus, ne quid earum rerum dimicationis tempore Romanis deesset. Hæc dum parantur, Theodoram, Constantini Porphyrogeniti Imp. filiam, Joannes in matrimonium duxit: pulchritudine corporisque elegantia non ita insignem, pudore autem omnique virtutum genere mulieribus sine controversia antestantem. Mensis November tunc agebatur, anno altero principatus ejus, cum nuptiarum solennia fierent. Quo tempore major quam ut dici possit lætitia populum tenebat, propterea quod miti animo magnaque morum facilitate regebat subditos Imperator: prædicatus maxime, quod et magnificus esset, et indole præditus regia; simul, quod benignum se et æquum civibus præberet, liberaliter egentibus stipem erogans. Ita tunc, congiariis ludisque in theatro munerata plebe, Constantinopoli hibernans vernum tempus præstolabatur: lectam autem circa se manum quotidie in armatis utroqueversum conversionibus, in omnibusque belli meditationibus exercebat, quotquot a fortissimis viris sunt ad præliorum usus excogitatæ.

Imperator Theodoram, Constantini Imp. filiam, uxorem ducit.

[a] *Vide supra 59. D.*

A ἐς τὴν τοῦ Ἀδριανοῦ πόλιν διὰ τῶν σιτηγῶν πλοίων κομίζειν, καὶ χορτάσματα τῶν ὑποζυγίων, καὶ ἀποχρῶντα ὅπλα τῇ στρατιᾷ, ὡς μήτινος τούτων κατὰ τὸν καιρὸν τῶν ἀγώνων οἱ Ῥωμαῖοι σπανίζοιεν. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα παρεσκευάζετο, Θεοδώραν, τὴν τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου παῖδα, ὁ Ἰωάννης πρὸς γάμον ἡρμόσατο, κάλλει μὲν καὶ σώματος ὥραις οὔ τι λίαν οὖσαν ἀεπρεπῆ, σωφροσύνῃ δὲ καὶ ταῖς παντοδαπαῖς ἀρεταῖς ἀδηρίτως τοῦ θήλεος ὑπεραίρουσαν. Νοέμβριος μὴν ἐνειστήκει, ἔτει δευτέρῳ τῆς τούτου ἡγεμονίας, ὅτε ἡ γαμήλιος ἐτελεῖτο ἑστίασις. Καὶ θυμηδία τις B κατεῖχε τὸν δῆμον ἄρρητος, ἀνθ' ὧν ἤθους εὐμενείᾳ καὶ τρόπων χρηστότητι τὸ ὑπήκοον ὁ βασιλεὺς ἴθυνε· θαυμαζόμενος μάλιστα, ὅτε μεγαλοπρεπής τις ὢν καὶ ἀρχικὸν κεκτημένος τὸ φρόνημα, προσηνής τε καὶ ἐπιεικὴς τοῖς ὑπηκόοις ἐδείκνυτο, προχείρως τοῖς χρήζουσιν ἐπιδαψιλεύων τὸν ἔλεον [a]. Ἀλλὰ τότε μὲν, φιλοτησίαις καὶ θεάτρων ἁμίλλαις τὸν δῆμον φιλοφρονούμενος, κατὰ τὸ Βυζάντιον διεχείμαζε καὶ τὸν τοῦ ἦρος καιρὸν ἐξεδέχετο, τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἐξασκῶν ὁσημέραι λογάδας τὴν ἐνόπλιον κατὰ θάτερα δίνησιν καὶ τὴν παντοδαπὴν τοῦ πολεμεῖν ἐμπειρίαν, ὁπόση παρὰ τὰς μάχας τοῖς ἀλκιμωτάτοις ἀνδράσιν ἐπινενόηται.

ΛΕΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΚΟΝΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ Η'.

LEONIS DIACONI HISTORIÆ.

LIBER VIII.

A α'. Τῆς δ' χειμερινῆς κατηφείας εἰς ἐαρινὴν αἰθρίαν μεταβαλούσης, τὸ σταυρικὸν σημεῖον εὐθὺς ἄρας ὁ βασιλεὺς, κατὰ τῶν Ταυροσκυθῶν ἠπείγετο. Καὶ δῆτα τῶν ἀνακτόρων ἐξαναστὰς, τῷ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ κατὰ τὴν Χαλκῆν τιμωμένῳ σηκῷ πρόσεισι, τὸ θεῖον ἐξευμενισόμενος. Ὅνπερ ἀθρήσας ἐστενωμένον εὐκτήριον, μόλις που πεντεκαίδεκα χωρεῖν ἔνδον ἄνδρας δυνάμενον, σκολιάν τε καὶ δυσπρόσοδον, ὡσεί τινα ἑλικοειδῆ λαβύρινθον ἢ κρησφύγετον κεκτημένον τὴν ἄνοδον, ἐξαυτῆς ἐγκελεύεται ἐς τὸ μεγαλειότερον καὶ εὐαγέστερον ἐκ βάθρων τοῦτον οἰκοδομεῖν, τῶν γείσων αὐτὸς[a] σχηματίσας τὸν περίμετρον· ὃν εἰς τοῦτο κάλλος, εἰς ὃ νῦν ὁρᾶται,
B καὶ μέγεθος ἡ ἐκείνου ἐξ ἐπιπνοίας τινὸς σπουδὴ καὶ ἐπίσκεψις ἤγειρεν. Ἐντεῦθεν εἰς τὸν θεῖον καὶ περίπυστον νεὼν τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ἀφικόμενος, ἄγγελόν τε αὐτῷ δοθῆναι ἐξαιτησάμενος, προπορευόμενον τοῦ στρατοῦ, καὶ τὴν ὁδὸν κατευθύνοντα, εἰς τὸν ἐν[b] Βλαχέρναις τιμώμενον τῆς Θεομήτορος οἶκον λιτανεύων ἐπιφοιτᾷ. Κἀνταῦθα δὲ ἱκετηρίαις τὸ θεῖον, ὡς τὸ εἰκὸς, ἐξιλεωσάμενος, ἄνεισιν ἐς τὰ ἐκεῖσε ἀνάκτορα, τὰς πυρφόρους τριήρεις ὀψόμενος, τακτικῶς πρὸς τὸ τοῦ Βοσπόρου σαλευούσας προκόλπιον, ᾧ καὶ ἐπίνειον ταῖς φορτίσι καθέστηκεν εὔορμον καὶ εὐγάληνον, ἐς καμπὴν
C ἠρέμα μέχρι τῆς γεφύρας καὶ τοῦ κατ' αὐτῆς εἰσβάλλοντος ποταμοῦ ἐκτεινόμενον. Τὴν γοῦν μετ' ἐμπειρίας καὶ κόσμου τῶν τριηρῶν εἰρεσίαν καὶ ἅμιλλαν ὁ βασιλεὺς θεασάμενος (ἐτύγχανον δὲ ὑπὲρ τὰς τριακοσίας, συνάμα λέμβοις καὶ ἀκατίοις, ἃ νῦν γαλέας καὶ μονέρια κοινῶς ὀνομάζουσι), φιλοφρονησάμενός τε τοὺς ἐρέτας καὶ τὸ περὶ αὐτὰς στρατιωτικὸν ἀργυρίου

I. HIBERNO squalore in vernam mutato serenitatem, Imperator, sublato statim crucis vexillo, adversus Tauroscythas iter maturavit. Ita sacro limine egressus ad Servatoris Christi sacellum, quod in Chalce veneramur, numen placaturus accessit. Id oratorium angustum esse conspicatus, hominesque vix quindecim capere intus posse, flexo et difficili, labyrinthi tortuosi gurgustiive instar, ascensu, evestigio in majus sanctiusque a fundamentis ædificari jussit, murorumque ambitum ipse figuravit: quem in eam, quæ adhuc videtur, speciem et amplitudinem velut aliquo afflatu divino solertia ejus et jussum excitavit. Inde in cœlestis Sapientiæ divinum atque illustre templum perrexit: ex quo, angelum dari sibi precatus, qui exercitui anteiret viamque dirigeret, in ædem Matris Dei in Blachernis cultam cum hymnorum cantu transit. Ibi quoque precibus divino numine rite placato, in palatium, quod ibidem est, ascendit, igniferas triremes inspecturus. Stabant ordinatim in sinu Bospori, ubi portus onerariarum tutus et tranquillus subest, molli flexu ad pontem usque flumenque, quod ibi in mare transit, pertinens. Triremium navigationem et certamen, usu militari atque ordine facta, ut spectavit Imperator (erant autem navigia plus CCC, adjunctis actuariis et scaphis, quas nunc galeas et moneria vulgo vocant), remiges et propugnatores donativo auctos ad Istrum emisit ad trajectum fluminis asservandum, ut Scythis, si forte se fugæ darent, domum inque Cimmerium Bosporum renavigandi facultas auferretur. Istrum

Fol. 307 *verso.*

[a] *Cod.* αὐτό· *et paulo post malim,* τὴν s. τὸ περίμετρον, *et* κάλλους— μεγέθους, *aut,* τοῦτο τὸ κ.

[b] *Cod.* ἐκ.

Classis lustratur Constantinopoli.

unum de fluviis perhibent ex Eden profluentibus, Phison cognomento: eum, ex Oriente ortum, rursus summa divini ædificatoris sapientia sub terram condi: post denuo e montibus Celticis eructatum per Europam volvi, et, in quinque capita fissum, in Pontum influere, qui Euxinus nominatur. Alii Phisonem arbitrantur flumen quod Indiam intersecet, Gangem vulgo vocatum, ubi smaragdus lapis invenitur.

A διανομῇ, ἐς τὸν Ἴστρον ἐκπέμπει, τὸν τούτου πόρον φρουρήσοντας, ὡς μὴ ἐνὸν εἴη τοῖς Σκύθαις, ἐς τὴν σφῶν πατρίδα ἐκπλεῖν καὶ τὸν Κιμμέριον Βόσπορον, εἴγε πρὸς φυγὴν ἀποκλίνοιεν. Λέγεται δὲ τὸν Ἴστρον ἕνα τῶν ἐξ Ἐδὲμ ἐκπορευομένων εἶναι ποταμῶν, τὸν ἐπικεκλημένον Φισῶν, ἐκ τῆς ἕω μὲν ἐκδιδόμενον, ὑποδυόμενόν τε κατὰ γῆν ἀμηχάνῳ τοῦ δημιουργοῦ σοφίᾳ· καὶ αὖθις ἐκ τῶν Κελτικῶν ὀρέων ἀναπιδύοντα, ἑλισσόμενόν τε διὰ τῆς Εὐρώπης, καὶ, εἰς πέντε τεμνόμενον στόματα, τὸν ῥοῦν ἐσβάλλειν παρὰ τὸν Πόντον, ὃς Εὔξεινος ὀνομάζεται. Τινὲς δὲ Φισῶν τὸν τὴν Ἰνδικὴν τέμνοντα γῆν τυγχάνειν, ὃν καὶ Γάγγην κικλήσκειν εἰώθασι, παρ' ᾧ ἐξευρίσκεται ὁ λίθος ὁ σμάραγδος[a].

[a] Vide Genes. II, 12.

[b] Cod. Ἀλλ' αἱ μέν.

Fol. 308 recto.

II. Triremes dum sic ad Istrum adnavigant, Joannes Imp., ab urbe profectus, Adrianopolim omnibus copiis venit. Hoc oppidum ab Oreste Agamemnonis F. cum post Clytæmnestræ matris cædem ex errore substitisset, conditum esse demonstrant: inde prius Orestiadem appellatum fuisse. Posterius Adrianum Cæsarem, cum Scythis bellantem, situ loci captum, propugnaculis firmis communisse, atque Adrianopolim nominasse. Eo postquam Imperator pervenit, ab exploratoribus certior factus est, tramites in Mœsiam agentes, difficiles illos quidem et perangustos, quos inde Clisuras, quod quasi clausi sint, vocant, a Scythis minime custodiri. Quare convocatis centurionibus et tribunis in hunc est modum locutus: *Existimabam, commilitones, Scythas, nostrum ad ipsos adventum jamdiu exspectantes, omni opera opportunitates angustiasque saltuum et viarum septis vallisque interclusisse, ne sine difficultate ultra progredi possemus. Nunc, quandoquidem divini Paschatis adventus in causa illis fuit, quo minus præseptis itineribus transitum nostrorum prohiberent, minime arbitrati, nos, relictis quæ magnum festum consequantur lustrationibus, pompis, lautitiis, ludis, ad belli labores molestiasque conversum iri, videtur mihi quidem optimum factu, oblata facultate confestim uti, priusque armis confestim captis angustias transmittere, quam Tauroscythæ, adventu nostro cognito, vi saltus obtineant. Quod si præripimus locorum periculosorum transitum, inopinantesque illos adorimur, spe ducor (pace numinis dixerim), primo impetu vel Præsthlabam oppidum, Mœsorum regiam, teneri posse: unde ultra progressi vesaniam Russicam facile comprimemus.*

Castra ad Adrianopolim.

[c] Forte, δή.

B β'. Ἀλλ' αἱ μὲν[b] τριήρεις τοῦτον τὸν τρόπον ἐπὶ τὸν Ἴστρον ἀνήχθησαν. Ἰωάννης δὲ ὁ αὐτοκράτωρ, τοῦ Βυζαντίου ἀπάρας, ἐς τὴν Ἀδριανοῦ σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι παραγίνεται. Ἣν Ὀρέστην φασὶ πολίσαι τὸν τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὅτε τὸν πλάνον ὑπέστη μετὰ τὴν ἀναίρεσιν Κλυταιμνήστρας, τῆς ἰδίας μητρός· ἐξ ἐκείνου τε Ὀρεστιάδα κεκλῆσθαι τὸ πρότερον. Ἀδριανὸν δὲ αὖθις τὸν αὐτοκράτορα, Σκύθαις μαχόμενον, ἁλῶναί τε τῇ θέσει τῆς χώρας, καὶ ταύτην ἐχυροῖς περιβόλοις τειχίσαι, καὶ Ἀδριανοῦ ὀνομάσαι. Ἐνταῦθα δὲ[c] ὁ βασιλεὺς ἀφικόμενος, C ἀναμαθών τε πρὸς τῶν σκοπῶν, ὡς ἐπάγουσαι εἰς τὴν τῶν Μυσῶν δυσέμβολοι καὶ ἐστενωμένοι ἀτραπιτοὶ, ἃς καὶ κλεισούρας, διὰ τὸ οἱονεὶ κατακεκλεῖσθαι, κατονομάζουσι, παρὰ τῶν Σκυθῶν οὐ παραφυλάττονται, τοὺς λοχαγοὺς καὶ ταξιάρχους συναγηοχὼς, ἔλεξε τοιάδε· Ὤμην μὲν, ὦ συστρατιῶται, Σκύθας τὴν ἡμετέραν ὡς αὐτοὺς ἐκ πολλοῦ προσδοκῶντας ἄφιξιν, παντὶ σθένει τὰ ἐπικαιρότατα καὶ στενώτατα, δυσπρόσοδά τε, τῶν ἀτραπιτῶν, θριγκοῖς τισὶ καὶ ἑρκίοις συγκλεῖσαι, ὡς μὴ εὐπετῶς ἡμῖν εἴη εἰς τὰ πρόσω εἰσιτητέα. Ἐπεὶ δὲ ἡ τοῦ θείου Πάσχα D ἐπέλευσις ἔσφηλε τούτους, περιασφαλίσασθαι τὰς ὁδοὺς καὶ ἀπεῖρξαι τὴν ἡμῶν πάροδον, μὴ πεισθέντας, ὡς καταλιπόντες ἡμεῖς τὰ τῇ μεγάλῃ ἑορτῇ ἐφεπόμενα, λαμπροφορίας, καὶ προόδους, καὶ τρυφὰς, καὶ θέατρα, περὶ πόνους καὶ ταλαιπωρίας πολέμων ἐναποκλίνομεν, δοκεῖ μοι ἄριστα πράξειν, εἰ ἐξαυτῆς ἁρπάσωμεν τὸν καιρὸν, καὶ ὡς ἔχομεν τάχους ἐνσκευασάμενοι, τὴν ἐστενωμένην ὁδὸν παροδεύσωμεν, πρὸ τοῦ Ταυροσκύθας αἰσθέσθαι τὴν ἡμῶν ἔφοδον, καὶ εἰς ἀλκὴν κατὰ τὰς δυσχωρίας ὁρμῆσαι. Εἰ γὰρ προτερήσομεν τὴν τῶν ἐπισφαλῶν χωρίων διάβασιν, καὶ ἀπροσδόκητοι τούτοις προσβάλωμεν[d], οἶμαι (σὺν Θεῷ δὲ εἰρήσθω), αὐτοβοεὶ καὶ τὴν πόλιν Περισθλάβαν αἱρήσειν,

[d] Nota hic aoristum subjunct. pro futuro.

αἱρήσειν, ἢ Μυσοῖς ἐςὶ τὰ βασίλεια· κἀκεῖθεν ὁρμώμενοι, ῥᾷςα τὴν Ῥωσικὴν ἀπόνοιαν καταγωνισόμεθα.

γ΄. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἶπεν ὁ βασιλεὺς, τοῖς A δέ γε ςρατηγοῖς καὶ ταξιάρχοις ἄκαιρος ἐδόκει ταυτὶ τὰ ῥηθέντα τόλμα, καὶ τηνάλλως θράσος ἐς ἀπόνοιαν ἐκπίπτον ἀλόγιςον, ἀπερισκέπτως τὴν Ῥωμαϊκὴν δύναμιν διὰ στενωπωδῶν καὶ κρημνώδους ὁδοῦ διαβιβάζειν ἐπὶ τῆς ἀλλοδαπῆς προτρεπόμενα. Ἐφ' ἱκανὸν οὖν χρόνον σιωπώντων αὐτῶν, ἀναλαβὼν αὖθις καὶ ἀνοιδήσας ὁ αὐτοκράτωρ φησίν· Ὅτι μὲν τὸ μὴ λελογισμένως παρὰ τοὺς πολέμους[a] χωρεῖν, ἀλλ' αὐθαδῶς καὶ θρασέως, κίνδυνον εἴωθεν ὡς B μάλιςα προξενεῖν καὶ πανολεθρίαν ἀνήκεςον, ἐπίςαμαι καὶ αὐτὸς, ἐκ νεότητος ταῖς μάχαις ἀναςραφεὶς[b], καὶ πολλὰ τρόπαια, καθὼς ἴςε, καὶ νίκας ἀναδησάμενος. Ὅτι δὲ, ἐν οἷς ὁ καιρὸς, ὡς ἐπὶ ξυροῦ[c] ἀκμῆς ἑςηκὼς, μὴ κατὰ γνώμην χρῆσθαι τοῖς πράγμασι δίδωσι, δεῖ που τοῦτον προαρπάζειν, καὶ τὰ οἰκεῖα εὖ τίθεσθαι, συνθήσεσθαί μοι δοκῶ καὶ αὐτοὺς, ἐμπειρίαν πολλὴν ἀναλεξαμένους ἐκ τῆς ἀλλεπαλλήλου καὶ ἑτεροκλινοῦς τῶν πολέμων ῥοπῆς. Εἴ τι οὖν μοι πείθεσθε τὰ λῷονα συμβουλεύοντι, ἕως οἱ Σκύθαι πρὸς ῥᾳςώνην ἀναπεπτώκασι, μήπω τὴν ἡμῶν αἰσθόμενοι ἄφιξιν, ἁρπάσωμεν τὸν καιρὸν, C καὶ ἡ νίκη τῇ διαβάσει τῆς κλεισούρας συνέψεται. Εἰ γὰρ διαβησείοντας ἡμᾶς αἴσθοιντο, καὶ εἰς ἀντίπαλον ἐπὶ τῶν ςενωπῶν ἀντιτάξοιντο φάλαγγα, οὐκ εἰς καλὸν ἡμῖν τελευτήσει τὰ πράγματα, ἀλλ' ἐς ἀπορίαν καὶ ἀμηχανίαν δεινήν. Ἐπιῤῥώσαντες οὖν τοὺς θυμοὺς, καὶ λογισάμενοι, ὅτι Ῥωμαῖοί ἐςε, οἱ τὸ ἀντίξουν ἅπαν τὸ πρόσθεν ὅπλοις καταςρεφόμενοι, ἕπεσθε τὴν ταχίςην, τὴν σφῶν ἀρετὴν ἐπὶ τῶν ἔργων ἐπιδεικνύμενοι.

III. Hæc Imperator cum diceret, magistris militiæ tribunisque militum oratio ejus intempestivæ fiduciæ audaciæque plena visa est, temere in factum demens erumpentis, quod imprudenter Romanas copias saltuoso arduoque itinere externam in terram traducere suaderet. Quare, cum aliquandiu conticuissent, instaurato sermone Imperator indignans, *In dimicationes*, inquit, *ita venire, ut minus judicio quam impetu et temeritate ducare, id quanta pericula afferre soleat quamque insanabiles plagas, cognitum et ipse habeo, e pueritia in prœliis versatus, palmasque non unas, quod scire vos arbitror, et victorias consecutus. Sed quando fortuna, in novaculæ acie constituta, ad arbitrium agere non permittit, tunc audacter arrepta illa rem geri oportere, id ne ipsi quidem, opinor, negabitis, qui magnam peritiam ex incerto ancipitique bellorum eventu collegistis. Quare, si quid mihi creditis meliora suadenti, dum Scythæ desidiæ se dant, necdum de adventu nostro cognorunt, rapiamus occasionem, et transitum faucium victoria consequetur. Nam, si intellexerint nos transmittere velle, superque angustiis infesta acie constiterint, vereor ut exitum optabilem res habeat, neve in discrimen potius difficultatemque summam adducatur. Proinde facite ut fortem animum habeatis, reputantesque Romanos vos esse, qui adversarios omnes olim armis subegerint, cito sequimini, virtutem vestram factis declarantes.*

[a] *f.* πολεμίους.

[b] *Ita Cod.: fort.* ἀνατραφεὶς, innutritus.

[c] *Cod.* ξυροῖς.

Fol. 308 *verso.*

δ΄. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ ἀριπρεπεῖ παντευχίᾳ καθοπλισθεὶς, ἐφ' ἵππου τε γαύρου καὶ σοβαροῦ ἐπιβὰς, καὶ δόρυ ἐπωμισάμενος μήκιςον, ἀπήρχετο τῆς ὁδοῦ, D προπορευομένην ἔχων τὴν τῶν λεγομένων ἀθανάτων φάλαγγα, τεθωρακισμένην ἐπιεικῶς· εἵποντο δὲ αὐτῷ ὁπλῖται μὲν τῶν ἀλκιμωτάτων πρὸς τοῖς μυρίοις πεντακισχίλιοι, ἱππεῖς δὲ μύριοι καὶ τρισχίλιοι. Τὸ δὲ λοιπὸν ςρατιωτικὸν μετὰ τοῦ σκευοφορικοῦ, φέρον τὰς ἑλεπόλεις καὶ τὰς παντοδαπὰς μηχανὰς, βάδην ἐξόπισθεν εἵπετο, ἅμα τῷ προέδρῳ Βασιλείῳ, ᾧ τὴν τούτων ὁ βασιλεὺς ἐπέτρεψε πρόνοιαν. Ἐπεὶ δὲ τοὺς ἐπισφαλεῖς καὶ κρημνώδεις τόπους διώδευε παρὰ πᾶσαν ὑπόνοιαν, τὸ σύντονον ἐπισχὼν τῆς πορείας, ἐπί τινος ἐχυροῦ

IV. Hac habita oratione, insigni armatura munitus, insessoque generoso atque acri equo, lanceam prælongam humero gerens, viæ se dedit[d], præeuntem habens Immortalium quos vocant egregie loricatam cohortem: pone sequebantur legionariorum fortissimorum millia quinque et decem[e], equitum tredecim millia. Reliquus exercitus cum impedimentis et calonibus, helepoles et cujusque modi machinas vehens, lento gressu retro sequebatur, cum Basilio præside, cui Imperator horum curam commiserat. Ita, ubi præter omnium opinionem periculosa et prærupta loca transiverat[f], itinere raptim confecto substitit; inque colle natura munito, qui ab utroque

Imperator cum exercitu in Bulgariam descendit.

[d] *Combefis. apud Pag. IV. 28.*

[e] *Combefisius*, decem millia supra quingentos.

[f] *Hucusque Combefisius. In textu nota voces* προνοιαν *et* ὑπόνοιαν *mire vicinas, ob negligentiam vel inopiam scriptoris.*

latere habebat præterlabens copiamque aquarum præbens flumen, equitatum et milites ab itinere refecit. Postero die de multa luce movet castra, et, exercitu in profundas phalanges disposito, Præsthlabam contendit. Lituis frequenter classicum concini, cymbala percuti, tympana pulsari imperat. Tum ineffabili fremitu cuncta retonant. Admurmurant tympanis juga regionis, concrepant arma, hinniunt equi, conclamant milites, seque ad prælium de more incitant. Tauroscythas, exercitum cum usu militari adventantem conspicatos, cum res præter opinionem accidisset, dubitatio timorque tenuit. Arma nihilominus celeriter ceperunt, scutisque in humeros sublatis (ea autem et perfirma sunt, et, quo melius tegant, ad pedes pertinent), conferta acie in equitabili ante oppidum planitie Romanis obviam se obtulerunt, belluarum ritu rugientes, sublato absono vastoque ululatu. Prælio commisso fortiter pugnant nostri, facinora bellica mirabilia efficiunt. Cum diutius pari Marte dimicaretur, Imperator Immortales sinistrum Scytharum cornu cursu incitato adoriri jubet. Hi, equos calcaribus incendentes, lanceis infestis in hostes se permittunt. Quorum cuspides cum Scythæ, ut pedites, sustinere non possent: neque enim præliandi ex equis consuetudinem habent, neque ea in re exercentur: fugæ se mandant, inque oppidi mœnia se concludunt: quos insecuti Romani nulla misericordia conciderunt. Hac impressione interfectos esse aiunt Scythas octies mille quingentos.

Prælium ad Præsthlabam.

Fol. 309 recto.

Hostes in oppidum compelluntur.

A γηλόφου ἐκ τοῦ θατέρου μέρους παραῤῥέοντα[a] ἔχοντος ποταμὸν, ὑδάτων πληθώραν ἐπαγγελλόμενον[b], τήν τε ἵππον καὶ τὸν στρατὸν διανέπαυσεν. Ἄρτι δὲ σταθηρᾶς ἡμέρας ἀπαυγαζούσης, διαναστὰς, καὶ ἐς βαθείας φάλαγγας διατάξας τὸ στράτευμα, τὴν ἐπὶ Περισθλάβας ᾔει, θαμινὰ τὰς σάλπιγγας τὸ ἐνυάλιον ἐγκελευσάμενος ἐπηχεῖν, ἀλαλάζειν τε τὰ κύμβαλα, καὶ τὰ τύμπανα παταγεῖν[c]. Ἐντεῦθεν βοή τις ἄῤῥητος ἀνεδίδοτο, συνεπηχούντων τοῖς τυμπάνοις τῶν ἐκεῖσε ὀρέων, καὶ ἀντικτυπούντων τῶν ὅπλων, καὶ τῶν ἵππων χρεμετιζόντων, τῶν τε ἀνδρῶν ἀλλήλοις ἐκβοώντων καὶ πρὸς B τὴν μάχην ἐπιῤῥωννύντων, ὡς τὸ εἰκός. Ταυροσκύθας δὲ, τὴν τοῦ στρατοπέδου μετ' ἐμπειρίας ὡς αὐτοὺς ἀθρήσαντας[d] ἐπεξέλασιν, ἀμηχανία καὶ δέος ᾔρει, τῷ ἀπροσδοκήτῳ καταπλαγέντας τοῦ πράγματος. Ἀλλὰ καὶ ὣς σπουδῇ τὰ ὅπλα ἁρπάσαντες, καὶ τοὺς θυρεοὺς ἐπωμισάμενοι (ἐρυμνοὶ δὲ οὗτοι, καὶ ἐς τὸ ἀσφαλὲς ποδήρεις ἐξειργασμένοι πεποίηνται), ἐς καρτερὸν ἀντικαταστάντες συνασπισμὸν[e], ἐπὶ τὸ πρὸ τοῦ ἄστεος ἱππήλατον πεδίον Ῥωμαίοις ἀντεπῄεσαν, δίκην θηρίων βρυχώμενοι, καὶ καινὴν καὶ ἀλλόκοτον προϊέμενοι ὠρυγήν. Ῥωμαῖοι δὲ, συμβαλόντες αὐτοῖς, ἐῤῥωμένως ἐμά- C χοντο, καὶ ἄξια πολέμων ἔργα εἰργάζοντο, τῆς μάχης ἰσοπαλοῦς ἀμφοτέροις γεγενημένης. Ἐνταῦθα τοῖς ἀθανάτοις ὁ βασιλεὺς κατὰ τὸ εὐώνυμον τῶν Σκυθῶν κέρας μετὰ ῥύμης εἰσβάλλειν ἐγκελεύεται. Οἱ δὲ, προβαλόντες τοὺς ἄκοντας, καὶ σφοδρῶς τοῖς μύωψι τοὺς ἵππους κεντρίσαντες, κατὰ τούτων ἤλαυνον. Σκύθαι δὲ, ἅτε πεζέταιροι χρηματίζοντες· οὐδὲ γὰρ ἀφ' ἵππων εἰθισμένον ἐστὶν αὐτοῖς ἀγωνίζεσθαι, ὅτι μηδὲ πρὸς τοῦτο γυμνάζονται· οὐχ ὑπήνεγκαν τὸν τῶν Ῥωμαίων δορατισμὸν, ἀλλ' ἐκκλίναντες εἰς φυγὴν, ἐπὶ τὸν τοῦ ἄστεος περίβολον συνεκλείοντο· οὓς ἐπισπόμενοι Ῥωμαῖοι ἀνηλεῶς ἔκτεινον. Φασὶ γὰρ παρὰ ταύτην τὴν προσβολὴν ὀκτακισχιλίους πρὸς τοῖς πεντακοσίοις ἀναιρεθῆναι Σκυθῶν.

V. Qui superfuerant, ii in oppidum inclusi e muris deque loco superiore telis conjectis fortiter resistebant. Eodem tempore Calocyrem Patricium Præsthlabæ commorantem, quem armaturam Russicam olim in Mœsos commovisse superius dixi, cum de Imperatoris adventu cognovisset (qui ob insignia principatus latere non poterat, fulgore auri divinam lucem diffundentia), clam adversa nocte oppido elapsum esse aiunt, adque Sphendosthlabum propter Dorystolum (quæ nunc Dristra vocatur) cum omnibus copiis subsidiantem pervenisse.

D ε΄. Οἱ δὲ περιλειφθέντες, ἐπεὶ πρὸς τὸ ἄστυ συνεκλείσθησαν, ἐκ τῶν ἐπάλξεων ἄνωθεν ἐῤῥωμένως ἠκροβολίζοντο. Τηνικαῦτα λέγεται καὶ τὸν Πατρίκιον Καλοκόρην, τῇ Περισθλάβᾳ ἐπιχωριάζοντα, ὅσπερ τὴν Ῥωσικὴν πανοπλίαν κατὰ τῶν Μυσῶν τὸ πρόσθεν, ᾗπερ μοι ἤδη ἐῤῥήθη, κεκίνηκεν, αἰσθόμενον τὴν τοῦ αὐτοκράτορος ἄφιξιν (οὐδὲ γὰρ ἐνῆν λανθάνειν, τῶν βασιλικῶν παρασήμων τῇ στιλπνότητι τοῦ χρυσοῦ ἄῤῥητον ἐκπεμπόντων μαρμαρυγὴν), λαθραίως ὑπὸ νύκτα βαθεῖαν ὑπεξελθεῖν τε τοῦ ἄστεος καὶ ὡς τὸν Σφενδοσθλάβον

[a] Codex, παραῤῥέοντος.

[b] Codex, ἐπαγγελλόμενος.

[c] Vide supra 22. B.

[d] Inde firmatur conjectura mea supra 66. C. notula e.

[e] Codex, συνασπισμῷ.

ἀφικέσθαι, αὐτοῦ που παρὰ τὸ Δορύστολον (ὃ τὰ νῦν Δρίστα[a] καλεῖται) πανσυδὶ διατρίβοντα. Ἀλλ' οὕτω μὲν ὁ Καλοκύρης ἀπέδρασε, Ῥωμαίους δὲ ἡ νὺξ ἐπελθοῦσα τῆς μάχης ἐπέσχεν. Ἄρτι δὲ κατὰ τὴν ὑστεραίαν καὶ τῆς λοιπῆς στρατιᾶς μετὰ τῶν ἑλεπόλεων ἀφιγμένης (ἡμέρα δὲ ἦν ἡ καλουμένη μεγάλη πέμπτη[b], καθ' ἣν ἐπὶ τὸ πάθος μολὼν ὁ Σωτὴρ τὰ σωτήρια τοῖς μαθηταῖς μετὰ τὸν μυστικὸν δεῖπνον διδάγματα ἐξεπαίδευσε), πρωΐθεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ἐξαναστὰς καὶ εἰς ἀῤῥαγῆ συνασπισμὸν διατάξας τὰς φάλαγγας, παιωνίσας τε τὸ ἐνυάλιον, τῷ τείχει A προσέβαλεν, ὡς αὐτοβοεὶ αἱρήσων τὴν πόλιν. B Ῥῶς δὲ καὶ αὐτοὶ πρὸς τοῦ σφῶν παρακροτούμενοι στρατηγοῦ (Σφέγκελος δὲ ἦν οὗτος, ὁ τρίτην ἔχων τιμὴν παρὰ Σκύθαις μετά γε Σφενδοσθλάβον· ἐκεῖνος γὰρ ἁπάντων κατῆρχεν), ἐκ τῶν ἐπάλξεων ἀντετάξαντο, καὶ Ῥωμαίοις ἐπιόντας κατὰ τὸ ἐνὸν ἠμύνοντο, ἀκόντια, καὶ βέλη, καὶ λίθους χειροπληθεῖς ἐπαφιέντες ἄνωθεν. Ῥωμαῖοι δὲ, τοῖς τε τόξοις καὶ πετροβόλοις ὀργάνοις, σφενδόναις τε καὶ ἀκοντίοις θαμινώτερον κάτωθεν βάλλοντες, ἀνεῖργον τοὺς Σκύθας, βιαζόμενοι, καὶ μὴ ἐῶντες ἀδεῶς προκύπτειν ἐκ τῶν ἐπάλξεων. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ, γεγωνότερον ἐμβοήσας καὶ τῷ περιβόλῳ τὰς C κλίμακας προσερείδειν ἐγκελευσάμενος, ἐπέῤῥωσε τῇ βοῇ τὴν πολιορκίαν, ἐκθύμως ἐπ' ὄψεσι βασιλέως ἁπάντων διαγωνιζομένων, καὶ τιμὰς ἀναλόγους τοῖς πόνοις τοπαραυτίκα πρὸς αὐτοῦ προσδοκώντων ἀποίσεσθαι.

A Elapso Calocyre, Romanos nox superveniens a pugna revocavit. Reliquis copiis una cum machinis postero die consecutis (qui dies erat qui vocatur Feria quinta maxima, qua ad passionem gradiens Servator servantia post mysticam cœnam præcepta discipulis fudit), mane Joannes Imperator castris egressus aciem legionum cuneo conferto instruxit: classicum cani jussit, ad murumque copias admovit, oppidum uno impetu expugnare tentans. Russi et ipsi a suo duce incitati (is erat Sphencelus, tertio apud Scythas post Sphendosthlabum loco: hic B enim omnibus præerat), post pinnas constituti, Romanos subeuntes pro viribus reprimunt, jacula, sagittas, saxa manualia de superiore loco fundunt. Contra nostri succedentes, arcubus, tormentis, fundis, pilis magnopere usi, Scythas vi adhibita submovent, ut impune prospiciendi de pinnis potestas esset nulli. Ipse Imperator, contenta voce scalas ad murum poni jubens, hortatu non mediocriter vim oppugnationis auxit, neque erat quisquam qui non in principis conspectu fortiter pugnaret, præmiaque laboribus respondentia statim ab illo relaturum se speraret.

[a] f. Δρίστρα. Infra 86. B. Codex Δρῆστρα (sic).

[b] Cod. πέμπτη.

Præsthlaba oppugnata.

Fol. 309 verso

ϛʹ. Ῥωμαίων δὲ ἐπιβρισάντων καὶ τοῖς τείχεσι προσπελασάντων τὰς κλίμακας, ἐνταῦθά τις γενναῖος νεανίσκος, ἄρτι πυρσαῖς θριξὶν ἐπιχνοάζων τὴν γένυν, ἐκ τῆς τῶν Ἀνατολικῶν ὁρμώμενος γῆς, ᾧ Θεοδόσιος ὄνομα, Μεσονύκτης ἐπίκλησις, θατέρᾳ μὲν τὸ ξίφος σπασάμενος, τῇ λαιᾷ δὲ τὴν ἀσπίδα ὑπὲρ κεφαλὴν ἀνατείνας, ὡς μὴ βάλλοιτο ἄνωθεν παρὰ τῶν Σκυθῶν, διὰ τῆς κλίμακος ἄνεισιν· ἀγχοῦ δὲ γενόμενος τῆς ἐπάλξεως, καταστοχήσας[c] τοῦ προκύπτοντος Σκύθου καὶ τοῦτον D ἀμυνομένου τῷ δόρατι, παίει κατὰ τοῦ τένοντος· ἀπαραχθεῖσα[d] δὲ ἡ κεφαλὴ σὺν τῇ κόρυθι ἔξω τειχῶν πρὸς ἔδαφος ἐσφαιρίζετο· Ῥωμαῖοι δὲ τῷ καινῷ τοῦ δράματος ἐπηλάλαξαν, καὶ συχνοὶ τοῦ πρώτως ἀνελθόντος τόλμαν ζηλώσαντες, διὰ τῶν κλιμάκων ἀνέθεον. Ὁ δὲ Μεσονύκτης, ἐπεὶ τοῦ τείχους ἐπέβη, καὶ τῆς ἐπάλξεως ἐγκρατὴς ἐξεγένετο, πλείστους τῶν ἀμυνομένων Ῥῶς ἐπιστροφάδην πλήττων τῶν τειχῶν κατεκρήμνιζε. Θᾶττον δὲ συχνῶν ἑκασταχοῦ τῶν περιβόλων

VI. Instantibus Romanis scalasque ad muros admoventibus, adolescens impiger ex regione Orientis, rutila jam lanugine genam adumbrans, Theodosius cognomento Mesonyctes, districto altera manu gladio, altera scuto supra caput sublato, ne a Scythis missilibus dejectis feriretur, per scalam ascendit; cumque ad pinnas appropinquasset, Scytham prospicientem seque hasta re- D pellentem appetens in cervicem percussit, ut abscisum ejus caput una cum casside extra muros in terram provolveretur. Qua nova re oblata succlamant Romani, primique ascendentis virtutem æmulati crebri per scalas nituntur. Interim Mesonyctes in murum emergens, fastigii compos factus, Russos propugnantes quamplures circumquaque obtruncatos de muro præcipitavit. Ita cum multi celeriter undique munitiones ascendissent, omnique vi hostes conciderent, Scythæ relictis mœnibus in aulam regiam muro firmo circumdatam, ubi thesauri

[c] Sic Codex, et statim post, Σκυθοῦ.

[d] Codex, ἀπαῤῥαχθεῖσα.

Mœsorum asservabantur, turpiter sunt compulsi, portula una ibi aperta relicta. Dum hæc geruntur, extra muros circumfusa Romanorum copia, cardinibus repagulisque portarum excisis ac perfractis, in oppidum se intulit, ingentemque Scytharum stragem fecit. Eodem tempore Borim Mœsorum regem, rufa ac densa barba insignem, una cum uxore duobusque infantibus comprehensum ad Imperatoremque adductum esse aiunt: quem ille receptum honore habuit, principemque Bulgarorum appellavit, venisse se testatus ad ulciscendas Mœsorum injurias a Scythis acceptas.

Præsthlaba vi capta.

[a] Sic Cod. fort. οὕτω.

VII. Romani, semel in oppidum illati, per angiportus se effuderunt, ad cædem hostium bonorumque direptionem conversi. Inde regiam oppugnatum venerunt, quo erat copiæ Russicæ compulsum robur. Qui, intus acriter se defendentes, eos qui per portulam se immittebant obtruncabant, militesque sic ad centum quinquaginta, fortes viros, oppresserunt. Qua re cognita, Imperator equo admisso accurrens, cohorte prætoria omni vi in hostem niti jussa, ubi non multum profici posse intellexit (propterea quod non pauci angusta portula intromissi aque Tauroscythis excepti parvo negotio gladiis confecti interibant), inconsiderato Romanorum impetu represso, ignem undique per propugnacula in regiam immitti jussit. Magna flamma emicante, et obvia quæque celeriter consumente, Russi tectis egressi plus VII. M. numero, in locoque patenti aulæ constipati, defensionem parabant. His Imperator Bardam Sclerum Magistrum cum cohorte expedita objecit: neque vero Sclerus, postquam illos suo fortissimorum militum agmine circumsepserat, huic rei defuit. Ita prælio commisso tametsi Russi acriter resistebant, ita ut eorum nemo tergum verteret, tamen Romani virtute et exercitatione belli superiores facti omnes confixerunt. Eodem prælio Mœsi quamplures ceciderunt, qui hostibus auxilio fuerant, Romanis infensi, quod adventus hostium ad se causa exstitissent. Sphencelus cum paucis, ad Sphendosthlabum clam elapsus, fuga

[b] Vide supra 15. D.

Fol. 310 recto.

[c] Sive ἐξολισθοῦντας. Codex habet, ἐξολισθοῦντας, ut ab ἐξολίζω. Supra 28. B. ὑπολισθήσας· 30. C. ὑπολισθήσειεν.

[d] Codex, ἐξισπασάμενος.

[e] Cod. ἔσω.

[f] Codex, συσπειραθέντων.

A ἀνελθόντων, καὶ παντὶ σθένει τοὺς ἐναντίους ἀποσφαττόντων, τὰς ἐπάλξεις καταλιπόντες οἱ Σκύθαι, ἐς τὴν βασίλειον αὐλὴν, τειχίον ἐχυρὸν κεκτημένην, ἐν ᾗ καὶ ὁ πλοῦτος Μυσοῖς ἐναπέκειτο, ἀκλεῶς συνώσθησαν, πυλίδα μίαν ἠνεῳγμένην παραλιπόντες. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐδρᾶτο, ἡ ἔξω τειχῶν ὁρμωμένη τῶν Ῥωμαίων πληθὺς, τοὺς θαιροὺς τῶν πυλῶν καὶ μοχλοὺς διακόψασα καὶ συντρίψασα, ἔνδον εἰσῄει τοῦ ἄστεος, ἀμύθητον φόνον αὐτουργήσασα τῶν Σκυθῶν. Τότε δὴ καὶ Βορὴν συλληφθῆναι λέγεται, τῶν Μυσῶν βασιλέα, σὺν γυναικὶ καὶ δυσὶ νηπίοις, οὕτω[a] πυρσοῖς τὴν γένυν περιπυκάζοντα, καὶ B προσαχθῆναι τῷ βασιλεῖ· ὁ δὲ, τοῦτον δεξάμενος, διὰ τιμῆς ἦγε, κοίρανον Βουλγάρων ἀποκαλῶν, φάσκων τε, ἥκειν Μυσοῖς τιμωρήσων, δεινὰ πεπονθόσι πρὸς τῶν Σκυθῶν.

ζʹ. Ῥωμαῖοι δὲ, ἅπαξ ἐμπελασθέντες τῷ ἄστει, ἐχώρουν διὰ τῶν στενωπῶν[b], τοὺς μὲν δυσμενεῖς ἀποκτείνοντες, τὰ δὲ χρήματα διαρπάζοντες. Τηνικαῦτα καὶ τῇ βασιλείῳ αὐλῇ προσέβαλλον, ἐν ᾗ τῆς Ῥωσικῆς πληθύος συνώσθη τὸ μάχιμον. Ἀλλ' εὐσθενῶς ἔνδον ἀντικαταστάντες οἱ Σκύθαι τούτους ἀνῄρουν, διὰ τῆς πυλίδος ἐξολισθαίνοντας[c], καὶ μέχρι τῶν ἑκατὸν C καὶ πεντήκοντα ἄνδρας ἀνεῖλον νεανικούς. Ὁ δὲ βασιλεὺς, τὸ τοιοῦτον σύμπτωμα γνοὺς, θᾶττον ἐξισπασάμενος[d], παντὶ σθένει πρὸς τὴν μάχην χωρεῖν τοῖς ἑπομένοις προὐτρέπετο· ἐπεὶ δὲ οὐκ εἶχέ τι γενναῖον ἀνύττειν (διὰ γὰρ τῆς ἐστενωμένης πυλίδος τοὺς εἰσιόντας Ταυροσκύθαι δεχόμενοι εὐπετῶς κατειργάζοντο, πλείστους κατασπαθίζοντες), τὴν μὲν πρόσω τῶν Ῥωμαίων ἀλόγιστον ὁρμὴν ἀνεχαίτισε, πῦρ δὲ τῇ αὐλῇ ἑκασταχοῦ διὰ τῶν περιβόλων ἐνιέναι προσέταξε. Τῆς δὲ πυρκαϊᾶς σφοδρᾶς ἀναρριπισθείσης, καὶ κατεφερούσης θᾶττον τὰ ὑποκείμενα, τῶν δόμων ὑπεξελθόντες οἱ Ῥῶς, ὑπὲρ τοὺς ἑπτακισχιλίους τυγχάνοντες, ἔς τε[e] τὸ ὕπαιθρον τῆς αὐ-D λαίας συσπειραθέντες[f], ἀμύνεσθαι τοῖς ἐπιοῦσι παρεσκευάζοντο. Τούτοις ὁ βασιλεὺς Βάρδαν Μάγιστρον τὸν Σκληρὸν μετὰ νεανικοῦ συντάγματος ἀντέταξεν· οὓς κυκλωσάμενος τῇ συνεπομένῃ φάλαγγι τῶν ἀλκιμωτάτων ἀνδρῶν ὁ Σκληρὸς, ἔργου εἴχετο. Καὶ τῆς συμπλοκῆς γενομένης καρτερῶς οἱ Ῥῶς διεμάχοντο, μὴ δόντες νῶτα τοῖς ἐχθροῖς, Ῥωμαῖοι δὲ τῇ σφῶν ἀρετῇ καὶ τῇ τῶν πολέμων πείρᾳ κατηκόντισαν ἅπαντας, πλείστων ὅτι καὶ Μυσῶν κατὰ ταύτην πεσόντων τὴν μάχην· οἵγε συνεπήμυνον Σκύθαις, Ῥωμαίοις δυσμεναίνοντες, ὡς γεγονόσιν αἰτίοις

αἰτίοις τῆς ὡς αὐτοὺς γεγενημένης ἀφίξεως τῶν Σκυθῶν. Σφέγκελος δὲ παρὰ τὸν Σφενδοσθλάβον ᾤχετο, φυγῇ μετ' ὀλίγων κλέψας τὴν σωτηρίαν· αὖθις δὲ ἀνῃρέθη, ὥσγε μοι ἤδη εἰρήσεται. Ἀλλ' οὕτω μὲν ἡ Περισθλάβα, ἐν δυσὶν ἡλίοις ἁλοῦσα, ὑπὸ Ῥωμαίοις ἐγένετο. A

η'. Ἰωάννης δὲ ὁ αὐτοκράτωρ, τὴν στρατιὰν, ὡς τὸ εἰκὸς, φιλοφρονησάμενος, διανέπαυε, καὶ τὴν θείαν ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος αὐτόθι ἑώρταζεν. Ἔκ τε τῶν δορυαλώτων Ταυροσκυθῶν τινὰς ἀποκρίνας ὡς τὸν Σφενδοσθλάβον ἐξέπεμπε, τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν ἀπαγγελοῦντας αὐτῷ καὶ B τὴν τῶν ἑταίρων ἀναίρεσιν, φράζειν τε, μὴ διαμέλλειν, ἀλλ' αἱρεῖσθαι τὴν ταχίστην δυοῖν θάτερον· ἢ τὰ ὅπλα καταθέσθαι καὶ τοῖς κρείττοσι πειθαρχεῖν, καὶ τῶν τετολμημένων συγγνώμην αἰτεῖν, ἀφιστάμενον ἐξαυτῆς χώρας τῆς τῶν Μυσῶν· ἤ, τοῦτο μὴ βουλομένου[a], ἀλλ' εἰς τὴν σύντροφον αὐθάδειαν ἀποκλίναντος, παντὶ σθένει ἐπιοῦσαν τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀμύνεσθαι δύναμιν. Ταῦτα μὲν ἀπαγγέλλειν Σφενδοσθλάβῳ παρήγγειλεν· αὐτὸς δὲ, ὀλίγων ἡμερῶν ἐνδιατρίψας τῇ πόλει, καὶ ταύτης τὰ πεπονηκότα ὀχυρωσάμενος, καὶ φρουρὰν ἀποχρῶσαν καταλιπὼν, Ἰωαννούπολίν τε ταύτην ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ καλέσας ὀνόματι, πανστρατὶ τὴν ἐπὶ τὸ Δορύστολον ἵετο. C Ὅπερ Κωνσταντῖνος, ὁ ἐν βασιλεῦσιν ἀοίδιμος, ἐκ βάθρων ἐδείματο, καὶ εἰς ὃ νῦν ὁρᾶται[b] κάλλος καὶ μέγεθος ἤγειρεν, ὁπηνίκα τὸ σταυρικὸν σημεῖον κατηστερισμένον ἐν οὐρανῷ θεασάμενος, Σκύθας δυσμενῶς ἀντιτεταγμένοις αὐτῷ καὶ μανικῶς ὁρμῶντας κατεπολέμησε. Πάρεργον δὲ τῆς ὁδοῦ τήν τε καλουμένην Πλίσκουβαν καὶ Δίνειαν εἷλεν ὁ βασιλεὺς, καὶ συχνὰς τῶν πόλεων, αἳ τῶν Σκυθῶν ἀφηνιάσασαι Ῥωμαίοις προσέθεντο. Σφενδοσθλάβος δὲ, τὸ κατὰ τὴν Περισθλάβαν πάθος γνοὺς, ἤσχαλλε μὲν καὶ ἤχθετο, οὐκ ἀγαθὸν οἰωνὸν τοῦ μέλλοντος τοῦτο τιθέμενος· τῇ δὲ Σκυθικῇ ἀπονοίᾳ D παρακροτούμενος, καὶ ταῖς κατὰ Μυσῶν νίκαις γαυρούμενος, εὐπετῶς ᾤετο καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν καταγωνίσασθαι δύναμιν.

θ'. Ὁρῶν δὲ Μυσοὺς τῆς ἐκείνου μὲν ἑταιρείας ἀφηνιάζοντας, τῷ δὲ βασιλεῖ προσχωροῦντας, πολλὰ γνωσιμαχήσας, καὶ ἀνασκοπήσας, ὡς, εἰ πρὸς Ῥωμαίους οἱ Μυσοὶ ἀποκλίνειαν, οὐκ εἰς καλὸν αὐτῷ τελευτήσει τὰ πράγματα, τοὺς γένει καὶ δυναστείᾳ διαφέροντας συνειλοχὼς τῶν Μυσῶν, εἰς τριακοσίους ἀριθμουμένους, ὠμὸν καὶ

sibi peperit salutem : eum posterius periisse mox demonstrabitur. In hunc modum Præsthlaba, biduo expugnata, in potestatem Romanorum venit.

VIII. Joannes Imperator exercitui honestatibus, ut par erat, ornato requiem dedit, divinamque Servatoris resurrectionem eo in loco celebravit. Inde ex Scythis captis delectos aliquot ad Sphendosthlabum misit, qui oppidi expugnationem suorumque interitum nunciarent, dicerentque, sine mora duarum rerum, utra ei magis cordi esset, eam eligeret : aut, armis positis, victoribus obsequeretur, petitaque arrogantiæ venia confestim Mœsia decederet; aut, id si nollet, seque ad domesticam pervicaciam converteret, ut omni vi ab adventantibus Romanorum copiis se tueretur. His ad Sphendosthlabum datis mandatis, paucos dies in oppido commoratus, quod, collapsis mœnium partibus communitis, justoque præsidio relicto, Joannopolim suo nomine appellaverat, omnibus copiis Dorystolum ire contendit. Hanc urbem Constantinus, hymnis inclytus princeps, a fundamentis construxit, adque eam, quæ hodie suspicitur, speciem et amplitudinem excitavit, illo tempore quo, crucis signum sideris instar cœlo inscriptum conspicatus, Scythas hostiliter sibi oppositos furioseque ruentes debellavit. Imperator autem Pliscubam quæ vocatur et Dineam obiter ex itinere cepit, itemque oppida alia non una, quæ, excusso Scytharum imperio, in fidem se Romanorum permiserunt. Sphendosthlabus, clade ad Præsthlabam cognita, graviter quidem rem tulit, proque omine parum bono habuit : tamen, ut erat Scythica amentia inflammatus, simul quod victoriæ de Mœsis extulerant animum, Romanas opes item parvo negotio se fracturum existimabat.

Imp. iterum conditiones proponit Sphendosthlabo.

[a] Cod. male, βουλομένους.

Fol. 310 verso.

[b] Vide supra 79 B.

IX. Ita cum animadvertisset, Mœsos alienatis à sua clientela voluntatibus Imperatori accedere, variis sententiis distractus, ac reputans, res suas, si ad Romanos Mœsi deficerent, exitum minime felicem habituras, in Mœsos qui inter cæteros genere atque opibus præstabant, ad numerum CCC conqui-

sitos, nefarium atque inhumanum facinus admisit. Omnes enim cervicibus abscisis interfecit: reliquam multitudinem vinctam in custodias inclusit. Ipse, omnibus Tauroscytharum coactis copiis, quarum summa erat circiter hominum millia sexaginta, adversus Romanos aciem constituit. Ad quam cum Imperator remissiore itinere adventaret, quidam animosiores cæca audacia incitati, ab exercitu Russico digressi, cum in insidiis consedissent, impressione ex inopinato facta antecursores aliquot oppresserunt. Quorum Imperator projecta præter viam corpora conspicatus, equum freno sustinuit, deploratoque civium interitu percussores investigari jussit. Speculatores silvas dumetaque diligenter scrutati, aggressores illos comprehensos ac vinctos in conspectum Imperatoris producunt: at ille evestigio interfici eos jussit. Ita speculatores impigre districtis gladiis ad unum omnes conciderunt. Cum in campo ante Dorystolum, quod item Dristram appellare consuerunt, jam propius abessent exercitus, Tauroscythæ cuneos suos hastis scutisque rigentes condensatosque, adeo ut murorum speciem haberent, in aciem explicant: opperiuntur hostes. Romanos ex adverso ita disposuit Imperator, ut equites cataphractos in utroque cornu collocaret; sagittarios, funditores, sine intermissione tela conjicere jussos, a tergo subjiceret. His ita constitutis, signa inferri imperat.

[a] *Nota inopiam aut negligentiam orationis in συναγαγὼν et συναγομένην.*

[b] *Cod.* αὔξησιν.

[c] *Codex,* Δρῆςραν *(sic).*

Fol. 311 *recto.*

Primum prælium ad Dorystolum.

X. Exercitus cum manum undique consererent, commisso acerrime prælio a primo congressu æquo Marte diu dimicatum est. Russi enim, graviter et acerbe ferentes, si laudem qua apud gentes finitimas floruissent, reportatæ semper in præliis victoriæ, nunc turpiter a Romanis fusi amitterent, magna contentione rem gerebant. Romanis contra turpitudinis invidiæque verecundia subibat, si, adversariis omnibus armis et virtute subactis, in præsentia a gente peditibus præliante, equitandi autem usum omnino nullum habente, tanquam aliquot bello inexercitati tirunculi victi abirent, tantaque sibi gloria puncto temporis eriperetur. Ejusmodi rationes animo agitantes exercitus summa vi confligebant: ita tamen, ut Russi, innutrita feritate atque iracundia ducti, temere Romanos assilirent, fanaticorum

A ἀπάνθρωπον κατ' αὐτῶν ἐμελέτησε τόλμημα. Δειροτομήσας γὰρ πάντας ἀπέκτεινε· τὴν δ' ἄλλην πληθὺν πεδήσας συνέκλεισεν ἐν εἱρκταῖς. Αὐτὸς δὲ τὴν τῶν Ταυροσκυθῶν πανοπλίαν συναγαγὼν, εἰς ἑξήκοντα χιλιάδας συναγομένην[a] ἀνδρῶν, Ῥωμαίοις ἀντετάξατο. Ἐν ᾧ δὲ ὁ βασιλεὺς σχολαιότερον τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπεποίητο ἄφιξιν[b], τινὲς παραβόλῳ τόλμῃ παρακροτούμενοι τῶν θρασυτέρων, τῆς Ῥωσικῆς ἀποῤῥαγέντες φάλαγγος, ἐς λόχον ἐκάθιζον, καὶ δὴ τῶν προδρόμων τινὰς ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ἐπελάσαντες ἔκτειναν. Ὧν ὁ αὐτοκράτωρ ἐῤῥιμμένα παρὰ τὴν ἀταρπιτὸν τὰ πτώματα κατιδὼν, τῷ ῥυτῆρι
B τὸν ἵππον ἐπισχὼν, σχετλιάσας τε τὴν τῶν ὁμοεθνῶν ἀπώλειαν, ἀνιχνεύειν τοὺς τοῦτο δεδρακότας ἐκέλευε. Τῶν δὲ πεζεταίρων τοὺς δρυμοὺς καὶ τὰς λόχμας καταδραμόντων σπουδῇ, καὶ τοὺς πελάτας ἐκείνους συνειληφότων, εἰς ὄψιν τε πεπεδημένους παραγαγόντων τῷ βασιλεῖ, αὐθωρὸν κατασπαθίζειν τούτους προσέταττεν. Οἱ δὲ, μηδὲν μελλήσαντες, ξίφεσιν ἄρδην ἐμέλισαν ἅπαντας. Ἄρτι δὲ τῶν στρατευμάτων ἐς τὸν πρὸ τοῦ Δορυστόλου χῶρον συνελθόντων, ὃ καὶ Δρίστραν[c] κικλήσκειν εἰώθεσαν, Ταυροσκύθαι μὲν ἔγχεσι καὶ θυρεοῖς τὰς φάλαγγας πυκνώσαντες, καὶ οἷον πυργώσαντες,
C τοὺς δυσμενεῖς παρὰ τὸ μεταίχμιον ἔμενον. Ῥωμαίους δὲ κατὰ μέτωπον ἀντιτάξας ὁ βασιλεὺς, καὶ τοὺς πανσιδήρους ἱππότας κατὰ θάτερον κέρας παραστησάμενος, τούς τε τοξότας καὶ σφενδονήτας ἐξόπιθεν ἐπιστήσας, καὶ θαμινὰ βάλλειν ἐγκελευσάμενος, ἐπῆγε τὴν φάλαγγα.

ι'. Τῶν δὲ στρατοπέδων εἰς χεῖρας ἀλλήλοις συναραχθέντων, καὶ σφοδρᾶς τῆς μάχης καταῤῥαγείσης, ἰσοπαλὴς παρὰ τὰς πρώτας προσβολὰς ὁ ἀγὼν τέως ἐν ἀμφοτέροις ἐγίνετο. Ῥῶς μὲν γὰρ δεινόν που καὶ σχέτλιον τιθέμενοι, εἰ δόξαν παρὰ τῶν περιοίκων ἐθνῶν ἔχοντες,
D ἐν ταῖς μάχαις ἀεὶ τῶν ἀντιπάλων κρατεῖν, νῦν ὑπὸ Ῥωμαίων αἰσχρῶς ἡττηθέντες ταύτης ἐκπέσοιεν, ἐκθύμως διηγωνίζοντο. Ῥωμαίοις δὲ αἰδώς τις εἰσῄει καὶ νέμεσις, εἰ τὸ ἀντίξουν ἅπαν ὅπλοις καὶ τῇ σφῶν ἀρετῇ καταστρεφόμενοι, νῦν ἀπέλθοιεν, παρὰ πεζομαχοῦντος ἔθνους, ἱππάζεσθαι μηδόλως εἰδότος, καταγωνισθέντες, ὥς τινες ἔργων μάχης ἀνάσκητοι, καὶ τοσοῦτον αὐτοῖς ἐν ἀκαρεῖ κλέος οἰχήσεται. Τὰς τοιαύτας δὴ δόξας παρ' ἑαυτοῖς ἐντρέφοντα τὰ στρατεύματα θαῤῥαλέως διηγωνίζοντο· καὶ Ῥῶς μὲν τῇ συντρόφῳ θηριωδίᾳ καὶ τῷ θυμῷ στρατηγούμενοι, μετὰ ῥύμης κατὰ Ῥωμαίων ἐφήλλοντο,

A οἷον ἐνθουσιῶντες καὶ βρυχώμενοι· Ῥωμαῖοι δὲ μετ' ἐμπειρίας καὶ τεχνικῆς ἐπιστήμης αὐτοῖς ἀντεπήεσαν. Καὶ συχνοὶ παρ' ἀμφοτέρων ἔπιπτον τῶν μερῶν, καὶ μέχρι μὲν δείλης βαθείας ἀμφιτάλαντος ἡ νίκη ἐδόκει, τῇδε κἀκεῖσε μεταφερομένης τῆς μάχης. Ἤδη δὲ τοῦ φωσφόρου καταφερομένου πρὸς δυσμὰς, τὴν ἵππον ὁ βασιλεὺς ἀνὰ κράτος αὐτοῖς ἐπιρράξας, ἐμβοήσας τε, Ῥωμαίους ὄντας ἐπὶ τῶν ἔργων τὴν σφῶν ἀρετὴν ἐπιδείκνυσθαι, τῶν ἀνδρῶν ἐπέρρωσε τὰ φρονήματα. B Ἐπέβρισαν γὰρ ἐκτόπῳ φορᾷ, καὶ οἱ σαλπιγκταὶ τὸ ἐνυάλιον ἐπηλάλαξαν, καὶ βοή τις ἀθρόα παρὰ Ῥωμαίων ἤρθη. Σκύθαι δὲ, τὴν τούτων οὐκ ἐνεγκόντες ῥοπὴν, ἐς φυγὴν ἔκλιναν καὶ πρὸς τὸ τεῖχος συνώσθησαν, πολλοὺς τῶν σφετέρων παρὰ ταύτην ἀποβαλόντες τὴν μάχην. Ῥωμαῖοι δὲ, τὰ ἐπινίκια παιωνίσαντες, ἐν εὐφημίαις εἶχον τὸν αὐτοκράτορα· ὁ δὲ ἀξιωμάτων τότε διανομαῖς καὶ δεξιώσεσιν ἑστιάσεων ἐφιλοφρονεῖτο τούτους, καὶ προθυμοτέρους ἐπὶ τὰς μάχας εἰργάζετο.

ritu rugientes; nostri illis usu ac scientia artis militaris obviam irent. Plurimis ex utraque parte occisis, cum usque ad multam vesperam victoria incerta videretur, ac modo hi modo illi propellerentur, vespero jam ad occasum vergente, Imperator equitatum in illos magna vi immisit; simulque cohortatus, ut tanquam Romani vernaculam virtutem factis declararent, animos militum confirmavit. Incubuerunt enim impetu singulari, tibicines bellicum concinunt, clamor undique à Romanis tollitur. Quorum impressionem cum Scythæ sustinere non possent, fugæ se commiserunt inque muros sunt compulsi, multis suorum in hac pugna amissis. Romani, victoriales cantus fundentes, Imperatorem laudibus ferebant: ipse eos officiorum tunc distributione epularumque communicatione remuneravit, alacrioresque ad prælia reddidit.

Russi se in oppidum recipiunt.

ΛΈΟΝΤΟΣ ΤΟΥ͂ ΔΙΑΚΌΝΟΥ

ἹΣΤΟΡΊΑΣ Θʹ.

LEONIS DIACONI HISTORIÆ

LIBER IX.

I. UBI primum illuxit, Imper. firmo vallo in hunc modum castra communivit. Tumulus parum editus ante oppidum Dorystolum, ad planitiem versus surgit. Ibi collocatis castris fossam circumduci jussit, humum egestam in oram fossæ castra ambientem comportari, aggeri in justam altitudinem expresso hastas superne infigi, hisque scuta inter se continuata superponi: ut pro muro exercitui tum fossa tum egestus agger esset; neque facultas ulla hostibus daretur intro irrumpendi, utque, si fossæ se induissent, aditu arcerentur. Is Romanorum castra in regione hostili disponendi mos est. Perducta sic munitione, postridie ejus diei aciem instructam ad murum admovet. Scythæ, e turribus prospectantes, tela, saxa, et quæcunque tormentis mitti possunt, in phalangem Romanam conjiciunt. Hi fundis sagittisque Scythas submovent, ipsi inferius constituti. Neque ultra ejusmodi jaculationes progressa erat pugna, cum Romani in castra reversi corpora curaverunt: Scythæ, vergente die, cœperunt cum equitatu ex mœnibus prodire, tuncque primum in equis sedentes apparuerunt. Consueverant enim semper pedibus prælium inire, quod nullum habent neque in sellas ascendendi neque ex equo cum hostibus pugnandi usum. Romani celeriter arma capiunt, insessisque equis et arreptis contis (quibus prælongis in præliis utuntur), acriter magno impetu procurrunt. Ita hostes, cum ne regere quidem habenis equos scirent, à nostris confixi terga verterunt, intraque muros sunt conclusi.

A αʹ. Ἄρτι δὲ ἡμέρας διαυγαζούσης, ἐρυμνῷ χάρακι τοῦτον τὸν τρόπον ὁ βασιλεὺς τὸ στρατόπεδον ἐκρατύνετο. Γεώλοφός τις χαμαίζηλος τοῦ Δορυστόλου ἐκ διαστήματος κατὰ τὸ πεδίον ἀνίσταται. Ἐν τούτῳ τὸ στράτευμα διασκηνισάμενος, ταφρείαν ἀνορύττειν κυκλόθεν ἐκέλευε· τόν τε χοῦν ἐκφοροῦντας ἐς τὴν τὸ στρατόπεδον ταινιοῦσαν τῆς τάφρου ὀφρῦν ἀποτίθεσθαι, ἐς ὕψος δὲ ἀποχρῶν αἱρομένων[a] τῶν χωμάτων ἄνωθεν καταπηγνύειν τὰ δόρατα, ἐπερείδειν τε τούτοις τοὺς θυρεοὺς ἀλλήλων ψαύοντας· ὡς ἀντὶ τείχους χρηματίζειν τήν τε τάφρον καὶ τὸν ἐκφορηθέντα χοῦν τῷ στρατεύματι· καὶ μὴ ἐνὸν εἴη B τοῖς ἐναντίοις ἔνδον διαβαίνειν, ἀλλ' εἴργεσθαι τῆς ἐφόδου τῇ τάφρῳ ἐγχρίπτουσιν. Εἰθισμένον δὲ Ῥωμαίοις, ταύτῃ τὴν σφῶν ἐπὶ τῆς πολεμίας διατίθεσθαι ἔπαυλιν. Ἐπεὶ δὲ τὸν χάρακα τοῦτον τὸν τρόπον ἐκρατύνατο, τῇ ἐπιούσῃ ἐκτάξας τὴν στρατιὰν τῷ τείχει προσέβαλλε. Σκύθαι δὲ, τῶν πύργων παρακύπτοντες, βέλη καὶ χερμάδας, καὶ ὅσα ἑκηβόλα πέφυκεν ὄργανα, κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἠφίεσαν φάλαγγος. Οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ σφενδόναις καὶ βέλεσι Σκύθας ἠμύναντο[b] κάτωθεν. Καὶ μέχρι τῶν τοιούτων ἀκροβολισμῶν ἀμφοτέροις ἡ μάχη περιΐστατο, καὶ Ῥωμαῖοι μὲν ἐπὶ τὸν χάρακα ᾔεσαν, καὶ δεῖπνον C εἵλοντο· Σκύθαι δὲ, κλινούσης ἡμέρας, ἔφιπποι τοῦ περιβόλου ἐξῄεσαν, τότε πρώτως φανέντες ἐφ' ἵππων ὀχούμενοι. Ἄφιπποι γὰρ παρὰ τοὺς πολέμους ἀεὶ χωρεῖν εἰώθεισαν, ἀνασκήτως ἔχοντες τῶν ἐφιππίων[c] ἐπιβαίνειν, καὶ τοῖς πολεμίοις ἀνταγωνίζεσθαι. Ῥωμαῖοι δὲ, σπουδῇ τοῖς ὅπλοις φραξάμενοι καὶ τῶν ἵππων ἐπιβάντες, τούς τε κοντοὺς ἀνειληφότες (ἐπιμήκεις δὲ τούτους παρὰ τὰς μάχας μεταχειρίζονται), μετὰ ῥύμης

Fol. 311 verso.

[a] Codex, αἱρομένῳ.

[b] Malim ἠμύνοντο.

Secundum prælium, equestre.

[c] Codex, τῶν ἐφίππων. Fort. auctor scripserat, τῶν ἐφ' ἵππων ἐπιβ. quod iteratur statim post. Alterum prætuli, quo Leo tautologia levaretur.

ῥύμης καὶ βιαίου ὠθισμοῦ αὐτοῖς ἐπελαύνουσιν. Οἱ δὲ, μηδὲ τοῖς ῥυτῆρσι τοὺς ἵππους χαλιναγωγεῖν ἐπιστάμενοι, πρὸς τῶν Ῥωμαίων καταχοντιζόμενοι, νῶτα δόντες εἰς τὸ τεῖχος κατεκλείοντο.

β΄. Τηνικαῦτα δὴ καὶ αἱ τῶν Ῥωμαίων πυρφόροι τριήρεις μετὰ τῶν σιτηγῶν πορθμείων διὰ τοῦ Ἴστρου ἐφάνησαν ἀναπλέουσαι· ἃς Ῥωμαῖοι μὲν ἰδόντες ἀῤῥήτου χαρμονῆς ὑπεπλήσθησαν, Σκύθας δὲ δέος ἦρε, τὸ ἐπιφερόμενον αὐτοῖς ὑγρὸν πῦρ δεδιότας. Ἠκηκόεισαν γὰρ πρὸς τῶν γεραιτέρων τοῦ σφῶν ἔθνους, ὡς τὸν μυριόστολον στρατὸν Ἴγγορος, τοῦ τὸν Σφενδοσθλάβον τεκόντος, Ῥωμαῖοι τῷ τοιούτῳ Μηδικῷ πυρὶ κατὰ τὸν Εὔξεινον ἐξετέφρωσαν. A B Ἐντεῦθεν σπουδῇ τὰ ἑαυτῶν συναγαγόντες ἀκάτια, πρὸ τοῦ περιβόλου τοῦ ἄστεος εἵλκυσαν, ἵνα παραῤῥέων ὁ Ἴστρος τὸ θάτερον τοῦ Δορυστόλου περικλύζει πλευρόν. Ταῦτα αἱ πυρφόροι νῆες κυκλόθεν ἐφρούρουν, ὡς μὴ εἴη Σκύθαις ἐνὸν, αὐτῶν ἐπιβεβηκόσιν, ἐπὶ τὴν σφῶν ανασώζεσθαι γῆν. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ[a] Ταυροσκύθαι, τοῦ ἄστεος ὑπεκδύντες, κατὰ τὸ πεδίον ἐτάξαντο, ποδηνεκεῖς θυρεοὺς προβαλλόμενοι καὶ θώρακας ἁλυσιδωτούς. Ῥωμαῖοι δὲ καὶ αὐτοὶ τοῦ χάρακος ὑπεξῄεσαν ἐς τὸ ἀκριβὲς τεθωρακισμένοι· καὶ καρτερῶς ἄμφω τὰ μέρη διηγωνίζοντο, καὶ ἀμφίδοξος ἡ νίκη ἐδόκει, ἄλλοτε θατέρου μέρους ὠθοῦντος. C Ἐπεὶ δέ τις Ῥωμαίων τῆς φάλαγγος ἀποῤῥαγεὶς τὸν μετὰ Σφενδοσθλάβον τρίτον παρὰ Ταυροσκύθαις τιμώμενον Σφέγκελον, ἐνθύμως τότε διαγωνιζόμενον, κατηκόντισεν, ἄνδρα γιγαντώδη καὶ νεανικόν· ἐπὶ τῷ τούτου πτώματι[b] διαταραχθέντες Ταυροσκύθαι βάδην τοῦ πεδίου ὑπενόστουν καὶ πρὸς τὸ ἄστυ ἠπείγοντο. Τηνικαῦτα καὶ Θεόδωρος, ὁ τὴν κατεπωνυμίαν Λαλάκων, ἀνὴρ κατά τε ἀλκὴν καὶ σώματος ῥώμην δυσάντητος καὶ ἀκαταγώνιστος, πλείστους τῶν δυσμενῶν σιδηρᾷ κορύνῃ ἀπέκτεινεν. Ἰσχύϊ γὰρ χειρὸς ταύτην καταφέρων, αὐτῇ κυνῇ[c] καὶ τὴν ταύτῃ περιστελλομένην συνέθλαττε[d] κεφαλήν. D Ἀλλ' οὕτω μὲν τότε Σκύθαι, τὰ νῶτα δόντες, διὰ τοῦ ἄστεος ὑπενόστησαν. Ῥωμαίοις δὲ ὁ βασιλεὺς, τὸ ἀνακλητικὸν ἐπαυλεῖν ἐγκελεύσας, συνεκαλεῖτο ἐπὶ τὸν χάρακα, οὓς δώροις καὶ προπόσεσιν ἐθεράπευε, προθυμοποιῶν, ῥωμαλέως ἐπὶ τοὺς πολέμους χωρεῖν.

γ΄. Ἐν τούτῳ δὲ τῶν πραγμάτων ᾐωρημένων, καὶ τῆς μάχης ἔτι συνεστηκυίας, Λέων Κουροπαλάτης, ὁ τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου ὁμαίμων, ἐπὶ τὴν κατὰ Λέσβον Μήθυμναν ἅμα

II. Eodem tempore triremes igniferæ Romanorum cum navibus frumentariis adverso Istro adnavigantes conspiciebantur : quas nostri videntes incredibili sunt lætitia affecti, nec minus Scythæ perturbati, quod impositum navibus madidum ignem verebantur. Audierant enim à majoribus natu gentis, quemadmodum maximam classem Ingoris, patris Sphendosthlabi, Romani eodem Medico igne in Ponto combussissent. Ita celeriter lenunculos suos contractos ante muros oppidi subduxerunt, qua præterfluens Ister alterum latus Dorystoli alluit. Eosdem igniferæ nostræ naves circumcirca observabant, ne Scythis facultas daretur, conscensis scaphis, in suam se regionem recipiendi. Postero die Tauroscythæ, ex oppido egressi, aciem in planitie instruxerunt, scutis ad pedes usque pertinentibus et loricis hamatis tecti. Item Romani castris progressi sunt bene loricati : et acriter utrimque pugnatum est, incerta victoria, altero alterum propellente. Ubi vero Romanorum aliquis ex phalange procurrens Sphencelum, qui tertio post Sphendosthlabum loco a Tauroscythis honorabatur, animose tunc præliantem confixit, virum vasto corpore et audacia juvenili : hujus casu perturbati Tauroscythæ e planitie pedem referre, inque oppidum se recipere cœperunt. Eodem prælio Theodorus cognomento Lalaco, homo ob robur corporis, quod summum erat in illo, metuendus et inexpugnabilis, hostes numero plurimos clava ferrea interfecit. Quam manu tam valenti demittebat, ut simul et galeam et caput illa tectum confringeret. In hunc modum Scythæ, fuga facta, in oppidum revertebant. Romanos Imperator, receptui cani jubens, in castra revocavit : ubi donis eos conviviisque accepit, animosque ad strenue ineundam pugnam majores fecit.

Tertium prælium ad Dorystolum.

[a] Codex, ὑστερίᾳ.

Fol. 312 recto.

[b] Codex, ἐπὶ τὸ τούτου πτώματι.

Lalaconis virtus.

[c] Cod. κοιτῇ.

[d] Lege aut συνέθλα, aut συνέθλασε.

III. Eatenus dubio rerum exitu, flagrante etiam bello, Leo Curopalates, Nicephori Imperatoris frater, quem Methymnæ in Lesbo insula asservatum

Leonis Curopalatæ rebellio.

esse supra demonstravi, custodibus pecunia corruptis, rebellavit: quippe illæsas habebat oculorum pupillas. Etenim cui prius fuerat ejus excæcatio mandata, is sive Imperatoris jussu (suspicantur et hoc, ob rationem illam, quod re patefacta homo impunitus permansit), sive misericordia motus tantæ calamitatis, cilia ejus combussit, pupillas illæsas et intactas reliquit. Ita Curopalates, conscenso lembo, ad oram contra Constantinopolim clam appulit, inque monasterio, quod Pelamys vocatur, se occultavit. Inde mittit certum hominem, qui amicis et familiaribus nunciaret se venisse. Hi suum auxilium pro viribus pollicentur: manum armatorum sese coacturos; claves palatii surrepturos, per quas facilis ei fieret in sacrum limen ingressus. Proinde suscipiunt negotium: quod verbis erant polliciti, nil morati re perficere conantur. Persuadent uni ex ostiariis palatinis donis inducto, ut in cera claves imprimeret, ceram sibi communicaret. Is, promtus ad rem, ceram informatam tradit: conjurati, opificem conducentes, claves celeriter domi cudendas curant.

[a] Cod. αὐτῶν.

A Νικηφόρῳ τῷ υἱῷ φρουρούμενος, ὥς μοι ἤδη δεδήλωται, χρυσῷ τοὺς φρουροὺς διαφθείρας, ἐς ἀποσασίαν ἀπέκλινεν, ἀσινεῖς ἔχων τὰς κόρας τῶν ὀφθαλμῶν. Ὁ γὰρ ἐκτυφλοῦν τὸ πρόσθεν αὐτὸν[a] προταχθεὶς, εἴτε κατ' ἐντολὴν τοῦ βασιλέως τοῦτο πεποιηκὼς (ὑπονοεῖται γὰρ καὶ τοῦτο· τεκμήριον δὲ, ὅτι μετὰ τὴν τοῦ δράματος διάγνωσιν κακῶν ἀπαθὴς ὁ ἄνθρωπος ἔμεινεν), εἴτε καὶ οἴκτῳ τῆς τοσαύτης ἐπικαμφθεὶς συμφορᾶς, τὰς μὲν βλεφαρίδας ἐκείνου κατέκαυσεν, ἀσινεῖς δὲ καὶ ἀκηράτους τὰς κόρας παρέλιπε. Τότε γοῦν εἰς ἀκάτιον ὁ Κουροπαλάτης ἐμβὰς, τῇ κατ' ἀντιπέρας Βυζαντίου

B χθονὶ λεληθότως προσώρμισεν, ἐπί τι φροντιστήριον, ὃ Πηλαμὺς κέκληται, κρυπτόμενος. Ἐκεῖθέν τε διά τινος τῶν οἰκείων τοῖς φίλοις καὶ γνωστοῖς τὴν αὐτοῦ καταμηνύει ἄφιξιν. Οἱ δὲ παντὶ σθένει συναρεῖσθαί οἱ διωμολόγουν, καὶ πλῆθος συναθροίσειν ἐνόπλων ἀνδρῶν, καὶ τὰς τῆς βασιλικῆς ἑστίας κλεῖς ὑφελέσθαι, δι' ὧν αὐτῷ εὐπετῶς ἡ ἐς τὰ βασίλεια γένοιτο πάροδος. Καὶ δῆτα ἔργου εἴχοντο, καὶ τὴν διὰ λόγων ὑπόσχεσιν καὶ δι' ἔργων ἀνύτειν ἐπεχείρουν, μηδόλως μελλήσαντες. Ἐντεῦθεν δή τινα τῶν βασιλικῶν κλειδούχων δωρεαῖς ὑποποιησάμενοι, κηρῷ τὰς κλεῖς ἐκτυποῦν ἔπεισαν, καὶ

C αὐτοῖς ἐπιδοῦναι τὸν κηρόν. Καὶ ὃς, οὐδὲν ἀναδὺς, τυπώσας τὸν κηρὸν ἐπεδίδου· οἱ δὲ, βάναυσον μισθωσάμενοι, τὰς κλεῖς ἐφ' ἑστίας ὡς τάχος ἐχάλκευσαν.

Fol. 312 verso.

IV. Cum omnia ex sententia, ut rebantur illi, successissent, vocant Curopalatem, ut, trajecto freto, Constantinopolim appelleret. Is, nocte intempesta navi conscensa ad arcem delatus, ibi per portulam, quæ sub S. Phocæ est, urbem intrat, imperium jam se manibus tenere somnians. Verum huic pro fulgente purpura, pro sceptro aureo, pro tyrannide, quam infausto omine machinabatur, excæcationem diram, longinquum exilium, publicationem bonorum parabat fortuna, irridens spem hominis, quæ nimium fallax in contrariam partem evasit, acerbamque illi malorum miseriam intulit. Dum enim in ædibus cujusdam ex facientibus secum in regione Sphoracii desidet, conjuratorum conventum præstolans, aliquis asseclarum, ædibus elapsus, ad familiarem ipsius, textrini Augusti procuratorem, accedit: nunciat, Curopalatem venisse: consilio patefacto rogat, ut sibi cum corpore textorum auxilio sit.

[b] Cod. προσχών.

[c] Codex, πλεοντούσης.

[d] Cod. τό.

[e] Codex, καθίσω.

δ'. Ἐπεὶ δὲ πάντα τούτοις κατὰ γνώμην, ὥς γε ἐδόκει, ἐχώρει, τὸν Κουροπαλάτην ἐκάλουν περαιοῦσθαι τὸν Βόσπορον, καὶ καταίρειν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον. Ὁ δὲ, τῶν νυκτῶν ἀωρὶ νεὼς ἐπιβὰς καὶ τῇ ἀκροπόλει προσσχὼν[b], ἐκεῖθεν διά τινος πυλίδος ὑπὸ τὴν τοῦ ἁγίου Φωκᾶ τελεθούσης[c] ἑστίαν, ἔνδον εἰσῄει τοῦ ἄστεος, τὴν τῆς ἡγεμονίας ἀρχὴν ἤδη κατέχειν ἐν ταῖς χερσὶν ὀνειροπολῶν. Τῷ[d] δὲ, ἀντὶ πορφυρίδος

D λαμπρᾶς, καὶ σκήπτρων χρυσῶν, καὶ τυραννίδος, ἣν ὡς μὴ ὤφελεν ἐμελέτησεν, ἐκτύφλωσιν πικρὰν καὶ ὑπερορίαν μακρὰν, καὶ δήμευσιν τῶν οἰκείων ἡ τύχη ἐσκαιωρεῖτο, ἐπιγελῶσά που τοῖς ἐλπιζομένοις τἀνδρὶ, ὡς οὐκ ἐν ἐχυρῷ κειμένοις, ἀλλ' εἰς τοὔμπαλιν αὐτῷ περιτρεπομένοις, καὶ χαλεπὴν τῶν ἀτυχημάτων ἐπικυλίνδουσι συμφοράν. Ἄρτι γὰρ, ἐπείπερ κατ' οἶκόν τινος τῶν ὑπηρετουμένων αὐτῷ ἐν τοῖς τοῦ Σφορακίου μέρεσι καθῆστο[e], τοὺς συνωμότας συνελθεῖν ἐκδεχόμενος, εἷς τῶν ἑπομένων αὐτῷ, τῆς ἑστίας ὑπεξελθὼν, πρόσεισι τῶν συνήθων

τινὶ, βασιλικῆς ἱστουργίας ὄντι μελεδωνῷ, τὴν τοῦ Κουροπαλάτου ἐνδημίαν μηνύων αὐτῷ, καὶ τὸ δρᾶμα ἀνακαλύπτων, καὶ προσλιπαρῶν συνάρασθαι αὐτοῖς μετὰ τοῦ τὴν ἱστουργικὴν αὐτουργοῦντος συστήματος. Ὁ δὲ τὴν ταχίστην βοηθεῖν ἐπηγγέλλετο, καὶ ἀναστὰς ὡς τὸ περὶ αὐτὸν πλῆθος καλέσας ἀπῄει. Παρὰ Λέοντα δὲ τὸν Πατρίκιον καὶ πλωΐμου Δρουγγάριον ἀφικόμενος, ὃς τότε παρὰ βασιλέως τὴν τοῦ Βυζαντίου ἐνεχείριστο πρόνοιαν, πάντα τούτῳ δηλοῖ· καὶ ὡς ὁ Κουροπαλάτης ἐκ τῆς ὑπερορίας ἀναχθεὶς, ἐπηλύτης[a] τε ὢν, καὶ κατά τινα οἰκουρῶν ἑστίαν, ὅσον οὔπω βούλεται τυραννεῖν. Ὁ δὲ τῷ ἀθρόῳ τῆς ἀγγελίας καταπλαγεὶς, εἶτ' αὖθις ἀνενεγκὼν[b] (ἦν δὲ σταθηρὸς ἐν περιστάσεσι, καὶ τὸ δέον δραστήριος ἐν ἀπόροις ἐξευρεῖν), τὸ περὶ αὐτὸν στῖφος ἀνειληφὼς, ἐξαυτῆς τῇ οἰκίᾳ, καθ' ἣν ὁ Κουροπαλάτης κατήγετο, ἐπιτίθεται. Ἐπεὶ δὲ ἔγνω τὸ καθ' αὐτὸν δρᾶμα κατάφωρον ὁ Κουροπαλάτης καὶ ἔκδηλον γεγονὸς, διά τινος παραθύρου μετὰ τοῦ υἱοῦ ὑπεκδὺς Νικηφόρου, ἐς τὸν θεῖον καὶ μέγαν καταφεύγει σηκὸν, ἱκέτης ἐλεεινὸς ἀντὶ σοβαροῦ τυράννου καὶ ἀλαζόνος ὁρώμενος. Ὃν ἐκεῖθεν οἱ περὶ τὸν Δρουγγάριον ἀποσπάσαντες, εἰς ἀκάτιόν τε ἅμα τῷ υἱῷ Νικηφόρῳ ἐμβαλόντες, πρὸς τὴν λεγομένην Καλώνυμον νῆσον περιορίζουσι· κελεύσει τε βασιλικῇ αὖθις πρὸς τοῦ αὐτοκράτορος ἐκ Μυσίας ἐνηνεγμένῃ[c] ἀμφοτέρους ἀποτυφλοῦσι, καὶ τὴν τούτων περιουσίαν δημεύουσιν.

A Hic se cito præsto illi fore spondet, surgens tanquam officium vocaturus abit. Verum, ad Leonem Patricium classis Drungarium introductus, cui ab Imperatore erat Constantinopolis commissa cura, ibi omnia defert : Curopalatem, de exilio reversum, in urbe commorari, domo aliqua se continere, nec quicquam propius esse quam ut regnaret. Perculsus subito hoc nuncio Drungarius ubi se collegit (ut erat firmo in periculis animo, et industrius in rebus dubiis ad optima consilia invenienda), sumta sua cohorte, domum, in B qua Curopalates deversabatur, continuo invasit. Is cum rem deprehensam perspectamque esse intellexisset, per posticum cum Nicephoro filio elapsus in divinam et magnam ædem confugit, miser supplex ex tyranno glorioso atque arrogante factus. Inde eum protractum homines Drungarii in lenunculum cum Nicephoro filio conjiciunt, inque insulam, quæ vocatur Calonymus, deportant : ubi mandato Aug. a principe ex Mœsia allato ambos excæcant, bonis eorum publicatis.

[a] Codex, ἐπηλύτης.

[b] Vide supra 24. C.

Leo Curopalates excæcatur.

[c] Codex, ἐνηνεγμένης.

έ. Ἀλλ' οὕτω μὲν τῷ Κουροπαλάτῃ Λέοντι τὰ τῆς τυραννίδος εἰς δεινὸν καὶ ὀλέθριον κατέληξε τέλος. Οἱ δὲ Ῥῶς συνασπίσαντες (αὖθις γὰρ ὁ λόγος, ὅθεν ἐξέβη, ἐπάνεισιν), ἐπὶ τὸ πεδίον ἐξῄεσαν, παντὶ σθένει πειρώμενοι, τὰς τῶν Ῥωμαίων πυρπολεῖν μηχανάς. Οὐ γὰρ τὰς τούτων μετὰ ῥοίζου ἔστεργον ἐκπεμπομένας βολὰς, πλείστων ὁσημέραι ὑπὸ τῶν ἀφιεμένων λίθων ἀναιρουμένων Σκυθῶν. Ἰωάννης δὲ ὁ Κουρκούας καὶ Μάγιστρος, ἐκ γένους προσήκων τῷ βασιλεῖ, τὴν τῶν τοιούτων μηχανημάτων ποιούμενος φυλακὴν, τὴν μετὰ θράσους ὁρμὴν τῶν ἐναντίων ἰδὼν, καὶ ἄλλως οἴνῳ καρηβαρῶν καὶ νευστάζων (μετ' ἄριστον γὰρ ἦν), ἵππου ἐπιβὰς, σὺν τοῖς ἐφεπομένοις λογάσιν ἤλαυνε κατ' αὐτῶν. Βόθρῳ δὲ ὁ ἵππος κατενεχθεὶς ἀποβάλλει τῶν νώτων τὸν Μάγιστρον. Οἱ δὲ Σκύθαι, ἀριπρεπῆ πανοπλίαν ἰδόντες, καὶ φάλαρα τοῦ ἵππου καὶ τὴν ἄλλην σκευὴν ἐξειργασμένα λαμπρῶς (ἐτύγχανον γὰρ κατακόρως ἀληλιμμένα[d] χρυσῷ), δόξαντες αὐτὸν ἐκεῖνον εἶναι τὸν αὐτοκράτορα, ἀθρόως περιδραμόντες αὐτοῖς ὅπλοις τοῦτον τοῖς ξίφεσι καὶ πελέκεσι κατε-

C V. In hunc modum Leonis Curopalatæ rebellio tristem et fatalem habuit exitum. Russi vero, phalange facta (redit enim eo, unde egressa est, oratio), in campum processerunt, summa vi contendentes, ut Romanorum tormenta concremarent. Ægre enim tela cum stridore inde missa tolerabant, quibus quotidie Scythæ plurimi lapidibus icti dejiciebantur. Agebat tormentorum custodiam Joannes Curcuas magister militiæ, genere cum Imperatore conjunctus. Is ubi D hostes audacter procurrentes vidit, vini somnique plenus (quod post prandium res gerebatur), equo conscenso, cum sequentibus delectis contra venit. Equus in scrobem delatus dorso eum excutit. Tum Scythæ, insignem armaturam ejus, phalerasque equi cum reliquo ornatu elaboratas magnifice conspicati (erant enim affatim inducta auro), rati Imperatorem esse, omnes simul circumfusi una cum armis eum gladiis securibusque ferum in modum articulatim dividunt: caput pilo fixum in turribus constituunt, Romanos irridentes, quod eorum Im-

Fol. 313 recto.

Joannes Curcuas prælians occidit.

[d] Codex, ἀληλιμένα.

peratorem victimæ ritu obtruncassent. Has Joannes magister pœnas scelerum in ædes sacras commissorum tulit, ut a furore barbarorum opprimeretur. Etenim ecclesias multas in Mœsia vastasse dicitur, earumque vestem et vasa sacra in privatam supellectilem convertisse.

Quintum prælium. Icmor ab Anema trucidatur.

VI. Russi ejusmodi victoria elati, postridie ejus diei oppido egressi, adversa acie constiterunt : itemque Romani, in altum cuneum conferti, obviam procedunt. Erat Icmor, qui sub Sphendosthlabo exercitum Scythicum ducebat, proximus post illum auctoritate, vir immani corpore et ferocia juvenili. Hunc Anemas ex protectoribus palatinis, Cretici satrapæ filius, conspicatus magno impetu cum cohorte satellitum, quos circa se habebat, incurrere, Romanorumque complures occidere, virtute animi elatus, gladio ab latere stricto, huc illuc conversum incensumque calcaribus equum in Icmorem immisit : quem nactus cervicem gladio appetit : Scythæ caput cum manu dextra abscisum solo afflixit. Duce cadente clamor a Scythis lamentatione permixtus tollitur : fit in eos a Romanis impetus. Quem illi non sustinuerunt ; sed, prætoris cæde vehementer commoti, scutis post humeros rejectis in oppidum reversi sunt. Romani quos possunt consectantur atque occidunt. Cœpta jam nocte, cum luna pleno orbe collucereret, in campum egressi mortuos suos conquisiverunt : hos pro muro coacervatos rogis compluribus accensis cremaverunt, in iisdem captivos numero plurimos, viros et mulieres, patrio more jugulantes. Item inferias celebrantes, in Istro lactentes infantes et gallos gallinaceos suffocabant, undis fluminis mersos. Etenim dicuntur gentilium sacris addicti, Græcorum more sacrificia et libamina manibus offerre, sive ab Anacharside et Zamolxi, suis philosophis, ad hunc modum, sive a sociis Achillis initiati. Siquidem Arrianus in Periplo auctor est, Achillem Pelei filium Scytham exstitisse, Myrmecione natum, quod est ad Mæotidem paludem oppidulum : expulsum vero a Scythis ob sævitiam, crudelitatem, arrogantiam animi, in

[a] Vide supra 89. C.

[b] Codex, Ἀναμᾶς· sed Cedrenus, II. 678. D. et alibi, recte per ε.

Fol. 313 verso.

A μέλισαν ἀπηνῶς· δορατίῳ τε τὴν κεφαλὴν περιπείραντες, ἐπὶ τῶν πύργων κατέπηξαν, Ῥωμαίους τωθάζοντες, ὡς τὸν σφῶν βασιλέα δίκην βοσκήματος κρεουργήσαντες. Ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν Ἰωάννης ὁ Μάγιστρος ἀπηνέγκατο τὰ ἐπίχειρα, ὧν εἰς τοὺς θείους πεπαρῳνήκει σηκούς, θυμοῦ βαρβαρικοῦ γεγονὼς παρανάλωμα. Λέγεται γὰρ πολλοὺς τῶν κατὰ Μυσίαν κεραΐσαι, καὶ τὰ τούτων ἔπιπλα καὶ σκεύη τὰ ἱερὰ εἰς ἰδιωτικὰ μετασκευάσαι κειμήλια.

ϛʹ. Ῥῶς δὲ τῇ τοιαύτῃ νίκῃ κατεπαρθέντες, ἐς τὴν ἐπιοῦσαν τοῦ ἄστεος ὑπεξιόντες, παρὰ τὸ μεταίχμιον ἐτάξαντο· B Ῥωμαῖοι δὲ καὶ αὐτοὶ, ἐς βαθεῖαν συνασπίσαντες φάλαγγα, τούτοις ἀντεπῄεσαν. Ἐνταῦθα Ἴκμορα, τὸν μετὰ τὸν Σφενδοσθλάβον τὸ Σκυθικὸν ἄγοντα στράτευμα καὶ τιμώμενον εὐθὺς μετ' ἐκεῖνον, ἄνδρα γιγαντώδη καὶ νεανικὸν[a], ἰδὼν Ἀνεμᾶς[b], ὁ τῶν βασιλικῶν σωματοφυλάκων εἷς, καὶ τοῦ τῶν Κρητῶν υἱὸς ἀρχηγοῦ, ἐνθουσιωδῶς ἐφορμῶντα μετὰ τῆς τῶν ἑφεπομένων πεζεταίρων φάλαγγος καὶ πλείστους Ῥωμαίων ἀποκτιννύοντα, ἀλκῇ τε φύσεως ἐπαρθεὶς, τὸ παρῃωρημένον ξίφος ἑλκύσας, καὶ τὸν ἵππον τῇδε κἀκεῖσε παρεξελάσας, τοῖς τε μύωψι καταικίσας, κατὰ τοῦ Ἴκμορος ἵεται, καὶ τοῦτον καταειληφὼς C πλήττει κατὰ τοῦ τένοντος· ἡ δὲ τοῦ Σκύθου κεφαλὴ σὺν τῇ δεξιᾷ ἐκτμηθεῖσα χειρὶ πρὸς τοὔδαφος ἀπηράττετο. Τοῦ δὲ πεσόντος, βοή τις παρὰ τῶν Σκυθῶν οἰμωγῇ σύμμικτος αἴρεται· Ῥωμαῖοι δὲ τούτοις ἐπέδραμον. Οἱ δὲ οὐκ ἤνεγκαν τὴν τῶν ἐναντίων ῥοπὴν, ἀλλὰ τῷ τοῦ σφῶν στρατηγοῦ πάθει ἐκτόπως περιαλγήσαντες, τὰ σάκη κατωμαδὸν ἄραντες, ἐχώρουν διὰ τοῦ ἄστεος, οὓς ἐπισπόμενοι Ῥωμαῖοι ἀπέκτεινον. Ἤδη δὲ νυκτὸς καταρρούσης, καὶ τῆς μήνης πλησιφαοῦς οὔσης, κατὰ τὸ πεδίον ἐξελθόντες τοὺς σφετέρους ἀνεψηλάφων νεκρούς· οὓς καὶ συναλίσαντες πρὸ τοῦ περιβόλου καὶ πυρὰς θαμινὰς διανάψαντες, κατέκαυ- D σαν, πλείστους τῶν αἰχμαλώτων, ἄνδρας καὶ γύναια, ἐπ' αὐτοῖς κατὰ τὸν πάτριον νόμον ἐναποσφάξαντες. Ἐναγισμούς τε πεποιηκότες, ἐπὶ τὸν Ἴστρον ὑπομάζια βρέφη καὶ ἀλεκτρυόνας ἀπέπνιξαν, τῷ ῥοθίῳ τοῦ ποταμοῦ ταῦτα καταποντώσαντες. Λέγεται γὰρ Ἑλληνικοῖς ὀργίοις κατόχους ὄντας, τὸν Ἑλληνικὸν τρόπον θυσίας καὶ χοὰς τοῖς ἀποιχομένοις τελεῖν, εἴτε πρὸς Ἀναχάρσεως ταῦτα καὶ Ζαμόλξιδος, τῶν σφετέρων φιλοσόφων, μυηθέντες, εἴτε καὶ πρὸς τῶν τοῦ Ἀχιλλέως ἑταίρων. Ἀρριανὸς γάρ φησιν ἐν τῷ Περίπλῳ, Σκύθην Ἀχιλλέα τὸν Πηλέως πεφηνέναι

πεφηνέναι[a], ἐκ τῆς Μυρμηκιῶνος καλουμένης πολίχνης, παρὰ τὴν Μαιῶτιν λίμνην κειμένης· ἀπελαθέντα δὲ πρὸς τῶν Σκυθῶν διὰ τὸ ἀπηνὲς, ὠμὸν, καὶ αὔθαδες τοῦ φρονήματος, αὖθις Θετταλίαν οἰκῆσαι. Τεκμήρια τοῦ λόγου σαφῆ ἤ, τε τῆς ἀμπεχόνης σὺν τῇ πόρπῃ σκευὴ, καὶ ἡ πεζομαχία, καὶ ἡ πυρσὴ κόμη, καὶ οἱ γλαυκιῶντες ὀφθαλμοὶ, καὶ τὸ ἀπονενοημένον, καὶ θυμοειδὲς, καὶ ὠμόν· ἃ καὶ ὀνειδίζων Ἀγαμέμνων ἐπέσκωπτεν, οὑτωσὶ λέγων·

Αἰεὶ γάρ τοι ἔρις τε φίλη, πόλεμοί τε, μάχαι τε[b].

Φόνῳ γὰρ εἰσέτι καὶ αἵματι τὰ νείκη Ταυροσκύθαι διακρίνειν εἰώθασιν. Ὅτι δὲ τὸ ἔθνος ἀπονενοημένον, καὶ μάχιμον, καὶ κραταιὸν, πᾶσι τοῖς ὁμόροις ἐπιτιθέμενον ἔθνεσι, μαρτυροῦσι πολλοὶ, καὶ ὁ θεῖος δὲ Ἰεζεκιὴλ, μνήμην τούτου ποιούμενος, ἐν οἷς ταῦτά φησιν· Ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ σὲ τὸν Γὼγ καὶ Μαγὼγ[c], ἄρχοντα Ῥώς. Ἀλλ' ἀπόχρη μὲν ταῦτα περὶ τῶν Ταύρων ἐναγισμῶν.

ζ'. Τότε δὲ ἤδη διανισχούσης ἡμέρας βουλὴν ὁ Σφενδοσθλάβος τῶν ἀρίστων ἐκάθιζεν, ἣν καὶ κομέντον τῇ σφετέρᾳ διαλέκτῳ φασίν. Ἄρτι δὲ συναθροισθέντων περὶ αὐτὸν, καὶ ὅ, τι δεῖ καὶ δρᾷν πρὸς αὐτοῦ διερωτηθέντων, οἱ μὲν ἀωρὶ συνεβούλευον τῶν νυκτῶν, ἐπιβάντες τῶν πλοίων, πάσῃ μηχανῇ κλέψαι τὴν φυγήν· μὴ γὰρ οἵους τε καθεστάναι ἱππόταις πανσιδήροις ἀνδράσι συμπλέκεσθαι, ἀποβαλόντας καὶ ταῦτα τοὺς πρωταγωνιστὰς, ὑφ' ὧν τὸ στρατόπεδον ἀνερρώννυτο, καὶ οἱ θυμοὶ τῶν ἀνδρῶν παρεθήγοντο. Οἱ δὲ τοὔμπαλιν δεξιὰς ἐμβάλλειν Ῥωμαίοις ἐξυνεβούλευον[d], καὶ πίστεις λαμβάνειν, καὶ οὕτω διασώζειν τὴν περιλειφθεῖσαν στρατιάν. Οὐδὲ γὰρ ἔχειν εὐχερῶς κλέψαι τὸν ἀπόπλουν, τῶν πυρφόρων[e] νεῶν παρὰ τοῦ[f] Ἴστρου ἄνδηρα ἑκατέρωθεν φρουρουσῶν τὰ πορθμεῖα, ὡς, ἡνίκα πειραθεῖεν ἐκπλεῦσαι τὸν ποταμὸν, πυρπολήσειν ἐξαυτῆς ἅπαντα. Ὁ δὲ Σφενδοσθλάβος, μύχιον καὶ πικρὸν ἀνοιμώξας, Οἴχεται τὸ κλέος, ἔφη, ὃ τῇ Ῥωσικῇ πανοπλίᾳ συνείπετο, τὰ πρόσοικα καταστρεφομένῃ ἔθνη ἀπονητὶ, καὶ χώρας ὅλας ἀνδραποδιζομένῃ ἀναιμωτὶ, εἰ νῦν ἀκλεῶς Ῥωμαίοις ὑπείξομεν. Ἀλλὰ γὰρ, τὴν ἐκ προγόνων ἀνειληφότες ἀρετὴν, ἀναλογισάμενοί τε, ὡς ἀκαταγώνιστος ἡ Ῥωσικὴ μέχρι καὶ τήμερον καθεστήκει ἀλκὴ, ἐκθύμως ὑπὲρ τῆς σφῶν σωτηρίας διαγωνισώμεθα. Οὐδὲ γὰρ ἔθιμον ἡμῖν φεύγουσιν ἐς τὴν πατρίδα φοιτᾷν, ἀλλ' ἢ νικῶντας ζῆν, ἢ εὐκλεῶς τελευτᾷν, ἔργα ἐπιδεδειγμένους γενναίων ἀνδρῶν. Τοσαῦτα μὲν ὁ Σφενδοσθλάβος ἐβούλευσεν.

A Thessalia posthæc sedem collocasse.
Cujus rei clara argumenta sunt amictus fibulati ratio, pugna pedestris, capillus rufus, oculi glauci, amentia, iracundia, crudelitas: quæ ipsa conviciis Agamemnon consectabatur, sic dicens:

Huic semper jurgia cordi,
Rixæque, pugnæque.

Cæde enim et sanguine ad hanc diem Tauroscythæ dirimere rixas consueverunt. Audaciam autem et virtutem atque robur gentis, finitimum quemque
B populum invadentis, cum multi alii
testantur, tum etiam divus Ezechiel, mentione ejus facta, ubi ad hunc modum ait: *Ecce ego induco super te Gog et Magog, principem Rhos.* Sed de inferiis Taurorum hæc sufficiant.

VII. Inter hæc prima luce Sphendosthlabus consilium primorum ordinum constituit, quod sua lingua comentum appellant. Coactos quid agat consulit. Alii multa de nocte naves conscendendas, omnibusque modis furtim elaben-
C dum, existimant; nullo se pacto equi-
tes cataphractos sustinere posse, idque postquam virtute præstantes duces amisissent, qui exercitum confirmare, animos militum incitare consueverint. Contra ea alii censebant compositionem cum Romanis fieri oportere, atque ita fide accepta reliquias exercitus servari. Clam ab oppido solvere non esse facile, quod igniferæ naves ad ripam Istri utrobique transitum custodirent, ut, simul ac conarentur in amnem enavigare, cuncta evestigio cremarent. Tum vero cum ingemuisset vehementius Sphendosthlabus, *Periit*, inquit, *gloria,*
D *arma Russica sequens, quæ modo populos*
finitimos nullo negotio subegerunt, modo citra sanguinem integras tenuerunt regiones, si nunc turpiter cedimus Romanis. Quin, repræsentantes patriam virtutem, reputamus, invictum usque adhuc perstitisse Russicum robur, et pro nostra salute acriter confligimus! Non solemus nos quidem fugientes in patriam reverti, sed vel vivere victores, vel gloriose mori, effectis virorum fortium facinoribus. Ejusmodi consilium egit Sphendosthlabus.

Consilium militare Sphendosthlabi.

[a] *Vide supra 51. C. 60. D. 102. B.*

[b] *Iliad. A. 177.*

[c] *Codex,* τὸν Ἀγὼγ καὶ Μαγώγ. *Ezech. XXXIX. 1.* Ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σὲ Γὼγ ἄρχοντα ῥώς· *et idem XXXVIII. 2.*

[d] *Sic Codex, dupliciaugmento.*

Fol. 314 *recto.*

[e] *Codex,* πορφύρων.

[f] *Sic Cod. lege,* παρὰ τὰ τοῦ.

VIII. Memoratur illud quoque de Tauroscythis, eos nunquam usque ad hanc diem hostibus dedere se victos: verum, salute desperata, gladio viscera transverberare, seque ipsos sic interimere. Id faciunt, quod opinionem habent ejusmodi: aiunt si qui in bello ab hostibus occidantur, eos post mortem animorumque a corporibus discessum interfectoribus apud inferos servire. Quem famulatum verentes, Tauroscythæ, potius quam percussoribus suis ministrent, rei remedium voluntaria morte quærunt. Hæc apud illos invaluit persuasio. Tunc vero, audita regis oratione, læte suæ salutis causa subire periculum decreverunt, seque vi Romanorum fortiter opponere. Itaque postridie ejus diei (qui dies erat septimanæ sextus, a. d. IX kal. August.), jam ad occasum vergente sole, cum omnibus copiis ex oppido egressi totis viribus confligere statuunt: aciem condensam dirigunt, infestis pilis. Contra Imperator milites instructos ex castris educit. Prælio commisso, fortiter Scythæ in Romanos impetum fecerunt, ita ut nostros pilis configerent, telis equos vulnerarent, sessoresque dejicerent. Ibi Anemas ille, qui pridie summam virtutem Icmore occiso præstiterat, Sphendosthlabum conspicatus temere effrenateque Romanos invadentem, phalangesque ipsius cohortantem, prorumpens se equo (quod consueverat facere, plurimosque Scytharum hoc pacto jam prius protriverat) effusis habenis in eum involat, jugulum gladio appetit, ipsum præcipitem deturbat: interficere tamen non potuit. Restitit enim tunica hamis conserta et scutum, quæ, Romanorum cuspides veritus, sumserat. Anemas, a cuneo Scytharum circumventus, equo multis hastarum ictibus confosso, postquam complures eorum interfecerat, ipse ibidem concidit, vir a nullo coæqualium facinoribus bellicis superatus.

Decretoria pugna in campo ante Dorystolum.

[a] *Supra 92. B.* Ἴκμορα.

Fol. 314 *verso.*

[b] *Cod.* πρηνής.

A η'. Λέγεται δὲ καὶ τοῦτο περὶ Ταυροσκυθῶν, μήποτε μέχρι καὶ νῦν ἑαυτοὺς ἐγχειρίζειν τοῖς δυσμενέσιν ἡττωμένους· ἀλλ' ἤδη τῆς σωτηρίας ἀπαγορεύσαντας ὠθεῖν τε κατὰ τῶν σπλάγχνων τὰ ξίφη, καὶ οὕτως ἑαυτοὺς ἀναιρεῖν. Τοῦτο δὲ πράττουσι, δόξαν κεκτημένοι τοιαύτην· φασὶ γὰρ τοὺς πρὸς τῶν ἐναντίων καταKτεινομένους ἐν τοῖς πολέμοις, μετὰ τὸν μόρον καὶ τὴν ἐκ τῶν σωμάτων διάζευξιν τῶν ψυχῶν ἐν ᾅδου τοῖς αὐθένταις ὑπηρετεῖν. Ταυροσκύθαι δὲ, τὴν τοιαύτην δεδιότες λατρείαν, ἀποστυγοῦντες δὲ καὶ τοῖς ἀναιροῦσιν αὐτοὺς ἐξυπηρετεῖν, τῆς ἑαυτῶν σφαγῆς αὐτόχειρες γίνονται. Ἀλλὰ τοιαύτη B μὲν ἡ ἐπικρατήσασα ἐν αὐτοῖς δόξα. Τότε δὲ, τῶν τοῦ ἄρχοντος λόγων ἀκούσαντες, φιλοψυχότατα τὸν ὑπὲρ τῆς σφῶν σωτηρίας αἱρεῖσθαι κίνδυνον κατετίθεντο, ἐκθύμως τε πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀντιτάξασθαι δύναμιν. Τῇ γοῦν ὑστεραίᾳ (ἕκτη δὲ ἦν τῆς ἑβδομάδος ἡμέρα, καὶ εἰκάδα τετάρτην ἤλαυνεν ὁ Ἰούλιος μήν), περὶ καταφορὰν ὄντος ἡλίου, πανσυδὶ τῆς πόλεως ἐξελθόντες οἱ Ταυροσκύθαι, παντὶ σθένει διακινδυνεύειν ἠροῦντο, εἰς φάλαγγα καρτερὰν συνασπίσαντες, καὶ προβαλόντες τοὺς ἄκοντας. Ῥωμαίους δὲ διατάξας ὁ βασιλεὺς ὑπεξῆγε τοῦ χάρακος. Ἤδη δὲ τῆς μάχης καταρραγείσης, C εὐρώστως οἱ Σκύθαι Ῥωμαίοις ἐπῄεσαν, τοῖς τε ἀκοντίοις σινόμενοι, καὶ τοῖς βέλεσι τοὺς ἵππους τιτρώσκοντες, καὶ τοὺς ἐπιβάτας εἰς γῆν καταβάλλοντες. Ἐνταῦθα ὁ τῇ προτεραίᾳ ἠριστευκὼς Ἀνεμᾶς καὶ τὸν Ἴκμορον[a] κατακτείνας, τὸν Σφενδοσθλάβον ἰδὼν ἐνθουσιωδῶς κατὰ Ῥωμαίων ὁρμῶντα καὶ μανικῶς, καὶ τὰς αὐτοῦ ἐπιρρωννύοντα φάλαγγας, τὸν ἵππον παρεξελάσας (εἰθισμένον δὲ ἦν αὐτῷ τοῦτο δρᾷν, καὶ πλείστους τῶν Σκυθῶν τοιούτῳ τρόπῳ ἀνεῖλε τὸ πρότερον), ὅλην ἡνίαν τῷ ἵππῳ ἀνεὶς ὡς αὐτὸν ἵεται, καὶ ξίφει παίει κατὰ τῆς κλειδὸς, καὶ τὸν μὲν πρηνῆ[b] καταβάλλει, οὐ μὴν κατακτείνει. Ἐπήρκεσε γὰρ ὁ ἁλυσιδωτὸς χιτὼν καὶ τὸ σάκος, ἃ, D δεδιὼς τὰς Ῥωμαϊκὰς αἰχμὰς, ἠμφιέννυτο. Ἀνεμᾶς δὲ, πρὸς τῆς τῶν Σκυθῶν κυκλωθεὶς φάλαγγος, τοῦ ἵππου καταβληθέντος συχναῖς τῶν δοράτων βολαῖς, πλείστους μὲν ἀναιρεῖ τούτων, ἐναποσφάττεται δὲ καὶ αὐτὸς, ἀνὴρ οὐδενὸς τῶν ἡλικιωτῶν ἡττώμενος ἐν τοῖς κατὰ τὰς μάχας ἀνδραγαθήμασιν.

IX. Hujus casu Russi denuo confirmati altius barbarorum more conclamant, nostros propellunt. Jamque illi cursim retro regredi, singularem vim hostium devitantes. Tum Imperator,

[c] *Nota* ἀλλόκοτον ὅρμημα *repetitum statim Post, 95. A. lin. 2,*

θ'. Ἐπὶ τῷ τούτου τοίνυν οἱ Ῥῶς ἀναθαρρήσαντες πταίσματι, γεγωνόν τι καὶ ἄγριον ἐπηλάλαξαν, καὶ Ῥωμαίους ἀνώθησαν. Οἱ δὲ προτροπάδην ὑπενόστουν, τὴν ἀλλόκοτον ὁρμὴν[c] ἐκκλίνοντες τῶν Σκυθῶν. Ἐνταῦθα ὁ βασιλεὺς, ὡς

ᾔσθετο κλινομένην τὴν Ῥωμαϊκὴν φάλαγγα, δεδιχὼς, μὴ καταπλονθεῖσα τὸ ἀλλόκοτον ὅρμημα τῶν Σκυθῶν, περὶ αὐτὰ πλαίσοι τὰ καίρια, τοῖς ἀμφ᾽[a] αὐτὸν ἐγκελευσάμενος καὶ τὸ δόρυ σθεναρῶς μεταχειρισάμενος, κατὰ τῶν ἀντιπάλων ἐχώρει. Ἐπαταγεῖτο δὲ καὶ τὰ τύμπανα, καὶ τὸ ἐνυάλιον συνεπήχουν αἱ σάλπιγγες. Ῥωμαῖοι δὲ, τὴν τοῦ αὐτοκράτορος καταιδεσθέντες ὁρμὴν, τοὺς ἵππους περιελίξαντες, μετὰ ῥύμης τοῖς Σκύθαις ἐφώρμησαν. Παραυτίκα δὲ καὶ θύελλα ψεκάδι συμμιγὴς ἀναῤῥιπισθεῖσα, ἐπὶ πολύ τε τοῦ ἀέρος χεθεῖσα, τοὺς δυσμενεῖς ἔβαλλε, καὶ ἡ κόνις ἐγειρομένη τοὺς αὐτῶν ἔβλαπτεν ὀφθαλμούς. Λέγεται δὲ καί τινα λευκόπωλον ἄνδρα φανῆναι, προηγεῖσθαί τε Ῥωμαίων, καὶ τούτοις προτρέπεσθαι, χωρεῖν κατὰ τῶν Σκυθῶν· ὅστις θεσπεσίως τὰς τῶν δυσμενῶν διακόπτων συνετάραττε φάλαγγας. Τοῦτόν φασι μήτε πρότερόν τις[c] ἐν τῷ στρατοπέδῳ θεάσασθαι, οὔτ᾽ αὖθις μετὰ τὴν μάχην ἑωρακέναι· καίτοι βασιλέως αὐτὸν ἀναψηλαφῶντος, ὡς δωρεαῖς ἐπαξίως φιλοφρονήσαιτο, καὶ[d] ἀμοιβαῖς ἕκατι τῶν πόνων ἀμείψαιτο. Ἀλλ᾽ οὐχ εὑρέθη ζητούμενος. Ἐντεῦθεν ἀναμφίλεκτος ὑπόνοια ὑποτρέχει, τὸν μέγαν ἐν μάρτυσι Θεόδωρον εἶναι, ὃν παρὰ τοὺς ἀγῶνας ὁ βασιλεὺς σύμμαχον ἐξελιπάρει παρίστασθαι, ῥύεσθαί τε καὶ σώζειν συνάμα παντὶ τῷ στρατεύματι. Φασὶ δὲ καὶ τοιοῦτόν τι συμβῆναι παρὰ τὴν πρὸ τῆς μάχης ἑσπέραν. Ἐν Βυζαντίῳ παρθένος τῶν ἀνατεθειμένων Θεῷ καθ᾽ ὕπαρ ὁρᾷν ἐδόκει τὴν θεοτόκον, ὑπό τινων φλογοειδῶν δορυφορουμένην ἀνδρῶν. Φάναι δὲ πρὸς αὐτούς· Καλέσατε δή μοι τὸν μάρτυρα Θεόδωρον· παραυτίκα δὲ παραχθῆναι γενναῖον ἄνδρα καὶ νεανικὸν, ἔνοπλον. Εἰπεῖν τε πρὸς αὐτὸν τὴν θεοτόκον· Ὁ σὸς παρὰ τὸ Δορύστολον Ἰωάννης, κύρι Θεόδωρε, Σκύθαις μαχόμενος, ἄρτι περιστατεῖται δεινῶς. Ἀλλ᾽ εἰς τὴν ἐκείνου σπεῦσον βοήθειαν. Εἰ γὰρ μὴ προφθάσῃς, ἐς κίνδυνον αὐτῷ τελευτήσει τὰ πράγματα. Τὸν δὲ αὖθις, ἑτοίμως ἔχειν, εἰπεῖν, τῇ μητρὶ τοῦ Θεοῦ καὶ δεσπότου μου πειθαρχεῖν· φάμενος[e] δὲ τοῦτο εὐθὺς οἴχεσθαι, καὶ οὕτω τὸν ὕπνον ἀποπτῆναι τῆς παρθένου τῶν ὀφθαλμῶν. Ἀλλὰ τῇ μὲν παρθένῳ τὸ ὕπαρ ἐς τοῦτο συνεπεραίνετο.

ι. Ῥωμαῖοι δὲ, τῷ προπορευομένῳ θείῳ ἀνδρὶ ἐφεπόμενοι, τοῖς ἐναντίοις συμπλέκονται, καὶ καρτερᾶς μάχης συστάσης, οὐκ ἐνεγκόντες τὴν τῆς ἱππικῆς φάλαγγος οἱ Σκύθαι ῥοπὴν, κυκλωθέντες τε πρὸς τοῦ Μαγίστρου Βάρδα, ᾧ Σκληρὸς ἡ ἐπίκλησις (ἐκεῖνος γὰρ μετὰ τοῦ συνεπομένου

A ubi aciem Romanam inclinatam vidit, veritus ne cœco Scytharum impetu perterrita in extremum discrimen adduceretur, cohortem circa se hortatus, lancea fortiter arrepta, contra adversarios ipse processit. Pulsantur tympana, tubæ bellicum concinunt. Romani, Imperatoris incursum reveriti, conversis equis acriter Scythas aggrediuntur. Eodem tempore et turbo imbri mixtus exstitit, qui cœlo late offusus hostibus incumbebat, et pulvis coortus eorum oculos infestavit. [b]Perhibent vero etiam virum quendam equo albo vectum apparuisse, qui Romanis B ductor esset, et ad irruendum in Scythas hortaretur : eum vehementer aciem hostium strage edita conturbasse. Neque antea illum in castris visum esse aiunt, neque post prælium apparuisse: tametsi investigaret eum Imperator, ut munera illi debita largiretur, gratiamque pro laboribus referret. Sed quantumvis quæsitus non inventus est. Unde indubia pervasit existimatio, magnum in martyribus Theodorum fuisse, quem in præliis Imperator sibi exercituique socium et adjutorem deposcere solebat. Aiunt etiam illiusmodi aliquid accidisse ad vesperam, pridie quam C pugna committeretur. Constantinopoli virgo numini dicata in somno Deiparam videre sibi visa est, aliquot viris flammeis stipatam. His eam dixisse : *Vocate ergo mihi Theodorum martyrem :* statimque illi adductum esse juvenem fortem et armatum. Huic dixisse Deiparam: *Joannes tuus apud Dorystolum, domine Theodore, Scythis pugnans, jam gravius premitur. Quare vade cito, ut ei auxilium feras. Nisi ante occupas, in periculum illi res vertetur.* Illum contra *se paratum esse* dixisse, *ut matri Dei ac Domini sui obsequatur :* quibus dictis continuo excessisse : simul somnum ex virginis oculis D evolasse[f]. Atque hunc quidem finem habuit virginis insomnium.

X. Romani vero, divum antesignanum insecuti, manus cum adversariis conserunt. Fit prælium acri certamine. Tandem Scythæ, cùm neque per se vim turmarum nostrarum sustinere possent, et a Barda magistro, cui Scleri cognomen, a tergo invaderentur (is

[a] *Codex* ἀφ᾽, *ut sæpe.*

[b] *Combefis. apud Pagi IV. 32.*

S. Theodorus pro Romanis præliatur.

[c] *Codex,* πρότερον τῆς· *sed Leo scribere debuisset,* τιά.

[d] *Codex,* ἀναψηλαφῶντος ὡς δωρεαῖς ἐπαξίως φιλοφρονῆσαι, τὸ καί.

Fol. 315 *recto.*

[e] *Nota anacoluthon, fort. ipsi Leoni tribuendum.*

[f] *Hactenus Combefisius, qui ultima mire sic vertit:* et in eum modum equum ex virginis oculis evolasse : *credo quod legeret in græco,* καὶ οὕτω τὸν ἵππον ἀποπτῆναι. *In Codice manifesto est* ὕπνον.

Ingens Romanorum victoria.

enim cum suis copiis eos circumvenerat), fugæ se mandant: usque ad mœnia proteruntur. Fit fœda cædes. Paulumque abfuit quin ipse Sphendosthlabus caperetur, exsanguis et sauciatus, nisi nox superveniens eum servasset. Ferunt hoc prælio Scytharum cæsa esse millia XV et quingentos; scuta ad millia XX, gladios quamplurimos, capta. Romanos interfectos esse CCCL, vulneratos non paucos. Ejusmodi victoriam Romani hoc prælio consecuti sunt. Sphendosthlabus, per totam noctem internecione copiarum perturbatus, dolore et iracundia efferebatur. Tamen, cum adversus invictum exercitum nihil posset proficere, intellexit, boni imperatoris esse, in rebus desperatis non succumbere tristi fortunæ, sed id agere, ut milites suos quoque modo salvos præstet. Ita sub mane legatis ad Joannem Imperatorem missis de fide danda et compositione egit, conditionibus his, ut Tauroscythæ Dorystolum traderent Romanis, captivos redderent, Mœsiæ abstinerent, domum reverterentur: Romani contra illis potestatem facerent enavigandi, neque eos in itinere cum navibus igniferis adorirentur (nam magnopere timebant ignem Medicum, qui vel lapides in cinerem redigere potis est); frumento insuper juvarent eos, amicorumque numero haberent, mercaturæ causa Constantinopolim commeantes, quemadmodum erat antiquitus institutum.

[a] Cod. χιλιάδες.

[b] Cod. ταύτην, sed correctum est manu prima τοιαύτην.

[c] f. δή τι.

A πλήθους τὴν κύκλωσιν ἐποιήσατο), εἰς φυγὴν ἔκλιναν, καὶ μέχρι τοῦ περιβόλου συμπατούμενοι, ἀκλεῶς ἔπιπτον. Μικροῦ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Σφενδοσθλάβος ἐλήφθη, ἔξαιμος γεγονὼς καὶ καταβελὴς, εἰ μὴ ἡ νὺξ ἐπελθοῦσα τοῦτον διέσωσεν. Λέγεται δὲ παρὰ ταύτην τὴν μάχην πέντε καὶ δέκα χιλιάδας[a] πρὸς τοῖς πεντακοσίοις ἀναιρεθῆναι Σκυθῶν, ληφθῆναι δὲ δισμυρίαν ἀσπίδα, καὶ ξίφη πάμπολλα. Ῥωμαίων δὲ τριακοσίους ἀποκτανθῆναι πρὸς τοῖς πεντήκοντα, τρωθῆναι δὲ συχνούς. Ἀλλὰ τοιαύτην[b] μὲν Ῥωμαῖοι τὴν νίκην παρὰ τὸν ἀγῶνα ἠνέγκαντο τουτονί. Ὁ δὲ Σφενδοσθλάβος, παρ' ὅλην B τὴν νύκτα βαρυθυμῶν ἐπὶ τῇ κατακοπῇ τῆς ἑαυτοῦ στρατιᾶς, ἤσχαλλε μὲν καὶ ἐσφάδαζε τῷ θυμῷ. Μὴ ἐξισχύων δ' ἔτι[c] πρὸς ἀκαταγώνιστον ἀντιτείνειν πανστρατιὰν, ἔγνω, στρατηγοῦ νοῦν ἔχοντος ἔργον εἶναι, ἐν ἀμηχάνοις καταληφθέντα δεινοῖς, μὴ καταπίπτειν ταῖς λυπηραῖς, παντὶ δὲ τρόπῳ διασώζειν πειρᾶσθαι τοὺς ὑπ' αὐτόν. Καὶ δῆτα παρὰ τὴν εω πρέσβεις ὡς τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην στείλας, πίστεις ᾔτει ξυμβάσεων, ἐπὶ τῷ, Ταυροσκύθας μὲν τό, τε Δορύστολον ἐγχειρίσαι Ῥωμαίοις, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀπολῦσαι, καὶ Μυσίας ἀφέξεσθαι, καὶ πρὸς τὴν σφῶν ἀναζεῦξαι πατρίδα· C Ῥωμαίους δὲ παραχωρῆσαι αὐτοῖς τοῦ ἀπόπλου, καὶ μὴ ἐναγομένοις ἐπιτεθήσεσθαι μετὰ τῶν πυρφόρων νεῶν (ἐκτόπως γὰρ ἐδεδίεσαν τὸ Μηδικὸν πῦρ, δυνάμενον καὶ τοὺς λίθους ἀποτεφροῦν)· ἐπισιτισμόν τε πρὸς τούτοις ἐπιχορηγῆσαι, καὶ φίλους ἡγεῖσθαι αὐτοὺς, κατ' ἐμπορείαν πρὸς τὸ Βυζάντιον στελλομένους, καθάπερ ἀν'καθεν ἔθιμον ἦν.

Pax confecta inter Russos et Romanos.

XI. Libenti animo accipiens hanc compositionem Imperator (multo pluris enim pacem quam bellum faciebat: quod non ignorabat, alteram servare populos, alterum eos perdere), et pactiones fœdusque sanxit, et frumentum distribuit, medimnos binos singulis admetiens. Quod frumentum qui acceperint fuisse aiunt millia militum XXII, quæ ex millibus LX, quibus constabat exercitus Russicus, mortem effugerant: reliqua XXXVIII millia cuspis Romana confoderat. Fœdere firmato, Sphendosthlabus in Imperatoris colloquium ut venire liceret postulavit. Non respuit is conditionem: armatura inaurata tectus, ad ripam Istri adequitavit, catervam innumerabilem equitum auro armisque nitentium adducens. Contra

[d] Cod. ἤδη.

Fol. 315 verso.

[e] Codex, ἰσομιλίαν.

ια΄. Βασιλεὺς δὲ, τὰς τοιαύτας ἄσμενος διαλλαγὰς προσδεξάμενος (εἰρήνην γὰρ διαφερόντως τῆς μάχης ἐτίμα· τὴν μὲν γὰρ ᾔδει[d] τοὺς λαοὺς διασώζουσαν, τὴν δὲ τοὔμπαλιν διαφθείρουσαν), τάς τε ξυνθήκας ἐτέλει καὶ τὰς σπονD δὰς, καὶ σῖτον ἐδίδου, ἑκάστῳ ἀνδρὶ μετρῶν ἀνὰ μεδίμνων δύο. Εἶναι δὲ τοὺς εἰληφότας τὸν σῖτόν φασιν ἄνδρας δυσμυρίους πρὸς τοῖς δισχιλίοις, οἳ ἐκ τῶν ἑξήκοντα χιλιάδων τῆς Ῥωσικῆς στρατιᾶς τότε τὸν ὄλεθρον ἔφυγον· τὰς γὰρ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ χιλιάδας ἡ Ῥωμαϊκὴ αἰχμὴ κατηκόντισε. Μετὰ δὲ τὸ προβῆναι τὰς σπονδὰς, εἰς ὁμιλίαν[e] ὁ Σφενδοσθλάβος τῷ βασιλεῖ συνελθεῖν ἐξαιτεῖ. Ὁ δὲ, μηδὲν ἀναδὺς, διαχρύσῳ πανοπλίᾳ καθοπλισθεὶς, ἔφιππος παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ἴστρου ἀφίκετο, μυρίανδρον ἴλην χρυσοφορούντων ἐνόπλων ἱππέων συνεπαγόμενος.

νος[a]. Καὶ ὁ Σφενδοσθλάβος δὲ ἧκεν ἐπί τινος Σκυθικοῦ ἀκατίου παραπλέων τὸν ποταμὸν, τῆς κώπης ἡμμένος καὶ σὺν τοῖς ἑτέροις[b] ἐρέττων, ὡς εἷς τῶν λοιπῶν. Τὴν δὲ ἰδέαν τοιόσδε τις ἦν· τὴν ἡλικίαν μεμετρημένος, οὔτε εἰς ὕψος παρὰ τὸ εἰκότος ἠρμένος, οὔτε εἰς βραχύτητα συστελλόμενος· δασεῖς τὰς ὀφρῦς, γλαυκοὺς ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς, τὴν ῥῖνα σιμὸς, ἐψιλωμένος τὸν πώγωνα, τῷ ἄνωθεν χείλει δασείαις καὶ εἰς μῆκος καθειμέναις θριξὶ κομῶν περιττῶς. Τὴν δὲ κεφαλὴν πάνυ ἐψίλωτο· παρὰ δὲ θάτερον μέρος αὐτῆς βόστρυχος ἀπῃώρητο, τὴν τοῦ γένους ἐμφαίνων εὐγένειαν· εὐπαγὴς τὸν αὐχένα, τὰ στέρνα εὐρὺς, καὶ τὴν ἄλλην διάπλασιν εὖ μάλα διηρθρωμένος· σκυθρωπός δέ τις καὶ θηριώδης ἐδείκνυτο. Θατέρῳ δὲ τῶν ὤτων χρύσειον ἐξῆπτο ἐνώτιον, δυσὶ μαργάροις κεκοσμημένον, ἄνθρακος λίθου αὐτοῖς μεσιτεύοντος. Ἐσθὴς τούτῳ λευκὴ, οὐδέν τι τῶν ἑτέρων[c] ὑπαλλάττουσα ἢ καθαρότητι. Ὀλίγα γοῦν ἄττα περὶ διαλλαγῆς τῷ βασιλεῖ ἐντυχὼν, παρὰ τὸν ζυγὸν τοῦ ἀκατίου ἐφεζόμενος, ἀπηλλάττετο. Ἀλλ' ὁ μὲν τῶν Ῥωμαίων πρὸς Σκύθας πόλεμος ὧδε ἐτελεύτα.

ιβ'. Ὁ δὲ Σφενδοσθλάβος, τὸ Δορύστολον ἀπολιπὼν καὶ τοὺς αἰχμαλώτους προσεπιδοὺς κατὰ τὰς σπονδὰς, ἀπέπλει μετὰ τῶν περιλειφθέντων ἑταίρων, ἐπὶ τὴν πατρίδα ἱέμενος. Πατζινάκαι δὲ παρὰ τὸν ἀπόπλουν ἐλλοχήσαντες, ἔθνος νομαδικὸν τοῦτο καὶ πολυάνθρωπον, φθειροφάγον τε καὶ φερέοικον[d], ἐπ' ἁμαξῶν ὡς τὰ πολλὰ βιοτεῦον, σχεδὸν διέφθειραν ἅπαντας, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Σφενδοσθλάβον τοῖς λοιποῖς συγκατέσφαξαν, ὡς ἐκ τῆς τοσαύτης τῶν Ῥῶς στρατιᾶς εὐαριθμήτους ἀνασωθῆναι ἐς ἤθη τὰ πάτρια. Ἰωάννης δὲ ὁ αὐτοκράτωρ, ἐν τέτταρσιν ὅλοις μησὶ τὴν Ῥωσικὴν πανοπλίαν καταγωνισάμενος, ὡς φθάσας ὁ λόγος δεδήλωκε, καὶ τὴν Μυσίαν Ῥωμαίοις ἀνασωσάμενος, τό, τε Δορύστολον Θεοδωρούπολιν ἐπ' ὀνόματι τοῦ στρατηλάτου καὶ μάρτυρος Θεοδώρου μετονομάσας, φυλακήν τε ἀξιόμαχον ταύτῃ παραλιπὼν, μετὰ μεγίστων τροπαίων ἐπάνεισιν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον, τοὺς ἀστικοὺς πρὸ τῶν περιβόλων κατειληφὼς, στεφάνοις αὐτὸν καὶ σκήπτροις δεξιουμένους, ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθων ἐξειργασμένοις πολυτελῶν. Ἦγον δὲ καὶ χρυσοκόλλητον λευκόπωλον ἅρμα· οὗ προσεπιβῆναι τοῦτον ἠξίουν, καὶ τὸν νενομισμένον καταγαγεῖν θρίαμβον. Ὁ δὲ τοὺς μὲν στεφάνους καὶ τὰ σκῆπτρα προσήκατο, καὶ πολλαπλασίως τούτους δώροις

A Sphendosthlabus processerat in navicula Scythica flumen devectus, remo se applicans, et ipse cum cæteris lintrem propellens, ut unus de multis. Specie autem erat hujusmodi: statura justa, neque præter modum in altum expressa, neque in nimiam brevitatem contracta: superciliis spissis, oculis cæsiis, naso simo, barba rara, præter labrum superius, densis et in longitudinem promissis capillis bene pilosum. Capite item erat admodum glaber: nisi quod ad utrumque latus cincinnus dependebat, nobilitatem generis declarans: cervici- B bus firmis, pectore lato, cæteris quoque membris æqualis sane et congruens; tristitiam nihilominus feritatemque aliquam ore repræsentabat. Ex altera auricula aurea dependebat ei inauris, duabus margaritis ornata, carbunculo intermedio illis interjecto. Veste erat candida, nulla alia re nisi munditia a cæteris differente. Sic pauca de pace, transtro naviculæ insidens, cum Imperatore collocutus, ad suos se recepit. Bellum quod a Romanis cum Scythis gestum est, hunc finem habuit.

Sphendosthlabi forma et figura.

XII. Sphendosthlabus, Dorystolo re- C licto captivisque insuper ex fœdere redditis, cum copiis quæ supererant naves solvit, inque patriam cursum habere cœpit. Enaviganti Patzinacæ insidias posuerunt, gens pastoralis, frequens, pediculivora, domiporta, in carris plerumque victitans. Hi cum Scythas fere omnes occiderunt, tum ipsum quoque oppresserunt Sphendosthlabum una cum cæteris, ut ex tanto Russorum exercitu admodum pauci domum incolumes pervenirent. [e]Joannes vero Imperator, quatuor solis mensibus deleta Russorum armatura, ut supra demonstratum est, Mœsiaque recepta, Dorystolum ex D nomine ducis et martyris Theodori Theodoropolim nuncupavit; ibidemque justo præsidio relicto, cum maximis tropæis Constantinopolim redit: ubi urbanam multitudinem extra muros offendit, coronas illi et sceptra, ex auro lapillisque pretiosis facta, offerentem. Ducebant et currum auro compactum equis albis junctum: quo ut ascenderet rogabant, consuetumque triumphum duceret. Ipse vero coronas quidem et sceptra suscepit, majoraque multo his munera rependit: ut autem in currum ascenderet induci non potuit; sed

Russorum reditus.

[a] *Supra 36. C.* μυριάνδρον ἱππέων ἴλην ἐπιφερόμενος.

[b] *L.* ἑταίρους *vide infra C. lin. 3.*

[c] *Vide supra A. lin. 3.*

[d] *Herod. IV. §. 109. Strabo 11.754. A. Arrianus Periplo Pont. Euxini 130. B.*

[e] *Combefis. apud Pagi IV. 33.*

Fol. 316 *recto.*

divinæ matris imaginem, deivirile Verbum amplexantem, quam ex Mœsia attulerat, in aureo sedili currus collocavit, substratis [a] purpureis Mœsorum tunicis, et coronis. Ipse, singulari equo vectus, pone sequebatur, caput diademate cinctus, ac coronas gestans et sceptra in manibus. Hac triumphi specie per mediam urbem, purpureis vestibus undique ornatam, thalamique ritu lauri ramis pallisque auro textis contectam, ad magnam Sapientiæ divinæ ecclesiam processit: ubi gratiarum actionis exsolutis precibus, Mœsorum magnificentissimam coronam ut manubiarum primitias Deo dicans, inde in palatium se recepit, et Borim Mœsorum regem productum insignia regia deponere jussit. Ea erant tiara purpura circumclusa, auroque et margaritis interstincta: item vestis blattea, et calcei rubri. Ipsum regem Magistrorum dignitate ornavit [c]. Ejusmodi Joannes Imperator brevi admodum tempore præter omnem exspectationem partis victoriis, contumaciam Russicam elatosque eorum animos usu bellorum, ratione, virtute, audacia frangens et deturbans in terram, Mœsia sub imperium Romanum subjuncta, Constantinopolim redux hiberna egit, populumque muneribus rite prosecutus est, et festis epulis sibi conciliavit.

[a] *Combefisius* subtractis, *mendo opinor operarum.*

Imperator triumphat Constantinopoli.

[b] *Lege* τὴν, *aut* τὸν τῶν.

[c] *Hactenus Combefisius.*

A ἠμείψατο· ἐπιβῆναι δὲ τοῦ ἅρματος οὐκ ἠνέσχετο· ἀλλὰ τὴν τῆς θεομήτορος εἰκόνα, ἐνηγκαλισμένην τὸν θεάνθρωπον λόγον, ἣν ἐκ Μυσίας εἰλήφει, ἐπὶ τὸν τοῦ ἅρματος χρυσήλατον θρόνον ἀνέθηκε, τὰς ἁλουργοὺς τῶν Μυσῶν στολὰς ὑποθεὶς, καὶ τὰ στέμματα. Αὐτὸς δὲ, ἵππῳ κέλητι ἐποχούμενος, μετόπισθεν εἵπετο, τεταινιωμένος τὴν κεφαλὴν διαδήματι, καὶ τοὺς στεφάνους φέρων καὶ τὰ σκῆπτρα ἐν ταῖς χερσίν. Οὕτω τὸν θρίαμβον καταγαγὼν διὰ μέσης τῆς πόλεως, ἐσθήσεσιν ἁλουργοῖς κεκοσμημένης ἑκασταχοῦ, καὶ δίκην θαλάμου τοῖς τε τῶν δαφνῶν κλάδοις καὶ τοῖς χρυσοϋφέσι πέπλοις οὔσης B συνηρεφοῦς, ἐς τὸν μέγαν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας εἰσελαύνει σηκόν· καὶ τὰς εὐχαριστηρίους εὐχὰς ἀποδοὺς, τό, τε τῶν Μυσῶν ἐκπρεπέστατον στέφος οἱωνεὶ πρωτόλειον δῶρον τῷ Θεῷ καταθέμενος, εἰς τὴν ἀνακτορικὴν ἑστίαν φοιτᾷ, καὶ τὸν [b] Μυσῶν βασιλέα Βορὴν παραγαγὼν τὰ τῆς βασιλείας ἀποθέσθαι παράσημα παρεσκεύασε. Τὰ δὲ ἦν τιάρα περιπόρφυρος, χρυσῷ καὶ μαργάροις κατάστικτος, ἐσθής τε ἁλουργὸς, καὶ πέδιλα ἐρυθρά. Τοῦτον δὲ τῷ τῶν Μαγίστρων τετίμηκεν ἀξιώματι. Τοιαῦτα ἐν εὐαριθμήτῳ καιρῷ παρὰ πᾶσαν ὑπόνοιαν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης διαπραξάμενος τρόπαια, τήν τε Ῥωσικὴν αὐθά- C δειαν καὶ τὰ ἐπηρμένα τούτων φρονήματα ἐμπειρίᾳ πολέμων καὶ λελογισμένης ἀνδρείας τόλμῃ καταβαλὼν καὶ καταστάσας εἰς γῆν, καὶ τὴν Μυσίαν Ῥωμαίοις καθυποτάξας, παρὰ τὸ Βυζάντιον ἐπανελθὼν διεχείμαζε, καὶ τὸ ὑπήκοον δώροις, ὡς εἰκὸς, ἐφιλοφρονεῖτο, καὶ θαλείαις ἐθεράπευεν ἑστιάσεσιν.

ΛΕΟΝΤΟΣ ΤΟΥ͂ ΔΙΑΚΟΝΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ Ι.

LEONIS DIACONI HISTORIÆ

LIBER X.

α΄. Θερείας δὲ ὥρας ἐνισταμένης, καὶ σταθερᾶς A αἰθρίας κατὰ τὴν περίγειον ἡπλωμένης, τοῦ Βυζαντίου ἀπάρας ὁ αὐτοκράτωρ κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν, τῶν τὴν ἄνω Συρίαν οἰκούντων, ἐστράτευσε. Καὶ δῆτα τὴν μεσόγαιαν περιοδεύσας, τὸν Εὐφράτην ἐπεραιώθη. Μέγιστος δὲ οὗτος τῶν τὴν Ἀσίαν διατεμνόντων ποταμῶν, καὶ εἷς τῶν ἐκ τῆς Ἐδὲμ ὁρμωμένων[a], ὡς ἐκ τῆς θείας γραφῆς μεμαθήκαμεν. Ἐνταῦθά τις ἐν ὑπογραφεῦσι τελῶν, Νικήτας ὀνομαζόμενος, εἰς ἄκρον γνώσεως ἐληλακὼς καὶ συνέσεως, ἄγων αὐτὸ τῆς ἡλικίας βιώσιμον, τῷ βασιλεῖ κατὰ B ταύτην δυστυχῶς τὴν ἐκστρατείαν συνείπετο, πολλὰ τοῦ φύντος μὴ τοῦτο πράττειν προσλιπαροῦντος, οἰκουρεῖν δὲ μᾶλλον καὶ γηροτροφεῖν τὸν τεκόντα προσέποντος[b], καὶ αὐτὸν θεραπεύειν εἰς δύναμιν, περιγήρως ἐληλακότα οὐδῷ, καὶ πρὸς τὰς τοῦ βίου ὅσον οὔπω δυσμὰς ἐπειγόμενον. Ὁ δὲ, τῶν τοῦ πατρὸς ἐντολῶν ὡς οὐκ ὤφελεν ἀλογήσας, καὶ παρὰ φαῦλον ἐπισκήψεις τὰς ἐκείνου θέμενος, ὡς εἶχεν ἐνσκευασάμενος ᾔει πρὸς τὸ στρατόπεδον. Ἄρτι δὲ τὸν ποταμὸν περαιούμενος πρὸς τὴν πληθώραν[c] ἰλιγγιάσας τοῦ ὕδατος, τοῦ ἵππου ἐξολισθήσας C ἐπὶ τὸν ποταμὸν καταφέρεται, τῷ τε ῥοθίῳ παρασυρεὶς, ἐλεεινῶς ἀποπνίγεται, ἐπίχειρα τῆς παρακοῆς τὴν ἐν τῷ Εὐφράτῃ ἀπενεγκάμενος πνιγμονήν. Ὁ δὲ βασιλεὺς σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι Συρίαν κατέτρεχεν, οὐδενὸς αὐτῷ ἀντιπάλου ἀντικαθισταμένου τῶν δυσμενῶν, τῇ φήμῃ τῆς ἐφόδου πάντων καταπλαγέντων καὶ συγκλεισθέντων ἐπὶ τὰ σφῶν φρούριά τε καὶ πτολίσματα. Καὶ δῆτα τὸ Ἔμετ (πόλις δὲ αὕτη ὀχυρὰ καὶ περιφανής) καταλαβὼν καὶ

Expeditio Syriaca.

I. ÆSTIVUM tempus cum instaret, serenitasque jam continua per terram sese expandisset, Constantinopoli profectus Imperator contra Saracenos, qui in Syria superiore habitant, expeditionem suscepit. Ita mediterraneis peragratis, Euphratem transiit. Is est amnium Asiam intersecantium maximus, unusque de illis qui ex Eden manant, quemadmodum ex sacra Scriptura didicimus. Ibi aliquis in notariis militans, *Fol. 316 verso.* Nicetas nomine, summam cum doctrinam tum prudentiam assecutus, in ipsa ætatis vitalitate Imperatorem malo omine hac expeditione comitabatur: quanquam patre ipsius multum deprecante, id ne faceret, atque hortante, ut apud larem familiarem senium aleret, suum, ipsique in ætatis limine constituto, et ad vitæ terminos jam properanti, officium pro facultate præstaret. Ille, paternis monitis, contra atque oportebat, neglectis, nullaque jussorum ejus ratione habita, ut erat accinctus in castra profectus est. Jam vero Euphratem transmittens ad tumorem undæ vertigine est correptus, delapsus de equo in amnem præcipitavit, vique fluminis rapiente miserabiliter depressus præmium contumaciæ suffocationem in Euphrate consecutus est. At Imperator omni cum exercitu percurrebat Syriam, nemine jam ex hostibus contra veniente, quod, fama adventus ejus exterriti, in castella atque oppida sese sua concluserant. Ita ubi Emet tenuit (munitum id est et nobile oppidum) in deditionem redactum, pecuniasque innumerabiles

[a] *Vide supra 80. A.*

[b] *Sic Codex.*

[c] *Codex,* πληρώραν.

ab oppidanis redemtionis nomine accepit, castris inde motis, Miepharcim proficisci contendit. Ea est urbs nobilis et conspicua, et cæteris, quotquot per hæc loca habitantur, opibus gregibusque antecellens. Quam cum item compositione sibi subjunxisset, donaque conquisita plurima et pulcherrima ex auro, argento, vestibus auro pictis, accepisset ab oppidanis, Nisibim versus movit: unde magnus Jacobus, antistitii clavum tenens, Persas ingentibus copiis Nisibim adorientes arcuit, quod muscarum illis culicumque examina pro exercitu immitteret, in fugamque iis evestigio versis, hostes hoc pacto refutaret. Id oppidum desertum reperit Imperator, quia excesserant habitatores, irruptionis Romanorum metu, fugaque sese ad interiora receperant.

Nisibis a Romanis capta.

a Cod. Νίσιϐιν.

b Sic Codex.

II. Ita vastata ac in Romanorum ditionem redacta vicinitate, properabat Ecbatana usque penetrare, ubi Saracenorum constituta regia est, argenti, auri, divitiarum cujusque generis inexplicabili vi referta, eo consilio, ut subita incursione illam quoque obtineret. Quippe præter cæteras urbes, quotquot sub sole sunt, una Ecbatanorum civitas opum aurique plenissima perhibetur. Ejus rei hanc esse causam, quod ipsa multis ex partibus coëgerit pecunias, incursum autem hostilem adhuc sit omnino nullum passa. Atenim Imperatoris tunc impetum compressit cum locorum siccitas, tum rerum necessariarum inopia. Pertinet per eas partes quam Carmanitim vocant solitudo, asperam arduamque prætendens viam, neque aquam eructans neque plantam fundens ullam, arida, humore carens. Ita ablatis quæ à Saracenis sibi deferebantur donis, numero tricies centenis millibus argenti et auri, Constantinopolim revertit, ubi aurum, argentum, vestem sericam atque odores, dona denique a Saracenis accepta, in triumpho per forum tulit, spectante copiamque rerum mirante populo; et studiose sane ab eodem est receptus, et cum acclamationibus magnaque harum victoriarum prædicatione in palatium deductus. [e] Eadem tempestate Basilius patriarcha antistitum invidia calumniatus est apud Imperatorem, quasi cuidam e potentibus viris principatum prædixisset;

Imp. expeditionem adversus Ecbatana meditatur.

Fol. 317 recto.

c Codex, χρηματίζεσθαι.

d Forte, ταῦτα τά.

e Quæ sequuntur, item a Combefisio versa sunt IV. 37.

A λόγῳ ὑποποιησάμενος, καὶ λύτρα λαβὼν ἀριθμὸν ὑπερβαίνοντα, ἐκεῖθεν ὁρμηθεὶς πρὸς τὸ Μιεφαρκὶμ ἠπείγετο. Ἄστυ δὲ τοῦτο περιφανὲς καὶ περίβλεπτον, πλούτῳ τε καὶ βοσκήμασι τῶν ἄλλων ὑπερτερον τῶν κατὰ τὸν αὐτὸν χῶρον πεπολισμένων. Καὶ αὐτὸ δὲ λόγῳ παραστησάμενος, καὶ πλεῖστα καὶ κάλλιστα δῶρα ἐν χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ χρυσοστίκτοις ὑφάσμασιν ἐπαζόμενα πρὸς τῶν ἐν αὐτῷ κατοίκων ἐνειληφὼς, ἐπὶ τὴν Νίσιϐιν[a] ἵεται· καθ' ἣν ὁ μέγας Ἰάκωϐος, τῶν τῆς ἐπισκοπῆς οἰάκων ἐπειλημμένος, Πέρσαις[b] μεγάλῳ στρατῷ ἐπελθοῦσι κατὰ τῆς Νισίϐεως ἠμύνατο, σκνιπῶν αὐτοῖς καὶ κωνώπων B σμήνη ἀντιστρατεύσας, καὶ φυγάδας παρασκευάσας ἐξαυτῆς, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τοὺς δυσμενεῖς καταγωνισάμενος. Ἣν καὶ ἀοίκητον εὗρεν ὁ βασιλεὺς, τῶν ταύτην οἰκούντων δέει τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκστρατείας μεταναστάντων, καὶ φυγαδείᾳ χρησαμένων πρὸς τὰ ἐνδότερα.

β'. Καταδραμὼν οὖν τὴν περίχωρον, καὶ ὑπόσπονδον Ῥωμαίοις ταύτην θέμενος, ἠπείγετο καὶ μέχρις Ἐκϐατάνων ἀφικέσθαι, ἵνα τὰ τῶν Ἀγαρηνῶν τυραννεῖα καθέστηκεν, ἀμύθητον ἄργυρον καὶ χρυσὸν καὶ πλοῦτον παντοδαπὸν ἔνδον κατέχοντα, ἐξ ἐπιδρομῆς καὶ ταῦτα ἑλεῖν C προθυμούμενος. Λέγεται γὰρ τῶν ἄλλων πόλεων μᾶλλον, ὅσαι τελοῦσιν ὑπὸ τὸν ἥλιον, πολύολϐον καὶ πολύχρυσον τὴν Ἐκϐατάνων πολιτείαν τελεῖν. Αἴτιον δὲ τὸ ἐκ πολλῶν μὲν χώρων αὐτὴν χρηματίζεσθαι[c], μηδεμίαν δὲ πρότου τῶν δυσμενῶν ὑπομένειν καταδρομήν. Ἀλλὰ γὰρ ἐπέσχε τὴν τούτου ὁρμὴν ἥ, τε λειψυδρία τῶν τόπων, καὶ ἡ σπάνις τῶν ἀναγκαίων. Ἡ γὰρ ἐπιλεγομένη Καρμανῖτις ἔρημος διὰ τῶν ἐκεῖσε χωρίων διήκει, τραχεῖαν καὶ ἀνάντη προϐαλλομένη ὁδὸν, καὶ μήτε ὕδωρ βλυστάνουσα, μήτε βοτάνην ἀναϐλαστάνουσα, ψαφαρά τις οὖσα καὶ ἄνικμος. Διὰ ταῦτα[d] πρὸς τῶν Ἀγαρηνῶν αὐτῷ προσαχθέντα δῶρα ἐνσκευασάμενος, ἐν μυριάσι D τριακοσίαις ἀργύρου καὶ χρυσοῦ ἀριθμούμενα, εἰς τὸ Βυζάντιον ἐπανέζευξε, καὶ τόν τε χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον καὶ τὰ ἐκ Σηρῶν ὑφάσματα καὶ ἀρώματα, καὶ ὅσα παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἀνείληφε δῶρα, διὰ τῆς ἀγορᾶς ἐθριάμϐευσε, τῶν ἀστικῶν θεωμένων καὶ τὸ πλῆθος αὐτῶν θαυμαζόντων, φιλοτίμως τε τοῦτον ὑποδεχομένων, καὶ σὺν εὐφημίαις προπεμπόντων εἰς τὰ βασίλεια, τοῖς τοιούτοις τροπαίοις κλεϊζόμενον. Τηνικαῦτα καὶ ὁ πατριάρχης Βασίλειος, φθόνῳ τῶν ἐπισκόπων διαϐληθεὶς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ὡς δή τινι τῶν μέγα δυναμένων

μένων χρεῶ τὴν τῆς ἡγεμονίας ἀρχὴν, καὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας οὐκ εὐθύνει καθὰ καὶ πρὸς τῶν θείων κανόνων νενόμισται, εἰς τὸ βασιλικὸν εἰσεκαλεῖτο δικαστήριον. Ἐπεὶ δὲ μὴ ἀπήντα, ἀλλ' οἰκουμενικὴν ἀντέλεγεν ἰσχυριζόμενος ἀθροισθῆναι σύνοδον, καὶ τηνικαῦτα διαλύσασθαι τὰ ἐγκλήματα· τοῦτο γὰρ βούλεσθαι καὶ τὰ τῶν πατέρων θεόπνευστα παραγγέλματα, οἰκουμενικὴν ἐπὶ πατριάρχου καθαιρέσει συγκροτεῖσθαι σύνοδον· εἰς τὸ κατὰ τὸν Σκάμανδρον τελοῦν φροντιστήριον, ὅπερ αὐτὸς ἐδείματο, πρὸς τοῦ βασιλέως περιορίζεται· ἀνὴρ ἄτροφος σχεδὸν τε καὶ ἄσαρκος, ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων ἀσκητικοῖς ἀγῶσιν ὑπὲρ φύσιν ἐγγυμνασάμενος, ἀμπεχόνῃ κεχρημένος θέρει τε καὶ χειμῶνι μιᾷ, καὶ ταύτῃ μὴ ἀπεκδυόμενος, ἕως ἂν διεῤῥύη καὶ ἄχρηστος ἐξεγένετο, βρωτῶν δὲ μὴ γευόμενος ἢ ποτῶν, πλὴν ὕδατος καὶ τῶν ἐξ ἀκροδρύων χυμῶν. Λέγεται δὲ μηδὲ παρὰ κλίνην καθευδῆσαι, ἀλλ' ἐπ' ἐδάφους, παρ' ὅλον αὐτοῦ τὸν καιρὸν τῆς ἀσκήσεως. Ἐλάττωμα δὲ τοῦτο μόνον φασὶ προσεῖναι τἀνδρὶ, τὸ τὰς ἀναγωγὰς καὶ ἀναστροφὰς τῶν ἀνδρῶν περὶ πλείστου ποιεῖσθαι διαγινώσκειν, πολυπραγμονοῦντι καὶ διερευνωμένῳ πέρα τοῦ δέοντος.

A simul quod ecclesiam non ita administraret, quemadmodum divinis legibus esset constitutum : ita ad consistorium palatinum vocatus est. Ubi cum non stitisset, contraque affirmaret, concilium generale convocandum esse, ibi se crimina diluturum : ita velle Patrum inflatu divino fusa oracula, ut ad amovendum patriarcham comitia essent maxima instituenda : in monasterium ad Scamandrum, quod ipse ædificaverat, ab Imperatore amandatus est. Erat is homo cibo propemodum abstinens et carne carens, a teneris unguiculis B in certaminibus asceticis supra naturam exercitatus, amiculo et æstate et hieme eodem utens, quod ne deponebat quidem, donec dilapsum utilitatem præberet nullam : esculenta autem et poculenta omnino non gustabat, præter aquam et baccarum succos. Neque unquam in lecto somnum cepisse perhibetur, verum humi, per omne exercitationis ejus tempus. Quo in viro unum vitium fuisse aiunt illud, quod in disciplinis hominum atque consuetudinibus cognoscendis studium plurimum poneret, curiosusque esset et inquisitor plus quam oporteret.

Basilius patriarcha sede pellitur.

C

γ'. Ὑπερορίᾳ τοιγαροῦν τοῦ Βασιλείου κατακριθέντος, τοὺς τῆς πατριαρχίας οἴακας Ἀντώνιος ἐγχειρίζεται, ἀνὴρ ἐν τῇ τοῦ Στουδίου μονῇ τὴν ἀσκητικὴν ἐκ νεότητος πολιτείαν ἀναιρετισάμενος, καὶ βίον ἕλκων ἀποστολικόν. Πλέον γὰρ τῶν τῇ σαρκὶ ἀποχρώντων ἀμφίων οὐδὲν ἐπεφέρετο, καίτοι πρὸς τῶν μέγα δυναμένων, καὶ βασιλέων αὐτῶν, πλεῖστα φιλοφρονούμενος διὰ τὴν ἐνοῦσαν αὐτῷ ἀρετήν. Οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ κἀκ τοῦ προσόντος αὐτῷ ἀξιώματος ποριζόμενος (τῷ τοῦ Συγκέλλου γὰρ τὸ πρότερον ἐτιμᾶτο ἀξιώματι), πάντα τοῖς πένησι διεδίδου, τὸν ἔλεον μιμούμενος τοῦ Θεοῦ, καὶ γνῶσιν θείαν καὶ ἀνθρωπίνην, εἰ καί τις ἄλλος, ἐπλούτει. Τούτου τῇ ὄψει καὶ τοῖς ἤθεσι θαυμαστή τις ἐπέλαμπε χάρις ἐν βαθυτάτῃ τῇ πολιᾷ. Οὐ γάρ τις παρέβαλλε τούτῳ τῶν τρυφώντων καὶ μέγα φυσώντων τῇ τῶν ματαίων σκηνῇ, ὃς μὴ σωφρονῶν εὐθὺς ἀπηλλάττετο, σκιὰν καὶ ὄναρ τὸν βίον τελεῖν παιδευόμενος· οὐδὲ τοὔμπαλιν συμφοραῖς ἀνηκέστοις περιόδυνον ἕλκων τὴν βιοτὴν, ὃς μὴ ἀπέτρεχεν εὐθυμῶν, διδασκόμενος, μὴ ἐκκακεῖν ἐν ταῖς θλίψεσιν, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐπιῤῥίπτειν πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν ἐκ θλίψεως, καὶ παρ' ἐκείνου τὴν σωτηρίαν ἐπιζητεῖν. Τοιοῦτος

III. Ita Basilio in exilium pulso, gubernacula patriarchatus prehendit Antonius : vir qui in septo Studii victu ascetico a pueritia electo, apostolicam vitam egerat. Etenim præter indumenta corpori necessaria omnino nihil ferebat, tametsi, ob insitam ei virtutem, tum a viris potentissimis, tum ab Imperatoribus ipsis, large sane munerabatur. Neque id solum, sed item quæ ex officio capiebat suo (erat enim antehac Syncelli dignitate ornatus), omnia egentibus distribuebat, misericordiam Dei imitans, divinaque et humana scientia, ut D si quis alius, affluebat. Emicabat autem ex ore habituque ejus mirifica quædam dulcitudo, idque summa senectute. Neque accedebat ad eum quisquam ex delicatis magnosque spiritus gerentibus ob istam vanitatis scenam, quin continuo temperatus ac sapiens abiret, umbramque et somnium hanc vitam esse didicisset : neque contra ullus ætatem agens tam insanabilibus ærumnis pressam, ut non lætus discederet, cognovissetque, non succumbendum esse malis, sed ad illum confugiendum, qui eripere nos ex miseriis potest, ab eo-

Antonius creatur patriarcha.

Fol. 317 *verso*.

demque salutem esse expetendam. Talis fuit in vita atque sermone Antonius, in summa, vir angelicus prorsus, ac divinus. Sub idem tempus homines gemelli, ex Cappadocum provincia oriundi, imperium Romanum late obierunt, quos ipse quoque, qui hæc conscripsi, per Asiam crebro vidi, portentosum sane ostentum, atque novum. His erant integra minimeque decurtata corporis membra, latera autem ab axillis ad ilia usque conglutinata, ita ut conjungerent corpuscula, unumque efficerent. Ita alteris brachiis, quibus sese tangebant, cervices circumplectebantur suas, in alteris bacilla gerebant, quibus nitebantur ambulantes. Ætatis annum agebant tricesimum: corporibus erant bene formatis, floridis ad speciem ac vigentibus. In peregrinationibus longioribus vehebantur mula, cujus in sella sedebant feminarum more, erantque animo miti ac mansueto, plus quam dici potest, præditi. Verum de his gemellis satis est dictum.

Gemini monstrosi.

[a] Cod. τάς.

IV. Vere denuo relucescente, Joannes Imp., in unum locum coactis diligenterque armatis Romanorum copiis, profectus ab urbe est, perque Palæstinam processit, terram felicem, lacte et melle affluentem, ut cum divinis doctoribus loquar. [d] Hic castrum aggreditur, quod Syrorum lingua Mempetze vocatur: quo vi belli omnique machinarum genere in potestatem redacto, reperta ibi sandalia Servatoris tanquam cœleste donum quoddam sustulit, itemque capillos venerandi Præcursoris et Præconis. Atque illa quidem in illustri templo Matris Dei, quod in palatio exstructum est, ditissimi thesauri instar deposuit: hos in æde Servatoris, quam a fundamentis excitaverat. Inde profectus ad Apameam accessit, munitum captuque difficile castellum. Sed tamen hanc quoque post dies non ita multos cepit, suæque ditionis fecit, ac Damascum versus cum exercitu contendit. At Damasceni cum donis magni pretii in manibus, pro suo emporio Imperatori obviam veniunt, ut ejus iram deprecarentur, ipsumque muneribus placarent. Ita, ubi certa illis tributa imposuit in potestatemque Romanorum ipsos suscepit, inde motis castris per Libanum (mons est Libanus asper ac maximus, qui per partes illas pertinens Phoeniciam

Alia expeditio Syriaca.

[b] Sic C. sed fort. magis ex Leonis more scribend. ἐχώρει τῆς εὐδαίμ. sublato commate.

[c] Exod. III. 8, 17. XIII. 5. XXXIII. 3. Levit. XX. 24. et alibi sæpe.

[d] Hæc, usque ad voces, ἐκ βάθρων ἀνήγειρεν, jam græce et latine impressa sunt a Bandur. Imperio Orientali II. 481. B. ubi tamen legitur Συρᾷ, et Μεμπέτζέ, acute.

[e] Fol. 318 recto.

[f] Lege πρό.

A δή τις ἦν τόν τε βίον καὶ λόγον ὁ Ἀντώνιος, ἀγγελικός τις καὶ θεῖος τελῶν ὁ ἀνήρ, ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν. Κατὰ τοῦτον δὴ τὸν καιρὸν καὶ δίδυμοι ἄνδρες, ἐκ τῆς τῶν Καππαδοκῶν χώρας ὁρμώμενοι, πολλαχοῦ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας ἐφοίτων, οὓς καὶ αὐτὸς ὁ ταῦτα ξυγγράφων πολλάκις κατὰ τὴν Ἀσίαν τεθέαμαι, τεράστιόν τι θαῦμα πέλοντας καὶ καινόν. Ἄρτια γὰρ αὐτοῖς καὶ ὁλόκληρα περισώζοντα τὰ τοῦ σώματος καθίσταντο μόρια· ἀπὸ δὲ μάλης καὶ μέχρι λαγῶνος αἱ πλευραὶ τούτοις ἐκεκόλληντο, ἑνοῦσαι τὰ σωμάτια καὶ εἰς ἓν συναρμόζουσαι. Καὶ ταῖς μὲν ψαυούσαις ἀλλήλων τῶν B χειρῶν τοὺς[a] σφῶν περιέπλεκον τένοντας, θατέραις δὲ βακτηρίας ἔφερον, αἷς βαδίζοντες ἐσκηρίπτοντο, τριακοστὸν τῆς ἡλικίας ἔτος ἄγοντες. Καὶ σώματα τούτοις εὖ ἐπεφύκει, ἀνθηρὰ πεφηνότα καὶ νεανικά. Ἡμιόνῳ δὲ κατὰ τὰς μακρὰς ἀποδημίας ὠχοῦντο, θηλυπρεπῶς παρὰ τὴν ἀστράβην ἑζόμενοι, ἄλεκτόν τι χρῆμα γλυκυθυμίας καὶ ἐπιεικείας τυγχάνοντες. Ἀλλὰ περὶ τούτων μὲν ἅλις.

η'. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης, αὖθις τοῦ ἦρος ἀναλάμψαντος, τὰς Ῥωμαϊκὰς συγκροτήσας δυνάμεις, καὶ ταύτας εἰς τὸ ἀκριβὲς καθοπλίσας, τῆς βασιλευούσης ἀπάρας, διὰ τῆς C Παλαιστίνης ἐχώρει, γῆς[b] εὐδαίμονος, γάλα τε καὶ μέλι ῥεούσης[c], προφητικῶς εἰπεῖν. Ἐνταῦθα φρουρίῳ προσβάλλει, τῷ τῇ Σύρᾳ φωνῇ καλουμένῳ Μέμπετζε· ὃ καὶ πολέμῳ καὶ ταῖς παντοδαπαῖς μηχαναῖς παραστησάμενος, τὰ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ σανδάλια ἐκεῖσε ἀνευρηκὼς, ἀνείληφεν ὥς τι δῶρον οὐράνιον, καὶ τὰς τοῦ σεβασμίου τε Προδρόμου τρίχας, τοῦ Κήρυκος. Καὶ τὰ μὲν αὖθις ἐν τῷ περιπύστῳ τῆς θεομήτορος σηκῷ, τῷ κατὰ τὴν ἀνακτορικὴν ἑστίαν δεδομημένῳ, ἀπέθετο, ὥς τινα πολύολβον θησαυρόν· τὰς δὲ ἐν τῷ τοῦ Σωτῆρος νεῷ, D ὃν αὐτὸς ἐκ βάθρων ἀνήγειρεν. Ἐκεῖθεν[e] ἀπάρας Ἀπαμείᾳ προσέβαλε, φρούριον δὲ αὕτη ὀχυρὸν καὶ δυσάλωτον. Ἀλλὰ καὶ ταύτην εὐαριθμήτοις ἡμέραις ᾑρηκὼς καὶ καταστρεψάμενος, ἐπὶ Δαμασκὸν μετὰ τοῦ στρατεύματος ἵετο. Οἱ δὲ ταύτην οἰκοῦντες, πολλοῦ τιμώμενα δῶρα ταῖς χερσὶν ἀνειληφότες, πρὸς[f] τοῦ ἐμπορίου τῷ βασιλεῖ ὑπηντίαζον, παραιτούμενοί τε τὸν τούτου θυμὸν, καὶ τοῖς δώροις αὐτὸν ἐξευμενιζόμενοι. Ὁ δὲ, φόρους αὐτοῖς τάξας ῥητοὺς καὶ ὑποσπόνδους Ῥωμαίοις ἀπεργασάμενος, ἐκεῖθεν ὁρμηθεὶς διὰ τοῦ Λιβάνου (ὄρος δὲ ὁ Λίβανος κατ' ἐκεῖνον τὸν χῶρον τραχὺ καὶ μέγιστον

διατεῖνον, τοῦ τε Φοινίκην καὶ Παλαιστίνην ἀλλήλων ἀπείργει) ἐγκαρσίως ἠπείγετο, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ῥαχίαν [a] ἀφικόμενος, τὴν Βορζῶ, πόλιν ἐρυμνοτάτην, ἐξ ἐπιδρομῆς εἷλεν. Ἐντεῦθεν ἀπάρας ἐς Φοινίκην κάτεισι, καὶ τάς τε Βαλαναίας τὸ φρούριον αἱρεῖ, καὶ τὴν Βηρυτὸν πολιορκεῖ· ἐν ᾗ καὶ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἐν εἰκόνι σταύρωσιν εὑρηκὼς, καὶ ταύτην ἐκεῖθεν ἀνειληφὼς, ἐν τῷ τοῦ Σωτῆρος νεῷ, ὃν ἐκ βάθρων ἐδείματο, παρεκπέμπει.

A à Palæstina disterminat) transverso itinere tendit, in ipsumque enixus jugi dorsum, urbem munitissimam Borzo subita incursione cepit. [b] Inde profectus in Phœniciam se demittit, castellum Balanæas occupat; Berytum obsidet: quo in oppido eum crucifixionem Servatoris depictam invenisset, eam inde sublatam in Servatoris ædem, quam a fundamentis exædificaverat, mandat.

[a] *Cod.* ῥαχιὰν, *oxytonos.*

[b] *Combefisii versio inde usque ad finem capitis V exstat apud Banduri II. 480. B.*

έ. Λέγεται δὲ περὶ ταύτης τῆς θείας εἰκόνος ἐξαίσιόν τι συμβεβηκέναι τεράστιον. Φασὶ γὰρ κατά τινα ἑστίαν τῆς Βηρυτοῦ ἄνδρα τὰ Χριστιανῶν πρεσβεύοντα παροικεῖν, καθ' ἣν καὶ τὴν ῥηθεῖσαν εἰκόνα σεβόμενον ἀναθέσθαι. Χρόνον δὲ ὕστερον καθ' ἑτέραν οἰκίαν μεταναστεῦσαι, καὶ, κατὰ θείαν τινὰ πρόνοιαν, λήθῃ [c] περισχεθέντα κατὰ τὴν προτέραν οἰκίαν τὴν εἰκόνα παραλιπεῖν. Ταύτην δὲ τὴν ἑστίαν Ἰουδαῖόν παρειληφέναι τινὰ, ὥστε καὶ κατοικεῖν· τὸν δὲ τῶν ὁμοθρήσκων αὐτοῦ τινὰς εἰς τὴν ὑστεραίαν ἑστιακέναι. Οὓς τῷ δόμῳ ὑπεισελθόντας καὶ πρὸς ἐνώπια τὴν τοῦ Σωτῆρος σταύρωσιν ἀνατεθειμένην ἀθρήσαντας, δεινῶς λοιδορεῖσθαι τὸν Ἰουδαῖον, ὡς ἔκσπονδον τῆς σφῶν θρησκείας καὶ τὰ τῶν Χριστιανῶν σέβοντα. Τὸν δὲ ὅρκοις αὐτοὺς διαβεβαιοῦσθαι, ἦ μὴν μὴ τὴν τοιαύτην εἰκόνα ἕως τοῦ παρόντος θεάσασθαι. Αὖθις δὲ πρὸς αὐτὸν τοὺς παλαμναίους ἐκείνους εἰπεῖν καὶ, Εἰ μὴ τὰ τῶν Χριστιανῶν ὀργιάζεις, ἔργοις ἡμᾶς πληροφόρησον, καὶ ταύτην τὴν λόγχην ἀνειληφὼς, νύξον τὸ τοῦ Ναζαραίου εἰκόνισμα κατὰ τῆς πλευρᾶς, τὸν τρόπον, ὃν οἱ πατέρες ἡμῶν τοπάλαι τοῦτον σταυρώσαντες ἐλόγχευσαν. Τὸν δὲ, τὴν λόγχην μεταχειρισάμενον, ὡς εἶχε θυμοῦ, καὶ μάλιστα πληροφορεῖν ἐκείνους βουλόμενον, τὸ περιαπτόμενον αὐτῷ ἔγκλημα κατεπειγόμενον ἀποτρίψασθαι, νύξαι τὴν τῆς εἰκόνος πλευράν. Ἅμα δὲ τῇ προσβολῇ τῆς αἰχμῆς, πλῆθος καταρρεῦσαι σὺν ὕδατι αἵματος, τοὺς δὲ δυσσεβεῖς Ἰουδαίους πεπηγέναι τῷ φρικτῷ τοῦ θεάματος· καὶ τῆς φήμης διαδοθείσης, τοὺς τὰ Χριστιανῶν σέβοντας εἰσπηδῆσαί τε τὴν τοῦ Ἑβραίου ἑστίαν, καὶ τὴν σεπτὴν τοῦ Σωτῆρος ἀνειληφέναι σταύρωσιν, ἔτι τὸ θεῖον ἐκβλύζουσαν αἷμα, καὶ εἰς ἱερὸν ἀναθεῖναι σηκὸν, καὶ τιμᾶν μεγαλοπρεπῶς. Ταύτην ὁ βασιλεὺς τὴν θεάνθρωπον μορφὴν ἐκεῖθεν ἀνειληφὼς, τῷ Βυζαντίῳ παρέπεμψεν, ὥς μοι ἤδη δεδήλωται.

V. Circa hanc divinam imaginem B stupendum quoddam prodigium contigisse narratur. Aiunt Christianæ religionis hominem Beryti in quadam domo habitasse, in qua imaginem, quam dicebam, multo cum honore deposuisset. Eundem posterius demigrasse in alias ædes, et, divinæ providentiæ nutu, sacri pignoris oblitum, in priore domo imaginem reliquisse. Easdem ædes Judæum aliquem tenuisse, ut habitaret, nonnullosque superstitionis suæ postero die ad cœnam vocasse. Illos domum ingressos, inque parietibus Servatoris cruci affixi imaginem videntes, gravibus maledictis Judæum incessisse, ut C persuasionis suæ desertorem et Christianorum fidem colentem. Hunc jurejurando affirmare, sese illam imaginem ante hoc tempus omnino non vidisse. Tum scelesti illi, *Si quidem*, inquiunt, *Christianorum sacra non colis, rebus ipsis certam fidem facito, arreptaque lancea ista Nazareni effigiem in latere pungito, eodem modo, quo nostri olim patres eum cruci fixum confoderunt.* Tum ille, lancea in manus accepta, ut flagrabat ira, quo illis quam maxime fidem faceret, affictum sibi crimen diluere cupiens, latus imaginis percussit. Vix autem cuspidem impegerat, cum sanguinis aqua mixti D copia effluxit. Ad horribile spectaculum obriguisse ferunt impios Judæos: reique fama divulgata, persuasionis Christianæ homines ædes Hebræi invasisse, sublatamque crucifixi Servatoris venerandam imaginem, sanguinis rivos etiam tum fundentem, in sacro delubro Fol. 318 *verso.* deposuisse, honoreque affecisse amplissimo. Hanc Deihominis effigiem Imperator inde sublatam, ut jam demonstratum abs me est, Constantinopolim misit [d].

Miraculum effectum in imagine Servatoris Beryti.

[c] *Cod.* λήθης.

[d] *Hactenus Combefis. apud Banduri II. 481. A.*

VI. Balanæis et Beryto bello captis, ad Tripolim accessit. Quam cum oppugnare ex itinere non posset (nam qua spectat continentem mœnibus firmis cingitur, per tumulum abscisum porrecta ipsa : alterum latus mare alluit, navaleque prætendit et stationem portuosam ac tutam), inde motis castris minora in littore oppida continuato progressu expugnavit. Sub idem tempus, quod erat Augusti mensis initium, stella crinita apparuit, divinum prorsus ac novum portentum, rationem superans humanam. Neque enim hujusmodi aliquid visum memoria nostra est, neque omnino unquam ante factum ut per tot dies luceret. Surgens illa ab ortu hiberno, in altitudinemque plurimam evecta, erecta cyparissi ritu, et leviter a summo inflexa, ad meridiem vergebat, multo igni flagrans, radiosque spargens lucidos ac illustres, plenum formidinis horrorisque spectaculum hominibus præbebat. Cumque ineunte mense Augusto, quemadmodum dixi, apparuisset, per octoginta totos dies in conspectum sese dedit, ita ut oriretur de nocte media, videretur usque ad claram lucem. At Imperator, cum insolitum id portentum item conspexisset, ex iis qui vacabant observationi siderum quæsivit, prodigium ejusmodi quid sibi vellet. Illi non ex argumentis quæ ars suppeditabat, sed ad optatum Imperatoris, cometæ ortum interpretabantur perperam, victoriam ei de hostibus ac vitam diutinam pollicentes. Quam explanationem ementiebantur Simeon Logotheta et Magister, atque Stephanus Nicomediæ antistes, inter doctos illius temporis præ cæteris clari. Tametsi cometæ accessus non ea portendebat, quæ Imperatori obsequenter exponebant, sed rebelliones calamitosas, incursiones gentium, motus civiles, ex oppidis et agris fugam, caritates, pestes, terræ motus horrificos, denique pæne occasum imperii Romani, quemadmodum nos in eventu rerum vidimus.

[a] *Sic Cod. hic: supra 43. D. mendose* Τρίπολι.

Cometa visus per dies LXXX.

[b] *Fortasse*, βορειοτέρας.

ς΄. Ἐπεὶ δὲ τάς τε Βαλαναίας καὶ Βηρυτὸν τῷ πολεμεῖν ᾕρηκε, Τριπόλει[a] προσβάλλει. Καὶ μὴ οἷός τε ὢν ταύτην πολιορκεῖν ἐξ ἐπιδρομῆς (περιβόλοις γὰρ κατὰ τὴν ἤπειρον ἐρυμνοῖς περιείληπται, ἐπὶ λόφου τινὸς ἀποτόμου διατείνουσα· κατὰ θάτερον δὲ μέρος θαλάσσῃ περικλύζεται, ἐπίνειον καὶ προκόλπιον προβαλλομένη εὔορμον καὶ εὐχείμερον), ἐκεῖθεν ἀπάρας, τὰς παραλίους πολίχνας ὁδῷ προβαίνων ἐξεπολιόρκει. Κατὰ τοῦτον δὴ τὸν καιρὸν, Αὔγουστος δὲ μὴν ἦγεν ἀρχὴν, κομήτης ἐξεφάνη ἀστὴρ, χρῆμα θεῖόν τι καὶ καινὸν, λογισμὸν ὑπερβαῖνον ἀνθρώπινον. Οὐδὲ γὰρ τοιοῦτόν τι κατὰ ταύτας ὤφθη τὰς γενεὰς, οὐδ᾽ ἐπὶ τοσαύτας ἡμέρας ἐπιφαίνειν τὸ πρόσθεν συμβέβηκεν. Οὗτος ἀπ᾽ ἀνατολῆς βορειότερος[b] ἀνίσχων, καὶ εἰς ὕψος ὅ, τι πλεῖστον αἰρόμενος, ὡς κυπάριττός τε ὑψούμενος, εἶτα ἠρέμα κυρτούμενος, πρὸς μεσημβρίαν ἀπένευεν, ἀπλέτῳ πυρὶ ἐκκαιόμενος, καὶ τηλαυγεῖς καὶ λαμπρὰς τὰς ἀκτῖνας ἐπαφιεὶς, πρᾶγμα δείματος καὶ φρίκης γέμον τοῖς ἀνθρώποις ὁρώμενος. Ἀπ᾽ ἀρχῆς δὲ μηνὸς Αὐγούστου, ὡς ἔφην, φανεὶς, ἐφ᾽ ὅλαις ἡμέραις ἐπεποίητο τὴν ἐπιτολὴν ὀγδοήκοντα, ἀπὸ μέσων ἀνίσχων νυκτῶν, καὶ μέχρι σταθερᾶς ἡμέρας ὁρώμενος. Βασιλεὺς δὲ, τὸ ἀσύνηθες τεράστιον κατιδὼν, τοὺς περὶ τὴν τῶν μετεώρων ἐσχολακότας ἠρώτα παρατήρησιν, ὅ, τι δὴ καὶ βούλοιτο τὸ τοιοῦτον ἐξαίσιον. Οἱ δὲ, οὐχ ὡς ἡ τέχνη παρεῖχε τεκμαίρεσθαι, πρὸς δὲ τὸ τοῦ βασιλέως βούλημα, τὴν τοῦ κομήτου παρεξηγοῦντο ἐπιτολὴν, νίκην τε αὐτῷ κατ᾽ ἐχθρῶν καὶ μακρότητα ἡμερῶν ἐπαγγελλόμενοι ἔσεσθαι. Ἦσαν δὲ οἱ ταῦτα παρεξηγούμενοι Συμεώνης τε, ὁ Λογοθέτης καὶ Μάγιστρος, καὶ ὁ τῆς Νικομηδείας πρόεδρος Στέφανος, ἄνδρες τῶν τότε σοφῶν ὄντες ἐλλογιμώτεροι. Ἀλλ᾽ οὐχὶ ταῦτα ἡ τοῦ κομήτου παρεδήλου ἐπιτολὴ, ἃ πρὸς χάριν οἱ ἄνδρες τῷ αὐτοκράτορι ὑπηγόρευον, ἀποστασίας δὲ χαλεπὰς, ἐθνῶν τε ἐπιδρομὰς, καὶ ἐμφυλίους στάσεις, καὶ μεταναστάσεις πόλεων καὶ χώρων, λιμοὺς καὶ λοιμοὺς, καὶ φρικώδεις σεισμοὺς, καὶ πανωλεθρίαν σχεδὸν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας, ἅπερ ἡμεῖς ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως εἴδομεν.

VII. Etenim post Joannis Imperatoris e vita discessum, Bardas Magister cognomento Sclerus, dominandi habendique morbo laborans, cum levem multitudinem præstigiis captam infatuasset, periculosam adversus principes rebel-

Fol. 319 recto.

ζ΄. Μετὰ γὰρ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου ἐκδημίαν ἀπὸ τοῦ σώματος, Βάρδας Μάγιστρος, ὁ κατ᾽ ἐπωνυμίαν Σκληρὸς, φιλαρχίαν καὶ ἀπληστίαν νοσῶν, ἀπάτῃ δὲ μετελθὼν καὶ φενακίσας τὸν πολὺν ὄχλον καὶ εὔκολον, ἀποστασίαν

ἀποστασίαν δεινὴν κατὰ τῶν κρατούντων ἐμελέτησεν· ἐπὶ τετραετῆ τε ἐνιαυτὸν τὴν Ἀσίαν κατέδραμε, χώρας πυρπολῶν, καὶ πόλεις καταστρεφόμενος, τήν τε Ῥωμαϊκὴν δύναμιν, ἐξ ἀντιπάλου παρατάξεως ἀντιπασσομένην αὐτῷ, τρεπόμενος καὶ κατακαίνων ὠμῶς· τοῦτο μὲν ὑπὸ τοῦ Πατρικίου Πέτρου καὶ στρατοπεδάρχου δημαγωγουμένην, ὅτε κατὰ τὴν Λάπαραν τὸ πεδίον (μεθόριον δὲ τοῦτο τῆς χώρας τῶν Ἀρμενίων) ἡ μάχη συνεκροτεῖτο, ὁπηνίκα καὶ αὐτὸς ὁ Πατρίκιος Πέτρος, δορατίῳ βληθεὶς καὶ τοῦ ἵππου κατενεχθεὶς, παρ' αὐτὴν ἐξέπνευσε τὴν παράταξιν, πλείστων ὅτι τῶν ὑπερασπιστῶν συναναιρεθέντων αὐτῷ· τοῦτο δὲ ὑπὸ Βάρδα Μαγίστρου τοῦ Φωκᾶ, ὃς πρὸς τῶν κρατούντων τὸ τοῦ Δομεστίκου τῶν Σχολῶν ὑποζωσάμενος ἀξίωμα, ἀντίπαλος τῷ Σκληρῷ κατὰ τὴν Παγκάλειαν παρετάξατο. Ἱππήλατον τοῦτο πεδίον, τῷ Ἀμωρείῳ προσεγγίον. Ὅπου δὴ καὶ παρὰ τὸ μεταίχμιον ῥάβδῳ κατὰ τοῦ κρανίου πληγεὶς ὁ Φωκᾶς, τοῦ ἵππου τε κατενέχθη καὶ εἰς γῆν κατεβλήθη· καὶ κἂν ἥλω τῶν ἐναντίων καὶ ἀκλεῶς παραπώλετο, εἰ μὴ ὡς εἷς τῶν πολλῶν παρώφθη παρὰ τῶν δυσμενῶν, ἠγνοηκότων αὐτὸν, ἐπελθοῦσα δὲ ἡ νὺξ τοῦτον διέσωσεν. Ὁ δὲ Σκληρὸς, ταῖς τοιαύταις νίκαις ἐπαρθείς τε καὶ φρενωθεὶς, ἀνυπόστατός τις καὶ ἀκαταγώνιστος ἐνομίζετο. Ἐντεῦθεν τήν τε Νίκαιαν, καὶ Ἄβυδον, καὶ Ἀττάλειαν τῷ πολεμεῖν παρεστήσατο, καὶ τὴν τῆς Ἀσίας ἐπεποιήσατο [a] Ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν· καὶ πλείστας τριήρεις προσείληφε, καὶ θαλασσοκρατῶν μεγάλα τοὺς ἐμπόρους ἐσίνετο, καὶ αὐτὴν ἤδη τὴν βασιλεύουσαν, τὰς σιτηγοὺς φορτίδας οὐκ ἐῶν εἰς αὐτὴν ἀναπλέειν κατὰ τὸ πρότερον· ἕως οὗ ἐκ Βυζαντίου πυρφόροι νῆες πρὸς τῶν κρατούντων λαθραίως ἐξαπεστάλησαν. Ἃς Βάρδας Μάγιστρος ὁ Παρσακουτηνὸς ἄγων, αἰφνίδιον τῇ Ἀβύδῳ προσορμισθεὶς, τάς τε τριήρεις τοῦ τυράννου κατέφλεξε, καὶ τὴν τῶν στρατιωτῶν κατηκόντισε φάλαγγα, καὶ τὸ φρούριον εἴληφεν. Αὖθις δὲ ὁ Φωκᾶς, χεῖρα περὶ αὐτὸν πλείστην στρατιωτῶν ἠθροικὼς, τῷ Σκληρῷ ἐπιτίθεται, καὶ τοῦτον τρεψάμενος ἐν Ἐκβατάνοις πρὸς τοὺς Ἀγαρηνοὺς φυγεῖν παρεσκεύασεν.

A lionem molitus est: per quadrienniumque Asiam pervasit, provincias vastans, oppida eruens; copias autem Romanas, castris ex adverso factis sibi oppositas, in fugam vertit, conciditque atrociter: semel exercitum Petri Patricii ac Prætoris, cum in Laparæ agro (is provinciæ Armeniorum est finitimus) prælium committeretur, ubi et ipse Petrus Patricius, cuspide ictus et dejectus equo, in ipsa acie animam efflavit; protectores autem quamplurimi una cum illo occubuerunt: deinde sub Barda Phoca Magistro, qui cum a principibus B dignitatem Domestici Scholarum recepisset, acie adversus Sclerum in Pancalea constitit. Is equitabilis propter Amorium campus est. Ibi inter infesta tela caput ligno percussus Phocas ex equo cecidit: humique stratus captus esset ab hostibus, interiissetque ignobiliter, nisi ut unus de multis neglectus esset ab adversariis, quod speciem ejus ignorarent, fuissetque ab nocte superveniente servatus. At Sclerus, elatus ejusmodi victoriis atque obcæcatus, fortior jam habebatur, quam ut vi ulla armisque superari posset. Ex quo et Nicæam, Abydum, Attaleam bello cepit, C et quicquid in Asia Romanis paret subjunxit sibi: simul assumtis triremibus bene multis, dominansque mari, male cum negotiatores tum ipsam jam urbem vexavit, ad quam appellere, ut antehac, navibus frumentariis minime permisit: donec ignifera classis clam a principibus Constantinopoli emissa est. Cui classi præfectus Bardas Parsacutenus, Magister, derepente devectus ad Abydum, triremes tyranni incendit, adversariorum multitudinem confodit, arcem ipsam tenuit. Posthæc Phocas, maxima manu militum circa se coacta, iterum adortus Sclerum est, fusumque D Ecbatana ad Saracenos fugere coëgit.

Bardæ Scleri sub Basilio Imp. defectio.

[a] *Lege* ὑπεποιήσατο· *vid. 107. B. lin. 12. 108. A. lin. 5.*

Fol. 319 *verso.*

ή. Εἶτ' αὖθις, ἐπεὶ τὸ ληστρικὸν τῶν συνωμοτῶν τοῦ Σκληροῦ Βάρδα τελέως ἐσκίδνατο, τὰς δυνάμεις ἀνειληφὼς ὁ αὐτοκράτωρ Βασίλειος ἠπείγετο κατὰ τῶν Μυσῶν. Ἡ γὰρ ἐκείνων αὐθάδεια καὶ ἀπήνεια, φονικὸν περιπνέουσα, τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐσίνετο ἐπικράτειαν, καὶ τὰ τῶν

VIII. Deinde, ubi prædatoriam manum asseclarum Bardæ Scleri prorsus dissipaverat, revocatis copiis Basilius Imperator adversus Mœsos contendit. Quippe contumacia eorum ac sævitia, cædem spirans, cum totum vexabat Romanum imperium, tum vero Mace-

Basilii Imp. adversus Bulgaros expeditio.

doniam misere populabatur, occisione per omnem pubem facta. Ex quo, non tam prudentia quam ardore mentis plus quam satis erat motus, uno impetu tollere illos properavit. Quanquam spes eum ob fortunæ injuriam frustrata est. Nam, ubi transmissis arctis arduisque itineribus ad Sardicam accessisset, quam item Tralitzam Scythica nominavit consuetudo, castris ibi communitis, urbem per dies viginti obsessam tenuit. Neque tamen quicquam profecit, propterea quod ob ducum pravitatem inertiæ desidiæque tradiderat sese exercitus. Ex quo primum e castris pabulationis fœnisiciique causa egressos ex insidiis adorti Mœsi, magnam eorum cædem fecerunt, abductis jumentis equisque quamplurimis. Postea cum testudines ac cæteræ machinæ nihil effecissent imperitia eorum qui ad muros illas admoverant, essentque ab adversariis incensæ; simul quod inopia rerum necessariarum premebat exercitum, consumto jam frumento, quod secum advexerant milites, non parce, sed intemperantius illo usi: ibi tum Imperator collectis sarcinis cum exercitu Constantinopolim versus movit. Neque intermisso toto illo die itinere, loco silvestri castra posuit, ibi milites refecit. Prima noctis vigilia nondum transacta, subito stella permagna ex parte orientali valli emicans larga luce tentoria circumfudit: cumque in parte occidentali propter ipsam fossam decidisset, in scintillas scissa permultas, atque restincta est. Cujus stellæ casus internecionem exercitus, quæ insecuta est, præmonstravit. Etenim ubicunque quicquid ejusmodi accidit, ibi interitum prænunciavit rerum subjectarum. Cujus quidem rei clarum argumentum est delapsa in exercitum Trojanum stella tum, cum Pandarus in Menelaum arcum intendit: nam illo ipso die Trojanorum copia in turpem fugam a Græcis compulsa est. Neque minus in Romanorum bellis reperiet, qui annalium monimenta tractare velit, sæpe idem venisse usu, ut ubi hoc portentum irrueret, ibi exercitus interiret. Quin et ipsi vidimus in ædes Basilii præsidis tale aliquid delabens: neque ita multo tempore post cum ipsum discedentem a vita, tum direptioni compilationique tradi fortunas ejus. Verum de visione stellæ hæc sufficiant: tunc vero, postridie illius diei, exercitus silvestrem

[a] *Forte*, Τελαδίτζαν.

[b] *Nota, particulam, præter consuetudinem Atticam, esse* προλακτικήν.

Stella cadens quid portendat.

[c] *Fort.* τούτου· *confer 93. A.*

Fol. 320 *recto.*

A Μακεδόνων ἀφειδῶς ἐληΐζετο, ἡβηδὸν ἅπαντας διαφθείρουσα. Τῷ τοι καὶ θερμότερον ἤπερ ἔδει μᾶλλον κινηθεὶς ἢ προμηθέστερον, αὐτοβοεὶ καθελεῖν ταύτην ἠπείγετο. Ἀλλὰ τῶν ἐλπίδων ἐπηρείᾳ τύχης ἡμάρτανεν. Ἐπεὶ γὰρ τὰς ἐστενωμένας καὶ κρημνώδεις ἀτραποὺς διοδεύσας, κατὰ τὴν Σαρδικὴν ἐπεχωρίασεν, ἣν καὶ Τράλιτζαν[a] ἡ Σκυθικὴ συνήθεια κέκληκεν, ἐνταῦθα τὸν τοῦ στρατοπέδου ἐπήξατο χάρακα, καὶ αὐτὴν παρακαθισάμενος, ἐφ' ἡμέραις εἴκοσιν ἐφρούρει. Ἀλλ' οὐδὲν εἶχεν ἀνύσειν, τῇ κακοπραγίᾳ τῶν στρατηγῶν ἐς ῥᾳστώνην καὶ νωθείαν ἀποκλινάσης τῆς στρατιᾶς. Τοίνυν[b] πρότερον
B μὲν τοὺς ἐπὶ χιλὸν καὶ χορτάσματα τοῦ χάρακος ἐξιόντας ἐνεδρεύσαντες οἱ Μυσοὶ, πολὺν φόνον εἰργάσαντο, καὶ πλῆθος ὑποζυγίων καὶ ἵππων ἀπήγαγον. Ἔπειτα τῶν ἑλεπόλεων καὶ τῶν λοιπῶν μηχανημάτων ἀπειρίᾳ τῶν προσαγηοχότων ταῦτα τοῖς τείχεσιν ἀπρακτησάντων, καὶ πυρποληθέντων παρὰ τῶν δυσμενῶν· ἐπεὶ καὶ σπάνις τῶν ἀναγκαίων κατεῖχε τὴν στρατιὰν, τῶν συμπεφορημένων ἐπισιτισμῶν ἤδη ἀναλωθέντων, τῷ μὴ πεφεισμένως ἀλλ' ἄδην κατεμφορεῖσθαι αὐτῶν, ἐνσκευασάμενος συνάμα τῇ στρατιᾷ τὴν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ᾔει. Πανημέριος δὲ διοδεύσας, ἐπί τινα λόχμην διεσκηνίσατο, καὶ τὴν πληθὺν
C διανέπαυε. Μήπω δὲ τῆς πρώτης φυλακῆς τῆς νυκτὸς συμπεραιωθείσης, ἐξαίφνης ἀστὴρ παμμεγέθης ἐκ τοῦ ἑῴου μέρους τοῦ χάρακος ὁρμηθεὶς καὶ τὰς σκηνὰς περιλάμψας ἀπλέτῳ φωτὶ, ἐπὶ τὸ ἑσπέριον μέρος παρ' αὐτὴν τὴν ταφρείαν καταπεσὼν, καὶ εἰς σπινθῆρας συχνοὺς διαιρεθεὶς, ἀπεσβέσθη. Τὴν αὖθις δὲ τοῦ στρατοῦ παρεδήλου διαφθορὰν ἡ τοῦ ἀστέρος καταφορά. Ἔνθα γὰρ τοιουτότροπόν τι γενέσθαι συμβέβηκε, τοῦ ὑποκειμένου πανωλεθρίαν ἐσήμηνε. Τεκμήριον τοῦτο[c] σαφὲς ὁ ἐπὶ τῆς Τρωϊκῆς πληθύος κατενεχθεὶς ἀστὴρ, ὁπηνίκα Πάνδαρος τῷ Μενελάῳ ἐπετοξάζετο· ἐκεῖ γὰρ αὐθημερὸν ἡ Τρωϊκὴ φάλαγξ πρὸς τῶν Ἀχαιῶν εἰς φυγὴν
D ἀγεννῆ συνεκλείετο. Καὶ ἐπὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν δὲ πολέμων εὕροι τις ἂν, τὴν ἱστορίαν μετιὼν, τὸ τοιοῦτον πολλάκις συμβὰν, καὶ τὸ στράτευμα διαφθαρὲν, ἵνα τὸ φάσμα ἐπέσκηψεν. Εἴδομεν δὲ καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τῆς τοῦ προέδρου Βασιλείου ἑστίας τοιοῦτόν τι κατενεχθέν· καὶ μήπω καιροῦ συχνοῦ διαρρεύσαντος ἐκεῖνόν τε τοῦ βίου ὑπαπελθόντα, καὶ εἰς διαρπαγὴν καὶ προνομὴν ἐκδοθέντα τὰ αὐτῷ διαφέροντα. Ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τοῦ ἀστέρος φαντασίας ὧδέ πη ἐχέτω· τότε δὲ, κατὰ τὴν ὑστεραίαν, διά τινος ὑλώδους καὶ στενωποῦ αὐλῶνος διῄει τὸ στράτευμα·

A ἐκεῖνον δὲ μόλις παραδραμὼν, χαραδρώδεις καὶ ἀνάντεις κατελάμβανε χώρους· ἐν οἷς οἱ Μυσοὶ Ῥωμαίοις ἐπιθέμενοι πλεῖστον ὅτι πλῆθος ἀνδρῶν διέφθειραν, καὶ τήν τε βασίλειον σκηνὴν καὶ τὸν πλοῦτον εἰλήφεσαν, καὶ τὴν ἀποσκευὴν τῆς στρατιᾶς ἐλαφυραγώγησαν ἅπασαν. Τότε δὴ καὶ αὐτὸς ὁ ταῦτα ἐκτραγῳδῶν ἐκεῖσε παρήμην, τῷ κρατοῦντι δυστυχῶς συνεπόμενος καὶ τῇ τοῦ διακόνου λειτουργίᾳ ὑπηρετούμενος. Καὶ κἂν ἐξεχύθη μου παρὰ μικρὸν τὰ διαβήματα, καὶ μαχαίρας Σκυθικῆς γέγονα παρανάλωμα, εἰ μή με θεία τις ἐξ αὐτοῦ τοῦ κινδύνου ἀπήγαγε πρόνοια, ἥτις ἐξιππάσασθαι τάχος πεποίηκε, B πρὸ τοῦ καταληφθῆναι τὴν φαραγγώδη πρὸς τῶν δυσμενῶν ἄνοδον, παρελθεῖν τε ταύτην, καὶ δρομαίως καταλαβεῖν τὴν ἀκρώρειαν. Μόλις οὖν διὰ δυσβάτων ὀρέων τὸ περιλειφθὲν τοῦ στρατεύματος τὴν καταδρομὴν διέφυγε τῶν Μυσῶν, τὴν ἵππον σχεδὸν ἀποβαλὸν ἅπασαν καὶ τὴν ἐπικομιζομένην ἀποσκευὴν, καὶ πρὸς τὰ Ῥωμαϊκὰ ἐπανέζευξεν ὅρια.

transgressus atque cavernosam vallem, vixdum inde emersus intercisa arduaque subiit loca : in quibus ex insidiis adorti Romanos Mœsi numerum ingentem militum conciderunt, ceperunt autem Imperatoris tum prætorium, tum thesauros, atque impedimenta exercitus universa. Aderam tunc et ipse, qui hæc defleo, adversa avi principem comitatus, cui in officio Diaconi dabam operas. Nec multum abfuit, quin *effunderentur gressus mei*[a], gladioque jugularer Scythico, nisi ex ipso periculo me eripuisset divinum quoddam consilium, quod effecit, ut celeriter equum permitterem, antequam clivus arduus ab adversariis teneretur, illoque superato ad summum jugum cursim evolarem. Reliquiæ exercitus, ægre per invia montium Mœsis insequentibus elapsæ, amisso equitatu fere omni, atque impedimentis quotquot secum vexerant, in fines Romanos se receperunt.

Exercitus Romanus a Bulgaris cæsus.

[a] Psalm. LXXII, 2.

θ΄. Μήπω δὲ τοῦ τοιούτου πάθους τελευταίως ὑπολωφήσαντος, Βάρδας Μάγιστρος ὁ Φωκᾶς κατὰ τῶν κρατούντων ἐτραχηλίασε, καὶ τὴν τῆς Ἀσίας Ῥωμαϊκὴν ὑπεποιήσατο δύναμιν, C καὶ κατὰ θάλασσαν ἐπίνεια καὶ πολίσματα πλὴν Ἀβύδου εἷλε· καὶ τριήρεις συχνὰς νεολκήσας, ἐφρούρει τὸν τοῦ Ἑλλησπόντου πορθμὸν, οὐκ ἐῶν τὰς φορτίδας ἀνάγεσθαι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν· στρατιάν τε πλείστην, ἧς Λέων Μάγιστρος ὁ Μελισσηνὸς ἡγεῖτο, παρὰ τὴν ἤπειρον τῆς Ἀβύδου καθίδρυσε, τάς τε σφετέρας τριήρεις φρουροῦσαν, καὶ πολιορκοῦσαν τὴν Ἄβυδον. Αὖθίς τε χάρακα καρτερὸν πρὸ τοῦ Βυζαντίου ἐπὶ τοῦ τῆς Χρυσῆς πόλεως λόφου ἔπηξεν, ἱππικὴν ὅτι πλείστην καὶ πεζικὴν στειλάμενος δύναμιν· ἀρχηγοὺς δὲ τῆς στρατιᾶς ταύτης τόν τε σύναιμον αὐτοῦ τὸν Πατρίκιον Νικηφόρον, καὶ Καλοκύρην Πατρίκιον, ᾧ D ἐπίκλησις Δελφινᾶς προεστήσατο. Τούτους ὁ αὐτοκράτωρ αὖθις Βασίλειος, μετὰ δυνάμεως ἀποχρώσης τὸν Βόσπορον περαιωθεὶς, ἐξ ἀντιπάλου μάχης ἐτρέψατο· καὶ ζωγρείας συνειληφὼς, τὸν μὲν Νικηφόρον καὶ ὁμαίμονα τοῦ Φωκᾶ πεδήτην ἀποφήνας, εἱρκτῇ συνέκλεισε· τὸν δέ γε Καλοκύρην τὸν Δελφινᾶ αὐτοῦ που παρὰ τὸν τῆς Χρυσοπόλεως λόφον, ἵνα καὶ ἡ σκηνὴ αὐτῷ ἐπήγνυτο, ἀνεσκολόπισε. Βάρδας δὲ ὁ Φωκᾶς, τὴν ἐν Χρυσοπόλει πανολεθρίαν τῆς στρατιᾶς διενηχθεὶς, τήν τε τοῦ ὁμαίμονος σύλληψίν τε καὶ κάθειρξιν, καὶ τὴν τοῦ Δελ-

IX. Nequedum penitus remiserat hæc calamitas, cum Bardas Phocas Magister, rebellione adversus principes facta, Asiaticas sibi subjunxit imperii opes, navalia atque oppida maritima cepit, præter Abydum : triremibusque magno numero deductis obsedit fretum Hellesponti, ne onerariæ ad urbem accederent : exercitum autem permagnum, cui Leo Melissenus Magister præerat, in ora ad Abydum constituit, qui et suis triremibus præsidio esset, et Abydum oppugnaret. Altera castra item firma posuerat contra Constantinopolim in monte Chrysopolitano, quo equitatum exercitumque plurimum miserat : his copiis præfecit Nicephorum Patricium fratrem suum, et Calocyrem Patricium, cognomento Delphinam. Sed hos Basilius Imperator, cum manu idonea Bosporum transgressus, signis collatis fudit captivosque fecit : Nicephorum, Phocæ fratrem, vinctum in custodiam condidit : Calocyrem Delphinam autem ibidem in monte Chrysopolitano, ubi tabernaculum ejus collocatum erat, in crucem egit. Tum Bardas Phocas, ubi cognovit, exercitum suum ad Chrysopolim deletum, fratrem captum ac custodiæ mandatum, Delphinam palo affixum esse, coactis quas ipse habebat copiis ad Abydum descendit, ut arcem, quæ ibi est, si posset,

Fol. 320 verso.

oppugnaret, et in Europam transvectus hanc quoque sibi adjungeret. Basilius Imperator, certior factus tyrannum ad Abydum devenisse, contracto item suo exercitu instructisque triremibus igniferis, adversus illum constitit : ac, tramisso Hellesponto, in campo ante Abydum tabernaculum imperatorium collocavit, instruens quotidie legiones atque exercens, et meditans qua ratione rebellem adoriretur. Ita quadam nocte instructum in insidiis exercitum per semitam secundum mare in adversarios rapit, ac, die jam illucescente, triremes combussit omnes, cædem hostium facere non intermisit. Bardas Phocas, Imperatoris repentino adventu impetuque exterritus, contra de vallo prodit: ibi inter infestas acies prælians cecidit ex equo subito, estque illi gladio caput abscisum. Ita immane ejus corpus in terram est ad Abydum defossum : caput, quod ad urbem detulerant, in pilo fixum, per vias triumpho gestatum, ad rebellantesque in Asia missum est. Eo demum modo in stabilem serenitatem perturbatio seditionum se commutavit.

a *Fortasse*, ἐκπολιορκῆσαι, ut expugnaret.

b *Confer supra* 23. *A.* 57. *A.*

Bardæ Phocæ sub Basilio Imp. interitus.

A φινᾶ ἐπὶ τοῦ ξύλου περιασσαττάλευσιν, τὰς περὶ αὐτὸν δυνάμεις συνηθροικὼς, εἰς Ἄβυδον κάτεισι, τό, τε φρούριον τὸ ἐκεῖσε πειρώμενος πολιορκῆσαι[a], καὶ πρὸς τὴν Εὐρώπην διαπεραιώσαι, ὡς καὶ ταύτην ὑποποιήσαιτο. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Βασίλειος, τὴν ἐν Ἀβύδῳ κάθοδον τοῦ τυράννου ἐνωτισθεὶς, τὴν περὶ αὐτὸν στρατιὰν συναγηοχὼς, καὶ τὰς πυρφόρους τριήρεις ἐξαρτυσάμενος, ἀντίπαλος τούτῳ καθίσταται· καὶ, περαιωθεὶς τὸν Ἑλλήσποντον, ἐν τῷ πρὸ τῆς Ἀβύδου πεδίῳ τὴν βασίλειον σκηνὴν ἐπήξατο, ὁσημέραι τὰς φάλαγγας συντάττων καὶ ἐξασκῶν, καὶ γνωματεύων ὅτῳ τρόπῳ τῷ ἀποστάτῃ ἐπέλθοι. B Μιᾷ τοιγαροῦν τῶν νυκτῶν ἐς λόχους συντάξας τὸ στράτευμα, διὰ τῆς παρὰ θάλασσαν ἀταρπιτοῦ τοῖς ἐναντίοις ἐπέθετο, καὶ, ἤδη τῆς ἡμέρας διαφαυούσης[b], τάς τε τριήρεις πάσας ἐνέπρησε, καὶ τοὺς ἐναντίους κατακαίνων οὐκ ἀνίει. Βάρδας δὲ ὁ Φωκᾶς, τῷ αἰφνιδίῳ τῆς ἀφίξεως καὶ ἐπιθέσεως τοῦ αὐτοκράτορος ἐκπλαγεὶς, ἀντιμέτωπος τοῦ χάρακος ἔξεισι· καὶ δῆτα κατὰ τὸ μεταίχμιον ἀντικαταστὰς, καὶ τοῦ ἵππου ἀθρόον κατενεχθεὶς, ξίφει τὸν αὐχένα ἐκκόπτεται. Καὶ τὸ μὲν γιγαντῶδες τούτου σῶμα κατὰ τὴν Ἄβυδον τῇ γῇ κατορύττεται· ἡ δὲ κεφαλὴ, πρὸς τὴν Βασιλεύουσαν ἐκπεμ- C φθεῖσα καὶ δορατίῳ περιπαρεῖσα, κατὰ τὰς ἀγυιὰς θριαμβεύεται, καὶ τοῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν καταπέμπεται στασιάζουσι. Καὶ οὕτω τὰ τῆς ἀποστασίας εἰς σταθερὰν γαλήνην μετεσκευάζετο.

X. Præter hæc, alia, acerba sane, prænunciabantur tum stellæ illius illustris ortu, tum item columnis igneis, quæ intempestis noctibus per plagam septentrionalem conspectæ exterrebant videntes : quippe et illæ significabant, a Tauroscythis Chersonem expugnatum, a Mœsis Berrhoeam occupatum iri. Tum versus occidentem post luciferi obitum oboriens stella, quæ surgens vespere constitionem eodem in cardine faciebat nullam, sed illustres fundens ac micantes radios huc illuc subinde transferebatur, modo magis se ad septentrionem, modo ad meridiem ostendens, interdum unius ortus tempore locum in cœlo mutans, manifesto ac citato motu : ut mirantes, qui videbant, et perterriti, non bonum exitum habiturum portentosum cometæ motum arbitrarentur. Quod ipsum accidit juxta suspicionem vulgi. Etenim instante vespera, qua memoriam Demetrii magni Martyris celebrari usu receptum est,

c *Codex*, Ταυροσκύθων.

Fol. 321 *recto*.

d *Lege*, καί.

e *Lege*, σύντονον.

ί. Καὶ ἄλλα δὲ παγχάλεπα ἡ τοῦ φανέντος ἀστέρος παρεδήλου ἐπιτολὴ, καὶ οἱ παραδειχθέντες αὖθις πρὸς τὸ βόρειον μέρος ἀωρὶ τῶν νυκτῶν πύρινοι στῦλοι, καὶ τοὺς ὁρῶντας ἐκδειματούμενοι. Καὶ γὰρ καὶ οὗτοι τήν τε συμβᾶσαν πρὸς τῶν Ταυροσκυθῶν[c] τῆς Χερσῶνος ἅλωσιν παρεδήλουν, καὶ τὴν τῆς Βεῤῥοίας κατάσχεσιν παρὰ τῶν Μυσῶν. Ἔτι δὲ ὁ πρὸς δύσιν ἐπὶ καταφορὰν τοῦ φωσφόρου ἀνίσχων D ἀστὴρ, ὃς ἑσπερίους ποιούμενος τὰς ἐπιτολὰς, οὐδένα στηριγμὸν ἐφ᾽ ἑνὸς διεφύλαττε κέντρου, λαμπρὰς δὲ καὶ τηλαυγεῖς τὰς ἀκτῖνας ἐπαφιεὶς, μεταβάσεις ἐποιεῖτο συχνὰς, πῆ μὲν βορειότερος ὁρώμενος, πῆ δὲ νοτιώτερος, ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ[d] αὐτὴν τὴν μίαν ἐπιτολὴν καὶ μεταμείβων τὸν αἰθέριον τόπον, καὶ ποιούμενος ἐναργῆ καὶ σύντομον[e] τὴν μετάβασιν· ὡς θαυμάζειν τοὺς ὁρῶντας καὶ καταπλήττεσθαι, καὶ οὐκ εἰς καλὸν τελευτήσειν οἴεσθαι τὴν τοῦ κομήτου ἀλλόκοτον κίνησιν. Ὃ δὴ καὶ συνέβαινε κατὰ τὴν τῶν πολλῶν ὑπόνοιαν. Καὶ γὰρ ἑσπέρας ἐνισταμένης, ἐν ᾗ μνήμην τοῦ μεγάλου Δημητρίου

καὶ

καὶ Μάρτυρες τελεῖν παρέλαβεν ἡ συνήθεια, φρικώδης ἐπενεχθεὶς σεισμὸς, καὶ οἷος οὐκ ἄλλος κατὰ ταύτας δὴ συνέβη τὰς γενεὰς, τά τε πυργώματα τοῦ Βυζαντίου πρὸς γῆν κατερίπωσε, καὶ τὰς πλείους ἑστίας ἀνέτρεψε, τάφον αὐτὰς τοῖς οἰκοῦσιν ἀπεργασάμενος[a], τά τε πρόσγγια τοῦ Βυζαντίου χωρία μέχρις ἐδάφους κατέβαλε, καὶ πολὺν τῶν ἀγροίκων φθόρον ἐποίησεν· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἡμισφαίριον τῆς ὑπερῴας τῆς μεγάλης ἐκκλησίας σὺν τῇ πρὸς δύσιν ἀψῖδι κατέβαλε καὶ εἰς γῆν κατερίπωσεν· ἅπερ αὖθις ὁ αὐτοκράτωρ Βασίλειος ἐν ἓξ ἐνιαυτοῖς ἐδομήσατο. Καὶ οἱ παγχάλεποι δὲ λιμοὶ, καὶ λοιμοὶ, αὐχμοί τε, καὶ ἐπικλύσεις, καὶ ἀνέμων ἐξαισίων ἐπιφοραί· ὁπηνίκα καὶ ὁ ἐν τοῖς Εὐτροπίου στῦλος τῇ βίᾳ τῶν κυμάτων κατηνέχθη, καὶ ὁ ἐν αὐτῷ μοναστὴς ἐναπεπνίγη τοῖς θαλασσίοις ῥοθίοις δεινῶς· καὶ ἡ ἀφορία δὲ τῆς γῆς, καὶ τὰ ἐπισκήψαντα χαλεπὰ μετὰ τὴν τοῦ ἀστέρος ἐπιτολὴν, ἅπαντα ἐξεγένοντο. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν κατὰ μέρος εἰς τοὺς ἑαυτῶν καιροὺς ἡ ἱστορία παραδηλώσει.

ια´. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης, τότε τῆς Συρίας ἀπάρας (ἐκεῖθεν γὰρ, ὅθεν ἐξέβην, ἐπάνειμι), ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἵετο. Ὁρῶν δὲ κατὰ πάροδον τήν τε Λογγιάδα καὶ τὸν Δριζῆν, χώρας εὐγείους τε καὶ εὐδαίμονας, ἃς πολλοῖς ἱδρῶσι καὶ αἵμασιν ἡ Ῥωμαϊκὴ στρατιὰ τῇ βασιλείᾳ τὸ πρότερον ἀνεσώσατο, τότε δὲ παρὰ τοῦ προέδρου Βασιλείου καὶ παρακοιμωμένου κατεχομένας, ἠσχαλλεν, ὡς τὸ εἰκὸς, καὶ ἠνιᾶτο, καὶ τὴν πλεονεκτικὴν ἐκείνου βίαν ὠνείδιζεν. Ὁ δὲ ἀναφανδὸν μὲν οὐκ εἶχεν ἀντιβαίνειν, τὴν τοῦ ἄνακτος δεδιὼς ἀγανάκτησιν· λαθραίως δὲ τὰ ἐκείνου ἐμυκτήριζε λόγια, καὶ τοῦτον, ἤδη βαρὺν αὐτῷ γεγενημένον δεσπότην, ἀμωσγέπως διενοεῖτο ἀποσκευάσασθαι. Ἄρτι δὲ κατὰ τὴν τῷ Ὀλύμπῳ παρακειμένην τῆς Ἀτρώας πεδιάδα ὁ βασιλεὺς ἀφικόμενος, πρὸς τὴν τοῦ πατρικίου Ῥωμανοῦ καὶ τῷ τοῦ Σεβαστοφόρου διαπρέποντος ἀξιώματι ἑστίαν κατήγετο. Ἐνταῦθα λέγεταί τινα τῶν ἐξυπηρετουμένων ἐκτομίαν τῷ αὐτοκράτορι, εἴτε οἴκοθεν δυσμενῶς πρὸς αὐτὸν διακείμενον, εἴτε καὶ πρὸς τούτων, τοῖς καλοῖς βασκαινόντων καὶ μεταβολὰς τῶν πραγμάτων ἱμειρομένων ὀρεξάν, ὑπαχθέντα, καὶ ὑποσχέσεσι δωρεῶν παρακλαπέντα (ὅπερ δὴ τοῦ προτέρου μᾶλλον καὶ λέγεταί καὶ πιστεύεται), δηλητήριον κερασάμενον παρὰ τὸν πότον ἐπιδοῦναι τῷ βασιλεῖ· τὸν δὲ, μηδέν τι τοιοῦτον φρασάμενον, ὡς

A terræ motus horribilis, qualis nusquam alius exstitit per has ætates, Byzantii turres in terram dejecit, domos plerasque stravit, ut habitatorum sepulcrum fierent, loca autem in vicinia urbis ad solum evertit, multa agrestium hominum cæde facta. Nec vero in his constitit malum : sed tholum quoque superiorem magnæ ecclesiæ cum absida occidentali dejecit, terræque afflixit : quæ posthac Basilius Imperator intra sexennii spatium renovavit. Inopiæ adhæc importunissimæ, pestilentiæ, siccitates, eluviones, ventorum horribi- B lium turbines : quibus columna quoque in Eutropiano per vim fluctuum eversa est, fraterque super illam undis pelagi misere mersus : sterilitas item terræ, atque superne ingruentia mala post stellæ ortum, omnia evenerunt. Verum hæc sigillatim suo quidque tempore historia dicet.

Terræ motus Constantinopoli.

[a] *Vide supra 42. A.*

XI. Joannes Imperator, tunc ex Syria profectus (redeo enim eo, unde diverti), iter Constantinopolim versus habebat. C Ibi cum in transitu Longiadem et Drizen videret, feracia atque opima loca, quæ Romani exercitus sudore sanguineque plurimo recens imperio recuperata a Basilio præside et præfecto cubiculi tunc tenebantur, ægre id, ut par erat, ac moleste tulit, et vituperavit violentam avaritiam hominis. Neque is tunc quidem aperte obloqui, principis indignationem verens, poterat : clam vero ridebat ejus verba, illumque, ut dominum jam sibi gravem, quovis modo submovere statuit. Venerat Imperator in Atroæ campum Olympo subjectum : deverterat ad Romanum patricium, D Sebastophori dignitate decoratum. Ibi ferunt aliquem spadonem de ministrantibus, sive per se Imperatori infensum, sive subornatum corruptumque pollicitationibus largitionum ab illis, qui, bonis iniqui, conversionem videre rerum cuperent (qui rumor potius quam prior ille et differtur et creditur), venenum præparatum Imperatori in potione præbuisse : illum, nihil tale suspicantem, pro salutari haustu virus ebibisse. Sed jam postridie ejus diei torpor eum membrorum, et corporis universi relaxatio occupavit, vique

Joannes Tzimisces Imp. veneno sublatus.

Fol. 321 verso.

repentina mali vanam esse medicorum scientiam nulloque usui[a] apparuit, nec versari in cognitione facili hunc morbum. Imperator, ubi robur singulare, quod pridem sibi inerat, repente prostratum esse sensit, Constantinopolim pervenire contendit : simul arca, quæ in Servatoris fano a se ædificato corpori ipsius præparabatur, ut quamprimum absolveretur properat. Sic contento cursu ad urbem venit, exceptusque a populo mirabiliter est, languens jam, atque ægre intimo pectore spiritum ducens et efflans. Cum autem in palatium se contulisset, veneno confectus jam lecto decubuit. Ita quod sentiebat non convaliturum sese ex tanto morbo (nam fœde depascebatur viscera penitus insidens malum), e fisco plena manu hauriens largitiones fecit cum in pauperes, tum maxime in leprosos illosque, qui adesa mala scabie corpora circumferunt, quos præter cæteros indigentes peramanter observabat. Introvocato deinde Nicolao, Adrianopolis antistiti, viro divino ac reverendo, commissos a se in vitæ curriculo errores patefecit, vimque lacrymarum oculis profudit, quarum lavatione labes sordesque peccatorum abstersit, invocata Dei matre, ut in die judicii patronum sibi inveniret, quando coram divino ejus filio trutina ponderibusque incorruptis actiones mortalium librabuntur. Quam confessionem ubi intenta mente atque animo contrito Imperator fecerat, ex hac vita discessit, et ad requiem sese, quæ ultra est, transtulit, die Januarii decima, indictione IV, anno sexmillesimo quadringentesimo octogesimo quinto. Sepultus est in æde Servatoris Chalcensi, quam ipse magnifice e fundamentis ædificaverat. Ejusmodi finem vitæ invenit Joannes Imperator, vir corporis quidem statura brevis, sed heroïcum circumferens robur, fortis ac probatus in bellis, et validior quam ut vinci posset, in periculis autem animosus, atque audacia singulari. Vixit omnino annos quinquaginta unum; imperio rebusque præfuit ad annos sex, dies triginta.

[a] Vide Schottum De nodis Ciceronis 22. C.

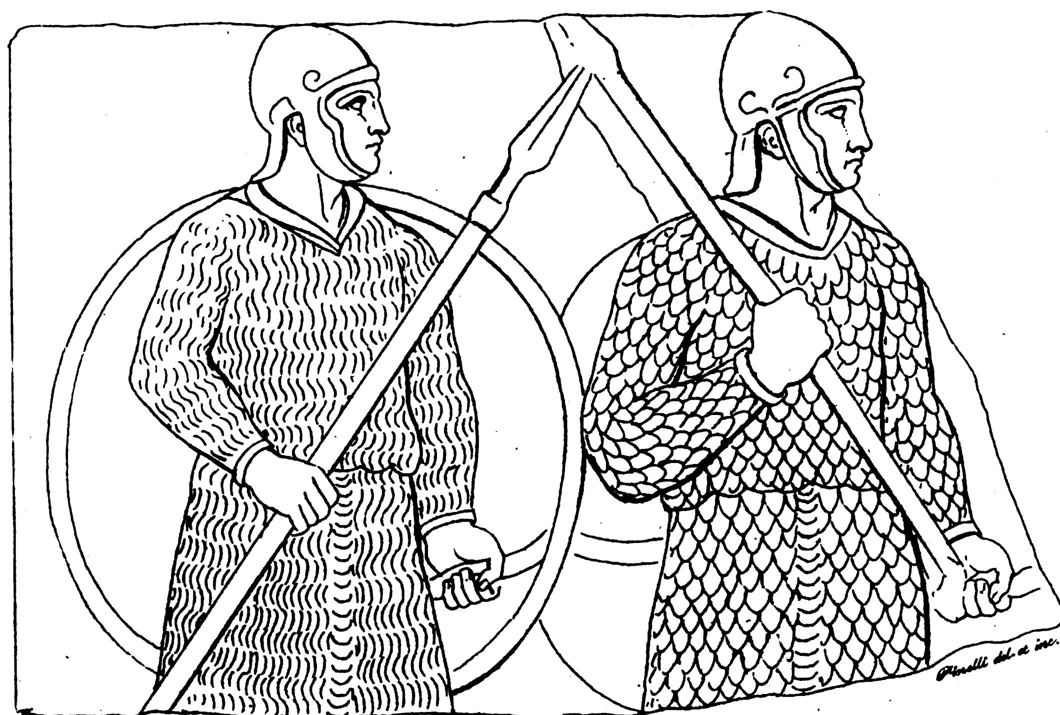
Joannis Tzimiscæ Imp. mors.

[b] Supra 79. A.

Fol. 322 recto.

A σωτήριον πόμα τὸ δηλητήριον ἐκπιεῖν. Τῇ γοῦν ὑστεραίᾳ νάρκη τε τῶν μελῶν καὶ πάρεσις τοῦ παντὸς σώματος αὐτῷ ἐξεγένετο, καὶ ἡ τῶν ἰατρῶν ἐπιστήμη τῷ ἀθρόῳ τοῦ πάθους κενή τις καὶ ἄπρακτος ἀπηλέγχετο, μὴ ἀκριβοῦσα διάγνωσιν τοῦ τοιούτου συμπτώματος. Ὁ δὲ βασιλεὺς, τὴν πρότερον ἐνοῦσαν αὐτῷ γιγαντώδη ῥώμην αἰφνίδιον καταβληθεῖσαν αἰσθόμενος, ἠπείγετο καταλαβεῖν τὸ Βυζάντιον· ἐπέσπευδε δὲ καὶ τὴν ἐν τῷ τοῦ Σωτῆρος νεῷ, ὃν αὐτὸς ἐδείματο, κατασκευαζομένην τῷ σωματίῳ τούτου σορὸν ἀπαρτισθῆναι ὡς τάχιστα. Συντείνας δὲ τὴν ὁδοιπορίαν, ἐς τὴν βασιλεύουσαν
B ἧκε, φιλοφρόνως μὲν ὑποδεχθεὶς πρὸς τῶν ἀστικῶν, ὀλιγοδρανέων δὲ ἤδη, καὶ ἆσθμα μύχιον καὶ δυσπρόσοδον περιπνέων καὶ ἀναπεμπόμενος. Ἄρτι δὲ εἰς τὴν ἀνακτορικὴν ἑστίαν πεφοιτηκὼς, κλινοπετὴς ἐδείκνυτο, τῷ φαρμάκῳ καταπονούμενος. Συνιεὶς δὲ, ὡς οὐκ ἂν ἀνασφήλῃ τοῦ τοιούτου πτώματος (τὸ γὰρ ἐνδομυχοῦν δεινὸν τὰ ἔγκατα χαλεπῶς ἐξεθέριζε), τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν ἀφειδῶς ἀπαντλῶν, διεδίδου τοῖς πένησι, καὶ μάλιστα τοῖς λελωβημένοις καὶ βεβρωμένα τῇ ἱερᾷ νόσῳ τὰ σώματα περιφέρουσιν, οἷς τῶν ἄλλων πενήτων φιλανθρωπότερον διετίθετο. Νικόλαόν τε, τὸν πρόεδρον Ἀδριανουπόλεως, εἰσκαλέσας, ἄνδρα θεῖόν
C τε καὶ σεβάσμιον, τὰ κατὰ τὸν βίον αὐτῷ ἀνεκάλυψεν ἀγνοήματα, κρουνοὺς τῶν ὀφθαλμῶν δακρύων ἐπαφιεὶς, καὶ τῷ τούτων λουτρῷ τὰ αἴσχη καὶ τὰ ῥυπάσματα τῶν ἐσφαλμένων ῥυπτόμενος, καὶ τὴν Θεοτόκον ἐπιβοώμενος, ἀρωγὸν εὑρεῖν ἐν ἡμέρᾳ τῆς δίκης, ὁπηνίκα παρὰ τῷ υἱῷ αὐτῆς καὶ Θεῷ τὰ τῶν βροτῶν πρακτέα τοῖς ἀδεκάστοις ζυγοῖς καὶ σταθμοῖς ταλαντεύεται. Τοιαύτην ἐξ ἀδιστάκτου γνώμης καὶ συντετριμμένης ψυχῆς τὴν ἐξομολόγησιν ὁ βασιλεὺς ποιησάμενος, τῶν τῇδε μεθίσταται, καὶ πρὸς τὴν ἐκεῖσε μεταβαίνει κατάπαυσιν ἐν μηνὸς Ἰανουαρίου δεκάτῃ, ἰνδικτοῦ δʹ, ἔτους ϛυπεʹ,
D ταφεὶς ἐν τῷ κατὰ τὴν Χαλκῆν τοῦ Σωτῆρος νεῷ, ὃν ἐκεῖνος μεγαλοπρεπῶς ἐκ βάθρων ἐδείματο[b]. Τοιοῦτον εὗρε τὸ τέλος ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης τῆς αὐτοῦ βιοτῆς, ἀνὴρ βραχὺς μὲν τὴν ἡλικίαν τοῦ σώματος, ἡρωϊκὴν δέ τινα περιφέρων ἰσχὺν, γενναῖός τις γεγονὼς ἐν πολέμοις καὶ ἀκαταγώνιστος, καὶ πρὸς τοὺς κινδύνους εὔψυχος καὶ μεγαλότολμος· ζήσας μὲν τὸν πάντα χρόνον τῆς αὐτοῦ βιοτῆς ἔτη πεντήκοντα πρὸς τῷ ἑνὶ, ἰθύνας δὲ τὴν τῆς βασιλείας ἡγεμονίαν εἰς ἐνιαυτοὺς ἓξ, πρὸς ἡμέραις τριάκοντα.

FINIS.

del. et inc.

ΠΕΡῚ

ΠΑΡΑΔΡΟΜΗ͂Σ ΠΟΛΈΜΟΥ,

ΤΟΥ͂ ΚΥΡΟΥ͂

ΝΙΚΗΦΌΡΟΥ ΤΟΥ͂ ΒΑΣΙΛΕΩΣ.

DE

VELITATIONE BELLICA,

DOMINI

NICEPHORI AUGUSTI.

29

INDEX CAPITUM.

INDEX CAPITUM.

ΠΕΡῚ
ΠΑΡΑΔΡΟΜῆΣ ΠΟΛΈΜΟΥ,
ΤΟῦ ΚΥΡΟῦ
ΝΙΚΗΦΌΡΟΥ ΤΟῦ ΒΑΣΙΛΈΩΣ.

DE
VELITATIONE BELLICA,
DOMINI
NICEPHORI AUGUSTI.

PRÆFATIO.

Τὴν τῆς παραδρομῆς μέθοδον παραδοῦναι βουλόμενοι, εἰ τάχα καὶ κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν μὴ χρειώδης[a] ἐστὶν εἰς τὰ τῆς ἕω μέρη, ἅτε Χριστοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν, τὸ πολὺ τῆς καθ' ἡμῶν δυνάμεως καὶ ἰσχύος τ τοῦ Ἰσμαὴλ ἐκγόνων ἀμβλύναντος, καὶ τὰς ἐφόδους αὐτῶν ἀναχαιτίσαντος· ἀλλ' οὖν, ἵνα μὴ τὴν λήθην καὶ ἄγνοιαν ἐπεισαγαγὼν ὁ χρόνος φθείρῃ τὸ ταύτης ἐπωφελὲς[b] καὶ ἐξαφανίζῃ, δεῖν ᾠήθημεν

A

Cum propositum nobis sit rationem tradere, qua hostes bello observandi sint, tametsi id fortasse in præsentia minus necessarium in Orientis partibus est, quod Christus, verus Deus noster, infensa nobis vi ac potentia filiorum Ismaël majore ex parte fracta, incursus eorum repressit : tamen, ne temporis longinquitas, oblivionem atque ignorantiam afferens, tolleret usum ejus ac

In Codice A, hoc est in Cod. 2437. fol. 373 recto.

[a] *Lambecius Commentar. Bibl. Cæs. VII. col. 432. B.* χρειώδης.

[b] *Hactenus fragmentum libri apud Lambecium.*

deleret, idcirco scripto tradendam eam existimavimus: ut, si unquam ejus egerent Christiani, flagitante futuri temporis necessitate, quasi quædam fortis adjutrix cum reipublicæ universæ, tum maxime observatoribus ejus præsto esset. Eam enim nos non modo auditione percepimus, verum experientia etiam in ea sumus eruditi: illud quidem, quia præceptores ac magistros eos nacti sumus, qui istam belligerandi viam, prope dicam, aperuerunt: hoc, quod ipsi nostro arbitrio eam persequentes, aliquem ejus usum, quantum quidem in nobis fuit, contraximus. Proficit autem plurimum ad illud, quod, qui eam tenuerint, cum exiguo armatorum numero res maximas memoriaque dignas confecerunt. Etenim, quæ exsequi neque potuit neque conatus est universus Romanorum exercitus contra firmissimas tunc Cilicum et Chambdani opes, ea unus interdum ex præstantissimis ducibus, cum solis suæ provinciæ copiis, hostes prudenter ac scite aggressus, bello intelligenter instructo atque administrato, confecit. Tametsi non ideo id dicimus, quod magnis copiis exiguas præferendas esse putemus: neque ut hanc bellandi viam præter reliqua commenta militaria et inventa extollamus: verum quia optimorum ducum optima adjutrix exstitit: ut, quando recta fronte obsistere hostibus non possent, sese suosque fines, hac disciplina usi, incolumes servarent. Eandem, quantum ego perspicio, mirabiliter locupletavit, prorsusque obsoletam renovavit Divus Bardas Cæsar (ne sigillatim priscos duces, verum eos duntaxat enumerem, qui nostra memoria omnibus innotuerunt): qui in provinciis Tarso finitimis, Cappadocia et Anatolico, copiis præfectus, Tarsensium reliquorumque Cilicum vires sæpenumero contudit, maximaque de illis constituit trophæa. Ab eodem nos quoque hac disciplina eruditi, usum ejus, quantulus is cunque est, percepimus. Fuit etiam Constantinus Patricius, cognomento Meleïnus, qui, compplures annos copiis Cappadocum præpositus, ea adjutrice felicissime non pauca gessit. Præter hos item dominus noster Nicephorus, immortalis memoriæ princeps, eam mirifice coluit: qui cum exercitibus præesset, illa usus, plurima eaque admiranda facinora effecit, hostes sexcenties, ut sic dicam,

A γραφῆ παραδοῦναι ταύτην· ἵν', εἴ ποτε ταύτης δεήσοι Χριστιανοῖς, καιροῦ τινὸς πρὸς τὸ μέλλον καλοῦντος, ἕτοιμός ἐστι[a] συνεργὸς ἀγαθὴ τῷ τε κοινῷ παντὶ, καὶ τοῖς αὐτὴν μεταχειριζομένοις. Ἡμεῖς γοῦν ταύτην οὐ μονονοὺκ ἀκοῇ παρειλήφαμεν, ἀλλὰ καὶ πεῖράν τινα παρ' αὐτῆς ἐδιδάχθημεν· τὸ μὲν, αὐτοὺς ἔχοντες διδασκάλους καὶ παιδευτὰς τοὺς ταύτην, σχεδὸν εἰπεῖν, ἐφευρόντας τὴν μέθοδον· τὸ δὲ, καὶ αὐτοὶ μόνοι ταύτῃ[b] χρησάμενοι, καὶ πεῖραν αὐτῆς ἐγκολπωσάμενοί τινα, κατὰ τὸ ἡμῖν ἐφικτόν. Αὕτη τοίνυν κατὰ τοῦτο ἔχει τὸ χρήσιμον, ὅτι περ, οἱ ταύτην[c] μετήλθοσαν, μετ' ὀλίγου μαχίμου B λαοῦ μέγιστα καὶ ἀξιομνημόνευτα ἐξετέλεσαν ἔργα. Καὶ γὰρ, ἅτινα μὴ κατορθῶσαι ἴσχυσεν ἢ ἐτόλμησεν ἡ Ῥωμαίων σύμπασα στρατιὰ, ὅτε τὰ τῶν Κιλίκων καὶ τοῦ Χαμβδᾶ ἤκμαζεν, εἷς ἐνίοτε τῶν ἀρίστων στρατηγῶν, σὺν μόνῳ τῷ τοῦ ὑπ' αὐτὸν θέματος λαῷ, φρονίμως καὶ ἐμπείρως τοὺς πολεμίους ἐπιτηδευσάμενος, καὶ συνετῶς διαλεχθεὶς καὶ στρατηγήσας, ἀπήρτισε. Τοῦτο δέ φαμεν, οὐχ ὅτι τοῦ πλείονος τὸ ὀλίγον προκρίνομεν μάχιμον· οὐδ' ὅτι ταύτην ἐξαίρομεν τῶν λοιπῶν στρατηγημάτων καὶ ἐπιτηδευμάτων τῆς τακτικῆς· ἀλλ' ὅτι στρατηγῶν τοῖς ἀρίστοις αὕτη συνεργὸς ἀρίστη καθέστηκεν· C ἵν', ὅτε μὴ κατὰ πρόσωπον τοῖς πολεμίοις ἀντιτάττεσθαι δύναιντο, ταύτῃ τῇ μεθόδῳ χρώμενοι, ἀβλαβεῖς τε ἑαυτοὺς[d] καὶ τὴν ἰδίαν συντηρῶσιν χώραν[e]. Ταύτην[f] Βάρδας ὁ μακαρίτης Καῖσαρ, ὅσα ἐμὲ γινώσκειν, εἰς ἄκρον κατώρθωκε, καὶ παντελῶς ἀφανισθεῖσαν ἀνενεώσατο (ἵνα μὴ τοὺς παλαιοὺς[g] τῶν στρατηγῶν ἀπαριθμῶ καθ' ἕκαστον, μόνους δὲ τοὺς πᾶσι γνωρίμους καὶ καθ' ἡμᾶς[h])· ὃς ἐν τοῖς γειτονοῦσι τῇ Ταρσῷ θέμασι[i], τῇ τε Καππαδοκίᾳ καὶ τῷ Ἀνατολικῷ στρατηγῶν, μυριάκις τὰς τῶν Ταρσέων καὶ λοιπῶν Κιλίκων δυνάμεις ἐτραυμάτισε, καὶ μέγιστα κατ' αὐτῶν ἀνεστήσατο τρόπαια. Παρ' οὗ καὶ ἡμεῖς ταύτην γυμνασθέντες τὴν D μέθοδον, τὴν ταύτης κἂν πόσως παρειλήφαμεν πεῖραν. Πρὸς τούτῳ καὶ Κωνσταντῖνος Πατρίκιος, ᾧ Μελεϊνὸς ἐπίκλησις, χρόνους πλείστους Καππαδοκῶν στρατηγήσας καὶ ταύτην συνεργὸν ἔχων, οὐκ ἐλάχιστα ἀπειργάσατο κατορθώματα. Σὺν τούτοις καὶ ὁ κύρις Νικηφόρος, ὁ ἀοίδιμος βασιλεὺς, ταύτην ἄκρως μετῆλθεν· ὃς δήπου στρατηγῶν, καὶ ταύτῃ χρώμενος, πάμπολλα καὶ ἀξιάγαστα ἔργα πεποίηκε, μυριάκις, ὡς εἰπεῖν, τοὺς πολεμίους τρεψάμενος, καὶ μέγιστα τούτων στρατεύματα κατακόψας. Οὗ τὰς ἀριστείας, καθ' ὃν ἐστρατήγει καιρὸν, συγγρά-

[a] Scribendum omnino ᾖ· sed ejusmodi solœcismi toto illo libello tam frequentes sunt, ut otiosorum esset notare singulos. Quam animadversionem moneo in similia loca omnia æque valere.

[b] Cod. ταύτην.

[c] Codd. ὅτι περὶ ταύτην.

[d] f. ἀβλαβεῖς ἑαυτούς τε.

[e] Hæc item apud Lambecium Comment. VII. 433-435. Cod. Vindobonensi philosophico CXI, cum differentia tamen aliqua lectionis hic enotata.

[f] Post ταύτην Lambecius addit, τὴν μέθοδον.

[g] Lambecius col. 434 omittit παλαιούς, perperam, opinor.

[h] f. ἢ τοὺς καθ'· tametsi neque ullus nostrorum Codd. variet, neque, ut ex Lambecio col. 434. video, Vindobonensis.

[i] Lambecius l. c. male, θέμασι, et paulo post, τῷ Ἀνατολικῷ στρατηγῷ.

A φειν ἢ ἀπαριθμεῖσθαι, ὀχληρὸν ἔσται τοῖς ἐντυγχάνουσι, διά τε τὸ ὑπερβάλλον πλῆθος, καὶ τὸ παρὰ πολλῶν[a] γινώσκεσθαι. Ὁς ταύτην ἔργῳ μεμαθηκὼς εὔχρηστον οὖσαν, ἐγγράφως πρὸς κοινὴν λυσιτέλειαν, πῶς δεῖ χρῆσθαι[b] ταύτῃ, ἐξέθετο· κἀμοὶ παρηγγύησε, καθ᾽ ὅσον οἷόν τε ἀκριβῶς περὶ αὐτῆς συγγράψαι, καὶ παραδοῦναι τοῖς μεθεξῆς[c]. Μὴ μόνον δὲ περὶ ταύτης τῆς τῇ ἕῳ προσηκούσης, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς τῇ ἑσπέρᾳ[d] ὠφελίμου καθεστηκυίας· διά τὸ[e] ἐν αὐτῇ πλεῖστά τε στρατηγῆσαι, καὶ πεῖραν, ὅσον οἷόν τε ἦν, φύσει τῇ ἡμετέρᾳ ἀθροῖσαι. Ἀλλὰ περὶ ἐκείνης μὲν ἰδίᾳ καὶ ἐν ἄλλοις εἰρήσεται· B νυνὶ δὲ σκοπὸς ἡμῖν περὶ τῆς ἑτέρας διαλαβεῖν. Ὅθεν καὶ τὴν ἐκείνου τηρῶν ἐντολὴν, συνεργῷ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι χρώμενος, ἥτις ἐν ἅπασι συνεπιλαμβάνεται τοῖς καλοῖς, ὧδέ πως ἀπάρχομαι τῆς ὑποθέσεως.

A fudit, maximas eorum copias concidit. Cujus gloriosa facta, tunc cum militiam moderaretur, si scriptura persequi aut enumerare vellem, putidum id esset legentibus, tum propter multitudinem eorum infinitam, tum quia apud multos sunt pervulgata. Imperator autem, usu edoctus, perutilem esse disciplinam illam, et ipse, quemadmodum esset illa utendum, communis utilitatis causa scripto exposuit: et mihi mandavit, ut compositum quam accuratissime possem de eadem re commentarium posteris relinquerem. Neque solum de hac, B quem ad finem Orienti conveniat, verum etiam de illa, quæ in Occidentis partibus usui sit: quod ibi copiis plurimum præfui, earumque rerum peritiam, quoad facultas tulit, animo collegi. Sed de hac separatim et alias dicetur: nunc de altera disserere nobis propositum. Proinde satis faciens principis mandato, adjutrice usus gratia divina, quæ ad omnia bona expetenda assumi debet, in hunc modum dicere ingrediar de argumento nostro.

[a] Lambecius πᾶσα πολλῶν· quod jam et Kollarius correxit edit. altera Comment. VII. 434. C. et Cotelerius, Ecclesiæ Græcæ Monument. III. 534. C. Fol. 374 recto.
[b] Lambecius col. 435. A. χρῆσαι.
[c] Lambecius, καθεξῆς.
[d] Lambecius loc. cit. ἑσπέρῳ.
[e] Hactenus Lambecius Commentar. de Biblioth. Cæsar. VII. 435.

A

CAPUT I.

De excubiis, et quo intervallo aliæ ab aliis esse debeant.

Provinciæ limitaneæ.

Qui magnarum et limitanearum provinciarum curam gerunt, in suaque ditione fauces montium habent, omni ratione, consilio, diligentia indefessa studere operamque adhibere debent, ut fines Romanos sartos tectos ab incursione hostium conservent, excubitoresque disponant valentes, idoneos, itinerum apprime gnaros. Si alta atque impedita juga ditionem nostram a barbaria disterminant, in illis debent excubiæ collocari, stationes autem excubitorum distare inter se ad millia passuum terna aut quaterna. Si adversarios progredientes conspiciunt, cursim relati ad proximam stationem, nuncient quæ viderint : hæc statio cum magna celeritate proximæ idem significet : itaque deinceps rem renuncient equestribus custodiis, in locis planis subsidiantibus, per quas dux de barbarorum adventu certior fiat. Excubitores permanere dies quindecim in viarum custodia convenit, ferreque secum quantum sat fuerit in hos dies cibaria : dein ad hos commutandos succedant alii, recte censiti atque instructi a præfectis, ut integri plenique juxta album præscriptum adsint, neque præfecti ob turpe compendium domi eos residere sinant. Possunt item excubitores dispicere, quæ loca ad castra hostium facienda apta sint, aquatione copiosa, loco propatulo : alii explorare, ubi iter efficit angustias : alii, ubi flumen transitu difficile subsit. Qui ubi recte custodiunt, non poterunt hostes latenter eruptionem facere. Ad hæc mittere oportet certos peritissimosque homines, qui speculentur, an recte atque vigilanter stationes suas custodiant. Designati autem excubitores integro numero discedant, ita ut nullus desit, neque relinquant loca, unde speculari atque obsidere itinera jussi sint, neque in iisdem stationibus permaneant, sed mutent subinde locum alioque demigrent : ne, propter diutur-

[a] *Codd.* εἰς τοὺς ἐφ' ὁμαλούς. *Sed vide D, lin.* 2.

[b] *Codex,* ἀποστελεῖ· *alii,* ἀποστέλλει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ α΄.

Περὶ βιγλῶν, καὶ πόσον διάστημα ὀφείλουσιν ἀπ' ἀλλήλων μία ἑκάστη διΐστασθαι.

Τοὺς τῶν μεγάλων καὶ ἀκριτικῶν θεμάτων τὴν πρόνοιαν ἀναδεχομένους, καὶ ὑπὸ τὴν αὐτῶν ἐπικράτειαν τὰς κλεισούρας ἔχοντας, πάσῃ μηχανῇ, καὶ προθέσει, καὶ ἀγρύπνῳ ἐπιμελείᾳ B προσήκει σπουδάζειν καὶ ἀγωνίζεσθαι, τὰς τῶν Ῥωμαίων χώρας διαφυλάττειν τῆς τῶν πολεμίων ἐπιδρομῆς ἀσινεῖς καὶ ἀνεπηρεάστους, βιγλάτορας ἐφιστῶντας ῥωμαλέους καὶ ἐπιτηδείους, καὶ τὰς ὁδοὺς εἰς ἄκρον ἐπισταμένους. Καὶ εἰ μὲν ὄρη εἰσὶν ὑψηλὰ καὶ δύσβατα διαιρεῖζοντα τὴν πολεμίαν, ἐν τούτοις τὰς βίγλας ἵστασθαι· ἀπέχειν δὲ τὰς στάσεις τῶν βιγλατόρων ἄχρι μιλλίων γ΄ ἢ δ΄. Καὶ ἡνίκα τοὺς ἐχθροὺς ἐξερχομένους θεάσονται, δρομαίως ἀπέρχεσθαι εἰς τὸ ἕτερον στασίδιον, καὶ ἀπαγγέλλειν ἃ ἐθεάσαντο, κἀκείνους πάλιν πρὸς τὸ ἕτερον στασίδιον σπουδῇ πολλῇ· καὶ οὕτω καθεξῆς C μηνύεσθαι τὰ τῶν καβαλλαρίων στασίδια εἰς τοὺς ἐφωμάλους[a] τόπους ἱστάμενα, καὶ δι' αὐτῶν ἀναμανθάνειν τὸν στρατηγὸν τὴν τῶν ἐθνῶν ἔφοδον. Καρτερεῖν δὲ αὐτοὺς ἡμέρας πεντεκαίδεκα, ἐν τῇ τῶν ὁδῶν φυλακῇ, ἐπιφερομένους καὶ τὴν διαρκοῦσαν αὐτοῖς τροφὴν τῶν αὐτῶν ἡμερῶν· εἶθ' οὕτως ἀπέρχεσθαι ἑτέρους εἰς τὴν τούτων ὑπαλλαγὴν, καλῶς ἀδνουμιαζομένους καὶ εὐτρεπιζομένους παρὰ τῶν ἀρχόντων, καὶ σώους καὶ ἀνελλιπεῖς κατὰ τὸν τυπωθέντα ἀριθμὸν ἀποστελλομένους, καὶ μὴ δι' αἰσχρὸν κέρδος οἴκοι καθέζεσθαι παρὰ τῶν ἀρχόντων αὐτῶν ἐαθῶσιν. Ἔξεστι δὲ τοὺς βιγλάτορας ἀφορᾷν, ἐν οἷς ἄπληκτα τῶν D πολεμίων ἁρμόζει γίνεσθαι, ἐν οἷς ὕδωρ ἐστὶ διαρκὲς, καὶ τόπος ἐφώμαλος· ἑτέρους δὲ βλέπειν, ἐν οἷς ἡ ὁδὸς ἀποτελεῖ[b] στένωμα· ἄλλους δὲ, ὅπου ποταμὸς ὑπάρχει δυσπέρατος. Καὶ τούτων οὕτως ἀσφαλῶς φυλαττόντων, οὐ δυνήσονται οἱ πολέμιοι λάθρα ποιήσασθαι τὴν ἐξέλευσιν. Ἀποστέλλειν τε πιστοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐμπειροτάτους, τοῦ ἐφορᾷν αὐτοὺς, εἴ γε καλῶς καὶ ἀγρύπνως τὰ κατασκόπια αὐτῶν διαφυλάττουσι. Καὶ οἱ τυπωθέντες βιγλάτορες σῶοι τῷ ἀριθμῷ καὶ μὴ ἐλλιπεῖς ἀπέρχωνται, καὶ μὴ καταλιμπάνωσι τὰς στάσεις αὐτῶν, ἐν αἷς βλέπειν

βλέπειν καὶ φυλάττειν τὰς ὁδοὺς ἐτάχθησαν, μήτε χρονίζειν ἐπὶ τοῖς αὐτῶν[a] στασιδίοις, ἀλλ' ἐναλλάσσειν τοὺς τόπους καὶ ἀλλαχοῦ μεταβαίνειν· ἵνα μὴ ἐπὶ πολὺ ἐγχρονίζοντες τοῖς αὐτοῖς τόποις, διαγινωσκόμενοι εὐάλωτοι γίνωνται τοῖς ἐχθροῖς.

A niorem in eodem statu commorationem notati, ab hostibus facile capi possint.

[a] f. αὐτοῖς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῶν καμινοβιγλίων καὶ κατασκόπων.

Ἀναγκαία δὲ ἡ τῶν καμινοβιγλατόρων ὑπάρχει ὠφέλεια· καὶ χρὴ τὸν στρατηγὸν καὶ τούτων πολλὴν ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν, καὶ ἐν ἐπιτηδείοις τόποις ἐφιστᾶν τὰ καμινοβίγλια· ὅπως, ἡνίκα κίνησις τῶν ἐχθρῶν γένηται, καὶ οἱ βιγλάτορες ταύτης αἴσθωνται διὰ τῶν καμινοβίγλων, καὶ ὁ στρατηγὸς τὴν ἐξέλευσιν τῶν ἐχθρῶν προγινώσκῃ, καὶ ποίαν ὁδὸν ἐξελθεῖν μέλλουσι· καὶ αἱ χῶραι, δι' αὐτῶν τε καὶ τῶν ἐκσπηλατόρων καταμηνυόμεναι, τοῖς ὀχυρώμασι καταφεύγωσι, καὶ τὰ τούτων θρέμματα. Ἐν δὲ ταῖς ἄκραις τῶν Ἀρμενιακῶν θεμάτων, ἐπεὶ οἱ Ἀρμένιοι οὐ καλῶς οὐδὲ ἀσφαλῶς τὴν τῶν βιγλῶν ἐκτελοῦσι δουλείαν, ὀφειλόμενόν ἐστι φυλάττεσθαι τὸν ἀπὸ παλαιοῦ κρατήσαντα τύπον ἐν ταῖς βίγλαις τῶν Ἀρμενίων· καὶ ἀνθρώπους ἐπιλέγεσθαι καὶ ἀπογράφεσθαι ἐπιτηδείους, λαμβάνοντας μισθὸν ἀπὸ τοῦ στρατοῦ ἐπισωρευόμενον, ὑπὲρ ὧν ὁ τοιοῦτος στρατὸς τῇ τῶν βιγλῶν λειτουργίᾳ ὑπηρετεῖν ὤφειλεν· ὡσαύτως καὶ ἀννώναν ἑκάστῳ μηνὶ τὴν τετυπωμένην· καὶ ὑπαλλάττειν αὐτοὺς καθ' ἕκαστον μῆνα, καὶ δι' αὐτῶν τὰς ὁδοὺς, ἐν αἷς οἱ πολέμιοι ἐξέρχονται, φυλάττειν ἀσφαλῶς. Ἀλλ' ἐπεὶ οὐδὲ αὐτοὶ οἱ μετὰ μισθοῦ καὶ ἀννώνας, Ἀρμένιοι ὄντες, καλῶς τὴν τῶν βιγλῶν ὑπηρετοῦσι δουλείαν, ἀπὸ τῶν ἀποστελλομένων κατασκόπων χρὴ τὰς κινήσεις τῶν φοσσάτων ἀναμανθάνειν, καὶ τραπεζίτας ἐπιλέγεσθαι γενναίους καὶ ἀνδρείους, οὓς οἱ Ἀρμένιοι τασιναρίους[b] καλοῦσι, καὶ ἐν ματρικίοις ἀπογράφεσθαι, καὶ ἀρχηγοὺς αὐτοῖς ἐφιστᾶν, οἷς, πρὸς τῇ ἀνδρείᾳ, καὶ πολλὴ ἐμπειρία τῶν ὁδῶν καὶ τῶν τῆς Συρίας χωρῶν πρόσεστι· καὶ τούτους διηνεκῶς ἀποστέλλειν, τοῦ κατέρχεσθαι εἰς τὰς τῶν πολεμίων χώρας, καὶ καινοτομεῖν[c] αὐτὰς καὶ βλάπτειν· καὶ εἴ που δυνηθῶσι, τινὰς κατασχεῖν τῶν πολεμίων, καὶ πρὸς τὸν τὴν ἀρχὴν διέποντα στρατηγὸν ἀποκομίζειν, ὅπως δι' αὐτῶν τὰς τῶν ἐχθρῶν κινήσεις καὶ βουλὰς ἀναμανθάνῃ.

CAPUT II.

Fol. 375 recto.

De custodiis itinerum et de exploratoribus.

NECESSARIUS autem est custodum B itinerum usus : et debet dux in his quoque magnam diligentiam adhibere, custodiasque viarum locis idoneis disponere : ut, quando motus hostium fit, per itinerum custodes hac de re et excubitores certiores fiant, et dux cum exiisse hostes, tum qua via irrupturi sint, præcognoscat : neque minus pagana plebs, a custodibus expilatoribusque admonita, in loca munita cum pecoribus perfugiat. In limite provinciarum Armeniæ, quandoquidem Armenii neque rite neque fideliter excubitoria militia perfunguntur, convenit tenere consuetudinem antiquitus in C Armeniorum vigiliis institutam : ut deligantur conscribanturque homines idonei, qui stipendium a militibus collatum accipiant, propter operam, quam exercitus in excubiis agendis ponere debuisset : item ut quolibet mense annonam constitutam capiant, singulisque mensibus commutentur, et itinera, quibus hostes erumpunt, recte custodiant. Sed quia ne illi quidem, ut Armenii, acceptis stipendiis et annonis, excubitoriam militiam recte administrant, oportet ex indicibus dimissis motus exercituum sciscitari, et trapezitas eligere fortes ac strenuos, quos D Armenii tasinarios vocant, iisque in matriculam conscriptis præfectos imponere, qui, extra virtutem, usum itinerum locorumque in Syria plurimum habeant : eosque sine intercapedine emittere, ut in agros hostium decurrentes terrorem vastitatemque inferant; quosdam ex hostibus, sicubi possint, deprehendant, eosque ad ducem, qui summam rerum administrat, perducant, ut ex illis adversariorum motus atque consilia cognoscat.

Armenii male excubant.

[b] Infra 126. D. τὰ τασινάκια.

Fol. 375 verso.

[c] l. κερτομεῖν s. καρποτομεῖν. Cod. suppl. κενοτομεῖν.

A

CAPUT III.

De motu hostium, et quo pacto angustiæ præoccupandæ sint.

Dux certior factus commovisse se adversarios, debet ipse quoque suas copias cogere et armare, ad limitem se conferre, peditatum omnem ea in via congregare, qua hostes erupturi sunt. Si intellexit, cum exiguis copiis adversarios prodire, properet obviam illis occurrere, eosque cum equitatu pedestribusque copiis expugnare, si has quidem conducere atque instruere potuit. Et quoniam ad angustias locaque impedita accommodatior est pedestris dimicatio, expedit hac armatura loca superiora occupata tenere, et ab utroque latere, si per naturam loci licet, peditum acies constituere. Ubi equestre prælium fieri potest, ibi equites quoque peditibus adjiciantur: ut hostes vel, hoc apparatu occupationeque angustiarum intellecto, incursionem atque impetum reprimant, vel Deo adjuvante debellentur. Ubi vero natura loci non patitur, ut ex utraque parte, sed ut ex altera duntaxat signa inferantur, item ea pars, unde licet decurrere, præoccupari debet. Ubi loci iniquitas impedimento est, quominus ex superiore fastigio armatorum fiat impetus, viaque paulatim surgens aspera est, rivisque labentibus in arctissimum cogitur, oportet aciem peditum similiter locis superioribus instruere, viam ipsam autem legionariis scutatis jaculatoribusque obsidere ac sepire: post hos qui saxa manu jaciunt, et una cum illis sagittatores ac funditores constituere: item post primam aciem alteram subsidiantem instruere; ad utrumque latus autem aciei mediam viam obtinentis jaculatores disponere, leviterque armatos ac funditores. Quod si alia itinera dicuntur esse a dextra et sinistra parte aciei viam militarem obsidentis, quæ itinera limitanei homines atrapos, hoc est tramites, vocant, oportet ea quoque pedestri manu occupare, diligenterque tueri: ne forte certiores facti hostes, viam publicam a multitudine peditum firmius teneri, in alterum e transversis tramitibus se convertant, et,

Fol. 376 recto.

[a] Cod. ἡμερῶν.

[b] Codex, προσανωφελής.

Acritæ, h. e. limitanei homines.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ γʹ.

Περὶ κινήσεως ἐχθρῶν, καὶ τοῦ προκαταληφθῆναι τὰς δυσχωρείας.

Ἀναδιδασκόμενος δὲ ὁ στρατηγὸς τὰς τῶν ἐχθρῶν κινήσεις, ὀφείλει καὶ αὐτὸς τὸν ἴδιον λαὸν ἐπισυνάγειν καὶ ἐξοπλίζειν, καὶ πρὸς τὰς ἄκρας παραγίνεσθαι, καὶ τὸ πεζικὸν ἅπαν ἐπισυνάγειν ἐπὶ τὴν ὁδὸν, καθ' ἣν ὁρμήσουσιν οἱ πολέμιοι ἐξελθεῖν. Καὶ εἰ μὲν μετ' ὀλίγης δυνάμεως τοὺς ἐχθροὺς ἐξέρχεσθαι ἀναμάθῃ, B σπευσάτω προσυπαντῆσαι αὐτοῖς, καὶ καταπολεμῆσαι μετὰ τοῦ πεζικοῦ λαοῦ, καὶ τῶν ἱππέων, εἴ γε τὸ τῶν πεζῶν στράτευμα συναγαγεῖν καὶ συστῆσαι δεδύνηται. Καὶ ἐπεὶ εἰς τὰ στενώματα καὶ τὰς δυσχωρείας ἐπιτηδειότερός ἐστιν ὁ μετὰ τῶν πεζῶν πόλεμος, δέον ἐστὶ, προκαταλαμβάνειν καὶ κατέχειν τὰ ὑψηλότερα τῶν ὀρῶν μετ' αὐτῶν, καὶ ἐξ ἀμφοτέρων μερῶν, εἴπερ ἡ θέσις τοῦ τόπου ἐστὶν ἐπιτήδειος, τὰς πεζικὰς διϊστᾷν παρατάξεις. Ἐν οἷς δὲ ἱππέων ἁρμόζει πόλεμον γίνεσθαι, συνεῖναι τοῖς πεζοῖς καὶ ἱππεῖς· ἵνα τὴν τοιαύτην παρασκευὴν καὶ C κατάσχεσιν τῶν στενωμάτων ἀκούοντες οἱ πολέμιοι, ἢ τῆς ὁρμῆς ἐπισχῶσι τὴν φορὰν, ἢ καταγωνισθῶσι Θεοῦ συνεργίᾳ. Ὅπου δὲ οὐκ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν[a] ἡ τοῦ τόπου θέσις προσβαλεῖν πόλεμον ἁρμόζει, ἀλλ' ἐξ ἑνὸς, ὁμοίως κἀκεῖνο τὸ παρέχον μέρος προκατασχεῖν δεῖ. Ἐν οἷς δὲ τὴν προσβολὴν τοῦ πολέμου ἀφ' ὑψηλοῦ βουνοῦ τὸ τοῦ τόπου ἀνεπιτήδειον γενέσθαι διακωλύει, ἀλλὰ μικρόν τι προσανωφερής[b] ἐστιν ἡ ὁδὸς καὶ τραχεῖα, ἔχουσα καὶ ῥύακας, ὡς ἐκ τούτων στενωτάτην καὶ αὐτὴν εὑρίσκεσθαι, χρὴ τὴν τῶν πεζῶν παράταξιν ὡσαύτως ἀπὸ τῶν ὑψηλοτέρων παρασκευάζειν, καὶ τὴν ὁδὸν κρατεῖν καὶ ἀποφράττειν δι' ὁπλιτῶν ἀσπιδοφόρων καὶ ἀκοντιστῶν· ὄπισθεν δὲ D τούτων τοὺς ἐκ χειρῶν λίθους βάλλοντας, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ τοξότας καὶ σφενδονίτας· καὶ μετὰ τὴν πρώτην παράταξιν καὶ δευτέραν ἑπομένην αὐτῇ παρασκευάζειν· ἑκατέρωθεν δὲ τῆς παρατάξεως τῆς φυλαττούσης τὴν μέσην ὁδὸν, ἀκοντιστὰς καθιστᾷν, ψιλούς τε, καὶ σφενδονίτας. Εἰ δὲ καὶ ἑτέρας ὁδοὺς λέγεται εἶναι δεξιᾷ καὶ εὐωνύμῳ τῆς παρατάξεως τῆς φυλαττούσης τὴν δημοσίαν ὁδὸν, ἃς οἱ ἀκρῖται ἀτραποὺς καλοῦσι, δέον καὶ ταύτας κρατεῖσθαι μετὰ πεζῶν, καὶ φυλάττεσθαι ἀκριβῶς· μή ποτε,

A μανθανόντων τῶν πολεμίων τὴν δημοσίαν ὁδὸν ἐν ἀσφαλείᾳ κρατεῖσθαι μετὰ πλήθους λαοῦ, εἰς ἑτέραν τῶν ἐκ πλαγίων ὁρμήσωσι, καὶ, εἰ μὴ καλῶς καὶ ἀσφαλῶς φυλάττηται, εὕρωσιν ἐκεῖθεν πάροδον, καὶ γενηθῶσιν ἐκ πλαγίου ἢ καὶ ἐκ νώτου τῶν παρατάξεων, καὶ περισπασμὸν καὶ φόβον τῷ Ῥωμαϊκῷ στρατῷ προξενήσωσιν. Ἀμφοτέρων δὲ ἀσφαλῶς φυλαττομένων, ἢ πρὸς μάχην τῶν πολεμίων ὁρμώντων Θεοῦ συνεργίᾳ καταισχυνθήσονται, ἢ ὀρρωδίᾳ κατασχεθέντες δι' ἄλλης ὁδοῦ, πολλῶν ἡμερῶν διάστημα ἀπεχούσης, τὴν ὁρμὴν ποιήσονται. Καὶ ὡς ἐντεῦθεν δύο κακὰ προσγενήσονται τοῖς ἐχθροῖς, καταλιποῦσι τὰ τούτων ἄπληκτα καὶ τὴν εὐθεῖαν ὁδόν[a]· ἓν μὲν, ταλαιπωρηθῆναι τῷ τῶν πολλῶν ἡμερῶν διαστήματι· ἕτερον δὲ, τὸ καὶ ἀπώλειαν αὐτοῖς ἐπάγον, τὸ αὐτοὺς μὲν δειλανδρῆσαι καὶ ἀθυμίᾳ ὑποβληθῆναι· τοὺς δὲ

B Ῥωμαίους[b] προθυμοτέρους καὶ εὐτολμοτέρους πρὸς τὸν κατ' αὐτῶν πόλεμον γενέσθαι. Οἷον δὴ καὶ ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις ἀλήστῳ τῷ Χαμβδᾷ ἐκ τρίτου παθεῖν συμβέβηκε· δίς[c] μὲν ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ ἀοιδίμου καὶ τρισμάκαρος Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου βασιλέως· ἅπαξ δ' ἐπὶ τοῦ καλοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ, τοῦ μακαρίτου υἱοῦ. Καὶ πάντες σχεδὸν τὴν τότε γενομένην πανολεθρίαν τῶν ἀρνητῶν τοῦ Χριστοῦ

C ἀκριβῶς ἐπίστανται. Ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς τῶν Ταρσέων καὶ τῆς τῶν Κιλίκων χώρας ἐν διαφόροις τόποις τῶν στενωμάτων παρὰ τῶν τότε τῆς ἄκρας προνοουμένων στρατηγῶν κατετροπώθησαν.

A si non recte ac diligenter custodiatur, transitum ibi nacti, a latere vel a tergo acierum existentes et circumfusi, terrorem exercitui Romano inferant. Contra, si ambo probe custodiuntur, adversarii vel ad dimicationem ruentes Deo obsecundante confundentur, vel in metum adducti per aliam viam, quæ multorum dierum itinere abest, incursionem facient. Unde duobus afficientur incommodis, si a castris viaque recta discesserunt: altero, quod multorum dierum itinere defatigabuntur: altero, perniciem illis allaturo, quod ipsi perturbati animos demittent, Romani contra

B alacriores fient atque audaciores ad illos impugnandos. Quod item superiori memoria exitioso Chambdano ter usu venit ut pateretur: bis memoria Constantini Porphyrogeniti, decantati terque beati Imperatoris: tertium sub optimo principe Romano, beati illius filio. Ac pæne cuncti internecionem inimicorum Christi tunc factam optime norunt. Verum exercitus Tarsensium quoque agrique Ciliciensis ab illis, qui tunc limitem curabant, in diversis angustiarum locis fusus fugatusque est.

C

Fol. 376 *verso.*

Quo pacto incommodentur hostes quando, angustiis occupatis, ad alias transire cogantur.

[a] *Hæc opinor recte in locum suum collocasse. In Codd. verba sunt hic mire turbata.*

[b] *Vocabulum* Ῥωμαίους *supplevi.*

[c] *Cod.* δίό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ δ'.

Περὶ τοῦ ποιεῖσθαι λάθρα τὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπιθέσεις, καὶ περὶ τοῦ προσυπαντᾶν τοὺς πολεμίους, πρὸς τὴν ἰδίαν ἐπαναστρέφοντας.

D

Χρὴ δὲ καὶ τοῦτο διὰ σκοποῦ καὶ μελέτης ἔχειν τὸν στρατηγὸν, καὶ πᾶσαν σπουδὴν τίθεσθαι, λάθρα καὶ ἀδοκήτως, εἰ οἷόν τε, τὰς τῶν ἐχθρῶν ἐπιθέσεις ποιεῖσθαι. Τοῦ γὰρ τοιούτου ἐπιτηδεύματος τυγχάνων ὁ στρατηγὸς, καὶ μετ' ὀλιγοστοῦ λαοῦ πολλοὺς τῶν πολεμίων καταπροπώσεται. Εἰ δὲ, ὡς ἀνωτέρω δεδήλωται, καὶ τόπου ἐπιτύχῃ ἐν τοῖς στενώμασιν, ἐκ δύο μερῶν τοῦ κατὰ τῶν ἐχθρῶν πολέμου τὸ ἐπιτήδειον ἔχοντος, ἀδιστάκτως ἔχεσθαι τοῦ πολέμου· καὶ καλῶς τάξας τὴν στρατιάν.

CAPUT IV.

Quo pacto insidiæ clam hostibus faciendæ sint, et quemadmodum adversariis occurrendum sit domum redeuntibus.

Debet illud quoque proponere sibi ac meditari dux, omnemque diligentiam adhibere, ut clam et inopinato, si fieri potest, hostes adoriatur. Etenim ejusmodi commento usus dux vel cum parvula manu multitudinem hostium fundet. Ad hæc si, ut superius demonstratum est, in angustiis locum nanciscitur, qui opportunitatem habeat ad hostes utrinque ex lateribus aggrediendos, debet sine ulla dubitatione in aciem descendere: et, copiis recte a se ordi-

Fol. 377 *recto.*

natis, ope Dei adversarios magnifice vincet. Nihilominus expeditius multo est et convenientius, potius quam occurrere hostibus in fines Romanos exituris, adoriri eos ex nostra ditione ad suam revertentes. Tunc enim ob diuturnam in agro Romano moram attenuati admodum atque afflicti erunt. Quod si casu prædarum, mancipiorum, pecudis magnam vim secum trahunt, cum ipsi tum equi defatigati prælii tempore remissiores inveniuntur, festinantque præterea ac desiderant in suos fines primo quoque tempore pervenire. Deinde, quod caput est, productione temporis copiæ Romanorum, nec solum quæ prope fauces agunt, sed etiam quæ longius absunt, cito congregantur: numeroque quantum oportet auctæ recte instrui ac parari ad bellum possunt. Et tunc potius, quemadmodum dictum est, vel interdiu vel nocte commissum cum illis prælium indubitata victoria consequetur. Quamobrem dux ab illis redeuntibus facessere nunquam debet. Contra, hostibus irrumpentibus occurrere in angustiis velle, manus conserendæ causa, minus conveniens id quidem est, atque eveniet fortasse, ut totus ad irritum cadat labor: quod non tam cito paucorum dierum spatio cogi justeque instrui peditatus potest. Accedit, quod maximi momenti est, hostes tunc, ut integros necdum armis destitutos, difficilius impugnari. Ex altera autem parte utilitatem commoditatemque habet illam, ut timidi fiant, si, quotiescunque erumpere velint, angustiæ armis teneantur, utque brevi continuas in provincias Romanas incursiones intermittant.

[a] ƒ. κατάκοποι ὄντες. Infra 132. A. κατάκοπον ὄντα.

[b] Codex, παραςάσει.

Fol. 377 verso.

A αὐτὸν λαὸν, Θεοῦ συνεργίᾳ κατὰ κράτος τοὺς πολεμίους τροπώσεται. Πλὴν κατὰ πολύ ἐστι λυσιτελέστερον καὶ ἁρμοδιώτερον, ὑπὲρ τοῦ προσυπαντᾷν τοὺς πολεμίους μέλλοντας ἐξιέναι κατὰ Ῥωμανίας, ὅτε μᾶλλον ἀπὸ τῶν ἡμετέρων χωρῶν πρὸς τὴν ἰδίαν ἐπαναστρέφουσι. Τότε γὰρ διὰ τὸ ἐπὶ πολὺ χρονοτριβῆσαι αὐτοὺς ταῖς Ῥωμαϊκαῖς χώραις, μεγάλως συντείβονται καὶ ταλαιπωροῦνται. Εἰ τύχῃ δὲ, καὶ πλῆθος πραγμάτων καὶ ἀνδραπόδων ἐπιφέρονται καὶ κτηνῶν, καὶ αὐτοί τε καὶ οἱ ἵπποι αὐτῶν κατακοπιῶντες[a], ἐν καιρῷ πολέμου ἐκλελυμένοι εὑρίσκονται, σπεύδοντες καὶ ἐπιθυμοῦντες B τάχιον τὴν ἰδίαν καταλήψεσθαι χώραν. Ἄλλως τε δὲ καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων στρατεύματα ἐν τῇ τῶν ἡμερῶν παρατάσει[b] οὐ μόνον τὰ πλησίον τῶν κλεισουρῶν τάχιον ἐπισωρεύονται, ἀλλὰ καὶ τὰ πόῤῥω τυγχάνοντα· καὶ εἰς πλῆθος ἐπισυνίστανται ἱκανὸν, καὶ καλῶς πρὸς πόλεμον ἐξαρτύονται καὶ παρασκευάζονται. Καὶ τότε μᾶλλον, καθάπερ προέφημεν, καὶ ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἐν νυκτὶ ὁ κατ' αὐτῶν πόλεμος ἀδίστακτον ἔχει τὴν νίκην. Διὸ χρὴ τὸν στρατηγὸν μηδέπω ἐν τῇ ὑποστροφῇ καταλιμπάνειν. Τὸ δὲ ἐν τῇ ἐξελεύσει τῶν πολεμίων παρασκευάζεσθαι προσυπαντᾷν αὐτοὺς πρὸς πόλεμον ἐν τοῖς στενώμασιν, ἀνεC πιτηδειότερον μέν ἐστι, καὶ εἰς μάτην ἴσως τὸν κόπον συνέβη γίνεσθαι· διὰ τὸ μὴ οὕτως συντόμως δι' ὀλίγων ἡμερῶν δύνασθαι τὸ πεζικὸν συναθροισθῆναι στράτευμα, καὶ καλῶς παρασκευασθῆναι. Ἄλλως τε δὲ καὶ οἱ πολέμιοι, ἀκμῆτες ὄντες καὶ ἀπαρόπλιστοι, δυσκαταγώνιστοι ἔσονται. Κατὰ τοῦτο δὲ τὸ ὠφέλιμον ἔχει καὶ χρήσιμον, καθὸ ἐμφόβους αὐτοὺς γίνεσθαι, ὁσάκις ἂν βουληθῶσιν ἐξελθεῖν, τῇ κατασχέσει τῶν στενωμάτων, καὶ τὴν μετ' ὀλίγον ἐκκοπεῖν κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν θεμάτων συνεχῆ ἐξέλευσιν.

CAPUT V.

De præoccupatione aquarum in angustiis.

Quibus autem locis angustiarum et faucium dux bellum instruit, si iis in locis fons est aquam eructans, eum ab exercitu occupandum curet, ut sui inde milites aquari possint. Si tenuiter manat, operam det ne turbetur, unde incommoditas necessitasque haud parva exercitui obvenire potest. Si non subest fons propinquis locis, unde potum refrigerationemque milites capiant, æstivo

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ε΄.

D Περὶ προκαταλήψεως ὑδάτων, τῶν ἐν τοῖς στενώμασιν ὄντων.

Ἐν οἷς δὲ τόποις τῶν στενωμάτων καὶ κλεισουρῶν πρὸς πόλεμον ὁ στρατηγὸς παρασκευάζεται, εἴπερ ἐν τούτοις πηγή ἐστιν ὕδωρ βρύουσα, ὑπὸ τοῦ ἰδίου λαοῦ ταύτην σπουδάσῃ κατασχεθῆναι, ὥστε τὸ ἐκεῖθεν ὕδωρ τὸν λαὸν ἀπαρύεσθαι. Εἰ δὲ τύχῃ ὀλιγοστὸν εἶναι, σπουδάσῃ μὴ ἐπιθολοῦσθαι τοῦτο, καὶ ὡς μὴ οὐ μικρὰ ἐκ τούτου λύπη τὸν λαὸν καὶ ἀνάγκη ἐπισυμβήσεται. Πηγῆς δὲ ἔγγιστα μὴ οὔσης, ἐξ ἧς τὴν πόσιν καὶ ἀναψυχὴν

ἀναψυχὴν ὁ λαὸς ἐφευρίσκῃ, καὶ μάλιστα ἐν καιρῷ θέρους, ἀσκοὺς διορισάτω ἐν ἑκάστῃ ἑκατονταρχίᾳ δέκα ἐπιφέρεσθαι, καὶ δι' αὐτῶν τὸ ὕδωρ ἐπικομίζεσθαι, καὶ ἐν ὥρᾳ τῆς μάχης εἰς πόσιν καὶ ἀναψυχὴν τοῖς ἐν τῷ πολέμῳ ἀγωνιζομένοις ἐπιχορηγεῖσθαι. Ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἐν τοῖς στενώμασι μελλόντων πρὸς πόλεμον ἐξαρτύεσθαι, ἱκανῶς εἰρήσθω. Εἰ δὲ καὶ νυκτοπόλεμον δεήσει ἐν ταῖς τοιαύταις δυσχωρίαις γενέσθαι, καὶ τοῦτο πάνυ ὠφέλιμον. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ἑτέρᾳ διηγήσει δηλώσω. Τῆς δὲ παραδρομῆς ἄρξομαι τὴν εἰσήγησιν· ἥτις ἐπωφελὴς καὶ ἀναγκαία τυγχάνουσα, δι' ὀλίγου καὶ εὐαριθμήτου λαοῦ πολλὰ τῶν πολεμίων πλήθη ἀπρακτεῖν παρασκευάζει, Θεοῦ δὲ νεύσει ὡς τὰ πολλὰ καὶ καταγωνίζεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ϛʹ.

Περὶ παραδρομῆς τῶν μονοκούρσων, καὶ στοχασμοῦ τῆς τοῦ λαοῦ αὐτῶν ποσότητος.

Τὰ τῶν πολεμίων κοῦρσα τὰ λεγόμενα μονόκουρσα ἀπὸ τῆς ἰδίας χώρας ἐξερχόμενα, πεζῶν ἄνευ, ἔθος αὐτοῖς σπουδῇ τὴν πορείαν ποιεῖσθαι, καὶ μηδαμοῦ ἀπληκεύοντας τὴν ὅλην νύκτα διαβιβάζειν· ἀλλὰ πρὸς μικρὸν τοὺς ἵππους διαναπαύειν, πρὸς τὸ τὰς ταγὰς καὶ μόνον τούτοις ἀποδοῦναι. Ὡς ἐπίπαν γὰρ τὰ μονόκουρσα μετ' ὀλιγοστοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ λαοῦ τὴν ἐξέλευσιν ποιοῦνται. Σπεύδουσι δὲ τάχιστα καταλαβεῖν, ἐν οἷς χωρίοις τὴν ἐπίθεσιν καὶ ἐκδρομὴν ἐβουλεύσαντο ποιῆσαι. Τοῦ οὖν στρατηγοῦ παρά τε τῶν καμινοβιγλίων καὶ τῶν βιγλατόρων τὴν τούτων ἐξέλευσιν ἀναμανθάνοντος, σπουδῇ πολλῇ τὰ ἐν ταῖς ἄκραις καταλαμβανέτω χωρία, προαποστέλλων τουρμάρχην εἴτε ἕτερον ἄρχοντα, τῶν ἐμπειροτάτων καὶ χρησίμων, μετὰ ἐκλεκτῶν ἀρχόντων[a] καὶ καλοϊππαράτων, τοῦ προσυπαντῆσαι, καὶ μετὰ ἐμπειρίας τούτους θεάσασθαι, καὶ παραμεῖναι, καὶ τῷ στρατηγῷ καταμηνύειν ἐν ᾧ τόπῳ κατέλαβον, εἰ δυνατὸν διασκοπεῖν, καὶ τὴν τοῦ λαοῦ αὐτῶν ποσότητα. Οὐ μόνον γὰρ ἀπὸ τῆς θέας δυνατόν ἐστιν ἀριθμῆσαι αὐτοὺς καὶ καταστοχάσασθαι, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς τούτων ὁπλῆς. Πλῆθος γὰρ χόρτου ἐρημίαις ὑπάρχον, καὶ τοῖς ποσὶ τῶν ἀλόγων καταπατούμενον, οἱ τῶν ἀνδρῶν ἐμπειρότατοι δύνανται ἐκ τούτου τὴν τοῦ λαοῦ ποσότητα, εἰ καὶ μὴ ἀκριβῶς, κατα-

A præsertim tempore, jubeat in qualibet centuria utres esse decem, quibus portetur aqua, temporeque pugnæ iis qui in acie versantur, potus refrigeriique causa distribuatur. Verum de iis, quæ in angustiis constitui dimicandi causa debent, hæc sufficiant. Quod si etiam noctu in ejusmodi locis impeditis manum conserere oporteat, ea ipsa utilia admodum esse poterunt. Verum de dimicatione nocturna exponam alio capite. Nunc qua ratione consectari hostes debeas, dicere ordiar: quæ ratio ut perutilis ac necessaria est, ita efficit, B ut parvula infirmaque objecta manu ingens hostium multitudo non modo nihil proficiat, sed etiam plerumque Dei numine fundatur fugeturque.

Fol. 378 recto.

CAPUT VI.

De consectando equestri agmine, quod prædatum incurrat, et quo pacto numerum militum ejus inire possis.

Monocursa quid.

PRÆDATORIA agmina hostium, quæ monocursa vocantur et absque peditatu C e suis finibus erumpunt, itinere confestim facto nusquam considere totaque nocte continenter ire consueverunt: jumentis tantum requietis concedentia, quantum satis sit ad pabulum illis dandum. Nam omnino monocursa cum paucis admodum sed delectis equitibus existunt. Contendunt autem, ut ad vicos, quo impressionem impetumque facere constituerunt, primo quoque tempore perveniant. Dux, per custodias itinerum excubitoresque de eorum irruptione certior factus, magna diligentia ad vicos limitaneos sese conferat, præmisso turmarcha aut aliquo præfecto, D ex peritissimis et probatis, qui præpositos delectos bonisque equis instructos secum habeat, ut obviam illis progressus ex usu militari eos consideret, juxtaque manens duci renunciet, cum quem locum ceperint, tum, si dispicere id quoque potest, eorum multitudo quanta sit. Non solum enim ex visu numerum eorum inire atque æstimare licet, verum etiam ex impressis ungularum vestigiis. Nam cum vis herbæ in solitudinibus sit, pedibusque jumentorum conculcetur, homines valde exercitati copiarum numerum, etiamsi non

[a] f. στρατιωτῶν.

Fol. 378 verso.

accurate, intelligere possunt: item ex fluminum trajectionibus: tum accuratius etiam ex eorum mansionibus, postquam inde moverunt. Dux autem, cognito prædatorum hostilium adventu, vicos, quo irrupturi sint, suspicans, propius ad hos accedat: locoque idoneo cum manu sua abditus, si a stationibus equitum quoquoversus dimissis admonetur, hostesque egressi atque dissipati conspiciuntur, in dispersos erumpat, illosque invadens nullo negotio expugnabit. Sin autem accidit, ut ex agricolis aliquot à se captis antequam egrediantur, ducem et venisse et occupasse vicos intelligant, ideoque non audeant excurrere, infecta re raptim se domum recipient, nihil præter laborem, lassitudinem, ærumnas consecuti.

A στοχάσασθαι· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τοῖς τῶν ποταμῶν περάμασιν· ἀκριβέστερον δὲ καὶ ἀπὸ τῶν τούτων ἀπληκτῶν, ἡνίκα ἐκεῖθεν ἀπαίρουσιν. Ὁ δὲ στρατηγὸς, τοῦ κούρσου τῶν πολεμίων τὴν ἄφιξιν ἀναμανθάνων, καὶ τῶν χωρίων, ἐν οἷς τὰς ἐκδρομὰς ποιήσασθαι μέλλουσι, στοχασάμενος, πλησίον τούτων γινέσθω· καὶ ἐν ἐπιτηδείῳ τόπῳ ἑαυτὸν ἀποκρύψας μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, βίγλας τε καβαλλαρίων πανταχοῦ ἀποστείλας, ἡνίκα περὶ αὐτῶν καταμηνυθείη, καὶ θεαθῶσιν ἐξελαύνοντες καὶ διασκορπιζόμενοι, ἐξέλθῃ εἰς τὸ σκόρπισμα, καὶ τούτοις ἐντυγχάνων ἀπόνως αὐτοὺς καταγωνίσεται. Εἰ δὲ συμβῇ τινὰς τῶν B χωριτῶν κρατηθῆναι παρ' αὐτῶν πρὸ τοῦ ἐξελάσαι, καὶ ἀναμαθεῖν τήν τε τοῦ στρατηγοῦ παρουσίαν καὶ τὴν τῶν χωρίων ἐπέλευσιν, καὶ οὐ θαῤῥήσουσιν ἐξελάσαι, ἄπρακτοι σπουδαίως πρὸς τὴν ἰδίαν ὑποστρέψουσι χώραν, μόνον τὸν κόπον[a] καὶ τὴν συντριβὴν καὶ ταλαιπωρίαν ὑποστάντες.

[a] Codd. σκοπόν.

CAPUT VII.

De contractione et motu exercitus: et de eo, ut mercatoribus permittatur, intrare hostium fines, ac speculari.

ΚΕΦΑ'ΛΑΙΟΝ ζ'.

C **Περὶ συναθροίσεως καὶ κινήσεως φοσσάτου· καὶ περὶ τοῦ παραχωρεῖν τοὺς πραγματευτὰς εἰσέρχεσθαι καὶ κατασκοπεῖν.**

Arabes quo mense incurrebant sæc. x in fines Romanos.

Fol. 379 *recto.*

Si audis instrui et moveri magnum exercitum, quo plerumque tempore amplæ copiæ congregari solent, hoc est mense Augusto: ea enim tempestate ex Ægypto, Palæstina, Phœnicia, Cœlesyria, catervæ hominum in Ciliciam finesque Antiochiæ, circa Alepum, emergebant, et assumtis Arabibus mense Septembri in Romanos faciebant incursionem: eo, inquam, tempore, quo exercitus hostilis coiturus est, expedit crebrius cursores sive tasinacia, indicesque plurimos ex proborum atque fidelium numero, emittere. Item mercatoribus potestatem facere introeundi: cum amiris, qui oppidis fines nostros adjacentibus præsunt, amicitiam contrahere: scribere ad illos, homines cum donis mittere: ut his variis actionibus cum consilia atque cogitationes hostium, tum numerum copiarum equestrium et pedestrium quæ cogantur, præfectosque earum, et in quas provincias incursionem facere instituerint, plane dux perdiscat. Ita certior factus

Παρασκευὴν δὲ καὶ κίνησιν μεγάλου φοσσάτου ἀκούων, ἐν ᾧ καιρῷ μάλιστα εἴωθε τὰ μεγάλα συναθροίζεσθαι φοσσάτα, ἤγουν τῷ Αὐγούστῳ μηνί· ἐν γὰρ τῷ τοιούτῳ καιρῷ ἀπό τε Αἰγύπτου, Παλαιστίνης τε καὶ Φοινίκης, καὶ τῆς Κοίλης Συρίας, πλήθη ἀνήρχοντο ἐν Κιλικίᾳ, καὶ ἐν ταῖς χώραις Ἀντιοχείας, τοῦ Χάλεπε, καὶ προσλαμβάνοντες καὶ Ἄραβας τῷ Σεπτεμβρίῳ μηνὶ τὴν κατὰ Ῥωμαίων ἐποιοῦντο ἐξέλευσιν· ἐν τῷ τοιούτῳ τοίνυν καιρῷ, ὅτε ἡ D συνάθροισις τοῦ φοσσάτου τῶν πολεμίων μέλλει γίνεσθαι, συνεχέστερον[b] τοὺς τραπεζίτας ἀποστέλλειν, ἤτοι τὰ τασινάκια, καὶ κατασκόπους πλείστους τῶν χρησίμων καὶ πιστῶν. Παραχωρεῖν δὲ καὶ πραγματευτὰς εἰσέρχεσθαι· προσποιεῖσθαι δὲ καὶ φιλίαν πρὸς τοὺς κρατοῦντας ἀμηράδας τῶν ταῖς ἄκραις ἡμῶν παρακειμένων κάστρων· καὶ γράφειν πρὸς αὐτοὺς, καὶ ἀνθρώποις μετὰ κανισκίων ἀποστέλλειν· ὅπως διὰ τῆς πολυειδοῦς ταύτης πολυπραγμοσύνης δυνηθῇ σαφῶς ἀναδιδάσκεσθαι τὰς τῶν πολεμίων βουλὰς καὶ μελέτας, καὶ τὰ πλήθη τῶν ἐπισωρευο-

[b] Codd. συνεχέστερον.

μένων φωσάτων ἱππέων τε καὶ πεζῶν, καὶ τοὺς τούτων ἀρχηγοὺς, καὶ ἐν ποίαις χώραις τὴν ἐπέλευσιν ποιεῖν βούλονται. Καταμηνυόμενος δὲ τὴν τοῦ φωσάτου ἀποκίνησιν, καὶ διὰ ποίας ὁδοῦ τὴν ἐξέλευσιν κατὰ Ῥωμανίας ποιεῖσθαι μέλλει, ἐπισυνάγειν ἅπαντα τὰ στρατεύματα, καὶ πρὸς τὰς ἄκρας παραγίνεσθαι, ἀποστέλλειν δὲ[a] τουρμάρχην ἐμπειρότατον, εἴτε ἕτερόν τινα τῶν μεγάλων καὶ χρησίμων ἀρχόντων, μετὰ ἱππέων ἐπιλέκτων προσυπαντῆσαι τοῖς πολεμίοις πρὸ τοῦ τὴν εἰσβολὴν εἰς τὰς ἡμῶν χώρας ποιήσασθαι· ἵνα καὶ ἐπακολουθῶσιν αὐτοῖς, καὶ παραμένωσι, καὶ τὰς ἀποκινήσεις αὐτῶν τῷ στρατηγῷ καταμηνύωσιν.

A cum de motu exercitus, tum de itinere, quo in fines populi Romani irrupturus est, debet coactis omnibus copiis ad limitem progredi, et sive turmarcham peritissimum, sive aliquem ex magnis probatisque præfectis præmittere, qui cum equitibus delectis hostibus occurrat, antequam irruptionem in provincias nostras fecerint : ut et insequantur illos, et speculentur, et motus illorum duci renuncient.

[a] *f.* τι.

B

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ή.

Περὶ παραμονῆς φωσάτου, καὶ ἀκολουθήσεως.

Ἡ δὲ παραμονὴ αὐτῶν οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι. Τοῦ στρατηγοῦ μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ ἐν ἐπιτηδείῳ καὶ ὀχυρῷ τόπῳ παρατρέχοντος, καὶ τῶν χωρίων διὰ τῶν ἐκσπηλατόρων φυγαδευομένων ἐν τοῖς κάστροις, ἢ, μὴ ὄντων κάστρων, ἐν ὄρεσιν ὑψηλοῖς καὶ ὀχυρωτάτοις καὶ ἀνεπιβουλεύτοις, ὁμοίως καὶ πάντα τὰ κτήνη αὐτῶν· δέον ἀποστέλλειν καὶ τὸν ὀφείλοντα παραμένειν ἀπὸ δευτέρας ὥρας ἢ καὶ τρίτης τῆς ἡμέρας. Καὶ εὐχὴν λαμβάνοντας[b] τοῦ στρατηγοῦ, ἀναλαμβάνεσθαι τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ τοὺς παρασυρτάτους, καὶ ὁρμᾷν πρὸς τὴν ὁδὸν, καθ' ἣν οἱ πολέμιοι διέρχονται, τὴν ἀποσκευὴν αὐτοῦ καὶ τοὺς παρασπαράτους καταλιμπάνων μετὰ τοῦ στρατηγοῦ, μηδὲν ἄλλο ἐπιφερομένους ἢ μιᾶς ἡμέρας τροφὴν, καὶ αὐτὴν μετὰ ἐνδείας, ἄρτους μόνους καὶ τυρὸν, ἢ καὶ τάριχα, καὶ τὰς τῶν ἵππων καὶ ἡμιόνων ταγάς. Εἰς χωρίον δὲ ἀπληκεύων, τάς τε χρείας καὶ τὴν τῶν ἀλόγων τροφὴν ἐφευρίσκων, διαναπαυσάτω ἐκεῖσε τὸν λαὸν αὐτοῦ καὶ τὸν[c] ἵππον, ἕως ὥρας ἐννάτης τῆς ἡμέρας, βίγλας κρατῶν ἐν ὑψηλοτέροις τόποις. Καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ τοῦ λαοῦ ἀρχηγὸς, ἐν περιωπῇ ὑψηλοτάτῃ ἀνερχόμενος, ἀποσκοπεῖν ὀφείλει καὶ βλέπειν κονιορτοὺς τῶν πολεμίων καὶ καπνούς· καὶ ὡς ἐκ τούτου κατανοεῖν καὶ στοχάζεσθαι, ἐν οἷς διέρχονται καὶ ἀπληκεῦσαι μέλλουσιν. Ὑπὸ γὰρ τῶν ἐμπείρων ἀνδρῶν καὶ οἱ τόποι, ἐφ' οἷς προσήκει ἄπληκτα γίνεσθαι, διαγινώσκονται. Ἡνίκα δὲ αἴσθωνται[d] τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ηὐλίσαντο οἱ πολέμιοι, παραυτίκα δηλῶσι

CAPUT VIII.

De ratione observandi atque insequendi exercitum.

Fol. 379 *verso.*

OBSERVANDI hi sunt hunc in modum. Dum dux cum omnibus copiis per locum opportunum ac munitum juxta iter facit, pagani autem cum omnibus suis pecoribus intra oppida, aut,
C si nulla oppida subsunt, in montes editissimos et munitissimos eosdemque insidiis minus obnoxios, ab expilatoribus compelluntur : item eum, qui lateri hostium adhæreat, circa horam diei alteram vel tertiam emitti oportet. Is accepta benedictione ducis, postquam assumsit catervam suam atque equisones, conferat se ad viam, qua hostes transeunt : impedimenta sua et agasones apud ducem relinquat, neque quicquam secum ferat præter unius diei cibaria, atque ea angusta, buccellatum duntaxat et caseum, aut salsamenta, et equorum ac mulorum pabula. Si in
D vicum pervenit, ubi victum jumentorumque pabulationes inveniat, reficiat ibi milites et equos usque ad horam nonam diei, stationibus per loca editiora dispositis. Ipse agminis præfectus, altissima specula conscensa, observare aucuparique debet pulveres hostium et fumos : unde colligat æstimationemque faciat, qua transeant et consessuri sint. Etenim a peritis hominibus loca quoque, ubi castra fieri expediat, internoscuntur. Ubi intellexerint quo loco adversarii constiterunt, evestigio hac de re ducem certiorem faciant. Is cum suo

Fol. 380 *recto.*

[b] *Forte,* λαμβάνοντα. *De voce* λαβεῖν εὐχὴν *Ducang. Glossar. I.* 451. *C.*

[c] *f.* τὴν.

[d] *Cod.* ἔσονται.

exercitu, loricis et sagis (epanoclibana vocant), quæ oportet non candida esse, instructo, ita ut unusquisque proprium telum in manibus habeat, iter ingrediatur. Sole ad obitum vergente, quando prædatores hostium castris egressi, simulque præsidia eorum tuendorum causa disposita, ad tentoria revertuntur, ille quoque sequi et ad castra hostium adventare debet. Iter autem cum cautione, attentione diligenti, ac latenter faciat : seque abdat, ne ab adversariis conspiciatur. Nox postquam venit, accedat ad castra : ac si in loco, ubi consederunt hostes, ab uno latere, vel etiam a duobus, tumulus editus castris imminet, facile sane observationem illo in loco peragent. Nam duo milites aut tres, descendentes ex equis, et pedibus in tumulum evadentes, ubi ad castra appropinquaverint, ex editis illis naturaque munitis collibus, quo ascensus facilis nullus hostibus patet, cum videre castra poterunt, tum audire voces hominum, equorumque et mulorum hinnitus. Dimittat item alias quatuor quadrigas, quæ in equis ipsæ quoque ab utroque latere castrorum, quælibet seorsum, agant : ut eodem modo hinnitus equorum ac mulorum fremitumque multitudinis exaudire queant. Quod si in loco castrorum ejusmodi natura munitus tumulus non est, nihilominus debes quatuor quadrigas mittere, quæ ad utrumque latus exercitus hostilis silentio stent, et signa sibi inter se dent conventa receptus, si opus est, aut sibilo, aut verbo et vocatu. Easdemque oportet, vel bis nocte, vel semel, aliis permutare, ut cum illæ tum equi earum requiescant : ipsum item turmarcham, aut aliquem præfectum, ad earum immutationem venire, inspicere, ubi et qua ratione stationem agant, et postquam succedentes apposite locaverit, ad eum locum reverti, ubi prius stetisset. Si strepitus exauditur motum prædatorum significans, quatuor quadrigæ paululum pedem referant, ita tamen, ut longius ne discedant: ad turmarcham profectionem hostium nuncient. Is ducem certiorem faciat, qua via impetum fecerint, et qua hora: ut dux, tempore et hora profectionis eorum cognita, conjecturam facere possit, ad quos vicos usque ad mane perventuri sint. Milites a turmarcha missi, quocunque hic loco pernoctat, ibi duci

Quomodo noctem agere debent speculatores.

Fol. 380 *verso*.

[a] *Codd.* σύςημα· *sed vid. Ducang. Glossar. verbo* Σύσσημον.

A τῷ στρατηγῷ περὶ τούτου. Κἀκεῖνος μετὰ τοῦ ἰδίου στρατοῦ θώρακας ἀμπεχομένου καὶ τὰ λεγόμενα ἐπανωκλίβανα μὴ λευκὰ ὄντα, ἐπὶ χεῖρας ἕκαστος τὸ μεταχειριζόμενον ὅπλον κατέχων, τὴν ὁδοιπορίαν ποιείτω. Τοῦ δὲ ἡλίου ὑποκλίναντος, καὶ τῶν εἰς λείαν ἐκ τοῦ φωσσάτου ἐξερχομένων πολεμίων ἀποστρεφόντων πρὸς τὰς σκηνὰς αὐτῶν, καὶ τὰ φοῦλκα τούτοις φυλάττοντα, τότε συνεισέρχεσθαι καὶ αὐτὸν καὶ πλησιάζειν τῷ τῶν ἐχθρῶν φωσσάτῳ. Μετὰ σκοποῦ δὲ ὁδοιπορείτω καὶ προσοχῆς ἀκριβοῦς, καὶ λαθραίως· καὶ ἑαυτὸν ἀποκρυπτέτω, τοῦ μὴ θεαθῆναι παρὰ τῶν πολεμίων. Νυκτὸς δ' B ἤδη καταλαμβανούσης, πλησίον γενέσθω τοῦ ἀπλήκτου· καὶ εἰ μέν ἐστι βουνὸς ὑψηλὸς, ἐν ᾧ ηὐλίσθησαν οἱ πολέμιοι, ἐξ ἑνὸς μέρους ἢ καὶ ἐκ δύο πλησίον τοῦ ἀπλήκτου αὐτῶν, ἀπόνως τὴν παραμονὴν ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ φυλάξουσιν. Ἀποβάντες γὰρ τῶν ἵππων καὶ πεζῆ ἐν τῷ βουνῷ ἀνερχόμενοι ἄνδρες δύο τῷ ἀριθμῷ ἢ καὶ τρεῖς, καὶ πλησιάζοντες τῷ ἀπλήκτῳ, ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν ἐκείνων καὶ ὀχυρωτάτων βουνῶν, τῶν μὴ δυναμένων ἄνοδον εὐχερῆ παρέχειν τοῖς πολεμίοις, ὁρᾷν τὸ φωσσάτον, καὶ τὰς φωνὰς τοῦ λαοῦ ἐνωτίζεσθαι, καὶ τοὺς τῶν ἵππων καὶ ἡμιόνων χρεμετισμοὺς. C Ἀποστέλλειν δὲ καὶ ἕτερα τέσσαρα τετράδια ἵστασθαι ἐφίππους καὶ αὐτοὺς ἔνθεν κἀκεῖθεν τοῦ φωσσάτου, ἀπ' ἀλλήλων διακεχωρισμένα· ὥστε καὶ αὐτοὺς ἀκούειν τοὺς χρεμετισμοὺς τῶν ἵππων καὶ ἡμιόνων, καὶ τὴν τοῦ λαοῦ ὀχλαγωγίαν. Εἰ δὲ ἐν τῷ τοῦ ἀπλήκτου τόπῳ τοιοῦτος ὀχυρώτατος βουνὸς οὐκ ἔστι, καὶ ὡσαύτως τέσσαρα τετράδια ἀποστέλλεσθαι, τοῦ ἔνθεν κἀκεῖθεν τοῦ φωσσάτου ἡσύχως ἵστασθαι, καὶ σύσσημα[a] παρέχειν ἀλλήλοις σημαντικὰ ὑποχωρήσεως, εἴγε δεήσοι, εἴτε διὰ συριγμοῦ, εἴτε διὰ λόγου καὶ ἐπιλαλιᾶς. Ὑπαλλάττεσθαι δὲ αὐτοὺς παρ' ἑτέρων, εἴτε δεύτερον τῇ νυκτὶ, ἢ καὶ ἅπαξ, πρὸς τὸ καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἵππους D αὐτῶν διαναπαύεσθαι. Ἀπέρχεσθαι δὲ τὸν τουρμάρχην, εἴτε ἑτέραν τινὰ κεφαλὴν, εἰς τὴν τούτων ἀπαλλαγὴν, καὶ ἐπιβλέπειν, ποῦ καὶ πῶς ἵστανται, καὶ τοὺς ἀντ' ἐκείνων πάλιν καλῶς ἐφιστῶν ὑποστρέφειν ἐν ᾧ καὶ ἵστατο πρότερον. Ταραχῆς δὲ ἐξακουομένης κίνησιν δηλούσης τοῦ κούρσου, τὰ τέσσαρα τετράδια μικρὸν ἀναποδιζέτωσαν, μὴ μέντοι δὲ μακρόθεν γινέσθωσαν· τῷ δὲ τουρμάρχῃ μηνυέτωσαν τὴν τῶν πολεμίων ἀποκίνησιν. Αὐτὸς δὲ μηνυέτω τῷ στρατηγῷ, δι' οἵας ὁδοῦ τὴν ὁρμὴν ἐποιήσαντο, καὶ ἐν οἵᾳ ὥρᾳ· ἵνα τὸν καιρὸν καὶ τὴν ὥραν τῆς ἀποκινήσεως

κινήσεως αὐτῶν ἀναμανθάνων ὁ στρατηγὸς δύνηται στοχάσασθαι, ἐν οἵοις χωρίοις καταλάβωσιν ἄχει πρωΐας. Οἱ δὲ ἀποστελλόμενοι παρὰ τοῦ τουρμάρχου καταμηνύσαι τῷ στρατηγῷ, ἐν ᾧ τόπῳ ὁ στρατηγὸς ηὐλίζετο, τὴν τοῦ κούρσου ἀποκίνησιν. Ἐπὰν δ᾽ οὐχ εὑρήσωσιν ἐκεῖσε αὐτὸν, ἀλλ᾽ ὑποδοχαείους[a] τοὺς παρ᾽ αὐτοῦ καταλειφθέντας, δέον ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ γενομένους φωνῆσαι· τοὺς δὲ ὑποδοχαείους ἀκριβῶς διασκοπουμένους, ἡνίκα τῆς φωνῆς αἴσθωνται, ἑνωθῆναι, καὶ διὰ τάχους τῷ στρατηγῷ τούτους προσάξαι, εἴτε εἰς ἑτέρους πάλιν ἀγαγεῖν ὑποδοχαείους, τοῦ στρατηγοῦ ἴσως πάλιν μετακινήσαντος[b]. Χρὴ γὰρ αὐτὸν, εἴτε ἅπαξ, εἴτε καὶ δὶς, ἐν νυκτὶ μεταπληκεύειν διὰ πολλὴν ἀσφάλειαν, πρὸς τὸ μὴ ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐνεδρευθῆναι, ἔχειν δὲ αὐτὸν καὶ βίγλας διπλᾶς, εἰς φυλακὴν αὐτοῦ ἀσφαλεῖς.

A nuncient, prædatores profectos esse. Quem si non ipsum eo in loco deprehendunt, verum susceptores ab illo relictos, oportet ut advenientes vocem mittant: susceptores, re diligenter explorata voceque agnita, se illis conjungere, eosque celeriter vel ad ducem, vel ad alios susceptores perducere, si denuo inter hæc locum dux mutaverit. Oportet enim illum, majoris securitatis causa, ne ab adversariis circumveniatur, sive semel sive bis noctu alio transgredi, excubiasque habere duplices et firmas ad ipsum custodiendum. B

[a] *De hac voce vid. Ducang. Glossar. col. 1644.*

Fol. 381 *recto.*

[b] *Codd.* μὴ κινήσαντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ θ΄.

Περὶ τῆς κινήσεως τοῦ κούρσου, καὶ ἀκολουθήσεως.

Τοῦ στρατηγοῦ τοίνυν τὴν κίνησιν τοῦ κούρσου ἀναμανθάνοντος, παραυτίκα καὶ ἕτερον ἄρχοντα μεθ᾽ ἱππέων ἐκλεκτῶν, ὑποτασσόμενον τῷ τουρμάρχῃ τῷ ἀκολουθοῦντι τῷ κούρσῳ, ἀποστέλλειν πρὸς αὐτόν· ἔχων μεθ᾽ ἑαυτοῦ ὁ ἀποστελλόμενος ἕνα τῶν παρὰ τοῦ τουρμάρχου πεμφθέντων, καταμηνύσαι τὴν τοῦ κούρσου κίνησιν τῷ στρατηγῷ, τοῦ παρ᾽ αὐτοῦ ὁδηγηθῆναι εἰς τὸ εὐχερῶς ἑνωθῆναι. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς ὄπισθεν τοῦ ἀποστελλομένου ἄρχοντος ἀποκινησάτω μετὰ τοῦ ὑπ᾽ αὐτὸν λαοῦ, καὶ σπευσάτω καταλαβεῖν τὸν τουρμάρχην· ὅπως ὄπισθεν καὶ αὐτὸς τοῦ τουρμάρχου τῷ κούρσῳ τῶν πολεμίων ἀκολουθῇ. Ἡ γὰρ ἀκριβὴς καὶ ἄπταιστος ἀκολούθησις ἐκ τῶν ὄπισθεν τῶν πολεμίων ὀφείλει γίνεσθαι, κατὰ τὰ ἐκείνων ἔνιχνα καὶ τὴν ὁδοιπορείαν. Ὁ δὲ τουρμάρχης κατὰ τὸ κοῦρσον τῶν πολεμίων ἀποκινήσῃ τρία ζευκτὰ, ἐμπείρους καὶ ἐπιτηδείους ἄνδρας ἀναλαμβανόμενος, παραγίνεσθαι[c] τῇ ὁδῷ τῶν πολεμίων· καὶ τυπώσας τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον καὶ τρίτον ζευκτὸν, πῶς ὀφείλουσι περιπατεῖν καὶ τοῖς πολεμίοις κατακολουθεῖν, ὑποστρεφέσθω πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. Τὸ δὲ πρῶτον[d] ζευκτὸν πλησίον τῶν πολεμίων περιπατείτω, ἀκοῦον καὶ τὴν τοῦ λαοῦ ὀχλαγωγίαν, καὶ τοὺς χρεμετισμοὺς τῶν ἵππων. Τὸ δὲ δεύτερον,

CAPUT IX.

De motu manus prædatoriæ, et de insecutione.

Dux certior factus prædatores egres- C sos esse, evestigio alterum præfectum cum equitibus delectis, qui turmarchæ prædatores insequenti subsit, ad eum mittat: qui mittitur, secum habeat unum de illis, qui a turmarcha venerunt ad prædatorum profectionem duci significandam, a quo ducatur, ut facilius se conjungere turmarchæ queat. Ipse dux, cum suis copiis a tergo præfecti præmissi iter ingressus, ad turmarcham pervenire properet: ut ipse quoque, turmarcha antecedente, prædatores hostium insequatur. Diligens enim erratique expers insecutio a tergo hostium debet fieri, secundum vestigia atque itum D eorum. Turmarcha autem versus agmen adversariorum tria paria, peritis atque idoneis viris delectis, promoveat, quæ in viam hostium se committant: et edocto primo et secundo et tertio pari, quo pacto ambulare hostesque insequi debeant, ad suum agmen redeat. Primum itaque par, prope hostes iter faciens, fremitum multitudinis auscultet, et hinnitum equorum. Secundum par, excipiens primum, ita incedat, ut cum conspicere antegrediens, tum conspici ab illo possit: neque magis appropinquet, neque remanens visui se subtrahat. Post

[c] *Vel, ob imperativum* ὑποστρεφέσθω, *f.* Ὁ δὲ τουρμάρχης, ἡνίκα τὸ κ. τ. π. ἀ., τρία ζευκτὰ, ἐμπ. κ. ἐ. ἄ., ἀναλαμβανόμενος, παραγινέσθω.

[d] Fol. 381 *verso.*

tria paria tres quadrigas constituet, ita ut a prima quadriga tertium par, a secunda quadriga similiter prima conspici possit. Tertia quadriga, secundam subsequens, sex habere homines debet: ut eorum duo quæ renunciantur ab aliquo pari, referre turmarchæ possint, turmarcha duci. Et si concitatius ire incipiunt hostes, debet primum par renunciare de hac re: ut et turmarcha et dux contentius ipsi quoque ambulent, neque longius se ab hostibus removeant. Si hostes denuo remissius ingrediuntur, item turmarcha atque dux lentius procedant: ut neque nimis appropinquantes agnoscantur, nec longius progressi neque subsequentium statum internoscere, nec internosci ab illis possint: quod calamitatem singularem affert. Præsertim autem subsistentibus adversariis, ad pabulum equis dandum, dux hac de re certior factus itidem, pabuli dandi causa, loco opportuno subsistat, excubiasque externas dimittat ad se custodiendum. Ubi cognovit hostes denuo movisse, ipse quoque evestigio exiens insequatur, ita ut utroqueversum tricenos equites dimittat: neque longius tamen, sed tam propinque, ut agminis ejus voces exaudire queant. A tergo præfectum habeat cum equitibus insequentem, quos saca vocant. Magno autem ab hostibus intervallo dux iter faciat, omni diligentia adhibita, ne animadvertant, se a tergo ipsos sequi: item caute ingrediatur, et qui proxime hostem insequantur accurate dispicere jubeat, ne forte quasdam insidias hostes reliquerint, ad insequentes ipsumque ducem circumveniendum. Quod in Tarsensibus sæpe usu venit. Etenim turmarcha illos insequens cum parum diligenter rivos ante se locaque quæ armatos celare possent explorasset, de improviso in illorum insidias inciderunt nostri. Quamobrem solertia atque diligentia magna ei qui insequitur opus est, ne ejusmodi quid accidat. Ante quam diluxerit ducem oportet, ubi jam cognovit quos in agros vicosve excursuri hostes sint, ad dextram lævamve eorum se deflectere, qua locum magis natura munitum conspicatur. Et citatum agmen ad latus eorum detorquens, ante quam dilucescat, sicuti diximus, ne animadverso pulvere hostes ducem adesse intelligant, loco munito occupato suam ibi manum abdat. Inde cum

Fol. 382 recto.

Arabum Tarsensium consuetudo in itinere faciendo.

[a] f. ἐπειδὴ ἔγνω.

A τὸ τοῦ πρώτου ἀκόλουθον, ὁδοιπορείτω, ὅσον δύναται ὁρᾷν τὸ ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ ὁρᾶσθαι ὑπ' αὐτοῦ· καὶ μήτε πλησίον γίνεσθαι, μήτε μακρύνεσθαι, ὥστε μὴ ὁρᾶσθαι. Τρία δὲ τετράδια ὄπισθεν τῶν τριῶν ζευκτῶν ἀποκαταστήσει, ὁρῶν τὸ πρῶτον τετράδιον τὸ τρίτον ζευκτὸν τὸ δὲ δεύτερον τετράδιον ὡσαύτως ὁρῶν τὸ πρῶτον. Τὸ δὲ τρίτον τετράδιον, τὸ ἀκόλουθον τοῦ δευτέρου, ἓξ ἐχέτω ἄνδρας· ἵνα οἱ ἓξ αὐτῶν δύο τὰ ὑπὸ ζευκτοῦ μηνυόμενα ἀποκομίζωσι τῷ τουρμάρχῃ, ὁ δὲ τουρμάρχης τῷ στρατηγῷ. Ἐὰν γὰρ ὀξύτερον βαδίζωσιν οἱ πολέμιοι, ὀφείλει μηνύειν τὸ πρῶτον ζευκτὸν περὶ B τούτου· ἵνα καὶ ὁ τουρμάρχης καὶ ὁ στρατηγὸς ὀξύτερον καὶ αὐτοὶ βαδίζωσι, καὶ μὴ ἐπὶ πολὺ μακρύνωσι τῶν πολεμίων. Εἰ δὲ σχολαίτερον πάλιν βαδίζουσιν οἱ πολέμιοι, καὶ ὁ τουρμάρχης καὶ ὁ στρατηγὸς ὡσαύτως σχολαίτερον περιπατείτωσαν· ἵνα μήτε πλησίον γινόμενοι διαγινώσκωνται, μήτε μακρυνόμενοι οὔτε τὴν τῶν ἐπακολουθούντων διοίκησιν ἐπιγινώσκωσιν, οὔτε παρ' ἐκείνων ἐπιγινώσκωνται· ὅπερ οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐπάγει βλάβην. Ἄλλως τε δὲ καὶ τῶν πολεμίων ἀπληκευόντων πρὸς τὸ ταγίσαι τοὺς ἵππους, καὶ περὶ τούτου καταμηνυόμενος ὁ στρατηγὸς, καὶ αὐτὸς ἐν ἐπιτηδείῳ τόπῳ ἀπλη- C κευέτω πρὸς τὸ τοὺς ἵππους ταγίσαι, ἐξώβιγλα ἀποστέλλων εἰς φυλακὴν ἑαυτοῦ. Καὶ ἡνίκα πάλιν τὴν κίνησιν τῶν πολεμίων καταμηνυθείη, παραυτίκα καὶ αὐτὸς κινήσει ἐπακολουθῶν, ἔνθεν κἀκεῖθεν ἑαυτοῦ ἀποστέλλων ἀνὰ τριάκοντα ἱππεῖς, μὴ πόῤῥω, ἀλλὰ σύνεγγυς, τὰς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ φωνὰς ἐνωτιζομένους. Καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ ἐπακολουθοῦντα ἄρχοντα ἐχέτω μεθ' ἱππέων, οὓς δὴ σάκα ὀνομάζουσι. Μήκοθεν δὲ ὁδοιπορείτω ὁ στρατηγὸς, καὶ πᾶσαν ποιείτω ἀσφάλειαν τοῦ μὴ διαγνωσθῆναι ὡς ὄπισθεν αὐτοῖς ἐπακολουθεῖ· ἀλλ' ἀσφαλῶς μὲν περιπατεῖν, καὶ τοὺς πλησίον πολεμίων ἐπακολουθοῦντας παραγγέλλειν ἀκριβῶς ἀποσκοπεῖν, μὴ D λόχους τινὰς οἱ πολέμιοι καταλείψωσιν εἰς ἐνέδραν τῶν ἐπακολουθούντων αὐτοῖς καὶ αὐτοῦ τοῦ στρατηγοῦ. Ὅπερ παρὰ τῶν Ταρσιτῶν πολλάκις γέγονε. Καὶ ἐπακολουθοῦντος αὐτοῖς τοῦ τουρμάρχου, καὶ μὴ ἀκριβῶς τοὺς ἔμπροσθεν σκοποῦντος ῥύακας καὶ τοὺς τόπους τοὺς δυναμένους λαὸν ἀποκρύπτειν, ἀπροόπτως τῇ ἐνέδρᾳ τούτων περιπεπτώκασι. Διὰ ταῦτα πολλῆς δεῖται ἀγχινοίας καὶ ἀκριβείας ὁ ἐπακολουθῶν, ἵνα μὴ τοιοῦτόν τι συμβῇ γενέσθαι. Πρὸ δὲ τοῦ διαυγάσαι δεῖ τὸν στρατηγὸν, ἐπεὶ διέγνω[a] τὸ ἐν ποίοις τόποις καὶ χωρίοις ἐξε-

A λάσαι μέλλουσιν οἱ πολέμιοι, εἴτε δεξιὰ εἴτε εὐώνυμα αὐτῶν ἐπικλῖναι, ἐν οἷς ὀχυρώτερος αὐτῷ τόπος καθορᾶται. Καὶ ὀξύτερον βαδίσας καὶ ἐκ πλαγίου αὐτῶν γενόμενος ὡς ἀπὸ μιλίων δύο, πρὸ τοῦ τὴν ἡμέραν, ὡς λέλεκται, διαυγάσαι, ἵνα μὴ τὸν κονιορτὸν θεασάμενοι οἱ πολέμιοι τὴν παρουσίαν τοῦ στρατηγοῦ ἐπιγνώσωσι, τὸν ὀχυρὸν τόπον ὁ στρατηγὸς καταλαμβάνων τὸν ἴδιον ἀποκρυψάτω λαόν. Κἀκεῖνος μετ' ὀλίγων ἱππέων πλησιέστερον γενέσθω τῶν πολεμίων· καὶ εἰς ὑψηλὴν περιωπὴν ἀνερχόμενος, καθαρῶς ὁρᾶν τοὺς πολεμίους σπευσάτω. Καὶ τούτων εἰς ἐξέλευσιν ὁρμώντων καὶ διασκορπιζομένων πρὸς λείαν, καρτερησάτω ὁ B στρατηγὸς ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ ἄχρι τρίτης ἢ καὶ τετάρτης ὥρας τῆς ἡμέρας, τὴν παράταξιν τοῦ Ἀμηρᾶ θεωρῶν, καὶ ἀκριβῶς τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ στοχαζόμενος. Ἐπεὶ δ' οἱ μέλλοντες ἐξελάσαι πόῤῥω που τῆς παρατάξεως τοῦ Ἀμηρᾶ γεγόνασιν· ὡς μὴ δυνατὸν ἐστὶ πάλιν τούτοις ὑποστρέφειν, ἢ ἐπιγνῶναι τὸν κατὰ τῆς παρατάξεως τοῦ Ἀμηρᾶ ἀναφθέντα πόλεμον, ἕκαστον σπεύδοντα τὰ χωρία καταλαβεῖν, καὶ λείαν ὅτι πλείστην ποιεῖσθαι· τὰς ἰδίας παρατάξεις ὡς δεῖ εὐτρεπίσας, κατὰ τῆς τοῦ Ἀμηρᾶ παρατάξεως ὀλιγανδρούσης τὴν ἐπέλευσιν ποιησάτω, καὶ Θεοῦ συνεργίᾳ τῆς νίκης κρατήσει, C καὶ τελείαν πανολεθρίαν τοῖς πολεμίοις ἐργάσεται. Εἰ δὲ κατὰ τῆς παρατάξεως ἐπελθεῖν οὐ θαῤῥήσει, πολλὴν καὶ ἀξιόλογον δύναμιν ὁρῶν ἐν αὐτῇ, ὑπὲρ τὴν ἰδίαν· τότε ἐκ πλαγίου καὶ μακρόθεν διὰ κρυπτῆς καὶ ἐπιτηδείας ὁδοῦ ὁρμάτω σὺν ἐλασίᾳ τῇ προσηκούσῃ, καταλαβεῖν τὸ σκόρπισμα τῶν πολεμίων. Καὶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐπιδραμεῖν αὐτοῖς ἀγωνίσεται, διεσκεδασμένοις οὖσι, καὶ ἀξιόλογον ἔργον, Θεοῦ συμμαχίᾳ, ἐπιτελέσει. Ὀφείλει οὖν καὶ ἄρχοντα τῶν χρησίμων μετὰ ὀλιγοστῶν ἱππέων ὄπισθεν ἔχειν, βλέποντα καὶ ἀποσκοποῦντα τὴν τοῦ Ἀμηρᾶ παράταξιν, καὶ τὰ περὶ αὐτῆς, D ὡς ἂν ὁδοιπορείη, καταμηνύειν αὐτῷ. Εἰ δὲ καὶ φοῦλκον, τὸ εἰς φυλακὴν τῶν διασκορπιζομένων πρὸς λείαν πολεμίων ὑπάρχον, συναντήσει ὁ στρατηγὸς πλῆθος ἔχον, διχῇ τὸν λαὸν αὐτοῦ διέλῃ, καὶ ἔμπροσθεν μὲν ἀποστείλῃ τοὺς ὀφείλοντας μετὰ τοῦ φούλκου συνάψαι πόλεμον. Τούτων δὲ συῤῥαγέντων, εὐθὺς καὶ ὁ στρατηγὸς μετὰ τῆς παρατάξεως αὐτοῦ πλησίον ἐπακολουθῶν ὀξέως καὶ εὐτόλμως μετὰ κραυγῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ σὺν ἐλασίᾳ κατ' αὐτῶν ὁρμησάτω, καὶ τούτους, Θεοῦ βοηθείᾳ, τροπωσάμενος καταδιώξει καὶ τελείως καταγωνίσεται. Εἰ οὖν

A paucis equitibus propius adversarios accedat, et conscensa specula edita det operam, ut dispicere clare hostes queat. Quibus ad excursionem egressis prædandique causa dissipatis, dux suo se loco contineat usque ad tertiam vel quartam diei horam, ita ut aciem consideret Amiræ, numerumque copiarum attente æstimet. Sed ubi excursores longius a signis Amiræ discesserunt: quando fieri non potest, ut vel redire, vel denique prælium cum acie Amiræ commissum animadvertere queant, quolibet ruente, ut vicis occupatis prædam B quamplurimam capiat: suis turmis convenienter instructis in aciem Amiræ, jam infrequentem, impressionem faciens, Dei ope victoria potietur, et internecivam cladem hostibus inferet. Sed si non audet aciem aggredi, quod multas et bellicosas copias suisque firmiores in ea videt: e transverso ac longius, occulta et opportuna via, agmineque quantum opus est citato abeat, ad excursores dispersos opprimendos. Ac per totum diem exagitare illos dissipatos studens, præclare rem, numine obsecundante, geret. Debet præterea præfectum probatum cum pauculis equi-C tibus a tergo habere, qui Amiræ aciem videat ac speculetur, et de illa, quemadmodum se moveat, sibi renunciet. Si globum numero frequentem dux offendit, qui hostibus prædatum dispersis præsidio sit, bifariam dividat manum suam, et partim præmittat, qui cum hoc globo pugnam ineant. Quibus præliantibus, evestigio dux quoque cum sua acie proxime subsequens acriter atque animose cum clamore et barritu cursim in illos se incitet, eosque Dei auxilio fusos persequetur ac funditus delebit. Quod si, numine obsecundante, dux bene rem gessit, com-D pressis adversariis prædatum egressis, si magnum atque insigne facinus effecit, credendum est hostes cum probro domum redituros. Sed si amplius in ditione nostra commorari statuerunt, dux assumto suo agmine longius ab illis discedat, hoc est in loca idonea, ubi milites suos defatigatos per triduum reficiat, solosque qui speculari debent, sicuti jam exposuimus, quotidie emittat. Atenim ubi cognovit, eos signa movisse redeundi causa, evestigio per præfectum probatum magna celeritate missum in asperitatibus viarum pedestres

Amiræ, h. e. duces Arabum.

Fol. 382 *verso.*

Fol. 383 *recto.*

copias congreget : ipseque dux connitatur, ut neque nocte neque interdiu partem ullam capiat quietis, sed celeritate maxima eos præcurrat, et universis pedestribus equestribusque copiis bene præparatis dimicationem adversus illos instruat, quemadmodum superius singillatim exposuimus. Quod si ita fecerit, gratia Christi, auctoritate vero atque intercessione intemeratæ matris ejus, prælio cum hostibus commisso rem obtinebit. Atque hæc quidem sic se habent.

a Vide supra 124. A.

A Θεοῦ συνεργίᾳ εὐοδωθῇ ὁ στρατηγὸς, καὶ τοὺς εἰς λείαν ἐκδραμόντας πολεμίους κατατροπώσηται, εἰ μὲν μεγάλην καὶ ἀξιόλογον δουλείαν ἐργάσηται, εἰκός ἐστι τοὺς ἐχθροὺς πρὸς τὴν ἰδίαν χώραν ὑποστρέψαι μετ' αἰσχύνης. Εἰ δὲ ἔτι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χρονίσαι μελετῶσι, τὸν ἴδιον λαὸν ὁ στρατηγὸς ἀναλαμβανόμενος μήκοθεν γενέσθω τῶν πολεμίων, ἐν ἐπιτηδείοις δηλονότι χωρίοις, καὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ κατάκοπον ὄντα[a] ἐπὶ ἡμέρας τρεῖς διαναπαυσάτω, μόνους τοὺς παραμένειν ὀφείλοντας, ὡς ἤδη ἐξεθέμεθα, ἀποστέλλων ἑκάστῃ ἡμέρᾳ. Πρὸς ὑποστροφὴν δὲ ὁρμῶντας τούτους ὁ στρατηγὸς ἐπιγνοὺς, παραυτίκα τάχει πολλῷ ἄρχοντα τῶν χρησίμων ἀποστείλας, τὸ πεζικὸν στράτευμα εἰς τὰς δυσχωρίας τῶν ὁδῶν ἐπισωρευσάτω· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς σπευσάτω, μὴ ἐν νυκτὶ μηδὲ ἐν ἡμέρᾳ ἑαυτὸν ποσῶς ἂν ἀναπαῦσαι, ἀλλὰ σὺν τάχει πολλῷ ἔμπροσθεν αὐτῶν γενέσθω, καὶ καλῶς παρασκευάσας ἅπαν τὸ τῶν πεζῶν καὶ ἱππέων αὐτοῦ στράτευμα, τὸν κατ' αὐτῶν πόλεμον διάθοιτο, καθὼς ἀνωτέρω ἐπιλεπτῶς ἐξεθέμεθα. Καὶ οὕτως ποιῶν, χάριτι Χριστοῦ, καὶ δυνάμει καὶ πρεσβείαις τῆς παναχράντου αὐτοῦ μητρὸς, τῆς κατὰ τῶν ἐχθρῶν μάχης κρατήσει. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως.

CAPUT X.

Fol. 383 verso.

De sejunctione manus prædatoriæ, deque peditatu a tergo subsequente.

Nec, quæ ipsi vidimus, exponere pigebit. Identidem exercitus hostium, equestresque ac pedestres copiæ e finibus oppidisque suis simul exibant : ac per triduum, vel interdum diutius, itinere una facto, a se discedebant. Equites, ditionem nostram incursione facta populaturi, aliquot dierum itinere prægrediebantur, peditatum retro relinquentes : quod opprimere habitatores vicorum non præmonitos casisque inhærentes properabant. Impedimenta et pedites cum suis sarcinis, a tergo subsequentes, postquam saltus atque angustias transierant, locum idoneum ad sese custodiendos tutandosque conspicati, in eo collocatis tabernaculis considebant, equites prædatum egressos ibi præstolantes : ut revertentes incolumes per loca iniqua traducerent. Id si usu venit, dux, excursione eorum nunciata, speculatores emittat, et omnia juxta superius præscriptum faciat. Ac si parvo negotio prædatum egressos nancisci dispersos, fundereque potest, re exequi id quidem properet. Sin autem ob errationes quasdam offensionesque intervenientes impedimentum ipsi in-

Arabum modus invadendi fines Romanos.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ι.

Περὶ τοῦ διαχωρισμοῦ τοῦ κούρσου, καὶ τοῦ λαοῦ ὄπισθεν ἐπακολουθοῦντος.

B

Ἃ δὲ ἡμεῖς ἐθεασάμεθα, ἐκθέσθαι οὐδαμῶς κατοκνήσομεν. Τὸ τῶν πολεμίων φοσσάτον διαφόρως, οἵ, τε ἱππεῖς σὺν τῷ πεζῷ ὁμοῦ τῆς χώρας καὶ τῶν πόλεων αὐτῶν συνεξήρχοντο· καὶ ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις ὁμοῦ συμπεριπατήσαντες, ἔσθ' ὅτε καὶ πλείοσιν, ἀπ' ἀλλήλων διεχωρίζοντο. Καὶ οἱ μὲν ἱππεῖς, οἱ τὰς ἡμετέρας χώρας κατατρέχειν καὶ λεηλατεῖν βουλόμενοι, προὐλάμβανον ἡμερῶν τινῶν διάστημα, τοῦ πεζικοῦ λαοῦ αὐτῶν ἀφεστηκότος· διὰ τὸ σπεύδειν αὐτοὺς ἀμηνυτὶ τοὺς οἰκήτορας τῶν χωρίων καταλαβεῖν, οἴκοι μένοντας. Τὸ δὲ τοῦλδον μετὰ τῶν πεζῶν καὶ τῆς τούτων ἀποσκευῆς, ὄπισθεν

C ἑπόμενον, ἡνίκα τὰς δυσχωρίας καὶ τὰ στενὰ διῆλθεν, ἐπιτήδειον διασκοπῆσαν τόπον πρὸς φυλακὴν αὐτῶν καὶ ἀσφάλειαν, τὰς σκηνὰς πηξάμενοι ἐν αὐτῷ ηὐλίζοντο, τοὺς εἰς κοῦρσον ἐκδραμόντας ἱππεῖς ἐκεῖσε προσεκδεχόμενοι· ἵνα τοὺς ὑποστρέφοντας καλῶς τὰς δυσχωρίας διαβιβάσωσιν. Ὁ οὖν στρατηγὸς, τὴν ἐξέλευσιν αὐτῶν καταμηνυόμενος, τὰς παραμονὰς ἀποστελλέτω, καὶ πάντα ποιείτω κατὰ τὴν ἀνωτέρω διάταξιν. Καὶ εἰ μὲν εὐχερές ἐστι τῷ στρατηγῷ, τοὺς εἰς τὴν λείαν ἐκδραμόντας διεσκεδασμένους καταλαβεῖν, καὶ τούτους κατατροπώσασθαι

προπώσασθαι, ἔργῳ τοῦτο σπευσάτω πληρῶσαι. Εἰ δὲ διά τινα σφάλματα καὶ τὰς συμβαινούσας ἐναντιώσεις ἐμπόδιον παρασυμπέσῃ αὐτῷ, εἰς τὸν κατὰ τοῦ φωσάτου πόλεμον παρασκευασθήτω· καὶ τὸν τόπον, ἐν ᾧ τὰς σκηνὰς ἐπήξαντο, ἀκριβῶς διασκοπησάτω, μή ποτε ποταμός ἐστιν ἀσφάλειαν αὐτοῖς παρέχων, ἢ ῥύαξ. Καὶ πρὸς τὴν θέσιν τοῦ τόπου δεῖ καὶ αὐτὸν παρασκευασθῆναι, καὶ σπουδῇ πολλῇ πρὸς ἑαυτὸν τὸ πεζικὸν στράτευμα, εἰ δυνατὸν, ἐπισυναγαγεῖν. Προσδοκῶντος δὲ τοῦ στρατηγοῦ τὴν τούτων ἀποκίνησιν καὶ ἐν ἑτέρῳ ἀπληκίῳ μετάβασιν, ἢ τυχὸν δι' αὐτομόλων τοῦτο πυνθανομένου, δέον ἱππεῖς ἀποστεῖλαι νυκτὸς, ἀρχηγοὺς ἔχοντας τῶν ἐμπείρων ἀνδρῶν καὶ ἀξιολόγων, καὶ δύο ἐγκρύμματα παρασκευάσαι ἔνθεν κἀκεῖθεν τῆς ὁδοῦ, δι' ἧς γενήσεται ἡ τῶν πολεμίων διέλευσις. Ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν ἀποσταλέντων ἑκατὸν ἄνδρας ἐπιλεξάμενος, εἰς λόχον καταστησάτω, χωρία φυλάττοντας τὰ πλησίον τῆς παρόδου τῶν πολεμίων διακείμενα. Καὶ αὐτὸν τὸν στρατηγὸν χρὴ ἐν ἐπιτηδείῳ τόπῳ μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἵστασθαι κεκρυμμένον, καὶ ἐκ περιωπῆς ἐφορῶντα τὴν τῶν πολεμίων διάβασιν. Οἱ οὖν ἱππεῖς τῶν πολεμίων, οἱ εἰς συλλογισμὸν χρειῶν τὰ χωρία διερευνώμενοι τὰ πλησίον τούτοις συμπαρακείμενα, ἡνίκα ἐν τοῖς φυλαττομένοις χωρίοις εἰσέλθωσι, καὶ τῶν ἵππων ἀποβάντες τὰς οἰκίας ἀναψηλαφῶσι τῶν χωριτῶν, κατ' αὐτῶν* οἱ εἰς τὸν λόχον ἱστάμενοι ἑκατὸν ἱππεῖς ὁρμησάτωσαν, καὶ ὅσους ἀνελεῖν δυνηθῶσιν, εἴτε ζωγρῆσαι, παραυτίκα πρὸς φυγὴν ὁρμήσωσιν, ὑποφεύγοντες τὴν ὁδὸν τὴν ἀναμεταξὺ τῶν δύο ἐγκρυμμάτων διερχομένην, ἐφελκόμενοί τε τοὺς πολεμίους πρὸς δίωξιν. Καταδιωκόμενοι δὲ ταῖς ἐνέδραις περιπεσεῖν τοὺς πολεμίους παρασκευάσουσι. Τότε οὖν ἐξερχέσθωσαν τὰ ἑκατέρωθεν ἱστάμενα ἐγκρύμματα, καὶ σφοδρῶς τὴν καθ' αὐτῶν ὁρμὴν ποιησάτωσαν, καὶ πολλοὺς τῶν πολεμίων ἔργον μαχαίρας ποιήσονται. Τοῦ δὲ στρατηγοῦ ταῦτα ὁρῶντος, παραυτίκα καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν πλειόνων τοῦ σὺν αὐτῷ λαοῦ ἐν ὁρμήματι σφοδροτάτῳ τὴν προσβολὴν εἰς τὴν παράταξιν τῶν πολεμίων ποιείτω· τοὺς δέ γε ὑπολοίπους τοῦ λαοῦ αὐτοῦ κατὰ νώτου τῶν πολεμίων γενέσθαι, καὶ συνάψαι πόλεμον παρασκευασάτω. Καὶ εἰ μή τι ἐμπόδιον ἐξ ἡμετέρων ἁμαρτιῶν γένηται, τῶν πολεμίων ὑπερισχύσουσιν. Εἰ δέ γε ἰσχυρῶς μαχόμενοι οἱ πολέμιοι ἀντισχεῖν δυνηθῶσι, καὶ στῶσιν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ τὰ ἀχθοφόρα ζῶα ἀποφορτί-

A fertur, ad castra oppugnanda se comparet: locum, ubi tabernacula posuerunt, diligenter perspiciat, ne forte flumen amniculusve subsit, præsidium illis præbens. Ita juxta situm loci instruere se oportet, magnaque diligentia adhibita peditatum, si fieri potest, cogere. Suspicans autem dux discessuros hostes in aliaque castra transituros, sive per transfugas fortasse hoc edoctus, debet noctu equites præmittere cum præfectis peritis et probatis, insidiasque parare binas ad utrumque latus viæ, qua hostes transituri sint. Ex illis præ-
B missis equitibus centum delectos in latibulo collocet, qui vicos observent itineri adversariorum subjacentes. Ipsumque ducem oportet loco idoneo cum omnibus copiis in occulto subsistere, e specula hostes transeuntes observantem. Equites adversariorum, qui frumentandi causa vicos propius sitos perlustrant, simul atque vicos obsessos ingressi ex equis descenderint, casasque rusticorum scrutari inceperint, equites centum in insidiis collocati impressionem in illos faciant, et, sive interfectis sive captis quotquot potuerunt, evestigio fugæ se mandent: ruentesque per viam inter
C binas insidias transeuntem hostes ad persecutionem attrahant. Ita peragitati efficient, ut adversarii insidiis se induant. Tunc vero prorumpant qui utrobique in latibulis locati sunt, et vehementi impetu in eos facto magnum hostium numerum gladiis conficient. Hæc ubi dux videt, continuo ipse quoque cum majori parte sui agminis acerrimo incursu in aciem hostium se incitet: reliquos suorum militum jubeat in terga hostium circumvectos eo signa inferre. Ac nisi peccatorum nostrorum causa impedimentum aliquod intervenit, expugnabunt hostes. Tamen, si
D vehementius præliantes adversarii obsistere possunt, et eodem loco consistentes jumentis onera deponunt, effectoque multis sarcinis objectis vallo aciem instruere conantur, id quidem magnam difficultatem oppugnationi afferet. Sed nihilominus debet dux corona facta undique signa inferre, et si qua spes est, peditatum itinere celeriter facto ipso die prælii advenire posse, id ut fiat curare. Quod si fieri non potest propter longinquitatem, idoneos ex equitibus descendere de equis jubeat, et pedibus una cum equitatu prælium

F. 383 bis, *recto.* *Sunt enim hic in Codice duo folia eodem numero 383 notata.*

Insidiæ prope castra hostium structæ.

* *Codd.* ἐκ τῶν.

F. 383 bis, *verso.*

cum adversariis inire, arcubus, fundis, hastis, scutis utentes. Oportet autem ducem et sarcinas suas, et impedimenta, si sub manu sint, secum adducere, propiusque hostes considere, ut formidinem illis ac desperationem afferat. Quod si eo in loco aquæ nulla omnino facultas est, id quoque non mediocriter animos eorum perturbabit : et si non funditus illos delet, at certe multos eorum captivos faciet, plures etiam tum interficiet tum sauciabit, spiritusque eorum arrogantes franget; ut non amplius ausuri sint absque metu in pagos Romanorum incursiones facere. Si autem dux transitum eorum e castris in castra non præscierit, sive ex perfugis, ut dixi, sive ex captivis; ut noctu præmissas insidias in via illorum collocare possit : nihilominus interdiu adversus hostes iter ingressos palam instructo exercitu prælium administret; præterquam si admodum infrequentes tenuesque habet copias. Nam, ut brevi expediam, impedimentorum aggressio, quia pauci duntaxat armati equites præsidio illis relinquuntur, nunquam offensionem incommodumve exercitui nostro tulit : sed quoties dimicatio confecta contra illa est, semper exercitus Romanus hostes bene multos cum cepit tum interfecit; jumenta et mulas onustas non unas in potestatem redegit. Quod si præterea peditatus, armatus ille quidem et exercitatus ad præliandum, die dimicationis præsto esse potest, in adversarios, corona undique cinctos, impugnationem dux pro suo officio instruat, eosque prorsus ad internecionem redigat. Talia enim cum adversus impedimenta hostium, tum etiam adversus nostra illis ingruentibus evenisse, non vidimus modo, verum legimus etiam apud scriptores, et a majoribus didicimus. Ideoque magno usui est impedimentorum oppugnatio, quod detrimentum incommodumve omnino nullum, victoriam autem gloriamque apprime afferre potest. Nam exercitus Romanus ea invadens, etiamsi rem non obtinet, at certe damni nihil est facturus. Item si, quo loco jam consederunt hostes, eo se continent, neque ob ejus munimentum inde digrediuntur, prædatoresque exspectant, nihilominus debet dux signa inferre : ne cunctante illo, dum peditatus congregatur, vel ob aliam quam causam, inter hæc omnis

Fol. 384 *recto.*

[a] *Codex*, κατ'.

Oppugnatio impedimentorum, quas opportunitates habeat.

[b] *f.* αὐτῷ.

Fol. 384 *verso.*

A σαντες, ἄπληκτον δῆθεν ποιούμενοι ἐκ πολλῆς περιστάσεως, καὶ πειρῶνται τοῦ ἀντιπαρατάξασθαι, πολλὴν ἐκ τούτου ἐφευρήσουσι τὴν δυσχέρειαν. Ἀλλ' ὅμως χρὴ καὶ τὸν στρατηγὸν κύκλῳ κατ' αὐτῶν ἐπαγαγεῖν τὸν πόλεμον, καὶ, εἰ δυνατὸν, καὶ πεζικὸν λαὸν τῇ αὐτῇ τοῦ πολέμου ἡμέρᾳ καταλαβεῖν τάχει πολλῷ παραγενέσθαι, τοῦτο παρασκευάσαι. Εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι διὰ τὸ πόῤῥω τούτους τυγχάνειν, τοὺς προσήκοντας τῶν ἱππέων τῶν ἵππων ἀποβῆναι διαχελευσάτω, καὶ πεζῇ τοῖς πολεμίοις μετὰ τῶν ἱπποτῶν μάχεσθαι, τόξοις καὶ σφενδόναις καὶ δόρασι σὺν ἀσπίσι χρωμένους. Δεῖ B οὖν τὸν στρατηγὸν καὶ τὴν αὐτοῦ ἀποσκευὴν ἀγαγεῖν, καὶ τὸ τοῦλδον, εἴ γε πλησίον τυγχάνει, καὶ σύνεγγυς τῶν πολεμίων ἀπληκεῦσαι, εἰς ἔκπληξιν αὐτῶν καὶ ἀπόγνωσιν. Εἰ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ὕδωρ τοπαράπαν οὐκ ἔστι, καὶ τοῦτο πολλὴν ἀθυμίαν αὐτοῖς προξενήσει· καὶ εἰ μὴ τελέως τούτους καταγωνίσηται, ἀλλ' οὖν πολλούς γε[a] τούτων ἀνδραποδίσει, πλείστους δὲ καὶ θανατώσει, καὶ τραυματίας ἐργάσεται, καὶ τὸ ἀλαζονικὸν αὐτῶν καταβαλεῖ φρόνημα· ὥστε μὴ ἀδεῶς κατατολμᾷν κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν χωρίων τὰς ἐφόδους ποιεῖσθαι. Εἰ δὲ μὴ πρότερον ὁ στρατηγὸς C ἐπιγνῷ τὴν ἀπὸ τοῦ ἀπλήκτου αὐτῶν ἐν ἑτέρῳ ἀπλήκτῳ μετάβασιν, ἢ, ὡς ἔφην, δι' αὐτομόλων, ἢ διὰ δεσμωτῶν· ὅπως ἐν νυκτὶ ἀποστείλας παρασκευάσῃ ἐν τῇ παρόδῳ αὐτῶν τὰ ἐγκρύμματα· καὶ ἐν ἡμέρᾳ ὁδοιπορούντων τῶν πολεμίων φανερῶς παρασκευασάμενος τὸν κατ' αὐτῶν διαθῆναι πόλεμον· εἴ γε οὐ πάνυ τι ὀλιγοστὸν καὶ εὐαρίθμητον κέκτηται στράτευμα. Ὁ γὰρ κατὰ τὸ τοῦλδον αὐτῶν πόλεμος, συντόμως, οὐδέποτε ἐναντίωσιν ἢ βλάβην τῷ ἡμετέρῳ στρατῷ προὐξένησεν, ὀλίγους ἔχον μαχίμους ἱππεῖς εἰς φυλακὴν ἑαυτοῦ· ἀλλ' ὁσάκις ἂν κατ' αὐτῶν[b] συνήφθη πόλεμος, πολλοὺς αὐτῶν ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατὸς καὶ D ἠνδραποδίσατο καὶ ἀνεῖλε· καὶ πολλὰ τῶν ὑποζυγίων καὶ ἡμιόνων αὐτῶν πεφορτισμένα ἀνελάβοντο. Εἰ δὲ καὶ τὸ πεζικὸν στράτευμα ἐν ἡμέρᾳ πολέμου τύχῃ, τὸ ὡπλισμένον δηλονότι καὶ πρὸς πολέμους γεγυμνασμένον, κύκλῳ κατ' αὐτῶν στρατηγικῶς παρασκευάσῃ τὸν πόλεμον, καὶ τελείῳ τούτους ἀφανισμῷ παραδῷ. Τοιαῦτα γὰρ γενέσθαι ἐν τῷ τούλδῳ τῶν πολεμίων, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτῶν ἐν τῷ ἡμετέρῳ, καὶ ἐθεασάμεθα, καὶ ἐν ἱστορικοῖς ἀνέγνωμεν, καὶ παρὰ τῶν ἀρχαιοτέρων μεμαθήκαμεν. Διὰ ταῦτα μὲν οὖν ὠφέλιμος ὁ κατὰ τοῦ τούλδου

πόλεμος, ὡς μὴ φέρων τινὰ βλάβην ἢ ἐναντίωσιν, μᾶλλον δὲ νίκην καὶ εὔκλειαν. Εἰ γὰρ καὶ μὴ τὴν νικῶσαν εὕρῃ εἰς τὸν κατ' αὐτὸ πόλεμον ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατὸς, ἀλλ' οὖν οὐδεμίαν βλάβην ὑποστήσεται. Εἰ δὲ, ἐν ᾧ τόπῳ πρότερον ηὐλίζοντο, διέμειναν ἐν αὐτῷ, μηδαμῶς τῶν ἐκεῖσε ἀπάραντες διὰ τὴν τοῦ τόπου ὀχυρότητα, τὸ κοῦρσον ἀπεκδεχόμενοι, καὶ ὡσαύτως ὁ στρατηγὸς κατ' αὐτῶν ἐπάξει τὸν πόλεμον· μή ποτε ἐμβραδύνοντος διὰ τὴν τοῦ πεζικοῦ ἰδίου λαοῦ ἐπισώρευσιν, ἢ διὰ ἄλλην τινὰ πρόφασιν, ὑποστρέψῃ τὸ κοῦρσον, καὶ διακωλύσῃ τὸν πόλεμον. Οὕτως δὲ χρὴ τὸν στρατηγὸν κατ' αὐτῶν ἐπελθεῖν. Διασκοπῆσαι διὰ τῶν ἀποστελλομένων βιγλατόρων τὰ συμπαρακείμενα χωρία, καὶ σύνεγγυς ὄντα τοῦ ἀπληκίτου τῶν πολεμίων· κἀκεῖσε ἀποκρύψαι ἱππεῖς ἐκλεκτοὺς ἐν ἐπιτηδείῳ τόπῳ, μετὰ ἄρχοντος ἐμπειροτάτου καὶ ἀνδρείου. Καὶ ἐπεὶ ἐν αὐτοῖς εἰσέρχονται τροφὰς διερευνώμενοι, κατ' αὐτῶν ὁρμησάτωσαν. Ἑτέρους δὲ ἱππεῖς εἰς λόχον ἀπαρτίσαι εἰς βοήθειαν καὶ ἐκδίκησιν τῶν ἔμπροσθεν ἀποσταλέντων· καὶ εἴ γε τούτους βουληθῶσιν ἐπιδιῶξαι οἱ τῶν πολεμίων ἱππεῖς, ἐπιθήσονται κατ' αὐτῶν, καὶ τρέψονται, καὶ καταδιώξουσι· διὰ τὸ ἀείποτε ὀλιγοστοὺς εἶναι τοὺς ἱππεῖς, τοὺς εἰς φυλακὴν τοῦ τούλδου. Τῶν πολεμίων ἐν τοῖς χωρίοις μὴ εἰσερχομένων, εἰ καὶ ἀδύνατον τοῦτο τυγχάνει, διορισάτω ὁ στρατηγὸς τοὺς ἀποστελλομένους παρ' αὐτοῦ τῶν ἐμπείρων ἀνδρῶν βιγλάτορας, καὶ διασκοπησάτωσαν[a], ἐν ᾧ μέρει τοῦ ἀπλήκτου αὐτῶν τὰς καμήλους οἱ πολέμιοι εἰς νομὴν ἐξάγουσι. Καὶ διαχωρισάτω εἴτε τουρμάρχην, εἴτε τοποτηρητὴν χρήσιμον, μεθ' ἱππέων ἀνδρείων· καὶ σκοπησάτωσαν ῥύακα, εἰ εὕρηται ἐν τῷ τόπῳ ἐπιτήδειος· καὶ παρασυρθῶσιν ἐν αὐτῷ κεκρυμμένοι, ἕως οὗ πλησίον γένωνται· καὶ τότε φανερῶς κατὰ τῶν καμήλων τὴν ἐπίθεσιν ποιήσωνται. Εἰς δύο δὲ τὸν λαὸν οἱ ἀποσταλέντες διαμερισάτωσαν· καὶ οἱ μὲν ἡμίσεις τὰς νεμομένας καμήλους καὶ τοὺς ὄνους ἀναλαμβανέτωσαν, οἱ δὲ ἄλλοι εἰς φυλακὴν καὶ ἐκδίκησιν καὶ βοήθειαν αὐτῶν ἔστωσαν. Καὶ εἰ τύχῃ φοῦλκον ἔξω τοῦ φοσσάτου τῶν πολεμίων ἱστάμενον, καὶ ἐπέλθῃ κατὰ τῶν εἰς τὰς καμήλους ἐπιθεμένων, ἢ καὶ ἐκ τοῦ φοσσάτου ἐξέλθωσιν ἱππεῖς καταδιώκοντες, οἱ ὄπισθεν ὄντες τούτοις καταγωνίσονται. Παραυτίκα δὲ καὶ ὁ στρατηγὸς, οὐ πόῤῥω ὢν, ἀλλὰ πλησίον ἐν τῷ ἐγκρύμματι, κατ' αὐτῶν ἐξελθέτω· καὶ καθὼς ὁρᾷ συναφθέντα τὸν πόλεμον, οὕτω καὶ διατιθέτω, ἢ σφοδρῶς κατὰ τῶν

A manus prædatoria recurrat, totumque de impugnatione consilium irritum faciat. Sic autem debet dux eos aggredi. Vicos propinquos castris hostium subjacentes per excubitores dimissos exploret: ibi equites delectos cum peritissimo ac forti præfecto loco opportuno occulat. Hi, quando frumentatores hostium vicos ingressi sunt, impetum in illos faciant. Alii equites in latibulo disponi debent, opem auxiliumque laturi præmissis illis: quos si insectari hostes volunt, ipsi ultro in illos se inferent, eosque fusos persequentur; quod perexiguo semper B numero sunt equites, qui ad impedimentorum custodiam relinquuntur. Hostibus omnino in vicos non ingredientibus, tametsi id quidem fieri non potest, imperet dux excubitoribus peritis viris a se emissis, ut explorent, qua parte castrorum adversarii camelos pastum ducant. Tum designet vel turmarcham, vel vicarium bonum, cum equitibus strenuis: iique rivum nacti, si loco illo idoneus subest, in eo absconditi adrepant, donec propius accesserint: tum apparentes impetum in camelos faciant. Debet autem emissum agmen bifariam divisum esse: ut dimi- C dia pars camelos asinosque pascentes abigat, altera ad prioris custodiam ac defensionem opem huic latura in statione sit. Quod si globus hostium pro castris excubias agens in abactores camelorum incurrit, vel e castris equites provolant nostrosque persequuntur, qui in subsidiis stant illos expugnabunt. Simulque dux, qui non procul inde in latibulo subsidiatur, contra illos prodeat: et perinde ut videt prælium fieri, ita rem administret, ut vel effuse in hostes ruat, vel, si præmissi de manu sua superiores fuerint, ordinate confertaque acie ad oppugnanda castra suc- D cedat. Ita productis universis equitum militumque copiis, perspecto regionis situ, loca certa cuique attribuat equitum peditumque numero, oppugnationemque corona circumdata, si fieri potest, instituat. Si flumen subest, aut rivus, ut superius diximus, qui fossæ instar hostibus munimenta præbeat, si utcunque admittit transitum, ea quoque armatos inducat. Curet item, ut tentoria exercitus collocentur, ad declarandum, castra se ibi ponere velle, quo terreat adversarios: quibus rebus constitutis, inferat signa. Ac si recte, ordinatim,

Camelorum hostilium abactus.

Fol. 385 recto.

[a] Codex, διασκορπισάτωσαν.

strenue oppugnationem administrat, magnifice vincet. Quod si primo die fundere illos nequit, quod et industrie resistunt, et peditatu valent, simul quod locorum situ adjuvantur, tamen considere juxta oportet, majoresque pedestres copias accersere. Noctu curæ sibi sit, ut cum levis armatura tum funditores tela in hostes conjiciant: Fol. 385 *verso.* item ut ignes quamplurimi in orbe circa illos fiant: leviterque armatos ad fortitudinem atque audaciam exhortetur, ut prælio manibus conserto in discrimen se offerant, donec in castra hostium perruperint, equos, mulos, facultates noctu prædati sint, vulneratione magna ac cæde hostium facta. Et omnino, si quid ejusmodi ope Dei ex una parte accidit, conspicitur autem vel intelligitur a reliquis aciebus, hæ quoque mortis contemtione ad prædas faciendas ruent, spe lucri incensæ, hostesque gratia numinis parvo negotio expugnabunt. Quod si fortasse propter errata quædam adversosque casus non funditus illos disperdit dux, at certe multos eorum cum captivos faciet tum contrucidabit, prædaque plurima milites potientur. Dum hæc dux circa oppugnationem castrorum administrat, oportet præfectum ex proborum peritorumque numero cum equitibus quadraginta longius emitti, qui viam obsideat, qua prædatoria hostium manus reditura est. Quam si versus illorum castra remeantem, prægredientemque, ut mos est Tarsensium, catervam quam veredum vocant, propius se accessisse conspicatur, ut exercitum certiorem faciat adventare prædatores: id evestigio præfectus excubitum missus duci renunciet. Hic si videt, veredum longe ante agmen prædatorum Fol. 386 *recto.* prægredi, præfectum probum mittat cum equitibus delectis, qui, si fieri potest, nec opinato impetum in id faciat, potieturque ejus nullo negotio. Si propius minoreque intervallo agmini prædatorum antecedit, neminem emittat contra veredum: verum ea potius satis habeat, quæ Deus illi in oppugnatione castrorum contulit: cum omnibus copiis signis conversis loca opportuna et munitiora capiat. Deinde ubi exercitus hostium eo consilio loca iniqua transivit, ut, adventum prædatorum præstolans, quæ ab illis rapta sunt, sive mancipia sive pecora, tuta

Veredum quid.

A πολεμίων ἐπέλθῃ, ἢ τῶν ἀποσταλέντων τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἐπικρατεστέρων ὄντων, ἐν τάξει καὶ μὴ διεσκεδασμένως τὴν ἐπέλευσιν κατὰ τοῦ ἀπλήκτου ποιήσηται. Καὶ ἅπαντα τὸν λαὸν αὐτοῦ, ἱππεῖς τε καὶ πεζοὺς ἀγαγὼν, ἐπεὶ τὴν τοῦ τόπου θέσιν ἐξεπίσταται, διαμερίσῃ τὰ κατατόπια ταῖς τάξεσι πάσαις τῶν τε ἱππέων καὶ πεζῶν, καὶ τὸν κατ' αὐτῶν διάθηται πόλεμον, εἰ οἷόν τέ ἐστι, κύκλῳ. Εἰ δὲ ποταμός ἐστιν, ἢ ῥύαξ, ὡς ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, ἀντὶ χάρακος τοὺς πολεμίους φυλάττων, εἰ μὲν ὁπωσοῦν πόρον δέχεται, κἀκεῖθεν λαὸν ἐπιστήσῃ. Παρασκευάσῃ δὲ καὶ σκηνὰς αὐτῶν πῆξαι, πρὸς τὸ ἐνδείξασθαι, B μέλλοντα αὐτὸν ἀπληκεῦσαι ἐκεῖσε, εἰς ἐκφόβησιν αὐτῶν· καὶ οὕτως ποιεῖσθαι τὸν πόλεμον. Καὶ εἰ καλῶς καὶ εὐτάκτως καὶ ἀνδρείως διάθηται τὰ περὶ τοῦ πολέμου, μεγάλως εὐοδωθήσεται. Εἰ δέ γε τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ οὐ δυνήσεται τούτους καταστροπώσασθαι, ἰσχυρῶς αὐτῶν ἀνθισταμένων, καὶ πεζικὴν ἐχόντων δύναμιν, καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ τόπου θέσεως βοηθουμένων, δέον καὶ παραμεῖναι αὐτοῖς, καὶ πλεῖον πεζικὸν προσκαλέσασθαι. Καὶ ἐν τῇ νυκτὶ τοὺς ψιλοὺς κατ' αὐτῶν καὶ τοὺς σφενδονήτας βάλλειν παρασκευάσῃ· καὶ πυρὰ πλεῖστα ἀνάπτειν γύροθεν αὐτῶν· καὶ ἀνδρείως καὶ εὐτόλμως C παραινέσαι τοῖς ψιλοῖς τοῦ ἐκ χειρὸς μάχεσθαι καὶ προκινδυνεύειν, ἕως ἂν εἰσέλθωσιν ἔνδον τοῦ ἀπλήκτου τῶν πολεμίων, καὶ ἵππους καὶ ἡμιόνους καί τινα πράγματα νυκτὸς ἀναλάβωνται, πλήττοντες συνεχῶς καὶ ἀναιροῦντες τοὺς πολεμίους. Καὶ εἰ ὅλως Θεοῦ βοηθείᾳ τοιοῦτον πρὸς ἓν μέρος γένηται, καὶ θεαθῇ καὶ ἐπιγνωσθῇ ὑπὸ τῶν ἄλλων τάξεων, ὁρμήσουσι καὶ αὐτοὶ[a] θανάτου καταφρονοῦντες εἰς ἁρπαγὴν τῶν λαφύρων, διὰ τὴν τοῦ κέρδους ἐλπίδα, καὶ περιγενήσονται τούτων τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι ῥᾳδίως. Εἰ δὲ καὶ μὴ τελέως τούτους καταστροπώσεται διά τινα τυχὸν σφάλματα καὶ ἀποτυχίαν, ἀλλ' οὖν πολλοὺς τούτων καὶ χειρώσεται καὶ ἀναιρήσει, D καὶ λάφυρα πλεῖστα ὁ λαὸς αὐτοῦ λήψεται. Οὕτως δὲ τοῦ στρατηγοῦ τὰ περὶ τῶν πολέμων τοῦ φοσσάτου διενεργοῦντος, χρὴ καὶ ἄρχοντα τῶν χρησίμων καὶ ἐμπείρων μετὰ τεσσαράκοντα ἱππέων μήκοθεν ἀποστεῖλαι, φυλάττειν τὴν ὁδὸν, ἣν ὑποστρέφειν μέλλει τὸ τῶν πολεμίων κοῦρσον. Καὶ ἡνίκα τούτους θεάσηται πρὸς τὸ φοσσάτον αὐτῶν ἐρχομένους, καὶ ἔμπροσθεν αὐτῶν, ὡς ἔθος ἐστὶ τοῖς Ταρσίταις, τὸ λεγόμενον παρ' αὐτοῖς βέρεδον, ἐρχόμενον σύνεγγυς αὐτῶν, καταμηνύσαι τῷ φοσσάτῳ τὴν τοῦ κούρσου αὐτῶν παρουσίαν· εὐθέως ὁ εἰς τὴν βίγλαν ἀποσταλεὶς ἄρχων

[a] *Sic Codd.*

ἄρχων μηνυέτω τῷ στρατηγῷ. Καὶ εἰ μὲν ἴδῃ τὸ βέρεδον μήκοθεν πολὺ τῆς παρατάξεως τοῦ κούρσου ἐρχόμενον, ἀποστελεῖ ἄρχοντα τῶν χρησίμων μετ' ἐκλεκτῶν ἱππέων, ἐπιθέσθαι κατ' αὐτῶν, εἰ δυνατὸν, ἀδοκήτως, καὶ κατακυριεύσει τούτων ῥᾳδίως. Εἰ δὲ πλησίον καὶ σύνεγγυς τῆς παρατάξεως τοῦ κούρσου ἔμπροσθεν αὐτῶν περιπατεῖ, μὴ ἀποστελλάτω κατ' αὐτῶν· ἀλλὰ μᾶλλον ἀρκεσθήτω πρὸς ἃ ὁ Θεὸς αὐτῷ συνήργησεν εἰς τὸν κατὰ τοῦ φοσσάτου πόλεμον· καὶ ὑποστρεφέσθω μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ, ἐπιλαμβανόμενος τῶν ἐπιτηδείων καὶ ὀχυρωτέρων τόπων. Ἐπεὶ δὲ τὸ τῶν πολεμίων φοσσάτον διὰ τοῦτο διῆλθε πάσας τὰς δυσχωρίας, ἐκδεχόμενον τὴν τοῦ κούρσου παρουσίαν, ἵνα τὰ παρὰ τοῦ κούρσου κατασχεθέντα, εἴτε ἀνδράποδα εἶεν εἴτε κτήνη, καλῶς σὺν αὐτοῖς διασώσῃ διαβιβάζον τὰς δυσχωρίας· δέον τὸν στρατηγὸν ἀγωνίσασθαι ἔμπροσθεν αὐτῶν γενέσθαι, καὶ τοὺς στενωποὺς κατασχεῖν μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ πεζῶν καὶ ἱππέων, καὶ τὸν κατ' αὐτῶν πόλεμον ἐπιμελέστερον ἀπαρτίσαι, καθὼς ἀνωτέρω δεδήλωται. Καὶ μηδέποτε ὑποστρέφοντες αὐτοὶ ἀπολέμητοι καταλειφθῶσιν. Εἰ γὰρ καλῶς τὰ τοῦ πολέμου ἐν ταῖς δυσχωρίαις διάθοιτο, μεγάλως αὐτοὺς κατατροπώσεται. Εἰ δὲ διὰ τὸ μὴ ἔχειν πλείστην καὶ ἀξιόλογον πεζικὴν δύναμιν, ἀδυνατεῖ πρὸς τὸ μεγάλως αὐτοὺς κατατροπώσασθαι, ἀλλ' οὖν τέως οὕσπερ ᾐχμαλώτευσαν (εἰ καὶ μὴ πάντας) ἀναρρύσεται κατ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ὀλίγους τῶν πολεμίων καὶ τραυματίσει καὶ δορυαλώτους ποιήσεται.

A ac salva per loca impedita transducat: oportet ducem operam dare, ut, illos prævertens, cum omnibus militum equitumque copiis angustias itinerum occupet, præliumque adversus illos, quemadmodum superius demonstravimus, solertius administret. Neque unquam citra dimicationem reverti sinantur. Etenim, si in angustiis recte bellum dux instruit, funditus eos vincet. Sin magno et firmo peditatu destitutus profligare penitus eos nequit, at denique quos in servitutem abducunt, in libertatem (etiamsi fortasse non B omnes) vindicabit, hostiumque non paucos cum sauciabit tum captivos faciet.

Fol. 386 verso.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιά. C

Περὶ τοῦ ἔνθεν κἀκεῖθεν ἵστασθαι τοὺς πεζοὺς ἐν ταῖς δυσχωρίαις.

Χρὴ τὸν στρατηγὸν καὶ ἄλλως ἀγωνίσασθαι τοὺς πολεμίους τροπώσασθαι, εἰ καὶ ὀλίγος ἐστὶν ὁ περὶ αὐτὸν λαός. Τόπον κατασκοπησάτω ἐπιτήδειον καὶ ὀχυρώτατον, ἤ τι παραπλήσιον κάστρον· ὡς ἐπιδέχεσθαι τὴν τοῦ ὀχυροῦ τόπου θέσιν μετὰ πεζῶν κρατεῖσθαι, καὶ ἔνθεν κἀκεῖθεν τῆς ὁδοῦ εἰς λόχους τὸ πεζικὸν ἀποκρύπτειν στράτευμα. Τοῦ δὲ πεζικοῦ ὄπισθεν ὁ στρατηγὸς σύνεγγυς μετὰ τοῦ ἱππικοῦ στρατεύματος στήτω, D πάνυ τῶν πεζῶν ἔγγιστα. Ἔχειν τε καὶ τὸ ἱππικὸν ἔγκρυμμα καὶ πεζοὺς πλησίον αὐτοῦ, καὶ σχεδὸν συνηνωμένως κατὰ τὸ ὄπισθεν μέρος ἱστάσθω. Ἀποσταλήτωσαν[a] δὲ καὶ εἰς τὴν ἐνέδραν παρὰ τοῦ στρατηγοῦ ἄνδρες ἐπίλεκτοι, καὶ ἵππους τραχεῖς[b] ἔχοντες, ἄχρι τῶν ἑκατὸν, ἀρχηγὸν ἔχοντες ἀνδρεῖον καὶ ἐμπειρότατον, καὶ γινώσκοντα χωρίον ἐπιτήδειον, ἐν ᾧ κρύψῃ τὸν ἴδιον λαόν. Νυκτὸς δὲ τὸν τοιοῦτον τόπον καταλαμβανέτω, καὶ καλῶς αὐτοὺς ἀποκρυψάτω. Ἡνίκα δὲ διαυγάσῃ, εἰς περιωπὴν ἀνελθὼν βλεπέτω[c], τῶν πολεμίων περιπατούντων, τὴν

CAPUT XI.

In angustiis peditatum ad utrumque latus viæ stare oportere.

Debet alio quoque modo operam dare dux ut hostes fundat, si exiguæ circa se copiæ sunt. Investiget locum idoneum et munitissimum, vel castellum, quod prope sit: ut liceat per naturam munitum illum locum peditibus occupari, copiasque pedestres ab utroque viæ latere in insidiis occultari. A peditum tergo dux cum equitatu quam proxime subsidietur. Hæ equestres insidiæ, ipsæ quoque pedites prope ipsas habentes, pæne contingentes aciem post signa consistant. Oportet autem, ut in insidias mittat dux homines lectos, equis velocibus insidentes, numero ad centum, cum præfecto forti et peritissimo, cognoscente locum opportunum, quo suam manum occultet. Hunc locum noctu occupet, suos bene abdat. Prima luce conscensa specula, si hostes movent, quo tendant dispiciat. Si prædatum procedere videt, vicosque perscrutari, prædæ, pecuniæ,

Prælium prope castellum.

[a] Codd. Ἀποσταλείτωσαν.

[b] l. ταχεῖς.

Fol. 387 recto.

[c] Codd. omnes, βλεπόντων.

Arabes jumenta abigentes.

et si quid aliud invenire possint, comportandi causa, se contineat, donec descendentes ex equis jumenta e vicis conquirere conspexerit. Tum ex equitibus, qui circum eum sunt, septuaginta vel sexaginta, hoc est, plures quam apud hostes esse constat (necessario enim equitum in caterva ducis numerus major quam adversariorum esse debet), hos jubeat acri impetu incitatissimo equorum cursu hostes adoriri, et suffragante numine rem bene geret. Si tamen accidit, ut ab adversariis repellantur, oportet his cum subsidiantibus quadraginta equitibus obviam ire, captivosque, si quos feceris, vel interficere vel amandare, ut confestim discedant, inque munitum locum introducantur. Dux autem perite pugnam administrans hostibusque obsistens, et modo se retorquens ad illos, modo confugiens, eos ad persequendum lacessat. Quod si ad loca usque institerint, ubi pedites latent, eaque loca nonnulli hostium transgressi sint, tunc pedites ex insidiis coorti adversariis insequentibus occurrent, eosque reprimént. Hostes autem quotquot erunt ultra pedites provecti, in insidias equitum incidentes universi contrucidabuntur. Loci enim natura adjuti pedites introrumpere persequentes non sinent: ideoque, intermissa insectatione, infecta re discedent omnes, amissis de suis quotquot intra angustias jam sunt circumventi.

A τούτων διάβασιν. Ὁρῶν δὲ τοὺς εἰς λείαν ἐκτρέχοντας καὶ τὰ χωρία διερευνῶντας, πρὸς τὸ ἐπισυναγαγεῖν λάφυρά τε καὶ χρήματα, καὶ εἴ τι ἕτερον ἐφευρεῖν δυνηθῶσι, καρτερησάτω ἕως ἂν θεάσηται αὐτοὺς τῶν ἵππων ἀποβαίνοντας, καὶ τοὺς ἵππους τῶν χωρίων ἀνερευνωμένους. Τότε τῶν μετ' αὐτοῦ ἱππέων εἴτε ἑβδομήκοντα ἢ ἑξήκοντα, πλείους δηλονότι τοὺς οἰκείους τῶν πολεμίων ὄντας (πλείονες γὰρ τῶν πολεμίων τῷ ἀριθμῷ εἶναι ὀφείλουσιν οἱ τοῦ στρατηγοῦ), διερεισάσθω τούτοις ἀνδρείῳ ὁρμήματι σὺν ὀξυτάτῃ τῶν ἵππων[a] ὁρμῇ ἐπιθέσθαι τοῖς ἀντιπάλοις, καὶ Θεοῦ συνεργίᾳ εὐοδωθήσεται. Εἰ δὲ B συμβῇ τούτοις ἐπιδιωχθῆναι παρὰ τῶν πολεμίων, δέον προσαπαντῆσαι αὐτοῖς μετὰ τῶν ὑπολειφθέντων αὐτῷ τεσσαράκοντα, καὶ τοὺς μὲν κατασχεθέντας δεσμώτας ἢ ἀναιρῆσαι, ἢ ἔμπροσθεν ἀποστεῖλαι, ἀπελθεῖν τάχιον, καὶ τὸ ὀχύρωμα καταλαβεῖν. Κἀκεῖνος ἐμπείρως μαχόμενος καὶ ἀνθιστάμενος τοῖς πολεμίοις, καὶ ποτὲ μὲν ὑποστρέφων κατ' αὐτῶν, ποτὲ δὲ ὑποφεύγων, ἐρεθίσει αὐτοὺς πρὸς δίωξιν. Καὶ εἰ ἄχρι τῶν τόπων καταδιώξωσιν, ἐν οἷς οἱ πεζοὶ ἀποκρύπτονται, καὶ τούτους τινὲς τῶν πολεμίων διέλθωσι, τότε οἱ πεζοὶ τῶν ἐγκρυμμάτων ἐξερχόμενοι ἀντιστήσονται τοῖς διώκουσι C πολεμίοις, καὶ ἀπωθήσονται. Οἱ δὲ τοὺς πεζοὺς διελθόντες πολέμιοι ἐμπεσοῦνται τῷ ἐγκρύμματι τῶν ἱππέων, καὶ ἄρδην ἅπαντες ἀπολοῦνται. Ὑπὸ γὰρ τοῦ τόπου οἱ πεζοὶ βοηθούμενοι οὐκ ἐάσουσι τοὺς διώκοντας διελθεῖν· ἀλλὰ τὴν δίωξιν καταλείψουσι καὶ ἄπρακτοι πάντες[b] ὑποστρέψουσι, τοὺς ἤδη προκατασχεθέντας τῶν οἰκείων ἀπολέσαντες.

CAPUT XII.

De subita incursione hostium, antequam Romanæ copiæ cogi possint.

Si fit subita et acris hostium incursio, quod apud illos sæpe usu venit, neque dum exercitus Cæsarei unum in locum coacti sunt, solusque dux præsto est: neque ille propter repentinam illorum invasionem facultatem nactus est copias suæ provinciæ congregandi, parvulasque habet atque exiguas: si videt hostes ad prædam ferri ac festinare: scit autem, regionem, quo impetum faciant, nondum exinanitam,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιβ'.

D Περὶ ἀθρόας ἐξελεύσεως τῶν πολεμίων, πρὸ τοῦ τὰ Ῥωμαϊκὰ ἐπισυναχθῆναι στρατεύματα.

Εἰ δέ γε τῶν πολεμίων ἐξέλευσις ἀθρόα καὶ σύντομος γένηται, οἷα πολλάκις παρ' αὐτῶν εἴωθε γίνεσθαι, μήπω τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων ἐπισωρευθέντων, ἀλλὰ μόνου τοῦ στρατηγοῦ· μηδὲ αὐτοῦ δυνηθέντος διὰ τὸ σύντομον τῆς αὐτῶν ἐξελεύσεως τὸν ὀλίγον[c] λαὸν τοῦ ἰδίου θέματος ἐπισυναγαγεῖν· ἀλλ' ὀλίγον ἔχῃ καὶ εὐαρίθμητον· ὁρᾷ δὲ τοὺς πολεμίους πρὸς λείαν σπεύδοντας καὶ ἐπειγομένους· ἐπιγνῷ δὲ τὴν χώραν, ἐν ᾗ τὴν ὁρμὴν ποιοῦνται, μήπω

[a] Cod. ἱππίων.

Fol. 387 verso.

[b] f. πάντως.

[c] Fortasse inducenda vox ὀλίγον, quæ ex subjecta linea in hanc emergere potuit.

ἐκπαπλευθεῖσαν, καὶ εἰς τὰ κάστρα ἢ εἰς τὰ ὀχυρώματα φυγαδευθεῖσαν· χρὴ τῆς τοιαύτης χώρας εἴτε τὸν τουρμάρχην εἴτε ἑτέρους ἄρχοντας σπουδῇ πολλῇ ἀποστεῖλαι, καὶ ἔμπροσθεν τῶν πολεμίων γενέσθαι καὶ, ὡς οἷόν τε ὦσι, καὶ τοὺς τῶν χωρίων οἰκήτορας καὶ τὰ τούτων κτήνη φυγαδεῦσαι καὶ ἐκπαπλεῦσαι. Ὁρῶντα δὲ τὸν στρατηγὸν τοὺς πολεμίους ἤδη μέλλοντας πρὸς τὸ τῆς ἡμέρας διάφαυσμα τοῖς χωρίοις ἐπιθέσθαι, ὄπισθεν αὐτοὺς ἐπακολουθοῦντα, καθὼς ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, τῇ αὐτῇ νυκτὶ δεῖ ἐμφανισθῆναι τοῖς πολεμίοις, πρὸς πόλεμον δῆθεν παρασκευαζόμενον· ἵν' ὡς ἐκ τούτου δυνηθῇ τὴν ὁρμὴν αὐτῶν ἀναστεῖλαι, καὶ ἀβλαβῆ τὴν χώραν διατηρῆσαι. Καὶ εἰ μὲν ποταμός ἐστιν ἐν τῇ ὁδῷ δυσπέρατος, καὶ μέλλουσι τοῦτον διαπερᾷν οἱ πολέμιοι, ἢ στένωμα ἢ δυσχωρία ἐν τῇ ὁδῷ, ἡνίκα τὸν ποταμὸν οἱ πλείους διαπεράσωσιν, ἢ εἰς τὸ στένωμα χωρηθῶσιν, εἰς τὸν ὄπισθεν λαὸν αὐτῶν ἀποστεῖλαι. Καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν στρατηγὸν παραγενέσθαι μετὰ ἐκλεκτῶν ἀρχόντων καὶ καλλϊππαράτων, καὶ ἐμφανισθῆναι τοῖς πολεμίοις, καὶ πρὸς μάχην δῆθεν κατ' αὐτῶν παρασκευασθῆναι, τοῦ συμβαλεῖν πόλεμον· τοὺς παριππαράτους καὶ ἐνταγιστράτους διαχωρίζων ἐξ αὐτοῦ, καὶ εἰς ὀχυρώματα εἴτε κάστρον ἀποστέλλων, εἰ τύχῃ πλησίον. Εἰ δὲ ποταμὸς οὐκ ἔστιν οὐδὲ δυσχωρία ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡσαύτως δεῖ μικρόν τι παραβουλεύσασθαι καὶ πρὸς μάχην ὁρμῆσαι, ἕως οὗ καὶ ἐπιδιωχθῇ παρ' αὐτῶν τῇ νυκτί· ἵνα διαγνώσκοντες σαφῶς οἱ πολέμιοι τὸν στρατηγὸν ἐπακολουθοῦντα, συσταλῶσι, καὶ μηδαμῶς ἐξελάσαι τολμήσωσι, καὶ τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν χωρίων ποιήσωνται. Καὶ τούτου γενομένου, τῆς μελλούσης γενέσθαι ἐπιδρομῆς ἐν τοῖς χωρίοις καὶ αἰχμαλωσίας ῥύσεται αὐτοὺς, καὶ ἐλευθερώσει. Μετὰ πολλῆς δὲ ἀκριβείας καὶ διασκέψεως ποιείτω τὴν ἔνδειξιν καὶ κατ' αὐτῶν προσβολὴν, δι' ὀλίγων καὶ ἐκλεκτῶν, ὡς ἔφημεν, ἱππέων, καὶ εὐθέως ὑποστρεφέσθωσαν φεύγοντες πρὸς τὸν στρατηγὸν καὶ τὸ ὀχύρωμα, καὶ μὴ ἀμέτρως καὶ παρὰ τὸ δέον ἐφορμάτωσαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Λαοῦ γὰρ ἴσως παρὰ τὴν αὐτῶν δύναμιν αὐτοῖς ἐπιφορτισθέντος, πολεμίας χειρὸς θᾶττον γενήσονται παρανάλωμα· καὶ μάλιστα, εἰ τύχῃ πανσέληνον εἶναι τὴν νύκτα. Εἰ δὲ ἀφεγγής ἐστι καὶ ζοφώδης, ἀβλαβῶς τὴν τοιαύτην πρᾶξιν ἐργάσονται, καὶ δυοῖν θάτερον πάντως φανεῖεν κατωρθωκότες· ἢ μηδόλως ἐξελάσαι πρὸς λείαν τοὺς πολεμίους παρασκευάσαντες, ἢ, εἴπερ καὶ ὅλως ἐκδράμωσιν, ἄχρι τοῦ αὐγάσαι τὴν ἡμέραν τελείως οὐδαμῶς ἐξελάσαι κατατολμή-

A fortunasque in oppida locave munita comportatas esse : oportet in ejusmodi regionem sive turmarcham sive alios præfectos magna celeritate adhibita transmittere, qui hostibus obviam fiant, et, quantum efficere possint, paganos eorumque pecora ex agris excitent atque expellant. At si dux videt, hostes jam in eo esse, ut circa diluculum in vicos impetum faciant, debet, a tergo ipsos insequens, quemadmodum superius demonstravimus, illa ipsa nocte ad prælium instructus, hostibus se ostendere : ut sic comprimere eorum im- B petum, regionemque incolumem præstare queat. Ac si fluvius est in itinere, quem transituri sunt hostes, angustiæve aut difficultas viæ, ubi major pars eorum flumen transierit, vel se in angustias implicuerit, quosdam in ultimum agmen immittat. Ipsumque ducem propius accedere expedit cum præfectis, lectis illis quidem et probis equis insidentibus, seque in conspectum dare hostium, et ad dimicationem adversus illos se comparare, perinde quasi jamjam esset prælium commissurus : equisones autem atque pabulatores disjungat a se, inque loca munita vel C in oppidum amandet, si forte subest. Sin flumen non est in itinere, neque difficultas viarum, nihilominus oportet audere aliquantulum, comminarique impetum, donec ab his nocte vel insectetur[a] : ut hostes ubi præclare intellexerunt ducem subsequi, pleni formidinis neque longius progredi neque in vicos incursionem facere audeant. Id si accidit, ab imminenti invasione vicos, a servitute suos vindicabit dux, et liberabit. Ostentationem autem et impressionem cum diligentia atque providentia magna faciat, per paucos et lectos, ut docuimus, equites, qui celeri fuga D ad ducem locumque munitum revertantur, neque effuse et plus quam attinet in hostem ruant. Nam copia pro ipsorum viribus nimis magna incumbente, cito fortasse hostilis manus præda fient: idque maxime, si accidit ut sit luna pernox. At si nox illunis est et obscura, sine ullo incommodo suo rem perficient, eque duabus rebus alteram certe obtinebunt : aut enim efficient, ut hostes omnino prædatum non exeant, aut, si id faciant, ut certe ante albens penitus cœlum non audeant egredi, tuncque pauci duntaxat. Plerique enim, ducis

Hostes quemadmodum a prædando avertendi.

Fol. 388 *recto.*

[a] *Insectare ut activum adhibui, Plauti auctoritatem secutus.*

Fol. 388 *verso*

impetum veriti, a signis Amiræ non discedent. Ita, si sic se gesserit dux, pagani in loca munita et in oppida elapsi incolumes servabuntur.

A σουσι, καὶ τότε ὀλίγοι τινές. Οἱ γὰρ πλείους τὸν παρὰ τοῦ στρατηγοῦ πόλεμον ὑφορώμενοι τῆς τοῦ Ἀμηρᾶ παρατάξεως οὐκ ἀποστήσονται. Καὶ οὕτως ποιοῦντος τοῦ στρατηγοῦ, ἐκφύγωσιν οἱ τῶν χωρίων οἰκήτορες εἴς τε τὰ ὀχυρώματα καὶ τὰ κάστρα, καὶ ἀβλαβεῖς διατηρηθῶσιν.

CAPUT XIII.

De insidiis, quæ contra mensuratores, quos vocamus, in castrorum locis fiant.

Hostes si castris factis provincias nostras populantur, neque longius prædatores dimittunt, sed sese custodiunt, operam dabit, ut alio commento eos male habeat. Dispicere oportet atque conjecturam capere, tum qua ex parte hostium castra sint, tum ubi postridie ejus diei sint metaturi. Qui locus si longius abest a castris, ad sextum milliarium, aut decimum[a], aut ultra, ut itineris longitudo languentes ipsos jumentaque eorum efficere possit: juxta illum locum, ubi metaturi sunt, si inspectione facta latibulum opportunum inveneris, equites lectos valentesque trecentos, vel etiam pauciores, dimissos ibi abdes. In alteris insidiis totum exercitum tuum collocabis loco idoneo, qui firmamenti causa munitionem habeat. Si oppidum subest, id quoque ad salutem commodumque tuum plurimum confert. Et si pedites opus sunt, egredi illi possunt ex oppido, pugnaturi una tecum et opem laturi. Si qui autem, ut fit, antecurrunt de exercitu hostili, locum capturi, ubi castra instruant, quos mensuratores vocare Romani consueverunt, his in opere occupatis, qui abs te prope castra in primis insidiis constituti sunt, celeriter in illos magno impetu erumpant, et obsecundante numine eos opprimunt. Contra, si hostes eos prosequuntur usque ad locum, ubi firmiores insidias collocasti, invadens illos impressione virili ac forti superabis persequentes, tropæumque memoriæ dignum de illis excitabis. Denique si accidit, ut maximæ copiæ hostium ingruant, tibique obsistant, nihilominus, quod cum a munitione tum a peditatu habes adjumentum, eos confundes, efficiesque, ut,

[a] f., sublato commate in græco, ad M. XVI, aut ultra.

Fol. 389 recto.

Mensuratores.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιγʹ.

Περὶ τοῦ ἐνεδρεῦσαι κατὰ τῶν λεγομένων μινσουρατόρων ἐν τοῖς ἀπλήκτοις.

B Τῶν δὲ πολεμίων φωσατικῶς τὰς χώρας ἡμῶν δηούντων, καὶ κοῦρσα πόρρωθεν μὴ ἀποστελλόντων, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἀσφαλιζομένων, σπουδάσει δι' ἑτέρας μηχανῆς τραυματίσαι αὐτούς. Διασκοπῆσαι δὲ χρὴ καὶ στοχάσασθαι, ἀφ' οὗ τόπου τὸ τῶν πολεμίων ὑπάρχει ἄπληκτον, καὶ ἐν ποίῳ τῇ ἐπιούσῃ μέλλει ἀπληκεύειν. Καὶ εἰ μακρότατόν ἐστι τὸ διάστημα τοῦ ἀπλήκτου, ὡσεὶ μιλίων ἕξ, καὶ δέκα, καὶ ἐπέκεινα, ὥστε τὸ τῆς ὁδοῦ μῆκος δύνασθαι κατακόπους αὐτούς τε καὶ τοὺς ἵππους αὐτῶν ἐργάσασθαι· πλησίον τοῦ τόπου, ἐν ᾧ μέλλουσι καταλύειν, διασκοπήσας, C καὶ εὑρὼν λόχον ἐπιτήδειον, μαχίμους καὶ ἐκλεκτοὺς ἄνδρας ἱππότας τριακοσίους, ἢ καὶ τούτων ἔλαττον, ἀπολεξάμενος, ἐν αὐτῷ ἀποκρύψεις. Καταστήσεις δὲ καὶ ἑτέραν ἐνέδραν μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ σου ἐν ἐπιτηδείῳ τόπῳ, ἔχοντι καὶ ὀχύρωμα εἰς ἀσφάλειαν αὐτοῦ. Εἰ δὲ καὶ κάστρον πλησίον τύχῃ, ἔστι καὶ αὐτὸ εἰς περισσοτέραν σοῦ σωτηρίαν καὶ ὠφέλειαν. Καὶ εἰ χρεία γένηται τῶν πεζῶν, ἐξελθέτωσαν καὶ αὐτοὶ τοῦ κάστρου, συμμαχοῦντες καὶ ἐπιβοηθοῦντές σοι. Οἱ δὲ προτρέχοντες τοῦ λαοῦ τῶν πολεμίων καταλαβεῖν τὸν τόπον πρὸς τὸ εὐτρεπίσαι τὰ ἑαυτῶν ἄπληκτα, ὡς εἰώθει, οὓς μινσουράτορας D εἴθισαι Ῥωμαίοις καλεῖν, καὶ ἀσχολουμένων ἐν αὐτοῖς, ἐξελθέτωσαν κατ' αὐτῶν οἱ παρὰ σοῦ ἐν τῷ πρώτῳ λόχῳ πλησίον τοῦ ἀπλήκτου προκαταστάντες ὀξέως σὺν ἐλασίᾳ πολλῇ, καὶ τούτους βοηθείᾳ Θεοῦ χειρώσονται. Καὶ εἴγε τούτους οἱ ἐχθροὶ καταδιώξουσιν ἕως τοῦ τόπου, ἐν ᾧπερ δυνατὸν ἔγκρυμμα κατέστησας, ἐξερχόμενος κατ' αὐτῶν ἀνδρικῷ καὶ γενναίῳ ὁρμήματι ὑπερισχύσεις τῶν διωκόντων, καὶ τρόπαιον μνήμης ἄξιον ἀνεγερεῖς. Καὶ εἴγε συμβῇ δυνάμεις τῶν πολεμίων καταλαβεῖν, ἀντιμαχομένας σοι, ἔχων τὴν τοῦ ὀχυρώματος βοήθειαν καὶ τῶν πεζῶν, οὕτως καταισχυνεῖς αὐτούς,

αὐτοὺς, καὶ πολλοὺς τῶν οἰκείων ἀποβαλόντας ἀπράκτους παρασκευάσεις ὑποστρέψαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιδ΄.

Περὶ τῆς ὑποχωρήσεως τῶν ἱππέων ἀπὸ τῶν πεζῶν, ὁδοιπορούντων ὁμοῦ.

Χρὴ οὖν καὶ τοῦτό σε ἀκριβῶς, ὦ στρατηγὲ, σκοπεῖν, καὶ τῶν πολεμίων ἀγωνιζομένων διαλαθεῖν σε, καὶ κοῦρσα ἀποστέλλειν, καὶ τὰς χώρας ἡμῶν λῄσασθαι, ἄγρυπνον ἔχειν τὸν νοῦν· μή ποτέ σε ἡ ἐπίνοια καὶ μηχανὴ αὐτῶν διαλάθῃ. Ὅπερ γὰρ λέξω, καὶ ἐν ἄλλοις οἱ αὐτοὶ ἐξειργάσαντο. Ὁμοῦ γὰρ αὐτῶν τῶν τε ἱππέων καὶ πεζῶν σὺν τῇ ἀποσκευῇ[a] ὁδοιπορούντων, καθὼς ταῖς ὄπισθεν καὶ διελθούσαις ἡμέραις ἐποίουν οἱ εἰς κοῦρσα ἐξελάσαι βουλόμενοι, ἡνίκα πρὸς δυσμὰς ὁ ἥλιος καταντήσῃ, ἡ μὲν ἀποσκευὴ αὐτῶν καὶ ἅπαν τὸ ὑπουργικὸν σὺν τῷ πεζῷ τούτῳ στρατεύματι καὶ τοῖς εἰς φυλακὴν αὐτῶν καταλιμπανομένοις πολεμισταῖς ἱππεῦσι τὰς σκηνὰς πηξάμενοι, ὡς ἔθος αὐτοῖς ἀπληκεύουσιν. Οἱ δὲ εἰς κοῦρσον ἑτοιμασθέντες, καὶ τὰς ἡμετέρας χώρας καταδραμεῖν βουλόμενοι, πρὸς τὸ μὴ κονιορτὸν αὐτῶν φανῆναι, ἀμφὶ δείλην ὀψίαν πρὸς κοῦρσον ὁρμῶσι. Τῷ δὲ παραμεῖναι ὀφείλοντι[b] τῷ τῶν πολεμίων φωσάτῳ, εἴτε τουρμάρχης ἐστὶν εἴθ' ἕτερος ἄρχων, μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἐρχόμενον χρὴ πλησιάσαι τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ αὐλίζονται. Ἐπειδὴ, τῆς νυκτὸς καταλαμβανούσης, ὀφείλουσι τότε κατὰ τὸ εἰωθὸς εἰσέρχεσθαι[c], καὶ πλησιάζειν ταῖς σκηναῖς αὐτῶν, μετὰ πρώτην ὥραν ἢ καὶ δευτέραν τῆς νυκτός. Καὶ ἐὰν οὐχ εὑρήσωσιν ἐν τῷ ἀπλήκτῳ τοὺς τῶν πολεμίων ἱππεῖς, διὰ τὸ ἤδη αὐτοὺς εἰς κοῦρσον πορευθῆναι, οὐκ ἔστι δυνατὸν ἄλλως τούτους, τοὺς τὴν παραμονὴν πεπιστευμένους ἄρχοντας, τοῦτο ἀκριβῶς διαγνῶναι, καὶ τῷ στρατηγῷ τὸ ἀληθὲς καταμηνῦσαι, εἰ μὴ οὕτως ὡς λέξω. Δεῖ τοίνυν τοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν πρὸς παραμονὴν ἀποστελλομένους, ἐκ τῶν παραμεινάντων τὰς ὄπισθεν καὶ διελθούσας ἡμέρας τὸ φωσάτον, καὶ εἰς τετράδια ἱσταμένους, καθὼς ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, δύο ἐξ αὐτῶν ἐμπειροτάτους καὶ ἀνδρείους τῶν εἰς τὴν παραμονὴν ἀπερχομένων παρὰ τοῦ στρατηγοῦ λαμβάνειν· ἵνα καλῶς παρ' αὐτῶν ἀναδιδάσκωνται, οἷα πρότερον κἀκεῖνοι ἐνήργησαν καὶ ἐθεάσαντο. Αὐτοὺς δὲ

A multis suorum amissis, re infecta redeant.

CAPUT XIV.

De discessu equitum a peditatu, quocum iter fecerant.

ILLUD quoque, o dux, diligenter considerare te oportet, et, si hostes insciente te prædatores emittere, provinciasque nostras populari student, intentam habere mentem : ne forte tibi consilium commentumque eorum lateat. Nam quod dicturus sum, iidem alibi quoque patraverunt. Equitatu atque peditatu eorum cum impedimentis una iter faciente, quemadmodum antea diebusque superioribus fecerunt, si qui prædatum exire volunt, sole ad occasum vergente; impedimenta eorum calonesque omnes, cum peditatu atque equitibus armatis ad præsidium eorum relictis, constitutis tabernaculis more suo consident. Qui vero parati sunt ad incursionem faciendam, popularique regiones nostras constituerunt, ne pulvis eorum cerni possit, circa serum diei prædatum proficiscuntur. Tum, qui speculaturus est castra hostium, sive turmarcha sit, sive alius præfectus, cum manu sua progressus propius accedere debet ad locum, ubi consederunt. Postea, tenebris jam offusis, de more ulterius etiam provecti appropinquent tentoriis illorum, post primam vel secundam horam noctis. At si equites hostium non amplius sunt in castris, jamque exierunt prædatum, fieri sane non potest, ut præfecti, quibus observatio credita est, id recte perspiciant, veritatemque duci renuncient, nisi illo, quem docebo, modo. Oportet qui quotidie ad observationem mittuntur, ut ex iis, qui diebus proxime superioribus castra speculati sint, perque quadrigas constiterint, quemadmodum superius demonstravimus, duos peritissimos atque fortissimos illorum, qui speculatum mitti solent, a duce accipiant : quo accurate ab his edoceantur, quid quisque prius egerit atque viderit. Hos duos in aliquam ex quatuor quadrigis receptos turmarcha ad speculandum ratione ante exposita dimittat, ut,

[a] *Codd.* σὺν τῆς ἀποσκευῆς.

Fol. 389 *verso.*

Castra Arabum.

[b] *Sic Codd. omnes, dativo.*

[c] *l.* ἀπέρχεσθαι, *vel* προσέρχεσθαι.

castris appropinquantes, voces hostium jumentorumque hinnitum auscultent. Fol. 390 recto. Ibi duo illi milites, qui jam prius hostes in aliis castris observaverunt, universis eorum copiis una tendentibus, poterunt cum ex fremitu strepituque multitudinis, tum ex hinnitu equorum, tum denique ex spatio, quod tentoriis occupant, conjecturam inire. Neque enim tertiam partem amplitudinis reperietur habere locus, qua erat superioribus castris, tunc cum omnes una tendebant. Unde existimationem facere atque intelligere licet, deesse copias hostibus illo loco, neque cum illis in castris consedisse. Qui enim potest fieri, ut id non animadvertant, quando hominum plus minus sex millia, equorum ad duodecim a castris absunt, quæ qui nuper speculati sunt, una tendentia conspexerunt et computaverunt? Attamen, ut, sublata omni dubitatione, veritatem perfectam hac in re speculatores perspiciant, turmarcha speculatum missus, præter hæc illa debet instituere. Equites octo ex peritissimis, viarum apprime gnaros, disponat, ut sive a dextra sive a sinistra ex subsidio, ubi turmarcha constitit, trans castra hostium se conferant, donec a tentoriis quingentos passus absint: in progrediendo diligenter attendant, vias perquirant. Quod si jam prætervecti sunt hostium equites, fueruntque circa ducentos, cognoscet tamen eorum transitum statio, nedum si exstiterunt usque ad duodecim millia equorum, plus minus. Etenim, vestigiis tot jumentorum recens prætergressorum perspicue animadversis, speculatores celerius ad turmarcham reversi cum de hac re renuncient, tum qua via excursionem fecerint. Fol. 390 verso. Item turmarcha evestigio celeritate adhibita et de eo ducem certiorem faciat, et de via qua discesserint. Ducem oportet hac super re cum præfectis, quotquot adsunt, reliquisque peritis viris deliberare. Si suum exercitum satis roboris habere videt ad signa in castra hostium inferenda, ad prælium adversus illos se instruat: si quidem propius absunt pedestres ipsius copiæ, seque eo ipso die conjungere cum eo possunt. At si locus, ubi consederunt hostes, munitionem habet, quæ propugnaculo illis sit, vel rivum transitu impedito, non oportet certamen cum iis instituere. Contra, si planus est undique, et maxime si die oppugnationis pedites asse-

Nota equos altero tanto plures quam equites.

A τοὺς δύο ἀναμίξας ἑνὶ τῶν τεσσάρων τετραδίων ὁ τουρμάρχης ἀποστειλάτω κατὰ τὸν προεκτεθέντα τύπον τῆς παραμονῆς, ἐγγίσαι τῷ φωσσάτῳ, πρὸς τὸ ἀκούειν τὰς φωνὰς αὐτῶν, καὶ τοὺς χρεμετισμοὺς τῶν ἵππων. Οἱ οὖν δύο ἄνδρες οἱ πρότερον παραμείναντες ἐν ἄλλοις ἀπλήκτοις τῷ φωσσάτῳ, ὅτε καὶ ὁ λαὸς αὐτῶν ἅπας συνῆν καὶ συνηπλήκευε, δυνήσονται στοχάσασθαι ἀπό τε τῆς τοῦ λαοῦ ὀχλαγωγίας καὶ ταραχῆς, καὶ τοῦ χρεμετισμοῦ τῶν ἵππων, ἀπό τε τοῦ χώρου, ἐν ᾧ τὰς σκηνὰς ἐπήξαντο. Οὐ γὰρ εὑρεθήσεται ὁ χῶρος τὸ τρίτον μέρος ἔχων, ὃν ἐν τοῖς ὄπισθεν ἀπλήκτοις κατεῖχον, B ὅτε ἅπαντες ὁμοῦ ἠπλήκευον. Καὶ ἐκ τούτου δυνατόν ἐστι στοχάσασθαι καὶ κατανοῆσαι, ὡς ἐπιλείπει ὁ λαὸς τῶν πολεμίων ἐν ἐκείνῳ τῷ χώρῳ, καὶ μὴ εἶναι σὺν αὐτοῖς ἐν τῷ ἀπλήκτῳ. Καὶ πῶς γὰρ οὐ δυνατὸν τοῦτο στοχάσασθαι, ὁπόταν ἓξ χιλιάδες ἀνδρῶν, πλεῖον ἢ ἔλασσον, καὶ ἵππων ἄχρι τῶν δώδεκα ἐπιλείπωσιν ἐκ τοῦ ἀπλήκτου, οὓς πάντας ὁμοῦ εἶναι οἱ πρώην παραμείναντες ἑώρων καὶ κατεστοχάζοντο; Διὰ οὖν τὸ ἀμφίβολον, πρὸς τὸ καὶ τελείαν λαβεῖν τοὺς παραμένοντας περὶ τούτου τῆς ἀληθείας κατάληψιν, δέον καὶ τοῦτο τὸν εἰς τὴν παραμονὴν ἀποσταλέντα τουρμάρχην διαπράξασθαι. C Ἱππότας ὀκτὼ, ἄνδρας τῶν ἐμπειροτάτων καὶ τὰς ὁδοὺς εἰς ἄκρον ἐξησκημένους ἀπολεξάμενος, διορίσασθαι, εἴτε δεξιᾷ εἴτε εὐώνυμα ἐκ τῶν ὄπισθεν, ἐν ᾧ ὁ τουρμάρχης ἵσταται, ἔμπροσθεν γενέσθαι τῶν πολεμίων, ἀφισταμένους τῶν σκηνῶν μιλίου τὸ ἥμισυ· καὶ ἔμπροσθεν γενομένους ἀκριβῶς ἐρευνῆσαι, καὶ τὰς ὁδοὺς ἀναψηλαφῆσαι. Καὶ εἰ ἄρα οἱ τῶν πολεμίων ἱππεῖς διῆλθον, καὶ ἄχρι τῶν διακοσίων ὑπῆρχον, διαγνώσουσι τὴν τούτων διάβασιν οἱ ἀποσταλέντες, μήτοι γε ἄχρι τῶν δώδεκα χιλιάδων ἵπποι, πλέον ἢ ἔλασσον. Τὰ γὰρ ἴχνη τῶν τοσούτων ἵππων, ὡς προσφάτως διελθόντων, σαφῶς οἱ ἀποσταλέντες διαγνώσονται, καὶ τάχει πολλῷ D πρὸς τὸν τουρμάρχην ὑποστρέφοντες περὶ τούτου ἀπαγγειλάτωσαν, καὶ διὰ ποίας ὁδοῦ τὴν ὁρμὴν ἐποιήσαντο. Ὁ δὲ τουρμάρχης παραυτίκα σπουδῇ πολλῇ τῷ στρατηγῷ καταμηνυσάτω περὶ τούτου, καὶ διὰ ποίας ὁδοῦ ἐπορεύθησαν. Δεῖ οὖν τὸν στρατηγὸν πρὸς ταῦτα βουλεύσασθαι μετὰ τῶν συνόντων αὐτῷ στρατηγῶν, καὶ λοιπῶν ἐμπείρων. Καὶ εἰ μὲν ὁρᾷ τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα δύναμιν ἔχον τοῦ ἀντιπαρατάξασθαι τῷ τῶν πολεμίων φωσσάτῳ, πρὸς τὴν κατ' αὐτῶν μάχην παρασκευασθήτω· εἴγε πλησίον ἐστὶ καὶ τὸ τῶν πεζῶν αὐτοῦ στράτευμα, δυνάμενον τῇ

αὐτῇ ἡμέρᾳ ἑνωθῆναι αὐτῷ. Εἰ οὖν ἐστὶν ὁ χῶρος, ἐν ᾧ οἱ πολέμιοι αὐλίζονται, ὀχύρωμα ἔχων εἰς ἐκείνων ἀσφάλειαν, ἢ ῥύακα δυσδιάβατον, οὐ χρὴ πρὸς τὸν κατ᾽ αὐτῶν ἐξαρτύεσθαι πόλεμον. Εἰ δὲ ἐφόμαλός ἐστι πανταχόθεν, μάλιστα δὲ καὶ τῶν πεζῶν δυναμένων καταλαβεῖν ἐν ἡμέρᾳ τῆς τοῦ πολέμου προσβολῆς, παρασκευαζέσθω πρὸς τοῦτο. Εἰ δὲ ὁ χῶρος ὀχυρότητα ἔχει, ὡς ἔφημεν, καὶ τὸ πεζικὸν στράτευμα ἐπιλείπει, δέον ὁρμῆσαι τάχει πολλῷ πρὸς τὸ τοὺς κουρσεύοντας τῶν πολεμίων καταλαβεῖν· καὶ ἄρχοντα μὲν χρήσιμον ἀποστεῖλαι, τοῦ ἐπιλαβέσθαι τῶν ἰχνῶν τῶν πρὸς τὴν ἐκδρομὴν τοῦ κούρσου ὁρμησάντων πολεμίων. Αὐτὸς δὲ μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ ἐκ πλαγίου περιπατῶν σπευσάτω ὀξύτερον βαδίζων πλησίον γενέσθαι, καθὼς τὰς ὁδοὺς ἐπίσταται, ἐν αἷς οἱ πολέμιοι περιπατοῦσι. Καὶ μετὰ ἀσφαλείας περιπατείτω. Ἡνίκα δὲ τὸ διάφαυσμα τῆς ἡμέρας ἐγγίσῃ, ἀποστελλάτω βιγλάτορας εἰς κατασκοπὴν τῶν πολεμίων· καὶ εἰς ὑψηλοὺς βουνοὺς ἀνερχόμενοι ἀγωνισάσθωσαν θεάσασθαι αὐτούς. Ὁ δὲ στρατηγὸς, ἡμέρας γενομένης, τὸν ἑαυτοῦ λαὸν ἀποκρυπτέτω, ἵνα μὴ, τὸν κονιορτὸν αὐτοῦ οἱ πολέμιοι θεασάμενοι, μᾶλλον ἐνεδρευθῇ παρ᾽ αὐτῶν. Καταμηνυόμενος δὲ ἢ παρὰ τῶν ἐπακολουθούντων τῷ κούρσῳ, ἢ παρὰ τῶν εἰς ἐπισκοπὴν καὶ βίγλαν ἀποσταλέντων, ἐν ᾧ τόπῳ ἡ παράταξίς ἐστι τῶν πολεμίων ἡ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν ἔχουσα, ὀλίγους τινὰς μεθ᾽ ἑαυτοῦ λαβὼν ὁ στρατηγὸς καὶ εἰς ὑψηλὴν σκοπιὰν ἀνερχόμενος, σπευσάτω οἰκείοις ὀφθαλμοῖς τὴν τῶν πολεμίων παράταξιν θεάσασθαι. Ταύτην δὲ θεασάμενος, ἐπεὶ καὶ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ αὐτῶν διεσκορπίσθη πρὸς λείαν, στοχαζέσθω μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ τὸ πλῆθος τῆς παρατάξεως τῶν πολεμίων, καὶ τὴν τοῦ ἰδίου λαοῦ ἰσχύν. Καὶ ἐὰν πλεῖόν ἐστι[a] τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα τῶν πολεμίων, ὁρμησάτω κατ᾽ αὐτῶν, ὡς ἤδη ἀνωτέρω διετυπώσαμεν· καὶ εἰ παράσχῃ αὐτῷ Θεὸς βοήθειαν, καὶ δυνηθῇ τὴν παράταξιν αὐτῶν τραυματίσαι καὶ καταδιῶξαι, μέγα ἔργον καὶ μνήμης ἄξιον ἐπιτελέσει. Εἰ δὲ πλῆθός ἐστι τοῦ λαοῦ ἐν τῇ τῶν ἐχθρῶν παρατάξει, δέον ἐστὶ σπουδάσαι τὸν στρατηγὸν ἔμπροσθεν γενέσθαι, ἐν οἷς χωρίοις οἱ πολέμιοι τὰς ἐκδρομὰς ἐποιήσαντο, ἐκ τῶν ὄπισθεν αὐτῶν γενόμενον. Καὶ τούτων διεσκεδασμένων ἐπιτυγχάνων, καὶ τῇ ἐλασίᾳ ἐκλελυμένων καὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἵππων αὐτῶν, εὐχερῶς τούτοις καταγωνίσεται δι᾽ ὅλης τῆς ἡμέρας, ἀναψηλαφῶν αὐτοὺς ἐν τοῖς χωρίοις· κἀκείνους μὲν

Castra hostium ubi.

A qui eum possunt, paret se ad dimicandum. At si locus munitionem habet, quemadmodum diximus, pedestres autem copiæ absunt, oportet celerius movere ad prædatores hostium opprimendos, præfectumque probum mittere, qui hostium prædatum profectorum vestigiis instet. Ipse cum omnibus copiis obliquo itinere appropinquare citato gradu properet, prout vias cognitas habet, in quibus hostes ambulant. Id iter magna cum cautione faciat. Dein imminente primo diluculo exploratores dimittat, qui de hostibus inquirant: B hi, collibus editis conscensis, operam dent, ut contemplari eos possint. Ubi illuxit, dux copias suas occultet, ne, excitato earum pulvere, ipse potius in adversariorum insidias incidat. Dein certior factus vel ab his qui prædatores secuti sunt, vel ab illis quos circumspiciendi explorandique causa dimisit, ubi agat illud hostium vexillum, in quo præfectus eorum sit, paucis assumtis dux in excelsam ascendens speculam conetur propriis oculis aciem hostium considerare. Qua perspecta, ubi multitudo eorum se diffuderit prædatum, æstimet cum iis qui una sunt, C tum copias in acie hostili stantes, tum suæ manus firmitatem. Si suus exercitus amplior est hostili, incitet se in eos, ut jam superius descripsimus: ac si, Deo auxilium præbente, aciem eorum sternere potest et fundere, magnum sane facinus memoriæque dignum efficiet. Sin ingentes copiæ sub signis hostium constiterunt, operam dare debet dux ut ulterius moveat, ad vicos quos adversarii invaserunt, ita ut a tergo eorum existat. Quos si dispersos cursuque cum ipsos tum jumenta fessos deprehendit, nullo negotio eos per totum illum diem occidet, perque vicos D indagabit: ipsos numero servorum habebit, in eosque suo arbitratu statuet. Rusticos, et quicquid ex eorum bonis rapere jam potuerunt, a servitute vindicabit. Si autem in fulcum incidit, quod excursorum tuendorum causa subsequitur, ad illud adoriendum se paret, quemadmodum superius exposuimus, et, Deo obsecundante, prælio facto superabit. At si illis, qui ea nocte speculatum hostes missi sunt, adversa quædam acciderunt, ut non potuerint hos prævertere, locumque occupare, unde et videre castra et audire voces

Fol. 391 *recto.*

[a] *Sic Codd.*

Fol. 391 *verso.*

adversariorum licuisset : ideoque prædatores profecti sunt, sicut diximus, priusquam de illis certam veramque notionem capere potuerunt : unde accidit, ut explorati super hac re nuncii, ad ducem afferendi, mandatumque, quod transmitti ad eum debet, diutius morentur : si modo circa horam nonam noctis vel etiam serius dux de eruptione certior fit, videtque angustias temporis, et prædatores hostium, de die profectos, itinere noctu non intermisso procul esse debere, fierique non posse, ut dispersos illos deprehendat : expedit oppugnationem castrorum instruere. Ac si in loco, ubi considerunt, permanere totum diem volunt, comparet se ad confligendum, quemadmodum superius de oppugnatione castrorum instituenda exposuimus. Tametsi non persedebunt eo loco, quod properabunt cum equestribus copiis prædatum egressis celerius conjungi. Ita si illos iter facientes deprehendit dux, alacriter ad manum conserendam se invehat, sicut in capite de itinere exercitus, quando a prædatoribus sejunctum est, præscripsimus. Quæ si omnia diligenter dux egerit modo ante dicto, auxilium habens ex Deo sanctaque et immaculata matre ejus Deipara, magnum ac memorabile facinus efficiet.

[a] *Vide supra 131. D.*

A λόγῳ ἀνδραπόδων καταστήσει, καὶ ὡς βούλεται τοῖς κατ' αὐτῶν χρήσεται. Τοὺς δὲ γεωργοὺς ἐλευθερώσει τῆς αἰχμαλωσίας, καὶ εἴ τι ἂν ἔτυχον τῶν αὐτῶν λαβεῖν. Εἰ δέ γε καὶ φούλκῳ συναντήσῃ τῷ εἰς φυλακὴν ἐπακολουθοῦντι τῶν ἐξελαυνόντων, παρασκευασθήτω πρὸς τὸν κατὰ τοῦ φούλκου πόλεμον, καθὼς ἔμπροσθεν ἐξεθέμεθα[a], καὶ Θεοῦ συνεργίᾳ τῆς κατ' αὐτῶν μάχης κρατήσει. Εἰ δὲ τοῖς ἐν τῇ αὐτῇ νυκτὶ παραμεῖναι σταλεῖσι τοῖς πολεμίοις ἐναντία ἀπηντήκασι συναντήματα, διὰ τὸ μήπω προκαταλαβεῖν αὐτούς, καὶ εἰς τοὺς τόπους γενέσθαι, ἐν οἷς τὸ φοσσάτον βλέπειν ἠδύναντο, B καὶ τὰς φωνὰς αὐτῶν ἐνωτίζεσθαι· καὶ τὸ κοῦρσον αὐτῶν προεξῆλθεν, ὡς ἔφημεν, πρὶν τὴν περὶ τούτου ἀκριβῆ λαβεῖν αὐτοὺς τῆς ἀληθείας κατάληψιν· καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου συναντήματος βραδῦναι καὶ χρονίσαι συνέβη τὴν πρὸς τὸν στρατηγὸν ἀποστελλομένην βεβαίαν ἀπαγγελίαν τοῦ πράγματος, καὶ τὸ πρὸς τὸν στρατηγὸν ἀποστελλόμενον μανδάτον· εἰ μὲν πρὸς ὥραν ἐννάτην τῆς νυκτὸς καὶ ἐπέκεινα καταμηνυθῇ ὁ στρατηγὸς περὶ τούτου, καὶ ὁρᾷ τὸ στενὸν τοῦ καιροῦ, ἐπεὶ καὶ τὸ κοῦρσον τῶν πολεμίων ἔτι τῆς ἡμέρας ἐπικρατούσης τὴν κίνησιν ἐποιήσατο, καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς πόῤῥω που γενέσθαι C ἔμελλε, καὶ οὐ δυνατὸν, τούτοις διεσκεδασμένοις καταλαβεῖν· χρὴ αὐτὸν εἰς τὸν κατὰ τοῦ φοσσάτου εὐτρεπισθῆναι πόλεμον. Καὶ εἰ μὲν διημερεῦσαι βουληθῶσιν ἐν ᾧ αὐλίζονται τόπῳ,

Fol. 392 recto.

παρασκευασθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν κατ' αὐτῶν μάχην, καθὼς ἀνωτέρω τὸν κατὰ τοῦ φοσσάτου πόλεμον γενέσθαι ἐξεθέμεθα. Ἀλλ' οὐκ ἂν διημερεύσουσιν ἐν αὐτῷ τῷ χώρῳ, διὰ τὸ κατεπείγεσθαι ταῖς ἱππικαῖς αὐτῶν δυνάμεσι ταῖς εἰς λείαν ἐκδραμούσαις τάχιον ἑνωθῆναι. Καὶ ὁδοιπορούντων αὐτῶν ἐπιτυγχάνων ὁ στρατηγὸς, προθύμως εἰς τὸν κατ' αὐτῶν ὁρμησάτω πόλεμον, καθὼς καὶ περὶ τοῦ ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ φοσσάτου διακεχωρισμένου τοῦ κούρσου[b] προειρήκαμεν. Καὶ πάντα ἐπιμελῶς ποιοῦντος τοῦ στρατηγοῦ κατὰ τὴν προτέραν διάταξιν, τὴν τοῦ Θεοῦ ἔχων βοήθειαν καὶ τῆς ἁγίας καὶ παναχράντου μητρὸς αὐτοῦ καὶ Θεοτόκου, μεγάλην καὶ ἀξιόλογον δουλείαν ἐπιτελέσει.

[b] *Vide supra 132. B.*

CAPUT XV.

De cautione.

QUAPROPTER te, o dux, oportet vigilantiam cautionemque omnem adhibere, ne subitam vim patiare, neve de improviso in te hostes impressionem faciant. Tutum autem tectumque te præstabis, si singulis diebus mittuntur a te qui exercitum hostium speculentur, eo loco ubi consederit. Diligentiam enim adhibent omnemque rationem ineunt, quemadmodum nec opinato

D

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιέ.

Περὶ ἀσφαλείας.

Δεῖ οὖν σὲ, ὦ στρατηγὲ, πᾶσαν ἀσφάλειαν καὶ φυλακὴν ἔχειν, τοῦ μὴ αἰφνιδιασμὸν ὑποστῆναι, καὶ ἀδοκήτως τοὺς πολεμίους κατὰ σοῦ τὴν ἔφοδον ἐργάσασθαι. Ἕξεις δὲ τὴν φυλακὴν καὶ ἀσφάλειαν, εἴγε καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποστέλλονται παρὰ σοῦ οἱ ὀφείλοντες παραμένειν τῷ τῶν πολεμίων φοσσάτῳ, ἐν ᾧ τόπῳ αὐλίζονται. Ἐκείνων γὰρ διὰ σπουδῆς τιθεμένων καὶ πᾶσαν μηχανὴν καταβαλλομένων, ἀδοκήτως

τως σοι ἐντυχεῖν, τοῦ καταγωνίσασθαί σε, εἰς βλάβην μὲν καὶ ἀπώλειαν τοῦ χριστωνύμου λαοῦ, καὶ ἀδοξίαν τῶν κραταιοτάτων Ῥωμαίων· εἰς ἔπαρσιν δὲ καὶ γαυρίαμα τῶν ἀλαζόνων τῆς Ἄγαρ υἱῶν καὶ ἀρνητῶν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· συμβαίνει γὰρ κατασχεθῆναι παρ' αὐτοῖς δεσμώτας τῶν ἡμετέρων, ἢ καὶ αὐτομόλους γενέσθαι, καὶ παρ' αὐτῶν μαθεῖν, ἐν ποίῳ τόπῳ αὐλίζῃ. Ἵν' οὖν μὴ νυκτὸς τὰς ἱππικὰς δυνάμεις αὐτῶν ἀνελόμενοι ἐξελάσωσι καταλαβεῖν σε, καὶ ἀδοκήτως ἐπιπέσωσι· διὰ ταῦτα δέον τοὺς παραμένοντας, ἡνίκα τῆς ταραχῆς τοῦ λαοῦ τῶν πολεμίων αἴσθωνται πρὸς κίνησιν, εὐθέως τάχει πολλῷ καταμηνύσαι, ὅτι τε ὁ λαὸς διεταράχθη πρὸς κίνημα· πάλιν δὲ ἀποκινούντων, δι' οἵας ἂν ὁδοῦ τὴν πορείαν ποιῶνται· καὶ αὖθις καταμηνύειν, ὅ, τι τε πλῆθος λαοῦ ἀπεκίνησαν, καὶ ἣν ὁδὸν πορεύονται, εἴτε ἅπαντες σὺν τῷ πεζικῷ, εἴτε οἱ ἱππεῖς μόνοι. Ὁ δὲ στρατηγὸς μὴ θαρρείτω μόνον εἰς τὰ ἐρχόμενα πρὸς αὐτὸν μανδάτα τῶν παραμενόντων τοῖς πολεμίοις, ἀλλὰ καὶ βίγλας ἐχέτω διπλᾶς, ἐξώβιγλα καὶ ἐσώβιγλα, ἔστιν ὅτε καὶ τριπλᾶς· καὶ ἐν νυκτὶ μὲν τὰς ὁδοὺς φυλάττειν, καὶ ἐν οἷς τόποις διάβασιν ὑφορᾶται πολεμίων· ἐν ἡμέρᾳ δὲ, μὴ μόνον τὰς ὁδοὺς φυλάττειν τοὺς βιγλάτορας, ἀλλὰ καὶ εἰς τόπους ἀνέρχεσθαι ὑψηλοτάτους· πρὸς τὸ δύνασθαι αὐτοὺς εὐχερῶς ὁρᾷν μὴ μόνον καπνοὺς καὶ κονιορτοὺς, ἀλλὰ καὶ λαοὺς τῶν πολεμίων, εἴπερ ἔρχωνται. Πλείονας δὲ εἶναι τὰς βίγλας ἔφημεν, διὰ τὸ, εἴ ποτε συμβῇ τὴν πρώτην ὑπὸ τῶν πολεμίων ἁλῶναι, ἡ μετ' ἐκείνην, τοὺς πολεμίους θεωροῦσα, τῷ στρατηγῷ τὴν τῶν ἐχθρῶν καταμηνύῃ ἔλευσιν. Καὶ δὶς δὲ ἐν νυκτὶ μεταπληκεύειν δεῖ τὸν στρατηγὸν, καὶ ἐν ἡμέρᾳ ὡσαύτως. Καὶ μεταπληκεύων μὲν τοὺς βιγλάτορας μετ' αὐτοῦ λαμβανέτω· καταλιμπανέτω δὲ ἐν ᾧ τόπῳ ηὐλίζετο ἓξ ἄνδρας ἢ ὀκτὼ, τοὺς ὑποδοχαρίους καλουμένους, μετὰ καί τινος ἄρχοντος τῶν χρησίμων· ἵνα οἱ πεμπόμενοι παρὰ τῶν παραμενόντων τοῖς ἐχθροῖς μανδάτα φέροντες, προσερχόμενοι, δι' αὐτῶν τῷ στρατηγῷ ἀποκομίζωνται. Ἐν ᾧ δὲ πάλιν τόπῳ ὁ στρατηγὸς ἀπληκεύσει, τὰ ἐξώβιγλα ἀποστελλέτω. Ἔστωσαν δὲ ἀνὰ τέσσαρες ἄνδρες ἐν ἑκάστῳ σταδίῳ· ἵνα, τῶν δύο καθευδόντων νυκτὸς, οἱ δύο γρηγορῶσιν.

A tibi superveniant, teque opprimant, ad calamitatem et internecionem populi christiani, ignominiam bellipotentium Romanorum, elationem autem atque jactationem arrogantium filiorum Agar, inficiatorum Christi Dei nostri: etenim usu venit, ut quidam de nostris captivi fiant, aut transfugiant, unde doceantur, quo loco tendas. Igitur ne noctu assumto equitatu moveant ad te invadendum, teque improviso opprimant: idcirco oportet speculatores, simul ac fremitum profecturæ multitudinis apud hostes audiant, confestim B properatione magna renunciare, cooriri copias ad abitum: deinde, postquam egressi sint, qua via iter faciant: denique illud quoque declarare, quantæ copiæ exierint, qua parte, utrum universi cum peditatu, an equites soli. Neque tamen dux solis significationibus a speculatoribus factis fidem debet tribuere, sed stationes quoque habeat duplices, exteriores et interiores, aliquando etiam triplices: noctu, ut vias et loca custodiant, qua hostes erupturos suspicatur: interdiu, ut excubitores non solum itinera observent, sed etiam in loca editissima evadant, unde fumos C et pulveres, tum etiam globos hostium, si qui veniant, videre nullo negotio possint. Plures autem esse debere excubias ideo diximus, ut, si quando prior ab adversariis intercepta sit, tamen quæ citra stet, hostes conspicata, eorum adventum renunciare duci possit. Stationem bis qualibet nocte mutare debet dux, et toties quovis die. Qua in migratione excubitores secum transducat: in loco autem, unde movit, relinquat sex aut octo milites, quos hypodocharios vocamus, cum aliquo bono præfecto: ut missi a speculatoribus nuncii, si advenerint, per hos ad ducem D perducantur. Ipse dux, quo in loco denuo considet, inde rursus stationes exteriores dimittat. Sint autem in qualibet statione milites quaterni: ut, binis noctu dormientibus, bini vigilare queant.

Fol. 392 *verso.*

Stationes exteriores et interiores.

Fol. 393 *recto.*

A

CAPUT XVI.

De submovendis impedimentis.

ILLUD quoque, o dux, observare te oportet, ut, quando propius accedere ad hostes velis, impedimenta abs te remota longius amandes, in communitum locum vel oppidum, tradita illorum cura viro probo ac perito : cui item equites valentes aliquot attribuendi sunt, per quos excubiæ impedimentorum custodiendorum causa fiant. Si denuo tibi opus est, manda præfecto, cui est illorum cura credita, ut moveat in locum, ubi se tecum conjungere jussus est. Ita autem ablegans impedimenta, debes tecum sumere cibaria militum et pabula jumentorum, in duos dies vel tres, quæ vel a mulis velocibus vehantur, vel etiam supra equos in sagmis. At quando prædatores hostium insequi noctu velis, omnes milites, quotquot idoneos ad pugnandum habes, loricati esse debent, et telum ad præliandum aptum unusquisque in manibus teneat. Habe etiam globum, quem saca vocamus, a tergo subsequentem. Si per loca impedita hostes iter faciunt, debent singuli numeri, atque vexilla, si qua adsunt, separatim ambulare : primo dux, qui ipse tamen turmarcham hostes speculantem longo intervallo subsequatur : dein reliqua, sive numeri sint sive vexilla, unum post unum : ut ordinatim procedant noctu, absque clamore ac strepitu. Turmarchæ, qui prædatores insequitur, præscribere debes atque imperare, ut diligentiam atque vigilantiam summam adhibeat, ne hostes, certiores facti te insequi, delectos fortesque milites numeroque manum turmarchæ superantes a se sejunctos latebris occulant, teque nec opinato adoriantur : cujusmodi insidias a Tarsensibus superius factas vidimus. Tunc enim dux conspicatus pulverem eorum, qui non vere, sed simulata incursione, prædandi causa exierant, pauci illi quidem et infirmi, cum ad illos invadendos properaret, turmarcha autem hostes insequens, negligentius re gesta, latebras parum curiose scrutaretur, in eorum insidias imprudens incidit. Igitur ejusmodi res ut ne fiat, oportet te,

Sagmæ s. sagmosellia. *Vid. Ducang. Gloss. II. 1318. C.*

Fol. 393 *verso.*

Tarsenses qua ratione bellum gerant.

a *f.* χώροις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιϛʹ.

Περὶ διαχωρισμοῦ τοῦ τούλδου.

Δεῖ οὖν σε, ὦ στρατηγὲ, καὶ τοῦτο παραφυλάττειν, καὶ ἡνίκα πλησιάσαι μέλλῃς τοῖς πολεμίοις, τὸ τοῦλδον ἀπὸ σοῦ διαχωρίζειν καὶ ἀποστέλλειν μήκοθεν, ἐν ὀχυρῷ τόπῳ ἢ ἐν κάστρῳ, ἄνδρα τινὰ τῶν χρησίμων καὶ ἐμπείρων ἐφιστῶν, προνοεῖσθαι αὐτοῦ· καὶ ἱππεῖς μαχίμων ἀνδρῶν ὀλίγους τινὰς παρέχειν τῷ ἄρχοντι τοῦ B τούλδου, ὅπως δι' αὐτῶν αἱ βίγλαι κρατῶνται εἰς φυλακὴν τοῦ τούλδου. Ἡνίκα δὲ πάλιν ἐν χρείᾳ τούτου γένηται, καταμηνύειν τῷ ἐμπεπιστευμένῳ τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ ἄρχοντι, ἐλθεῖν ἐν ᾧ τόπῳ διωρίσθη τοῦ ἑνωθῆναί σοι. Τοῦ μέντοι τούλδου ἀπὸ σοῦ διαχωριζομένου, ἀναλαμβάνειν σε δεῖ ἐπισιτισμὸν τοῦ λαοῦ καὶ παγὰς τῶν ἵππων, δύο ἡμερῶν ἢ τριῶν, βασταζομένας εἰς ταχεῖς ἡμιόνους, ἢ καὶ ἵπποις ἐν τοῖς σαγμοσελλίοις. Ἡνίκα δὲ μέλλῃς κούρσῳ τῶν πολεμίων ἀκολουθῆσαι νυκτὸς, ἅπαν τὸ μάχιμον στράτευμα τεθωρακισμένον ἔστω, ἑκάστου τὸ ἐπιτήδειον πρὸς τὸ πολεμεῖν ὅπλον ἐν χερσὶν ἔχοντος. Ἀλλὰ καὶ τὸ λεγόμενον σάκα ὄπισθεν C ἔχε, ἐπακολουθοῦν σοι. Καὶ εἰ μὲν διὰ δυσβάτων τόπων ἡ πορεία τῶν πολεμίων γένηται, δέον ἰδίως ἓν ἕκαστον θέμα, ἢ καὶ τάγμα, εἰ πάρεισιν, ὁδοιπορεῖν· ὁ μὲν στρατηγὸς ἔμπροσθεν, ἑπόμενος τῷ τουρμάρχῃ τῷ ἀκολουθοῦντι τοῖς πολεμίοις κατὰ πολὺ πόῤῥω· εἶθ' οὕτως καὶ τὰ λοιπὰ, εἴτε θέματα εἶεν εἴτε τάγματα, καθὲν τῷ ἑτέρῳ ἐφεπόμενον· διὰ τὸ καὶ καλῶς ὁδοιπορεῖν ἐν νυκτὶ, καὶ ἄνευ κραυγῆς καὶ θορύβων. Τῷ δὲ τουρμάρχῃ, τῷ ἐπακολουθοῦντι τῷ κούρσῳ, παραγγεῖλαι καὶ ἐξασφαλίσασθαι, ἀκρίβειαν ἔχειν ὑπερβάλλουσαν καὶ ἐγρήγορσιν, μή ποτε οἱ πολέμιοι αἰσθόμενοι ἐπακολουθεῖσθαι αὐ- D τοὺς παρὰ σοῦ, διαχωρίσωσι μὲν τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτῶν μαχίμους τοὺς πλείονας τοῦ ὑπ' αὐτὸν λαοῦ, καὶ ἀποκρύψωσιν εἰς λόχους, καὶ ἀδοκήτως κατὰ σοῦ ἐπιθῶνται· ἐπειδὴ τοιαύτην ἐνέδραν παρὰ τῶν Ταρσιτῶν ἐν τοῖς ἄνω χωρίοις[a] γενομένην εἴδομεν. Τοῦ γὰρ στρατηγοῦ τότε θεωμένου κονιορτοὺς τῶν εἰς λείαν ἐξελαυνόντων, οὐκ ἐν ἀληθείᾳ, ἀλλ' ἐν σχήματι κούρσου, ὀλίγων καὶ τούτων εὐτελεστέρων, καὶ κατ' αὐτῶν ἐπελθεῖν ἐπειγομένου, καὶ τοῦ τουρμάρχου τοῦ ἐπακολουθοῦντος τῷ κούρσῳ καταμελήσαντος, καὶ μὴ τοὺς λόχους καλῶς ἐρευνήσαντος, ἀδοκήτως τῷ ἐγκρύμματι περι-

πέπῖωκε. Καὶ ἵνα μὴ τοιοῦτον γένηται, δεῖ σε, ὦ στρατηγὲ, πολλὴν τὴν ἀσφάλειαν ποιεῖσθαι, καὶ ἐρευνᾷν τοὺς κοίλους τῶν τόπων καὶ ἀποκρύφων[a], διὰ καβαλλαρείων ἵππους ἐχόντων ταχεῖς καὶ ἀκριβῆ εἴδησιν τῶν τόπων· καὶ περὶ τὸ διάφαυσμα διχῆ διελεῖν τὸ στράτευμα, εἴγε εἰς πλῆθός ἐστι, καὶ εἰς τρεῖς ἀριθμεῖται χιλιάδας[b]· καὶ τοὺς μὲν παραϊπποπαράτους καὶ τὰς ταγὰς τῶν ἵππων ἐπιφερομένους μήκοθεν ἀποστέλλειν ἐν ὀχυρῷ τόπῳ. Τὰς δὲ παρατάξεις οὕτως δεῖ παρασκευάσαι, διὰ τὰς τῶν πολεμίων ἀδοκήτους ἐνέδρας. Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἐχέτω ἀρχηγὸν τῶν ἀξιολογωτέρων στρατηγῶν, καὶ τὸ τρίτον μέρος τοῦ ὑπὸ σὲ λαοῦ, καὶ ὄπισθεν μὲν τοῦ τουρμάρχου ὁδοιπορείτω. Σὺ δὲ μετὰ τῆς μεγάλης παρατάξεως ἐπακολούθει τῇ πρώτῃ, ἔχων καὶ τὸ σάκα ὄπισθέν σου μετ' ὀλίγων ἱππέων ἐπακολουθοῦν· ἵνα, εἰ συμβῇ κατὰ σοῦ ἐνεδρεῦσαι τοὺς πολεμίους, καὶ τοὺς πλείονας αὐτῶν μαχίμους ἄνδρας εἰς λόχους καταστῆσαι, καὶ ἐπελθεῖν τῷ αὐτοῖς ἐπακολουθοῦντι τουρμάρχῃ, δέξηται τοῦτον ἐπιβοηθοῦσα ἡ πρώτη καὶ ἔμπροσθέν σου περιπατοῦσα παράταξις. Εἶτα πολέμου μετ' αὐτῆς συῤῥαγέντος, καὶ τῶν πολεμίων διασκορπιζομένων ἐν τῇ μάχῃ καὶ τὴν τάξιν λυόντων, εὑρὼν αὐτοὺς διεσκεδασμένους ὑπερισχύσεις αὐτῶν. Τῶν δὲ πολεμίων πρὸς τὴν τοιαύτην ἐνέδραν μὴ παρασκευασθέντων, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἐκδραμεῖν καὶ τὰς χώρας ληΐσασθαι κατεπειγομένων, χρὴ πρὸ τοῦ διαυγάσαι τὰς τάξεις τοῦ ὑπὸ σὲ στρατεύματος εἰς[c] τόπους ἀποκρύψαι, πρὸς τὸ μὴ τοῖς πολεμίοις φωραθῆναι, καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις ἐγκρύμμασι καρτερῆσαι ἄχρι τρίτης ὥρας ἢ καὶ τετάρτης τῆς ἡμέρας, ἕως ἂν οἱ πολέμιοι πρὸς λείαν ἐξελάσωσι· καὶ τούτων πόῤῥω γινομένων τῆς τοῦ Ἀμηρᾶ παρατάξεως, μετ' ὀλίγων ἀνδρῶν καταλιμπανομένης, καὶ μὴ πλῆθος ἐχούσης λαοῦ, κατ' αὐτῆς ἐπελθεῖν. Καὶ τρεῖς μὲν ἔμπροσθεν παρατάξεις ἀποστεῖλαι ἰσομετώπους, προσβαλεῖν πόλεμον· σὲ δὲ μεθ' ἑτέρων τριῶν ἢ καὶ τεσσάρων παρατάξεων, ταῖς πρώταις ἑπόμενον, πλησίον ἐπακολουθεῖν. Καὶ ἡνίκα αἱ πρῶται παρατάξεις τῆς ἐκ χειρῶν μάχης ἄρξωνται, καθὼς ὁρᾷς τοὺς οἰκείους ἀγωνιζομένους, οὕτω καὶ βοήθειαν παρέχειν. Καὶ πρῶτον μὲν τὰς ἔνθεν κἀκεῖθεν συνεπομένας παρατάξεις προαποστεῖλαι, τοῖς πολεμίοις συναφθῆναι, καὶ ἐκ τῶν ἄκρων, εἰ δυνατὸν, καὶ ἐκ πλαγίου προσβαλεῖν, καὶ ἐκ χειρὸς μάχεσθαι· εἶτα καὶ σὲ αὐτὸν, εἰ χρὴ, συμβαλεῖν, εἴπερ ἄρα μὴ ἐπικρατέστερος ὁ ὑπὸ σὲ

A o dux, multam cautionem adhibere, locorumque et latebrarum recessus perscrutari, per equites velocibus equis vectos et locorum accurate peritos: porro prima luce exercitum, si magnus est, usque ad ter mille numero, bifariam dividere: equisones, et qui pabula jumentorum portant, procul in communitum locum amandare. Acies, ob insperatas hostium insidias, instruere oportet in hunc modum. Prior præfectum habeat unum de ducibus præstantioribus, et tertiam partem copiarum tuarum: hæc a tergo turmarchæ iter B faciat. Tu cum acie majori pone priorem incedens, habe item saca tuum a tergo, quod te cum paucis equitibus sequatur: ut si accidit, hostes structis tibi insidiis plerosque suos fortes milites in latebris collocasse, turmarchamque se sequentem invasisse, prior acies, quæ ante te ambulat, subveniat eumque excipiat. Prælio cum illa commisso, quando hostes dimicando disjecti ordines ruperint, tu dissipatos nactus funditus vinces. Si hostes non se parant ad ejusmodi insidias, sed ad excursionem agrorumque populationem properant, debes ante lucem turmas C tui exercitus in ejusmodi locis occultare, ubi ab hostibus animadverti nequeant, atque in his latebris persistere usque ad tertiam vel quartam diei horam, donec hostes prædatum dilapsi sint: his longius a signis Amiræ digressis, ita ut paucis militibus relictis infrequentia armatis sint, ea invade, tresque acies exæquata fronte præmitte, quæ pugnam capessant: tu cum alteris tribus vel quatuor aciebus priores sequens propius succede. Priores acies postquam manus contulerunt, perinde ut tuos præliantes videbis, ita auxilia subministra. Ac primo quidem acies D utrumque tuum latus tegentes præmitte, ut hostibus signa inferant, e locisque superioribus, si fieri potest, et ex obliquo irruentes manus conserant: deinde tu ipse, si necesse sit, incurre, si quidem non superiores fiunt tuæ copiæ. Tametsi pauci armati, qui, quemadmodum diximus, sub signis Amiræ relinquuntur, tuo exercitui, ad ter mille hominum numero, ægre resistere poterunt. Nos hæc, ut usus docet, exponimus: tu ut urgens necessitas et tempus flagitat, sic gerere rem debes. Illa enim non doctrina tradit, sed prout divinum

[a] f. ἀποκρύφους.

[b] Cod. B. μυριάδας. Sed infra 148. A. is quoque, χιλιάδας.

Fol. 394 recto.

Saca.

[c] Videtur hic excidisse adjectivum.

Fol. 394 verso.

auxilium te corroborabit, ita armorum exitus subsequetur. Si solos tuæ provinciæ milites, o dux, manumque exiguam sub signis habes, nihilominus debes prædatores hostium cum cautione, ne ab illis animadvertare, e longinquo consequi, inque eos solos, qui egressi in vicos dissipantur, impetum facere, quemadmodum superius declaratum est.

A λαὸς γέγονεν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγου λαοῦ, ὡς ἔφημεν, τῆς παρατάξεως τοῦ Ἀμηρᾶ καταλιμπανομένης, οὐ δυνήσεται ἀντισχεῖν περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας τὸ ὑπὸ σὲ ἀριθμούμενον στράτευμα. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὡς ἡ πεῖρα διδάσκει, ἐκτίθεμεν· σὲ δὲ πρὸς τὴν κατεπείγουσαν τοῦ καιροῦ χρείαν τε καὶ περίστασιν διατεθῆναι δεῖ. Οὐ γὰρ ἡ παράδοσις δίδωσιν, ἀλλ' ὡς ἡ τοῦ Θεοῦ ἐνισχύσει βοήθεια, ἡ τοῦ πολέμου ἔκβασις ἐπακολουθεῖ. Εἰ δὲ μετὰ μόνου τοῦ ἰδίου θέματος ὑπάρχεις, ὦ στρατηγὲ, καὶ ὀλίγον ἐστὶ τὸ ὑπὸ σὲ στράτευμα, καὶ ὡσαύτως δεῖ σε μετ' ἀσφαλείας πόῤῥω τὴν τοῦ κούρσου τῶν πολεμίων ἀκολούθησιν ποιεῖσθαι, πρὸς τὸ μὴ παρ' αὐτῶν ἐπιγνωσθῆναι, καὶ κατὰ μόνων τῶν εἰς τὰ χωρία ἐξελαυνόντων καὶ διασκορπιζομένων τὴν ἐπίθεσιν ποιεῖσθαι, ὡς ἀνωτέρω δεδήλωται.

B

CAPUT XVII.

De hostibus cum ingentibus copiis provincias nostras invadentibus, et de ratione per insidias bellandi.

Quod si aliquando omnis hostium equestris atque pedestris vis cum maximis immanibusque copiis provincias nostras ingressa pervadit et populatur, penitusque penetrare eas ac perscrutari constituit : accidit autem, ut eodem tempore in unum locum Romanæ copiæ contractæ sint, easque prope esse hostes audiant : magnopere suo exercitui cavent, neque quemquam permittunt sine præsidio per vicos dissipari. Quinetiam id moliuntur, ut insidias nostris copiis struant, easque ex insperato deprehendere, fundere, concidere student. Tum vero tu quoque magnam vigilantiam præstare debes, ne ex improviso ab illis deprehendare, potiusque contra comminisci aliquid, quo et fundas illos, et dignum viro atque illustre facinus efficias. Nam, ubi semel cladem abs te acceperunt, prædis agendis in finibus nostris non immorabuntur. Itaque convenit, te loca opportuna dispicere, quo excursores hostium cibariorum prædandique spe intrent : iisque locis equites in insidiis locare, qui illos adoriantur. Sint autem equites, qui in insidias sic mittantur, supra ducentos, cum præfecto strenuo, ejusmodi insidiarum plane peritissimo. Et universi exercitus dux, modo ut sex

Fol. 395 recto.

Saracenorum vigilantia.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιζʹ.

Περὶ τῶν μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐπιτρεχόντων πολεμίων τὰς χώρας ἡμῶν, καὶ τῆς μετὰ ἐγκρυμμάτων παρασκευῆς.

Εἰ δέ γε τὸ τῶν πολεμίων ἅπαν, ἱππέων τε καὶ πεζῶν, ἄθροισμα μετὰ μεγάλης καὶ βαρείας δυνάμεως τὰς ἡμῶν χώρας ἐξελθὸν ἐπι- C τρέχει τε καὶ ληΐζεται, καὶ ἐμβαθῦναί τε καὶ διερευνήσασθαι ταύτας διαμελετᾷ· εἰ τύχῃ δὲ, καὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν στράτευμα ἐπισυνηγμένον εἶναι, καὶ τὴν τούτου παρουσίαν ἀκουτισθῶσιν οἱ πολέμιοι, ἀσφάλειαν μὲν πολλὴν τοῦ ἰδίου λαοῦ ποιοῦνται, μὴ ἐῶντές τινας, φυλακῆς ἄνευ, ἐν τοῖς χωρίοις διασκορπίζεσθαι. Ἐνέδρας δὲ μᾶλλον κατὰ τοῦ ἡμετέρου λαοῦ ἐξεργάζεσθαι μηχανῶνται, καὶ καταλαβεῖν αὐτοὺς ἀδοκήτως σπεύδουσι, διῶξαί τε, καὶ καταγωνίσασθαι. Ὀφείλεις δὲ καὶ αὐτὸς πᾶσαν ἀσφάλειαν ἐπιδείκνυσθαι, τοῦ μὴ ἀδοκήτως εὑρεθῆναι παρ' αὐτῶν, ἀντιμηχανή- D σασθαι δὲ μᾶλλον πρὸς τὸ αὐτοὺς τροπώσασθαι, καὶ γενναῖόν τι καὶ ἀξιόλογον ἐργάσασθαι. Καὶ αὐτῶν τραυματιζομένων παρὰ σοῦ, οὐδαμῶς ἐγχρονίσουσι τὰς ἡμετέρας χώρας ληϊζόμενοι. Χρεὼν οὖν ἐστί σοι, διασκοπῆσαι χωρία ἐπιτήδεια, ἐν οἷς οἱ ἐκτρέχοντες τῶν πολεμίων εἰσέρχονται, τροφῶν καὶ λαφύρων ἀναψηλαφήσεως ἕνεκα· καὶ λόχον ἐν αὐτοῖς ἱππικὸν καταστῆσαι, τὸν καθ' αὐτῶν ἐπιθέσθαι μέλλοντα. Ἔστωσαν δὲ οἱ ἱππεῖς οἱ εἰς τὸν λόχον ἀποστελλόμενοι τῶν διακοσίων ἐπέκεινα, ἀρχηγὸν ἔχοντες ἀνδρεῖον, καὶ πάνυ εἰς τὰς τοιαύτας ἐνέδρας ἐμπειρότατον.

ἐμπειρότατον. Ὁ δὲ τοῦ ὅλου στρατεύματος ἀρχηγὸς, ἐξ ἢ πέντε χιλιάδας ἱππέων ἔχων πολεμιστὰς καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν, οὐ πλειόνων ἐν χρείᾳ γενήσεται. Ταύτας τοίνυν διχῆ διελὼν τοὺς μὲν δισχιλίους ἔμπροσθεν εἰς ἐπιτήδειον λόχον καταστησάτω· ἐν ᾧ καὶ σκοπιά ἐστιν ὑψηλὴ, ἀπόβλεψιν ἔχουσα, τοῦ μήκοθεν τοὺς διωκομένους τοῦ λαοῦ αὐτοῦ καὶ διώκοντας ὁρᾷν. Ὄπισθεν δὲ τῶν δισχιλίων τοὺς τρισχιλίους, καὶ πεζὸν στράτευμα σὺν αὐτοῖς ἐν ἀποκρύφῳ τόπῳ εἰς ἐνέδραν καταστῆσαι δεῖ, τοῦ τόπου ὀχυρότητα ἔχοντος· εἰ τύχῃ δὲ καὶ κάστρον πλησίον, ἕξει κἀκεῖνο εἰς βοήθειαν. Μὴ σκοπείτω δὲ ὁ στρατηγὸς, μηδὲ κατὰ νοῦν τοῦτο ἐχέτω, ἐὰν πλήθη πολεμίων ἐπιτεθῶσιν αὐτῷ καὶ σφοδρὸς γένηται πόλεμος, ἔνδοθεν τοῦ κάστρου γενέσθαι, πρὸ τοῦ τὸν ἴδιον περισῶσαι λαόν. Τοῦτο γὰρ οὐ μόνον ἀδοξίαν καὶ καταφρόνησιν, ἀλλὰ καὶ βλάβην ἐπάγει, καὶ τῆς χώρας ἀφανισμὸν καὶ πανολεθρίαν. Ἀλλ' ἔξωθεν ἐν τοῖς ὀχυρώμασι τοῖς πλησίον τοῦ κάστρου μετὰ τοῦ πεζικοῦ στρατεύματος ἰσχυρῶς ἀντιμαχέσθω, ἀνάγκῃ περιπεσών· ἅτε πολλὴν ἐκ τοῦ τόπου ἔχων βοήθειαν, καὶ τὸν τοῦ κάστρου πεζὸν λαὸν εἰς συμμαχίαν αὐτοῦ. Ὁ οὖν ἀρχηγὸς τῶν τριακοσίων, τῶν εἰς φυλακὴν τῶν χωρίων ἀποσταλέντων, εἰς περιωπὴν ἱστάμενος καὶ ὁρῶν τοὺς πολεμίους ἐν τοῖς χωρίοις εἰσερχομένους, ἡνίκα τῶν ἵππων ἀποβάντες τὰς οἰκίας τῶν χωρίων ἀναψηλαφῶσιν, ἑκατὸν καὶ μικρόν τι πλέον ἐκ τοῦ λαοῦ τῶν τριακοσίων διαχωρίσας ἀποστειλάτω, διορισάμενος αὐτοῖς ὀξέως κατὰ τῶν πολεμίων ἐπιθέσθαι. Πλείονες δὲ ἔστωσαν οἱ ἀποστελλόμενοι τῶν εἰς τὰ χωρία εἰσερχομένων πολεμίων. Καὶ κατ' αὐτῶν οὕτως ἐπιθέμενοι χάριτι Χριστοῦ πολλοὺς καὶ ἀνελοῦσι, καὶ δεσμώτας λήψονται. Οἱ δὲ περιττεύοντες τοῦ λαοῦ ἡμῶν, ὅσοι τῶν πολεμίων τῶν ἰδίων ἵππων ἐπιβῆναι δυνηθῶσι καὶ φυγῇ χρήσωνται, ἐπιμελῶς τούτους διώξουσιν, ἕως ἂν παρὰ τῶν φούλκων τῶν πολεμίων, τῶν ἱσταμένων εἰς φυλακὴν τῶν ἑταίρων[a] αὐτῶν, ἐπιδιωχθῶσιν. Ὁρῶν δὲ τοὺς διώκοντας ὁ τῶν τριακοσίων ἄρχων μὴ εἰς πλῆθος ὄντας, ἀλλ' ἀσυντάκτως καὶ ἀκρατῶς διώκοντας, καρτερησάτω ἐν τῷ ἐγκρύμματι, ἕως οὗ οἱ διωκόμενοι τοῦ λαοῦ αὐτοῦ καταλάβωσι καὶ διέλθωσιν. Εἶθ' οὕτως καὶ αὐτὸς σφοδρῶς κατὰ τῶν πολεμίων ἀπὸ τοῦ ἐγκρύμματος ἐξελθὼν, μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ ὁρμησάτω, καὶ εὐοδωθήσεται τῇ τοῦ Χριστοῦ δυνάμει καὶ χάριτι. Λήψεται γὰρ καὶ δορυαλώτους, καὶ πολλοὺς καὶ ἀναιρήσει καὶ τραυματίσει. Τῶν οὖν πολεμίων

A aut quinque millia equitum bonorum habeat, et Dei auxilium, plurium non indigebit. Nam his bifariam divisis bis mille præmissos in latibulo opportuno constituat, ubi sit specula edita, prospectum habens, ut ex longinquo milites ejus agitati insequentesque conspici possint. A tergo horum duorum millium altera tria millia, et peditatum cum illis, disponi in insidiis oportet, abstruso munimentumque habente loco : cui si casu castellum subest, id quoque ad firmamentum confert. Neque tamen hoc spectet dux, in animove habeat,
B ut, vi hostium incumbente pugnaque acerrima commissa, in castellum se conjiciat, antequam saluti militum consuluerit. Id enim non solum dedecus et despectum affert, sed calamitatem etiam, et provinciæ perniciem atque interitum. Quin potius in locis munitis juxta castellum cum peditatu fortiter obsistat, si qua necessitate premitur : habebit ibi cum ex loco auxilium, tum ex præsidio pedestri castelli, opitulatum proditurо. Præfectus trecentorum illorum, qui ad observationem vicorum missi sunt, in specula constitutus ubi viderit, hostes vicos ingressos descen-
C disse ex equis casasque paganorum scrutari, paulo plures quam centum a globo trecentorum sejunctos præmittat, jussos ut citati in adversarios incurrant. Debent autem qui mittuntur, numero plures esse quam hostes vicos ingressi. Ita illos invadentes Christi gratia multos et trucidabunt et captivos facient. Qui supererunt ex turma illa, et quotquot adversariorum equis conscensis fugæ se permittere potuerint, eos acriter insequantur, donec ipsi a globis hostium, commilitonum tuendorum causa dispositis, agitentur. Hos persequentes præfectus trecentorum videns
D non magno esse numero, sed inordinate effuseque ruere, exspectet in latibulo, donec sui milites fugientes advenerint atque prætervecti sint. Tum ipse, in hostes ex insidiis consurgens, cum sua manu signa cursim inferat, et Christi potentia ac gratia rem bene geret. Etenim cum captivos faciet, tum multos concidet et vulnerabit. Affluentibus tamen magis magisque hostibus, auctaque multitudine acriter instantibus, captivos jam factos, equosque eorum atque arma remittat, ut deducantur in locum ubi dux subsidiatur. Ipse cum

Fol. 395 *verso.*

Dux ne primus aufugiat e prælio.

Fol. 396 *recto.*

[a] *Codd.* ἑτέρων.

sua manu servatis ordinibus recedat, hostes ad persequendum irritans atque intelligenter alliciens : neque quisquam ex ejus turma sciat, quibus in locis insidiæ cum duce lateant, præter ipsum præfectum. Hostibus incumbentibus ei magno numero, rapideque insequentibus, quotquot strenui et fortes sunt, et equis valentibus vehuntur, se convertant, insequentesque feriant : quo et suos saucios conservent, et si quorum jumenta aut defessa aut vulnerata sint, his facultatem suppeditent alia conscendendi. Postea remissis habenis a persequentibus aliquantulum cursim se removeant : ut et incumbente sibi hostium vi paulum leventur, et illi equos, ad persequendum festinanter admissos, lassitudine conficiant et exaniment. Nostri fugientes latibulo appropinquantes vel dextra vel læva transeant : ne prorumpentibus insidiis eodem loco occurrant, sibique inter se fraudi sint. At ubi fugientes se cum illis in latibulo conjunxerint, tum se obvertant. Et si ex duabus partibus impressionem in hostes faciunt, id quoque utilitatem nostris copiis afferet. Sit autem locus insidiarum ad eos bene occultandos aptus : neque angustias circa exitum asperitatesve ullo modo habeat, sed planus patulusque sit, neque eorum impetum in hostes perceleremque incitationem impediat, maxime si ad bis mille sint. Tanto enim numero latus atque rectus exitus esse debet ex loco ejusmodi. Item specula, ubi dux insidiarum consistit circumspiciendi causa, idonea sit, ex qua quam longissime hostes insequentes videre, numeroque eorum æstimato, quo modo persecutionem faciant intelligere possit. Persequentes ubi ad insidias appropinquant, invocata numinis ope, acri et vehementissimo atque strenuo impetu, clamore jubiloque sublato, in illos se incitent. Simul fugientes se convertant : ac si e duabus partibus impetus ab illis in hostes fieri potest, illud quoque ad juvandum exercitum momentum habebit. Ita unaquaque re ex præscripto nostro administrata, si, quod caput est, Dei auxilio insuper sublevantur, quanta tum hostium strages internecioque eventura sit, qui harum rerum usum habent sciunt. Qui enim, jumentis longa et citata persecutione defessis, hominibus multo labore pugnæ deficientibus, non

Fol. 396 verso.

Locus insidiis aptus qualis.

[a] Cod. B, τριχιλίους.

A ἔπι ἐπεσιθεμένων, καὶ εἰς πλῆθος αὐξανομένων, καὶ σφοδρῶς ἐπιδιωκόντων, τοὺς μὲν κατασχεθέντας δεσμίους, τοὺς τε ἵππους αὐτῶν καὶ ὅπλα ἔμπροσθεν ἀποστελλέτω, τοῦ καταλαβεῖν ἐν ᾧ τόπῳ ὁ στρατηγὸς ἵσταται. Κἀκεῖνος εὐτάκτως ὑποφευγέτω μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ, ἐρεθίζων τοὺς πολεμίους πρὸς δίωξιν καὶ ἐμπείρως ἐφελκόμενος· μηδεὶς δὲ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ γινωσκέτω, ἐν οἷς τόποις τὰ ἐγκρύμματα τοῦ στρατηγοῦ ἵστανται, εἰ μὴ μόνος ὁ ἄρχων αὐτῶν. Τῶν δὲ πολεμίων ἐπιτιθεμένων αὐτῷ μετὰ πλήθους λαοῦ, καὶ ἀκρατῶς διωκόντων, ὑποστροφὰς ποιείτωσαν οἱ ὄντες ἀνδρεῖοι καὶ γενναιότατοι, B καὶ ἵππους εὐτόνους ἔχοντες, καὶ πληττέτωσαν τοὺς διώκοντας· ἵνα καὶ τοὺς τραυματίας τῶν ἰδίων διασώσωσι, καὶ ἵππων ἀτονούντων ἢ καὶ πληττομένων ἑτέρων ἐπιβῆναι παρασκευάσωσιν. Εἶθ' οὕτως ἐπιδιδόντας τοὺς χαλινοὺς τῶν ἵππων μετ' ἐλασίας μακρυνθῶσι μικρὸν τῶν διωκόντων· ἵνα καὶ τοῦ βάρους τοῦ ἐπικειμένου αὐτοῖς τῶν πολεμίων μικρὸν κουφισθῶσι, κἀκεῖνοι, ὀξύτερον τοὺς ἵππους ἐλαύνοντες πρὸς δίωξιν, ἀτόνους καὶ λειποψυχοῦντας ἐργάσωνται. Ἐγγιζόντων δὲ τῷ ἐγκρύμματι τῶν διωκομένων τοῦ λαοῦ ἡμῶν, εἴτε δεξιᾷ εἴτε εὐώνυμα διελθέτωσαν· ἵνα τοῦ ἐγκρύμματος C ἐξερχομένου μὴ κατὰ τόπον αὐτοῖς συναντήσωσι, καὶ ἀλλήλους παραβλάψωσι. Μετὰ δὲ ταῦτα τῶν διωκομένων σὺν αὐτοῖς οὖσιν ἐν τῷ ἐγκρύμματι, ὑποστρεφόντων. Καὶ ἐκ δύο μερῶν τῆς ὁρμῆς αὐτῶν κατὰ τῶν πολεμίων γινομένης, εἰς ὠφέλειαν καὶ τοῦτο τοῦ ἡμετέρου λαοῦ γενήσεται. Ἔστω δὲ ὁ τόπος τοῦ ἐγκρύμματος ἐπιτήδειος πρὸς τὸ καλῶς αὐτοὺς ἀποκρύπτειν· στένωμα δὲ ἢ δυσχωρίαν εἰς τὴν ἔξοδον μηδαμῶς ἐχέτω, ἀλλ' ἐφόμαλος ἔστω καὶ εὐρύχωρος, μηδὲν παρεμποδίζων τὴν κατὰ τῶν πολεμίων αὐτῶν ὁρμὴν καὶ ὀξεῖαν ἐπίθεσιν, καὶ μάλιστα περὶ τοὺς δισχιλίους[a] ὄντων. Ἐπὶ γὰρ τοσούτου ἀριθμοῦ πλατεῖαν καὶ εὐθεῖαν D εἶναι δεῖ τὴν ἔξοδον τοῦ τοιούτου χωρίου. Καὶ ἡ περιωπὴ δὲ, ἐν ᾗ ἵσταται βλέπων ὁ τοῦ λαοῦ τοῦ ἐν τῷ ἐγκρύμματι ἀρχηγὸς, ἐπιτηδεία ἔστω, ὥστε καθορᾶν ἀπὸ πολλοῦ διαστήματος τοὺς διώκοντας πολεμίους, καὶ τὴν ποσότητα τοῦ λαοῦ αὐτῶν στοχάζεσθαι, καὶ κατανοεῖν, ὅπως τὴν δίωξιν ποιοῦνται. Ἐγγισάντων δὲ τῶν διωκόντων ἐπὶ τῷ ἐγκρύμματι, ἐπικαλεσάμενοι τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν, ὀξεῖ καὶ σφοδροτάτῳ καὶ ἀνδρείῳ ὁρμήματι μετὰ κραυγῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ κατ' αὐτῶν ὁρμησάτωσαν. Ὑποστρεφέσθωσαν δὲ καὶ οἱ διωκόμενοι· καὶ ἐκ δύο μερῶν

A τῆς ὁρμῆς αὐτῶν κατὰ τῶν πολεμίων γεγενημένης, εἰς ὠφέλειαν καὶ τοῦτο τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ γενήσεται. Καὶ εἰ ἀκολούθως πάντα κατὰ τὸν παρόντα πραχθείη διορισμὸν, ἔχοντες πρὸ πάντων καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν συνεφαπτομένην αὐτοῖς, οἵα τότε καταστροφὴ καὶ ὄλεθρος τῶν πολεμίων γενήσεται, οἱ πεῖραν τῶν τοιούτων ἔχοντες ἴσασι. Καὶ πῶς γὰρ ἄρα, τῶν ἵππων τῇ μακρᾷ καὶ συντόνῳ διώξει ἠτονηκότων, καὶ τῶν ἀνδρῶν τῷ πολλῷ πόνῳ τῆς μάχης ἐκλελοιπότων, οὐ τὰ κακῶν ἔσχατα τούτοις συμβήσεται; Εἰ δὲ, ὅπερ πάντη ἀνέλπιστόν ἐστιν, ἰσχύσωσιν οἱ πολέμιοι ἀντιστῆναι, πάσης αὐτῶν τῆς δυνάB μεως ἐν τῷ τοιούτῳ πολέμῳ παραγενομένης, καὶ καρτερὰ μάχη γένηται πανστρατὶ αὐτῶν μαχομένων, διὰ δὲ τὸ τὴν ἧτταν αὐτῶν ἀνακαλέσασθαι, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον τοῦτο συμβῇ· δεῖ τὸν τοῦ στρατοῦ ἀρχηγὸν ἀπὸ συνθήματός τινος καὶ διορισμοῦ καὶ σάλπιγγος ἀνακλητικῆς διαχωρεῖσαι τοὺς οἰκείους τῆς ἐκ χειρῶν μάχης, νῶτα διδόντων αὐτῶν (πλὴν μὴ σὺν ἐλασίᾳ καὶ φυγῇ ἀκόσμῳ, ἀλλ' εὐτάκτως), ἐρεθίζειν τε τοὺς πολεμίους πρὸς δίωξιν. Ἐπικειμένων δὲ τῶν παρατάξεων τῶν πολεμίων καὶ διωκουσῶν, τῇ μείζονι ἐνέδρᾳ περιπεσοῦνται. Καὶ διωκόμενοι ἐν ἑνὶ μέρει τῆς ἐνέδρας, ὡς ἔφημεν, διερχόμενοι, ὁπόταν κατ' αὐτῶν οἱ C ἐν τῇ μεγάλῃ ἐνέδρᾳ ὄντες ὁρμήσωσιν, ὑποστρεφέσθωσαν παραυτίκα καὶ οἱ διωκόμενοι, καὶ εὑρεθήσονται ἐκ δύο μερῶν τοῖς πολεμίοις μαχόμενοι· καὶ πολλὴν τοῦτο τῷ στρατῷ προξενίσει τὴν ὠφέλειαν. Εἰ οὖν οἱ διώκοντες ἄχρι τῆς ἐνέδρας καταλάβωσι, καὶ ἀπροόπτως ταύτῃ περιπέσωσι, καὶ τολμηρῷ καὶ ἀνδρείῳ ὁρμήματι ἀπὸ τοῦ ἐγκρύμματος κατ' αὐτῶν ἐφορμήσωσι, τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι κατὰ κράτος τούτους ἡττήσουσι, καὶ μέγα κλέος ἑαυτοῖς περιποιήσονται. Εἰ δὲ διά τινα σφάλματα μὴ τελέως δυνηθῶσι τῶν παρατάξεων τῶν ἐχθρῶν περιγενέσθαι, ὡς δύναμιν βαρεῖαν ἐχόντων, καὶ ἰσχυρῶς πανστρατὶ αὐτῶν D μαχομένων, ἔχων καὶ τὸ πεζῶν στράτευμα συμμαχοῦντων σοι, σὺ μᾶλλον αὐτῶν ὑπερισχύσεις. Καὶ εἰ μὴ κατὰ κράτος ἡττηθῶσιν, ἀλλ' οὖν πολλοὺς αὐτῶν μαχαίρας ἔργον ποιήσῃς, πλείονας δὲ τούτων καὶ ἀνδραπόδων λόγῳ κατάσχῃς, καὶ φόβῳ μεγάλῳ καὶ καταπλήξει ὑποβληθῶσιν· ὡς μηκέτι τολμᾷν ἀδεῶς τὰς χώρας κατατρέχειν καὶ λῄζεσθαι, μᾶλλον δὲ σπεύσουσι τὴν ἰδίαν καταλαβεῖν. Καὶ ταῦτα μὲν, καθὼς οἱ πρὸ ἡμῶν ἡμῖν παρέδοσαν, καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ μακροῦ χρόνου ἐμπειρία, συνεγράψαμεθα. Σοὶ δὲ πρὸς τὴν εἰκὸς ἐπερχομένην περίστασιν προσήκει διαγενέσθαι. Οὐ γὰρ ὡς αἱ τῶν ἀνθρώπων βουλαὶ, ἀλλ' ὡς ἡ ἄνωθεν πρόνοια τὰ καθ' ἕκαστον ταλαντεύσῃ, καὶ τὸ τοῦ πολέμου ἕπεται πέρας.

A extrema illis mala accident? Si tamen, quod prorsus improbabile est, hostes, universa eorum multitudine in hunc conflictum se demittente, obsistere valent, fitque, omnibus illorum copiis pugnantibus, acre prælium, quod detrimentum acceptum sarcire student, videturque præter exspectationem res casura : debet tunc dux exercitus signo aliquo ac mandato, perque tubam receptui canentem, suos cominus instantes revocare, ita ut terga dent (neque tamen id cursim et fuga effusa, sed ordinate), hostesque ad persequendum B allicere. Ita acies hostium incumbentes seque proruentes in majores insidias incident. Fugientes, ab uno latere latibuli, sicuti diximus, prætervecti, ubi in hostem majores insidiæ consurrexerunt, ipsi quoque protinus se convertant, infestaque signa adversariis utrinque inferentur : quod magno adjumento erit exercitui. Insequentes si usque ad insidias provecti temere in illas irruunt, nostri, audaci atque strenuo impetu ex latebris in illos provolantes, Christi gratia magnifice illos superabunt, magnamque gloriam consequentur. Quod si propter quædam errata penitus fun-C dere acies hostium non potuerunt, quod multitudine infinita copiisque omnibus congregatis acriter præliabantur, tamen, quod peditatum habes simul signa inferentem, melius tu quam illi rem geres. Neque si prorsus debellas, at denique multos eorum gladio conficies, plures in servitutem rediges, formidinemque ac terrorem illis magnum injicies : ut non amplius imprudenter incurrere agros ac vastare audeant, contendantque potius domum redire. Hæc, sicut a majoribus accepimus, et longinqui temporis usu edocti sumus, ita conscripsimus. Te autem convenit D ad unius cujusque rei probabilem eventum accommodari. No nenim ut hominum voluntates, sed ut summa providentia quidque ponderat, ita armorum exitus consequuntur.

Fol. 397 recto.

Recessus non cursim faciendus.

Fol. 397 verso.

CAPUT XVIII.

De eo, quando oportet ducem bipartito hostes insequi.

Si hostes diutius commorantur, tametsi id quidem parum credendum est de tam male habitis, factisque castris agros nostros incendiis ac vastationibus populantur, neque milites suos longius prædandi causa dimittere audent, debet dux firmam manum post terga hostium in alteram partem, ubi ipse non est, circummittere : et quicunque tria vel quatuor millia passuum a castris digrediuntur, a duobus lateribus eos aggredi ac vexare, frumentationibusque prohibere: ut sic cibariis destituti domum redire cogantur. Quod si vides, o dux, hostes magis etiam sibi cavere, neque frumentatum missis longius progrediendi potestatem facere, ad detrimentum iis inferendum illiusmodi insidias comparare debes. Considera globos hostium, qui ad frumentatorum præsidium egressi longius a castris constiterunt. Quorum si quis tardius ad tentoria se recipit, præstolatus fortasse, donec commilitones, juxta vicos perscrutati, in castra recesserint, hunc circumvenire propera. Ac si excubitoribus peritis adhibitis numerum hostium in hoc globo persistentium inire potes, per majorem numerum virorum valentium ex equitibus electorum insidias adversariis faciendas curabis, delegato ad hoc præfecto strenuo ac peritissimo. Is paucos quosdam ex suis vestimenta rustica induere jubeat : his admisceat aliquot revera paganos atque agricolas. Omnes autem inermes esse debent, capitibus nudis, nonnulli etiam discalceati : cuncti equis insidentes, baculos gerentes admodum breves, ad fallendos hostes fidemque illis faciendam, non se esse de exercitu, sed paganos quosdam, qui casarum custodes appellentur. Neque esse debent plus viginti. Hos introducat in vicos, senos simul, aut etiam plures, ita ut non longe inter se distent, jumentaque habeant in ipsis vicis, sive hæc veterina sint ac boves, sive equi et muli. Hos jubeat, circa undecimam horam diei hostibus se in conspectum dare, et a vico ad vicum

Fol. 398 *recto.*

Casarum custodes.

[a] *De hac forma vid. Albert. ad Hesych. I. 295. A.*

[b] *Sic verti cum Ducang. Gloss I. col. 1024. nisi leg.* ξυλακόντια.

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιή.

Περὶ τοῦ, πότε δεῖ τὸν στρατηγὸν ἐκ δύο μερῶν τῶν πολεμίων παραδρομὴν ποιῆσαι.

Εἰ δὲ ἔτι ἐπιμείνουσιν οἱ πολέμιοι, ὅπερ ἀνέλπιστόν ἐστι μετὰ τὸ οὕτως τραυματισθῆναι, τὰς χώρας ἡμῶν φοσσατικῶς πυρπολοῦντες, κατακαίοντές τε καὶ διαφθείροντες, μηδαμοῦ εἰς κοῦρσον μήκοθεν τὸν λαὸν αὐτῶν τολμῶντες ἀποστέλλειν, B χρὴ τὸν στρατηγὸν ἀξιόλογον δύναμιν εἰς τὸ ἕτερον μέρος τῶν πολεμίων ἀποστεῖλαι, ἐν ᾧ αὐτὸς μὴ παρατρέχει· καὶ τοῖς ἀπὸ τριῶν ἢ τεσσάρων μιλίων τοῦ φοσσάτου παρεκτρέχουσιν ἔνθεν κἀκεῖθεν ἐπιτίθεσθαι καὶ τραυματίζειν, πρὸς τὸ διακωλύειν αὐτοὺς τροφὰς ἀναλαμβάνειν· ἵνα ὡς ἐκ τούτου σπάνιν ἔχοντες τροφῶν ἀναγκασθῶσιν ὑποστρέψαι. Εἰ δὲ ὁρᾷς, ὦ στρατηγὲ, τοὺς πολεμίους ἔτι ἑαυτοὺς παραφυλάττοντας, καὶ μὴ πόῤῥω ἐξελαύνειν τοὺς εἰς συλλογὴν χρειῶν ἀποστελλομένοις παραχωροῦντας, καὶ ταύτην τὴν ἐνέδραν εἰς βλάβην αὐτῶν ἐπινοήσασθαι δεῖ. Τὰ φοῦλκα διασκοπῆσαι τῶν πολεμίων, τὰ εἰς φυλακὴν αὐτῶν C ἐξερχόμενα καὶ πόῤῥω τοῦ φοσσάτου ἱστάμενα. Καὶ οἷον ἐξ αὐτῶν βραδύτερον ὑποστρέφει εἰς τὰς σκηνὰς αὐτῶν, ἴσως καρτερῶν ἕως οἱ τὰ πλησίον αὐτῶν χωρία ἀνερευνῶντες ἑταῖροι πρὸς τὰς σκηνὰς αὐτῶν ὑποστρέψουσι, κατ' αὐτοῦ ἐνεδρεῦσαι ἐπείχθητι. Καὶ δι' ἐμπείρων βιγλατόρων εἰ δυνατὸν στοχάσασθαι τὴν ποσότητα τῶν εἰς τὸ φοῦλκον ἱσταμένων πολεμίων, καὶ τούτων πλείονας μαχίμους ἄνδρας τῶν ἱππέων ἀπολεξάμενος λόχον γενέσθαι τοῖς ἐχθροῖς παρασκευάσεις, ἀρχηγὸν ἐν αὐτοῖς ἐφιστῶν ἀνδρεῖον καὶ ἐμπειρότατον. Διοέσασθαί τε αὐτὸν ὀλίγους τινὰς τοῦ ὑπ' αὐτὸν λαοῦ χιτῶνας ἀμφιάσασθαι[a] γεωργῶν· D συμμίξαι τε αὐτοῖς τῇ ἀληθείᾳ καί τινας τῶν ἀγροτῶν καὶ γεωργικῶν. Ἀόπλους δὲ πάντας εἶναι, καὶ τὰς κεφαλὰς ἀσκέποις· τινὰς δὲ καὶ ἀνυποδέτοις· ἐφίππους δὲ ἅπαντας, ξυλοκόντια[b] κατέχοντας πάνυ κοντὰ, πρὸς τὸ ἀπατῆσαι τοὺς πολεμίους, καὶ δόξαν αὐτοῖς ἐμποιῆσαι, ὡς οὐκ εἶεν τοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ γεωργοί τινες, οἱ λεγόμενοι οἰκοφύλακες. Μὴ πλείους δὲ τούτους εἶναι τῶν εἴκοσι. Εἰσαγαγεῖν δὲ αὐτοὺς ἐν χωρίοις ἀνὰ ἓξ ἢ καὶ πλείονας πλησίον ἀλλήλων, ἔχοντας κτήνη τινὰ ἐν τοῖς αὐτοῖς χωρίοις, εἴτε ὑποζύγια εἶεν καὶ βόες, εἴθ' ἵπποι

ἵπποι τε καὶ ἡμίονοι. Περὶ δὲ ἐνδεκάτην ὥραν τῆς ἡμέρας διαθείσασθαι αὐτοὺς ἐμφανισθῆναι τοῖς πολεμίοις, ἀπὸ χωρίου εἰς ἕτερον χωρίον δρομαίως εἰσερχομένους καὶ περισπωμένους, ὅπως τὰ κτήνη αὐτῶν ἀναλάβωνται, καὶ πρὸς τὰ ὀχυρώματα διασώσωσι. Τούτους τοίνυν ἡνίκα οἱ εἰς τὸ φοῦλκον ἱστάμενοι πολέμιοι θεάσωνται, τὰ μὲν τῶν κτηνῶν αὐτῶν παρέλκοντας, τὰ δὲ ἀπελαύνοντας, καὶ ἀγρότας εἶναι καὶ γεωργοὺς τούτους ὑποτοπήσουσιν, ἀκρίτως καὶ ἀφυλάκτως τούτους ἐπιδιώξουσι. Διωκόμενοι δὲ οἱ τὸ σχῆμα τῶν οἰκοφυλάκων καὶ γεωργῶν ὑποδύντες, σπουδάσουσι καταλαβεῖν, ἐν ᾧ τὸ ἔγκρυμμα ἵσταται· καὶ τούτους οἱ πολέμιοι διώκοντες περιπεσοῦνται τῇ ἐνέδρᾳ ἀπαραφυλάκτως. Ἐπὰν δὲ τοῖς λοχήσασι προσεγγίσωσιν, εὐτάκτῳ φρενὶ[a] καὶ ὁρμῇ κατ' αὐτῶν οἱ τοιοῦτοι ἐφορμήσαντες συρραγείτωσαν. Καὶ δῆλον ὡς οὐκ ἀντιστήσονται κἂν πρὸς μικρὸν οἱ πολέμιοι· ἀλλὰ νῶτα δόντες πολλοὶ τούτων καὶ ἀναιρεθήσονται, καὶ δορυάλωτοι γενήσονται. Εἰ δὲ σύνεγγυς ὁ χῶρος εἴη τῆς τῶν ἐχθρῶν στρατιᾶς, ἐν ᾧ τὰ τοιάδε τελεῖται, καὶ πλῆθος τοῦ λαοῦ τῶν πολεμίων εἰς ἐκδίκησιν τῶν διωκομένων ἐξέλθοι, χρὴ τὸν στρατηγὸν καὶ ὄπισθεν τῆς τοιαύτης ἐνέδρας καὶ ἕτερον λαὸν τόπον εἰς ἐπιτήδειον εἰς ἔγκρυμμα καταστῆσαι, ἀπέχον τῆς προτέρας ἐνέδρας μίλια δύο. Καὶ εἴγε, ὡς ἔφημεν, τοὺς ἐν τῇ πρώτῃ ἐνέδρᾳ λαὸς[b] τῶν πολεμίων ἐπιδιώξει, οἱ τοῦ δευτέρου ἐγκρύμματος ἐξερχόμενοι κατ' αὐτῶν τοὺς μὲν οἰκείους περισώσουσι, τοὺς δὲ πολεμίους καταστραυματίσουσι καὶ θανατώσουσι. Δεῖ οὖν τὴν τοιαύτην μηχανήν, ὦ στρατηγέ, περὶ δυσμὰς ἡλίου ἐξεργάσασθαι· ἵνα, ἐὰν πλήθη πολεμίων ἐπίθωνται τοῖς ἐν τῇ ἐνέδρᾳ, ἡ νὺξ καταλαβοῦσα καὶ τὸν πόλεμον διαλύσασα, ἀβλαβῆ τὸν ὑπὸ σὲ λαὸν διατηρήσῃ.

A trepidanter discurrere satisque agere, quasi pecora sua inde repetere inque loca munita compellere velint. Hostes globatim excubantes, ubi hos partim pecora sua protrahentes, partim ante se agentes conspexerint, agricolas eos et paganos esse rati, effuse atque temere illos persequentur. Hi qui custodum et agricolarum personam susceperunt, si agitantur, festinabunt locum assequi, ubi latentes copiæ consederunt: quos hostes persequentes, imprudentes in insidias incident. Nam ubi his appropinquarint, nostri animo motuque B composito coorti illis occurrant. Ibi perspicuum est, ne tantisper quidem restituros hostes: sed fuga facta multi eorum et interibunt, et captivi fient. Si tamen a loco, ubi hæc geruntur, acies hostium propius abest, adversariique magna multitudine ad tuendos suos fugientes se effundunt, debet dux a tergo harum insidiarum alteram manum loco idoneo collocare, in latibulo, quod a prioribus insidiis duo millia passuum absit. Ac si, ut prædiximus, milites priorum insidiarum vis hostium persequitur, qui in altero latibulo sunt, evolantes in illos, tum commilitones servabunt, tum C adversarios damno et morte afficient. Quo commento, o dux, sub occasum solis oportet uti: ut, etiamsi vis hostium insidiatores urgeat, tamen nox superveniens diremto prælio incolumem tuam manum servet.

[a] f. φορᾷ.

Qua hora diei aggrediendi hostes.

[b] Codd. λαούς.

Fol. 399 recto.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ιθ'.

Περὶ καταστάσεως καὶ ἐξοπλίσεως καὶ γυμνασίας στρατοῦ.

Εἰ δέ γε θαρρήσουσι κοῦρσον διαχωρεῖσαι, εὐφυῶς[c] δεῖ σε τούτους ἐπιτηδεύσασθαι, ἀποστέλλοντα τῶν ὑπὸ σέ τινα ἀνδρείᾳ καὶ ἐμπειρίᾳ κεκοσμημένον, μετὰ καθωπλισμένου λαοῦ καὶ ἐξαρκοῦντος, τοὺς διεσκεδασμένους τῶν πολεμίων κατατρέχειν, καὶ ἀναιρεῖν, καὶ δεσμώτας ποιεῖν. Σοῦ δὲ μηδέποτε καταλυέτω ἡ παράταξις· ἵνα, εἰ συμβῇ φούλκοις πολεμίων περιτυχεῖν πλῆθος ἔχουσι λαοῦ, πρὸς φυλακὴν δηλαδὴ τῶν ἐξελθόντων

CAPUT XIX.

D De statu, armatura et exercitatione militum.

SED si audent catervatim prædatores a se disparare, debes hos solertia adhibita invadere, misso uno de illis qui sub te militant, homine virtute atque usu prædito, cum armata manu quæ sufficiat, hostes dispersos insectari, occidere, captivos facere. Neque tamen tu tuam aciem solvas: ut si accidit, te in globos hostium numero valentes incidere, qui præsidii causa prædatores insecuti sint,

[c] Codd. ἀφυῶς.

A tua acie instructa, prælioque cum globo illo, bonorum ducum more ac perite, ut exposuimus, commisso, expugnes illos, et funditus ad internecionem deleas. Hæc tuæ, o dux, militumque tuorum salutis conservandæ causa monuimûs, si quidem tuæ copiæ parvæ sunt, et tenues, ut hostiles illis plurimum præstent. Sed si sub signis tuis numerantur sex aut quinque millia armatorum, magis a fronte adoriri hostes contendito. Et sic callidis consiliis et commentis, si opus est, tum etiam insperatis procursationibus, recte ac perite bellum adversus eos administrans, si B habes insuper Christi Dei nostri invictum auxilium pro te propugnans, ex victoria contra hostes magna constitues tropæa. Quanquam fieri non potest, ut cæteris rebus imperatorie ac scienter ad bellum te pares, nisi prius exercueris atque erudieris copias tuas, subigens atque docens illas tum tractandis armis, tum in acerbitatibus ac molestiis laborum ærumnarumque perferendis : ne mollitiei, ignaviæ, temulentiæ, luxuriæ, reliquis nequitiis totos se tradant. Convenit item, ut rogas atque frumentationes plenas accipiant; insuperque donativa et largitiones, ultra C consuetas ac præscriptas : ut sic necessitates suas nacti inde et equos optimos et armaturam reliquam comparare sibi possint, et læta mente, parato atque erecto animo pro sacris Imperatoribus nostris universaque republica Christiana periculis objicere sese velint. Sed omnium optimum atque maxime necessarium, quod excitat eorum alacritatem, auget virtutem, stimulat demum, ut vel non audenda efficere conentur, illud est, ut non solum ipsorum et militum sibi ministrantium domus, sed etiam universi eorum necessarii, omnium rerum immunitatem habeant. Hæc D a principio antiquitus servabatur circa illos consuetudo, ac permanebat : id ipsum a priscis Imperatoribus, sacris ac beatis illis quidem, et pronunciatum, et in libris militaribus eorum scriptum reperies. Præter immunitatem opus etiam est, ut debitum honorem percipiant, neque despicatui sint, aut injuriam patiantur. Nam pudet me dicere, vel verberari ejusmodi viros, qui vitam ipsam minoris ducant, modo sacris Imperatoribus officium suum præstent, Christianosque liberent et ulciscantur:

A πολεμίων ἐπακολουθοῦσι, τὴν ἰδίαν ἔχων παράταξιν συνισαμένην, πόλεμον μετὰ τοῦ φούλκου συνάπτων στρατηγικῶς καὶ ἐμπείρως, ὡς ἐξεθέμεθα, καταγωνίσῃ τούτους, καὶ τελείῳ παραδώσῃς ἀφανισμῷ. Ταῦτα δὲ εἰς τὴν σὴν ἀσφάλειαν, ὦ στρατηγὲ, καὶ τοῦ λαοῦ φυλάττεσθαι ὑπεμνήσαμεν, εἴγε ὀλιγοστόν ἐστι τὸ ὑπὸ σὲ στράτευμα, καὶ εὐαρίθμητον; καὶ τοῦ τῶν πολεμίων πολὺ ἐλαττούμενον. Εἰ δὲ περὶ τὰς ἓξ ἢ πέντε χιλιάδας ἀπαριθμεῖται τὸ ὑπὸ σὲ μάχιμον, μᾶλλον κατὰ πρόσωπον ἀντιτάξασθαι τοῖς πολεμίοις ἐπείχθητι. Καὶ οὕτως διὰ μηχανικῶν στρατηγημάτων καὶ ἐπιτηδεύ-B σεων, εἰ χρὴ, καὶ ἀδοκήτων κατ' αὐτῶν ἐπιθέσεων, καὶ εἰ[a] καλῶς καὶ ἐμπείρως τὸν κατ' αὐτῶν μηχανήσῃ πόλεμον, ἔχων τὴν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀκαταμάχητον βοήθειαν συνεπαμύνουσαν, μεγάλα κατὰ τῶν ἐχθρῶν νίκης ἐργάσῃ τρόπαια. Οὐκ ἐνὸν δὲ ἄλλως στρατηγικῶς καὶ ἐμπείρως πρὸς τὸν πόλεμον παρασκευασθῆναί σε, εἰ μὴ πρότερον ἐξασκήσῃς καὶ ἐκπαιδεύσῃς τὸ ὑπὸ σὲ στράτευμα, ἐθίζων αὐτὸ καὶ ἐγγυμνάζων εἴς τε τὴν τῶν ὅπλων μεταχείρισιν, καὶ πόνων καὶ ταλαιπωριῶν τὸ δριμύ τε καὶ ἐπίπονον καρτερεῖν· καὶ μὴ χαυνότητι καὶ ῥαθυμίᾳ, μέθῃ τε καὶ τρυφαῖς καὶ ταῖς C ἄλλαις ἀσωτίαις τὸ ἑαυτῶν πᾶν ἐπιτρέπειν. Προσήκει γε μὴν, τάς τε ῥόγας αὐτῶν καὶ σιτηρέσια ἀνελλιπῶς τούτους λαμβάνειν· ἄλλας τε δωρεὰς καὶ εὐεργεσίας, πλείους τῶν ἐθίμων καὶ διατετυπωμένων· ἵνα τὸ ἀνενδεὲς ἔχοντες ἐκ τούτων δύνωνται καὶ ἵππους καλλίστους ἐπικτᾶσθαι, καὶ τὰς ἄλλας αὐτῶν πανοπλίας, καὶ χαιρούσῃ ψυχῇ, καὶ προθύμῳ καὶ ἀγαλλομένῃ καρδίᾳ προκινδυνεύειν αἱρῶνται τῶν βασιλέων ἡμῶν τῶν ἁγίων, καὶ παντὸς τοῦ Χριστιανικοῦ πληρώματος. Τὸ δὲ κρεῖττον πάντων καὶ ἀναγκαιότερον, ὅπερ τὸ πρόθυμον αὐτῶν διεγείρει, καὶ τὴν ἀνδρείαν αὔξει, καὶ τῶν ἀτολμήτων ἐρεθίζει κατατολμᾶν, τὸ τελείαν D ἔχειν ἐλευθερίαν τὰς ἑαυτῶν οἰκίας καὶ τῶν ὑπηρετουμένων αὐτοῖς στρατιωτῶν, καὶ τοὺς περὶ αὐτοὺς ἅπαντας. Τοῦτο γὰρ ἀρχῆθεν καὶ ἀπὸ παλαιοῦ εἰς αὐτοὺς καὶ συνετηρεῖτο καὶ διεφυλάττετο· καὶ εὑρήσεις τοῦτο νενομοθετημένον παρὰ τῶν πάλαι ἁγίων καὶ μακαρίων βασιλέων, καὶ ἐν τοῖς τακτικοῖς βιβλίοις αὐτῶν ἐγγεγραμμένον. Πρὸς δέ γε τῇ ἐλευθερίᾳ χρὴ αὐτοὺς καὶ τῆς δεούσης ἀπολαύειν τιμῆς, καὶ μὴ καταφρονεῖσθαι καὶ ἀτιμοῦσθαι[b]. Αἰσχύνομαι γὰρ[c] εἰπεῖν, καὶ τύπτεσθαι τοὺς τοιούτους ἄνδρας, τοὺς μὴ προτιμῶντας τῆς ἰδίας ζωῆς ὑπὲρ θερα-

[a] Sic Codd.

Fol. 399 verso.

Milites in honore habendi.

[b] Sic, pro ἀτιμάσθαι, ut paulo post 155. A. lin. 9.

[c] Hic incipit fol. 400 rectum.

πείας τῶν ἁγίων βασιλέων, καὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν ἐλευθερίας καὶ ἐκδικήσεως· καὶ ταῦτα παρὰ φορολόγων ἀνθρωπαρίων, καὶ μηδεμίαν τῷ κοινῷ προξενούντων ὠφέλειαν, ἀλλ' ἢ μόνον ἐκπιεζόντων καὶ ἐκτριβόντων τοὺς πένητας, καὶ ἐξ ἀδικίας καὶ πολλῶν αἱμάτων πενήτων ἑαυτοῖς πολλὰ τάλαντα χρυσίου ἐπισυναγόντων. Δεῖ δὲ αὐτοὺς μηδὲ παρὰ τῶν θεματικῶν κριτῶν ἀτιμοῦσθαι, καὶ ὡς ἀνδράποδα κατασύρεσθαι καὶ μαστίζεσθαι, δεσμά τε καὶ κλοιὰ (ὢ τῆς συμφορᾶς) περιτίθεσθαι τοὺς ἐκδίκους καί, μετὰ Θεόν, σωτῆρας Χριστιανῶν, καὶ ὑπὲρ τῶν ἁγίων βασιλέων καθ' ἑκάστην, ὡς εἰπεῖν, ἀποθνήσκοντας· αὐτοῦ τοῦ νόμου παρακελεύοντος, ἕκαστον ἄρχοντα τοῦ ἰδίου λαοῦ ἐξουσιάζειν, καὶ τούτους κρίνειν. Καὶ τίνος ἑτέρου ἄρα λαὸς οἰκεῖος ὁ τοῦ θέματος, εἰ μὴ μόνον τοῦ στρατηγοῦ, ὃν ὁ βασιλεὺς ὁ ἅγιος ἐν αὐτῷ προχειρίζεται; Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων Ῥωμαίων καὶ τοῦ νόμου τὴν τοῦ ἰδίου θέματος ἐξουσίαν ὁ στρατηγὸς ἐκέκτητο, κρίνων τοὺς ἐγκαλοῦντας ἐπὶ στρατιωτικοῖς πράγμασι, καὶ διοικῶν τὰ ἐν τῷ θέματι ἀνακύπτοντα, ἔχων συνεργὸν τὸν κριτὴν καὶ παρ' αὐτοῦ συνεργούμενος· συνεργῶν δὲ καὶ τῷ πρωτονοταρίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τὰς τοῦ δημοσίου δουλείας ἐγκεχειρισμένοις. Εἶχε δὲ καὶ ὁ τουρμάρχης τῆς ἰδίας αὐτοῦ τούρμας παρὰ τοῦ νόμου καὶ τῆς βασιλικῆς προστάξεως ἐπ' ἐξουσίας τὰς κρίσεις, κατὰ τοὺς ἐπικρατήσαντας τύπους καὶ τὰ τούτων προνόμια. Εἰ μὲν οὖν τὴν πάλαι κατάστασιν ὁ τῶν ἁγίων βασιλέων λάβῃ στρατός, καὶ τὰ λυποῦντα καὶ εἰς πενίαν αὐτοὺς ἄγοντα πόῤῥω γένωνται τούτων· μεγάλην λήψονται προθυμίαν, καὶ χαράν, καὶ ἀγαλλίασιν· καὶ γενναιότεροι καὶ εὐτολμώτεροι ἔσονται, ἀκαταγώνιστοί τε καὶ ἀκαταμάχητοι τοῖς πολεμίοις ὀφθήσονται. Καὶ τούτων οὕτως γινομένων, οὐ μόνον τὰς ἰδίας οἱ ἅγιοι ἡμῶν βασιλεῖς ἐκδικήσουσι χώρας, ἀλλὰ καὶ ἑτέρας πλείστας τῶν πολεμίων καθυποτάξουσιν.

A idque ab exactoribus misellis, qui nullam reipublicæ utilitatem afferant, nisi quod exspolient solum et conterant egentes, eque injuriis ac sanguine pauperum plurimo grande auri pondus redigant. Nec magis oportet, ut a judicibus provincialibus contumelia afficiantur, servorumque instar trahantur, pulsentur, in vincula et boias (o rem odiosam) conjiciantur vindices et, post Deum, servatores Christianorum, pro sacris Imperatoribus prope dicam quotidie occumbentes : ipsa lege jubente, ut præfectus in suas quisque copias imperium habeat, easque judicet. Et cuinam milites provinciales proprii sunt, nisi duci soli, quem divinus princeps ea in provincia constituit? Quamobrem etiam ab antiquissimis Romanis auctoritas duci in sua provincia lege erat data, ut actionem intendentes in causis militaribus judicaret, natasque in provincia lites administraret, simul assidente et adjuvante judice : utque ipse et protonotario et reliquis, qui magistratus civiles haberent, operam tribueret. Item turmarcha in causis suæ turmæ ex lege edictoque principali judicium exercebat, secundum formulas tunc usitatas, atque prærogativas illorum. Quod si reponitur in pristinam conditionem divinorum principum exercitus, quæque in luctum egestatemque detrudunt milites, procul ab illis removentur : miram capient alacritatem, hilaritatem, lætitiam: strenuiores et audaciores erunt : inexpugnabiles et invicti adversariis existent. Quibus ita constitutis, sancti Imperatores nostri non modo suas provincias tuebuntur, verum etiam alias plurimas, quæ hostibus obtemperant, sibi subjicient.

B C D

Dux olim judex in causis militaribus.

Fol. 400 verso.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κ'.

Περὶ τῶν ἐγχρονιζόντων πολεμίων κατὰ τῆς χώρας ἡμῶν, ἵνα ὁ ἡμέτερος στρατὸς κατὰ τῆς χώρας αὐτῶν ἐπέλθῃ.

ΤΩΝ πολεμίων μετὰ μεγάλης καὶ βαρείας δυνάμεως τὰς χώρας ἡμῶν περιπολούντων[a],

CAPUT XX.

De adversariis, si diutius in regione nostra morantur, ut exercitus noster in illorum fines transeat.

QUOD si hostes cum magno gravique exercitu provincias obeant, vexent,

[a] *Fort.* πυρπολούντων.

exinaniant nostras, obsessiones oppidorum facere in animo habeant, caveantque præterea, ne ab exercitu Romano insidiis petantur, ipsique potius ad faciendas illi insidias intenti sint: si non idoneæ copiæ ad castra contra facienda suppetant, quæ pellere eos possint: illud te oportet, o dux, exequi, quod idem superiore memoria factum est, sicut liber demonstrat, quem de ducis officio Leo, celebratæ memoriæ sapientiæque princeps, confecit. Quem qui legerint, præclare quæ dicturi sumus intelligent. Illo enim tempore, cum tota Cilicum gens maximis copiis efferbuisset in provinciam Orientalem, castellumque Mistheæ summa vi oppugnaret, ei qui tunc exercitui præerat mandavit Imperator, ut cum laterculis numerisque in Cilicum fines se inferret: duos autem duces, Anatolici et Opsicii, post se relinqueret, qui ad servandum pro facultate castellum reliquamque regionem hostibus obsisterent. Ita summus copiarum nostrarum dux (is erat tunc Nicephorus cognomento Phocas), per viam quæ Mauriani dicitur in agrum Adanensem facta impressione, prædas ingentes cepit. Cui Adanenses obviam egressi, ad duo millia passuum ab oppido instructa acie, simul atque concurrerunt, terga vertentes Ismaëlitæ effusa fuga disjecti recta ad oppidum contenderunt. Quorum quotquot Romanorum exercituum dux deprehendit, qui intra portas se conjicere non potuissent, eorum partim in hostium numero habuit, partim in servitutem abduxit. Castris dein propter oppidum positis, exciso omni vinearum et arborum fœtu, nitorem locorum circa oppidum amœnitatemque delevit. Postridie ejus diei ad mare usque pervadens exercitus, captivos quam multos nactus pecorumque multitudinem, nullam partem diei itinere intermisso, ad Cydnum flumen, quod Hierax ab accolis vocatur, ultra pontem, per quem iter Adanam versus est, consedit. Inde profectus postridie ad suos fines recipere se cœpit. Hostes Mistheam circumsidentes, cum de Romanorum in suam regionem impressione audissent, obsidione soluta magnaque celeritate adhibita ad suum agrum tuendum reverterunt. Sed inani labore suscepto utraque spe frustrati sunt. Nam dux exercituum Romanorum cum spoliis, prædis, mancipiis permultis, per

a Vid. Leonis Tactic. inter Opp. Meurs. edit. Lami, VI. 775. B. et Constantini Tact. ibid. 1375. C.

Fol. 401 recto.

Ager Tarsensis vastatus.

Fol. 401 verso.

A ἐκτριβόντων τε, καὶ ἀφανιζόντων, καὶ πολιορκίας κάστρων διαμελετώντων· φυλαττομένων δὲ, τοῦ μὴ παρὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων ἐνεδρευθῆναι, ἀλλὰ μᾶλλον αὐτοὺς ἐνεδρεῦσαι μηχανωμένων· εἰ μὴ ἀξιόλογος Ῥωμαϊκὴ δύναμις εἰς ἀντιπαράταξιν τούτων ἐστὶ, δυναμένη τούτους καταγωνίσασθαι· τοῦτο δεῖ σε, ὦ στρατηγὲ, διαπράξασθαι, ὅπερ καὶ ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις γέγονε, καθὼς ἡ συντεθεῖσα στρατηγικὴ βίβλος παρὰ τοῦ ἀοιδίμου καὶ σοφωτάτου βασιλέως Λέοντος διαλαμβάνει[a]. Ἡ καὶ οἱ ἐντυχόντες σαφῶς τὰ περὶ τῶν λεχθησομένων ἐπίστανται. Τὸ γὰρ κατ' ἐκεῖνο
B καιροῦ ὁ τῶν Κιλίκων ἅπας λαὸς μετὰ βαρείας δυνάμεως κατὰ τοῦ θέματος τῶν Ἀνατολικῶν ἐξελθὼν, καὶ τὸ κάστρον Μισθείας σφοδρῶς πολιορκῶν, τῷ τηνικαῦτα ἀρχηγῷ τοῦ στρατοῦ ὁ βασιλεύων προστέταχε, μετὰ τῶν θεμάτων καὶ ταγμάτων κατὰ τῆς τῶν Κιλίκων χώρας ἐπιστρατεῦσαι· δύο δὲ τῶν στρατηγῶν, τοῦ τε Ἀνατολικοῦ καὶ τοῦ Ὀψικίου, ὑπολείπεσθαι, τοῦ πρὸς ἐκδίκησιν, ὡς οἷόν τε, τοῦ τε κάστρου καὶ τῆς λοιπῆς χώρας τοῖς πολεμίοις ἀντικαθίστασθαι. Ὁ μέντοι τῶν στρατευμάτων δημαγωγὸς (ἦν δὲ τότε Νικηφόρος ὁ ἐπίκλην Φωκᾶς), διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς τοῦ Μαυριανοῦ λεγομένης
C κατὰ τῆς χώρας Ἀδάνης τὴν ἐπέλευσιν ποιησάμενος, λείαν ὅτι πλείστην ἠλάσατο. Τούτῳ πρὸς συνάντησιν λαὸς ὁ τῆς Ἀδάνης ἐξῆλθε, καὶ ὡς ἀπὸ μιλίων δύο τῆς πόλεως αὐτῶν ἀντιταξάμενοι, ἅμα τῷ συμπεσεῖν ἀλλήλοις νῶτα μεταβαλόντες οἱ τοῦ Ἰσμαὴλ ἀκόσμῳ φυγῇ καὶ σποράδην εὐθὺ τῆς πόλεως ὥρμησαν. Ὁ δέ γε τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων ἡγούμενος ὅσους τῶν Ἰσμαηλιτῶν ἔνδον πυλῶν γενέσθαι μὴ δυνηθέντας εὗρε, τοὺς μὲν μαχαίρᾳ συνέκοψε, τοὺς δὲ πρὸς δουλείαν ἠγάγετο. Τοῦ δὲ ἄστεος ἐγγύθι στρατοπεδευσάμενος, ἀμπελώνων καὶ δένδρων τὰ ἔγκαρπα ἅπαντα κατατεμὼν, τό, τε πέριξ τῆς πόλεως λαμ-
D πρόν τε καὶ εὔκοσμον ἀπημαύρωσε. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἄχρι θαλάσσης ἐπιδραμὼν ὁ λαὸς αὐτοῦ, αἰχμαλωσίαν ὅτι πλείστην καὶ κτήνη πάμπολλα ἀναλαβόμενος, καὶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ὁδοιπορήσας, ἐν τῷ Κύδνῳ ποταμῷ, ὃς Ἱέραξ ἐγχωρίως κέκληται, ἔξωθεν τῆς γεφύρας, ἐν ᾗ ἡ ὁδὸς πρὸς Ἄδανα φέρει, ἠπλήκευσε. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἀπάρας ἐκεῖθεν, τὴν ἰδίαν καταλήψεσθαι ἐπορεύετο. Τὴν τῶν Ῥωμαίων τοίνυν οἱ τὴν Μίσθειαν περικαθήμενοι πολέμιοι κατὰ τῆς ἑαυτῶν χώρας ἐπίθεσιν ἀκουτισθέντες, τὴν πολιορκίαν λύσαντες τάχει πολλῷ

πρὸς

πρὸς ἐκδίκησιν τῆς ἰδίας χώρας ὑπέστρεψαν. Ἀλλ' ἀπρακτήσαντες τῶν ἀμφοτέρων διήμαρτον. Ὁ γὰρ τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων ἡγούμενος μετὰ πολλῶν σκύλων τε καὶ λαφύρων καὶ ἀνδραπόδων διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ Καρυδίου λεγομένης τὰ Ῥωμαίων ἤδη κατέλαβε. Πρὸς τούτῳ δὲ καὶ οἱ στρατηγήσαντες τῶν Ἀνατολικῶν καὶ Καππαδοκίας ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις, τῶν Ταρσιτῶν κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς χώρας τὴν ἐξέλευσιν ποιουμένων, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν εἰσερχόμενοι, ποτὲ μὲν αὐτοὶ ἐκεῖνοι, ποτὲ δέ τινας τοῦ λαοῦ αὐτῶν ἀποστέλλοντες, κατὰ τὸ ἐγχωροῦν τούτους κατετραυμάτιζον. Ὁ δέ γε τὴν ἡγεμονίαν τῆς Λυκανδοῦ καὶ τῶν ἐκεῖσε ἀκριτικῶν θεμάτων ἐγκεχωρισμένος[a] ἐν τοῖς αὐτοῖς χρόνοις, ὁσάκις ἂν Ἀλὴμ ὁ υἱὸς τοῦ Χαμβδᾶ κατὰ Ῥωμανίας τὴν ἐξέλευσιν ἐποιήσατο, ἢ ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρᾳ χρείας ἀναγκαίας αὐτὸν κατεπειγούσης μετέβη, κατὰ τῆς χώρας τοῦ Χάλεπε καὶ τῆς Ἀντιοχείας ἐπιτιθέμενος, μεγάλην ἐν αὐτοῖς βλάβην εἰργάζετο· καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ, καὶ ἀρχηγοὺς τῶν φοσσάτων, μεγάλους καὶ περιφανεῖς, δορυαλώτους εἷλε, καὶ τοὺς τούτων μαχίμους ἄνδρας, καὶ πλεῖστα φρούρια. Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐν τῇ τῶν Κιλίκων χώρᾳ διεπράττετο, ὡς τῇ Λυκανδῷ συνορούσῃ[b]. Καὶ αὐτοὺς τοίνυν, ὦ στρατηγέ, ὅτε μετ' ἐπιτηδεύσεως καὶ ἐνέδρας τραυματίζειν τοὺς πολεμίους ἀπορήσεις, διὰ τὸ ἑαυτοὺς ἐπιμελῶς ἀσφαλίζεσθαι καὶ παραφυλάττειν· οὔτ' αὖ πάλιν ἀξιόλογον ἔχεις δύναμιν, πρὸς τὸ φανερῶς αὐτοῖς ἀντιμάχεσθαι· τοῦτο δεῖ σε διαπράττειν· καὶ εἴτε αὐτὸν σὲ κατὰ τῆς χώρας τῶν πολεμίων ἐπείγεσθαι, καταλιμπάνοντα ἄνδρα τῶν ἄλλων στρατηγῶν ἀξιολογώτερον, μετὰ καὶ στρατεύματος τοῦ πρὸς παραδρομὴν καὶ πρόνοιαν τῶν θεμάτων ἐξικανοῦντος· εἴτε, σοῦ τὴν παραδρομὴν ποιοῦντος, τὸν κρείττονα τῶν στρατηγῶν, καὶ ἐπ' ἀνδρείᾳ καὶ πολυπειρίᾳ ὀνομαστὸν καὶ ἐπαινούμενον, μετὰ ἱππικῆς καὶ πεζικῆς ἀξιολόγου δυνάμεως κατὰ τῆς τῶν πολεμίων ἀποστέλλειν χώρας, καὶ χρονίζειν ἐν αὐτῇ, καὶ πυρπολεῖν, καὶ ἀφανίζειν, καὶ κάστρα πολιορκεῖν· ἵνα τοῦτο ἀκούοντες οἱ πολέμιοι, καὶ μὴ βουλομένου τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν, ἀναγκάσωσιν αὐτὸν ἐπαναζεῦξαι πρὸς τὴν τῆς ἰδίας χώρας ἐκδίκησιν. Ὁπόταν δὲ τὰς χώρας ἡμῶν καλῶς ἐκσπηλεύσῃς, καὶ φυγαδεύσῃς καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς οἰκοῦντα λαὸν καὶ τὰ τούτων θρέμματα ἐν ὄρεσιν ὑψηλοῖς καὶ δυσβάτοις, καὶ βουληθῶσιν οἱ πολέμιοι ψηλαφῆσαι καὶ ἀνερευνήσασθαι τὰ

A viam, quæ Carydii vocatur, ad Romanos se fines recepit. Præter hæc Anatolicorum quoque Cappadociæque duces superiore memoria, quando Tarsenses in agrum Romanum impressionem fecerant, per aliam viam in illorum regionem ingressi, modo per se ipsi, modo per quosdam suorum eo missos, pro facultate illos vexaverunt. Eadem tempestate is, cui Lycandi erat provinciarumque limitanearum, quæ ibi sunt, commissa cura, quotiescunque Alim Chambdani filius vel in Romanos fines irruptionem faciebat, vel in sua B ipse regione, causa necessaria urgente, castra mutabat, Chalybonensem et Antiochinum ingressus agrum, magnum partibus illis detrimentum afferebat: in potestatemque redigebat suam Alimi propinquos, castris præfectos magnos ac spectabiles homines, eorumque milites, viros fortes, et castella numero plurima. Quod idem in Ciliciensi fiebat tractu, quippe qui Lycando sit finitimus. Quapropter, o dux, siquando industria insidiisque tuis male habere non potes hostes, quod ipsi se diligenter communiant ac tueantur: neque magis idoneas habes copias, ut aperto C Marte decertare possis: id quod diximus facere te oportet: et vel te ipsum in adversariorum limites inferre, relicto præstantissimo ex præfectis tuis, cum manu quæ ad insequendos hostes tuendasque provincias sit satis: vel, si tu ipse hostes sequeris, optimum ex præfectis, qui ob virtutem usumque in re militari nomen sit et laudem nactus, cum idonea equitum militumque copia in regionem adversariorum immittere, qui eam ibi commorans incendiis populationibusque vexet, oppidaque obsideat: ut hac re audita hostes ducem suum vel invitum ad patriam tuendam D signa referre cogant. Quod si agros nostros diligenter exinanieris, incolarumque turbam atque pecora in altos asperosque montes compuleris; hostes autem velint perquirere ea juga ac scrutari, hominesque inde in servitutem abducere, ideoque omnibus cum copiis accedere ad ejusmodi loca, et castra ibi ponere cogitent: debes tu quoque appropinquare locis illis, ad opem tuis ferendam. Ubi si animadverteris, locum, in quo tendant adversarii, montem habere aut crepidinem editam, aptamque, ut inde noctu aggredi eos

[a] Forte, ἐγκεχειρισμένος.

Alim Chambdani F.

[b] Codd. ὡς τῇ Λυκανδῷ συνορῶσαν.

Fol. 402 recto.

possis, ad hoc mentem convertas. Atque, perspecta bene natura loci, illa adjutus cum pedestribus equestribusque copiis prælium instituas adversus illos noctu, quemadmodum in capite de dimicatione nocturna infra demonstrabitur. Ita vehementer illos vexabis et perterrebis, efficiesque ut inde recedant. Quod si nihilominus permanent ibi-

Fol. 402 verso. dem, diligenterque sese custodiunt ac tuentur, voluntque scrutari montes, in quibus receptacula rusticæ plebis sunt, debent per jaculatores ac velites observari a te aditus, et præoccupari. His recte custoditis, qua refugium rusticulis familiisque eorum ac liberis patuit, si hostes per fauces viasque arduas introrumpere conantur, fundentur, maxime peditatu eos invadente. Sin vero cum peditatu conantur eniti, montesque perscrutari, tu ad interiora magisque munita et ab insidiis tuta loca agrestem plebem transducere properato : ipse cum tuis copiis omnibus ducentes eo vias occupa, et diligenter custodi.

A τοιαῦτα ὄρη, κἀκεῖθεν τούτους ἀνδραποδίσασθαι, καὶ πανστρατὶ πλησιάσαι τοῖς τοιούτοις τόποις θελήσωσι, καὶ τὰς σκηνὰς ἐκεῖσε πήξασθαι· ὀφείλεις καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις πλησίον γενέσθαι, εἰς ἐκδίκησιν τῶν οἰκείων. Καὶ εἴγε τὸν χῶρον θεάσῃ, ἐν ᾧ οἱ πολέμιοι αὐλίζονται, ὄρος ἔχοντα ἢ τόπον ὑψηλὸν καὶ ἐπιτήδειον πρὸς τὸ νυκτὸς κατ' αὐτῶν ἐπιθέσθαι, τοῦτο μελετήσεις. Καὶ διασκοπήσας καλῶς τὴν τοῦ τόπου θέσιν, καὶ βοήθειαν ἐκεῖθεν ἔχων, τὸν κατ' αὐτῶν παρασκευάσῃς πόλεμον νυκτὸς, μετὰ πεζικῆς δυνάμεως καὶ[a] ἱππέων, καθὼς περὶ νυκτοπολέμου κατωτέρω εἴρηται. Καὶ

B μεγάλως αὐτοὺς τραυματίσεις καὶ ἐκθροήσεις, καὶ παρασκευάσεις ἐκεῖθεν ὑποχωρῆσαι. Καρτερούντων δὲ ἔτι ἐν ἐκείνῳ τῷ χώρῳ, καλῶς ἑαυτοὺς ἀσφαλιζόμενοι καὶ παραφυλάττοντες, καὶ βουλομένων ἀνερευνῆσαι τὰ ὄρη, ἐν οἷς τὰ καταφύγια τῶν χωριτῶν τυγχάνει, δέον φυλαχθῆναι καὶ προκατασχεθῆναι παρὰ σοῦ τὰς εἰσόδους διά τε ἀκοντιστῶν καὶ ψιλῶν. Καὶ τούτων καλῶς φυλαττομένων, ἐν οἷς ἡ καταφυγὴ τῶν γεωργῶν σὺν τῶν φαμιλιῶν[b] καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν γέγονεν, εἰ βουληθῶσι διὰ τῶν στενωπῶν καὶ δυσβάτων ἐκείνων ὁδῶν εἰσελθεῖν, ἡττηθήσονται· καὶ μάλιστα πεζικῆς [δυνάμεως αὐτοῖς ἐπιθεμένης. Εἰ δ' αὐτοὶ μετὰ πεζικῆς[c]] βουληθῶσιν ἐπελθεῖν, καὶ τὰ ὄρη διερευνήσασθαι, ἐν ἐνδοτέροις καὶ ὀχυρωτέροις καὶ ἀνεπιβουλεύτοις τόποις εἰσαγαγεῖν τοὺς τῶν χωρίων οἰκήτορας ἐπείχθητι· σοῦ μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ τὰς εἰσαγούσας κατ' αὐτῶν ὁδοὺς δηλαδὴ καταλαμβάνοντός τε καὶ ἀσφαλῶς διαφυλάττοντος.

[a] *Codd.* σύν.

[b] *Sic Codd.*

[c] *Uncis inclusa, quæ sunt in Codd. omnib. prætermissa, e conjectura supplevi.*

C

CAPUT XXI.

De obsidione oppidi.

Ubi intellexeris, ad obsidendum oppidum se parare adversarios, oportet te, o dux, quæ loca oppugnationi patent (sunt enim oppida multa quæ impugnationem non timeant), in his

Fol. 403 recto. instituere, ut ante hostium adventum unusquisque ex plebe eo confugiente cibaria in menses quatuor, vel etiam in plures, si fieri potest, quamdiu æstimas obsidionem fore, deponat. Item aquarum in cisternis curam habere, cæterarumque rerum omnium, quotquot obsessis tutelæ atque præsidio esse possunt. Tametsi ea, quod permulta sunt, particulatim exponere hac scriptione omittemus. Nam de iis, aliisque oppugnandi commentis, deque ratione qua obsessi adorientibus resistant, ante nos qui de re militari du-

Libri obsidionales. cisque officio scripserunt, accurate

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κα'.

Περὶ πολιορκίας κάστρου.

Πρὸς πολιορκίαν δὲ κάστρου κατανοῶν εὐτρεπιζομένους τοὺς πολεμίους, δέον καὶ σὲ, ὦ στρατηγὲ, ὅσα πολιορκεῖσθαι δυνατὸν (εἰσὶ γὰρ πολλὰ κάστρα μὴ δεδιότα πολιορκίαν), ἐν τοῖς τοιούτοις πρὸ τῆς τῶν ἐχθρῶν ἐξελεύσεως παρασκευά-

D σαι τὸν ἐν αὐτοῖς καταφεύγοντα λαὸν μηνῶν τεσσάρων τροφὰς καθένα ἕκαστον, εἰ δυνατὸν καὶ πλειόνων, καθ' ὅσον συνορᾷς ἔσεσθαι τὴν πολιορκίαν, ἀποτίθεσθαι. Καὶ τῶν ἐν ταῖς κιστέρναις ὑδάτων ἐπιμελεῖσθαι, καὶ τῶν ἄλλων πάντων, ὅσα πολιορκουμένους ἐκδικεῖν καὶ βοηθεῖν δύνανται. Ταῦτα γὰρ, διὰ τὸ πλῆθος, τῇ παρούσῃ γραφῇ ἐκθεῖναι κατὰ μέρος ἐάσομεν. Περὶ γὰρ τοιούτων καὶ ἑτέρων πολιορκητικῶν μηχανημάτων, καὶ τοῦ, πῶς χρὴ τοὺς ἔνδον τοῖς ἔξωθεν ἀντιμάχεσθαι, ἀκριβῶς πρὸ ἡμῶν καὶ λελογισμένως οἱ τὰ τακτικὰ καὶ στρατηγικὰ ἀναγραψάμενοι ἐξέθεντο. Ἡμεῖς δὲ περὶ

A παραδρομῆς καὶ κατασχέσεως κλεισουρῶν προσταχθέντες εἰπεῖν, τὰ ταύτῃ συντελοῦντα καὶ ἐφαρμόζοντα κατὰ τὸ ἐνὸν ἐκθεῖναι κατεπειγόμεθα. Τῶν πολεμίων τοίνυν τὸ κάστρον περικαθισάντων, καὶ πρὸς πολιορκίαν χωρούντων, εἰ μὲν, ὡς ἔθος ἐστὶ τοῖς βουλομένοις στενοχωρεῖν τοὺς πολιορκουμένους, ἀπληκεύσουσι δηλονότι τοῦ κάστρου κυκλόθεν[a], πρὸς τὸ μὴ δύνασθαί τινας τῶν ἡμετέρων μήτε εἰσέρχεσθαι μήτε ἐξέρχεσθαι· ἐπεὶ ἐν ὀχυροῖς τόποις καὶ δυσβάτοις σχεδὸν τὰ πλεῖστα ἡμῶν ἵδρυνται κάστρα· εὐχερῶς τούτοις οὕτως ἀπληκεύσουσι, χάρακος καὶ ἀσφαλείας ἄνευ, ἰσχύσεις, ὦ στρατηγὲ, B καθ' ἓν μέρος νυκτὸς μετὰ πεζικοῦ στρατεύματος ἐπιθέσθαι· καὶ μετὰ συνθήματος ὁμοῦ καὶ τοὺς ἔνδον ἐξελθεῖν παρασκευάσεις ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ συνάψαι καὶ αὐτοὺς, εἰ δυνατὸν, πόλεμον. Καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ τόπου ἔχων βοήθειαν τούτους καταγωνίσῃ. Ἔργον δὲ τοῦτο προνοίας Θεοῦ. Εἰ δὲ διὰ τὴν τοῦ χώρου δυσχέρειαν καὶ σκληρότητα οὐ θαῤῥήσουσιν οὕτως κυκλόθεν καὶ διεσπαρμένως ἀπληκεῦσαι, ἀλλ' ἐκ δύο μερῶν ἢ ἐξ ἑνὸς ἅπας ὁ λαὸς αὐτῶν στρατοπεδεύσει, δέον πρότερον πᾶσαν τροφὴν ἀνθρώπων τε καὶ ἀλόγων πυρπολῆσαι καὶ τελείως ἐξαφανίσαι, καὶ μηδὲν εἰς χρείαν ἀλόγων ἢ ἀνθρώπων πλησίον τοῦ κάστρου ἢ πόῤῥω καταλιπεῖν C ἐν τοῖς χωρίοις. Εἰ δὲ καὶ ξύλον ἐπιλείπει, ἐπὶ τοῦ τόπου ὄρους μὴ ὄντος, καὶ αὐτὰ τὰ στέγη τῶν οἰκημάτων πυρπολῆσαι. Εἰ γὰρ καὶ ξύλων ἐν χρείᾳ γένωνται οἱ πολέμιοι, καὶ τροφῶν ἐνδεεῖς ὦσιν, ἀνάγκη τὸν λαὸν αὐτῶν ἐξέρχεσθαι μακρότερον πρὸς συλλογὴν τῶν χρειῶν. Σοῦ δὲ ἐμπείρως καὶ στρατηγικῶς διατιθεμένου[b], δυνήσῃ τούτους μετὰ ἐγκρυμμάτων τραυματίζειν καὶ κατατροποῦσθαι· ὡς ἐκ τούτου, τῇ τῶν τροφῶν ἐνδείᾳ ἀναγκαζόμενοι, τὴν πολιορκίαν λύσουσιν. Εἰ δὲ ὁρᾷς αὐτοὺς ἐπικαρτεροῦντας, καὶ τῇ πολιορκίᾳ ἐπιμένοντας, καὶ τοὺς ἔνδον στενοχωρουμένους, δέον καὶ πρὸς νυκτοπολέμους δη- D μοσίως χωρῆσαι, πεζικὸν συναγηοχὼς στράτευμα ἅμα ἱππεῦσιν. Ὃ ἁρμοζόντως κατὰ τὴν τοῦ τόπου θέσιν τούτοις συνταξάμενος, τὸν ἐν νυκτὶ πόλεμον παρασκευάσεις γενέσθαι, καθὼς παρακατιὼν περὶ νυκτοπολέμου δηλώσω. Καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ καταγωνίσῃ αὐτοὺς, καὶ ἀναγκάσεις τὴν τοῦ κάστρου πολιορκίαν λιπεῖν. Εἰ δέ τις αἰτία τὸν τῆς νυκτὸς πόλεμον διακωλύσῃ, καὶ οἱ ἔνδον πολιορκούμενοι ἐνδεεῖς λαοῦ τοῦ βοηθοῦντός εἰσι, τροφῶν δὲ σπάνιν οὐκ ἔχουσι, δυνήσῃ καὶ ἑτέρων ἀνδρῶν προσθήκην ἐπαγαγεῖν, ὥσπερ καὶ τροφῆς, εἴγε ἐνδεεῖς εἶεν, τρόπῳ τοιῷδε.

et docte exposuerunt. Nos contra de velitatione et occupatione claustrorum dicere jussi, quæ huic instituto expediant propriaque sint, explicare properamus. Hostibus oppidum circumsidentibus oppugnationemque aggressis, si, ut solent facere qui obsessos coangustare volunt, circa oppidum in orbem consederunt, ne qui ex nostris neque intrandi neque exeundi facultatem habeant: cum sint fere pleraque oppida nostra in locis munitis atque impeditis constituta: facile, o dux, poteris illos, temere sine vallo et custodia tendentes, aliqua parte noctis cum peditatu adoriri; dabisque operam, ut ad signum constitutum obsessi quoque eadem hora erumpant, et ipsi item, si fieri potest, prælium cum adversariis committant. Ita, loci natura insuper adjutus, eos debellabis. Quanquam hoc quidem ex providentia Dei pendet. Si vero ob difficultatem atque asperitatem loci sic dispersim in orbem considere non audent, sed omnes eorum copiæ vel bipartito vel uno solo loco tendunt, oportet primo alimenta hominum et equorum omnia comburi penitusque deleri, neque quicquam in vicis vel propius ab oppido vel longius relinqui, quod jumentis hominibusve usui sit. Si ligna deficiunt, neque saltus ea regione subest, etiam ipsa ædificiorum tecta cremanda sunt. Ita hostes, propter difficultatem lignationis, reique frumentariæ inopiam, necesse est longius milites emittere ad res necessarias comportandas. Ibi tu, cum perite e ducisque officio rem gesseris, poteris illos collocatis insidiis vexare ac fundere: ut ideo, simulque victus inopia coacti, obsidionem solvant. Ubi illos perseverantius in obsidione permanere, in oppidoque rem esse in angusto vides, debes de conferendis nocte toto Marte signis cogitare, contractis, una cum equitatu, pedestribus copiis. Quas si convenienter naturæ loci equitibus interposueris, institue noctu prælium, quemadmodum inferius in capite de dimicatione nocturna demonstrabo. Hoc modo franges illos, cogesque, ut obsidionem oppidi omittant. Si qua tamen obsistit causa, quominus prælium noctu fiat, obsessi autem, quamvis commeatu instructi, præsidii indigent, potes illo modo vel propugnatorum, vel, si annona premuntur, cibariorum supplementum in-

[a] Codex, κύκλωθεν.

Oppidor. limitaneor. Orientis situs.

Fol. 403 verso.

[b] Sic Codices.

Fol. 404 recto.

troducere. Omni in unum locum coacto ac bifariam diviso exercitu, suscipiant alterius partis milites singuli in equos quibus vehuntur quaternos modios frumenti. His attribuas alios expeditos equites, nihil ferentes præter arma, qui duntaxat alteris præsidio sint. Tu vero cum reliquo armato exercitu ex parte diversa eadem hora, qua frumentarii propius ad oppidum accessuri sunt, circa mediam noctem repente cum clamore tubarumque concentu appare, quasi jamjam prælium commissurus. Ita, dum hostes ad dimicationem adversus te se parant, tibique obviam properant, qui frumentum gestant facultatem nacti id importabunt in oppidum, et incolumes revertentur. Ejusmodi commento et propugnatorum additamentum, et commeatus, si amborum inopia est, subministrabis, salutemque obsessi accipient.

Quomodo perrumpendum in oppidum obsessum.

CAPUT XXII.

De separatione dimidiæ vel etiam tertiæ partis copiarum hostilium.

Si vero non ad obsidionem oppidi se convertunt hostes, sed cum magno ac valente exercitu regiones pervagantur nostras, debet diligenter copiarum Romanarum dux agricolas, hoc est, vicanos homines, eorumque fortunas omnes mandare et instituere, in oppida munitaque loca uti se subducant, hostiumque qui sint prædandi causa egressi, prudentia vigilantiaque adhibita affligent : ut longius ab exercitu discedere atque commeatum comportare reformident : ideoque re frumentaria anguste utentur. Si autem, ut diximus, magnas habent copias, fortasse aliam rationem inibunt belli. Divisione facta, dimidiam vel etiam tertiam partem exercitus emittent e castris iter unius diei, aut longius, in vicos ubi sperant ampliorem se commeatum inventuros. Hos per biduum aut triduum a castris abesse necesse est. Qua re cognita ac perspecta, debes, o dux, cum prudenti cognitatione insidias illis facere, et exercitum nocte propius admotum loco idoneo, si inveneris, occultare. Frumentatoribus non in duos tresve vicos, sed in plures dilapsis, si probabile est,

Fol. 404 *verso.*

[a] *Codex,* ἀποπλοῦσι.

A Συναγαγὼν ἅπαν τὸ ὑπὸ σὲ στράτευμα καὶ διχῆ αὐτοὺς διελών, οἱ μὲν ἡμίσεις τούτων ἀναλαβέτωσαν καθεὶς ἀνὰ σίτου μοδίους τέσσαρας εἰς οὓς ἐποχοῦνται ἵππους· παρέχων αὐτοῖς καὶ εὐζώνους ἑτέρους ἱππεῖς, μηδὲν ἐπιφερομένους πλὴν τὰ ὅπλα αὐτῶν, καὶ πρὸς μόνην αὐτῶν φυλακὴν εἶναι. Σὺ δὲ μετὰ τοῦ λοιποῦ μαχίμου στρατεύματος ἐν ἑτέρῳ μέρει κατὰ τὴν ὥραν, ἣν οἱ τὸν σῖτον ἐπιφερόμενοι πλησίον τοῦ κάστρου μέλλουσι γενέσθαι, περὶ μέσην νύκτα ἀθρόως μετὰ κραυγῆς καὶ σαλπίγγων φάνηθι, ὡς ἤδη πολεμίσων αὐτούς. Τῶν δὲ πρὸς τὸν σὸν πόλεμον παρασκευαζο- B μένων, καὶ τὴν ὁρμὴν πρὸς σὲ ποιουμένων, ἄδειαν εὑρόντες οἱ τὸν σῖτον ἐπιφερόμενοι, ἀποκομίσουσί τε αὐτὸν ἐν τῷ κάστρῳ, καὶ ἀσινεῖς πάλιν νοστήσουσι. Καὶ διὰ τῆς τοιαύτης μηχανῆς καὶ ἀνδρῶν ἐπιβολὴν καὶ τροφῆς παράσχῃς αὐτοῖς, εἴγε ἀμφοτέρων ἐν χρείᾳ εἰσί, καὶ σωτηρίας οἱ πολιορκούμενοι τύχωσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κβ΄.

Περὶ διαχωρισμοῦ λαοῦ τῷ ἡμίσει πολεμίων, ἢ καὶ τοῦ τρίτου μέρους.

C Εἰ δὲ μὴ πρὸς πολιορκίαν κάστρου εὐτρεπίζοντο οἱ πολέμιοι, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς καὶ σφοδρᾶς δυνάμεως τὰς ἡμετέρας χώρας περινοστοῦσι, χρὴ τὸν στρατηγοῦντα τῶν Ῥωμαϊκῶν δυνάμεων ἐπιμελῶς τοὺς γεωργοὺς ἤτοι τοὺς τῶν χωρίων πολίτας καὶ τὰ αὐτῶν ἅπαντα παρακελεύσασθαί τε καὶ παρασκευάσασθαι, ἐν κάστροις καὶ ὀχυροῖς τόποις διασώσασθαι, τοὺς δὲ τῶν πολεμίων πρὸς λείαν ἐξερχομένους ὡς νουνεχεῖς καὶ ἀγρύπνους τραυματίζειν· ἵνα εἶεν δεδιότες πόρρω τοῦ στρατεύματος αὐτῶν ἐξελαύνειν, καὶ τροφὰς ἐπικομίζεσθαι· κἀντεῦθεν στενοχωρίᾳ τροφῶν συσχεθήσονται. Πλὴν, ὡς D ἔφημεν, πλῆθος λαοῦ ἔχοντες ἑτέραν ἴσως μέθοδον μετελεύσονται. Διαχωρίζοντες ἐνίοτε τοὺς ἡμίσεις τοῦ λαοῦ αὐτῶν, ἢ καὶ τὸ τριτημόριον, ἀποστέλλουσι[a] πόρρω ἡμέρας ὁδοῦ διάστημα, ἢ καὶ ἐπέκεινα ἀπέχον τοῦ φοσάτου αὐτῶν ἐν χωρίοις τισίν, ἐν οἷς ἐλπίζουσι πλείονας δαπάνας ἐφευρεῖν. Καὶ ἀνάγκη τούτους ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις, ἢ καὶ τρισίν, ἔξω τοῦ φοσάτου αὐτῶν διάγειν. Τοῦτο γοῦν πυθόμενος καὶ νοήσας, ὦ στρατηγέ, δέον κατ' αὐτῶν ἐνεδρεῦσαι μετὰ λελογισμένης διασκέψεως, καὶ πλησίον αὐτῶν ἐν νυκτὶ γενέσθαι, καὶ τόπον ἐπιτήδειον ἐφευρίσκοντα τὸ ἴδιον στρά-

τευμα

A τευμα ἀποκρύψαι. Ἐπεὶ οὖν οὐκ εἰς δύο καὶ τρία χωρία, ἀλλὰ καὶ εἰς πλείονα ἐρευνήσοντες τροφὰς διασκορπίζονται, εἰκὸς δέ ἐστι καὶ τὸ λεγόμενον φοῦλκον εἰς φυλακὴν αὐτῶν ἵστασθαι· δεῖ τὸ ὑπὸ σὲ στράτευμα διχῆ διελεῖν, ἀσφάλειαν ποιούμενος, μὴ φωραθῆναι ἢ διαγνωσθῆναί σε παρὰ τῶν ἀνερευνώντων πολεμίων τοὺς λόχους, ἵνα μὴ ὑπ' αὐτῶν μᾶλλον ἐνεδρευθῇς· καρτερῆσαι δὲ ἐν τῷ ἐγκρύμματι ἄχρι ἑνδεκάτης ὥρας τῆς ἡμέρας, ἤδη τοῦ ἡλίου πρὸς δύσιν ὄντος. Καὶ εἰ μὲν ὑποστρέψειεν, ὡς ἔθος ἐστὶ, τὸ φοῦλκον ἐν οἷς χωρίοις αὐλίζονται οἱ ἑταῖροι αὐτῶν, ἐν τοῖς μήκοθεν χωρίοις ἀποστελεῖς οὓς ἔμπροσθεν διεχώρισας, B ὄπισθεν αὐτῶν ἐπακολουθῶν, καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς αὐτοῖς παρεπόμενος. Καὶ ὡς ἂν ἡ τοῦ τόπου θέσις δίδωσι, λάθρα καὶ ἄνευ κραυγῆς ὀξέως πορευόμενος ἀπόκρυψον ἑαυτὸν, ἕως οὗ ἔγγιστα γένῃ τῶν χωρίων. Ὅτε δὲ οὐ δυνατόν ἐστιν ἀποκρύπτεσθαι ὑπό του ῥύακος τὸν ὑπὸ σὲ λαὸν, ἀλλ' ἀνάγκη εἰς φανερὸν γενέσθαι· τότε σὺν ἱππασίᾳ νεανικῇ κατὰ τῶν εἰς τὰ χωρία ὄντων πολεμίων ἡ ὁρμὴ παρὰ τῶν ἔμπροσθεν ἀποσταλέντων γενέσθω. Καὶ ἀδοκήτως τούτοις ἐπιθέμενοι καὶ ἀναιρήσουσι πολλοὺς, τινὰς δὲ καὶ ζῶντας ἀνδραπόδων λόγῳ κατάσχωσιν. C Εἰ δὲ καὶ τὸ φοῦλκον τὸ εἰς φυλακὴν αὐτῶν ἔξωθεν τῶν χωρίων ἔτι ἵσταται, κατ' αὐτοῦ πρῶτον τὴν ὁρμὴν ποιείτωσαν περὶ δυσμὰς ἡλίου, ὡς ἔφην[a], οἱ ἔμπροσθεν ἀποσταλέντες. Καὶ σοῦ ὄπισθεν παρεπομένου μετὰ τοὺς προηγουμένους σου, πρὸς πόλεμον συμβαλεῖν συντεταγμένος, καὶ αὐτὸς ὁρμήσεις κατ' αὐτῶν, καὶ καταγωνίσῃ τούτους τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι. Εἰ δέ γε οἱ τῶν πολεμίων ἀρχηγοὶ, οἱ ἐκεῖσε ὄντες, πολλὴν ἔχοντες δύναμιν, συστῆναι δυνηθῶσι, καὶ τὴν ἧτταν ἀνακαλέσασθαι ἀγωνίσωνται, ὅπερ ἀδύνατόν ἐστι, τῆς νυκτὸς ἤδη ἐπιλαμβανομένης οὐδὲν συμβήσεταί σοι τῶν ἐναντίων. Οὕτως τοίνυν ποιοῦντός σου, καὶ θαυμάσονται καὶ πτοηθήσονταί σου οἱ πολέμιοι, καὶ D οὐκ ἀδεῶς θαρρήσουσιν ἐξέρχεσθαι τοῦ φοσσάτου αὐτῶν· κἀντεῦθεν ἀνάγκη τούτους τροφῶν ὑστερημένους πρὸς τὴν ἰδίαν παλινοστῆσαι χώραν.

A stationem, quam fulcum vocant, ad tutandos eos præsto esse, oportet tuam manum bipartiri; cura adhibita, ne animadvertare dignoscareve ab hostibus latibula scrutantibus, tuque potius ab illis circumveniare: perstare autem in latibulo usque ad undecimam diei horam, sole jam ad occasum vergente. Tum, quando statio, ut solet fieri, se recipere cœperit ad vicos, in quibus socii eorum consederunt, ad vicos illos remotiores præmitte milites, quos ante selegisti: ipse postea move, ex propinquo subsequens. B Ac perinde ut se natura loci dederit, clam, et silentio, et contente ambulans abde te, donec proxime ad vicos accesseris. Aut si facultas nulla est occultandi juxta rivum manum tuam, neque abesse potest quin in conspectum cadat, tunc equis acriter citatis a præmissis antesignanis in hostes, qui intra vicos sunt, fiat impressio. Quos si de improviso aggrediuntur, obtruncabunt multos, quosdam etiam vivos abstrahent in servitutem. Quod si statio ad tutandos illos disposita etiamtum extra vicos agit, prius in illam circa occasum solis, quemadmodum demonstravi, præmissa turma impetum C faciat. Deinde tu quoque antesignanos tuos a tergo insequens, ut eris ad prælium committendum instructus, invade illos, et Christi gratia eos debellabis. Ac si hostium duces, qui ibi præsunt, quod militibus abundant, ideo confirmare sese possunt, damnumque resarcire conantur suum, tametsi id quidem fieri parum potest, tamen sic quoque nocte occupante nihil adversi eveniet. Ita si egeris, et admirabuntur et formidabunt te hostes, neque impune audebunt ex castris egredi: unde necesse est eos, commeatu destitutos, ad proprios reverti fines.

Divisio diei in horas XII.

Fol. 405 recto.

[a] Vide supra 153. C.

A

CAPUT XXIII.

De discessu hostium, et claustrorum occupatione.

Fol. 405 verso.

Claustra limitanea per Orientem.

Si se recipiunt hostes, ad suosque fines pervenire properant, oportet te peditatum ad claustra præmittere, et vias, per quas transituri sunt, occupare. Per quam igitur viam iter facere in animo habeant, a claustris Seleucenis iisque in provincia Anatolicorum, qua Tauri juga Ciliciam, Cappadociam, Lycandum disterminant: ad hæc, qua Germaniciæ, Adatæ, regionibus Caïsun et Dautha, Melitenæ, et Caludiis imminent: item qua trans flumen Euphratem agrum Chanziti vocatum et terram hosticam Romanopolim usque separant: in omnibus his provinciis, quacunque via in reditu iter ad fines suos facere constituerint, ibi sine ulla dubitatione matura dimicationem expedire adversus illos, juvante Deo, ejusque gratia victoriam reportabis. Ac si longius quam quatuor mansiones sive castra abes, cognostique viam, qua hostes discesserint, convenit, te, totius exercitus ducem, magna celeritate adhibita illos prævertere, et ad peditatum, jam ad claustra præmissum, te conferre: relinquere autem ex cæteris ducibus præstantissimum, qui illos insequatur, ne a tergo latrocinia excursionesque faciant. Is habere debet secum reliquas equestres copias, imperio suo parentes, easque sic ducere, ut, quando adversarii duo circiter castra a claustris aberunt, ipse cum omnibus copiis transeat, in eumque locum se conferat, ubi prælium adversus illos instruitur. Te autem, postquam ad claustra veneris, coacto in unum locum peditatu, operam dare oportet, ut præterea alteram peditum aciem, quam plurimorum possis, cogas. Hos excitabis verbis fortibus, ad virtutem atque audaciam acues, alacritatem eorum, quod optimi ducis est, melliflua hortatione incendes. Dices: *Commilitones Romani, stemus intrepide et firmiter: stemus viriliter et animo magno. Ostendamus hostibus brachium et vim: ostendamus, quod in fortiores impetum fecerint, quod constiterint adversus illos, qui illaturi potius sint ictus quam passuri.*

a Vide notas.

Fol. 406 recto.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κγ′.

Περὶ τῆς ὑποστροφῆς τῶν πολεμίων, καὶ τῆς καταλήψεως κλεισούρας.

ὙΠΟΣΤΡΕΦΟΝΤΩΝ δὲ τῶν πολεμίων καὶ τὴν ἰδίαν ἐπειγομένων καταλήψεσθαι, δέον τὰς πεζικὰς δυνάμεις πρὸς τὰς κλεισούρας προαποστεῖλαι, καὶ τὰς ὁδοὺς, δι’ ἃς μέλλουσι διελθεῖν, κατασχεῖν. Δι’ οἵας γὰρ ὁδοῦ διελθεῖν βουληθῶσιν, ἀπό τε τῶν ἐν Σελευκείᾳ B κλεισουρῶν καὶ τοῦ τῶν Ἀνατολικῶν θέματος, καθὰ τὰ Ταυρικὰ ὄρη τήν τε Κιλικίαν διορίζουσι, Καππαδοκίαν τε καὶ Λυκανδόν· πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὰ παρακείμενα Γερμανίκειάν τε καὶ Ἀδατᾶν[a], καὶ τὸ Κανσοῦν καὶ τοῦ Δαυθᾶ, Μελιτήνην τε, καὶ τὰ Καλούδια· καὶ τὰ πέραθεν τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ διορίζοντα τήν τε τοῦ Χανζῆτι λεγομένην χώραν καὶ τὴν πολεμίαν ἄχρι Ῥωμανουπόλεως· ἐν ὅλοις τοῖς τοιούτοις θέμασι, δι’ οἵας ἂν ὁδοῦ ὑποστρέφοντες διελθεῖν πρὸς τὴν ἰδίαν βουληθῶσιν, ἀδιστάκτως τῇ τοῦ Θεοῦ βοηθείᾳ τὸν κατ’ αὐτῶν ἐπείχθητι διαθέσθαι πόλεμον, καὶ τὴν νικῶσαν εὑρήσεις C τῇ αὐτοῦ χάριτι. Ἡνίκα δὲ περὶ τεσσάρων σταθμῶν ἤτοι ἀπλήκτων ἐπιγνῷς τὴν ὁδὸν, δι’ ἧς ὥρμησαν οἱ πολέμιοι, σοὶ μὲν τῷ τοῦ παντὸς λαοῦ ἡγεμόνι τάχει πολλῷ ἔμπροσθεν αὐτῶν γενέσθαι προσήκει, καὶ καταλαβεῖν τὰς πεζικὰς δυνάμεις, τὰς ἐν τῇ κλεισούρᾳ ἀποσταλείσας· καταλιπεῖν δὲ τὸν κρείττονα τῶν λοιπῶν στρατηγῶν, πρὸς τὸ παρατρέχειν αὐτοῖς, διὰ τὰ ὄπισθεν κοῦρσα καὶ τὰς ἐκδρομὰς αὐτῶν. Ἔχειν δὲ μεθ’ ἑαυτοῦ καὶ τὸ λοιπὸν ἱππικὸν στράτευμα, πειθόμενον τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διοικεῖσθαι αὐτὸ, ὡς ἡνίκα οἱ πολέμιοι ὡς ἀπὸ δύο ἀπλήκτων τῇ κλεισούρᾳ πλησιάσωσι, καὶ αὐ- D τὸν μετὰ παντὸς τοῦ στρατεύματος διελθεῖν, καὶ καταλαβεῖν, ἐν ᾧ τόπῳ ὁ κατ’ αὐτῶν ἐξαρτύεται πόλεμος. Σοῦ δὲ καταλαμβάνοντος ἐν τῇ κλεισούρᾳ καὶ τὰς πεζικὰς τάξεις ἑνουμένους, δέον σπουδάσαι,. καὶ ἕτερον μάλιστα πεζικὸν λαὸν ἐπισυνάξαι, ὅσον ἂν δυνηθῇς· παραινέσαι τε αὐτοῖς παῤῥησίᾳ, πρὸς ἀνδρείαν αὐτοὺς ἐπαλείφων καὶ εὐτολμίαν, ἐποτρῦναι δὲ καὶ τὸ πρόθυμον αὐτῶν, οἷα στρατηγὸς ἄριστος, μελισταγεῖ παραινέσει, Ἄνδρες, λέγων, Ῥωμαῖοι, στῶμεν ἀκλινῶς καὶ ἑδραίως· στῶμεν ἀνδρικῶς καὶ γενναίως. Δείξωμεν ἐχθροῖς βραχίονα καὶ ἰσχύν· δείξωμεν, ὡς πρὸς κρείσσονας τὴν ὁρμὴν

ἔχουσιν, ὡς πρὸς τοὺς βάλλειν μᾶλλον ἢ βάλλεσθαι μέλλοντας παρατάττονται. Μὴ γὰρ λίθος φύσις αὐτοῖς, ἢ χαλκὸς, ὡς μὴ τραύματα δέχεσθαι· μήτε ἐκ σιδήρου τὸ σῶμα, ὡς μὴ τῷ κόπῳ ἐκλύεσθαι καὶ ἀποναρκᾷν. Προσέτι τούτοις ὑποδεικνύων καὶ τὴν τοῦ τόπου δυσχέρειαν, ἐν ᾧ μέλλουσι πρὸς μάχην παρασκευασθῆναι, καὶ ὅσην αὐτοῖς παρέχει βοήθειαν. Μετὰ δὲ τὸ καλῶς αὐτοὺς παραθῆξαι καὶ διεγεῖραι, καὶ προθυμοτέρους καὶ εὐτολμωτέρους ἐργάσασθαι, καταστήσεις αὐτοὺς ἐν οἷς τόποις ὀφείλουσι τοῖς ἐχθροῖς μάχεσθαι. Καὶ πρῶτον μὲν τὰ ὑψηλὰ τῶν ὀρέων καταλαβεῖν δέον, καὶ πάσας τὰς ὁδοὺς κρατῆσαι καὶ ἀσφαλίσασθαι. Ἐν οἷς δὲ καὶ ἱππεῖς ἐγχωρεῖ σὺν τοῖς πεζοῖς μάχεσθαι, καταστήσεις καὶ αὐτοὺς ἐν ἐπιτηδείοις τόποις. Ἐν πάσαις δέ σου ταῖς παρατάξεσιν ἀρχηγοὺς τῶν χρησίμων ἐπιστῆσαί σε δεῖ, καὶ τἄλλα πάντα φυλάξαι καὶ πρᾶξαι, ὅσα ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου περὶ τοῦ, πῶς δεῖ τοῖς πολεμίοις ἐν ταῖς δυσχωρίαις μάχεσθαι, ἐξεθέμεθα*. Τῶν δὲ πολεμίων πλησίον καταλαμβανόντων, καὶ αἰσθομένων τῆς παρὰ σοῦ γενομένης ἀσφαλείας ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς ἀμήχανον διελθεῖν αὐτοὺς, εἴπερ παραβολώτερον τοῦτο τολμήσουσι πρᾶξαι, οὐκ εὐτυχῶς αὐτοῖς τὸ βούλευμα παραστήσεται. Ἀλλὰ παρὰ τοῦ σοῦ λαοῦ δηούμενοί τε καὶ συμπνιγόμενοι, καὶ ἄκοντες τὰ νῶτα δώσουσι, σπεύδοντες δι' ἑτέρας ὁδοῦ τὴν ἰδίαν καταλήψεσθαι. Τούτων δ' οὕτως ὑποστρεφόντων ἀγεννῶς καὶ ἀκόσμως, ὁ λαός σου, τούτους θεώμενος, ὅσης χαρᾶς καὶ θυμηδίας πλησθήσονται, λόγῳ παραστῆσαι τοῦτο ἀδύνατον. Τῶν οὖν πολεμίων, ὡς λέλεκται, ὑποστρεφόντων, τότε καταδίωξον ὄπισθεν αὐτῶν, ἔμπροσθεν ἀποστέλλων ἱππεῖς μετὰ ταχέων ψιλῶν· καὶ αὐτὸς δὲ ὀξύτερον περιπατῶν τοῦ καταλαβεῖν αὐτοὺς ἐπείχθητι. Οἱ δὲ ἐχθροὶ διὰ τὸ φεύγειν αὐτοὺς, τάχει τὰς δυσχωρίας διελθεῖν καὶ τὸν ἐν αὐταῖς διαφυγεῖν πόλεμον, καὶ τὴν ἰδίαν καταλήψεσθαι· ἐπεὶ πλησίον τῆς κλεισούρας γενήσονται, τοῦθ' ὑποπτεύοντες, πρὸς τὸ μὴ πάλιν ἔμπροσθεν αὐτῶν τὰς πεζικὰς τάξεις γενέσθαι, καὶ τὴν ὁδὸν αὐτῶν κατασχεῖν· ἂν ἐν νυκτὶ τὴν ὁδοιπορίαν πειραθῶσι ποιήσασθαι, συντόμως τούτους καταλάβῃς, τῶν ἵππων αὐτῶν ἀτονησάντων ἀπὸ τῆς χρονίας ὁδοιπορίας, καὶ τῶν ἀνδρῶν ἐκλελοιπότων ἐπιτύχῃς, νυκτὸς ὁδοιπορούντων· καὶ εὗρες, στρατηγὲ, τὸ ἀεί σοι ἐπιζητούμενον. Καταλαμβάνοντός σου δὲ τούτους νυκτὸς, δέον παραυτίκα πόλεμον συνάψαι εἰς

A *Non est ex lapide natura illorum, aut ex ære, ut vulnera accipere non possint: neque ex ferro corpus, ut laboribus non frangatur, neque torpeat.* Adhæc monstra illis locorum, ubi ad prælium adornabuntur, difficultatem, et quantam iis opem latura sit. Ita ubi illos probe acuisti atque excitasti, paratiores et audentiores factos constitues in quibus locis debent cum hostibus confligere. Ac primo quidem fastigia montium occupare necesse est, itineraque omnia obsidere ac firmare. Equites peditibus admixti sicubi confligere possunt, hos quoque locis B idoneis constitues. Debes denique singulis tuis aciebus duces probos præficere, cæteraque omnia observare et facere, quæ a principio commentarii, in capite de prælio cum hostibus in locis asperis conserendo, exposuimus. Ubi propius accesserint hostes, si de præsidiis tuis in via collocatis, deque difficultate transeundi certiores facti, nihilominus audacter perrumpere audent, parum prospere succedet iis hoc consilium. Quippe contriti et compulsi a tuis copiis vel inviti terga vertent, aliaque via in suos fines pervenire festinabunt. Quos sic ignaviter et indeC core revertentes si conspicit tuus exercitus, lætitia atque voluptate complebitur, magis quam verbis dici potest. Tu autem hostes sic, ut demonstratum est, abeuntes insequere a tergo, præmissis equitibus cum velitibus expeditis: ipseque celeriter itinere facto assequi illos propera. Adversarii qui fugiunt, ut angustias, vitato in illis certamine, festinanter transmittere, in suosque fines pervenire possint: cum propius ad claustra accesserunt, verentes, ne iterum se prævertat peditatus noster, iterque suum occupet: si conantur noctu viam pergere, sine D mora illos assequeris, equis eorum diuturnitate itineris attritis: ipsosque exhaustos per noctemque ambulantes deprehendens, id, o dux, quod semper quæsivisti nactus es. Utque primum eos assecutus es noctu, evestigio oportet signa inferre præsidio quod vocatur saca, idque per pedites, quos subsequatur equitatus. Alios velites cum equitibus præmitte per utrumque latus viæ, qui hostibus præcurrant, eosque jube ex transverso impetum facere. Ita si egeris, resistere non poterunt, sed in fugam se conjicient. Quod si noctu

* Vide supra 122.

Fol. 406 verso.

Saca.

faciunt, persequere, et summo exitio illos trades.

A τὸ λεγόμενον σάκκα, μετὰ πεζῶν, συνεπακολουθούντων αὐτοῖς καὶ ἱππέων. Ἑτέρους δὲ τῶν ψιλῶν μεθ' ἱππέων ἔνθεν κἀκεῖθεν τῆς ὁδοῦ ἔμπροσθεν γενέσθαι τῶν πολεμίων ἀπόστειλον, καὶ ἐκ πλαγίου καὶ αὐτοὺς πόλεμον προσβαλεῖν πρόσταξον. Καὶ οὕτως ποιοῦντός σου, οὐ δυνήσονται ἀντιστῆναι, ἀλλὰ πρὸς φυγὴν ὁρμήσουσι. Καὶ εἰ τοῦτο νυκτὸς πράξουσι, καταδίωξον αὐτούς, καὶ τελείῳ τούτους παραδώσεις ἀφανισμῷ.

CAPUT XXIV.

De dimicatione nocturna.

B Si vero in aliam cogitationem veniunt, sibi, secundum ipsos, salutarem, et, adventu tuo cognito, sub noctem tabernaculis statutis consident, tunc pugnam nocturnam cum illis committes. Prælium autem instruere oportet adversus illos in hunc modum. Tu a tergo cum pedestri acie signa inferes. Reliquos pedestres numeros distribui oportet in partes sex, tresque per obliquum e dextro latere hostium, tres ex sinistro locari, si quidem eos natura loci castra in longitudinem porrigere coëgit: distent autem hæ acies inter se quasi sagittæ jactum, aut paulo minus, solamque C apertam et incustoditam relinquant viam illam, qua ad patriam salutemque adversarii pervenire possint: ut, acerrimo impetu in eos facto, et viam apertam inveniant, et spe falsa inducti, se incolumes pugnam effugere domumque pervenire posse, conscensis equis ea fugæ se committant, tantumque suæ quisque salutis rationem habeat. Si non in longitudinem porrexerunt castra, sed locorum situs orbiculata ea effecit, oportet te pedestres acies circumcirca collocantem jubere, ut ad pugnam se parent: solum autem, ut docuimus, D illud iter liberum et apertum relinquere, quod ad adversariorum fines ducit. Postquam peditatum in hunc modum instruxeris, jube eum non procul ab hostibus considere, ignesque magno numero accendere. Porro in unaquaque pedestri acie præfectum constitues probum et fortem virum: item cum illis equites ad singulas acies, qui a tergo subsint, si per locum licet, cum ducibus idoneis. His obtemperare jubebis omnes milites, etiam pedestrium acierum. His ita administratis, deligi oportet velites fortes et velocissimos, eosque præ-

Fol. 407 recto. [beside "rem, et, adventu tuo cognito"]

Fol. 407 verso. [beside "idoneis. His obtemperare jubebis omnes"]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κδ'.

Περὶ νυκτοπολέμου.

B Εἰ δὲ εἰς ἑτέραν ἔλθωσι βουλήν, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, λυσιτελοῦσαν, καὶ ἡνίκα σε καταλαβόντα αἴσθωνται νυκτὸς ἀπληκεύσωσι, τὰς σκηνὰς πηξάμενοι, τότε νυκτοπόλεμον κατ' αὐτῶν ἐργάσῃ. Πλὴν οὕτως σὲ τὸν κατ' αὐτῶν χρὴ διαθεῖναι πόλεμον. Σὺ μὲν ἐκ τῶν ὄπισθεν μετὰ πεζικῆς παρατάξεως τὴν προσβολὴν ποιήσεις. Τὰς δὲ λοιπὰς πεζικὰς τάξεις διελεῖν χρὴ εἰς ἓξ μερίδας, καὶ τρεῖς μὲν κατὰ τὸ δεξιὸν τῶν πολεμίων ἐκ πλαγίου αὐτῶν, τρεῖς δὲ κατὰ τὸ εὐώνυμον καταστῆσαι, εἴγε εἰς μῆκος ἡ τοῦ τόπου θέσις τὸ ἑαυτῶν ἄπληκτον καταστῆσαι καταναγκάσῃ, ἀπεχούσας ἀλλήλων ὡσεὶ τόξου βολήν, ἢ καὶ μικρὸν ἔλαττον· C μόνην ἀνεῳγμένην καὶ ἀφύλακτον καταλιμπάνουσαι τὴν ὁδόν, τὴν πρὸς τὰ οἰκεῖα τοὺς πολεμίους διασώζουσαν· ὅπως σφοδροτάτου αὐτοῖς ἐπιτεθέντος τοῦ πολέμου, καὶ τὴν ὁδὸν ἀνεῳγμένην ἐφευρίσκωσι, καὶ ἀπάτῃ τοῦ διασωθῆναι καὶ τὸν πόλεμον διαφυγεῖν καὶ τὴν ἰδίαν καταλαβεῖν, ἐπιβῶσι τῶν ἵππων, καὶ δι' αὐτῆς πρὸς φυγὴν ὁρμήσωσι, μόνην ἕκαστος τὴν ἰδίαν περιποιούμενος σωτηρίαν. Εἰ δὲ οὐκ ἐπίμηκες πεποιήκεσαν τὸ ἑαυτῶν ἄπληκτον, ἀλλ' ἡ τοῦ τόπου θέσις κυκλοτερὲς αὐτὸ ἀπειργάσατο, χρή σε τὰς πεζικὰς ἱστάντα παρατάξεις γυρόθεν, παρασκευασθῆναι ταύτας προστάξαι πρὸς D πόλεμον· μόνην δέ, ὡς ἔφημεν, τὴν ὁδὸν ἄφετον καὶ ἀνεῳγμένην καταλιπεῖν, τὴν πρὸς τὰ ἴδια τούτων φέρουσαν. Μετὰ δὲ τὸ διατάξασθαι τοὺς πεζοὺς τοῦτον τὸν τρόπον, παραπληκεῦσαι τοῖς πολεμίοις προστάξεις, καὶ πυρὰ εἰς πλῆθος ἀνάψαι πολλά. Ἐν μιᾷ δὲ ἑκάστῃ παρατάξει τῶν πεζῶν καὶ ἄρχοντα καταστήσεις τῶν χρησίμων καὶ ἀνδρείων· σὺν αὐτοῖς δὲ ἱππεῖς ἐν μιᾷ ἑκάστῃ παρατάξει, ἐκ τῶν ὄπισθεν ἱσταμένους, εἴγε καὶ ὁ χῶρος δίδωσιν, ἔχοντας ἀρχηγοὺς ἄνδρας ἀξιολόγους. Πείθεσθαί τε αὐτοῖς προστάξεις καὶ ἅπαντα τὸν λαὸν τῶν πεζικῶν τάξεων. Μετὰ δὲ τὸ οὕτως παρασκευασθῆναι,

σῆναι, διαχωρείσαι χρὴ τῶν ψιλῶν ἀνδρείους καὶ ταχεῖς τοῖς ποσὶ, καὶ ἔμπροσθεν ἀποστεῖλαι, τοὺς σιγῇ κατελθεῖν, καὶ ἔγγιστα τῶν πολεμίων γενέσθαι, καὶ διορίσασθαι αὐτοῖς, ἵνα πρῶτον μὲν οἱ ἐν τῷ μέσῳ ἱστάμενοι τὴν προσβολὴν ποιήσωνται, εἶθ' οὕτως οἱ ἔμπροσθεν. Καὶ εἰ μὲν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἡ τοῦ τόπου θέσις ὑψηλοτέρως φέρει, τὰς πεζικὰς τάξεις κατὰ τῶν πολεμίων[a] *βαλλόμενοι οἱ πολέμιοι τοῖς ἐκ χειρῶν καὶ σφενδονῶν λίθοις καὶ τόξοις ἄνωθεν ἐξ ἑκατέρων, εὐχερῶς καταλυθήσονται. Εἰ δὲ μὴ οὕτως ἔχει ἡ τοῦ τόπου θέσις, ἀλλ' ἐξ ἑνὸς μέρους τὸ ὑψηλὸν ὑπέρκειται, καὶ ὡσαύτως ἐκεῖθεν εὐχερέστερον τῶν λίθων καὶ τόξων τὰς βολὰς κατ' αὐτῶν πεμπέτωσαν. Πλὴν ἐκ τοῦ ἐφομάλου ἐπιμελέστερον ἔχεσθαι δεῖ τῆς μάχης. Εἰ δὲ βουληθῶσιν οἱ πολέμιοι ἐπιβῆναι ἵππων, καὶ κατ' αὐτῶν ὁρμῆσαι, οὐδὲν μὲν τοῖς ψιλοῖς δεινὸν ἐργάσονται, τοῦ τόπου βοηθοῦντος αὐτοῖς· ἑαυτοῖς δὲ μᾶλλον μεγάλην προξενήσουσι βλάβην. Συγκαταβήτωσαν δὲ πᾶσαι αἱ πεζικαὶ τάξεις ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ σαλπισάτωσαν ἅπασαι μετὰ κραυγῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ. Ἔπειτα καὶ ὁ στρατηγὸς ἐκ τῶν ὄπισθεν ἰσχυρῶς ἀψάτω[b] τοῦ πολέμου. Καὶ εἰ ἔτι καρτεροῦσιν οἱ πολέμιοι, καὶ μὴ πρὸς φυγὴν ὁρμήσουσιν, οἱ ταχεῖς ψιλοὶ καὶ οἱ ἔμπροσθεν ἀποσταλέντες παρορμηθήτωσαν παρὰ τῶν ἀρχόντων αὐτῶν, ἔνδον εἰς τὰς σκηνὰς χωρῆσαι τῶν πολεμίων. Εὐχερὲς γὰρ τοῦτο ἔσται αὐτοῖς ἀπὸ τῆς τοῦ τόπου σκληρότητος. Καὶ ἡνίκα ἄρξωνται ἀναλαμβάνειν ἵππους ἢ ἡμιόνους καὶ πράγματα τῶν πολεμίων, καὶ ἀνθρώπους ἀνδραποδίζειν, καὶ ἀρχὴ τοιαύτη γένηται, ὁρμήσουσιν ἅπαντες εἰς τὴν τοιαύτην διαρπαγὴν, καὶ ἀφειδῶς ἔνδον χωρήσουσι τῶν σκηνῶν, ξίφει αὐτοὺς κατακόπτοντες. Καὶ τότε πρὸς φυγὴν ὁρμήσουσιν ἅπαντες, ὅσοι μὲν ἰσχύσουσιν ἐπιβῆναι ἵππων, οἱ δὲ καὶ πεζῇ, ὡς ἂν δυνηθῶσιν ὄρεσί τε καὶ φάραγξι κρυβῆναι, καὶ σωτηρίας τυχεῖν. Καὶ εἰ τοιοῦτον τῇ βοηθείᾳ τοῦ Θεοῦ γένηται τὸ τοῦ πολέμου πέρας διὰ πρεσβειῶν τῆς παναχράντου μητρὸς αὐτοῦ καὶ θεοτόκου, δόξαν μὲν οἱ ἅγιοι βασιλεῖς λήψονται, καὶ κράτος ἅπαν τὸ Ῥωμαϊκὸν στράτευμα· μηκέτι τῶν πολεμίων κατὰ πρόσωπον αὐτῶν στῆναι δυναμένων. Εἰ δέ γε ὁμαλοῦ ἐπιτύχωσι χώρου τῆς ἡμέρας ἐπιφαινούσης, καὶ εἰς αὐτὸν καταλύσωσι, τὰς σκηνὰς πηξάμενοι, καὶ οὐκ εὐχερῶς ἐν τῷ τοιούτῳ τόπῳ τὸν ἐν νυκτὶ πόλεμον ἁρμόζει γενέσθαι· δεῖ τὸν στρατηγὸν μετὰ πασῶν τῶν πεζικῶν τε καὶ ἱππικῶν δυνάμεων

A mitti, ut silentio progressi quam proxime ad hostes accedant, sic edocti, ut primo qui juxta medium agmen sint, impetum faciant, deinde qui a fronte. Quod si ex utroque latere locus fastigium habet, pedestres acies in hostes... adversarii manualibus et fundalibus saxis, sagittisque utrimque ex locis superioribus appetiti, nullo negotio disjicientur. Si non sic se habet locorum situs, sed ex altera duntaxat parte fastigium imminet, similiter inde facilius saxa et sagittæ in illos adjicientur. Sin autem in planitie res geritur, B majori cautione ineunda pugna est. Hostes si volunt conscensis equis in nostros impetum facere, velitibus a loco adjutis incommodum nullum inferent, sed se ipsi potius magno afficient malo. Omnes autem pedestres copiæ eodem tempore decurrere utrimque debent, tubisque concinentibus clamorem et barritum tollere. Deinceps dux quoque a tergo acriter prælium committat. Ac si perseverant adversarii neque fugæ se commendant, expediti velites et præmissi antesignani ducum hortationibus incitandi sunt, ut usque in tabernacula hostium penetrent. Id C facile erit factu, propter salebras loci. Ita ubi occeperint manus injicere equis, mulis, instrumento hostium, hominesque in servitutem redigere, semelque harum rerum initium factum est, omnes ad ejusmodi direptionem ruent, cæcoque impetu tentoria invadentes, obsistentes gladiis concident. Tum vero omnes in fugam se conjicient, quibus facultas fuit in equos insiliendi, alii quoque pedibus, prout in montes et convalles abdere se quisque poterit, ad salutemque pervenire. Quod si, Deo adjuvante, per intercessionem incontaminatæ matris ejus Deiparæ D ejusmodi finem habet prælium, et gloriam sancti Imperatores, et firmamentum universæ Romanorum copiæ assequentur: neque enim amplius contra illas stare hostes poterunt. Quod si, diluculo propatulum locum nacti, ibi constitutis tabernaculis consederint, neque adeo expedit, in ejusmodi loco dimicationem nocturnam fieri: oportet ducem cum pedestribus equestribusque copiis omnibus hostes iterum prævertere, montiumque fastigia occupare, atque viam, qua transituri sint, denuo intercludere. Et quoniam, ut docui-

[a] *Videtur deesse aliquid: nisi vis conjungere τάξεις cum φέρει et κατὰ τ. πολ.*

[b] *f.* ἀψάσθω, *vel* ἀναψάτω, *sequente accus. Vide tamen 166. D.*

Oppugnatio tabernaculorum.

Fol. 408 *recto.*

mus, universæ ad barbariem ducentes viæ in omnibus quas enumeravi propriisque oculis lustravi provinciis, difficiles sunt per montes utramque regionem disterminantes, propera præoccupare eorum transitum, et ad signa aperte illis inferenda fidenter instrue copias. Et Christi Dei nostri gratia superabis, illosque disjectos extremo trades exitio.

A ἔμπροσθεν πάλιν γενέσθαι, καὶ τὰ ὑψηλότερα τῶν ὀρῶν κατασχεῖν, καὶ τὴν διάβασιν τῆς ὁδοῦ ὁμοίως ἀσφαλίσασθαι. Καὶ ἐπεὶ πᾶσαι, ὡς ἔφημεν, αἱ ὁδοὶ αἱ πρὸς τὴν πολεμίαν εἰσάγουσαι διὰ τῶν ὅλων[a] ὧν ἀπηριθμησάμην θεμάτων καὶ οἰκείοις ὀφθαλμοῖς ἐθεασάμην, δύσβατοι τυγχάνουσιν ἐν ὄρεσι τοῖς διείργουσι τὰς ἄμφω χώρας, σπεῦδε προκαταλαβεῖν τὴν διάβασιν αὐτῶν, καὶ τὸν κατὰ πρόσωπον αὐτῶν ἀδιστάκτως διατίθει πόλεμον. Καὶ χάριτι Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ὑπερισχύσεις αὐτῶν, καὶ τούτους καταβαλὼν τελείῳ παραδώσεις ἀφανισμῷ.

[a] Codd. ὅπλων.

B

CAPUT XXV.

De alio modo occupandi viam, quæ in descensu difficultatem habet.

Fol. 408 verso.

Si autem via, qua recedunt, invenitur ascensum hostes versus habere, esseque plana absque salebris, ut a fronte aggredi illos nequeas : ubi vero in vallem se demittit, ibi arcta atque aspera est, ordinesque eorum confundit, ut pauci duntaxat transire possint, reliqui deinceps sequi atque transmittere cogantur : in ejusmodi angustiis oportet pedestres acies ad utrumque latus hostium constitui, binas a dextra, totidemque læva, relicto inter illas intervallo. Item a tergo eorum in insidiis colloca pedites bene multos cum equitatu atque duce forti et peritissimo (si quidem præsidium quod saca vocatur, in locis superioribus reliquerunt, ut stet viamque observet) : neque tamen nimis prope, ut animadverti non possint. His superne in latebris locatis, intentisque ad prælium conserendum, quando acies nostræ inferius constitutæ in agmen hostium prætereuntium impetum fecerint, item qui in insidiis subsederunt milites equitesque coorti, simul cum illis pugnam capessant adversus hostes. Quod si qui in insidiis consederunt, inde se demittere non audent, quia saca in loco æquo constitit, contineant se in latebris : sed quando id discedere ad suosque se recipere conatur (vix enim credendum est, diu persistiturum), simul ac per clivum demittere se cœperit, provolent insidiatores : viaque obsessa atque

Hostes per clivum descendentes oppugnandi.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ κε΄.

Περὶ ἑτέρας καταλήψεως ὁδοῦ, τῆς εἰς τὴν κατάβασιν δυσχωρίαν ἀποτελούσης.

Εἰ δέ γε ἡ ὁδὸς, ἣν ὑποστρέφουσιν, εὑρεθῇ φέρουσα τοῖς πολεμίοις ἐκ τῶν ἄνωθεν, καὶ ἐφόμαλός ἐστι, μὴ ἔχουσα δυσχωρίας, τοῦ κατὰ πρόσωπον αὐτῶν ἀντιστῆναι· ἀλλ' ἡνίκα πρὸς τὸ καταφερὲς ἐπικλίνει, τότε στενὴ καὶ δύσβατός ἐστι, συγχέουσα τὰς παρατάξεις
C αὐτῶν, καὶ ὀλίγους διέρχεσθαι ἀναγκάζουσα, καὶ τοὺς ἄλλους ὁμοίως παρασκευάζει ἐπακολουθεῖν, καὶ διέρχεσθαι· ἐν ἐκείναις τοῖς στενωποῖς δέον πεζικὰς τάξεις καταστῆσαι ἔνθεν κἀκεῖθεν τῶν πολεμίων, δύο μὲν κατὰ τὸ δεξιὸν, δύο δὲ κατὰ τὸ εὐώνυμον, ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμένας. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ὄπισθεν εἰς λόχον καταστῆσαι πεζικοῦ λαοῦ δύναμιν, μεθ' ἱππέων καὶ ἄρχοντος ἀνδρείου καὶ ἐμπειροτάτου (εἴπερ τὸ λεγόμενον σάκα αὐτῶν ἄνωθεν κατέλιπον, ἵστασθαι καὶ τὴν ὁδὸν φυλάττειν)· ἀλλὰ μὴ σύνεγγυς, πρὸς τὸ μὴ διαγνωσθῆναι. Καὶ εἰ μὲν οἱ εἰς τὸν λόχον ἱστάμενοι ἄνωθεν πρόθυ-
D μοί εἰσι παρασυνάψαι πόλεμον, ἡνίκα αἱ κάτωθεν παρατάξεις ἡμῶν ἱστάμεναι κατὰ τῶν ἔμπροσθεν διερχομένων πολεμίων τὴν προσβολὴν ποιήσωνται, ἐξερχέσθωσαν καὶ οἱ εἰς τὸν λόχον ἱστάμενοι πεζοί τε καὶ ἱππεῖς, καὶ συναπτέτωσαν πόλεμον μετ' αὐτοὺς κατὰ τῶν πολεμίων. Εἰ δὲ οὐ θαῤῥήσουσιν οἱ εἰς τὸν λόχον ἱστάμενοι καθ' αὐτοῦ ἐπελθεῖν κάτωθεν, σάκα εἰς ἐφόμαλον τόπον ἱσταμένου, καρτερήσωσιν εἰς τὸν λόχον· καὶ ἐπεὶ αὐτὸ διελθεῖν κατεπείγεται καὶ τοὺς ἰδίους καταλαβεῖν (οὐ γάρ ἐστι τῶν ἐνδεχομένων, ἐκεῖσε ἐπὶ πολὺ ἵστασθαι), ἡνίκα

A τῆς εἰς κατάβασιν φερούσης ὁδοῦ ἐπιλάβωνται, καὶ ἐξερχέσθωσαν οἱ ἐν τῷ λόχῳ· καὶ τὴν ὁδὸν κατασχόντες καὶ ἐκ τοῦ ἄνωθεν αὐτῶν γενόμενοι, κατ' αὐτῶν ὁρμησάτωσαν. Καὶ οὐ δυνήσονται ἀντιστῆναι καὶ ἀμύνασθαι, παρ' αὐτῶν βαλλόμενοι, τοῦ τόπου αὐτοῖς ἐναντιουμένου· ἀλλὰ σπεύσουσι τοὺς ἰδίους καταλαβεῖν, πολεμούμενοι ἐν τοῖς στενώμασι παρὰ τῶν κάτωθεν ἡμῶν ἱσταμένων παρατάξεων, ἐπ' ἐλπίδι διελθεῖν, καὶ τὴν ἰδίαν καταλαβεῖν. Ἀλλ' οὐδαμῶς τούτου ἐπιτύχωσιν, εἴπερ δὴ ὡς ἐξεθέμεθα ὁ κατ' αὐτῶν παρασκευασθῇ πόλεμος, μᾶλλον δὲ κατὰ κράτος ἡττηθήσονται, ἐπὶ B τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, σὺν αὐτῷ[a] καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΤΈΛΟΣ ΣῪΝ ΘΕῼ͂ ΤΟΥ͂ ΤΑΚΤΙΚΟΥ͂.

A locis superioribus occupatis, in illos impetum faciant. Tunc, a militibus telis appetiti locique iniquitate pressi, resistere et repugnare non poterunt: sed, in angustiis ab aciebus nostris, quæ inferius steterant, afflictati, suos assequi properabunt, spe transeundi domumque perveniendi. Fol. 409 recto. Atenim minime id illis succedet, si quidem eo quem exposuimus modo prælium adversus illos administratur, sed præclare expugnabuntur, ope veri Dei nostri: cui gloria et potentia, cum Filio et Spiritu Sancto, nunc, et semper, et in sæcula B sæculorum. Amen.

FINIS CUM DEO LIBRI DE RE MILITARI.

[a] l. υἱῷ.

ἸΩΆΝΝΟΥ
ΤΟΥ͂ ἘΠΙΦΑΝΈΩΣ
ἹΣΤΟΡΙΩ͂Ν ΤΌΜΟΣ Α'.

JOANNIS EPIPHANIENSIS
HISTORIARUM SECTIO I.

ἸΩΆΝΝΟΥ,

ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΥ͂ ΚΑῚ ἈΠῸ ἘΠΆΡΧΩΝ,

ἘΠΙΦΑΝΈΩΣ,

Περὶ τῆς τοῦ νέου Χοσρόου προσχωρήσεως πρὸς Μαυρίκιον τὸν Ῥωμαίων αὐτοκράτορα

ἹΣΤΟΡΙΩ͂Ν ΤΌΜΟΣ Α΄.

JOANNIS,

SCHOLASTICI ET EXPRÆFECTI,

EPIPHANIENSIS,

De Chosrois junioris ad Mauricium Imp. Romanorum accessione

HISTORIARUM SECTIO I.

α΄. Τὰ μὲν ὅσα Ῥωμαῖοί τε καὶ Μῆδοι, πολεμοῦντες ἀλλήλοις, ἔπαθόν τε καὶ ἔδρασαν κατὰ τὴν Ἰουστινιανοῦ τοῦ Ῥωμαίων αὐτοκράτορος βασιλείαν[a], γέγραπται Ἀγαθίᾳ τῷ Μυριναίῳ, ἀνδρὶ τοῖς ἐν Βυζαντίῳ ῥήτορσι καταλεγέντι διαφανῶς, καὶ μετά γε Προκόπιον τὸν Καισαρέα τὰ πρὸς τοὺς βαρβάρους πραχθέντα ἀναγράψαντι. Μεγίστου δὲ ὄντος ὧν ἀκοῇ ἴσμεν, αὐτὸν

A I. Quæ Romani et Persæ, commoto inter se bello, et acceperint damna et intulerint, Justiniani Romanorum Imperatoris principatu, ab Agathia Myrinensi sunt exposita, viro inter oratores Byzantinos præcipue numerato, qui post Procopium Cæsariensem de rebus adversus barbaros gestis scripsit. Cum vero inter ea quæ audivimus maximum

Cod. Vatican. 1065. fol. 94 verso.

[a] *In margine secunda manu adscriptum,* τούτου.

sit, ipsum regem Persarum patria profugum regnoque pulsum Romanorum se imperio commisisse, aque Mauricio Imperatore auxilium et reductionem in regnum petiisse, hoc ego narrare aggredior: nec dicendi facultate fretus, nec meditatus ante, sed ne tanta res apud posteros incognita relinqueretur. Etenim facta quantumvis luculenta, nisi aliquo modo scriptis servata memoriæ tradantur, silentii nocte extinguuntur. Contra, intereuntibus quoque rebus vitam tribuunt monumenta. Deinde, cum ipse nonnullis e rebus gestis interfuissem, in colloquiumque venissem et ipsius Chosrois junioris et honestissimi cujusque ex cæteris Persis (nam mihi obtigit, ut, primo consiliarius Gregorio Antiochiæ archiepiscopo additus, una cum eo frequenter illis communicarem, posteaque aliquanto, restincto bello, vel in ipsam Persiam venirem, cum Georgio concordiam restituente profectus), eas res non incommodum visum est, ut facultas mea fert, nescientibus commemorare. Sed quoniam ad sequentium intelligentiam necessarium est, antecedentium quoque rerum momenta recte nosse, tum maxime earum, quæ in seditione Hormisdæ, patris Chosrois, gesta sunt: idcirco de anteactis mihi libitum est breviter dicere, sicque deinceps ad reliquam narrationem venire: ut qui jam antea nossent recordentur hos motus; qui omnino non audierint, discere possint liquido, quibus de causis acciderint posterius acta.

* *Hæc vox erasa est: lege* ἐπιτηδείως, *aut aliquid tale.*

Fol. 95 *recto.*

II. Justinianus Imperator cum annos omnino triginta novem Romanos moderatus discessisset a vita, cujus extremam partem in pace tum cum cæteris tum etiam cum Persis exegerat, Romanumque imperium Justinus junior, sororis ejus filius, suscepisset: solutis induciis ante inter Romanos et Persas factis, quas Justinianus cum Chosroë Cabadis F. in annos quinquaginta quinque inierat: ingens inter se commoverunt bellum, quod jam septimo anno imperii Justini ortum et per lustra quatuor productum, finem cepit anno nono postquam Mauricius Cæsar rerum erat Romanarum potitus. Causas simultatis alter populus alteri imputabat: Romani, quia graviter ferebant,

A βασιλέα Περσῶν φυγάδα τῆς οἰκείας γενόμενον, τῆς τε ἀρχῆς ἐκπεπτωκότα, τῇ Ῥωμαίων προσχωρῆσαι πολιτείᾳ, Μαυρικίου βασιλέως δεόμενον συμμαχίαν οἱ ἐπιδοῦναι καὶ ἐς τὴν βασιλείαν καταγαγεῖν, τοῦτο ἔρχομαι λέξων, οὐ λόγου περιουσίᾳ τεθαρρηκώς, οὐδέ γε προότερον... *, ἀλλ' ὡς ἂν μὴ πρᾶγμα τηλικοῦτον τοῖς ἔπειτα γενησομένοις ἀδιαβόητον καταλειφθείη. Ἐπεὶ καὶ τὰ μέγιστα τῶν ἔργων, εἰ μή πως ἄρα διὰ τῶν λόγων φυλαχθείη καὶ τῇ μνήμῃ παραδοθείη, τῷ τῆς σιωπῆς ἀποσβέννυται σκότει. Παρέχουσι γὰρ οἱ λόγοι τὸ ζῆν καὶ διαφθειρομένοις τοῖς πράγμασιν. Ἔπειτα δὲ B καὶ τισι τῶν γεγενημένων παρατυχὼν, αὐτῷ τε Χοσρόῃ τῷ νέῳ ἐς λόγους ἐλθὼν καὶ τῶν ἄλλων Μήδων τοῖς μάλιστα ἀξιολογωτάτοις (καὶ γάρ με συμβέβηκε, πρότερον μὲν Γρηγορίῳ τῷ τῆς Ἀντιοχέων πόλεως ἀρχιερεῖ σύμβουλον ὄντα, ἅμα αὐτῷ τὴν πρὸς ἐκείνους ὁμιλίαν πολλάκις ποιήσασθαι· χρόνῳ δὲ ὕστερον μετὰ τὴν τοῦ πολέμου τελευτὴν καὶ ἐς τὴν Περσῶν ἀφικέσθαι γῆν, Γεωργίῳ συνεσβαλόντα τὴν τῶν γενομένων ὁμοφροσύνην ποιουμένῳ), οὐκ ἄτοπον ἡγησάμην, καθ' ὅσον δή ἂν οἷός τε ὦ, τοῖς οὐκ εἰδόσι τὰ περὶ τούτων διηγήσασθαι. Ἀναγκαῖον δὲ ὄν, τῆς τῶν ἑπομένων γνώσεως C ἕνεκα, ἀκριβῶς εἰδέναι καὶ τὰ καίρια τῶν προγεγενημένων, οὐχ ἥκιστα δὲ, τὰ ἐς τὴν ἐπανάστασιν τὴν Ὁρμίσδα τῷ Χοσρόου πατρὶ γεγενημένην· τῶν ἔμπροσθέν μοι δοκεῖ διὰ βραχέων μνημονεύσαντα πρότερον, οὕτω καὶ ἐπὶ τὸν ἄλλον ἀφικέσθαι λόγον· ὡς τοὺς μὲν εἰδότας ὑπομνησθῆναι τῶν κεκινημένων, τοὺς δὲ μηδ' ὅλως ἀκηκοότας τὰς ἀφορμὰς ἔχειν εἰδέναι σαφῶς, ἀφ' ὧν τὰ μετὰ ταῦτα πραχθέντα γεγόνασιν.

β'. Ἐπεὶ γὰρ Ἰουστινιανὸς βασιλεὺς ἐννέα καὶ τριάκοντα τοῖς πᾶσιν ἔτεσι Ῥωμαίων ἄρξας ἐτελεύτα τὸν βίον, τοῦ χρόνου τὸ πέρας ἐν D εἰρήνῃ βιώσας πρός τε τοὺς ἄλλους καὶ Μήδους αὐτούς, τήν τε Ῥωμαίων διεδέξατο βασιλείαν Ἰουστῖνος ὁ νέος, ἀδελφιδοῦς αὐτῷ γεγονώς, λυθεισῶν τῶν πρὸς ἀλλήλους Ῥωμαίοις τε καὶ Μήδοις ἔμπροσθεν γεγενημένων σπονδῶν, ἃς Ἰουστινιανὸς πρὸς Χοσρόην τὸν Καβάδου, Περσῶν βασιλέα, ἐπὶ χρόνους πεντήκοντα πέντε πεποίητο, μέγαν πόλεμον κεκινήκασι πρὸς ἀλλήλους, ἀρχθέντα μὲν ἤδη κατὰ τὸ ἕβδομον ἔτος τῆς Ἰουστίνου βασιλείας, ἐς εἴκοσι δὲ χρόνους ἐπεκταθέντα, καὶ τὸ πέρας δεξάμενον τῷ ἐνάτῳ τῆς βασιλείας ἐνιαυτῷ τοῦ Ῥωμαίων αὐτοκράτορος Μαυρικίου. Τὰς μὲν οὖν αἰτίας τῆς

τῆς τῶν γενῶν φιλονεικίας ἀλλήλοις ἐπῆρξεν· Ῥωμαῖοι μὲν χαλεπῶς φέροντες, ὅτι τοὺς Ὁμηρίτας (Ἰνδικὸν δὲ τὸ γένος, καὶ σφίσιν αὐτοῖς σύμμαχόν τε καὶ ὑπήκοον) ἀποστῆσαι Μῆδοι διενοήθησαν, μηδαμῶς τε ἑλομένων ἐκείνων ἔφοδον κατ' αὐτῶν ἐποιήσαντο τοῦ χρόνου τῶν σπονδῶν ἐνισταμένου· πρὸς τούτοις δὲ, ὅτι καὶ Τούρκων πρὸς Ῥωμαίους.... [a] βευσαμένων, Ἰουστίνου δὲ βασιλέως τὴν πρεσβείαν προσιεμένου, καὶ Ζήμαρχον, ἄνδρα τῆς συγκλήτου βουλῆς σὺν ἐκείνοις ἐκπέμψαντος, Πέρσαι τοὺς Ἀλανοὺς χρήμασι διαφθεῖραι βουληθέντες, δι' ὧν ἐκεῖνοι τὴν πορείαν ἔμελλον ποιήσασθαι, τόν τε Ζήμαρχον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ Ῥωμαίους τε καὶ Τούρκους ἐκποδὼν γενέσθαι διεσπούδαζον. Τὸν ὅμοιον δὲ τρόπον ἀντεπῆρξεν καὶ Μῆδοι, τοῦ πολέμου τὰς ἀφορμὰς ἐπικαλοῦντες Ῥωμαίοις, ὅτι τοὺς Ἀρμενίους, ὑποφόρους σφίσιν ὄντας, ἐς ἐπανάστασίν τε ἑωρακότας, καὶ τὸν ἄρχοντα σφῶν Σουρήνην τοὔνομα διαχρησαμένους, τῇ τε Ῥωμαίων ἀρχῇ προσχωρήσαντας, ἐν σπονδαῖς ὑπεδέξαντό τε, καὶ τῆς οἰκείας αὐτοῖς μεταδεδώκασι συμμαχίας. Οὐχ ἥκιστα δὲ τὸ φιλόνεικον αὐτοῖς ἐπὶ πλέον ηὐξήθη (εἴ τις ἄρα τὴν ἀφανεστάτην αἰτίαν, ἀληθῆ δὲ ὅμως, μαθεῖν ἐθελήσῃ), ὅτι δὴ ὁ βασιλεὺς Ἰουστῖνος οὐδαμῆ ἠξίου, χρυσίου λίτρας πεντακοσίας, ἐφ' αἷς ἔμπροσθεν γεγόνασιν αἱ σπονδαὶ, παρέχειν Μήδοις εἰς ἕκαστον ἔτος, καὶ τὴν Ῥωμαίων πολιτείαν Πέρσαις ὑπόφορον ἐς ἀεὶ καταστήσασθαι.

quod Homeritas (natio est Indica, in imperii fœdere et clientela) a se disjungere conati Persæ, repulsa accepta, expeditionem adversus illos ipso induciarum tempore susceperant: ad hæc, quod, cum Turcæ ad Romanos legationem destinassent, Justinus Cæsar autem et admisisset oratores illos, et Zemarchum, virum senatorium, jussisset una cum iis proficisci, Persæ pecunia corrumpere Alanos conati, per quorum fines legati iter facturi erant, cum Zemarchum, tum Romanos et Turcas eum comitantes, tollere de medio voluerant. Eadem ratione contra criminabantur Persæ, in Romanos collata culpa belli, quod Armenios, stipendiarios suos, ad defectionem spectantes, qui, præfecto ipsorum Surena obtruncato, se in Romanorum clientelam contulerant, fœdere percusso in societatem recepissent. Neque minime ex eo aucta est contentio (si quis occultiorem quidem, sed nihilominus veram causam nosse velit), quod Justinus Imperator quingenas auri libras superioribus induciis pactas, non amplius Medis pendere quotannis, neque imperium Romanum Persis vectigale perpetuo reddere volebat.

Fol. 95 recto.

[a] Hic iterum aliquid erasum: fort. πρεσ.

Zemarchi ad Turcas legatio.

γ'. Τοῦ χρόνου τοίνυν ἐς πέρας ἀχθέντος, ὑπὲρ οὗ τὰ χρήματα κατὰ τὰ πάλαι συγκείμενα Χοσρόης ὁ Περσῶν ἐκεκόμιστο βασιλεὺς (καὶ γὰρ ἐδόκει κατὰ ταὐτὸν τὸ τῆς δεκαετίας ποσὸν ἐπιδίδοσθαι), μηδενός τε τὸ λοιπὸν ἐς σύμβασιν ὁμιληθέντος, Ἰουστῖνος ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς ἐς τὴν ἑῴαν κατὰ τάχος ἐκπέμπει Μαρκιανὸν στρατηγὸν, ἐν τοῖς πατρικίοις τῆς συγκλήτου βουλῆς τεταγμένον, αὐτῷ τε πρὸς γένος συνημμένον, τῶν τε πολεμικῶν κινδύνων οὐκ ἄπειρον, καὶ ἄλλως ἀνδρεῖον ὄντα τε καὶ δοκοῦντα. Διαβὰς δὲ τὸν Εὐφράτην ὁ Μαρκιανὸς, καὶ κατὰ τὴν Ὀσροηνὴν γεγονὼς, ἤδη τοῦ θέρους παρ.... [b], καὶ τῶν βαρβάρων τέως οὐδὲν προειδομένων πολέμιον, τρισχιλίους ὁπλίτας κατὰ τὴν Ἀρζανηνὴν οὕτω καλουμένην ἐκπέμπει μοῖραν, ἡγεμόνας ἐπιστήσας αὐτοῖς Θεόδωρόν τε καὶ Σέργιον, ἐκ τοῦ Ῥάβδιος τὸ γένος ἕλκοντας, Ἰουβεντῖνόν τε, τῶν ἐν Χαλκίδι ταγμάτων ἡγούμενον. Ἐμβαλόντες οὕτω ἐξα-

III. Ita tempore jam confecto, pro quo ex pacto superiore pecuniam Chosroës rex Persarum acceperat (nam convenerat, ut decem annorum stipendium una repræsentaretur, nulla re ad dirimendam controversiam tentata, Justinus Romanorum Imperator in Orientem confestim mittit Marcianum ducem, Patricium ordinis senatorii, genere sibi conjunctum, non imperitum periculorum belli, et qui omnino in strenuis et erat et numerabatur. Is Marcianus, transmisso Euphrate, cum in Osroënem venisset, præcipiti jam æstate, neque barbaris hactenus quicquam hostile suspicantibus, gravis armaturæ milites ter mille in tractum qui Arzanene vocatur mittit, hisque præfectos præponit Theodorum et Sergium ex Rhabdi oriundos, atque Juventinum, copiarum qui Chalcide erant ducem. Hi de improviso irruentes Per-

Fol. 96 recto.

[b] Fort. παρακμάσαντος.

sarum agros populantur, et idonea præda facta confestim redeunt. Hieme exacta Marcianus coactis iterum copiis, Dara profectus, in barbaros incidit, ex oppido Nisibi obviam tendentes, duce Baramana, militaribus numeris per partes illas præesse jusso. Ibi pugna acris facta est prope vicum Persicum Sargathon vocatum: ex qua Romani, fusis fugatisque barbaris, dejectis non paucis, castellum Thebethon oppugnatione tentaverunt, totis decem diebus ibi consumtis. Id cum capere nullo modo quirent, medio etiamtum vere ad Daram oppidum se receperunt, et denuo illati in fines hostium, ex mandato Justini Imperatoris oppugnare Nisibim statuerunt.

[a] *Cod.* ἐπανιᾶσι. *Sed B. lin. 3. et 175. A. recte,* ἐπανίασι.

A πίνης τὴν Περσῶν δῃοῦσι γῆν, καὶ λείαν ἱκανὴν κομισάμενοι ὡς τάχιστα ἐπανίασι[a]. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ χειμῶνος ὥραν Μαρκιανοῦ τὰς δυνάμεις αὖθις συναγείραντος, ἔκ τε τοῦ Δάρας ὁρμηθέντος, καὶ τῶν βαρβάρων τῆς Νισίβεως πόλεως ἔμπροσθεν ὑπαντιασάντων, στρατηγοῦντος αὐτοῖς Βαραμάνου, ὃς τῶν ἐκεῖσε ταγμάτων ἄρχειν ἐτέτακτο, μάχην ἰσχυρὰν γενέσθαι συμβέβηκε, Σαργαθῶν, οὕτω προσαγορευομένου Περσικοῦ χωρίου, πλησίον· ἐν ἧπερ ἀνὰ κράτος Ῥωμαῖοι τοὺς βαρβάρους τρεψάμενοι, πολλοὺς δὲ καταβαλόντες, ἀπόπειραν μὲν τοῦ Θηβηθῶν ἐποιήσαντο φρουρίου, δέκα τὰς πάσας B ἡμέρας αὐτόσε διατρίψαντες. Τοῦτο δὲ μηδαμῶς ἑλεῖν δυνηθέντες, αὖθις κατὰ τὸ Δάρας ἐπανίασι πόλισμα, ἔτι τοῦ ἦρος ἀκμάζοντος, καὶ εἰς τὴν πολεμίαν αὖθις ἐμβάλλουσι γῆν, γνώμῃ τε βασιλέως Ἰουστίνου Νίσιβιν πολιορκεῖν διεγνώκασιν.

IV. Ita cum ad oppidum castra haberent, Chosroës rex cum Persarum exercitu Babylone profectus, superato Tigri, itinere per solitudines facto, ne adventus regis cognosci a Romanis ullo modo posset, postquam propius ad Ambaron, castellum Persicum, accesserat (id a Circesio oppido quinque dierum itinere abest), ducem Adaarmanem nomine, qui Euphratem ibi trajecerat, protinus mittit, ut Romanorum fines popularetur. Huic sex millia attribuit cum Persarum tum barbarorum nomadum: ipse itinere secundum Aborrham flumen facto Romanos Nisibim obsidentes nec opinato opprimere properabat. Inter hæc Adaarmanes, Euphrate non longe ab oppido Circesio superato, ditionem Romanorum, nullo obsistente, prædationibus vexabat. Nam propter pacem atque tranquillitatem, qua Justiniano imperante abunde erant usi, non solum apparatus militares dissoluti erant, sed etiam bellici spiritus omnino extincti. Ita cum nemo manum conserere barbaris esset ausus, Adaarmanes proxime urbem Antiochiam accessit: inde, vastatis locis agrisque circumjacentibus, convertit sese in Cœlesyriam. Castrisque non longe a magno oppido Apameæ positis, incolas, qui missa legatione redemtionem promiserant, fallacia circumvenit, et oppidum incolume servare pollicitus, tamen intromissus diripiendum suis permisit. Habitatoribus in servi-

Fol. 99 *verso.*

[b] *Verba* τὴν Ῥωμαίων, *quæ corrosa sunt, ex conjectura posui.*

[c] *Verba quatuor post* Ἀβόρραν *a secunda manu in margine scripta sunt.*

Adaarmanes Syriam vastat.

[d] *Verba* τὰ τῆς πόλεως — τοὺς ἄνδρας, *in margine sunt, secunda manu.*

δʹ. Στρατοπεδευομένων δὲ αὐτῶν τῆς πόλεως πλησίον, βασιλεὺς Χοσρόης ἄρας ἐκ Βαβυλῶνος ἅμα τῷ τῶν Μήδων στρατῷ, καὶ Τίγριν ποταμὸν διαβὰς, τήν τε πορείαν διὰ τῆς ἐρήμου γῆς ποιούμενος, ὡς μηδαμῇ Ῥωμαίοις ἔκπυστος ἡ τοῦ βασιλέως γένοιτο κίνησις, C ἐπειδὴ πλησίον Ἀμβαρῶν Περσικοῦ γέγονεν φρουρίου (ἀφειστήκει δὲ τοῦτο πόλεως Κιρκησίου ὁδὸν ἡμερῶν πέντε), τὸν μὲν Ἀδααρμάνην, οὕτω καλούμενον στρατηγὸν, αὐτόσε που τὸν Εὐφράτην περαιωθέντα, κατὰ τάχος ἐκπέμπει, τὴν Ῥωμαίων[b] δῃώσοντα γῆν, χιλιάδας ἓξ αὐτῷ παραδόμενος Μήδων τε καὶ τῶν νομάδων βαρβάρων· αὐτὸς δὲ τὸν Ἀβόρραν παραμείβων ποταμὸν, ἀπροσδοκήτως ἐπιστῆναι[c] τοῖς τὴν Νίσιβιν πολιορκοῦσι Ῥωμαίοις ἠπείγετο. Ὁ μὲν οὖν Ἀδααρμάνης Κιρκησίου πόλεως πλησίον τὸν Εὐφράτην διαβὰς τὰ Ῥωμαίων προσενόμευε D πράγματα, κωλύοντος οὐδενός. Ὑπὸ γὰρ τῆς προλαβούσης εἰρήνης καὶ ἡσυχίας, ἧς ἱκανῶς ἐπὶ τῆς Ἰουστινιανοῦ βασιλείας ἀπολελαύκασιν, ἐξελέλυτο μὲν αὐτοῖς ἡ τῶν πολεμικῶν παρασκευὴ, τὸ δὲ ἀνδρεῖον τελέως διέφθαρτο. Μηδενὸς οὖν ἐς χεῖρας ἰέναι τοῖς βαρβάροις θαρρήσαντος, Ἀδααρμάνης ἄγχιστα πόλεως Ἀντιοχείας γεγονὼς, τούς τε παρακειμένους τῇ πόλει τόπους τε καὶ ἀγροὺς διαφθείρας, ἐπὶ τὴν Κοίλην ἐλαύνει Συρίαν. Ἀπαμείας δὲ πόλεως μεγάλης οὐ πόῤῥωθεν στρατοπεδευσάμενος, τῶν τε πολιτῶν πρεσβευσαμένων καὶ τὰ τῆς πόλεως λύτρα προτεινομένων, ἀπάτῃ τοὺς ἄνδρας[d] περιελθὼν καὶ τὴν πόλιν ἀπαθῆ διαφυλάττειν

ἐπαγγελλάμενος, ἐπειδὴ ταύτης ἐντὸς ἐγεγόνει, διαρπάζουσι μὲν οἱ Μῆδοι τὰ πράγματα, καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας ἀνδραποδίσαντες, τήν τε πόλιν ἅπασαν πυρὶ παραδόντες, ὡς τάχιστα ἐς τὴν οἰκείαν ἐπανίασι γῆν. Τούτων δὲ οὕτω πραχθέντων, βασιλεὺς Ἰουστῖνος Ἀκάκιον ἐκπέμψας (Ἀρχελάου δὲ τοῦτον Ῥωμαῖοι προσονομάζειν εἰώθεσαν) Μαρκιανὸν ἔτι Νίσιβιν πολιορκοῦντα παρέλυσε τῆς ἀρχῆς, ὑποτοπήσας αὐτὸν ἐθελοκακεῖν, ἐς τὴν τῆς πόλεως κατοχὴν οὐδενὸς γεγονότος.

tutem redactis, oppido flammis tradito, Persæ celeriter in fines se suos recipiunt. His rebus gestis, Justinus Imperator misso Acacio (cui cognomen Archelai Romani indiderant) Marciano etiamnunc Nisibim obsidenti imperium abrogat, suspicatus eum sponte male pugnare, nulla re facta ad capiendum oppidum.

έ. Τῶν δὲ Ῥωμαίων ὑπαναχωρησάντων, ἔς τε φρούριον ἐν ὄρει κείμενον ἀφικομένων, Μάρδης ὑπὸ τῶν ἐνοικούντων ὀνομαζόμενον, βασιλεὺς Χοσρόης ἐξαπίνης[a]. . . . . πολιορκίαν καθίστησιν ἑαυτὸν . . . . . καὶ τὸ τῆς πόλεως ὕδωρ με . . . . φους τε μεγάλους παροικοδομήσας τῷ τείχει, καὶ τοῖς ἐμβόλοις χρησάμενος μηχανήμασιν, ἐπειδὴ μηδὲν ἔξωθεν ἐς ἐπικουρίαν γέγονε τῶν ἐνοικούντων, αἱρεῖ τὴν πόλιν, βίᾳ τῶν Μήδων ἐπιβάντων τοῦ τείχους. Πᾶσάν τε αὐτὴν ληϊσάμενος, καὶ τούς τε ἄλλους ἀνδραποδίσας, ἔτι δὲ καὶ Ἰωάννην τὸν Τιμοστράτου παῖδα, δυνάμει τε καὶ ἀξιώσει προὔχοντα, καὶ τὴν τῆς πόλεως ἀρχὴν καὶ διοίκησιν ἀναδεδεγμένον, φρουράν τε τὴν ἀποχρῶσαν καταλιπὼν, ἀπεχώρησεν ἐπ' οἴκου, Ῥωμαίων ἔτι ἐς τὸ Μάρδης φρούριον διαιτωμένων, Μάγνου τε, ὃς τῶν βασιλικῶν ἐπετρόπευε χρημάτων, καὶ τοῦ παντὸς τὴν ἡγεμονίαν ἐπεπίστευτο. Ἡμέραις δὲ ὕστερον οὐ πολλαῖς βασιλεὺς Ἰουστῖνος, ἐξαπίνης νόσου τῷ σώματι προσγενομένης, περὶ τοῦ παντὸς δεδιὼς, ἀνακωχὴν τοῦ παρόντος ἔτους πρὸς Πέρσας ἐποιήσατο. Τῆς νόσου δὲ αὐτῷ παρενοχλούσης, Τιβέριον, ὃς τῶν βασιλέως ἦρχε σωματοφυλάκων (κόμητα δὲ τοῦτον ἐξκουβιτόρων Ῥωμαῖοι καλοῦσιν), υἱὸν ἀνειπῶν τῆς βασιλείας κοινωνὸν αἱρεῖται, Καίσαρα τοῦτον ἀναγορεύσας, τάς τε τῆς ἀρχῆς φροντίδας αὐτῷ παραδίδωσιν. Ὅπερ ἁπάντων τῶν ὑπὸ Ἰουστίνου πραχθέντων παρὰ τὸν τῆς βασιλείας χρόνον ἄριστόν τε καὶ ἐς τὰ μάλιστα σωτήριον βουλευθὲν, πλείστων αἴτιον ἀγαθῶν τοῖς Ῥωμαίων γέγονε πράγμασι. Βουλευομένῳ δὲ Τιβερίῳ Καίσαρι τὰ παρόντα ἐῤῥωμένως ἐδόκει τῶν πραγμάτων ἀντιλαβέσθαι, μὴ καί τι ἕτερον ἀνήκεστον γένηται . . . . σώζειν, καὶ τὰς ὁρμὰς . . ρξ . . δὲ ταύτῃ δοκούντων, πρότερον . . . εικὲς Θεόδωρον τῶν ἐν Ἀρμενίᾳ ταγμάτων ἡγησάμενον, πολλάς τε καὶ ἑτέρας

V. Ita cum Romani inde digressi ad castellum in monte positum venissent, quod Mardes ab incolis vocatur, Chosroës rex subito [sese ad Daræ oppugnationem applicat : aquam ab urbe secludit : aggeribus] magnis pro muro excitatis, admotisque operibus, cum extrinsecus nihil fieret ad incolas liberandos, Daram expugnat, Persis vi in murum enitentibus. Toto oppido vastato, omni multitudine servituti addicta, inque ea Joanne Timostrati F. opibus atque auctoritate præter cæteros excellente, qui gubernationem oppidi atque administrationem susceperat, præsidio, quod satis esse visum est, relicto, domum discessit, Romanis etiamnunc circa castellum Marde commorantibus, cum Magno, pecuniæ imperialis procuratore, cui erat summa rerum omnium concredita. Non multis diebus post Justinus Imperator, morbo subito afflictus, fortunæ imperii veritus, inducias in hunc annum cum Persis fecit. Mox cum morbo urgeretur, Tiberium, scholis palatinis præfectum (Comitem excubitorum Romani vocant), adoptatum in societatem imperii ascivit Cæsaris titulo, curationemque reipublicæ illi tradit. Id consilium, optimum et longe saluberrimum ex omnibus, quæcunque Justinus toto imperii ejus tempore egit, rebus Romanis multarum utilitatum causa fuit. Deliberans autem de præsenti Tiberius Cæsar statuit, fortiter rempublicam capessere, ne quid ultra flagitium accideret..... servare, atque impetus barbarorum comprimere...... sic visis, prius... Theodorum legionum per Armeniam ducem, multisque aliis imperiis, neque ignobilibus illis, functum, quique doctrina liberaliter imbutus quid esset ex usu intelligere optime poterat, legat ad bar-

Fol. 100 *recto.*

[a] *Folia proxime sequentia 97, 98, 99, ad Procopium de Ædificiis pertinent. Folio 100, quod est extremum Codicis, pergit Joannes, sed magnis cariosæ conscissæque pagellæ lacunis.*

Tiberius a Justino Imp. adoptatus.

Fol. 100 *verso.*

baros, ut juxta consuetudinem principum quæ sibi evenissent significaret, adque simultatem componendam Chosroëm hortaretur. Paulo post item in Orientem confestim mittit Justinianum Germani F. Patricium in ordinem senatorium cooptatum. Huic administrationem totius belli permittit. Erat Justinianus bellicis laboribus innutritus, eoque tempore ætatis, quo jam nec temeritate juvenili, neque infirmitate senectutis quid peccatur. Ita itinere celeriter confecto in Orientem cum venisset, militum ad ordinem disciplinamque referendorum curam suscepit. Simul Tiberius Cæsar copias non paucas sedulo submisit, ad bellumque universe instruendum totum se dedit, pecuniarum infinita vi distributa, militibus firmissimis atque fortissimis ex barbarie conductis, omnibus diligenter admodum in urgens bellum constitutis. Dum hæc sic geruntur, brevium induciarum tempore exacto, Persæ congregatis circa Daram copiis prope Constantinam adveniunt, quod oppidum a Dara quadringentorum nonaginta stadiorum intervallo occidentem versus abest.......

A οὐκ ἀφανεῖς ἀρχὰς διοικησάμενον, λόγου τε ἱκανῶς μετέχοντα καὶ τὸ δέον συνιδεῖν εὖ μάλα δεδυνημένον, ὡς τοὺς βαρβάρους ἐκπέμπει, κατὰ τοῦτο δὴ τὸ νενομισμένον τά τε ἀμφ' αὐτὸν πραχθέντα δηλῶν, καὶ τὸν Χοσρόην ἐς διαλλαγὰς προτρέπων ἰέναι. Μικρῷ δὲ ὕστερον καὶ ἐς τὴν ἑῴαν ὡσαύτως ἐκπέμπει κατὰ τάχος Ἰουστινιανὸν τὸν Γερμανοῦ παῖδα, τοῖς πατρικίοις τῆς συγκλήτου βουλῆς καταλελεγμένον, ἐπιτρέψας αὐτῷ τὴν ὅλην τοῦ πολέμου διοίκησιν, ἄνδρα τοῖς πολεμικοῖς ἀγῶσιν ἐντραφέντα, ἡλικίας τε ἐς τοῦτο ἥκοντα, ὡς μήτε διὰ νεότητος προπετείᾳ, μήτε διὰ γήρως
B ἀσθενείᾳ τι σφαλῆναι. Ἰουστινιανὸς μὲν οὖν κατὰ τὴν ἑῴαν ὡς τάχιστα ἀφικόμενος, τῆς τῶν στρατιωτῶν εὐκοσμίας τε καὶ τάξεως ἐπεμελεῖτο. Τιβέριος δὲ ὁ Καῖσαρ στρατιὰν οὐκ ὀλίγην κατὰ σπουδὴν ἐκπέμπει, καὶ διὰ παντὸς ἐς τὴν τοῦ πολέμου παρασκευὴν ἐπονεῖτο, χρημάτων μὲν ἄπειρον ἀριθμὸν διανέμων, στρατιωτῶν δὲ τὸ κράτιστόν τε καὶ μαχιμώτατον ἐν τοῖς ἔθνεσι συναγείρων, καὶ πάντα λίαν ἐπιμελῶς ἐς τὸν ἐπείγοντα πόλεμον διανοούμενος. Οὕτω δὲ τούτων προϊόντων, καὶ τοῦ καιροῦ τῆς ἐς ὀλίγον γεγενημένης ἀνακωχῆς περαιωθέντος, Πέρσαι
C μὲν κατὰ τὸ Δάρας ἑαυτοὺς συναγείραντες Κωνσταντίνης πόλεως ἀφικνοῦνται πλησίον, τοῦ Δάρας ἀφεστώσης ἐς δυόμενον ἥλιον σταδίοις ἐννενήκοντα καὶ τετρακοσίοις.......[a]

[a] *Hic imperfecte desinit Cod. Vatican. 1065.*

ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ

ΘΕΟΔΟΣΊΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ͂,

ΤΟΥ͂ ΚΑῚ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ͂,

ἘΠΙΣΤΟΛῊ

ΠΕΡῚ ἉΛΏΣΕΩΣ ΣΥΡΑΚΟΎΣΗΣ.

THEODOSII MONACHI,

ITEMQUE GRAMMATICI,

EPISTOLA

DE EXPUGNATIONE SYRACUSARUM.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ,

ΤΟΥ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ,

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΛΕΟΝΤΑ ΔΙΑΚΟΝΟΝ,

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΣΥΡΑΚΟΥΣΗΣ.

THEODOSII MONACHI,

ITEMQUE GRAMMATICI,

EPISTOLA AD LEONEM DIACONUM,

DE EXPUGNATIONE SYRACUSARUM.

α'. Τὸ μὲν οὖν καθ' ἕκαστον ἐπεξιέναι περὶ τῶν συμβεβηκότων ἡμῖν, ἱερώτατε ἄνερ, πολλοῦ ἂν εἴη, καὶ οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ, ὅτι μὴ κατ' ἐπιστολήν. Τὸ δὲ παντελῶς σιγῆσαι περὶ αὐτῶν καὶ τοῦ συσχόντος πάθους τὴν οἰκουμένην (πείθομαι γὰρ συναλγῆσαι ἡμῖν, παρ' οἷς τὸ Συρακούσιον ὄνομα [a]), πάνυ μοι ἀναισθήτου ψυχῆς, καὶ πολὺ τὸ ἀνάλγητον νοσούσης ἐπέοικε. Δι' ὃ καί τις τῶν προφητῶν ὡς ἐκ προσώπου Θεοῦ περὶ τούτων φησίν· Ἐμαστίγωσα αὐτούς, καὶ οὐκ ἐπόνεσαν [b]. Ποσῶς δὲ φράσαι περὶ αὐτῶν, ἀμφοτέροις ἔξει τὸ

A I. Singula persequi velle eorum quæ nobis evenerunt, vir sanctissime, multi quidem esset, neque certe hujus temporis, extra quam si epistolam scribas. Penitus tamen silere de his et de dolore qui orbem terrarum incessit (persuadeo mihi enim condoluisse nobis omnes, apud quos Syracusarum nomen auditum est), stupentis admodum animi, morboque indolentiæ apprime laborantis mihi videtur. Quapropter quidam e prophetis tanquam ex persona Dei de illis ait:

Cod. Reg. 3032. fol. 150 recto.

[a] *Omiss. vel subintell. est ἤκουσαι, vel tale quid.*

[b] *Jerem. V, 3.*

Fol. 150 verso. *Flagellavi eos, et non doluerunt.* At si summatim his de rebus dixero, bene utrique nostrum consultum erit. Etenim et mihi ex narratione consolatio existet mœrorum quibus conficior : sicut fere fit, ut expositio ægritudinis afflictum angore levet : et te merces, quæ extorqueri non poterit, manet, modo commiserationis lacrymam fuderis. Expugnati sumus, expugnati, venerande pater, quemadmodum neque Hierosolyma capta est, neque ante illam Samaria. Passi sumus vastationem, qualem non agnoverunt insulæ Chetim (cum Scriptura sacra loquor), non regiones barbaricæ, non oppida quælibet: vastationem subito arcus et pharetras conterentem, arma, rhomphæam, bellum dejicientem : vastationem derepente firmos infirmantem, et percellentem bellatores giganteos. Sic enim appellaverim ego fortes illos, qui per insignem virtutem, inediæ, labori, vulnerum multitudini prius per amorem Christi colluctati, acie gladii posthac ceciderunt.

A πρᾶγμα καλῶς. Ἐμοί τε γὰρ ἔσται τῷ λόγῳ τῶν συνεχουσῶν ὀδυνῶν παραμύθιον· πέφυκε γὰρ διηγούμενον τὸ λυποῦν παραμυθεῖσθαι τὸ ἀνιώμενον· σοί τε μισθὸς ἀναφαίρετος, συμπαθείας ἀποστάζοντι δάκρυον. Ἑάλωμεν, ἑάλωμεν, θεοτίμητε, ὡς οὐχ ἑάλω Ἱερουσόλυμα, οὐδὲ πρὸ τούτων Σαμάρεια. Ὑπέστημεν ἅλωσιν, ἣν οὐκ ἔγνωσαν νῆσοι Χεττιεὶμ (ὡς τὰ λόγια[a]), οὐ χῶραι βαρβαρικαὶ, καὶ τυχόντα[b] πολίσματα· ἅλωσιν αὐθήμερον τόξα καὶ φαρέτρας συντρίψασαν, καὶ ὅπλον καταβαλοῦσαν, καὶ ῥομφαίαν καὶ πόλεμον· ἅλωσιν αὐθωρὸν ἰσχύοντα κατισχύουσαν[c], καὶ πολεμιστὰς κα- B ταστρέψασαν γίγαντας. Οὕτω γάρ φημι ἔγωγε τοὺς γενναίους ἐκείνους ἀριστεῖς, τοὺς λιμῷ καὶ πόνῳ καὶ τραυμάτων ἑσμῷ παλαίσαντας πρότερον, τῆς Χριστοῦ ἀγαπήσεως ἕνεκεν, καὶ στόματι μαχαίρας περιπεπτωκότας ἐς ὕστερον.

[a] Jerem. cap. II, vers. 10.
[b] Cod. τυχὸν τά.
[c] Codex, καὶ ἰσχύουσαν.

II. Capti sumus post crebras mœnium oppugnationes, post eos contra constratas naves conflictus, qui vel aspectu solo incutere horrorem possint (percutitur enim fere visus, in horrifica defixus), post insidias et fraudes totis noctibus, machinas totis diebus continuatas, post lapidationes calamitosas circa munitiones Syracusanas, post opera illa horribilia, quæ testudines et musculos subterraneos vocant. Nihil enim eorum quæ ad expugnationem sunt idonea, prætermiserunt quin facerent, qui erant obsidioni intenti. Jampridem enim desiderio potiundæ urbis flagrantes, alius alium superare studebant continuis ad illam expugnandam commentis. Quanquam tunc quidem altitudine judiciorum suorum mirabiliter nos protexit Deus. Quid vero attinet deplorare oratione, quanta et quæ adversus nos machinati sunt hostes, quid non dicentes, quid non agentes, ut timore oppidanos et stupore perfunderent? Tempus est ad interiora convertere orationem, deque iis cursim tibi exponere. Illud enim, *Deforis sine liberis faciet eos gladius, et in penetralibus pavor,* ut verbis Mosaïcis aliquatenus utamur, in nobis videbatur impletum. Nam cum item ut Israël in numen pec-

β'. Ἑάλωμεν μετὰ τὰς πολλὰς τειχομαχίας καὶ ἐπικρίους ναυμαχίας, καὶ αὐταῖς κα- C τάπληξιν ἐμποιούσας[d] ταῖς ὄψεσι (πλήττεται γὰρ καὶ ὄψις ὡς τὰ πολλὰ, τοῖς φοβεροῖς ἀτενίζουσα), μετὰ τὰς παννύχους ἐνέδρας καὶ πονηρεύματα, μετὰ τὰς πανημερίους μαγγανεύσεις καὶ πικρὰς λιθοτυπίας ἀμφὶ τὸ Συρακούσιον ἔρυμα, μετὰ τὰς ἑλεπόλεις ἐκείνας τὰς φοβερὰς, ἃς δὴ χελώνας καὶ μῦς ὑπογαίους κικλήσκουσιν. Οὐδὲν γὰρ τῶν πρὸς παράληψιν ἐνέλιπον δρῶντες, οἱ τῇ πολιορκίᾳ σχολάζοντες. Ἅπαξ γὰρ τῷ τοῦ ἄστεος πληγέντες ἀνέκαθεν ἔρωτι, ἄλλος ἄλλον ὑπερνικᾷν ἔσπευδον τῇ συνεχείᾳ τῆς πρὸς κατάσχεσιν ἐφευρέσεως. Κἂν εἰ Θεὸς ἡμᾶς τότε τῷ βυθῷ τῶν κριμάτων D αὐτοῦ ὑπερφυέστατα ἔσκεψεν. Ἀλλὰ τί δεῖ[e] τῷ λόγῳ ἐκτραγῳδεῖν ὅσα καὶ οἷα καθ' ἡμῶν ἐπετήδευον οἱ πολέμιοι, τί μὲν οὐ λέγοντες, τί δὲ οὐ πράττοντες, ὅσα πρὸς φόβον τῶν ἔνδον καὶ ἔκπληξιν; Ὥρα πρὸς τὰ ἐντὸς τρέψαι τὸν λόγον, καὶ περὶ τούτων ἐπιδρομάδην σοι διηγήσασθαι. Τὸ γὰρ, Ἔξωθεν ἀτεκνώσει αὐτοὺς μάχαιρα, καὶ ἐν τοῖς ταμείοις φόβος[f], ἵνα τι καὶ μωσαΐσωμεν[g], ἐφ' ὑμᾶς ἑωρᾶτο πληρούμενον. Ἐν ἴσῳ γὰρ τῷ Ἰσραὴλ εἰς Θεὸν παροινήσαντες, τὸν ἴσον αὐτῷ τῆς θείας ἐκπεπώκαμεν[h] μήνιδος ἄκρατον. Ἑάλωμεν μετὰ τὰς ποηφαγίας τὰς χαλεπὰς, μετὰ τὰς μιαροφαγίας

[d] Codex, ἐμποιούσαις. Fol. 151 recto.
[e] Cod. δή.
[f] Deuteron. XXXII, 25. ubi legitur, καὶ ἐκ τῶν ταμείων.
[g] Fol. 151 verso.
[h] Codex, ἐκπεπτώκαμεν.

φαγίας τὰς βδελυράς, μετὰ τὰς τεκνοφαγίας A τὰς εἰδεχθεῖς καὶ οὐδὲ λόγῳ ῥητάς, μετὰ τὰς ἀνθρωποθοινίας τὰς ἐξαισίους (φεῦ τοῦ θεάματος), καὶ ἃς οὐκ ἄν τις ἐκτραγῳδήσειεν· μετὰ τὴν κωδίων κατάληξιν καὶ τῶν βοείων κατάβρωσιν δέρρεων, καὶ παντὸς ἄλλου τοῦ πρὸς λιμοῦ παραμυθίαν συντείνοντος· μετὰ τὰς ὀστοφαγίας τὰς ἀτερπεῖς, ἄλλο εἶδος τουτί, καινόν τε καὶ παρηλλαγμένον, ὡς τὸ εἰκός, πρὸς κατάβρωσιν. Πολλοὶ γὰρ ὀστᾶ τῶν προφθαρέντων ἀλόγων συντρίβοντες, εἶτα λεαίνοντες (ὢ τῆς βίας) καὶ σμικροτάτῳ φυρῶντες ὕδατι (εἶχε γάρ, εἶχε κἂν τότε τὸ Ἀρεθούσιον), B οὕτω παραμυθεῖσθαι τὸ ἐνδεὲς οἱ τλήμονες ἐπετήδευον.

caveramus, eundem atque ille divinæ iracundiæ calicem ebibimus. Expugnati sumus post acerbum herbarum esum, post impuram cibi vetiti comestionem, post fœde devoratos nefando modo infantes, post mansos inauspicato homines (heu tetrum spectaculum), quæ nemo pro rerum atrocitate deplorare queat : post consumtionem coriorum, post corrosionem pellium bubularum et cujuslibet denique, quod fami esse levamento posset : post ossium importunum esum, aliud, et novum, et ab usu sane abhorrens, alimenti genus. Multi enim ossibus jam mortuorum quadrupedum contritis, pinsitisque postea (o necessitatem) et subactis pauxilla aqua (scatebat enim, scatebat tunc quoque Arethusa), sic tolerare inediam miseri tentabant.

γʹ. Ἤδη γὰρ ὁ τοῦ μοδίου σῖτος, εἴ που καὶ ηὕρητο, περὶ τοὺς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν χρυσίνους ἐδίδοτο, ὁ δὲ τοῦ ἄρτου καὶ τοὺς διακοσίους ὑπερηκόντιζεν· ὡς δύο οὐγκίας ἄρτου ἀπεμπολεῖσθαι λοιπὸν τοῦ νομίσματος· τριακοσίοις δέ, καὶ πρός, κτῆνος τὸ πρὸς βρῶσιν ἐπιπράσκετο· ὡς εἶναι πεντεκαίδεκα ἢ καὶ νομισμάτων εἴκοσι κρανίον τὸ ἵππειον, ἔσθ᾽ ὅτε δὲ καὶ τὸ C ὄνειον. Ἐκλελοίπει δὲ καὶ κατοικιδίων ὀρνίθων γεννήματα· τοὔλαιον δὲ καὶ τὸ ταριχευτὸν ὄψον, τὸ καὶ πένητας τρέφον, ὡς ὁ θεολόγος ἔφη Γρηγόριος, ἐξηφάνιστο· ὁ τυρός τε, καὶ τὸ ὀσπριον, καὶ βρῶσις ἰχθύων ὁλοσχερῶς ἀπελήλατο. Ἐθαλασσοκράτουν γὰρ οἱ πολέμιοι, τὰ ἀμφὶ τοῖν λιμένοιν τείχη, ἃ δὴ βραχιόλια ὀνομάζουσιν, ἐδαφίσαντες. Τὸ δὲ δυσφορώτατον, ὅτι καὶ λοιμὸς (ἰοὺ τῆς ὀδύνης) δριμύτατος τὸν λιμὸν διεδέχετο. Νόσος γὰρ τοῖσι μὲν τέτανος, τοῖσι δὲ ἡμιπληξία πολυειδῶς ἐπισκήψασα, τοὺς μὲν ἐξαπιναίως τῷ θανάτῳ παρέπεμπε, τοὺς δὲ ἡμικινήτους ἢ ἀκινήτους ὡς ἐπίπαν ἐδεί- D κνυεν· ἄλλους δὲ ὡς ἀσκὸν ἐμφυσήσασα, καὶ τούτους πολυμερῶς διατρήσασα, ἐξαίσιον παρεῖχε τὸ θέαμα· ἕως ἐπιστᾶσα μόλις ἡ τελευτὴ (τάχα γὰρ καὶ αὐτὴ τῷ θείῳ πειθαρχοῦσα προστάγματι ἔμελλεν) τῆς πικρᾶς ὀδύνης τοὺς ἀθλίους ἀπέλυε. Μετὰ ταῦτα πάντα, ἢ καὶ πλείω τούτων, ἢ ὡς ὁ λόγος ὑπέφηνεν (οὐ γὰρ σχολή γε, τὰ μεγάλα μικροῖς διεξέρχεσθαι ῥήμασι, τῷ λάκκῳ τῆς εἱρκτῆς ὁσημέραι [a] σχολάζοντι, καὶ τῷ ἐκεῖσε ζόφῳ τὴν ὅρασιν κάμνοντι, καὶ τῷ θορύβῳ τῶν συνόντων καὶ αὐτὴν τὴν διάνοιαν πάσχοντι), ἄρτι τοῦ πρὸς

III. Etenim modius frumenti, si modo reperiebatur, jam circa centum quinquaginta aureos venibat, farinæ vero vel plus ducentis : adeo ut duæ unciæ panis venderentur solido. Jumentum, quod edi posset, aureis trecentis venibat : calvaria equi, interdum etiam asini, quindecim, vel viginti. Defecerat domesticarum avium proles : evanuerant oleum et salsamenta, quibus pauperes quoque saturantur, ut Gregorius, rerum divinarum doctor singularis, ait : caseus, olera, piscatus, ad nihilum prorsus reciderant. Mari enim dominabantur hostes, postquam mœnia circa utrumque portum, quæ brachiolia vocant, solo æquaverant. Illud vero acerbissimum accidit, quod pestis quoque importunissima (proh dolor) famem excepit. Nam, aliis tensione, aliis hemiplexia varie perculsis, ægritudo quosdam confestim leto demisit, partim semimobiles, ut ita dicam, vel omnino immobiles reddidit: alios inflatos, utrium instar, et multis ex partibus terebratos, immane spectaculum præbuit : donec mors ægre arrepens (nam fortasse hæc quoque divino imperio obtemperans cunctabatur) ab amaro dolore miseros liberaret. Post hæc omnia, vel etiam plura quam quæ exposuit oratio (nec enim otium mihi est magna minutis verbis persequendi, idque cum in fovea carceris diutius inclusus et a caligine, quæ ibi est, visum oculorum fatigari, et a tumultu conservorum mentem ipsam perturbari

Fol. 152 recto.

Fol. 152 verso.

[a] Codex, ὁσιμέραι.

sentiam), cum turris juxta mare ad ipsum portum majorem ædificata, ubi dextrum cornu oppidi protenditur, continuis lapidum e tormentis conjectorum ictibus quassata corruisset, dieque quinto post pars muri illi conjuncta derepente esset perrupta, et formido haud exigua oppidanos [invasisset]...

A θάλασσαν πύργου, τοῦ ἐν αὐτῷ μεγάλῳ[a] λιμένι, ἵνα δὴ τὸ δεξιὸν κέρας τῆς πόλεως ἐτετάχατο, τῇ συνεχείᾳ τῶν πετροβόλων ὀργάνων κατασεισθέντος καὶ πεπτωκότος, καὶ τοῦ ἐχομένου τούτῳ περιβόλου μεθ' ἡμέραν πέμπτην ἀθρόως διερραγότος, καὶ δέους οὐκ ὀλίγου τοὺς ἐν τῇ πό[b] [λει καλεσχηκότος]...

[a] Sic Cod.

[b] Hic imperfecte desinit Cod. Reg. 3022.

CAROLI BENED. HASE

IN

LEONIS DIACONI HISTORIAM,

NICEPHORI AUG. LIBRUM DE VELITATIONE BELLICA,

LEONISQ. GRAMMATICI ET JOANNIS EPIPHANIENSIS

FRAGMENTA,

NOTÆ PHILOLOGICÆ ET HISTORICÆ.

CAR. BEN. HASE

IN

LEONIS DIACONI

HISTORIAM

NOTÆ PHILOLOGICÆ ET HISTORICÆ.

IN LIBRUM PRIMUM.

Pag. 1. A. A Εἴπερ ἄλλο τι] Celeber scriptorum Byzantinorum locus communis, de utilitate historiæ. Leo Agathiam ut toto opere item hic imitatur, et sententiis, Ῥᾴδιον μὲν οὖν ἥκιστα ἂν εἴη ἅπαντα διεξιέναι καὶ ἀπαριθμεῖσθαι, ὁπόσων ἀγαθῶν ἡ ἱστορία τὸν βίον ἐμπίμπλησιν· et ipsis vocabulis translatis, usque ad illa præfat. Agathiæ, 2. D. εἰ μή τι καὶ μᾶλλον ὀνίνησιν.

Pag. 2. A. πολλῶν ἐν τῷ κατ' ἐμὲ χρόνῳ] Agathias 4. B. ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ κατ' ἐμὲ χρόνῳ ξυνέβη μεγάλους μὲν πολέμους πολλαχοῦ τῆς οἰκουμένης ἀπροσδόκητα ξυρραγῆναι, et quæ sequuntur.

Pag. 2. B. τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου παραγαγεῖν.] Ex S. Paulo I ad Corinth. VII, 31. παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου· ubi tamen, quæ apud Leonem active, neutrali significatione intelligenda. Vide Schleusnerum Lexic. in Nov. Test. II. 392. Meliusque, opinor, Leo vel superiori phrasi scripsisset ἐλλιμενίσαι, vel hic, παράγειν.

B

Pag. 2. B. Ἀλλά μοι εἴη—μὴ δεύτερον τῆς προθυμίας δραμεῖν] Ex Agathia 5. C. ubi cusum, Ἀλλά μοι ἄξιόν τι δράσαι τῆς προθυμίας. Corrige ex Leone, quod mens omnino postulat, Ἀλλά μοι εἴη, ἄξιόν τι δρ. τῆς πρ. *Modo contingat mihi, ut efficiam aliquid dignum desiderii mei*, sive, *studii mei*. Locis, ubi εἴη sequente infinitivo votum significat, nihil est sane frequentius. Vide Viger. De idiotism. 237. Plutarch. M. Bruto 1002. E. εἴη μέν, ὦ Βροῦτε, νικᾷν. Josephus Antiquit. Jud. 645. C. 670. G. Eadem vox, εἴη, restituenda loco Concilii Lateranens. III. 864. A. Ἀλλ' ἔνθαπερ ἂν ὁ τοῦ πῶς εἶναί ποι ἑτεροφυὲς (sic) εἶναι λόγος. Scribendum, ἑτεροφανὴς εἴη λόγος, ex S. Cyrillo Dialog. de S. Trinitat. V. 1. 468. C. unde hæc petita sunt. Simul corrige proxime præcedentia Actis ejusd. Agathiæ locus tentatus.

Concilii, 863. A. mire ab interprete translata : *Quod eandem naturam habet secundum operationem et indissimiliter æquale est, non habebit ex parte quicquam, de qua creata sunt.* Emenda : *Quod ejusdem speciei operationem habet et æquale est sine ulla differentia, id quibusdam in rebus differentiam habere non potest.* Nam sic verti debent græca illa : Τὸ ταυτοειδὲς κατ' ἐνέργειαν καὶ ἀπαραλλάκτως ἴσον, οὐκ ἂν ἔχοι διαφορὰν ἐπί τισι τῶν ὄντων. Tametsi apud S. Cyrillum, unde hæc item translata sunt, paulo aliter se habeant. A

Εἶεν s. εἶεν ἂν, intelligi potest.

Adde, ejusdem vocis, εἴη, formam pluralem, εἶεν, vel εἶεν ἂν, interdum sic adhiberi, ut vertenda sit, *significant, intelligi possunt.* Quod moneo, quia in eo nonnulli suboffenderunt. Velut in loco corrupto Eusebii In Psalm. I. 388. E. εἶεν ἂν πόλις τῆς Ἰουδαίας; δι' ἃς ἀκολούθως τῇ ἐπουρανίῳ Σιὼν αἱ πολλαὶ παρὰ τῷ πατρὶ μοναί. Vertit Montefalconius : *Fueritne Judææ civitas! Sed consequenter dicamus, esse cœlestem Sion, ubi mansiones apud Patrem multæ.* Legendum, εἶεν ἂν πόλεις τῆς Ἰουδαίας ἀκολούθως τῇ ἐπ. ut sit sensus : B *His vocabulis,* civitates Judææ, *consequenter ad cœlestem Sion* (de qua proxime supra), *intelligi possunt multæ illæ, quæ apud Patrem exstant, mansiones.* Itaque non male Gentianus Hervetus reddidit locum S. Gregorii Nysseni in Cantic. Canticor. I. 552. A. Εἶεν δ' ἂν οὗτοι τάχα μὲν αἱ ἀγγελικαὶ δυνάμεις, αἳ κ. τ. λ. *Ii autem forte fuerint angelicæ potestates, quæ &c.* Eandem significationem habet verbum ἐστὶ, nisi quod magis affirmet. S. Athanasius Orat. II contra Arian. I. 525. C. ὅτι δὲ τὸ, ἐν ἀρχῇ ἐποίησε.... τὸ ἤρξατο ποιεῖν ἐστί, « *quod hæc verba,* in principio fecit, ... *idem significent ac,* cœpit facere. » Ubi iterum Montefalconius paululum erravit.

Ἐστὶ, eodem sensu.

Synonyma fere I. μεταλαμβάνω, II. λαμβάνω, III. ἐξακούω.

Eodem sensu adhibentur a scholiastis commentatoribusque Græcis verba ἐξακούω, λαμβάνω, μεταλαμβάνω, sicut *accipere* apud Latinos, ut sint vertenda *exponere, interpretari,* sensu præsertim allegorico et anagogico. De verbo ἐξακούω posterius. Significationis vocum λαμβάνω et μεταλαμβάνω, quæ utraque in Lexico summi viri Schnei- C deri notata exstat, ponam hic quædam exempla. S. Basilius Comment. in Esaïam, I. 889. A. τὸ γὰρ Βασὰν εἰς τὴν αἰσχύνην μεταλαμβάνουσιν· *Basan enim interpretantur ignominiam.* Eustathius, 1396. 27. τὸν Ὀδυσσέα μὲν εἰς φιλόσοφον οἱ παλαιοὶ μεταλαμβάνουσιν, *philosophum per allegoriam significare aiunt.* Plenior phrasis apud S. Gregorium Nyssenum In Cantic. Canticor. I. 544. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα μεταλαμβάνων εἰς τροπικὴν σημασίαν. Vide quoque Eusebium Præparat. Evangel. 310. C. 474. B. 516. B.

I. Μεταλαμβάνω, interpretor, significare dico.

II. Λαμβάνω, intelligo de aliqua re.

Verbum λαμβάνω sic usurpat Origenes Contra Cels. 318. C. τοῦ ὁρᾶσθαι λαμβανομένου πνευματικῶς· *cum videre intelligitur spiritualiter.* Idem In Matth. I. 484. E. δύνανται οἱ Φαρισαῖοι λαμβάνεσθαι εἰς τοὺς διδασκάλους τῶν Ἰουδαϊκῶν παραδόσεων· *Pharisæorum nomine intelligere possumus doctores traditionum Judaïcarum.* Huetius perperam, *Pharisæi docendis Judæorum traditionibus assumi possunt.* Concil. Ephesinum, 1282. B. ἐπὶ δὲ τῆς D θεότητος ταῦτα καὶ ψευδῆ λαμβανόμενα, καὶ ἡμῖν ὡς συκοφάνταις δικαίας καταχρίσεως αἴτια. Ubi vulgatus interpres omnino nihil vidit, scribens : *In Deitate vero hæc mendacia sunt, cum suscipiuntur, et nobis calumniæ blasphemiæ condemnationis causa.* Sensus : *Hæc autem, si de Divinitate intelliguntur, et falsa sunt, et nobis tanquam calumniatoribus causam justæ condemnationis afferunt.*

III. Ἐξακούω 1.) interpretor.

Eandem vim habere verbum ἐξακούω, jam alii notaverunt : addam exempla Eusebii Præpar. Evang. 675. C. Porphyrii De abstinentia 54. A. ἃ δὴ ἡμεῖς ὡς τὴν ὑστέραν πλημμέλειαν ἐκβαίνοντα [l. ἐκφαίνοντα], οὐκ ὀρθῶς ἐξακούομεν, *non recte interpretamur.* S. Basilii In Hexaëmeron I. 74. B. In Esaïam 839. C. Adversus Eunomium II. 51. D. διὰ τὴν τῶν πολλῶν ἄγνοιαν, ἀνθρωπικῶς ἐξακουόντων τῆς γεννήσεως τοῦ υἱοῦ· *qui generationem filii humanitus accipiebant :* ubi nota, ἐξακούω construi cum genitivo. Photius Epistola ad episc. Aquileiens. 533. A. αὐτοὶ τὸ, ἐκ τοῦ ἐμοῦ, οὐχ ὡς εἶπεν ὁ Σωτὴρ ἐξακούοντες· *non ita, ac dixit Servator, intelligentes.* Nolo alias auctoritates congerere

A quæ magno numero occurrunt. Quo magis mirandum, Frontonem Ducæum et Harduinum in hac voce lapsos, epistola Dionysii Alexandr. ad Basilidem Concil. I. 187. A. οἱ δὲ σοφώτερον ἐξακούοντες, *qui autem* [hoc vocabulum ὀψὲ] *saniori sensu*, seu *doctiore sensu, intelligunt.* Illi verterunt, *sapientiores autem id audientes.* Ab ἐξακούω, hac significatione, fit ἐξακουστέον, *intelligendum est :* quo cum alii sunt usi, tum in primis S. Clemens Alexandrinus. Velut Pædagogo 89. C. ὅπερ καὶ μᾶλλον ἐξακουστέον· Stromatibus 356. A. ibid. 614. D.

Altera significatio verbi ἐξακούω, rarior illa quidem, et in Lexicis, quantum memini, omissa, est *subaudio, subintelligo.* Quo sensu Latini quoque nonnunquam dicunt *audio,* velut Quintilianus Instit. rhet. IX. 3. 58. Græci vulgo ἐννοῶ. Eusebius Demonstr. Evang. 383. B. τὸ, σύ, πάλιν ἐξακουόντων ἡμῶν, *ubi illud,* tuam, *rursus subintelligimus.* Etymol. Magn. 211. lin. 55, loco corrupto, τὰ ἐπὶ τῶν εὐθειῶν ἐνεργητικὰ
B ἐξακουόμενα ῥήματα, πρῶτα καὶ δεύτερα πρόσωπα οὐκ ἔχει. Corrige, τὰ ἐπὶ τῶν θείων ἐνεργητικὰ ἐξακουόμενα· *activa, ubi subintelligitur vocabulum, Deus.* Agitur enim de impersonalibus βρέχει, χιονίζει, ἀστράπτει et similibus, ubi grammatici Græci vocem Θεὸς subaudiri volunt. 'Εξακούω 2.) subaudio, subintelligo.

Neque alio significatu invenies προσυπακούω, *subintelligo.* Philo De migratione Abrahami 309. G. Clemens Alexandrinus Stromatibus, 753. A, Paulus Alexandrinus Apotelesm. 54. A. Joannes Philoponus De creatione mundi, 208. B. Polychronius In Jesaïam, II. 358. A. ἵνα τοῦτο προσυπακούηται, *ut hoc subaudiatur.* Eusebius Commentar. in Psalmos, I. 48. A. προσυπακουόντων ἡμῶν, τὸν Κύριον, καὶ κατὰ κοινοῦ πάλιν λαμβανόντων τὰ ἑξῆς· quæ Montefalconius vocabulorum technicorum inscitia mire sic reddidit : *Cui nos respondemus,* Dominum non invocaverunt, *et quæ sequuntur in communi accipimus :* notamque addidit : Προσυπακούειν, *id est, respondere.* Atenim
C sensus loci est : *adeo ut subaudiamus* Dominum, *et per figuram quam vocant a communi resumamus quæ sequuntur.* Hæc dixi longius fortasse quam attinebat, quod interpretes cæteroqui doctos minus intellexisse verba ea vidi : opportunior hujusmodi res persequendi locus erit in Glossario vocum a scholiastis commentatoribusque Græcis peculiari sensu usurpatarum, quod jam pridem inceptum, quando res meæ siverint editurus, ut ab eruditis probetur valde opto. Similis significatio verbi προσυπακούω.

Pag. 2. B. ἀναλόγως δὲ τοῦ μεγέθους τῶν συμβεβηκότων ἱκέσθαι] Ad verbum fere ex Agathia, 5. C. τοῦ μεγέθους τῶν ἔργων ὡς ἐγγυτάτω ἱκέσθαι· unde similiter Xiphilinus In adorationem crucis 469. A. ἀναλόγως τοῦ μεγέθους τῆς ὑποθέσεως ἱκέσθω. Ἀναλόγως melius construitur cum dativo, ut apud Plutarchum De placitis philosoph. 896. B. ἀναλόγως τῇ τοῦ παντὸς οὐρανοῦ σφαίρᾳ διῃρῆσθαι. De animæ procreat. 1022. A. Item S. Epiphanius Adversus hæres. I. 951. 955. C. 970. B. Antiochus Homil. XXI. de virginitate, 1061. C. Apud quosdam tamen recentiores cum genitivo, velut hic in Leone, in
D Xiphilinoque modo laudato. Ipse Epiphanius, 953. D. ἀναλόγως τῆς αὐτοῦ ἀξίας. Idem Philopatris Luciani III. 609. 10. τὰ χρέα πληθυνθήσεται, ἀναλόγως τῆς ἀποδόσεως· ubi sine causa, opinor, Gesnerus suspicatur legendum ἀνὰ λόγον τῆς ἀπ. Plerumque tamen ἀναλόγως adverbialiter ponitur, absque casu : velut apud S. Marcum Eremitam De lege spirituali, 873. A. οἱ πνευματικῶς αὐτὸν [nemp. τὸν νόμον] ἐκτελοῦντες καὶ ἀναλόγως τῆς χάριτος μετέχοντες. Quæ ipsa, et quæ sequuntur, S. Macarius Ægyptius ad verbum exscripsit, Homil. XXXVII. De paradiso, 433. A. Item sine casu ἀναλόγως est apud Stephanum Byzant. De urb. 381. B. sub v. Ἦλις· Ὁ πολίτης ἀπὸ τῆς Ἤλιδος γενικῆς ἀναλόγως Ἠλίδειος. Ubi nescio quid in mentem venerit Berkelio, interpretanti : *civis à genitivo* Ἤλιδος *præter rationem* Ἠλίδειος. Traducendum, *secundum analogiæ rationem.* Addam porro hic, data occasione, synonymas aliquot loquendi formulas, quæ viris eximia Græcæ linguæ peritia instructis passim fraudi fuerunt. Pro ἀναλόγως igitur Græci dicunt : Ἀναλόγως τινὶ potius dici quam ἀναλόγως τινός.

Synonyma vocis ἀναλόγως: 1.) Ἀνάλογον.

1.° Ἀνάλογον adverbialiter, quod est in vulgus notum, aque Stephano jam in Thesauro illustratum. Quo magis mirari licet in eo vertendo errasse Huetium in Origene Commentar. in S. Matthæum, I. 244. C. ᾤοντο.... καθαρὰς.... γεγονέναι τὰς τῶν ἀποπλυνομένων ὕδατι [nimir. χεῖρας], οὐ συμβολικῶς, ἀνάλογον τῷ κατὰ τὸ γράμμα Μωσέως νόμῳ· *existimabant puras factas esse* [manus] *eorum qui aqua eas abluissent, cum id per proportionem non respondeat Mosis juxta litteram legi.* Sed insectatur ibi Origenes Pharisæos, traditiones modo nimis litterali exponentes : ut sit sensus : [manus] *arbitrabántur puras factas esse eorum qui aqua eas abluissent, non symbolice, sed secundum legem Mosaïcam litterali sensu intellectam.* Subintelligitur autem præpositio κατά. A

2.) Ἐκ τοῦ ἀναλόγου, ἐξ ἀναλογίας.

2.° Ἐκ τοῦ ἀναλόγου. Origenes Homilia XIX. in Jeremiam, I. 187. B. τοιοῦτόν τι ποιεῖ ἐκ τοῦ ἀναλόγου πατρὶ καὶ ἰατρῷ ὁ Θεός. Quo in loco Balthasar Corderius lapsus, reddens, *istiusmodi quid facit respectu patris ac medici Deus,* quasi quid patris cujusdam causa medicive numen faciat. Sensus : *Istiusmodi quid facit Deus ex quadam similitudine quam habet cum patre et medico.* Neque hunc Corderii errorem Huetius emendavit : à Carolo Delarue novissima Origenis edit. III. 265. D. paulo melius versum : *Idem, proportione servata, ac pater et medicus, facit Deus.* Qua cum forma aliam similem, ἐξ ἀναλογίας, conjungere possumus, quam cum multi alii adhibuerunt, tum Nemesianus De natura hom. 73. B. δύο στοιχεῖα ἐξ ἀναλογίας εἰλημμένα. B

3.) Ἀναλογικῶς.

3.° Ἀναλογικῶς, *per analogiam s. proportionem, analogice :* in summi viri Schneideri Lexico omissum adverbium, aque S. Gregorio Nysseno inprimis frequentatum. Contra Eunom. II. 211. C. ἀναλογικῶς ἡμῶν διὰ ἑκάστου τῶν περὶ Θεοῦ λεγομένων πρός τινα ἀναγομένων ὑψηλοτέραν ἔννοιαν. Oratione catechet. 420. A. De perfecta Christiani form. 717. D. De iis qui præmature abripiuntur 763. A. Varias constructiones δι' ἀναλογίας, ἐπ' ἀναλογίᾳ, κατ' ἀναλογίαν, ipsiusque vocis ἀναλογία diversas significationes, in quibus interpretandis eruditi complures offenderunt, ut jam a Stephano in Thesauro commode expositas, hic, ne longus fiam, non attingam. C

πατρὶς δέ μοι Καλόν, χωρίον τῆς Ἀσίας τὸ κάλλιστον] Hæc jam in Notitiis Mss. VIII. 258. monui ex Agathia esse, 5. C. De Celbiano tractu Ducangius ad Alexiad. 407. et ad Joann. Cinnamum, 437. Cilbianum Plinius vocat Histor. Nat. v. 29 et XXXIII. 7. In nomine Caystri nihil mutavi : Homerus, Iliad. B. 461. Καϋστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα. Herodotus Terpsichore, 100. Hesychius, II. 211. Apud reliquos est Caystrus, ita tamen, ut partim Κάϋστρος, partim Καΰστρος scribant. Pag. 2. C.

ἰτέον διήγησιν.] Agathias 6. A. Pag. 2. C.

περὶ πλείστου τὸ ἀληθίζειν ποιουμένοις ὡς μάλιστα.] Agathias 7. B. ἐμοὶ δὲ τὸ ἀληθίζεσθαι περὶ πλείστου ἑκτέον κ. τ. λ. Quæ subjungit Leo, ῥητορικῇ μὲν προσήκειν δεινότητα, ποιητικῇ δὲ μυθοποιΐαν κ. τ. λ. sumsit ex Procopio De bell. Persico, 6. B. sequentia 2. D. ἀποχρώντως γὰρ ἄλλοις ἱστόρηται, ex Agathia 56. B. Pag. 2. C. D

εἴπερ ὀφθαλμοὶ ὤτων πιστότεροι, καθ' Ἡρόδοτον.] Herodotus Clione, 8. p. 7. Ὦτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισι ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν. Imitationes Luciani De saltatione, 813. De conscrib. hist. 622. De domo, 461. et Juliani Imp. Epist. ad Leont. 140. A. partim laudat Borheckius Apparatu ad Herodot. II. 455. Pag. 2. D.

κατὰ τὸν Νοέμβριον μῆνα, τῆς γ̄ ἰνδίκτου] Hoc est anno Chr. 959. In Codice hic per siglam, ινδ., sed inferius 29. C. et 110. C. per singulas litteras, ἰνδίκτου· 57. A. ἴνδικτον. Ac profecto vel ex Ducangio Glossar. 517. A. constat, formam ἡ ἴνδικτος non minus frequentem esse quam ἡ ἰνδικτίων. Neque fere dubito eandem vocem restituendam inscriptioni non ignobili, à Montefalconio relatæ Palæograph. Græc. 174. C : Pag. 3. A.

ЄΠΙΘЄΟΔωΡΟΥΤΟΥΑΓΙωΑΡΧΙЄΠΙСΚ ΚΑΠΙΑΙΟΥ
ΤΟΥΠЄΡΙΒΛΑΝΘΥΠΑΤΟΥЄΥΤΥΧωСΑΝЄΝЄωΘΗ
ΚΟΥ...ΟΤΟΙΧΟСΤΦΛΑΠΠΙωΝΟСΤΟΥΑΑΜΠΡΙΝΔΒ+

Legit

A Legit et interpretatur Montefalconius 173. D: Ἐπὶ Θεοδώρου τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου, καὶ Α. Πιλίου τοῦ περιβλέπτου ἀνθυπάτου, εὐτυχῶς ἀνενεώθη κου .... ὁ τοῖχος, ὑπατείας [vel ὑπάτου] Φλαβίου Ἀππίωνος τοῦ λαμπροτάτου Ἰλλουστρίου β. *Sub Theodoro sanctissimo archiepiscopo, et A. Pilio conspicuo proconsule, feliciter restauratus est murus, consule Fl. Appione splendidissimo Illustri 2.* vel, *post consulatum ejus anno 2.* Eadem inscriptione Relandus in Fastis usus, legit Καπιλίου, *Capilio, viro spectabili proconsule*, non male opinor: vix enim credendum, Justinianeis temporibus prænomen Auli, ut vult Montefalconius, antiquo Romanorum more appellationibus præfixum fuisse. Deinde Montefalconium suspicor errasse, quod inscriptionem ad annum alterum post Appionem Cos. retulerit, qui est a. Chr. 541. Etenim extrema lineæ tertiæ sic potius legenda, ὑπάτου Φλαβίου Ἀππίωνος τοῦ λαμπροτάτου, ἰνδίκτου δευτέρας, *Fl. Appione V. Cl. Cos. indictione II.* Quippe annus 539, qui est Fl. Appionis, profecto incidit in
B alterum indictionis: annus autem 541 nomine potius Fl. Basilii Junioris, tunc fasces habentis, insignitus fuisset. In sigla ἰνδ, quæ fere ut λ in codicibus efformatur, alii quoque offenderunt: velut Labbe Michaël. Glyca 308. A. λόγου ιγ΄· lege, ἰνδ. ιγ΄.

Pag. 3. A. τὸν βίον μετηλλαχότος] Codex μετηλλαγότος, errore librarii. Phrasis Leonis petita esse potest ex II Maccab. v. 5. μετηλλαχότος τὸν βίον Ἀντιόχου. Locutione μεταλλάττειν τὸν βίον vel μεταλλάττειν simpliciter, nihil usitatius: nota μεταλλάττειν τὴν ζωὴν apud Eusebium 115. A. Item μεταλλάττεσθαι τὸν βίον, per medium, Josephus Contra Apion. 1045. D. Sed in Concilio Ephesino I. 1306. C. solito more de S. Paulo dictum, ἀπὸ διώκτου εἰς κήρυκα μετηλλάγη, *e persecutore in prædicatorem mutatus est.* Minus commode versio vulgaris, *persecutorem in prædicatorem mutavit.* Participium μετηλλαχότας, in qua voce interpretanda nonnulli lapsi sunt, sæpe *defunctos* significare, etiamsi Lexica non monerent, constaret ex Salmasio De usuris 391. A. Μεταλλάττειν τὴν ζωήν.

Pag. 3. A. C τὴν αὐτοκρατορίαν διέπειν ἀρχὴν] Malim, τὴν αὐτοκράτορα ἀρχὴν, vel, τὴν αὐτοκρατορίαν, vel, τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀρχήν. Αὐτοκράτωρ ut adjectivum habet ipse Leo 18. D. τῆς αὐτοκράτορος ἀρχῆς Philo De plantatione Noë, 176. G. ἡ αὐτοκράτωρ δυναστεία Leo 14. A. Αὐτοκρατορία substantivum Josephus Antiq. Judaïc. 679. E. Petrus Siculus Historia Manichæorum 2. B. Adjectivum αὐτοκρατορικὸς Philo Legatione ad Caïum 786. E. 802. F. Clemens Alexandrinus Stromat. 363. D. 705. D. S. Gregorius Nyssenus In Canticum Canticor. I. 618. D. Contra Eunomium II. 42. D. In Christi resurrectionem 821. C. Eusebius Vita Constantini 611. A. Contra Hieroclem 516. A. S. Basilius In Hexaëmer. I. 77. C. Regulis fusius disputatis II. 467. B. Ἡ αὐτοκράτωρ ἀρχή. Αὐτοκρατορία substantiv. Αὐτοκρατορικὸς adjectivum.

Pag. 3. A. εὐμενής τε καὶ χρηστὸς πρὸς ἅπαν τὸ ὑπήκοον] Cedrenus Compend. Histor. II. 645. C. τὸ ἦθος ἥμερον ἔχων καὶ πρᾶον, καὶ τὸ φρόνημα μέτριον, hoc est, *et ingenium modestum*, non, *et mediocriter animatus*, ut reddidit Xylander: cujus summam utriusque linguæ
D peritiam, quam non immerito tribuit illi Huetius De claris interpret. 227. C. in hac quidem Cedreni versione vix agnoscas.

Pag. 3. C. τομίου θαλαμηπόλου] Præivit Agathias 19. B. Vide de hoc bello Cedrenum II. 640. D.

Pag. 3. C. Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν] Plura de expeditione Cretica Nicephori Phocæ Continuator Theophanis, 296. B—300. D. Ad Gongylæ navigationem fortasse referenda notitia ampla de apparatu navali apud Constant. Porphyrogen. Cærimon. aul. Byzant. II. 383. C. sed vide et quæ de Gongylianæ expeditionis tempore acute disputat summus chronologiæ Byzantinæ arbiter Ph. Krug, *Chronologie der Byzantier* 292. B. et quæ de Candiæ sub Romano expugnatione 306. C. Inde probatur, Nicephorum appulisse ad Cretam a. Chr. 960 (contra Contin. Theoph. 297. C. ad a. 962 id referentem), Candiam cepisse anno sequenti 961, fratre ejus Leone bellum interim adversus Chambdanum administrante.

Pag. 4. A. ταύτας ἐπὶ τὴν ἠϊόνα προσυφαπλῶν] Verbum προσυφαπλόω, *subter explico*, in Lexicis Προσυφαπλόω, subter explico.

desideratur, neque ipse offendi extra vitam S. Chrysostomi ab anonymo scriptam Opp. A
VIII. 136. 33. ζώσῃ φωνῇ τὰς τῆς ἀληθείας ἀκτῖνας προσυφαπλῶν. Iterat inferius Leo
58. C. Ὑφαπλουμένων habet 25. A. ἐφήπλου 49. D. primitivum ἥπλωται 51. B.
et 99. A.

χάραγμα περὶ τοῦ ἄστεος ἐπήξατο τῶν Κρητῶν· τὰς δέ γε τειήρεις] Cedrenus hæc iisdem Pag. 4. B.
fere verbis II. 643. A. ubi pro, πάσαις μηχαναῖς πολιορκητικαῖς χρησάμενος ὀργάνων,
ex bono admodum Scylitzæ codice inter Coislin. nostros N.° 136. sensu item postu-
lante scr. πολιορκητικῶν χρ. ὀ.

ἐκ τῶν κατὰ πόλεμον χαλκοτυπιῶν] Χαλκοτυπία apud Suidam III. 652. unde Pag. 4. C.
Composita cum voc. χαλκός, in Lexicis omissa: habet Schneiderus. Pauca alia composita cum voce χαλκός, in Lexica nondum recepta,
nota hæc :

1.° Χαλκέντονον, tormenti genus. 1.° Χαλκέντονον, *tormenti bellici genus*, per fibulas æneas tela propellentis. Bis apud
Philonem De telorum constructione 56. C. et 78. B. Sed quinquies alibi, 67. F. B
72. A. C. F. 73. C. eadem machina vocatur χαλκότονον, quam lectionem Schneiderus
prætulit. Est tamen ἐντόνιον, instrumentum ad tendendas catapultas, vocabulum item
exulans e Lexicis. Philo De telor. constr. 57. F. 58. A. 61. B. Hero Belopœicis, 135.
A. 139. A. ubi docetur quo pacto construi debeat. Unde defendi fortasse possit
scriptura χαλκέντονον.

2.° Χάλκινος, æreus. 2.° Χάλκινος, i. q. χάλκεος et χάλκειος, *æreus*. S. Epiphanius De mensuris et ponder.
II. 183. D. παρὰ Ἀλεξανδρεῦσι τὰ ἀργύρεια καλοῦνται χάλκινα. Idem adjectivum in
editione Rover. Josephi Antiq. Jud. 261. A. δίκτυον ἐλάτῃ χάλκινον περιπεπλεγμένον.
Sed edit. Havercamp. emendatius I. 424. D. ἐλάτῃ χαλκείᾳ. Ita χάλκινος sola nititur
S. Epiphanii auctoritate, quæ ne ipsa quidem permagna est in hoc certe opusculo, a
librariis mirifice depravato.

3.° Χαλκοτύμπανος, ære sonans. 3.° Χαλκοτύμπανος, *ære sonans*, apud Palladium Vita S. Joannis Chrysost. 106. C
A. in loco ubi laudatur Abraham patriarcha, quod in deserto abditus neque Consules
hospitio exceperit, neque duces neque alios magnis honoribus fungentes, παρ' οἷς
ἵπποι κημῷ ἢ χαλινῷ ἀποστίλβοντες, ἢ σαράβαρα χαλκοτύμπανα, πόῤῥωθεν τῆς ὑπερη-
φανείας τὸν κτύπον ἀπερευγόμενα. Quo loco σαράβαρα, si modo lectio vera, non *braccas*
dixeris significare, sicut alibi, sed potius instrumentum musicum, haud absimile, opinor,
cymbalis. Qui si est verus sensus, inde videtur sequi, sæculo sexto magistratus Romanos
cymbalis æribusque crepitantibus iter aut omnino proditionem in publicum fecisse,
quod nunc de Turcarum potestatibus scribitur.

Ad hæc vocabula, omnino, opinor, nova, addam formas rariores jam notarum vocum
explicationesque a vulgatis diversas. In quas tamen non refero vocem χάλκαννα, sæpius
in glossariis chemicis medicisque mss. Bibliothecæ Reg. occurrentem : eam corrupte
scriptam pro ἄλχαννα sive ἀλχάνα, herbamque *henne* significare, qua per Orientem D
mulieres se inficiunt, jam Salmasius vidit Exercitat. in Solin. 1324. B. et 1353. C. Sed
Χαλκεία, officina æraria. revocare eo possumus vocem χαλκεία, eo sensu ut sit i. q. χαλκεῖον, χαλκευτήριον,
χαλκοτυπεῖον, *officina æraria*. Philo De telor. construct. 60. C. juncturas ferreas frangi
ait, ἐὰν τὸ τυχὸν σίνος ἐν τῇ χαλκείᾳ λάβωσι, *si vel minimam noxam in officina acceperunt.*
Tametsi commodius fortasse hic verti possit, *inter cudendum*. Magis extra controversiam
χαλκεία *officina fabri ferrarii* apud Heronem Belop. 134. E. de epizygide : αὕτη δὲ
ἐστὶν ἐν τῇ χαλκείᾳ καλῶς τετελειωμένη. Sed in Antiquit. Jud. Josephi 7. E. χαλκείαν τε
πρῶτος ἐπενόησε, de arte fabrili exponendum est, *ærariam primus est commentus*. Eodem
sensu in Prolegomenis rhetor. a Montefalconio Biblioth. Coislin. editis legitur 590. D.
Ἥφαιστος τὴν χαλκευτικήν· *Vulcanus ærariam artem* : ubi Montefalconius nimis generatim,
fabrilem artem.

Χαλκῖτις, species lacertæ. De vocabulo χαλκῖτις, quando alumen aut petram significat, alii docte exposuerunt.
Adde hic tertiam significationem, qua est apud Nonum medicum De omnium

A particularium morborum curatione 513. B. Τοῖς δὲ ὑπὸ τῆς χαλκίτιδος σαύρας πληγεῖσι. Vertit Hieremias Martius, *ab ictu lacertæ viridis:* videtur esse lacerta venenata ex genere salamandrarum. In titulo tamen capitis ejusd. apud Nonum 313. B. eadem lacerta appellatur χαλκῆ σαῦρα, non χαλκῖτις, errore fortasse librarii.

Nota porro vocem χαλκὸς quandoque exponendam esse *assem*, hoc est, *æreum, numum minimum.* Plutarchus Apophth. Lac. 226. D. δύναμαι δὲ χαλκοὶ τέσσαρες. De animi tranquillit. 470. F. δυοῖν χαλκοῖν ἡ χοῖνιξ. Artemidorus Onirocritic. 267. B. αὐτὸς δὲ λέγει, ὡς τὸν χαλκὸν οὐκ ἔχω. Rigaltius parum accurate, *ego certe æs non habeo:* sensus, *h. ne assem quidem.* Χαλκὸς, as, numus minimus.

Χαλκοτυπεῖον, *officina fabri ferrarii*, affert Schneiderus ex Nicomacho De musica. Adde Philonem De Cherubim 94. A. ὅσαι ἐν χαλκοτυπείῳ ἐλαυνόμεναι ὕλαι, ἢ διαιρούμεναι· et Jamblichum In Arithmet. Nicomachi Gerasen. 171. B. Χαλκοτυπεῖον, officina fabri ferrarii.

B Χαλκώδης, pro quo nescio an quisquam auctoritatem attulerit, usurpaverunt Theophrastus De sign. serenitat. 440. A. χαλκῶδες χρῶμα· et S. Epiphanius Adversus hæres. 577. B. ἀλλὰ τὸ χαλκῶδες τὸ ἐν τῷ ἀργύρῳ· quo certe in loco significare videtur *quod æris naturam habet, ærosus*, ut exponitur in Onomastico inter Glossas Labb. 202. E. Petavius vertit, *quod in argento subæratum est.* Χαλκώδης, *ærosus* potius quam *æreus.*

Addo vocem χαλκωρυχεῖον, *sectura æraria :* nam mendum typothetarum est, quod per omicron apud Salmasium ad Solin. 195. B. semel legitur ἐν τοῖς χαλκορυχείοις· item ter apud Theophrastum De lapidibus 395. A. B. 398. D. Aliam formam χαλκωρύχιον Plutarchus Sympos. 659. C. et Ptolemæus Geograph. 233. B. ubi videtur quasi nomen proprium. Hæc, extra oleas fortasse vagati, in Lexicographorum ratiam annotavimus circa derivata aut composita ex voce χαλκὸς, novasque ejusdem originis vel voces vel auctoritates, quibus Glossaria locupletari queant. Χαλκωρυχεῖον, sectura æraria.

Pag. 4. D. C ὡς μή τι ἀνήκεστον πρὸς τῶν ἐναντίων αὐτοῖς κατιυθῇ.] Κασσύω sive καττύω, sensu figurato *machinor, struo*, frequenter occurrit apud Patres sæculi Theodosiani et deinceps. Καττύσσι S. Epiphanius Adversus hæres. I. 2. C. Anonymus in Psalm. I. 88. A. καττύοντα S. Epiphanius Adversus hæres. 651. C. καττύοντες Anonym. in Psalm. I. 761. C. καττυόντων S. Epiphanius Adversus hæres. 222. D. Aoristo bis utitur S. Epiphanius, Ibid. 629. D. βίβλους καττύσας· et 257. C. καττύσαντα. Præsente passivi S. Theodoretus Epist. CIX. III. 977. D. κατὰ τῆς ἀποστολικῆς καττυόμενα πίστεως. Imperfecto S. Epiphanius Adversus hæres. 722. B. ἐκαττύετο περὶ [*l.* παρὰ] τῶν τούτου μαθητῶν τὰ κατὰ τὴν συσκευὴν τῆς ἐκκλησίας. Perfecto Theodotus Institut. Oriental. 806. C. κεκαττυμένα. Composito ἐπικαττύω ipse Leo infra 52. C. Καττύω, machinor, struo.

Pag. 4. D. καὶ παρέπειλαι.] Malim παρέποντλαι. Vide tamen Zeunium ad Vigerum De idiotism. 195. C.

Pag. 4. D. D τῆς δεδομένης εὐετηρίας] In Codice literis ε et η contra etymologiæ rationem permutatis modo εὐετεηρία exaratum, ut infra 20. B. modo εὐηπερία, ut hic et 40. C. Eodem modo, εὐηπερία, in Codd. multis antiquis scriptum vidi, ubi nunc editiones εὐετηρία· Philo De Abrahamo 284. F. De congressu quærendæ eruditionis gratia 351. A. Josephus Antiqu. 44. A. Ptolemæus Tetrabibl. 80. A. Locus de instabilitate fortunæ, quem Leo respexit, est in S. Nili Epist. CCLXXXIII. p. 70. Εὐετηρία, εὐηπερία, et εὐετηρία.

Pag. 5. B. διαπεφωνήκει.] Διαφωνέω alii jam observaverunt, ex usu Hellenistico significare *ultimam vocem emitto*, hoc est *exanimor, pereo.* Suidas I. 563. C. Mangey ad Phil. De ebriet. I. 375. E. Adhibetur ea significatione præcipue perfecto et plusquamperfecto: velut apud LXX. Num. XXXI. 49. οὐ διαπεφώνηκεν ἀπ' αὐτῶν οὐδὲ εἷς. Quod imitatur Philo De temulent. 200. B. et C. Item Scholiasta ad S. Joannis Climaci Scalam Paradis. 19. C. aliquot simplices homines incredibiliter jejunantes, καὶ ἀδιακρίτως βίᾳ ἑαυτοὺς ἐκδόντες, διαπεφωνήκασιν, *succubuerunt.* Et Apsyrtus in Hippiatricis 256. C. de equo, κίνδυνον οἷον ἕξει διαφωνῆσαι. Διαφωνέω, pereo.

Passim male intellectum.

Non pauci tamen eruditi lapsi sunt in hoc verbo interpretando. Velut apud Philon. A De nomin. mutat. 822. B. πόλεμος, ἐν ᾧ τῶν διαγωνισαμένων διεφώνησεν οὐδεὶς, ἀλλ' ἄτρωτος καὶ σῶος ἐπανῆλθε· vereor ut Petrus Morellus recte verterit, *in quo dimicantium nemo discors fuit.* Et hæc Apsyrti in Hippiatr. 260. B. διαφωνεῖ δὲ ῥᾳδίως, Ruellius in Medicina veterinar. 191. B. *quapropter facile despondet animum.* Atqui tantum non ridicule Montefalconius apud Euseb. Comment. in Psalm. I. 259. E. de secundis mulierum : ὥσπερ χορίον, προχωρῆσαν ἀπὸ γυναικὸς, οὐδεμιᾶς μετέχει ζωῆς, διαλυθὲν δὲ διαφωνεῖ· *quemadmodum pellicula e muliere prodiens vitæ consors nullatenus est, sed dissoluta dissonat.* Verte : *quemadmodum secunda membrana, e muliere progrediens, nullius est vitæ particeps, sed dissoluta perit.*

Διαφωνέω, edico.

Præter hanc significationem verbi διαφωνέω reliquasque, in vulgus notas, una admodum rara, *edico, pronuncio.* Eusebius Contra Marcell. 32. D. ἐν θείῳ πνεύματι διεφώνει λέγων. Recte Montacutius, *spiritu Dei afflatus profatur :* est enim hic idem quod ἐξεφώνει. B Διαπεφώνηκα, *morior,* infra quoque, 33. A. et 41. A.

Οὕτω διαλύοντι τούτῳ καὶ γνωματεύοντι] Διαλύω, *animo perlustro* (ut ait M. Tullius), *cogito,* vix opus est moneam, compositum esse non cum verbo λύω, sed cum ἀλύω. Nisi mavis scribere, Οὕτω δὴ ἀλύοντι· quod suadent et phrasis 61. C. Ἀλύοντι δὲ τούτῳ καὶ γνωματεύοντι, et Agathias, unde omnia hæc manaverunt, 20. D. Ἀλύοντι δέ οἱ καὶ γνωματεύοντι. Præterea ἀλύω 34. A. et 74. B. Pag. 5. C.

ἰσοπέδου] In Cod. est ἰσοπεδοῦς, h. e. ἰσοπεδοῦς (accentus enim et circumflexos, etsi perraro alieno loco collocant, tamen inter se sæpissime confundunt cum alii librarii plerique, tum in primis noster), quasi a nominativo ἰσοπεδής. Quæ forma rarissima : in Lexica certe nondum relata. Pag. 6. A.

Τειχίον, ejusq. significatus varii. Conf. Steph. Thes. III. 1357. G.

Τὸ τοιοῦτον δὴ τειχίον] Τειχίον nihil aliud significat apud Leonem, quam τεῖχος, *murus, munimentum.* Habet enim hoc Leo commune cum aliis Byzantinis nimium multis, ut C significatu subtiliore vocabb. confuso partes pro re tota, diminutiva pro primitivis, composita pro simplicibus temere usurpet. Apud alios τειχίον interdum retinet vim diminutivi. Plutarchus Arat. 1036. E. ὑποστείλας τειχίοις τισὶ καὶ οἰκοπέδοις. Achilles Tat. De amor. Clitophont. et Leucipp. 51. A. περὶ τὸ ἄλσος τειχίον ἦν αὔταρκες εἰς ὕψος. S. Joannes Chrysostomus Homil. IX. ad populum Antioch. 129. A. de Deo, mare furens arena invalida continente : διὰ τοῦτο γοῦν καὶ ἀσθενὲς τὸ τειχίον ἐποίησε, καὶ οὐ ξύλα καὶ λίθους, οὐδὲ ὄρη, τοῖς αἰγιαλοῖς περιέβαλε τούτοις. Pag. 6. B.

1.° parvus murus.

2.° paries.

Deinde videtur τειχίον passim eodem sensu usurpari quo τοῖχος, *paries.* Unde διορύττειν τειχίον de perfossoribus parietum, ut voce Plautina utar. Josephus Antiq. Jud. 127. E. πρὸς διωρύγματι τειχίου. S. Clemens Alexandr. Stromat. 764. B. διορύξαντες λάθρα τὸ τειχίον τῆς ἐκκλησίας.

3.° i. q. τεῖχος.

Sine vi diminutiva videntur adhibere Lucian. Piscat. I. 615. 1. edit. Hemsterh. D καθεζόμενος ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ τειχίου. S. Basil. De grat. act. I. 362. Julius African. Cestis 305. E. Ego, quia agitur de munitione castrensi, *vallum* ausus sum vertere cum hic tum inferius 8. B. Alibi, 84. A. verti *murus :* aliis locis, ut 16. D. *castellum :* 77. A: *munitionem.* Figuratim , pro *munimento,* S. Joannes Chrysost. adhibet Orat. XLV. in Acta Apost. IV. 863. 13. ἔστω σοι τειχίον καὶ περίφραγμα, ἀσπὶς καὶ δόρυ. Nota denique, in his locis omnibus non τείχιον, sed τειχίον scribi παροξυτόνως, quam accentus rationem ipse quoque in textu Leonis retinui, Codd. atque editiones antiquiores secutus. In Lexicis nunc plerumque προπαροξυτόνως impressum est, nescio quam bona auctoritate.

ὅσα φονιωδῶς] Sic Cod. nec mutavi : tametsi adverbium φονιωδῶς sive φοινιωδῶς neque in Lexico, neque in auctore, quantum memini, offendi ullo. Pag. 6. C.

ἐκ τῆς τούτων ἀπαγωγῆς;] De Arabum excursionibus maritimis ex Creta factis vide Vitam S. Lucæ junior. edit. a Combefisio ad calc. Historiæ hæres. Monothelitarum, Pag. 6. D.

A litarum, 969. B. item Continuat. Constant. Porphyrogen. ubi hæc 85. A. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν Κρῆτες παντὶ στόλῳ ἀράμενοι, τὴν παράλιον ἐδῄουν τῶν Θρακησίων, καὶ ἠχμαλώτιζον. Παρὰ τοσοῦτον δὲ ... οὐ τὴν αἰγιαλῖτιν μόνον ἐπειρῶντο καταδραμεῖν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ἐν τῷ ὄρει, ὅπερ οὕτω καλεῖται, Λάτρος, ἐνσκηνούντων, καὶ τῶν [l. τὸν] μοναύλιον βίον ἀσπαζομένων, γυμνῷ τῷ ξίφει χωρεῖν, καὶ Μυσῶν λείαν τὰ ἐκεῖσε ποιεῖν. Unde manaverunt illa viri docti Le Beau, haud scio an optime reddita, *Histoire du Bas-Empire*, XIV. 433. *Un de leurs partis osa traverser toute la Thrace, et pénétrer jusqu'au mont Latrus, dans la basse Mésie, où ils pillèrent un riche monastère.* Etenim primo Thracesii non sunt Thraces, sed incolæ Asiæ proconsularis ad Ægæum mare: vide supra 4. C. et Constant. Porphyrog. De themat. I. 7. F. Τὸ νῦν καλούμενον Θρακησίων θέμα πάλαι μὲν καὶ κατ' ἀρχὰς Ἀσία μικρὰ ὠνομάζετο. Deinde Latrus mons non in Mœsia inferiore est, sed item in Asia, propter Ephesum. Memoratur B infra 196. C. item Scriptt. post Theoph. 112. B. 267. B. Cedren. Compend. Histor. II. 546. C. Habemusque in Bibliotheca Reg. Cod. Gr. N.° 598. (vid. Montef. Palæogr. 78. B.) in quo legitur, quemadmodum monachus monasterii τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου τοῦ Στύλου, ἤγουν τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ Λάτρους . . ὁ ἅγιος Χριστόδουλος, διὰ τὴν ἔφοδον τῶν ἀθέων Ἰσμαηλιτῶν μετῴκισεν εἰς τὴν Πάτμον, φέρων ἐν ἑαυτῷ ὅσα δυνάμενος βιβλία. Mœsiam inferiorem autem posuit scriptor, quod non intellexit voces Μυσῶν λείαν. Quas proverbiales esse quis est qui nesciat? Cinnamus Histor. 19. λείαν Μυσῶν καὶ τὰ ἐν ποσὶν ἐργαζόμενοι. Vid. præterea Zenob. Centur. V. Proverb. 118. A. Diogenian. Centur. VI. 232. B. — Le Beau emendatus. — Μυσῶν λείαν, proverbium.

Pag. 6. D. τοὺς ψεύστας, τὰ θηρία τὰ κάκιστα] Allusio ad locum S. Pauli Epist. ad Tit. cap. I. v. 12.

Pag. 7. A. σὺν τῷ Παστιλᾷ Νικηφόρῳ οἱ προκαλασκοπεῖν σταλέντες] Προκαλασκοπέω, verbum raro occurrens, quoque carent Lexica, usurpavit præter Leonem S. Clemens Romanus De peregrinationib. S. Petri 59. C. καὶ προκαλασκοπήσας ἡμᾶς, ὡς αὐτὸς ὕστερον ὡμολόγησε· C *cum observaret nos*, vertit Perionius: oportuisset saltem, *observasset*. In Codice hic, σὺν τῷ Παστιλᾷ· superius tamen ubique ὁ Παστιλᾶς. — Προκαλασκοπέω, ante exploro.

Pag. 7. A. τῆς σφῶν ἀβελτηρίας] Codex ἀμελτηρίας, mendo manifesto pro ἀβελτηρ. quam formam, per η, admodum frequentant auctores Christiani. Sic ἀβελτηρία Alexander Lycopolita Adversus Manichæos 18. D. ἀβελτηρίας Heliodorus Theagene et Caricl. 402. A. Methodius Conviv. decem virg. 132. B. S. Clemens Alexandrin. Stromat. 762. A. S. Epiphanius Adversus hæres. I. 493. B. Leo 27. D. ἀβελτηρίᾳ S. Nilus Peristeriis 119. A. Agathias 131. A. ἀβελτηρίαν S. Gregorius Nyssenus Contra fatum I. 896. B. et Contra Eunom. II. 310. A. S. Epiphanius Adversus hæres. I. 73. C. S. Chrysostomus Orat. VIII. in Pascha, V. 943. 12. Joannes Philoponus De mundi creatione 113. B. Agathias 73. D. 117. A. δι' ἀβελτηρίαν τρόπου Eusebius Præparat. Evangel. 312. D. ubi nescio an bene Vigerus, *ob insignem morum asperitatem:* D malim, *amentiam*, vel, *animi insipientiam.* Ἀβελτηρίαις Concilium Œcumenicum VII. VII. IV. 411. οὐμενοῦν· οὐ γὰρ ταῖς τινῶν ἀβελτηρίαις κ. τ. λ. *nequaquam: non enim quorundam ineptiis &c.* Male Harduinus in versione: *nequaquam enim quorundam profanationibus.* Scribunt tamen et nonnulli Patres ἀβελτερία, per ε· item Agathias, 24. C. et ipse Leo, 27. D. Adverbium ἀβελτέρως, *stulte*, in Lexicis omissum, habet Porphyrius De abstinentia 129. A. οἱ δὲ περὶ τούτων ἀβελτέρως λέγοντες, *qui stolidius his de rebus loquuntur.* — Ἀβελτηρία, aut ἀβελτερία; — Ἀβελτέρως, stulte.

Pag. 8. B. πρὸς τὴν τοῦ πόλου μεταβαίνοντος ἄντυγα] Verti *poli fornicem*, audacter Ennium secutus, quamvis improbante Cicerone De orator. III. 40.

Pag. 8. B. ἐπιστίχως τε] Ἐπιστίχως, *per ordines*, non invenitur in Lexicis: vox usitatior est στοιχηδὸν, quod vide infra 59. B. ex Agathia 23. C. Ἐπίστιχος adjective, quo utitur Leo statim post, habetur in Etymologico magno, unde Schneiderus sumsit. Sed in loco Theodori Abucaræ Interrogat. II. contra Nestorianum 448. C. ubi cusum est, ἐπετίμησαν τῷ τῆς αἱρέσεως αὐτῶν ὑπερασπίζοντι ἐξάρχῳ ἐπιστίχῳ τάξιν ἐπέχοντι, — Ἐπίστιχος et ἐπιστίχως.

Theodorus Abucara emendatus.

quæ ultima, ut desperata, Turrianus in versione non attigit, emenda ex Cod. Regio A optimæ notæ N.° 1111. ἐξάρχῳ, ἐπισκόπου τάξιν ἐπέχοντι, *reprehenderunt antistitem, episcopi ordinem obtinentem, qui hæresim ipsorum defendebat.* Etenim qui Theodorum Abucaram ediderunt, siglam ἐπισκ. qua ἐπίσκοπος exprimitur, non magis intellexerunt, quam qui in Concilio generali VIII. V. 1466. D. typis excuderunt, τῆς βασιλευούσης ἐπισκοπῆς. Corrige ex Photii Epistolis 5. A. τῆς βασιλευούσης ἐπίσκοπος, *episcopus reginæ urbium*, hoc est, Constantinopoleos.

Νιφάδες verborum, cum eloquentia et impetu ruentium.

δίκην. χειμερίων νιφάδων] Confer Agathiam 101. D. Allusio ad illustre eloquentiæ Pag. 8. D. Ulysseæ elogium Iliad. Γ. 222. ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσιν, multorum imitationibus celebratum, velut Lucian. Baccho III. 81. lin. 48. et Demosthenis encom. 495. lin. 85. Nicetæ Choniatæ Manuele Comnen. 58. D. S. Gregor. Nazianz. Epist. CLXXXI. II. 892. B. τὸ δὲ ὑπὲρ τὰς χειμερίους εἶναι νιφάδας· quod Billius insulse reddidit, *alterum autem hiemes superet.* B

Νιφάδες lapidum confertim missorum.

Nec tamen solum de flumine orationis νιφὰς adhibetur, sed in universum de rebus, nivium hibernarum ritu affatim accidentibus, cum proprie, tum figurate. Velut de lapidibus confertim aut projectis, aut desuper dejectis, ex Iliade M. 156 et 278. Unde Euripides Andromach. 1130. de Pyrrho saxis appetito : Πυκνῇ δὲ νιφάδι πάντοθεν σποδούμενος. Et Æschylus Sept. contra Thebas, v. 218. νιφάδος ὅτ' ὀλοᾶς νιφομένης· quod scholiasta tamen de telis interpretatur. Oratores quoque Christiani νιφάδας usurpant de lapidationibus in Sanctos factis. S. Gregorius Nyssen. De beatitudin. I. 833. C. χαίρει ὁ μέγας Στέφανος, καὶ οἷόν τινα δρόσον ἡδεῖαν προθύμως τῷ σώματι δέχεται τὰς ἐπαλλήλους τῶν λίθων νιφάδας. Et alibi, Orat. in S. Steph. II. 791. C. S. Gregorius Nyssen. de eodem, ὁ ταῖς νιφάσι τῶν λίθων καταχωννύμενος. Nec ullus hoc vocabulum plurali numero magis frequentavit quam S. Joannes Chrysostomus : cujus rei licitum sit paulo plura afferre exempla, ut appareat, quam frequentes sint apud C Patres priorum sæculorum imitationes Homeri.

Νιφάδες de quavis multitudine, velut 1.) miraculorum.

Adhibet igitur S. Joann. Chrys. voc. νιφάδες de rebus jucundis, ut Homil. XXXII. in S. Matth. 370. A. ὑπὲρ γὰρ τὰς νιφάδας αὐτὸν ὑπέρρει τὰ θαύματα· vertit Arianus, *cum nivales imbres miraculorum superaret :* omissa a typographis voce *multitudine.* Vel ibid. Homil. XIV. 160. D. νιφάδας παρατρέχει σημείων, de Evangelista, multa Servatoris miracula silentio transcurrente : quod idem dicitur Comment. in Psalm. CXXXIV, I. 828. 27. παρατρέχει μυρίας νιφάδας θαυμάτων.

2.) epistolarum.

Item de rebus mediis, præsertim de litteris, ut Epist. XIII, VII. 109. 4. πέμπε λοιπὸν ἡμῖν νιφάδας γραμμάτων· Epist. XL. 119. 37. πέμψαι νιφάδας γραμμάτων ἡμῖν· Epist. LXXX. 136. 23. νιφάδας ἐπέμψαμεν γραμμάτων· Epist. XCVII. 143. 22. νιφάδας ἐπιστολῶν· Epist. CV. 146. 24. κἂν νιφάδας σοι πολλάκις ἐπέμψαμεν ἐπιστολῶν· Epist. CVI. 147. 10. ὥσπερ νιφάδας πέμπων γραμμάτων· Epist. CXVI. 152. 13. νιφάδας ἂν ἐπέμψαμεν D γραμμάτων· adde Epist. CXIX. 153. 12. Epist. CXXIII. 158. 14. Epist. CXXXVII. 165. 21.

3.) rerum adversarum, ut βασάνων, ἐπιβουλῶν, κακῶν, κ. τ. λ.

Tum maxime de rebus adversis, ut apud solum Chrysostomum (ex aliis exempla congerere non attinet) octodecies : Epist. ad episcopos et presbyt. in carcere inclus. IV. 600. D. βασάνων νιφάδες. Orat. *Quod qui injuria &c.* VII. 46. 12. ἐπιβουλῶν νιφάδες. Orat. XLIV. *Non solum vero &c.* V. 294. 11. νιφάδων πυκνότερα περιεισήχει τὰ κακά. Orat. IX. in alteram ad Corinth. III. 598. 6. ὑπὸ τῆς νιφάδος τῶν κακῶν· ubi nota singularem numerum. Sed Homil. LXXVI. in Matthæum, 796. A. νιφάδας τῶν κακῶν, et Orat. XVI. in Epist. ad Roman. III. 135. 41. νιφάδας κινδύνων, plurali. Item Commentar. in Psalm. XLIII. I. 629. 14. τὰς νιφάδας τῶν ἀποστολικῶν κινδύνων· Oratione II. ad Theodorum laps. VI. 69. 25. νιφάδες κολάσεων· et Epistola III. ad Olympiadem, IV. 642. D. λοιδοριῶν καὶ ὕβρεων νιφάδες. Homil. XV. in Matthæum 168. B. μυρίαι νιφάδες λυπηρῶν. Invenio quoque νιφάδες πειρασμῶν Orat. I. in alteram ad Corinth. III. 545. 41. Orat. II. in eand. 551. 15. Orat. XII. 614. 38. Homil. XXXIII. in Matthæum 403. C.

A Porro νιφάδες τῶν δεσμωτηρίων, τῶν ἀπαγωγῶν, τῶν θανάτων, τῶν κατακοντισμῶν, τῶν λοιπῶν πειρασμῶν, Orat. in illud, *Ego Dominus Deus feci &c.* V. 168. 15. νιφάδες στρατοπέδων, Orat. III. in alteram ad Corinth. III. 565. 5. φροντίδων Ad Stelech. VI. 154. 19. et Orat. XXV in alteram ad Corinth. III. 679. 37. Rariore significatione vox sola adhiberi videtur pro *molestiis, ærumnis, tricis,* Commentar. in Psalmum XLIV. I. 64. ubi S. Chrysostomus sollicitudines atque curas matrimonii perstringens, velut τέκνα, ἄνδρα, οἰκίαν, οἰκέτας, συγγενεῖς, κηδεστὰς, γαμβροὺς, ἔγγονα, πολυπαιδίαν, ἀπαιδίαν ...... subjungit: οὐδὲ γὰρ καιρὸς νῦν τὰς νιφάδας ὑπογράφειν τοῦ γάμου. Nisi dicas, unum aliquem ex genitivis superius ascriptis librariorum culpa excidisse.

Pag. 9. A. ἀμυντηρίων] Ex Agathia 20. B. aut 102. A. Ἀμυντήρια notum est proprie esse arma tutoria, quibus vim propulsamus: vid. Lamberti Bos Ellips. græc. edit. Schæfer. 355. B. Deinde generatim quælibet arma et figurate omne propriæ defensionis causa institutum B consilium. Ἀμυντήρια 1.) arma tutoria.

Minus nota significatione apud auctt. Christianos ἀμυντήρια denotant instrumenta ea tortorum in quæstione, quæ a Latinis *ungues* s. *unci ferrei* appellantur. SS. Phileæ et Philor. Acta 158. B. πληγὰς οἱ βασανισταὶ βιαίως σιδηροῖς προσήγαγον τοῖς ὄνυξιν. Οὐ μόνον γὰρ ταῖς πλευραῖς, ἀλλὰ καὶ παρειαῖς καὶ γαστρὶ καὶ κνήμαις, προστάξει τοῦ ἀσεβοῦς, τοῖς ἀμυντηρίοις ἐκόλασαν. Combefisius vertit, *flagris lacerabant:* quod paulo latius patet. Sumsit hæc auctor anonymus ex Phileæ Historia Martyrum, cujus fragmentum servavit Eusebius De incorporali anima 303. B. οἱ βασανισταὶ οὐ .. ἐπὶ τῶν πλευρῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς γαστρὸς, καὶ κνημῶν, καὶ παρειῶν, τοῖς ἀμυντηρίοις ἐκόλαζον. Qua in voce, ἀμυντ., substantivum ὄργανα modo subintelligitur, modo additur. Acta S. Philoromi 154. A. ἀμυντηρίοις ὀργάνοις — σφοδρῶς τὸ σῶμα ἀναμένουσι καταιχίζεσθαι. Sed in S. Cyrilli Hierosolymit. Catechesi 277. A. τοῖς ὀργάνοις τούτοις ἀμυντηρίοις χρησώμεθα, sunt ὄργανα C ἀμυντήρια eodem sensu quo apud auctores antiquos *arma defensoria,* non instrumenta tortorum. Quibus uncis ferreis flagellabantur dati in quæstionem, ad *mercuriolum* (vid. Reisk. Comment. ad Constant. Porphyr. Cærimon. aul. Byz. II. 71. C.) sive ἑρμητάριον suspensi. Sic enim legendum apud Theodorum Iconiensem De SS. Cyrici et Julittæ martyrio, 238. B. κελεύει ἀρμενταρίῳ ἀναρτηθεῖσαν αὐτὴν εὐτόνως ξέεσθαι. Emenda, ἑρμηταρίῳ. De quo vocabulo cum jam accurate disseruit Ducangius Glossar. col. 436. B. hic non est quod pluribus agamus. 2.) dentes sive unci ferrei tortorum. Ἑρμητάριον, mercuriolus.

Pag. 9. A. παραβόλως] Verti, *audacissime,* ut variarem phrasim: accuratius fuisset, *desperate:* quo sensu παραβόλως apud Joseph. Antiquit. 208. C. καλῶς ἀποθανεῖν, καὶ παραβόλως διακινδυνεῦσαι τοῖς πολεμίοις. Item apud Plutarch. Philopœm. 358. C. Crasso 560. D. Apud eundem non invidiose, sed cum laude dictum, M. Anton. 926. B. πρακτικῶς καὶ παραβόλως. Παραβόλως 1.) desperate.

D Plerumque tamen melius vertas *incaute, temere.* Joseph. Antiquit. 675. D. πεφυκότες εἶναι παραβόλως θρασεῖς. De bello Jud. 870. F. παραβόλως προκινδυνεύειν. S. Chrysost. Orat. in epist. S. Pauli II. 65. 35. ὁ παραβόλως ἑαυτὸν τοῖς κινδύνοις ἐκδιδούς. Plutarchus Aristide 319. F. πολλὰ κινουμένου τοῦ Θεμιστοκλέους παραβόλως. Item Pomp. 627. C. παραβόλως καὶ λῃστρικώτερον αὐτῷ προσφερομένου. Ibid. 629. B. κατήπειξε παραβόλως τὴν μάχην. Porro Phocion. 744. B. Agide et Cleomen. 816. E. M. Antonio 935. E. Galba 1053. A. 2.) incaute, temere.

Interdum exponendum est, *summo cum discrimine.* Plutarch. Aristid. 323. C. παραβόλως διὰ τῶν πολεμίων νεῶν διεκπλεύσας. Catone maj. 343. D. πολυπόνως καὶ παραβόλως. Idem Pyrrh. 392. A. Lucullo 499. E. ἀνελπίστως καὶ παραβόλως ἐξεσώθη. Crasso 554. B. παραβόλως τινὲς διεκπεσόντες. Pompeio 638. A. μόλις καὶ παραβόλως. Catone minore 784. A. παραβόλως κρατήσαντος. Arato 1039. D. ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀνέβη παραβόλως. Alia aliorum loca vereor hic ascribere: quod vim vocabuli non magis illustrant, quam unius Plutarchi et Josephi. Neque de voce παραβολῇ, a Stephano et Schneidero 3.) summo cum discrimine.

generatim, ab Ernestio Lexic. technologico 241. A. rhetorum sensu optime exposita, A
quicquam addam, præter illud, loc. ubi occurrit Dionysii Halicarnassensis Arte rhetorica, V. 389. 9. levi correctione lucem afferri posse. Ait enim rhetor, in quibusdam causis judicialibus supervacaneas esse narrationes, quando nimirum nemo est qui quo pacto res gesta sit aut nesciat aut in dubium vocet. Subjungit : Οἷον ἀριστείων διηγήσεις, γελοῖα παντάπασιν· ὁμολογοῦνται γὰρ καὶ ἐκ παραβολῆς αἰτήσεις. Novissima sic vertuntur edit. Reisk. *in confesso enim est, quod ex comparatione.* Sed interpungendum post γὰρ, et verbum ὁμολογοῦνται per zeugma aut fig. ἀπὸ κοινοῦ referendum ad ἀριστεῖα· ὁμολογοῦνται γὰρ, καὶ ἐκ παραβολῆς αἰτήσεις· quod agitur de disceptatione inter duces duos, utri præmia virtutis tribuenda sint : res ab utroque bene gestas esse, nemo est qui ignoret : ut judices jam non discere nunc demum eorum facta, sed componere inter se atque conferre debeant. Quamobrem interpretandum: *neque enim in dubium revocantur* [eorum præclare facta], *sed postulationes per comparationem fiunt.* B Adjectivum παράβολος, *audax, temerarius,* habet Leo 12. C. παραβολώτατος 23. C.

Ἐκ τοῦ παρείκοντος. ἐκ τοῦ παρείκοντος] Ex Agathia 67. D. forma loquendi rariore : vid. Viger. De idiotism. ed. Hermann. 429. B. Παρείκω significare *cedo, concedo, permitto,* notum est. Inde phrases ἐκ τοῦ παρείκοντος et κατὰ τὸ παρεῖκον, *pro facultate.* Philo De vita Mosis 530. A. ἔθος γὰρ ἦν, ἀεὶ μὲν κατὰ τὸ παρεῖκον, προηγουμένως δὲ ταῖς ἑβδόμαις, ὡς ἐδήλωσα καὶ πρόσθεν, φιλοσοφεῖν. Ubi Sigismundus Gelenius in versione κατὰ τὸ παρεῖκον omnino non expressit : Thomas Mangey editione Anglicana II. 167. 47. reddidit, *quandocunque commodum esset.* Plutarchus De liberis educandis 8. A. τῆς φιλοσοφίας ἀντιλαμβάνεσθαι κατὰ τὸ παρεῖκον τῶν καιρῶν. Utitur quoque Agathias, 150. D. Pag. 9. C.

Παρείκοι ὅποι. De simili phrasi, παρείκοι ὅποι, *quacunque dabitur occasio,* a verbo παρίημι, alii commode exposuerunt : utitur Leo 6. A. 71. D. ex Agathia 126. D. 143. B. 168. C. C qui ipse habet, opinor, ex Thucydide 173. A. Ὅπη δὲ παρήκει male impressum est apud Cedrenum, II. 667. C. κατὰ τὸ παρῆκον [sic] apud Agathiam, 98. C.

περὶ τοῦ ἄστεος διεχείμαζεν] Hac ipsa hieme, h. e. exeunte anno 960, aut ineunte 961, abbas monasterii S. Pauli in monte Latro, prope Miletum, ad Nicephorum videtur in Cretam transmisisse, questurus de obstinatione monachi cujusdam : ut docemur ex Vita S. Pauli Latrensis ms. quam Harlesius Bibliotheca Græca X. 307. A. a Nicephoro Blemmyda compositam ait. Hanc vitam, cum et accurate sit perscripta, et res contineat ad geographiam historiamque illorum temporum noscendam utiles Pag. 9. C.

Vita S. Pauli Latrensis ms. (Paulus enim Latrensis vita excessit a. 956, triennio ante obitum Constantini Porphyrogeniti, unde historiam orsus Leo est), in volumen aliquod subsequens totam referam : hic subjiciam, quæ ad Nicephorum Phocam pertinent. Demonstraverat auctor, S. Paulum Latrensem vel post mortem ad opem ejus confugientibus auxilium D

Ex Cod. Coislin. 148. fol. 81 *verso.* tulisse. Inde pergit : Ὥσπερ δὲ τούτοις ἵλεως, οὕτως ἀπ' ἐναντίας ἀδικοῦσι καὶ πονηρευομένοις φοβερός τε, καὶ τὴν παιδείαν ἀπαραίτητος. Μαρτύριον τοῦ εἰρημένου σαφὲς[a] ὁ τοῦ

[a] Fol. 82 *recto.* μοναχοῦ Ἰγνατίου, ᾧ Χαρζανᾶς ἡ ἐπωνυμία, χαλεπὸς καὶ οἴκτιστος θάνατος. Οὗτος γὰρ, εἷς τῶν μοναχῶν ὢν, μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἐκδημίαν ἀποστὰς τῆς Λαύρας, κατὰ τῆς Λαύρας ὡπλίσατο· ὡς μὲν ἐκείνῳ δοκοῦν, ἐπὶ προφάσει δικαίᾳ· ὡς δὲ τῇ ἀληθείᾳ πάλιν, κακοήθως ὅλως, καὶ φιλαρχίας μανικῷ ἔρωτι. Ὁ γοῦν τῆς Λαύρας τότε προεστηκὼς, ἀπαγορεύσας πρὸς τὰ ἐκείνου κακὰ καὶ τὴν βασκανίαν, τά τε ἄλλα ἐποίει τῶν ἀπορίᾳ καὶ λύπῃ κατειργασμένων, καὶ δὴ καὶ πρὸς τὸν τῆς βασιλείας οὐ πολλοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις ἐπιλαβόμενον Νικηφόρον, κατὰ τῆς Κρήτης ἤδη ἐπιόντα, ἀπῄει, ἐντυχεῖν ἐκείνῳ βουλόμενος, κατὰ [*l.* καὶ τὰ] τοῦ Ἰγνατίου χαλεπὰ ὅσα ἀναδιδάξαι, εἶτα καὶ ἐκδικίαν αἰτήσασθαι παρ' αὐτοῦ, καὶ τὴν τοῦ κακοῦ λύσιν. Τούτῳ καθεύδοντι ἐπιστὰς ὁ μέγας ἠπείλησέ τε ἐμβριθῶς, καὶ τῆς ὁρμῆς ἔστησε, καὶ εἰς τὴν Λαύραν ἐκέλευσε τὸ παραχρῆμα ἐπανελθεῖν, Ἐγὼ, προσθεὶς, τὰ τοῦ Ἰγνατίου, ᾗ προσήκει, διῴκησα. Οὐκ αὐτῷ δὲ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ τῷ

Fol. 82 *verso.* συνοδεύοντι μοναχῷ ἴσοις ἐπιφαίνεται τοῖς ὀνείροις. Ἀλλ' ὅπερ ὁ ἅγιος διοικηθῆναι, ὡς

προσῆκον

A προσῆκον [*l.* προσῆκεν], ἔφη, ἄγριός τις καὶ ἰταμὸς ἄνθρωπος, πορευομένῳ συναντήσας τῷ Ἰγνατίῳ, εἰς μέρη τε καὶ μέλη διατέμνει τὸν ἄθλιον· ἔπειτα καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπιθεὶς λίθῳ, καὶ ἑτέρῳ βαρεῖ συντρίψας τε καὶ συνθλάσας καὶ ὅλην ὅλως καταλεάνας ἀπιὼν ᾤχετο, καὶ ἀχείρωτος εἰς δεῦρο κατέστη. Hoc est : *Ut autem in illos propitius, sic rursum injustis perversisque terribilis, et ad correctionem implacabilis. Cujus rei argumentum est Ignatii monachi, qui Charzanas cognominabatur, acerba et miseranda mors. Hic enim, cum in numero monachorum esset, post sancti Patris excessum a laura deficiens, adversus illam arma sumsit : ut ipsi quidem videbatur, prætextu justo; re vera autem, perverso prorsus animo, et dominandi insano amore ductus. Qui ergo lauræ tunc præerat, perculsus malitiis atque simultate ejus, tum alia fecit quæ inopia et mærore oppressi solent, tum ad Nicephorum, qui rerum haud multo post potitus est, jam in Cretam profectum, se contulit, alloqui eum cupiens Ignatiique quam graves injuriæ essent commemorare, tum vindictam ab eo malique finem* B *exposcere. Huic dormienti se offerens Sanctus comminatus est graviter, ejusque impetum repressit, ad lauramque jussit evestigio redire.* Ego, *inquit*, de rebus Ignatii, quantum attinet, providi. *Neque huic solum, sed comiti quoque itineris, monacho, somnio simili visus est. Quod vero Sanctus se, quantum attinuisset, providisse dixit, agrestis quidam et ferus homo, Ignatio in itinere occurrens, in frusta membratim concidit miserum : deinde caput quoque lapidi impositum altero ponderoso ita contrivit atque comminuit, ut totum penitus complanaret: quo peracto aufugit, neque ad hunc diem captus est.* Sequentia, ut aliena ab expeditione Cretica Nicephori, ad illum, ut dixi, Tomum rejicio, quo vitas Sanctorum alias complures, cum ad hæc tum ad Iconoclastarum tempora pertinentes, sum prolaturus.

Præterea agunt de hoc bello Cretico auctores duo : alter Simeon Logotheta in Chronico edit. a Combefis. Scriptorr. post Theophan. 401. A-498. D : alter Anonymus, quem sub Julii Pollucis nomine primum Joann. B. Bianconius, Bononiæ 1779. Fol. deinde Ignatius Hardt, Monachi et Lipsiæ 1792. 8. ediderunt : vide Harles. Bibl. Græc. VI. 144. *i*). Sed in utriusque cum Bianconii tum Hardtii editione Julius Pollux desinit sub initiis Gratiani Aug.; in Codice Vatican. N.° 163 non modo totum Gratiani regnum, sed res etiam imperii Orientalis persequitur, ad medium usque sæculum X, triplo fere amplior quam editiones. Quapropter hoc Chronicon vereor ne sit ab Hardtio perperam Julio Polluci attributum. Hunc Pollucem enim multo esse sæculo X antiquiorem constat vel ex nomine; Chronicon autem, sive verba sive sensa respicias, ut ab ingenio temporum Tzimiscianorum proxime abest, ita a sæculo Justinianeo, nedum Theodosiano, est alienissimum. Quæ tamen in hoc Chronico, quod anonymi potius dixerim, de expeditione Cretica referuntur, ideo hic non subjicio, quod nihil fere ibi sit, quin item apud Simeon. Logothet. 498. A. B. et incertum Continuator. 297. C. D. legatur.

C **Jul. Pollux, num ei recte Chronicon tribuatur.**

A

IN LIBRUM II.

Chambdani nomen, quot modis scribatur.

Χαμβδᾶν, ὁ τ — ἀρχηγός] De hoc Seïf-eddaula sive Abulhasan Ali, Hamdani ben-Hamdun nepote, vide notam in summi viri Silvestri de Sacy Chrestomath. Arabica III. 110. C. Græci Chambdanum vocant, gentilitio nomine, quod ipsum tamen varie scribitur, cum apud alios auctores, tum vel in Codice nostro. Velut Χαμβᾶν hoc ipso loco, 10. A. Χαμβάν 22. B. Χαυδὰν 10. C. 12. A. Χαμδὰν 13. D. Χαμβδὰν 11. C. 13. B. 14. B. Χαμβδᾶν 13. A. Zonaras II. 197. A. B. habet Χαμαδᾶν (sed Codex Reg. 1715. Χαμδᾶν). Simeon Logotheta 498. D. Χαμβδά· Michaël Glycas 304. D. τὸν Ἀποχαυδᾶν *[sic]*. Cedrenus Χαβδὰν II. 642. D. 643. C. 645. B. In Codice tamen Scylitzæ Sangermanensi bonæ notæ, unde multa Cedreni loca emendari possint, legitur ubique Χαμβδᾶν· itemque in Nicephori Phocæ Tacticis edit. hujus 118. B. 123. B. quam scriptionem ubique secutus sum. Pag. 10. A. B

πρὸς αὐτοῦ τὸν καιρὸν εἶναι] Πρὸς αὐτοῦ εἶναι dixerat jam Agathias 21. A. et 26. D. Similem phrasin habet Plutarchus M. Bruto 990. B. Pag. 10. B.

Λέοντα τὸν Φωκᾶν] Leonis Phocæ contra Chambdanum expeditio incidit in a. 961, quo ipso tempore frater ejus Nicephorus Candiam expugnavit. Vide Pagi Critic. ad Annal. Baron. III. 875. D. Pag. 10. B.

Φέρων ἐνσεῖσαι αὐτόν.

ἔγνω μὴ ἐς προὖπτον κίνδυνον φέρων ἐνσεῖσαι αὐτόν τε καὶ τοὺς συνεπομένους] Dicas Leonem expressisse hæc Plutarchi, Cæsare 741. C. ἔρριψε φέρων ἑαυτὸν εἰς τὸν κίνδυνον· elegantia vero non opportune esse usum. Nam constructio postulare videtur accusativ. φέροντα· participium autem φέρων hoc sensu rarissime aliter quam nominativo singularis et pluralis reperitur. Vide exempla ab Hemsterhusio collecta in copiosa disputatione ad Lucian. I. 349. quibus, præter ea Plutarchi, quæ ibi enotavit, hæc nova indidem adjiciam : Themistocle 124. A. φέρων ὑπέθηκεν ἑαυτόν. Pericle 159. B. ἐπιβολὰς — ἐνέβαλε φέρων εἰς τὸν δῆμον· Fabio Max. 177. C. ἐμβάλλουσιν αὐτοῦ τὴν δύναμιν φέροντες· Demetr. 914. F. φέρων ἑαυτὸν εἰς πότους — κατέβαλλε. Laconic. Institutis 238. C. τὴν κιθάραν αὐτοῦ προσεπαττάλευσαν φέροντες. Idem jungit verbo ἐνσείω, ut fit loco nostro. Phocion. 751. F. ὡς δὲ φέρων ἐνέσεισεν — τὴν πόλιν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν πόλεμον. Quibus in exemplis, tum in aliis, quæ hic ascribere non attinet, solum nominativum vides adhiberi : item, ni fallor, in illis quæ viri docti collegerunt ad Idiotism. Viger. 352. 593. 663. 758. ubi tota hæc quæstio erudite illustratur. Pag. 11. A. C

Adde, φέρων sequenti imperativo adhortantis esse, ac significare, *age, eia.* Philo apud Euseb. Præparat. Evangel. 345. B. καί μοι φέρων λέγε, *dic amabo te.* Origenes Philocalia 89. A. ubi Tarinus vertit, *age, responde.* Porphyrius Vita Plotini 17. C. Nam habet participium φέρων eandem vim adhortandi, quam imperativus φέρε in φέρε εἰπεῖν. Quod significare, *fac dicamus*, h. e. *verbi causa, exempli gratia*, quis est qui nesciat? Tametsi in eo offendit homo cumprimis acutus Kusterus ad Suid. I. 20. A. ὅταν, ᾧ μὲν λυσιτελὲς τὸ καθέζεσθαι, καθέζηται· ᾧ δὲ ἀνακεῖσθαι, ἀνάκειται· τῷ πυρέττοντι φέρε εἰπεῖν. Ad quæ annotavit : *Loco huic aliqua desunt, et ultimis verbis istis nullus omnino sensus inest : quæ ratio est, quare ea in versione prætermiserim.* Sed agitur de categoria Aristotelica nona, quæ est positionis, *cum*, ait Suidas, *sederit, cui id expedit; et cubuerit, cui cubare expedit. Febricitanti, verbi gratia.* Nempe, λυσιτελές ἐστιν ejusmodi homini τὸ ἀνακεῖσθαι, sicut scribenti v. c. sedere. Alios verbum φέρω in fraudem impulit, quod confuderunt cum latino *auferre.* Velut Robertum Balforeum in Gelasii Cyziceni Historia Concil. Nicæni I. 358. C. τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἀναλαβὼν καὶ τὰς νόσους φέρων· *infirmitatem nostram* [sic] *suscipiens, et morbos auferens.* Verte, *et morbos ferens.* Est allusio ad Isaiæ LIII. 4. ubi Vulgata : *Languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit.* Ἐνσέσεικας eodem sensu quo nostro loco adhibetur 72. D. D

Suidæ locus explicatus.

Pag. 11. D. A Οὕτω δὴ γνωσιμαχήσαντι—ἐπῆλθε] Apud Agathiam προσῆλθε, 56. D. in phrasi quam Leo respexit.

Pag. 12. A. καὶ λόγοις ὑπαλεῖψαι τὴν στρατιὰν] Confer Agathiam 27. B. Ὑπαλείφειν metaphorice dici pro *incitare*, *concitare*, jam Stephanus monuit in Thesauro. Addam, eleganter usurpari de vaporibus, qui rigant atque humectant. Sic S. Gregorius Nyssen. De hom. opificio I. 69. A. membranam cerebrum ambire, περιπλυνομένην ἐν ἑαυτῇ τὸν ἐγκέφαλον, καὶ τοῖς ἐκεῖθεν ἀτμοῖς ὑπαλειφομένην. Idem ibid. 134. C. ἡ ἀπ' ἐκείνου ἀνάδοσις ὑπαλείφει τὸν περιεκτικὸν τοῦ ἐγκεφάλου ὑμένα. Unde metaphorice sicut *imbuere* apud Latinos. S. Ignatius Epist. 19. A. ἐμὲ γὰρ ἔδει ὑφ' ὑμῶν ὑπαλειφθῆναι πίστει, νουθεσίᾳ, ὑπομονῇ. Ita enim arbitror veram esse lectionem. Vetus interpres videtur legisse ὑπολη φθῆναι· vertit, *me enim oportuit a vobis suscipi*. Simplex ἀλείφειν pro *incitare* habet vel Cedrenus II. 678. D. Ὑπαλείφω de vapore humectante.

Pag. 12. A. B Ἅπαν μὲν τὸ καθ' ἡμᾶς] Quæ Leo Phocas hic concionatur, imitatio sunt orationis Belisarii ad exercitum, apud Agathiam 161. C.

Pag. 12. C. ἀξιόμαχον] Reddidi *firmissimum* : fortasse rectius *parem*.

Pag. 12. D. δουλοῦσθαι εἴωθε τὰ πολέμια] Leo frequentat utrumque, πολέμιος et πολεμικός. Ἀγαθὸν τὰ πολέμια 20. C. 23. B. (ex Agathia 17. A. 25. B. 30. D.) αὐτουργόν τε τὰ πολέμια 12. A. δραστικώτατος τὰ πολέμια 54. D. ἐξήσκει τὰ π. 22. B. νεανικοὺς τὰ πολέμια 52. B. Dionysius quoque Halicarnassensis dixit τὰ πολέμια δεινός, De Lysia 5. 481. A. Contra πολεμικὰ Leo 3. D. bis : 14. C. 31. B. 39. A. 75. C. Πολέμια Agathias, quem noster imitatur, sæpe (ut nunc quidem sunt edd.) adhibet, 19. B. 31. A. 56. B. 60. B. 73. C. 92. A. 105. B. 117. B. 159. C. 161. B. 162. A. πολεμικὰ rarius, 130. B. 160. A. Cæterum locus communis apud Leonem commodius sic reddatur: *Sæpe enim res hostium impr. inc. perceiluntur, repentinisque agressionibus franguntur elati* C *atque impotentes animi*. In versione secus est. Πολέμιος et πολεμικὸς confusa.

Pag. 13. B. Τὰς ἐπεξελάσεις ἐποιεῖτο] Voces ἐπεξέλασις et ὑπεξέλασις non sunt in Lexicis : hac utitur Leo 12. D. illa hic et 32. A. 45. B. C. 77. C. 82. B. Παρεξελαύνω 92. B. et 94. C. Τὰς ἐπελάσεις ἐποιοῦντο habet Agathias 25. A. 33. C. Ἐπεξέλασις et ὑπεξέλασις.

Pag. 13. B. τῇ δὲ προοδεύων] Verbum προοδεύω miror item in Lexicis omissum, cum utantur, præter Leonem h. l., auctores bene multi. S. Joannes Chrysost. In nativitat. præcursoris VII. 393. 27. ὁ Ἰωάννης προοδεύων τοῦ Κυρίου. S. Basilius Non adhærendum esse rebus sæcular. I. 569. C. οἱ δὲ προοδεύσαντες ἀνέμενον τὸν φυγεύσαντα. Quæ ipsa verba iterat Nicetas Heracleæ metropolita Catena in Job 608. C. Item participio προοδεύων Germanus Cpolitanus Orat. in S. crucem 320. B. Frequentius tamen usurpatur participium præterit. act., velut a Luciano Hermotim. I. 815. 23. ἠκολούθει τοῖς τῶν προωδευκότων ἴχνεσι. Unde fortasse S. Gregorius Nyssenus In Cantic. Canticor. I. D 501. A. τοῖς ἴχνεσι τῶν προωδευκότων ἑπόμενος· et Eusebius Histor. Ecclesiast. 4. A. ἀνθρώπων γε μὴν οὐδαμῶς εὑρεῖν οἷοί τε ὄντες ἴχνη γυμνά, τὴν αὐτὴν ἡμῖν προωδευκότων ὁδόν, se conscribentem historiam ecclesiasticam novum neque ulli antea tentatum iter ingressum (minus opinor accurate : quandoquidem primus historiam ecclesiasticam condidisse S. Lucas dici potest, inde ab ortu Christi, quæ historia ipsius Evangelio et Actis Apost. continetur). Participium προωδευκὼς pluraliter apud S. Gregorium Nyssen. De beatitudin. 813. D. τινὸς τῶν προωδευκότων· et In laudem fratris Basilii II. 914. D. τῶν ἐν ἀρετῇ προωδευκότων. Numero singulari Eusebius Demonstrat. Evang. 187. D. τὸν προωδευκότα τοῦ Χριστοῦ. Participium perf. pass. ibidem 125. B. πρὸς τὰ προωδευμένα, *ad ea quæ antecesserunt*. Alias Leo eodem sensu ait προπορεύομαι 4. A. 79. B. 81. D. 95. D. προηγοῦμαι 95. B. Προοδεύω, antecedo.

Pag. 14. B. Ἀλλ' οὕτω μὲν ὁ στρατηγὸς Λέων τὴν Ἀσίαν ἔσωσε] Hujus prælii meminerunt et Nicephor. Phocas Tactic. supr. 123. B., et Anonym. inedit., quem Jul. Pollucem dicunt (vid. supr. 197. B.) in hunc modum : Ὁ δὲ πατρίκιος Λέων καὶ Δομέστικος τῆς δύσεως, ὁ ἀδελφὸς τοῦ

Fragmentum ined. de prælio ad Cylindrum inter Leonem Phocam et Chambdanum, ex Cod. Vat. N.º 163, fol. 60 verso.

μαγίστρου Νικηφόρου, ἐπέμφθη παρὰ τοῦ βασιλέως εἰς τὴν ἑῴαν, ἀντιπροσωπῶν τῷ ἀδελφῷ A
αὐτοῦ, διὰ τὸ μὴ εὑρεῖν τὸν ἄθεον Χαμβδᾶν ἀσκέπαστον τὴν ἀνατολὴν, καὶ πραιδεῦσαι καὶ αἰχμαλωτίσαι αὐτήν. Καὶ δὴ ὁ πατρίκιος Λέων τῷ πατρικίῳ καὶ στρατηγῷ Καππαδοκίας Μαλείνῳ καὶ τοῖς λοιποῖς στρατηγοῖς ἑνωθεὶς, καὶ μαθὼν ὅτι ὁ Χαμβδᾶν ἐξῆλθε κατὰ Ῥωμαίων, κουρσεύων καὶ αἰχμαλωτίζων ἀφειδῶς, ἐπισυνάξας τὸν ἅπαντα λαὸν αὐτοῦ, ἐκράτησε τὴν κλεισοῦραν τὴν οὕτω καλουμένην Κύλινδρον. Ὑποστρέψαντος δὲ ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ ἀλαζόνος Χαμβδᾶ, καὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ κλεισούρᾳ εἰσελθόντος, πολέμου κροτηθέντος ἡττήθησαν οἱ Ἀγαρηνοί· καὶ ἦν ἰδεῖν αὐτοὺς ἀναιρουμένους, καὶ τοὺς νεκροὺς σκυλευομένους. Μικροῦ δὲ δεῖν καὶ αὐτὸς ἂν ὁ Χαμβδᾶς ἐκρατήθη. Πάντα δὲ τὰ ἐν τῷ πολέμῳ κρατηθέντα λάφυρα, μετὰ καὶ τῶν ζωγρηθέντων ἀρνητῶν τοῦ Χριστοῦ, [a] τὸ Βυζάντιον ἀπηνέγκατο, καὶ ἐν τῷ θριάμβῳ διεβίβασεν. Eadem fere incertus Continuator Scriptt. post Theophan. 299. D. 300. A. B. quo eos qui latina versione ægre careant rejicio: ibi pugna εἰς τὸν τόπον Ἀνδρασσὸν λεγόμενον commissa dicitur. Idem nomen habet Cedren. II. 643. C. B
Scylitza ms. Ἀδρασσῷ. De eodem prælio Abulpharajius Histor. dynast. 313. A. edit. Pocock.

[a] Adde εἰς.

Νικηφόρος δὲ ὁ Φωκᾶς] Candiam expugnavit Nicephorus a. 961, ut docet Pagius Pag. 14. B.
Critic. ad Baron. III. 875. A. Sub idem tempus Basilii Petini in Romanum Imp. conjuratio deprehensa est, de qua Cedren. II. 644. B.

verna paulatim tempestate ex hiberna mutante ac apparente] Ea retinui ex Combefi- Pag. 14. C.
siana versione apud Pagi III. 875. B. sed quis nescit χειμερινὴν τροπὴν *brumam* esse? ut ideo ad verbum sit: *verna tempestate ex bruma paulatim emergente.*

εἰς πλαίσιον τὰς δυνάμεις συνέταττε] Agathiæ dictio 25. A. De variis significa- Pag. 14. C.
tionibus vocis πλαίσιον Salmasius De re militari Romanor. 118. C. ego verti ut Xylander illa Plutarchi M. Anton. 935. D. ἐν πλαισίῳ τὸν στρατὸν ἦγε, *processit quadrato agmine.* Habet etiam Synesius edit. Petav. 245. B. Eandem vocem restitue C
S. Ephraimo Syro De judicio III. 404. B. ἐκ μεταφορᾶς τῶν ἐνίοτε μὲν ἐν πολέμῳ παρὰ τῶν ὑπ' ἐναντίων [l. ὑπεναντίων] ταραχθέντων, τῷ δὲ τοῦ πλουσίου σχήματι, ὅπερ ἐστὶν ἐπὶ μῆκος τετράγωνον, εὐθέως ἀσφαλιζομένων. Inepte interpres: *qui aliquando in bello ab adversariis turbantur, figura autem divitis, id est signi crucis, quæ est in longitudine quadrata, statim protecti &c.* Lege, τῷ δὲ τοῦ πλαισίου σχήματι· et fort. deinceps, ὅπερ ἐστὶν ἐπίμηκες τετράγωνον. Apud Plutarchum De solert. animal. 979. F. sensu adhibetur insolentiore, de thynnorum natantium ordine, cubi formam referente: ἀεὶ τὸ πλῆθος τῷ σχήματι κυβίζουσι, καὶ στερεὸν ἐκ πάντων ποιοῦσιν, ἓξ ἴσοις ἐπιπέδοις περιεχόμενοι [id Xylander mire vertit, *universis in sex planas superficies distributis:* sensus est, *sex superficiebus æqualibus circumclusi:* continetur enim cubus superficiebus sex]· εἶτα νήχονται τὴν τάξιν οὕτω τὸ πλαίσιον ἀμφίστομον διαφυλάττοντες. Ubi certe non pro quadrato oblongo sive rectangulo, quod aiunt, sed pro quadrato perfecto aut cubo D
quaquaversus versatili accipiendum videtur.

S. Ephraim Syrus emendatus.

τὸ ἰταμὸν ἐκεῖνο γύναιον — τὸν χιτωνίσκον παρὰ τὸ μέτριον ἀνασεσυρκὸς] Rem similem Pag. 14. D.
accidisse Manueli Comneno Imp. Zeugmen oppidum oppugnanti Cinnamus auctor est Histor. 142. C. γύναιόν τι — τὰ ἱμάτια κόσμῳ οὐδενὶ ἀνασείρασα [l. ανασύρασα] et quæ sequuntur.

τὸ ἀκόλαστον γύναιον, καὶ χαμαιρρίφὲς] Χαμαιρρίφης [sic analogiam secutus scripsi: Pag. 14. D.
in Cod. et hic et 71. C. exaratum est uno ρ] primus in Lexica nostra vir eruditionis summæ Schneiderus recepit, 636, ex Suida III. 552. C. Aliæ auctoritates vocabuli sunt S. Gregorius Nyssenus Contra Eunom. II. 121. C. τὰ χαμαιρριφῆ τῶν δογμάτων. Contra Eunom. III. 161. C. τὸ χαμαιρριφές τε καὶ γήϊνον τῶν τῆς αἱρέσεως δογμάτων. S. Nilus Epist. I. 20. B. χαμαιριφεῖς [sic] τινὲς γενόμενοι ὤφθημεν. Anonymus Actis SS. Philoromi ac Phileæ 178. A. αὐτὸν χαμαιρριφῆ ἐπ' ὀξέσιν ὀστράκοις. Confunditur, ut recte observat Schneiderus, cum χαμαιρρεπής. Velut Origen. Caten. in

Χαμαιρρίφης, apud quos auctores.

Psalm.

A Psalm. I. 819. A. Balthasar Corderius vertit, *humi-reptiles facti sumus :* in græco est, χαμαιῤῥιφεῖς γεγενήμεθα.

Pag. 15. B. λιθοτόμα ὄργανα φέροντες] Confer Agathiam 21. A. ὄργανα φέροντες λιθοτόμα, et quæ sequuntur.

Pag. 15. C. ὕλην τε παχυδαῆ] Codicis lectionem παχυδαιῆ in textu expressi, iota subscripto, quod in libris veteribus vel omittitur omnino, vel, ut hic, adscribitur. Vox παχυδαὴς, quam alias nuspiam legere memini, Agathianæ est proprietatis 21. C. — Ταχυδαὴς, vox rara.

Pag. 16. A. οὐκ ἔφθη ἐκθερίζειν] Oportebat ἐκθερίζων, vel potius ἐκθερίσας· sed hic Leonem in culpa arbitror : lin. 5, ubi in Cod. est ἀνετείχιζε, fere credam scripsisse ἀνεχαίτιζε. Certe ἀναχαιτίζειν τὴν ὁρμὴν 23. D. 84. C. ἀναχαιτίζοι τὴν ἔφοδον 20. D. τὰς ἐφόδους Nicephorus Imp. Tactic. supra 117. A. Est verbum Demosthenicum, sæpe ibi notatum a criticis veterum. Vid. Maussac. ad Harpocrat. 42. C. — Ἀνετείχιζε, l. ἀνεχαίτιζε.

Pag. 16. B. B μηδέν τι τῶν ἀπευκταίων καθυπομείνασαν] Καθυπομένω adjunge Lexicis ex hoc loco eque altero 20. B. Addam auctoritates quantæcunque sunt Anonymi De Vita S. Chrysostom. VIII. 371. 9. ἑκούσιον τὴν βίαν καθυπομένοντας· et S. Gregentii Tephrensis Disputat. cum Judæo 177. A. εἰς τὸ ζωοποιὸν ὄνομα τῆς ἁγίας τριάδος καὶ χείρονα τούτων καθυπομένουσιν.

Pag. 16. D. τὴν νῆσον ἐξημερώσας ἅπασαν] Inde colligas Leonem credidisse, occupatam pacatamque fuisse totam insulam a Nicephoro, priusquam discederet. Contra Zonaras ait II. 197. A. nisi Nicephorus intempestive revocatus esset ab Imp., fortasse tunc insula penitus recipi potuisset, τάχα τέλεον ἂν ἡ νῆσος Ῥωμαίοις ἐπανασέσωστο, vel, ut habet Cod. Reg. 1715. ἡ νῆσος δεδούλωτο. Zonaræ videtur suffragari Glycas Ann. 304. B.

Pag. 17. A. ἀνέπλει πρὸς τὸ Βυζάντιον] Contra Zonaras auctor est II. 197. B. neque situm eum esse tunc reverti Constantinopolim, nec nisi post obitum Romani Imp. triumphasse C 198. A. a Theophanone Augusta accersitum. Cum Zonara facit Glycas 304. D. cum Leone Manasses Chronic. 115. B. Utrorumque sententiam acute conciliare conatur vir summus Ph. Krug *Chronolog. der Byzant.* 314. B.

Pag. 17. A. θρίαμβον ἐπὶ τοῦ θεάτρου κατήνεγκε] De expugnatione Candiæ Nicephorique Phocæ triumpho subsecuto hæc habet Anonymus extrema parte ineditus, quem Julium Pollucem dicunt : Ὁ δὲ Μάγιστρος Νικηφόρος ἐπὶ μησὶν ὀκτωκαίδεκα ἢ καὶ πλέον [hic est lacuna in Cod. omissis fortasse vocc. παρακαθίσας παρά· vide Incert. Continuat. 300. C.] τὴν Κρήτην, καὶ τῶν τροφῶν [iterum lacun. : l. τοῖς] Κρητικοῖς ἐλλειψάντων*, τὸ κάστρον πολεμεῖν ἤρξατο· καὶ τοῦ πολέμου κορυφουμένου, πολλοὶ τῶν Κρητικῶν αὐτόμολοι πρὸς τὸν Μάγιστρον ἀφικνοῦντο. Ἐντεῦθεν τοῖς βαρβάροις θάμβους ἐπιπεσόντος καὶ δέους, μετὰ βραχὺ τὸ κάστρον παρέλαβε· καὶ ἦν ἰδεῖν τοὺς Κρῆτας συνάμα τῷ ἑαυτῶν ἀμηρᾷ Κουρουπᾷ καὶ γυναιξὶ καὶ παισὶ καὶ λαφύροις ὀδυρομένους καὶ στένοντας, καὶ διὰ μέσης θριαμβευο-D μένους τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μέχρι τοῦ ἱππικοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν Μάγιστρον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ τὰ μέγιστα φιλοφρονησάμενος, καὶ αὖθις ἐπὶ τὴν ἑῴαν ἐξέπεμψεν. Eadem fere apud Incert. Continuat. Scriptt. post Theoph. 300. C. D. et in Cedren. II. 643. B. Confer quoque Expugnationem Cretæ Theodosii Diaconi a Fogginio editam Append. Corp. Hist. Byz. 351-390. — Fragmentum inedit. Jul. Pollucis. — * *Sic Cod.*

Pag. 17. B. Θριαμβεύσαντι δὲ τῷ Νικηφόρῳ] Gesta sunt quæ sequuntur a. 962 : vide Pagium Critic. ad Baron. IV. 3. C. Eadem tempestate Romanum Saronitam Magistrum sæculo renunciasse Cedrenus auctor est Hist. II. 644. B. Ubi ex optimo Cod. Scylitzæ lege ὡς ἐβούλετο, non ὡς ἐβουλεύετο, ut est in cuso. Paulo post, C. lin. 6. de Philoræo, qui per circum eques currebat ἐπὶ τῆς ἐφεστρίδος ἱστάμενος ὄρθιος, male Xylander, *injecta veste — ei insistebat rectus :* indeque Le Beau, homo non infans, neque indoctus, sed qui multo magis ex versionibus quam ex ipsis auctoribus historiam conflabat, *Hist. du Bas-Emp.* XVI. 81. B. *sans selle ni housse que son habit, dont il avoit couvert le cheval.* Imo vero, *se tenant debout sur la selle,* ut recte intellexisse videtur

Ἐφεστρίς, sella. Levenklavius ad Glycam 304. C. Etenim ἐφεστρὶς apud auctores medii ævi est *stratum* A
equestre, sella : ideoque bene l. cit. scholiola ad oram Cod. Scylitziani quem dixi: ἐπὶ τῆς σέλλας. Neque melius Xylander hæc Cedreni 671. A. τὴν ἐν τῇ ἐφεστρίδι παρωρημένην [l. παρηωρημένην] κορύνην, *clavam quam sub paludamento pendentem ferebat :* scribe *clavam ad sellam suspensam,* quod vel ipse Xylander quasi per caliginem suspicatus est, in annotationibus 25. D. Æque male Hieronym. Wolfius in Niceta Choniat. 41. A. ταῖς ἐφεστρίσιν—ἐποχούμεναι, *super palliis equitantes :* inferius tamen, 297. C. ὡσείπερ τῇ ἐφεστρίδι ἐμπεπερονημένος, recte, *quasi fibulis sellæ affixus.* Similiter in Michaële Duca Hist. Byzantin. 96. D. ἕκαστος ἐν τῇ ἐφεστρίδι φέρων καὶ μοῖραν φορτίου ἔμμετρον χρυσίου, Bullialdus male, *ferebat in veste unusquisque,* cum *in sella* vertendum sit (ἐν τοῖς σαγμοσελλίοις Nicephor. Tact. 146. B.): neque melius Balforeus in Theodor. Rhaïthu De incarnat. Christi 45. B. et Tollius ad Cinnam. Hist. 105. B. Antiquiorem significationem servat vox apud Agathiam 93. D. ἐκ τῶν ξύλων τε καὶ ἐφεστρίδων ἐσκευασμένους B
οἰκίσκους, ubi minus commode vertitur *e pellibus :* scribe *e sagis.*

πρὸς ἄνδρα καρτερικὸν] Καρτερικὸς nemo, opinor, vitio mihi dabit quod verti *fortis.* Pag. 17. D.
Denotat enim eum qui forti est animo. Quod dupliciter manifestatur : primo cum non movemur voluptatibus, deinde dolorum laborumque contemtu. Unde fluxerunt duæ
Καρτερικὸς 1.) abstinens. significationes vocabuli affines : prior *continens,* sive potius *abstinens,* ut recte finit S. Basilius Homil. in XL martt. I. 532. B. οὐ γὰρ ὁ ἀπορῶν τῶν ἀναγκαίων καρτερικὸς, ἀλλ' ὁ ἐν ἀφθονίᾳ ἀπολαύσεως ἐγκαρτερῶν τοῖς δεινοῖς. Heliodorus Theagene 154. C. ὅτι μὴ φύσει καρτερικὸς ἦν, ἀλλ' ἀξιεράστου γυναικὸς εἰς τὴν παρελθοῦσαν ἀθέατος. Philo De Joseph. 417. F. tres characteres esse viri civilis, τόν τε ποιμενικὸν, καὶ τὸν οἰκονομικὸν, καὶ τὸν καρτερικὸν, quem statim post ἐγκρατῆ vocat. Unde et τὸ καρτερικὸν philosophorum veterum, de quo Diogen. Laërt. Antisthen. 138. C. et ὁ καρτερικὸς βίος Eusebii Demonstrat. Evangelica 117. D. et νόμοι καρτερικοὶ apud Œnomaum Præparatione C
Evangel. 221. C.

2.) patiens. Altera significatio est *patiens, ærumnas ferens,* ὑπομονητικὸς, cui voci a S. Chrysostomo Orat. in scandalizatos VII. 33. 2. conjungitur. Ita M. Antoninus De seipso 193. D. de Socrate: καρτερικώτερον ἐν τῷ πάγῳ διενυκτέρευεν. S. Clemens Alexandrinus Stromatibus 731. A. ἀληθὴς ἐν λόγῳ, καρτερικὸς ἐν πόνῳ. Plutarchus Alexandro M. 692. A. Invenio tamen passim apud posteriores, ubi vertere possis, *intrepidus, animosus,* quo sensu hic videtur sumi. S. Antiochus Epistola ad Eustachium 1022. D. de monachis, non ut cæteri metu Saracenorum adventantium diffugientibus : ἀπέμειναν δὲ οἱ καρτερικοὶ δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ λαύρᾳ. Superlativus καρτερικώτατα sæpe adverbialiter. S. Cyrillus Alexandr. Glaphyris I. 242. D. καρτερικώτατα τοῖς πόνοις ἐντυχών. S. Basilius Epist. CLI. II. 942. A. καρτερικώτατα σιωπᾶν.

Καρτερότης, robur. Ab adjectivo καρτερὸς deductæ voces, in Lexicis omissæ, sunt καρτερότης, *robur,* D
firmitudo. S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 274. B. ἐκ μονοειδοῦς χοὸς γεννᾶσθαι καὶ ὀστέων καρτερότητα, καὶ πνεύμονος ἁπαλότητα. Altera καρτερόψυχος, *fortis, patiens,*
Καρτερόψυχος, patiens. in loco certe S. Chrysostomi Orat. in Præcursorem VII. 532. 34. τὸ ῥῆμα τοῦ καρτεροψύχου Ἰώβ. Vocem tertiam, καρτεροψυχία, *animi robur et fortitudo,* cum habeat
Καρτεροψυχία, robur animi. summus vir Schneiderus in Lexico, dubiam tamen esse suspicatur. Ea vero utuntur Josephus De Machabæis 1093. E. θαυμασάντων δὲ πάντων τὴν καρτεροψυχίαν αὐτοῦ. S. Basilius Epist. CCXCVIII II. 1066. D. τὴν ὑπὲρ τῆς ἀληθοῦς πίστεως καρτεροψυχίαν. Nicetas Paphlago Laudat. S. Eustath. 53. A. νικᾷν μὲν τῇ καρτεροψυχίᾳ τὸν ἀνταγωνιστήν. Verbum compositum ἐπικαρτερέω, *persevero,* æque in Lexicis omissum, usurpat Nicephorus Phocas in Tacticis supra 159. C.

τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἀγωνίζεσθαι προτρεπόμενος.] Postulat syntaxis τοὺς ὑπ' αὐτόν· tamen, Pag. 17. D.
cum mendum ab ipso auctore manare credendum est, ut 84. C. πρὸς τὴν μάχην χωρεῖν τοῖς ἑπομένοις προὐτρέπετο· 95. B. τούτοις προὐτρέπετο χωρεῖν κατὰ τῶν Σκυθῶν,

A nihil mutavi. Idem verbum, προτρέπομαι, *exhortor*, non uno loco confunditur cum προστρέπομαι, *supplico, adoro*. Eusebius Præparatione Evangelica 67. A. τὰς ἀνοργιάστους τελετὰς εὐσεβείᾳ νόθῳ προτρεπομένων. Scribe προστρεπομένων, vel potius, ut cum præcedentibus concordet, προστρεπομένη. S. Clemens Alexandr. Admonitione ad gentes 24. C. Ἄρτεμιν δὲ Ἀρκάδες προτρέπονται. Tametsi hic recte restituit προστρέπονται Potterus in ipsius editione I. 32. 24. alibi emendare omisit, ut 29. D. Porro apud Josephum Antiq. Jud. 115. D. edit. Rover. τοὺς ἰδίους αὐτῆς θεοὺς προτρέπεσθε· mendum remansit in edit. Havercamp. I. 219. lin. ult. nisi quod impressum ibi est optandi forma, προτρέποισθε. Alio loco, I. 314. 15. Havercampus recte emendavit, προστρέπεσθε. In Concilio autem Œcumenico sexto III. 1213. D. loco corrupto: καὶ μὴν τοῦτο οὐκ ἔστι προτρεπομένου ἐπὶ τὸν θάνατον ἐλθεῖν, μάλιστα μὲν συμπροτρεπομένου· in vulgata sic reddito, *quia hoc non est evitantis ut ad mortem veniret, sed maxime* B *invitantis*, scribe ex S. Chrysostomo Homilia LXVII. in Joannem tom. VIII. 401. C. unde hæc petita sunt, καὶ μὴν τοῦτο οὐκ ἔ. π. ἐ. τ. θ. ἐλθεῖν. Μάλιστα μὲν οὖν, προτρεπομένου. *Atqui hoc non est ejus, qui adhortetur ad mortem venire. Imo vero, est illius maxime qui adhortetur.* Hæc de verbo προτρέπομαι, voce media: de cujus significatione erudite, ut solet, egit Schæferus vir summus ad Gregor. Corinth. 497. A. De activo προτρέπω, frequentato ab Agathia 86. B. ejusque vario sensu apud auctores Christianos, alio loco dicam. Προτρέπομαι et προστρέπομαι confusa.

Pag. 18. A. ὑπὲρ τὰ ἑξήκοντα φρούρια] Quinquaginta quinque, juxta Abulpharagium Chronico Syriaco 198. edit. Bruns. Eadem expeditione Saracenos a Nicephoro ad Halepum fusos esse auctor est Julius Pollux, quem plerumque ad verbum concordare dixi cum Incerto Continuat. in Scriptorr. post Theophanem. Sed cum Continuatoris narratio 300. D. in Candiæ expugnatione imperfecte desinat, quæ postea acciderunt in uno Julio C Polluce continentur: ubi quæ ad hanc expeditionem Syriacam Nicephori spectant, habentur in hunc modum:

Ὁ δὲ τῆς βασιλίδος ἀπάρας πρὸς τὰς ὁμόρους τῶν βαρβάρων γίνεται χώρας, πυρπολῶν καὶ τὰ κάστρα πορθῶν. Ἔπειτα ὥρμησε μετὰ πάντων τῶν στρατευμάτων πρὸς τὴν πολυάνθρωπον καὶ πλούτῳ βρίθουσαν μεγαλόπολιν τὴν καλουμένην Χάλεπ, κατὰ τοῦ ἀθέου Χαμβδᾶ. Καὶ δὴ καταλαβὼν τὸ εἰρημένον κάστρον, εὗρε περὶ αὐτὸ μετὰ πλήθους πολλοῦ τὸν Χαμβδᾶν ἀντιπαρατεταγμένον, ἤτοι Ἀράβων, Δελεμιτῶν, Κούρτων, καὶ τοῦ λοιποῦ λαοῦ τοῦ ἐκ τῆς χώρας συναθροισθέντος· τῶν D πεζῶν καὶ μόνων Χαλεπιτῶν κρατούντων τοὺς δύο πόρους τοῦ ποταμοῦ, καὶ κωλυόντων τὴν διάβασιν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος. Ὁ δὲ Χαμβδᾶς, ἐλπίσι ματαίαις ἀπατώμενος, ἵστατο ἄτρεπτος, ἀγνοῶν ὁ δείλαιος, ὅτι ἐν τῇ χειρὶ...[a] πολέμου βοήθεια, καὶ τὸ..[b] ὥραις τοῦ Μαγίστρου ἀναψηλαφή [σαντος] τοὺς πόρους τοῦ ποταμοῦ, καὶ τὴν θέσιν τοῦ τόπου καλῶς διασκοποῦντος, εἰς τὸν ἄνω πόρον μόλις ἠδυνήθη περάσαι μετὰ τῶν καβαλλαρικῶν παρατάξεων, τῶν ἵππων αὐτῶν ἀποπλεόντων. Καὶ τότε ἤρξαντο τὰ ἄπειρα πλήθη τῶν πεζῶν τοῦ Χαμβδᾶ ξίφεσι συγκόπτειν σφοδρῶς· οὓς συγκοπτομένους ἰδὼν ὁ ἀλαζὼν, πρὸς φυγὴν

Is e regina urbium profectus in agrum barbaris conterminum se contulit, regionem incendio vastans, munitiones evertens. Deinde omnibus copiis Alepum contendit, frequentissimam opibusque refertam civitatem, adversus impium Chambdanum. Ita, cum ad urbem illam pervenisset, offendit circum eam Chambdanum acie instructa magna cum multitudine Arabum, Delemitarum, Curdorum, cæteraque turba ex regione coacta: peditibus hostium Alepensibusque solis ambo vada fluminis obtinentibus, ut transitu exercitum Romanum prohiberent. Hic Chambdanus, spe falsa inductus, firmiter consistebat, ignorans miser, in manu... belli auxilium, et hoc.. horis Magistro investiga[nte] vada fluminis, diligenter perspecto locorum situ per superius vadum, ægre licet, cum equestribus numeris equis natantibus transit. Quo superato innumerabilem multitudinem peditum Chambdani acriter gladiis conficere cœperunt: quos cum cædi videret arrogans barbarus, in fugam conversus quin se ser-

Ex Cod. Vat. N.° 163, fol. 60 verso.

a Hic est in Codice lacuna relicta aliquot verborum: ob prototypon opinor aut lacerum hoc loco, aut lectu difficile.

b Altera lacuna, et paulo post tertia, sed hæc minuta.

varet nihil ad celeritatem sibi reliqui fecit. Itaque Magister, nemine amplius resistente, Halepo urbe potitus est, Saracenisque captis et magna prædæ vi assumtis, Constantinopolim reverti instituit.

ἐτρέπετο, καὶ σώζειν ἑαυτὸν ὅσῃ δύναμις διηγωνίζετο. Καὶ οὕτως ὁ Μάγιστρος τὸ κάστρον τὸ Χάλεπ ἀμαχητὶ παρέλαβε, καὶ ἀναλαμβανόμενος τοὺς ζωγρηθέντας Ἀγαρηνούς, καὶ τὴν πολλὴν τῶν λαφύρων συναγωγήν, πρὸς τὸ Βυζάντιον ἀναστρέφειν ἔκρινε δεῖν. A

Hæc jam à me in Notitias Manuscriptt. VIII. 265. C. relata huc revocavi, ut historiam expeditionis Nicephorianæ illustrantia. Eandem summatim attingunt Cedren. II. 645. B. Michaël Glycas 305. A. Zonaras II. 197. B. et Simeon Magister inter Scriptt. post Theophan. 498. D. Copiosiores sunt Elmacinus Historia Saracen. edit. Erpen. 223. C. Abulpharagius Chronic. Syr. I. 195. C. et Abulfeda Annal. Moslemicis edit. Adler. II. 476. A. Delemitæ, quorum fit mentio supra 203. C. sunt gens in Parthia circa mare Caspium, in jugo montium quo nunc Ghilan et Mazanderam a provinciis Algebal et Irak Ajami disterminantur. Dilimnitas [Διλιμνίτας] memorant jam Agathias 92. D. et Theophylactus Simocatt. 96. C. Militabant tunc cum Curdis finitimis in exercitibus Arabum. Theodosius Diaconus De expugnatione Cretæ V. 22. p. 337. D: B

Delemitæ qui.

— πλὴν ἐν τάχει
Τῶν Δελεμιτῶν βελεβιτῶν τοὺς τόπους
Πείσῃ καλεῖσθαι σὸν βέλος, σκηπτρεγκράτορ.

Tametsi ibi Fogginius 389. D. Δελεμιτῶν non gentis nomen, sed generaliter omnium Saracenorum cognomentum esse putet. Fluvius, prope quem pugnatum fuit, est fortasse antiquorum Chalus, Arabibus قويق, *Kowaik* seu *Caïc*, agrum Berrhœensem rigans rivulus, de quo Excerpta Ibn Ol Wardi, ad calc. Syriæ Abulf. ed. Koehl. 190. A. aut unus e torrentibus, qui ex Amano manantes in lacum Antiochensem transeunt, ut Ufrenus, aliique ad Gindarum vel Gephyram. Narratio auctoris nostri egregie convenit cum Elmacino 223. D. qui scribit, Chambdanum, hoc est Seïfeddaulam Hamdani nepotem, copiis bipartitis majorem partem Nagjao legato suo commisisse : ipsum cum exigua manu (hæc est nostri auctoris cohors ad superius vadum fluminis considens) remansisse, quam Nicephorus solam nactus, impressione facta penitus delevit. C

τὴν ἐντεῦθεν ἐκδημίαν τοῦ ἄνακτος Ῥωμανοῦ] Obiit Romanus Junior Imp. die 15 Martii a. 963, demonstrante Pagio Critic. ad Bar. IV. 5. A. et Krug *Chron. der Byz.* 326. B. Nicephorus, Cplim redux mense Aprili (Cedren. II. 645. D), die 2 Julii in campo ante Cæsaream ab exercitu Imperator renunciatus est (Constant. Porphyrog. Cærim. Byzant. I. 251. D) : ita quæ narrantur a Leone cap. XI et XII hujus libri, necesse est Aprili et Maio ejusdem anni 963 accidisse. Pag. 18. B.

οἱ λοιμοὶ] Inde Zonaras II. 196. D. quod ait, Romanum Juniorem se dedisse ἀνδράσι διεφθαρμένοις τε καὶ λοιμοῖς. D Pag. 18. C.

Εἴτε δὲ ἐκείνως, εἴτε καὶ οὕτως] Transposuit hæc Agathiæ 59. B. Εἴτε δὴ οὖν οὕτως, εἴτε ἐκείνως. Pag. 18. C.

νήπιοι κομιδῇ τελοῦντες] Confer Agathiam 90. D. Pag. 18. D.

τὴν βασιλείαν ἑστίαν] Sic Codex : tametsi non dubito Leonem aut scripsisse aut scribere debuisse τὴν βασίλειον ἑστ. ut est alibi 3. B. 29. B. 39. D. 43. D. 60. D. 76. C. Æque insolenter Codex supra 3. A. τὴν αὐτοκρατορείαν ἀρχήν· vide quæ notavi 189. C. Pag. 19. A.

ἐφ' ἑστίας ἡσύχαζεν.] Cum his optime consentit Anonymus quem Julium Pollucem credunt, in hunc modum (repetam narrationem ejus paulo altius, ab obitu Romani Imperatoris): Pag. 19. C.

Ex Cod. Vatic. N.° 163, fol. 61 recto.

Μαθὼν δὲ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ, ἐπεσχέθη τῆς ὁρμῆς· καὶ ἑκάστῳ τῶν μετ' αὐτοῦ ὄντων ἀρχόντων διωρίσατο, συναχθῆναι τοὺς ζωγρηθέντας Ἀγαρηνοὺς καὶ τὰ

Is [Nicephorus], ubi de morte Romani Imp. intellexit, repressit impetum : præfectis singulis, qui secum erant, imperat, ut Saracenos captos prædamque

A prædamque unum in locum Romanæ ditionis conferrent. Relinquebantur in palatio pronunciati Theophano Augusta duoque ejus filii Basilius et Constantinus, sedulitate et prudentia procuratoris imperii Josephi cubicularii, subditos æquabiliter moderantis. Hi igitur per litteras jusserunt, Magister quoque et Domesticus Nicephorus ut in urbem veniat. Is ingressus [mens. Aprili a. 963 : vid. supra 204. C.] prædam omnem una cum Saracenis captivis per circum in triumpho transtulit, conglobata multitudine urbana ac plebe. Tunc B Nicephorum et Domesticum scholarum cives victorem nominaverunt, omnesque illum, quod optime se in bello gessisset, haud secus deamaverunt ac propriam animam.

λάφυρα εἰς ἕνα χῶρον τῆς Ῥωμαϊκῆς γῆς. Ἐν δὲ τῷ παλατίῳ κατελείφθησαν εὐφημούμενοι ἥ, τε Θεοφανὼ Αὐγοῦστα καὶ τὰ δύο αὐτῆς τέκνα Βασίλειος καὶ Κωνσταντῖνος, τῇ σπουδῇ καὶ συνέσει τοῦ παραδυναστεύοντος Ἰωσὴφ παρακοιμωμένου, τοῦ τὸ ὑπήκοον ἐν δικαιοσύνῃ διέποντος. Τότε δὴ διὰ γραφῆς αὐτῶν διωρίσαντο καὶ τὸν Μάγιστρον Νικηφόρον καὶ Δομέστικον ἐν τῇ πόλει παραγενέσθαι. Ὁ δὲ εἰσελθὼν πάντα τὰ λάφυρα συνάμα καὶ τοῖς αἰχμαλώτοις Ἀγαρηνοῖς ἐν τῷ ἱππικῷ ἐθριάμβευσε, τοῦ τῆς πόλεως ὄχλου καὶ τοῦ πλήθους συνηθροισμένου. Τότε τὸν Μάγιστρον καὶ Δομέστικον τῶν σχολῶν Νικηφόρον οἱ πολῖται νικητὴν ἐπωνόμασαν, καὶ πάντες οὕτως ἠγάπησαν τὸν ἀριστέα ὡς οἰκείαν ψυχήν.

Nota, Josephum Cubicularium, qui tantas cum Nicephoro simultates gessit, in superius positis ornari potius quam carpi : unde inferre possis, historiam illam non nisi Nicephoro obtruncato in lucem prodiisse, imperante fortasse Tzimisce, aut Basilio II.

Pag. 19. C. ἐπὶ τὸ ἀνάκτορον τοῦτον ἐκαλεῖτο] Harum insidiarum ab Josepho mense Aprili a. 963. Nicephoro structarum neque Cedren. II. 646. A. meminit, neque Zonaras : ambo contra scribunt Nicephorum, ostenso cilicino ipsius indusio, Josepho persuasisse, solitariam se vitam recessumque a sæculo meditari (ubi apud Zonaram II. 198. B. consentientibus codd. pro κατακυπτόμενον l. κατακρυπτόμενον). Cujusmodi famam pro- C fecto tunc percrebuisse firmatur ex historia horum temporum ms. in Biblioth. Regia, ubi illa : Ὁ Φωκᾶς τὴν προφοίβασιν (sic, voce in Lexica nondum recepta : alia forma προφοίβασμα nota est) ἔλαβε παρὰ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ ὄντος εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ὅτι μέλλει εἰς τέλος ὀλέσαι τὰ πλήθη τῶν Σαρακηνῶν, καὶ ἐκδιῶξαι αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων τῆς Ῥωμαΐδος γῆς. Ἀπελθὼν δὲ ἐν τῇ Κρήτῃ ὁ Φωκᾶς καὶ σκυλεύσας τοὺς Ἄραβας, ἔπεμψε τῷ ἁγίῳ ἱκανὰς λίτρας χρυσίου ἐκ τῶν λαφύρων, ἵνα οἰκοδομήσῃ μοναστήριον. Λόγον γὰρ εἶχον ἄρρηκτον ὁμοῦ, ὅτι ὅπου ἂν οἰκοδομήσῃ ὁ Ἀθανάσιος, ἐκεῖσε ἵνα καρῇ καὶ ὁ Φωκᾶς, καὶ συναποθάνῃ μετ' αὐτοῦ. Ὡς δὲ γέγονε βασιλεὺς μετὰ τὸν θάνατον Ῥωμανοῦ, πάνυ ἐμέμψατο αὐτὸν ὁ ἅγιος καὶ ὠργίσθη, ὅτι ἐπροτιμήσατο τὴν βασιλείαν παρὰ τὴν μοναχικὴν πολιτείαν. Habes hic tempus, quo monasterium S. Lauræ in Atho a S. Athanasio ædificatum sit, nempe paulo ante annum 963, quo Nicephorus imperium tenuit. De hoc S. Athanasio Harlesius Bibliotheca Græca X. 201. B. et præcipue J. Pinius Sylloge D historica de S. Athanasio confessore in monte Atho, in Actis SS. Julii II. 246. C. S. Athanasii vita græce inedita extat in Cod. Coisl. 223. Fragmentum historiæ ms.

Pag. 20. A. ταῖς τοῦ κρείττονος εὐοδώσεσιν] Εὐόδωσις non est in Lexicis : de sensu dubitatio esse nulla potest. Utitur præter Leonem Theodoretus Comment. in Psalmos I. 11. D. οὐκ ἀπολελυμένως εὐόδωσις αὕτη, ἀλλ' ἀσεβῶν. Vertit Corderius : *non est hæc absolute prosperatio, sed impiorum.* Item Anonymus in Formulario ad calc. Codini De officiis 412. A et F. Εὐόδωσις, felix exitus, prosperitas.

Pag. 20. A. οὐκ ἐνάρκησε σκαιωρήσασθαι θάνατον] Phrasis οὐ ναρκᾶν pro *non dubitare, non vereri,* frequens apud Leonem : vid. 49. B. 54. A. 70. D.

Pag. 20. D. ὅρκοις φρικωδεστάτοις] Constantinus Manasses Breviario Histor. 115. D:

Ὅρκοις γε φρικτοῖς αἰδεσθεὶς ὑπὸ τῆς βασιλίσσης.

Pro quo versu Codd. nostri melius :

Ὅρκοις φρικτοῖς καταδεθεὶς ὑπὸ τῆς βασιλίδος.

IN LIBRUM III. A

Ἤδη δὲ τοῦ ἦρος μεσοῦντος] Tempus quo Nicephorus ab urbe profectus est, accuratius indicat Anonymus in historia ms. cujus fragmenta superius 199. D. 201. A. 203. C. 204. D. notis inserui. Is sic de expeditione Nicephori a. 963 suscepta: Pag. 22. A.

Ex Cod. Vatic. N.° 163, fol. 61 recto.

Μετὰ δὲ τὴν ἁγίαν ἀνάστασιν τῆς ἕκτης ἰνδικτιῶνος καὶ τὴν τῶν ἀπράκτων ἡμερῶν διάβασιν ὁ Μάγιστρος Νικηφόρος πρὸς τὴν ἀνατολὴν ἀπεστάλη πρὸς ἄμυναν τοῦ ἀθέου Χαμβδᾶ, ὅπως μὴ ἐξελάσῃ εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν γῆν, ἀναμαθὼν τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ. Ἀπήτησαν δὲ καὶ ἀσφάλειαν ἔγγραφον τὸν Μάγιστρον Νικηφόρον, τοῦ μηδέποτε μελετῆσαι αὐτὸν ἐπανάστασιν κατὰ τῶν βασιλέων· ὃ δὴ καὶ πεποίηκεν. Ὁ δὲ παρακοιμώμενος Ἰωσὴφ τῇ ἐντρεχείᾳ καὶ συνέσει αὐτοῦ διῴκει τὰ τοῦ κοινοῦ· συνήδρευον δὲ αὐτῷ Μιχαὴλ Μάγιστρος ὁ Ῥέκτωρ καὶ λογοθέτης τοῦ δρόμου, καὶ Συμεὼν Πατρίκιος καὶ Πρωτασηκρήτης.

Indictione sexta post sanctam resurrectionem diesque feriatos exactos Nicephorus Magister in orientem missus est ad repellendum impium Chamdanum, ne in fines Romanos excurreret, audita morte Romani Imperat. Exegerant autem a Nicephoro Magistro B cautionem scriptam, ne unquam seditionem adversus Imperatores moliretur: quam fidem ille dedit. Interim Josephus cubicularius, qua erat solertia et intellectu, rempublicam administrabat: cui assidebant Michaël Rector Magister et logotheta cursus publici, cum Simeone Patricio et primo a secretis.

Patet inde, Nicephorum ab urbe movisse ineunte Maio: mense Junio ejusdem anni 963 Josephus Bringas epistolam de Nicephoro occidendo scripsit ad Tzimiscem reliquosque duces, qui Nicephorum Imperatorem renunciaverunt a. d. VI. Kal. Jul. De eadem profectione Nicephori adversus Saracenos Constantinus Manasses Breviar. C Hist. 115. C.

ὑπωγαῖς] Vocabulum Leo arripuit ex Odyssea V. 404. Ibi nonnulli legebant: Pag. 22. A.

Οὐ γὰρ ἔσαν λιμένες νηῶν ὄχοι, οὐδ᾽ ὑπωγαί·

ubi nunc edd. ἐπιωγαί. De sensu vocis vide Albert. ad Hesych. II. 1466.

Leo Diaconus Agathiam imitatur.

καὶ ἐπερρώννυε ταῖς καθ᾽ ἡμέραν μελέταις] Ut uno exemplo appareat quam pueriliter Leo Agathiam sit imitatus, ponam hic utriusque verba: Pag. 22. B.

AGATHIAS 35. A.

Ἐξασκεῖν γε ἐπιπλεῖον αὐτοὺς ἐκέλευε τὰ πολέμια, καὶ ἐπερρώννυε τὸν θυμὸν ταῖς καθ᾽ ἡμέραν μελέταις, τροχάζειν τε ἀναγκάζων, καὶ ὑπὲρ τῶν ἵππων ἐν κόσμῳ ἀναπάλλεσθαι· ἔς τε πυρρίχην τινὰ ἐνόπλιον περιδινεῖσθαι, καὶ θαμεῖ τῇ σάλπιγγι καταβομβεῖσθαι τὸ ἐνυάλιον ἐπηχούσῃ κ. τ. λ.

LEO 22. A.

Τοὺς ἀμφ᾽ ἑαυτὸν ἐξήσκει τὰ πολέμια, καὶ τὸν θυμὸν ἔθηγε, καὶ ἐπερρώννυε ταῖς καθ᾽ ἡμέραν μελέταις, καὶ τὴν ἐνόπλιον D ἐξεπαίδευε περιδίνησιν, θαμὰ ταῖς σάλπιγξιν ἐγκελευόμενος ἐπηχεῖν — ἐφ᾽ ἵππων τε ὑπεράλλεσθαι κ. τ. λ.

κατέχων ὡς ἐν δικτύῳ αἱμάτων ἄνδρα] Αἱμάτων ἄνδρες alibi quoque 25. B. 65. C. Leonis totum locum Scylitzes in Chronico ms. et ex illo Cedren. Comp. Hist. II. 646. D. in usus suos converterunt. Quædam imitationis vestigia habes vel apud Glycam 305. B. Pag. 22. C.

Τρόπος et τόπος confusa.

τίνα τὸν τρόπον] Mediam ex his vocibus omittere debuisset Leo, nisi fortasse scripsit, τίνα τῶν τρόπων, quod tamen non multo usitatius. Vocabulum τρόπος sæpe confundi cum τόπος, alii jam ostenderunt exemplis variis: quibus adde locum Theonis in Progymnasm. 85. A. τὴν μέντοι τάξιν τῶν ἐπιχειρημάτων ποιησόμεθα, καθὰ καὶ τῶν τρόπων ἐκτιθέμεθα. Legendum τόπων, ut est infra apud eundem 86. A. ἐκ πάντων Pag. 23. A.

A τ̃ τόπων ἐπιχειρεῖν· item 117. B. ἐπιχειρεῖν δὲ δεῖ ἐξ ὧν ἐνδέχεται τόπων. Contra 112. B. ὁ τόπος τ̃ λόγων διπλός, emenda, ὁ τρόπος. Similitudo utriusque vocis proverbiis sententiisque compluribus locum dedit: ὡς συνάπτει τρόπος, καὶ τόπος συνίστησιν· καὶ ὡς ὁ τρόπος διΐστησι, καὶ τόπος ἅπας ἀφίσταται· Anonymus Vita S. Nicolai Studitæ 904. B. Formula item, τρόπον τινὰ, omisso κατὰ, nihil sane est usitatius: quam tamen parum apte reddidit interpres Epistolæ synodal. Agapeti Conc. Const. sub Mena II. 1225. D. καὶ τρόπον τινὰ τεθαυμάκαμεν, *et modum quendam admirati sumus*. Emenda, *et quodammodo adm. s.* Labbeana editio habet, *supra modum*. In Conc. autem Œc. sexto III. 1185. E. εἰπέ μοι, καὶ ἂν τοῦτο εἴποι, pronomen τὶς perperam omissum, scribendumque est, καὶ τὶς ἂν τ̃το εἴπ., *et quis hoc dixerit*, ex S. Joann. Chrysost. Orat. in illud, *Pater si possibile est*, V. 217. B. unde hæc verba et proxime sequentia sunt desumta. Τρόπον τινὰ male intellectum.

Pag. 23. B. Τὸν Μαριανὸν οὕω] Μαριανὸς ὁ Ἀπαμβᾶς vocatur a Constant. Porphyrogen. Cærim. B Byz. I. 252. C. ad quem vide Reiskium II. 143. D.

Pag. 23. B. Τζιμισκῆν] Secutus sum scripturam vulgarem: sed id Armeniacum nomen habet Cod. hic per iota Τζιμισκί· in sequentibus plerumque est Τζιμισκῆς, ut 23. B. 30. B. (commemoro pagg. edit. quibus loca Codicis respondent) 36. C. 51. C. Τζημισκῆς 56. B. Reliquos scribendi modos, velut Τζιμισχῆς Constant. Manass. 115. D. (Codd. ibi et alias Τζημισχῆς) 118. C. 119. C. 120. A. B. Τζιμισχὴς Cedrenus II. 646. D. Glycas 305. B. 308. A. B. Τζυμισκῆς Anna Comnen. 451. B. Τζουμίσκη in typico ms. Matthæi Not. Codd. gr. Mosq. 245. A. longius persequi vereor ne putidum sit. Nomen Tzimiscis quomodo græce scribatur.

Pag. 23. C. περαιωθήσεσθαι.] Adhibet hic figuratim, pro περαιωθήσεσθαι infra sensu proprio περαιωθεὶς, *transgressus* fluvium mareve, 11. A. 17. C. 72. B. 107. D. 108. A. περαιωθέντα 75. D. 76. C. 99. A. B. Interdum, ut solet passiva et media confundere, usurpat medium περαιωσάμενος, 10. B. 40. C. — Agathias, unde Leo colores duxit, C semper utitur passivo: τὸν Πάδον ἐπεραιοῦντο 38. A. περαιωθεὶς τὰ ῥεῖθρα 140. C. τὸν Ἴστρον περαιωθέντες 9. A. περαιωθεῖσιν 171. B. διαπεραιωθέντες, *transgressi*, 45. C. 154. D.

Pag. 23. C. ἀδιάστατον] Hanc vocem præterquam illo loco nuspiam me legere memini.

Pag. 23. D. τὸν ὑπέρμαχον καὶ ἀλαζόνα Φωκᾶν] Ὑπέρμαχος hic invidiose. Vulgo bono sensu *propugnator, defensor*, præsertim apud Philonem, qui modo conjungit cum δορυφόροις, De confusione linguar. 257. B. modo cum προαγωνιστής, De mundi opificio 28. A. De Abrahamo 299. B. De specialibus legg. 615. E. In Flacc. 765. E. Semel jungitur cum voce in Lexicis omissa fortasseque corrupta προδιαγωνιστής, De specialibus legg. 608. E. Neque aliter S. Joann. Chrysost. Oratione XXXVI in Genesin, I. 295. 4. ἐγώ σε ὑπερασπίζω, τ̃τ' ἔστιν, ἐγὼ ὑπεραγωνίζομαι, ἐγὼ ὑπέρμαχος γίνομαι· et Orat. XXXIX. in eandem I. 318. 17. ὑπέρμαχός σοι γινόμενος, καὶ τῶν ἐπιβουλευόντων ἀνώτερον [f. σὲ] D πεποιηκώς. Item S. Gregorius Thaumaturgus Oratione panegyr. ad Origenem 70. B. ὑπέρμαχον ἔχω αὐτὸν τὸν ἠπατημένον· et Petrus Siculus Historia Manichæorum 70. A. Potius tamen credam, Leonem voce perverse esse usum, quam corruptam esse et ὑπέρμαργον scribendum. Ὑπερμαχέω autem viri docti recte mirantur construi cum accusativo a Luciano Revivisc. I. 593. 42. τοῦτο ὑπερμάχει· neque mihi ullum ejus constructionis exemplum se obtulit: nam in illo S. Basilii magni Epist. CCXLIV. II. 1017. C. τὴν κώμην τὴν ὑποδεξαμένην τὴν ἁρπαγεῖσαν καὶ φυλάξασαν ἤτοι ὑπερμαχήσασαν· extremum verbum sine ullo omnino regimine videtur esse. Cum dativo passim construitur cum a tragicis, tum apud Patres. S. Basilius De vera virginitat. I. 608. C. ὑπερμαχοῦν αὐτῷ. S. Gregorius Nyssenus In Canticum Cantic. I. 588. B. τοὺς ὑπερμαχοῦντας ἡμῖν. Apud eundem S. Gregorium est octies sequenti genitivo, De vita Mosis I. 172. A. et 216. D. Contra Eunomium II. 142. C. De sancta Trinitate 439. C. In laudem fratris Basilii 916. B. Oratione funebr. de Placilla 981. B. Contra Eunom. III. 126. C. et 158. C. ut adeo suspicari possis, loco illo superiore dativum Ὑπερμαχέω quo casu construendum.

Locus Conc. Nicæni emendatus. errore librarioli irrepsisse. Cum genitivo copulatur in loco corrupto Concilii Nicæni A
I. 424. A. τῇ τε πρὸς ἡμᾶς δι' ὑποκρίσεως τὸν ἄνδρα τοῦ δοκεῖν εἶναι, καὶ τῆς τῶν ἐναντίων συμφορείας γενναίως ὑπερμαχοῦντες. Ubi Harduinus quidem scribi vult, τῇ τε πρὸς ἡμᾶς et ὑπερμάχοντα. Sed quod sequitur, καὶ τῆς τῶν ἐναντίων, satis ostendit legendum esse τῆς τε πρὸς ἡμᾶς. Præterea miror, Harduin. scripsisse ὑπερμάχοντα, quæ vox est nihili, pro ὑπερμαχοῦντα, neque συμφορείας mutasse in συμμορίας, nec τοῦ δοκεῖν in τῷ δοκεῖν. Sensus est: *quoniam vir ille per simulationem videbatur nostræ sententiæ esse, et tamen pro adversariorum partibus fortiter propugnabat.*

ὅσον τὸ ἐπ' ἐκείνῳ] In Codice scriptum est, ὅσον τῷ, perperam: vide quæ observavit vir acutissimus Augustus Matthiæ Grammat. Græc. 282. B. Nam apud S. Epiphanium Ancorato II. 14. C. legitur quidem similiter ὅσον τῷ ἐπ' ἀνθρώπῳ, sed ibi quoque τὸ corrigendum est, sicut jam apud eundem impressum cum alibi extat tum libro Adversus hæres. I. 609. A. ὅσον τὸ κατ' αὐτόν. Inverso ordine Josephus Antiquit. Judaïc. 655. C. τὸ ὅσον ἐπ' αὐτοῖς· Clemens Alexandrinus Admonitione ad gent. 37. C. τὸ ὅσον ἐφ' ὑμῖν· et Pædagog. 248. C. τὸ ὅσον ἐπ' αὐταῖς. Idque adjectivum ὅσος cum perelegantes in omni genere significationes habeat, mirum non est, in eo exponendo multos eosque doctos interpretes esse lapsos. Velut in phrasi ὅσον ἧκεν εἰς ἐμέ, *quod ad me attinet:* quam, apud posteriores certe auctores, multo magis in usu esse video quam alteram ὅσον ἧκεν ἐπ' ἐμέ, de qua Vigerus Hermanni 128. A. S. Epiphanius Adversus hæres. I. 1083. B. ὅσον μὲν γὰρ ἧκεν εἰς τὸν Κύριον, *quod ad Dominum spectat.* Synesius Epistola CXXI. 388. A. ἀλλ' ἐγώ, τό γε εἰς ἐμὲ ἧκον, ἅπαν ποιῶ. Isidorus Pelusiota Epist. LXIV. 206. τό γε ἧκον εἰς αὐτούς. S. Joann. Chrysost. Homil. XXXII. in Epistolam priorem ad Corinth. III. 448. 38. τί δέ ἐστι, τὸ ἐκ μέρους; τό γε εἰς ὑμᾶς ἧκον. Idem Homilia III in Acta App. 623. 17. ἐφ' ἑτέρους βιάζεται μεταθεῖναι τὸ ἔγκλημα, ὅσον εἰς αὐτὸν ἧκε. Quod Erasmus male vertit in editione Frontonis C
Ducæi III. 29. C. *in alios detorquet crimen, per quos ad hoc devenit:* id tamen Montefalconius emendavit edit. noviss. IX. 24. Concilio autem Œcumenico sexto III. 1220. A. ὅσον ἧκεν εἰς τὴν σάρκα, interpres legisse videtur, εἶπεν· nam vertit absone, *quantum dicit ad carnem.* Porro eandem fere vim quam ὅσον ἧκεν εἰς, habet ὅσον ἐστί. Quod non vidit Billius in S. Gregorio Nazianzen. Orat. in Christi nativitat. I. 624. Θεὸν ὁρῶν, ὅσον ἐστί· vertens, *Deum, quantus est, conspiciens:* corrige, *quantum fieri potest, quantum licet,* ὅσον ἐφικτὸν τοῖς δεσμίοις τῆς σαρκός, ut ipse explicat continuo post.

Ὅσον ἧκεν εἰς ἐμέ. [margin note beside "exponendo multos…"]

Ἰούλιος εἶχεν ἀρχήν] Nempe anni 963: Romanus imperator vita functus erat die 15 Martii ejusdem anni: vide supra 204. C.

τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ὑφαπλουμένων τῇ γῇ] Affirmare non ausim auctorem scripsisse ἐφαπλουμένων· scribere debuisse dubium non est. Dicitur enim proprie ἐξαπλοῦσθαι de radiis lucis. Eusebius Præpar. Evangel. 69. D. ἥλιος, τὰς τοῦ οἰκείου φωτὸς ἐφαπλώσας ἀκτῖνας. S. Justinus Martyr Expositione fidei de recta confess. 389. C. τὸν ἥλιον ὡς μᾶλλον εἰς αὐτὸν τῶν λοιπῶν ἐφαπλούμενον. S. Basilius Commentar. in caput IX. Esaïæ I. 1032. A. τὸ φῶς διέκοψε μὲν τὴν ἀχλύν, ἐφήπλωσε δὲ αὐτοῖς τῆς ἀληθείας τὸ φέγγος. Scripturam tamen Codicis immutare nolui, verbum minus proprium ab ipso auctore manasse ratus. Est quoque προσυφαπλῶσαι eodem sensu 58. C. D

Ἐξαπλοῦσθαι proprie de radiis lucis.

βασιλέα τὸν Νικηφόρον ἐφήμιζον] Quemadmodum Nicephorus à ducibus renunciatus sit Imperator, refert Anonymus, ex cujus historia ms. jam supra 206. A. quædam ascripsi:

Ex Cod. Vatic. N.° 163, fol. 61 recto.

Τοῦ δὲ Μαγίστρου καὶ Δομεστίκου Νικηφόρου ἐν Καισαρείᾳ καταλαβόντος καὶ τὸν στρατὸν ἀδνουμιάζοντος, πρὸς τὸ χωρῆσαι κατὰ τοῦ ἀλάζονος Χαμβδᾶ, ὁ Πατρίκιος Ἰωάννης ὁ λεγόμενος Τζιμισχῆς, καὶ ὁ Πατρίκιος Ῥωμανὸς ὁ τοῦ Κουρκούα, καὶ ὁ Πατρίκιος	Nicephorus Magister et Domesticus cum Cæsaream venisset, recenseretque exercitum ad pergendum contra arrogantem Chambdanum, Patricius Joannes qui dicitur Tzimisches, Romanus Curcuæ F. Patricius, Patricius Nicephorus Hexacionites

Pag. 24. B. — Pag. 25. A. — Pag. 25. A. — Pag. 25. B.

A cionites cæterique duces cum præfectis legionariis rationem ineunt, quemadmodum Magistrum Imperatorem renuncient. Itaque ad tabernaculum ejus in unum congressi......

Νικηφόρος ὁ Ἐξακιονίτης καὶ οἱ λοιποὶ στρατηγοὶ σὺν τοῖς ταγματικοῖς ἄρχουσι βουλεύονται, ἵνα τὸν Μάγιστρον βασιλέα ἀναγορεύσωσι. Καὶ δὴ πρὸς τὸ σκηνοπήγιον αὐτοῦ ἀφικόμενοι ἐπὶ τὸ αὐτὸ......

His imperfecte desinit historia Anonymi in Cod. Vaticano, quem ex alio male habito descriptum esse lacunæ spatiaque passim a librario relicta (verbis nempe in prototypo exesis aut deletis) demonstrant.

Pag. 25. B. Πλεύσης τὸ μειράκιον ὠνομάζετο] In versione Cedreni a Xylandro facta vocatur Pelusa II. 649. A. perperam. Nam in scriptione Πλεύσης consentiunt Leo, Cedrenus in græco, Scylitza Historia ms., Zonaras II. 199. D. Glycas 305. D. et Cangius Famil. Byzant. 150. C.

Pag. 26. C. B διαμιλλώμενα] Proposui διαμιλλωμένῳ· nisi dicas neutrum positum pro masculino: vid. Vigerum De idiotism. 43. C. ibique notas.

Pag. 26. C. καθ' ἣν ἄκρατα πανταχόθεν εἰσρεῖ] Exempla adjectivi ἄκρατος, eo sensu quo hic occurrit, collegit Gatakerus Miscellan. posthum. I. 450. E.

Pag. 27. B. τὴν παντοδαπὴν ἀρετὴν ἀπαράμιλλος.] Vulgatior forma est ἀπαραμίλλητος· Josephus Antiquit. Judaic. 271. G. S. Justinus Martyr Cohortatione ad Græcos 40. B. Eustathius ad Odysseæ P. 627. 23. Vocem rarissimam ἀπαράμιλλος neque Lexica habent, neque extra Leonem auctor, ut nunc quidem leguntur, quantum memini, ullus. Vestigia agnoscere mihi videor apud Theophylactum Bulgariæ archiepiscopum Epist. xv. 818. C. ὑπερτίμῳ τῷ Ψελλῷ, καὶ παραμίλλῳ τὴν γλῶτταν· et Epistola LXX. 922. C. εἰσφέροντες τῇ παραμίλλῳ σου ἀγαθότητι. Utrobique non dubito quin scribendum sit ἀπαραμίλλῳ. Ἀπαράμιλλος, incomparabilis, nihil par habens.

Pag. 28. A. C . τὴν καρδίαν βληθεὶς] Adeo ut minis exasperaret plebem, auctore Zonara II. 199. B. ὁ δὲ ἀπειλαῖς μᾶλλον αὐτὸ ἐξεθηρίωσεν. Sic enim in optimo Cod. Reg. 1715: in cuso secus est.

Pag. 28. B. ἐν τοῖς Ἡρίοις] De hoc palatio suburbano in Constantinopoli Christian. 175. C. Ducangius, cujus orthographiam in nomine latine ac græce scribendo sum secutus.

Pag. 28. D. Ἐκ τούτου παῤῥησίαν ὁ Βασίλειος] Is motus Constantinopoli accidit a. d. v. Id. August. ut ait Cedren. II. 648. A. ἐννάτην ἄγουσα [l. ex Codd. ἄγοντος, sensu item postulante] τοῦ Αὐγούστου μηνός. Paulo post B. ἀπὸ πρώτης ὥρας τῆς δευτέρας ἡμέρας· male Xylander, *a prima insequentis diei hora*. Est, *a prima hora diei Lunæ*. Constantin. Porphyrog. Cærimon. aulæ Byz. I. 253. C. Ἡ δευτέρα enim apud Græcos Christianos est secundus septimanæ dies. Sic Leo 94. B. ἕκτη δὲ ἦν τῆς ἑβδομάδος ἡμέρα, h. e. dies Veneris. Denique apud Cedrenum B: lin. 9. ubi nunc κατεστράφησαν, malim κατεσκά- Ἡ δευτέρα quid sit.

D φησαν, quod certe habet Scylitzes ms.

Pag. 29. A. καὶ ἐρείπωσιν] Fortasse scr. ἐρειπίωσιν. Nam Phavorinus 742. 27. Ἐρειπίωσις, ἡ πτῶσις· et ἐρειπιόω, verbum in Lexicis prætermissum, legitur cum apud Eusebium Demonstrat. Evangel. 64. B. τὸ ἱερὸν τὸ εὐπρεπὲς τῆς μητροπόλεως αὐτῶν ἠρειπίωται· tum apud S. Gregorium Nyssenum Vita S. Gregorii Thaumaturgi II. 986. C. Tametsi alia forma absque ι, ἐρειπόω, æque inveniatur, idque, quod mirere, apud eundem S. Gregorium Nyssenum: ἐρειπωθῆναι Homilia VI in Ecclesiasten I. 434. D. ἐρειπωθὲν In Psalmos I. 311. D. Composita quoque absque ι: κατερειπόω s. κατηρειπόω Leo Diacon. 15. D. 16. C. D. 20. A. 42. A. 45. A. 109. A *bis*. Suidas 275. B. Zonaras II. 225. C. Heliodorus 417. C. Palladius De Bragmanibus 30. C. Nam in Palladii verbis τὰ πεπονημένα καὶ κατεῤῥιπαμένα [sic] vix dubito quin κατηρειπωμένα scribendum sit, potius quam κατεῤῥιμμένα. Quinetiam συνερειπώθη, forma Lexicographis ignota, æque ι caret apud S. Gregorium Nyssenum De hominis opificio I. 109. D. Ἐρείπιος adjectivum, item in Lexica nondum receptum, videtur esse apud Philonem Ἐρειπιόω et ἐρειπόω, diruo.

de Cherubim 125. A. δ῾ῇ τί οὔω οἰκίας, ὡς μὴ γένοιτο ἐρεῖπιος, οὐκ ἐπιμελησόμεθα; A

Zonaras Leonem exscribit. ἱκέτην ἐλεεινὸν] Inde Zonaras quæ habet II. 199. C. retentis aliquot auctoris nostri locutionibus et verbis. Pag. 29. B.

Ἐκκαιδεκάτῃ ὁ Αὔγουςος ἤλαυνε μὴν] Nempe anni 963. De ingressu Nicephori Constantinopolim deque inauguratione ejus luculentum fragmentum in Constantini Porphyrogen. Cærimon. aulæ Byzantin. I. 251. B. quocum confer Reisk. Commentar. II. 141. A. Pag. 29. C.

πρὸς τοῦ . . . Πολυεύκτου τῷ βασιλικῷ διαδήματι ςέφεται] In Cedren. Compend. Hist. II. 648. D. Πολύευκτον παρεσκεύασαν τὸν Πατριάρχην, καὶ τῷ βασιλικῷ αὐτὸν ταινιῶσαι διαδήματι, tolle verba καὶ τῷ, et verte, *Patriarcham apparaverunt*, hoc est, permoverunt, *ut*... Neque aliter Scylitza Historia ms, Verba interpolata Xylandro quoque fraudi fuerunt in versione. Pag. 29. D.

Τὴν δὲ ἰδέαν] Hæc usque ad verba γεγεννημένων ἀνδρῶν, 30. A. lin. 8, Ducangius græce dedit Notis historicis in Zonar. II. 107. A. B Pag. 29. D.

ἐπιφέρεσθαι] Ducangio negotium exhibuit in Codice siglum verbi, cujus partem duntaxat dedit punctis terminatam, ἐπιφέρεσ... Pag. 30. A.

τὸ ἐπίκλην] Vocabulum est ex Agathia 124. D. Pro eo Leo passim adhibet τὴν ἐπίκλησιν 3. C. 56. B. 63. C. 65. D. 69. A. 83. C. 95. D. 107. D. τὴν ἐπωνυμίαν 71. D. τὸ ἐπώνυμα 36. C. τὸ ἐπώνυμον 48. C. 50. A. 51. A. C. 69. C. 77. D. τὴν κατεπωνυμίαν 89. C. (quod vocabulum non est in Lexicis): τὸ πρόσρημα 56. B. Pag. 30. B.

Ὑπεψιθυρίζετο] Apud Cedren. II. 649. B. διεδέχετο δὲ καὶ λόγος ἁπανταχοῦ· vereor ut recte. Scylitza ms. (in Codd. certe quos vidi): καὶ λόγος δὲ ἐφοίτα [f. διεφοίτα] ἁπ. non διεδέτο [sic], quod affertur in ora editionis Cedrenianæ. Paulo inferius apud Cedren. 649. D. lin. 9 pro ἐνορκοῦντα Codd. ἐπιορκοῦντα. Pag. 30. D.

κατεδυσώπησε τὸν ἀρχιερέα] Præsertim Styliano jurante, nullum ex Theophanonis liberis à Nicephoro de baptismo esse susceptum, ut referunt Cedrenus et Glycas. Apud quem 306. B. post verba τὸν Στυλιανὸν, Codd. addunt, ὑπὲρ τοῦ βασιλέως ὀμνύοντα. C Pag. 31. A.

Αὐτὸς δὲ παρὰ τὴν Κωνςαντινούπολιν διαχειμάζων] Victoriam Joann. Tzimiscæ a Cedreno II. 654. B. celebratam in anni 963 autumno, hanc hiemem præcedenti, accidisse credendum est. Quo in loco Cedreni post verba, εἴς τινα λόφον δύσβατον καὶ ἀπόκρυμνον [l. ἀπόκρημνον.], περὶ τοὺς ἵππους [f. τῶ ἵππου] ἀποβάντες, καὶ τῇ τῶ τόπου θαῤῥήσαντες, insere ex auctoritate Codd. vocem εὐκαιρίᾳ, quam vulgata habet in margine, quæque omnino abesse nequit. Pag. 31. B.

Ἐπεὶ δὲ τὴν τῶ χειμῶνος κατήφειαν ἐαριναὶ τροπαὶ] Nempe solstitium æstivum anni 964, a quo non multum dissentit Cedrenus II. 654. B. scribens, mense Julio Nicephorum hanc expeditionem suscepisse. Apud Abulpharajium Historia dynastiar. p. 313 ea omnia ad a. Hegiræ 351, hoc est Christi 962, referuntur: perperam, opinor: errore vel auctoris vel librariorum. D Pag. 31. C.

κυκλόθεν διειληφὼς] Διαλαμβάνω, vel certe perfectum διείληφα, apud Leonem valet *cinxi*: sic supra 13. A. et fortasse infra 36. D. Quin hac ipsa pagina lin. antepenult. passive, κυκλόθεν διείληπτο. Eodem sensu διέζωσεν 37. A. Pag. 31. D.

Πολυχεύμων, multifluus, uber. Πιαίνω, circumfluo. πολυχεύμων τις, ψυχρός τε καὶ διειδὴς πιαίνων] Neque πολυχεύμων est in Lexicis, neque πιαίνω. Illud invenitur apud S. Basilium Epist. CLX. II. 946. ὦ πηγῆς πολυχεύμονος (quo eodem sensu S. Justinus Martyr Dialogo cum Tryphon. 329. C. πολυύδρου καὶ ἰσχυρᾶς πηγῆς): pro hoc usitatius πιαίνω, quod habent Lexica. Pag. 32. A.

Οἱ δὲ ἀιώρυτόν τε] Vide supra 15. B. narrationem de expugnatione Candiæ: item Agathiam 21. A et 78. A. Pag. 32. C.

Περίγειος sæpe terrenus, terrester. τῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνος τὴν περίγειον ὑπαυγαζούσης] Etymologiam secutus verti *circumjectum agrum*, τὴν περίχωρον, 36. A. quanquam apud auctores Christianos Hellenistasque περίγειος sæpe alia significatione vertendum sit, *super terram versans*, præsertim Pag. 32. D.

A figurate sensuque theologico. Eusebius Demonstrat. Evangel. 260. C. οὐδὲ τὰ περίγεια καὶ ἀπατηλὰ πνεύματα, ἀλλ᾽ αὐτὸς ὁ Θεός. 272. C. δαίμονες ἂν εἶεν χθόνιοι καὶ περίγειοι. Opponitur sic rebus cœlestibus ac divinis Præparat. Evangel. 181. A. 704. C. alibique, locutionibus variis, quarum annotabo aliquot : οἱ περίγειοι ἄγγελοι, *angeli qui versantur in terris*, S. Gregorius Nyssenus In Christi ascension. II. 875. A. ὁ περίγειος βίος S. Gregorius Nyssen. De oratione Dominica I. 729. C. 743. C. ἡ περίγειος διοίκησις, *administratio terræ*, S. Clemens Alexandrinus Stromatib. 685. B. ἡ τῶν περιγείων ἡγεμονία Philo De mundi opificio 24. G. ἡ περίγειος λῆξις, *sors terrena*, Synesius De provident. 89. C. ἡ τῶν περιγείων οἰκονομία S. Clemens Alexandrinus Stromatib. 701. A. τὰ περίγεια πράγματα S. Gregorius Nyssenus Contra Eunomium II. 388. B. τὰ περίγ. σώματα S. Basilius In divites avaros I. 414. B. ἡ περίγειος τελεακτὺς τῶν ἀρετῶν Synesius Epistola CXL ad Herculianum 455. B. ἡ περίγειος φύσις Philo De confusion. linguar. 259. E. τὰ περίγεια absolute, *res terrestres*, Philo De sacrificiis Abelis et Caïni 102. D. De Somniis 455. D. De vita Mosis 518. D. Libro II. de Somniis 886. F. S. Gregorius Nyssenus In Psalmos I. 353. D. In Canticum Cantic. 502. B. De oratione Dominica 729. B. Inde περίγειος cum substantivo loci valet fere idem quod *terra*. Georgius Alexandrinus Vita S. Chrysostomi VIII. 260. 38. ὡς ἅπας ὁ περίγειος ἐπίσταται χῶρος, *ut scit orbis terrarum*. Item ὁ περίγειος χῶρος Philo Quod deterius potiori insidiari sol. 132. G. De confusione linguar. 259. F. S. Gregorius Nyssenus De beatitudinib. I. 831. A. Contra Eunomium II. 360. A. ὁ περίγειος κόσμος, mundus terrenus, hoc est *terra*, Euseb. Demonstr. Evangel. 422. C. Palladius De vita S. Joannis Chrysostomi 110. C. ὁ περίγειος τόπος Eusebius Demonstrat. Evangel. 427. D. S. Gregor. Nyssen. Orat. catechet. II. 487. B. Aliisque locis apud Leonem nostrum dubium non est, quin ἡ περίγειος valeat *terra*, ut 99. A. Περίγειος quibus substant. apud Patres jungi soleat.

C Interdum tamen significationem ex etymologia ductam magis retinet. Sic Philo De monarchia 627. τὰς μετὰ σελήνην ἐν ἀέρι περιγείους φύσεις, *naturas, quæ post lunam in aëre circa terram sunt*. Agathias Hist. 145. D. ὁ περίγειος ἀήρ, *aër terræ proxime circumfusus*. Neque aliter ἡ περίγειος substantive in Procli Paraphr. in Ptolem. 3. C. δύναμίς τις διαδίδοται, καὶ διαβαίνει εἰς πᾶσαν τὴν περίγειον. Unde emendandum Ptolemæi Quadripartitum 2. C. ubi nunc forma vitiosa, πᾶσαν τὴν περίγειαν [sic]. Saniorem vocem Lexicisque ignotam habet Ptolemæus Quadripart. 17. B. lunam antecellere διὰ τὴν περιγειότητα, *quia terræ vicina est*. Περίγειος, quod circa terram est. Περιγειότης, vicinia terræ.

Pag. 33. A. ζωγρίαι παρὰ τῶν Ῥωμαίων ληφθέντες] Pro αἰχμάλωτος plerumque Leo usurpat vel ζωγρίας, ut 22. C. 24. D. 41. C. 75. A. 107. D. vel ἐζωγρημένος 7. C. vel δορυάλωτος 13. C. 14. B. 41. C. 46. B. C. Αἰχμάλωτος legitur 13. A. 14. A. 16. A. 47. A.

Pag. 33. A. D τοὺς παραλειφθέντας βαρβάρους] Sic scripsi pro παραληφθέντας, quod nunc pœnitet: nam sensu, quem vertens expressi, Leo dixisset περιλειφθέντας· ut 7. A. 10. A. 16. A. 82. D. 93. C. 97. C. 107. B. vel καταλειφθέντας, 7. C. 45. A. Voces λειφθέντες et ληφθέντες quam sæpe permutentur, pluribus demonstraverunt viri eruditionis exquisitæ Boissonadus ad Heroïca Philostrati 496. C. et Schæferus ad Gregor. Corinth. 452. C.

Pag. 33. B. αὐτοῦ τε διεχείμαζε] Tarsi obsidio, Mopsuestiæque Adanæ et Anazarbæ expugnatio, incidunt in annum 964. cujus gesta continentur capite X et XI hujus libri.

Pag. 33. B. καὶ τὰ ἐς τὸν πόλεμον ἐξηρτύετο.] Ad verbum ex Agathia 37. A et 90. A.

A

IN LIBRUM IV.

ὡσπερεὶ βέλος κωφὸν] Combefisius legit κουφόν· vertit IV. 12. *haud secus ac leve telum.* Sed est imitatio Homeri Iliad. Λ. 390. Pag. 34. A.

ἐπαγόμενος] Multum delectatur Leo hoc verbo, quando duces exercitum secum adducentes facit. Ita ἐπάγεσθαι δύναμιν 19. B. ἴλην 11. A. 96. D. πανοπλίαν 24. D. στρατιὰν 11. C. Confer Agathiam 79. A. 75. D. 92. C. 122. B. Pag. 34. B.

τὸ ναστὸν ὕψος] Formula solennis de muris Hierosolymitanis. Josephus De bello Jud. 914. A. τὸ ναστὸν ὕψος τῶν πύργων· ibidem F. ἐπὶ τεσσαράκοντα δ' ἦν τὸ ναστὸν αὐτοῦ ὕψος· aut 767. G. κατὰ δ' ὧν γοῦν τό, τε ναστὸν αὐτῶν ὕψος. Dicitur autem ναστὸς eleganter de structuris plenis, hoc est, in quibus nullæ cavitates concamerationesque sint. Idem Josephus De bello Jud. 914. G. ὁ δὲ τεῖχος πύργος.. μέχρι μὲν εἴκοσι πηχῶν ναστὸς ἦν. B Ibidemque 747. F. in portu Cæsariensi πύργον ναστὸν fuisse scribit. De januis aureis S. Joannes Chrysostomus De educandis liberis 36. C. ὅλας δι' ὅλου ἀπὸ χρυσοῦ κατασκευάσθαι, παχείας καὶ ναστάς. Quod ideo moneo, quia in Timarione, inter Notitias Codd. mss. Bibliothecæ Reg. tom. IX part. II. a me edito, p. 196. lin. penult. in verbis τῷ λαστῷ τῆς σφυρηλατήσεως legendum est ναστῷ· quod annotare tunc neglexi. Confer item Salmas. ad Solin. I. 768. A. — A ναστὸς vel potius a νάσσω derivatur vox Pag. 34. C.

Νάγμα, crepido. νάγμα, stratum lapideum solidum, quo littora aut ripæ adversus vim aquarum vestiuntur, *crepido.* Josephus De bello Jud. 747. E. τὸ περὶ αὐτῶν πᾶν κύκλῳ νάγμα τοῖς ἀποβαίνουσι πλατὺς περίπατος. Hesychius II. 652. A. Νάγματα· περιβολαί. Sic enim ibi scribendum : editiones Νάματα, mendose. Hesychius emendatus.

εὐπεριγράπτου πόλεως] Εὐπερίγραπτος, *non late patens, brevis,* forma omissa Lexicis (nam vulgo atque elegantius dicitur εὐπερίγραφος), habet complures auctoritates, earumque aliquot satis idoneas. S. Gregorius Nyssenus In Hexaëmer. I. 2. A. ἃ γὰρ ἐκεῖνος εἶπεν ἐν ὀλίγοις τε καὶ εὐπεριγράπτοις τοῖς ῥήμασιν. De vita sancti Gregorii Thaumaturgi II. 978. B. λόγον σύμμετρόν τε καὶ εὐπερίγραπτον. S. Basilius In cap. II Esaïæ I. 879. Eustathius ad Odysseam 521. 43. Gregentius autem Tephrensis (quem cæteroquin elegantiæ Græcæ arbitrum non capiam) Disputatione cum Herbano Judæo 147. B. ἐν εὐτελεῖ τόπῳ τινὶ εὐπερίγραπτοι ἔσονται, usurpasse videtur pro, *facile describentur,* de numero, qui iniri facile potest. Apud Eustratium De operatione animarum post mortem, quem 415. A. verba S. Gregorii Nysseni supra allata, λόγον σύμμετρόν τε καὶ εὐπερίγραπτον, iterasse video, Leo Allatius vertit, *sermonem bene definitum :* haud scio quam bene. Pag. 34. C. C

τῶν ἐπηλύδων τε καὶ ἰθαγενῶν.] Mireris epitheta opposita : Agathias 123. B. ἰθαγενὲς [sic] καὶ ἐπιχώριον. Pag. 34. C. D

Ταῦτα δὴ ἀνελίττων καὶ γνωματεύων] Prævivit in hoc quoque Agathias 31. D. Pag. 34. C.

Ἦρος δὲ εὐθὺς διαλάμποντος] Hoc est ver anni 965, ad quem pertinent prælium Tarsense, ejusque urbis diu obsessæ deditio. Vid. Elmacin. Histor. Sarac. 224. C. Anno sequenti 966 secundum quosdam Edessa occupata est et Antiochia tentata Cedren. II. 655. D. Leo 43. A. Bellum Bulgaricum ad annum 967 rejiciendum videtur (quanquam secus sentit Pagi ad Baron. IV. 13. B.) : expeditio Sicula, a. 964 suscepta, sequenti anno 965 finem habuit. Pag. 35. A.

ἐξ ἀπόπτου] Inutilis est conjectura ἀπροόπτου· nam hic et 11. B. ἐξ ἀπόπτου recte vertitur *ex occulto :* quod alibi 36. B. 86. A. Leo ait ἐκ τοῦ ἀφανοῦς. Etenim invenitur ἄποπτος significatu quadruplici, nondum illo satis, ni fallor, explicito. Quare haud ingratum diligentioris doctrinæ amantibus videar facturus, si quæ de voce ea notavi Pag. 35. C.

Ἄποπτος 1) invisibilis. expromsero. Prima est significatio, quando ἀπὸ habet quasi vim negandi, ut ἄποπτος sit *visum effugiens* seu, vocabulo C. Celsi, *invisibilis.* Sophocles Œdipo tyr. 762. τοῦδ' ἄποπτος

A ἄποπτος ἄστεος. Enarrator vetus, ἔξω τῆς θέας τοῦδε τοῦ ἄστεος. Idem Sophocles Ajac. 15. κἂν ἄποπτος ᾖς, *etsi inconspicua eras.* Ἄποπτος γὰρ ὁ ἀθεώρητος, ait Suidas I. 290. C. Quapropter apud S. Justinum Martyrem Apologia pro Christ. 51. C. ἐπιστήμην τὴν ἄποπτον *scientiam occultam* interpretere potius quam cum Joanne Langio *scientiam consistentem.* Inde τὸ ἄποπτον, *locus occultus.* Dionysius Halicarn. Antiq. Rom. I. 113. 6. ἐν ἀπόπτῳ τίθενται τὸν χάρακα. Hudsonus recte, *in loco occulto castra posuerunt.* Ut nesciam quare alibi I. 338. 15. οἱ δὲ τῶν Οὐολούσκων ἡγεμόνες ἐξ ἀπόπτου τοῖς Ῥωμαίοις παρεμβάλλοντες, verterit, *in locum excelsum, unde Romanos conspicere possent :* præsertim cum ex serie narrationis pateat, Volscos, Romanis οὐ προσδεχομένοις (lin. 31), ἐξαπιναίως supervenire potuisse. Georgius Pisides De vanitate vitæ 89 sqq. :

Τὸ ἄποπτον, locus occultus. *Vide tamen notam eruditam V. summi Lobeckii ad Ajac. 15. ed. 222. B.*

Τίς οὖν σκοπήσας ἐξ ἀπόπτου καρδίας
Τὸ τοῦ βίου θέατρον αἰσχύνης γέμον,
B Θρήνῳ γελῶντι μὴ σβέσοι τὸ παίγνιον ;

Quis, ait, *spectans ex occulto cordis, ex corde intimo,* &c. Fredericus Morellus minus apte, opinor : *Quis corde spectans ex inaspectabili.*

Huic significationi cognata est altera, *remotus a nobis, disjunctus :* ut ideo ἐξ ἀπόπτου jam non *ex occulto,* sed *ex longinquo,* vertendum sit. Sophocles Philoct. 467 :

Ἄποπτος 2.) remotus, disjunctus.

. . . . καιρὸς γὰρ καλεῖ
Πλοῦν μὴ 'ξ ἀπόπτου μᾶλλον ἢ 'γγύθεν σκοπεῖν.

Æschines loco celebrato Axiochi 149. A. λαλεῖς, ὡς ἐξ ἀπόπτου θεώμενος· ἡμεῖς δ' ἴσμεν ἀκριβέστερον οἱ διὰ πείρας ἰόντες. Quippe sic commodius verti arbitror quam *e specula,* ut vult Fischerus ad h. l. Apud Philonem quoque, qui quinquies Æschinis imitatus locum est, De temulentia 202. A. De profug. 361. B. De vita Mosis 516. F. C Quod omnis probus liber sit 670. F. (οὐ μόνον οὐκ ἐπιβῆναι τῆς χώρας, ἀλλ' οὐδ' ἐξ ἀπόπτου τὸ πατρῷον ἔδαφος θεάσασθαι δυναμένους) De vita contemplat. 691. E. dubium non est quin sit *e longinquo.* Penultimum ex allatis Philonis locis expressisse videtur Aristo Pellæus apud Euseb. Histor. Eccles. 118. D. de Adriano Cæs. Judæis imperante, ne μηδ' ἐξ ἀπόπτου θεωροῖεν τὸ πατρῷον ἔδαφος, *ne e longinquo quidem :* item ipse Eusebius De martyr. Palæstin. 334. C. In Plutarcho quoque Eumen. 592. E. τόπον ἐξ ἀπόπτου καταφανῆ, *locum e longinquo videndum* vertendum arbitror potius quam cum Xylandro, *ex edito conspicuum.*

Ab hac significatione prorsus differt tertia, qua ἄποπτος reddi debet, locus ἀφ' οὗ τις δύναιτο ἰδεῖν μακρὰν, ut verbis utar Phavorini Dictionar. 72 *verso :* nec inepte interdum vertere possis *sublimis, editus.* S. Gregorius Nazianz. Invectiva in Julian. I. 78. A. ὥσπερ ἐξ ἀπόπτου τινὸς καὶ μεσαιπάτης περιωπῆς. S. Joannes Chrysost. Orat. x. D in Abraam. v. 44. 22. ἐξ ἀπόπτου καὶ μετεώρου τόπου. Idem Orat. XIII. ad Stelechium VI. 151. 2. ἔκ τινος ἀπόπτου κορυφῆς. Inveniturque sæpissime eo sensu τὸ ἄποπτον substantive, *locus unde prospectus patet, specula.* Josephus Antiq. 461. B. ἑστιώμενος γὰρ ἐν ἀπόπτῳ μετὰ τῶν παλλακίδων. De bello Jud. 737. B. ἐξ ἀπόπτου δὲ Ἡρώδης ἀποβλέπων, *e specula hæc prospiciens.* Atque dilucidius in Vita Constantini Eusebius 512. A. loco eleganti, quem ideo, quamvis longum, exscribam : Οἷα δέ τις οὐρανοπέτης ἀετὸς ὀξυωπέστατος ἄνωθεν ἀφ' ὑψηλοῦ τὰ πορρωτάτω διεστῶτα κατὰ τῆς γῆς ἴδοι· ὧδε καὶ οὗτος τῆς αὐτοῦ καλλιπόλεως τὴν βασιλικὴν ἀμφιπολεύων ἑστίαν, δεινόν τι ψυχῶν θηρατέρον ἐπὶ τοῦ Φοινίκων λανθάνον ἔθνους ἐξ ἀπόπτου συνεῖδεν, *tanquam e specula prospexit.* Quæ iisdem fere verbis iterata vide Orat. de laudib. Constant. 625. B. Jungitur interdum cum σκοπιά. Eusebius Hist. Eccles. 41. B. ἄνωθέν ποθεν ὥσπερ ἐξ ἀπόπτου καὶ ἀπὸ σκοπιᾶς βοῶντες, *quasi ex loco edito atque specula,* licet sit aliter in Valesii versione : interdum cum περιωπή, ut apud Leonem nostrum 26. A. Adjectivum autem ἄποπτος construitur cum præp. εἰς in Plutarch. Camill. 151. F. τῆς μὲν Ὁμονοίας ἱερὸν—εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ τὴν

Ἄποπτος 3.) sublimis, editus.

Τὸ ἄποπτον, specula.

ἐκκλησίᾳ ἄποπτον, *unde erat in forum atque concionem despectus* : tametsi id quoque ab aliis aliter exponitur. A

Ἄποπτος 4.) visibilis.

Cognata est cum hac significatione quarta, primæ fere opposita, qua ἄποπτος jam non reddendum est id unde prospicere aliquid, sed quod ipsum conspicere possis, *sub oculis positus, visibilis*, ut Pliniano verbo utar. Plutarchus Lucull. 497. D. καταφανὴς ἦν ἡ στρατοπεδεία καὶ ἄποπτος. Josephus Antiquit. 539. A. 503. B. ubi de Herode: ἦν γὰρ αὐτῷ ἄποπτα τὰ γινόμενα. Hudson. ed. Havercamp. I. 732. B. vertit, *omnia quæ facta erant* (malim *fiebant*) *prospiciebat.* Heliodorus Æthiopicis 422. B. τοῦ τε ῥήγματος ἀπόπτου γενομένου, *cum ruptura conspici posset.* Inde τὸ ἄποπτον jam non *specala*, sed contra (sæpe enim interesse multum potest inter hoc et illud) *locus omnibus conspicuus*. Josephus de Ptolemæo Hyrcani matrem in muro flagris cædente Antiq. 448. E. ἐξ ἀπόπτου ᾐκίζετο. Neque alio sensu Philonem Legatione certe ad Caï. 793. D. (nam quinquies alibi apud eum aliter interpretandum dixi) usurpasse arbitror : ἐπεὶ δὲ ὁ Πετρώνιος ἐξ ἀπόπτου κατεφάνη, *in loco conspicuo apparuit* : Thomas Mangey nescio quam bene ed. II. 579. lin. 51. *in loco superiore.* Cum dativo Josephus De bello Jud. 926. F. ἐν ἀπόπτῳ τοῖς πολεμίοις, *conspicuo hostibus loco.* B

Τὸ ἄποπτον, locus conspicuus.

Hæc exposui paulo fusius de quatuor significationibus vocis ἄποπτος, quod minus adhuc ab eruditis distinctas viderem. Nec, si excipis Lexicon Schneiderianum, ac pauca alia, quicquam verius existimo, quam quod ait Frid. August. Wolfius, harum rerum summus arbiter, *Beitrag zur Geschichte des Somnambulismus* 403. C. conquerens de conditione dictionar. græcorum : *Die griechischen Wörter sind noch in den besten Lexicis schlecht oder vielmehr gar nicht erklärt* u. s. w. Ut ideo nihil magis conferre putem ad interiorem cognitionem linguæ Græcæ, quam si ad discernendas ejusdem vocabuli varias potestates, analogiam et logicam secutus, e sua quisque penu quæ notaverit afferat, unde Lexicographi æque ut grammatici seligere quæ velint, et expendere, et convertere ad usus suos possint. C

τὸν αὐτοφονευτὴν] Dedisse veram lectionem opinor, quanquam in Cod. sit αὐτοφονατὴν, vocemque αὐτοφονευτὴς eruditi dubiam carentemque auctoritate putent. Invenitur apud S. Clement. Rom. Constitt. Apostolor. 130 *verso* : καὶ Καϊάφας ὕστερον αὐτοφονευτὴς ἑαυτοῦ ἐγένετο. Formas elegantiores αὐτοφόνος atque αὐτοφόντης habent Lexica. Pag. 35. C.

καὶ εὔβοτος] Εὔβοτος, quod reposui pro scriptura Cod. εὔωτος, iteratur quoque 41. A. Pag. 36. B.

ὑπέξηγε τοῦ χάρακος] Præivit Agathias 42. C. Pag. 36. B.

σφαδάζων τε τῷ θυμῷ] Σφαδάζοντες τῷ θυμῷ Agathias 42. B. Pag. 36. C.

Κατοχυρόω, munio.

κατοχυρωσάμενοι] Verbum κατοχυρόω, *munio, communio*, et e Lexicis abest, et ex auctoribus, ut existimo, antiquis. Apud recentiores inveni, velut bis in Vita S. Nili junioris a contubernali ejus scripta, ad cognoscendumque Apuliæ sæc. IX statum vehementer utilis, 62. B. πάλιν κατοχυρώσας ἑαυτὸν τῇ πρὸς τὸν ὅσιον πίστει· et 99. C. κατωχυρώσας [sic] αὐτοῦ τὴν καρδίαν τῇ πίστει. Item semel in Vita S. Chrysostomi ab anonymo edita VIII. 320. 11. Pag. 37. A. D

ὡσανεὶ ὂν βράχιον] Fort. legend. ὡσὰν οἷον βράχιον, vel, ὡσὰν ὑπὸν ἀρχήν. Pag. 37. B.

κατὰ διαφόρους μάχας, τὴν Ῥωμαϊκὴν δύναμιν τρέποντες] Ut in clade Stypiotæ, pro ipso Tarsi oppido. Cedrenus II. 655. C. Pag. 37. C.

χαλάζοντι ἄγγελοι, τῶν] Transpone virgulam : χαλάζοντι, ἄγγ. τῶν. Pag. 37. D.

Bellum Nicephori cum Bulgaris, quo anno locandum.

ἐχώρει κατὰ Μυσῶν] De tempore hujus belli cum Bulgaris, a plerisque silentio prætermissi, difficultates oriuntur. Leo expeditionem Syriacam Nicephori, ubi Antiochia tentata est, ad a. 968 rejicere videtur, bellum Bulgaricum a. 966. locare, nec hoc sine specie : quia jam a. 967. repentina Russorum vis in Bulgariam ingruit (v. Engel *Geschichte des Ungrischen Reichs und seiner Nebenländer* I. 363. B. et Schlözer *Nestor*, od. *Russische Annalen in ihrer Grundsprache* V. 128. B.). Eundem ordinem temporum Pagium ad Annal. Baron. IV. 13. B. et 19. C. constituisse video. Contra Cedrenus Pag. 38. B.

A II. 655. D. diserte ait, Nicephorum non 968, sed tertio imperii anno, qui est a. 966, intrasse Syriam, Antiochiamque tentasse; eademque computatione Le Beau usus est, *Hist. du Bas-Empire*, XVI. 114. C. Controversiam dirimit testimonium Luitprandi Legat. ad Niceph. Phoc. 148. C. qui Nicephorum mense Augusto a. 968 in expeditionem Syriacam proficiscentem conspexit.

Pag. 38. C. στραγγώδης] Vox et Leoni adamata et Agathiæ 37. C. 52. C. 134. B.

Pag. 38. C. παρὰ τὸν Αἷμον] De Æmi convallibus umbrosis oratorie multa Theophylactus Simocatta Histor. 46. A. et ante eum Livius lib. XL. cap. 22. Splendide Virgilius Georg. II. 488 :

.... *O qui me gelidis in vallibus Æmi.*
Sistat, et ingenti ramorum protegat umbra!

Pag. 39. A. εἰς κεντηνάρια πεντεκαίδεκα] De hujus pecuniæ summa Schlœzerus *Nestors Annalen*
B V. 130. 5. de centenariis præter Ducangium Glossar. Gr. I. 633. C. Reiskius Comment. ad Cærimon. aulæ Byzant. II. 44. A.

Pag. 39. A. πολεμικῶν ἔργων ἀγνῶτες τυγχάνοντες] Agathias 33. C. ἀγνῶτες τὰ πολέμια· confer quoque 76. D. et 105. B.

Pag. 39. C. φόρους τοὺς μήπω ἐπινοηθέντας] Aliam causam Cedrenus addit II. 658. B. nimium bellandi amorem Nicephori, quodque subditos in continuas expeditiones raptos male mulctaret. Sic enim intelligenda illa, πρὸς ταξείδιον συνεχῶς ἐξιών· quod *ad Taxeidium adsidue veniens* vertit Xylander, homo ut lingua Attica cum primis doctus, ita Græcitatis mediæ et infimæ rerumque Byzantinarum omnino rudis : inque annotationibus 25. D. Taxidium locum fuisse vult, ubi vectigalium rationes ducerentur. Neque Goar, qui Nott. posterioribus 53. D. Xylandrum carpens ταξείδιον *navigationem seu iter mari* Ταξείδιον quid.
conficiendum interpretatur, ab omni immunis errore est. Nam apud Cedrenum aucto-
C resque huic ætate suppares ταξείδιον s. ταξίδιον valet *expeditionem bellicam :* vide loca apud Ducang. Glossar. II. 1528. B. Inde ταξιδιάριος sive ταξιδιάρης, de Imperatore, *expeditionarium*, ut ita dicam, significat : hoc est, expeditiones crebras suscipientem, adeoque *bellatorem*.

Neque audiendus apud Ducang. Nicol. Alemannus, *ordinarius* hanc v. interpretans aut *gregarius*, sicque appellari opinatus Imperatores, quotquot sago militari deposito purpuram induerint. Chronicon ms. de reb. Byzantinis : Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ [nempe Constantini M.], ταξειδάρης. Et inferius : Λέων ὁ υἱὸς αὐτοῦ [Basilii Macedonis], ὁ φιλόσοφος, χρόνους κε΄, μῆνας ὀκτώ· ὀρθόδοξος, ταξειδάρης. Idem de Joanne Comneno: Ἰωάννης ὁ υἱὸς αὐτοῦ [Alexii Comneni], ὁ εὐσεβὴς καὶ ἐλεήμων, χρόνους κδ΄, μῆνας ζ΄, ἡμέρας κδ΄· ὀρθόδοξος, ταξειδάρης. Item de Manuele successore : Μανουὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ Πορφυρογέννητος, χρόνους λζ΄, μῆνας ε΄, ἡμέρας γ΄· ὀρθόδοξος, ταξειδάρης. Quorum
D quatuor Imperatorum nullus miles gregarius fuit, antequam purpuram sumeret. In voce ταξείδιον vertenda similiter lapsi sunt Levenklavius ad Glycam, 307. C. Reiskius ad Constantin. Porphyrogen. Cærimon. Byzant. II. 352. D. 354. C. idemque in vertendo ταξεῶται 354. B. 355. A. C.

Pag. 40. B. ἀπεραντύπτιλον.] De hoc vocabulo vide Suidam I. 255. B.

Pag. 40. C. ἐς Σικελίαν ἔστελλε] Eidem expeditioni interfuit S. Nicephorus, diversus a S. Nice- S. Niceph.
phoro circa a. 806 Constantinopoli patriarcha : tametsi in hujus nostri Nicephori Mileti episc.
vita ms. (in Cod. Reg. 1181) post verba Βίος τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Νικηφόρου, antiqua Nicephoro Imp. æqualis.
scriptura erasa, nova superaddita sit, ἀρχιεπισκόπου Κοσταντινουπόλεως [sic]. Inde error manavit in Catalog. Codd. mss. Græc. Biblioth. Reg. II. 237. D. Etenim Nicephorus hic est episcopus Mileti ille, cujus vitam a Combefisio ad Henschenium missam esse Le Quien Orient. Chr. I. 920. A. ait, inter Acta SS. edendam. Is vico maximo et celeberrimo, Basilii nomine, thematis Buccellariorum ortus : χώρας μὲν τῆς τῶν Cod. Reg. 1181
Μαριανδυνῶν ὥρμητο εἴτ' οὖν Βουκελλαρίων· τούτῳ γὰρ νῦν μᾶλλον τῷ ὀνόματι κέκληται· fol. 199 recto.

κώμη δ' αὐτῷ μεγίστη τε καὶ πολυανθρωποτάτη, Βασίλειον προσαγορευομένη· Cpli ὑπὸ Μαγίστρου τοῦ Μωσελλοῦ institutus, inque collegium clericorum palatii cooptatus, postea ut consiliarius rerumque spiritualium curator exercitum Nicetæ in Siciliam comitatus est. Ubi male rem cessuram cum ei multa præsagivissent, et proprium acumen, et ducum nequitia, et sancti cujusdam circa fretum Siculum tunc sedentis, Prasinacii nomine, vaticinatio, post cladem reversus in Græciam, posthac episcopus Mileti factus est. Audiamus verba Græca: A

Fol. 207 verso. Καὶ ἄλλοτε ἄλλων κατὰ καιροὺς τὸ τῆς βασιλείας κράτος διαδεξαμένων, ὁ πολὺς τὴν ἀνδρείαν Νικηφόρος τῶν σκήπτρων ἐγκρατὴς γεγονὼς, πέμπει κατὰ τῆς Σικελίας στρατὸν, στρατηγὸν τῶν ὅλων Νικήταν καταστησάμενος, ἀδελφὸν ὄντα τοῦ τηνικάδε πρώτου τῶν θεραπόντων τοῦ βασιλέως. Ἐπεὶ τοίνυν ἔδει τινὰ συναπελθεῖν τῷ στρατῷ τῶν ἐπ' ἀρετῇ γνωρίμων καὶ διαβοώντων, ἵνα τὰ πρὸς Θεὸν αὐτοῖς εἴη, καὶ τὴν ἀναίμακτον τελοίη λατρείαν, καὶ σύμβουλος δεξιὸς τῷ κρατοῦντι παρείη, τίνα τοῦτον ἄλλον ἐχρῆν εἶναι, ἢ πάντως τὸ πάντων τῶν καλῶν καταγώγιον, Νικηφόρον τὸν μέγιστον; Διὸ καὶ συναπαίρει τούτοις, πειθήσας τῇ ἀξιώσει B

Fol. 208 recto. τοῦ βασιλέως. Πταίσαντος δὲ τοῦ στρατοῦ καθ' ὃν τρόπον οἶδε μὲν ὁ πάντα πρὸ τοῦ γενέσθαι ἐπιστάμενος Θεὸς, οἶδε δὲ καὶ ὁ ταῦτα συγγράφων (κατὰ γὰρ τὸ αὐτοῦ ἄστυ τὰ δράματα γέγονεν), οὐ βούλεται δὲ παράγωνια γράφειν, εἰ καὶ ἄλλως τῇ ἱστορίᾳ ἁρμόζει· πλὴν βαρεῖαν καὶ ἐλεεινὴν ἡττηθέντων ἧτταν, πάντων τε σχεδὸν βαρβαρικῆς χειρὸς καὶ διανοίας παρανάλωμα γεγονότων, καὶ μόνου ζωγρηθέντος αἰχμαλώτου τοῦ προειρημένου Νικήτα· ἐπέζευε γάρ· προγνοὺς ὁ καθαρὸς Νικηφόρος τὰ πραχθησόμενα, ὧν, ὡς λέλεκται, καὶ αὐτὸς κατὰ τὴν Σικελίαν αὐτήν· τὸ μὲν, ἀπὸ τῆς οἰκείας μάλα συνέσεως· ἑώρα γὰρ ἀναγωγίαν πλείστην τῶν στρατηγῶν· τὸ δὲ, καὶ ἀπό τινος τῶν ἐν τῇ χώρᾳ θεοπτικῶν (πλεονεκτεῖ γὰρ καὶ τῇ τούτων φορᾷ τῆς ἄλλης εὐθηνίας οὐκ ἔλαττον), τοῦ ἐγχωρίως Πρασιναχίου καλουμένου,

Fol. 208 verso. αὐτοῦ που κατασκηνοῦντος τὸ τηνικαῦτα πρὸς τῷ πορθμῷ, καὶ ταῖς ἐνθέοις ἀρεταῖς περιφανῶς διαλάμποντος· οὐκ ἔχων ὅ, τι καὶ δράσειεν ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ἐπανιὼν ἐπεδίδου τὴν θείαν ἐργασίαν, πάσῃ τέχνῃ καὶ σπουδῇ χρώμενος πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἀποθέωσιν.

Ex ascriptis, cladem Nicetæ illustrantibus, patet præterea, auctorem Vitæ illius Siculum C
Auctor Vitæ S. Nicephori Milesii fortasse Taurominitanus.
fuisse, juxtaque ejus civitatem, Taurominitanam fortasse, Romanos tunc male pugnasse. Ipsam expeditionem ad a. 965 refert Lupus Protospata apud Murator. Scriptt. Ital. V. 39. B. (ubi pro *Manuyci* leg. fort. *Manuili*): quocum consentit Luitprandus Leg. ad Niceph. 150. C. scribens triennio ante a. 968, quo ipse fuit Constantinopoli, Manuelem a Saracenis fusum.

ἐπὶ τόπων ἐπικαίρων] Τὰ ἐπίκαιρα τῶν χωρίων Agathias 100. C. Pag. 41. A.

Ὁρμητίας, fervidus, incitatus.
ὁρμητίας τε ὢν] Vox ὁρμητίας, *impetuosus*, seu, ut magis latine loquar, *fervidus*, *incitatus*, a nullo adhuc in Lexicon relata est, Patribus tamen non indisertis adamata, in primis S. Joann. Chrysost. Orat. VII. de laudib. S. Pauli VIII. 58. 43. οὕτω τολμητὴς ὢν, καὶ ὁρμητίας, καὶ πῦρ πνέων. Homil. octogesima tertia in S. Matth. I. 860. B. ὁρμητίαν, καὶ ἀκρόχολον, καὶ θυμώδη. Simeon. Metaphrast. Vita S. Chrysost. VIII. 407. 7. καὶ γὰρ ἦν ὁρμητίας φύσει, καὶ χειρῶν ὡς μάλιστα ἀκρατής. Adjectivum inde D derivatum ὁρμητιαῖος, quod non magis se nobis obtulit in Lexicis, est apud Macarium De progressu viri Christiani 478. B. ποταμὸν ὁρμητιαῖον διέρχεσθαι· vertit Zachar. Palthenius *fluvium rapidum*. Pag. 41. A.

τῷ ἀπροσδοκήτῳ καταπλαγέντες] Respexit Agathiam 26. A. Pag. 41. B.

μηδὲ τὸ ἡλιακὸν φῶς τῷ συνηρεφεῖ τῆς λόχμης ἐώμενοι καθορᾶν] Similiter fere de Æmi silvis Livius lib. XL. 22. *opacum iter, ut, præ densitate arborum immissorumque aliorum in alios ramorum, perspici cælum vix posset.* Pag. 41. B.

ἧλω δὲ καὶ ὁ Πατρίκιος Νικήτας] Casu omnino singulari habemus in Bibliotheca Pag. 41. C.
Cod. autographus Nicetæ Patricii.
Regia Codicem Græcum, manu illius ipsius Nicetæ cum a Saracenis custodia teneretur, dicas ut occupatione assidua sollicitudines allevaret suas, peraratum. Is Cod. bene conservatus, olim Colbertinus 499, nunc Reg. 497, plus trecentorum foliorum membranaceus, continens homilias SS. Basilii, Gregorii Nazianzeni, Joannis Chrysostomi, finem versus habet hæc, prima manu: Ἐγράφη ἡ παροῦσα βίβλος οἰκείᾳ

χειρὶ

A χειρὶ Νικήτα ἀσπαθ. (h. e. πρωτοασπαθαρίου) καὶ γεγονότος (hic priore scriptura de industria erasa interlitum est manu sec. δρουγγαρίου τοῦ πλοΐμου [sic : sequitur locus laceratus] * αὐτου, ἀδελφοῦ [inde manus prima] Μιχαὴλ πατρικίου, πραιπωσίτου καὶ βέστου, γεγονότος πρωτοβεστιαρίου Νικηφόρου, τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου· ὄντος αὐτοῦ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ Ἀφρικῆς, μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἰνδ. ί· καὶ ἐπεδόθη ἐν τῷ ναῷ τ [inde denuo manus secunda, erasis arte prioribus] οῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Ὀρλάτου [sic], πλησίον Θεομόρφου [sic : sequitur manu prima] ἐν ἔτει ςυοθ', ἰνδ. ιδ'. Vides, pro nomine ecclesiæ, cui ipse Nicetas Codicem a se scriptum obtulerat, nomen alterius, penes quam posterius asservabatur, fuisse substitutum. Totam subscriptionem dederunt jam Montefalconius Palæograph. 45. A. et Confectores Catalogi mss. Bibliothec. Reg. II. 74. D. ita tamen, ut aliter legerent atque ego in minimis quibusdam, quæ tanti non sunt ut hic referantur. Annus quo peraratus est Codex, excurrit in a. Christi 967 : quo ecclesiæ donatus, in a. 971 : monstratque scriptura, hunc Nicetam
B literatum fuisse suæque linguæ gnarum hominem : cujus si tantum se declarasset ingenium bello obeundo, quanta in codice pergrandi exarando eluxit patientia, næ bene tum Romanis in Sicilia fuisset consultum.

Pag. 41. C. ἠνιάθη μὲν καὶ . . ἤλγησε] Respexit Agathiam 73. B.

Pag. 41. D. ἔσεισεν ὁ Θεὸς μέγα] Hic est terræ motus, quem Cedrenus II. 660. D. accidisse ait indict. XI. [a. 968] IV Non. Septembr. hora noctis *duodecima :* nam pro β' in cuso restitue ιβ', ex Cedreni et Scylitzæ Codd. mss. Paulo ante, nempe pridie Non. Jun. hujus a. 968, Constantinopolim venerat Luitprandus, Ottonis Magni ad Nicephorum legatus, ut ipse auctor est Legat. ad Niceph. Phoc. 135. B. Quantum ad dictionem h. l., fons imitationis hic quoque est Agathias 51. C. D.

Pag. 42. A. Αἴτιον δὲ τῆς τοσαύτης ἐνόσεως] Hæc quoque ex Agathia 52. B. et, ubi similia de De causis terræ motuum.
C causis terræ motuum, 149. B. ac 151. B. Neque alia fere explicatio terræ motuum in Codice Regio physica ac botanica varia mss. continenti : Ὁ σεισμὸς οὕτως γίνεται· ἡ γῆ ἔχει φλέβας ἀερακὰς, ἔνθα οἱ ἄνεμοι συγχωνεύονται. Καὶ εἴσω μὲν ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς εἰσὶν πλατεῖαι καὶ εὐρύχωροι αἱ φλέβες αὗται, κατὰ δὲ τὴν ὄψιν τῆς γῆς εἰσὶ στενωποί. Πληθομένων λοιπὸν τῶν φλεβῶν ἐκείνων ἀνέμοις, κινοῦσιν οἱ ἄνεμοι τοῦ ἐξέρχεσθαι ἔξω. Πολὺς δὲ ὢν ὁ ἄνεμος συνταράττει πᾶσαν τὴν πλησιάζουσαν γῆν, οὐ πᾶσαν δὲ τὴν γῆν, ἀλλὰ μόνον τὴν παρακειμένην ἐκεῖσε. Καὶ μήτις ἀπιστῇ τοῦτο. Ἰδοὺ γὰρ καὶ ἐν ἡμῖν γίνεται τὸ παρὸν πάθος. Καὶ γὰρ πολλάκις γεμιζομένων τῶν ἐγκεφαλιακῶν φλεβῶν ἡμῶν ἀνέμοις, κινουμένοις ἐξέρχεσθαι, συνταράττουσι τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς ὤμους, ὅτε ἔπταρεν ὁ δεῖνα. Subjungit anonymus plurima de aquis calidis, περὶ θερμῶν ὑδάτων, multorumque opiniones affert, quare tepeant : velut S. Joannis Damasceni, comparantis aquas illas æneo filo, per arcta foramina rapto, et ignescenti : ὥσπερ ὁ χαλκὸς
D συρόμενος ἐν στεναῖς ὀπαῖς σιδηρικαῖς ἐκπυροῦται. Sed de his collectaneis physicis fortasse alias pluribus.

Pag. 42. B. ἡ τῶν Ἑλλήνων εἰκαιομυθία] Vel, si mavis, *gentilium vanæ fabulæ.* Sic enim vocantur sæpissime a Patribus figmenta mythologiæ et theologiæ gentilis. Andreas Cretensis De cruce 102. B. S. Hyperechius Exhortatione ad monachos 131. D. Verti latine *vaniloquentia*, quod proprie græce reddas εἰκαιολογία, vocabulo in Lexicis omisso, usurpato a Philone De somniis 869. A. Εἰκαιολογία, vaniloquentia.

Pag. 42. B. ἀνθέξοιντο δὲ τῶν ἐπαινετῶν.] Eandem ob causam belli mala a numine immitti opinatur S. Ephræm Syrus Sermone ascetico I. 42. A.

Pag. 42. C. ἡ ὑέτισις] Id nomen, item in Lexicis prætermissum, derivatur a verbo ὑετίζω, quod primus, quantum memini, Schneiderus vir summus II. 253. A. enotavit e Niceta Choniate 211. D. Est vox hellenistica, Jeremia XIV. 22. et Job XXXVIII. 26. hic Ὑετίζω, *pluo*, verbum hellenisticum.
Hebræorum הַמְטִיר, illic מַגְשִׁם exprimens. Inde usurpaverunt S. Basilius Commentar. in caput v. Esaïæ I. 945. A. S. Epiphanius Ancorat. II. 89. D. Simeon Meta-

phrastes Vita S. Joann. Chrys. VIII. 382. 32. 401. 25. alii. Neutrum τὸ ὑέτιον substantive sumitur apud Joannem Philoponum De mundi creation. 57. A. ἵνα τὸ ὑέτιον σημάνῃ, *ut pluviam significet.* De imbre largo, fere iisdem verbis ac Leo, Pachymeres Histor. I. 182. A. A

τῇ ζαύτης ἀναλάμψει] Ἀνάλαμψις, quo similiter carent Lexica, habent, præter Leonem hoc loco, Philo De vita Mosis 492. C. Plutarchus De oraculorum defectu II. 419. et inde Eusebius Præpar. Evang. 207. D. Pag. 42. D.

ὡς ἐπὶ καμινιαίας αἰθάλης] Ex Exodo IX. 8 et 10. unde certatim adhibuerunt comparationem S. Joannes Chrysost. Ad eos qui scandalizati fuerunt VII. 11. 31. S. Joann. Damascen. De hæresib. 158. A. Severianus Gabalorum episcopus In diem alterum creationis mund. VII. 594. 38. aliique multi. Partim pro αἰθάλη substituunt κόνις, ut S. Gregorius Nyssenus De vita Mosis I. 202. C. In Cantic. Canticorum 506. B. alii τέφρα, ut Nicetas Heracleæ metropolita In beatum Job 169. A. et ipse Chrysostomus Quod ex desidia ortum habeat improbitas VI. 849. 12. Pag. 43. A. B

Expeditio Syriaca Nicephori Imper.

ἐπὶ τὴν ἐπὶ Συρίας Ἀντιόχειαν ἔθει] Hæc est illa Syriaca expeditio Nicephori, quam, ut dixi supra 214. D. Cedrenus II. 655. D. et Le Beau XVI. 114. C. perperam anno 966 tribuunt, Leo et Pagi ad Baron. IV. 19. C. biennio post accidisse demonstrant. Octoginta M. hominum ad hanc exped. congregasse Nicephorum Luitprandus, tunc Cpli degens, auctor est, Legat. ad Nic. Phoc. 151. A. Pag. 43. A.

ἣν καὶ Παλαιστίνην καλοῦσιν] Cedrenus II. 656. B. Niceph. cepisse ait oppida amplius centum Ciliciæ, Syriæ, καὶ Φοινίκης Λιβανησίας, *et Phœniciæ Libanensis.* Sic enim legendum, non Φοινίκης, Λιβανισίας, distinctis nominibus, ut est in cuso. Xylander errore joculari, *et Phœniciæ, et Banisiæ.* Phœnicen duplicem fuisse, alteram maritimam, πάραλον, ejusque caput Tyrum, alteram Libanensem, Λιβανησίαν, cum capite regionis Emesa, vel pueris notum. Pag. 43. B.

Θαδδαίου τοῦ ἀποστόλου] Hæc lucem mutuantur ex Vita S. Thaddæi in Cod. Regio bonæ notæ 548, nondum, quod sciam, edita, præter fragmenta a Lambecio allata Commentar. de Bibl. Cæs. VIII. 429. A. In ea tamen tegulæ impressæ mentio nulla fit, quam in aliqua vita inedita vel deperdita Thaddæi memoratam fuisse credendum est. De obitu ejus vid. Menologium Græcor. Cardinal. Albani III. 137. D. de ipso Sancto, num unus, pluresve fuerint Thaddæi, Cæsar Baronius ad Martyrolog. Roman. Gregor. XIII. 457. B. C Pag. 43. C.

τὸν τοιοῦτον σεπτὸν κέραμον ἐκεῖθεν ἀνείληφε] Glycas 306. C. ex Hierapoli, hoc est Mempetze, de quo Leo, statim post, tegulam ablatam scribit, et una cincinnum capillorum S. Joannis Baptistæ, ἐμπεπλημένον [f. ἐμπεπιλημένον] αἵματι, sanguine concretum. Vide Labbei emendat. 376. D. Joël quoque, qui Glycam exscripsit, Chronograph. 181. B. legit πεπιλημένον. Pag. 43. D.

ἐν τῷ τῆς Θεομήτορος ναῷ] In Tractatu ms. Bibl. Reg. cui titulus: Περὶ Νικηφόρου τοῦ ἀνακτος, καὶ ὅπως παρ' αὐτοῦ ἀνεκομίσθη τὸ ἐκ τῆς πλευρᾶς τῆς εἰκόνος ῥεῦσαν αἷμα θεῖον τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, Nicephorum suspicor cum Joanne Tzimisce confundi. Conf. supra 103. A. item Ducang. Cpli Christ. 131. A. et Nott. ad Zonar. 103. A. D Pag. 43. D.

Defectus solis a. 968.

ἔκλειψιν συνέβη . . τοῦ ἡλίου γενέσθαι] De hoc solis deliquio, unde præcipue patet, expeditionem Syriacam Nicephori ad ann. 968 pertinere, nec Leonem temporum ordinem intervertisse, vide Calvis. Op. chronol. 699. D. Baron. Annal. Eccl. XVI. 375. A. Pagium Critic. IV. 19. D. Accidit, ut recte ait Leo, d. 22 Decembris a. 968, cum Nicephorus in Syria ageret, Luitprandus in Italiam rediens Corcyræ *in mensa positus panem comederet.* Legat. ad Niceph. 159. D. Pag. 44. B.

A

IN LIBRUM V.

Pag. 47. A. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα κ. τ. λ.] Sub idem tempus videtur accidisse Nicephori peregrinatio, qui apud Cedrenum II. 660. B. urbe movisse dicitur τὰς ἐν τῇ Θρᾴκῃ πόλεις ἐπισκεπτόμενος. Ubi l. ἐπισκεψόμενος, jubente grammatica et Codd.

Pag. 47. A. Καλοκύρης ὁ Πατρίκιος] Καλοκυρὸς Scylitza historia ms. et Cedrenus II. 666. B (ubi in verbis, αὐτὸς τῆς τε Βουλγαρίας ἐκστήσεται, virgula, quæ ante αὐτὸς legitur, post locanda, jubentibus Codd. omnibus).

Pag. 47. B. συνεκφορήσαντα.] Verbum συνεκφορέω adde Lexicis. Heliodorus quoque 192. C. habet συνεκφορήσαντες. Vulgata forma est συνεκφέρω, qua pleni sunt auctores.

Pag. 47. D. συνασπίσαντες ὑπηντίαζον.] Sphendosthlabum primo in Bulgariam venisse a. 967
B ibique Bulgaros fudisse docet Nestor V. 128. B. Revocatus est in patriam a. 968, Patzinacis Kiovium obsidentibus : quibus repulsis, a. 971 (alii volunt 970) in Bulgariam reversus est, Bulgarosque altero prælio, de quo silent scriptores Byzantini, vicit. *Nestors Russische Annalen* V. 145. A. Engel *Geschichte des Ungrischen Reichs* I. 364. B.

Pag. 48. B. Τάς τε μηχανὰς τὰς ἐφετηρίους] Lege ἀφετηρίους, ut est 15. A. 32. B. nam infra quoque C. lin. 3 librarius male scripserat ἐπεγνώκει pro ἀπεγν. et ἐφετήριος vox est adhuc omnino inaudita. Contra ἐφετὸς, *expetendus, desiderandus,* quod eximere libris docti voluerunt, habet auctoritatem permagnam unam Aristot. Naturali auscult. I. 461. C. Ὄντος γάρ τινος θείου, καὶ ἀγαθοῦ, καὶ ἐφετοῦ. Unde usurpavit, ut hoc utar, qui subinde ex Aristotele dicendi colores assumit, S. Justinus Martyr Eversion. dogmat. Aristotel. I. 121. A. 122. A. B. et deinceps, singulis fere paginis, junxitque, ut
C synonymum, voci ὀρεκτόν· scholiastaque adeo ad Scalam parad. Joannis Climaci *summum,* quod *expetendum* est a piis, τὸ ἄκρον ἐφετὸν vocat 450. D. Matthæus Raderus male, *summum præceptorum divinorum fastigium.* Neque melius Joannes Langus alibi apud S. Justinum Martyrem Dialog. cum Tryphon. Judæo I. 261. D. ubi Christianos circumcisionem spiritualem per baptismum accepisse demonstratur, *desiderandumque esse ab omnibus, ut pariter ipsi accipiant :* καὶ πᾶσιν ἐφετὸν, ὁμοίως λαμβάνειν. Versio perperam : *omnibusque adeo illam ex æquo accipere integrum est.* Melius Gretserus in Epistola Thomæ Patriarchæ ad hæreticos in Armenia 428. C. τὸ ὄντως ἐφετὸν ἐπισπᾶται κάλλος, *pulchritudinem vere concupiscendam haurit.* Apud S. Basilium In divites avaros I. 414. A. οὐδὲ οὗτος ἐφετὸς ὁ λόγος, quod vertit Joannes Argyropylus, *Nec ista rationem habent,* corruptus locus, ut arbitror : tametsi nondum extrico, quomodo sit emendandus. Ἐφετὸς usurpatum apud Aristotelem ejusque imitatores.

Adverbium ἐφετῶς, *cupide,* usurpatur ab Joanne Moscho Prato spirituali 1092. A. Ἐφετῶς, cupide.
D ἐφετῶς μὴ παράσχῃς τὴν κατὰ καιρὸν συνήθειαν τοῖς πτωχοῖς· quo in loco exponendo item plane aberravit interpres. Ita, cum ἐφετὸς et ἐφετῶς a variis frequententur, apud Polybium I. 238. 12. ἐφετῶς καὶ ταχέως ἀναγκάσαι, *cupide et cito cogere,* mendosam vocem esse vix affirmarem, nisi hoc suaderet viri summi, ἐφετῶς delentis, digna verecundia auctoritas.

Pag. 48. C. τῆς τούτου κυρίας ἀφηνιάσαντα] Κυρία interdum *potestatem, dominationem* significare, vel e locis constat in Lex. Polybiano VIII. II. 359. collectis. Est vox a LXX. interprr. auctoribusque hellenisticis præcipue frequentata, quam plerique scribunt κυρεία. Aristeas tamen, De legis divinæ translatione, 9. C. τοῦ φανέντος ἐνόχου τὴν κυρίαν ἔξειν· item S. Joannes Chrysostomus Caten. in Jerem. I. 298. A. Grammaticorum sermone tritam vocem κύριον ὄνομα non intellexit Joannes Hentenius ad Aretham Explicationn. in Apocalyps. : nam II. 678. A. ἡ ἰδιότης τῆς ὑποστάσεως ἑκάστου ἀφορίζηται διὰ τοῦ κυρίου ὀνόματος, *persona uniuscujusque distinguitur nomine proprio,* sic reddidit: *separetur per nomen Domini.* Simili modo Concilio Lateran. III. 840. A. κυρίως καὶ κατὰ

Κυρία, potestas, dominatio.

Κύριον ὄνομα, nomen proprium.

ἀλήθειαν Θεοτόκον αὐτὴν ὁμολογεῖ, non, *specialiter et secundum veritatem*, ut est in cuso, A sed, *proprie et secundum veritatem Dei genitricem eam confitetur*, vertendum est. Τὸ κύριον enim, si de oratione loquimur, *verborum proprietatem* significare (non *rerum*, ut habet Reiskiana versio Dionys. Halicarnass. Judic. de Dinarch. V. 632. 12), nemo est qui nesciat.

Τὸ κύριον i. q. scriptum archetypum.

Illud minus notum, τὸ κύριον esse interdum *exemplar princeps*, τὸ πρωτότυπον, cui opponuntur τὸ ἀντίτυπον, ἴσον, ἡ ἰσοδυναμοῦσα γραφή. Quæ voces item passim negotium facesserunt interpretibus, ut demonstrabo alibi. Vocabulum substantivum κύριος restituendum est Gelasio Cyziceno Historia Concilii Nicæn. I. 397. C. τὰς δύο φύσεις προσθήσαντες κυρίως· ubi legendum Κυρίῳ, nec vertendum, *duas naturas opponunt proprie ejus*, sed, *duas naturas apposuerunt Domino*. Contra eximendum ex inscriptione quam Honoratus Bouche *Hist. de Provence* I. 88. A. sic edidit ac vertit : ΛΕΥΔΙΜΟΣ ΔΙΟΝΙΣΙΟΥ [sic] ΚΥΡΙΟΣ ΕΥΤΑΞΙΑΙ ΚΑΙ ΓΕΡΩΤΕΡΟΣ ΝΥΚΗΣΑΣ ΕΦΗΒΟΥΣ ΚΑΙ ΓΥΜΝΑΖΙΑΡΧΗΣΑΣ ΔΙΣ· B *Leudimus, Bacchici princeps certaminis, aut ludi, senior qui vicit adolescentes, et in exercitiis nudis palmam tulit, bis.* Quæ quam longe a veritate absint, non opus est demonstrem.

Inscriptio Græca emendata.

Emendandum videtur ΣΥΡΙΟΣ, et ΓΕΡΑΙΟΤΕΡΟΣ, ut de minutis in scriptura mendis taceam, vertendumque sic : *Leudimus, Dionysii F., Syrius* [h. e. ex Syro insula], *qui victus moderatione etiam senior superavit adolescentes, et bis gymnasio præfuit.* Εὐταξία præcipue laudabatur in athletis ἀναγκοφαγοῦσι· de γυμνασιάρχων sive γυμνασιαρχευόντων dignitate multa exempla apud Gruter. CLXIX. 4. CLXXIII. 8. CCCXVII. 3. CCCXXVII. Reines. V. 34. VII. 36. I. 204. ubi Seleucus aliquis δὶς γυμνασίαρχος dicitur.

Quod ad voc. κυριακὸς attinet, ad copiosas Suiceri Thes. Eccles. observ. II. 184-192. adde, κυριακὸς apud PP. sæpe id notare, quod ad Deum Filium speciatim pertineat, non ad Deum Patrem, adeoque hoc sensu voci θεῖος quasi opponi. Velut Synodo Hierosol. Concil. XI. 263. B. de monachis, numen oratione canticisque celebrantibus, κυριακὸν C ἔργον αὐτοὺς πληροῦν ὁμολογοῦμεν, vertitur perperam, *divinum opus eos implere confitemur:* oportet, *Dominicum opus :* nam fit allusio ad illud Lucæ VI. 12. de Christo Domino : *Et erat pernoctans in oratione Dei.* Inde κυριότης vocatur *dignitas Servatoris, quâ est Dominus* et noster, et rerum creatarum omnium : in cujus potentiæ signum, ut docent Patres Græci, Χριστὸς, h. e. *unctus*, nominatus est. Hanc vocem κυριότης, a Suicero omnino omissam, usurpant eo quem dixi sensu S. Gregorius Nyssenus Contra Eunomium II. 180 C. 183. C. De anima et resurrectione 644. B. Palladius Epistola ad S. Epiphanium II. 3. D. S. Joannes Chrysostomus Oratione I. in Epist. ad Hebræos IV. 432. 30. De serpente Moysis V. 668. 31. De incomprehensibili VI. 417. 23. 419. 14. In Sanctam Pentecosten VII. 585. 36. Homilia LXXII in S. Matthæum I. 764. B. ubi de Servatore memorat τὴν κυριότητα αὐτοῦ, καὶ τὸ γνήσιον τῆς υἱότητος, καὶ τὸ ὁμότιμον τὸ πρὸς τὸν πατέρα. Ita in Epistola Nestorii Conc. I. 1277. E. de Jesu D nominibus, ἵνα τῶν ὀνομάτων τῶν φύσεων ἑκατέρων [f. ἑκατέρας] κοινῶν τινῶν σημαντικῶν προκειμένων, μήτε τὰ τῆς υἱότητος καὶ κυριότητος τέμνηται, postrema sic reddenda sunt, *ne secentur ea, quæ ad filiationem et Dominationem pertinent.* Vetus interpres : *neque quod filiationis et proprietatis est, secetur.* Et in loco Origenis In S. Matth. III. 475. B. ubi nunc legitur, σάρκα μὲν μιαίνουσι, κυριότητα δὲ ἀθετοῦσι, δόξας δὲ βλασφημοῦσι, scribendum κυριότητα· sunt enim ipsa verba Epistolæ S. Judæ, v. 8. Quod neque Huetius in editione I. 233. C. nec novissimus editor ea quam dixi pagina animadvertentes, locum in Vulgata bene redditum traducendo inobscuraverunt. De reliquis significationibus vocis κυριότης vid. Schleusner. In Nov. Testament. I. 1269. B.

Κυριότης apud Patres, quid.

Ἀνεπισφαλῶς γάρ] Adverbium ἀνεπισφαλῶς non est in Lexicis. Præter Leonem hic et superius 19. B. 26. B. 30. A. 31. B. occurrit apud S. Methodium Convivio decem virginum 106. B. Ἀνεπισφαλὴς habet clarissimi nominis vir Schneiderus in Dictionario, et Leo 16. D. Pag. 49. A.

ἡγεμονευσάντων]

Pag. 49. B. A ἡγεμονευσάντων] Hic vel deest verbum, ut in notula ad oram suspicatus sum, vel referendum est καὶ ὡς οὐκ ἄλλῳ ad κατὰ ῥῦν αὐτῷ, ut expressi in versione.

Pag. 49. B. καὶ μὴ περαιτέρω φυσᾷν τοῦ προσήκοντος.] Similiter Chalcondylas De rebus Turc. 84. A. εἴωθε τὸ θεῖον τὰ πάνυ μέγα φρονοῦντα καὶ πεφυσημένα μειοῦν ὡς τὰ πολλὰ καὶ σμικρύνειν.

Pag. 49. C. τρεπτὰ καὶ παλίντροπα . . τὰ πράγματα] Conf. Agathias 109. A.

Pag. 49. D. ἡ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας ἅλωσις] Antiochia capta est (opinor) initio anni 969. Rationem temporum fortasse turbavit Cedrenus II. 657. A. qui attribuere videtur a. 967. Vide supra 214. D. 215. A. Quæ inde narrantur usque ad finem libri quinti, comprehenduntur eodem anno 969. Antiochia post diutinam obsidionem quando capta.

Pag. 49. D. σπάνιν τῶν ἀναγκαίων] Emenda Cedrenum II. 656. A. ἐπιλελοιπότων δὲ καὶ τῶν Ἀντιοχέων· scribeq. τῶν ἀναγκαίων, ut jam conjecerat Xylander. Neque aliter Scylitza B Historia ms. Legitur alibi quoque apud nostrum σπάνις τῶν ἀναγκαίων 39. C. et 106. B. ex Agathia 131. D. 158. D.

Pag. 49. D. ταμίαν μὲν ὄντα] Cedrenus II. 656. C. Πέτρον ἕνα τῶν ἑαυτοῦ εὐνούχων δοῦλον ὑπάρχοντα. Ubi δοῦλον ut antecedentis vocis glossam ejiciendam arbitror: certe non legitur in Scylitza ms.

Pag. 50. C. διὰ τῶν πυλῶν εἰσελάσας] Quarum repagula a Burtza ense dissecta esse Cedrenus auctor est II. 657. D. Ibi lin. 9. pro πόλιν quis non videt legendum πύλην, sicut in Schowii edit. Laurentii Lydi De mensibus 124 lin. 19: item lin. ult. ejusdem pag. restituendum ἐν αἰτίαις, et 658. A. lin. 2. παρέσχεν?

Pag. 51. A. ἐπ' ἐδάφους ὑποστρωννύων] Hæc in Glossarium retulit Ducangius I. 867. C. sub v. Μανδύας, usque ad verba, αὐτοῦ τὸ σωμάτιον· pro quibus ille dedit, τὸ σῶμα αὐτοῦ· nec reliqua singula diligentissime descripsit. Cognomen Michaëlis, Maleïnus, in Famiiliis Byzantinis 149. C. non memorat Ducangius: alias ὀξυτόνως scribitur Μαλεϊνός· vide C notam ad 118. D. Κοκκοβαφής, præter locum quem in ora attuli, legitur quoque 74. D. apud Constantin. Porphyrogennet. 135. C. et apud Cedrenum II. 662. C. Hausit Leo ex Agathia 90. B. Κοκκοβαφής, *cocco tinctus, purpureus.*

Pag. 51. A. τὸν Καίσαρα Βάρδαν, τὸν . . Νικηφόρου πατέρα] Hic est ille senex, *natus centum quinquaginta annis* [sic], quocum Luitprandus Leg. ad Nic. Phoc. 144. D. se cœnasse ait mense Augusto a. 968.

Pag. 51. B. πολλὰ τρόπαια καὶ νίκας . . ἀναδησάμενον.] Forma dictionis ex Agathia, cui frequens est: veluti 27. A. 60. C. 99. D. 140. A.

Pag. 51. C. παρεξηνλημένον] Vim vocis explicat Illustris Schneiderus Lexico 223. D. Leonem, verba rara aucupantem, invenisse credendum est in glossario aliquo, Παρεξηνλημένος· διεφθαρμένος, ἀμυδρός· quæ hodie leguntur apud Phavorinum 1447. 23. (paulo D longior est Suidas III. 46. C.) sibique persuasisse synonyma esse hæc omnia, eodemque sensu usurpasse. Quæ si quis minus probet, scribat παρεξηλαμένος, a παρεξελαύνω, quod vide in nott. ad 94. C.

Pag. 52. A. τολμήσας] Proposui τολμητίας, quod, præter loca in margine allata, legitur 75. C. mutuo sumtum ex Agathia 14. D. 42. B. 137. C.

Pag. 52. B. καὶ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου τῶν ἀνακτόρων μελετῆσαι καθαίρεσιν.] Infra 70. B. τὴν τοῦ Ἰωάννου τῶν ἀνακτορίων καθαίρεσιν. Neque adeo dissimili phrasi 71. B. τῶν τυραννείων καταπέναι, *de imperio decedere.* Habet quidem Leo alias vocem ἀνάκτορον, sed ita, ut *palatium* denotet, 19. C. 39. D. 40. A. 51. B. 60. C. 79. A. B. quod alibi ἑστίαν τὴν βασίλειον seu βασιλικὴν vocat (vide quoque 189. C.) sive τὴν βασίλειον αὐλήν, 30. A. 52. A. C. 62. B. alibi τὰ βασίλεια, 20. B. 21. A. 29. B. 52. A. 57. C. 59. A. 60. B. 90. B. 100. D. sive τὴν ἀνακτορικὴν ἑστίαν, 98. B. 102. C. 110. B. Τὰ θεῖα ἀνάκτορα 60. C. *ecclesiam* denotat, de qua significatione vid. Jo. Wolfium ad Photium Contra Manich. Anecd. gr. II. 213. C. Καθαίρεσις autem hic eodem sensu, Ἀνάκτορον *palatium*, ejusque synonyma apud Leonem.

56

quo καθελὼν apud S. Athanas. Histor. Arian. I. 389. A. τρεῖς βασιλεῖς, Βρεττανίωνα, καὶ Μαγνέντιον, καὶ Γάλλον καθελὼν, *cum tres Imppp. Vetranionem, Magnentium, Gallum imperio deturbasset:* Montefalconius: *cum tres reges, V. M. et G., imp. abdicasset.* A

Καθαιρεῖν, deponere, ab officio removere.

Porro καθαιρεῖν, apud auctores ecclesiasticos solenne, sonat *deponere, exauctorare, ab officio removere.* Concil. Chalcedon. II. 387. A. ἡνίκα Νεστόριος καθῃρέθη, *quando Nestorius depositus est.* Versio vulgaris perperam: *quod N. damnatus est.* Similis vis nomini καθαίρεσις. Leo noster 101. A. Concil. Chalcedonens. II. 79. E. καθαίρεσις ἡμῖν ἠπειλήθη, *minæ nobis intendebantur depositionis.* Versio vulgaris errore quo supra, *minabatur nob. damnatio.* At Concil. general. octavo V. 1071. E. ἡ δὲ καθαίρεσις . . βεβαιωθῆναι ἐζητήθη, Matthæus Raderus recte intellexit, quanquam nunc in edit. perperam impressum sit *exauctoritatem*, pro, *exauctorationem*: quod Leo ἔκπτωσιν τῆς ἱερωσύνης vocat 70. B. Sed de hac vi vocis καθαίρεσις jam Suicerus Thesaur. Eccles.

Καθαιρετικὰ quid.

II. 1. et alii: vocabulum derivatum omiserunt, καθαιρετικὰ, suppl. γράμματα, *litteræ, quibus depositionis formula* seu *sententia continetur.* Quod moneo, quia eam quoque vocem docti passim non intellexerunt. Jac. Billius in Anonymi Vita S. Athan. CXI. B. κατηγορίαις ἐν τοῖς καθαιρετικοῖς, καὶ ὕβρεσι καὶ διασυρμοῖς πλεονάσαντες, vertit, *accusationibus, abdicandi causa viri, contumeliis, derisionibus eum supra modum afficientes.* Imo: *qui in formula depositionis* [ab episcopatu] *criminationes, contumelias, convicia multa congerebant.* Montefalconius in Simeone Metaphr. De vita ejusdem CXL. B. ἐν τοῖς καθαιρετικοῖς· *in scriptis suis.* Emenda ut supra, *in sua depositionis formula.* A καθαιρετικὸς B

Καθαιρετικῶς.

derivatum adverbium prætermissum in Lexicis, καθαιρετικῶς, *eo consilio ut tollas.* Origenes contra Cels. 25. B. τινὰς ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ τεθνηκέναι, καθαιρετικῶς τῶν προκαταλαβόντων τὰς πόλεις καὶ τὰ ἔθνη κακῶν· Sigism. Gelenius: *aliquot, qui ultronea morte obita pro rep. totos populos totasque gentes liberarint a calamitatibus.* Ut ad vocem καθαίρεσις redeam, nota peculiarem ejus significationem, quam nescio an quisquam distinxerit. Philo De telor. constr. 92. C. ἀποσκαστέον τέ ἐστι τὴν ταχίστην τὰς πρώτας ὀρφὰς, καὶ τὰς C

Καθαίρεσις, rudus.

καθαιρέσεις ἀναιρετέον, *et rudera asportanda sunt.* Item Athenæus De mach. 92. B. τοὺς διὰ τῶν καθαιρέσεων εἰσπίπτοντας. Neque inepte, opinor, partes muri decussæ καθαιρέσεις vocantur, cum καθαιρεῖν ipsum passim notet *decutere.* Artemidor. Onirocr. 112. C. si servi de oleis somnient, id iis verbera præsagire ait, διὰ τὸ μετὰ πληγῶν τὸν καρπὸν καθαιρεῖσθαι, *propterea quod cum plagis fructus olearum decutiantur.*

τῶν φόνων τῶν ἀνδρῶν] Conjecturis, quas ad oram apposui, longe præstat summi viri Krugii prope certa emendatio litteris mihi communicata, τῶν φονώντων ἀνδρῶν, a φονάω, *cædis avidus sum.* Pag. 52. D.

Προσεπιβαίνω, quomodo construatur.

τῆς ἠπείρου προσεπιβαίνων] Verbum προσεπιβαίνω (quod non est in Lexicis) Leo modo cum genitivo construit, velut hic, 60. B. et 97. D. modo cum dativo, ut 6. B. 42. C. Eodem casu est apud Theophylactum Orat. de Sancta Cruce 398. C. προσεπιβαίνων τῇ γῇ. Usurpatur etiam a Philone De temulentia 197. E. καὶ προσεπιβαίνειν ἠξίωσεν, ubi exponitur *prævaricari.* Alterius decompositi, προσεπεμβαίνω, secundam figuratamque significationem, *insulto, irrideo*, æque in novissimis optimisque Lexicis video prætermissam. Quanquam non desint hujus usus auctoritates idoneæ. S. Joann. Chrysostomus Orat. II in Lazar. V. 241. 28. μὴ προσεπεμβαίνωμεν αὐτοῦ ταῖς συμφοραῖς. Olympiodorus Catena in beat. Job 329. C. κατὰ πρόσωπον λοιδορεῖτέ με, καὶ προσεπεμβαίνετέ μοι. Quæ loca, aut similia, Hesychio obversata sunt, cum I. 1044. B. Προσεπεμβαίνει Pag. 53. B. D

Ἐπεμβαίνω quid significet.

interpretatus est ἐπιτωθάζει, ἐπιγελᾷ. Verbum ἐπεμβαίνω simili sensu usurpatur, ut duo loca ex multis nominem, in Epist. nomine Concil. Nicæn. scripta, apud Socrat. Hist. Eccles. 28. A. item a Cedreno II. 670. D. De ἐπιβαίνω, idem significante, copiosus J. Tobias Krebsius in Decretis Romanorum pro Judæis factis 25. B., demonstrans, omnia fere veniendi verba cum ἐπὶ, adjuncto casu personæ, notionem hostilis invasionis habere.

Pag. 54. A. A ὡσεί τινα ἀτίμητον μετανάστην] Ex Homero Iliad. I. 644. Π. 59.

Pag. 54. C. ἐρωδιοῦ ῥάμφει προσεοικὼς ἀτεχνῶς] Ἐρωδιὸν ardeam esse notum est. Aristoteles Historia animal. I. 903. B. Eodem nomine denotatur avis fabulosa, de qua mira refert Pseudohieronymus Breviar. in Psalter. 394. B. in psalm. CIII. majorem esse omnibus volatilibus, aquilamque vincere et comedere. Ab hoc diversus est *erodio erodionis* S. Hieronym. Commentar. in Zachariam III. 1732. E. Totum Leonis locum exscripsit (tametsi paulo minus accurate) Ducangius in Glossar. Addend. 11. A. Ἐρωδιός, avis fabulosa.

Pag. 54. C. Τοιαύτην μὲν δὴ Νικηφόρος ὁ αὐτοκράτωρ τὴν τοῦ βίου εὗρε καταστροφήν] In Chronico ms. Joannis Scylitzæ hic leguntur quædam a Cedreno omissa, verbisque ejus ἔνδον τοῦ παλατίου κατεργασθείς II. 663. D. subjungenda, de sepultura et specie Nicephori Phocæ, quæ Scylitza ex Leone 55. D. 29. D. 30. A. pæne ad verbum exscripsit. Deinceps sequuntur hæc : Ἐν δὲ τῇ σορῷ αὐτοῦ [Nicephori Phocæ] ὁ Μελιτηνῆς μητροπολίτης B Ἰωάννης ταῦτα ἐπέγραψε· Epitaphium Nicephori Phocæ Imp.

Τὸν ἀνδράσι πρὶν καὶ τομώτερον ξίφους, Cod. Coisl. n.° 136, fol. 101 *verso*.
Πάρεργον οὗτος καὶ γυναικὸς καὶ ξίφους,
Ὃς τῷ κράτει πρὶν γῆς ὅλης εἶχε κράτος,
Ὥσπερ μικρὸς γῆς μικρὸν ᾤκησε μέρος,
Τὸν πρὶν σεβαστὸν, ὡς δοκῶ, καὶ θηρίοις,
Ἀνεῖλεν ἡ σύγκοιτος, ἓν δοκοῦν μέλος.
Ὁ μηδὲ νυξὶ μικρὸν ὑπνώττειν θέλων,
Ἐν τῷ τάφῳ νῦν μακρὸν ὑπνώττει χρόνον,
Θέαμα πικρόν. Ἀλλ' ἀνάστα νῦν, ἄναξ,
Καὶ τάττε πεζοὺς, ἱππότας, τοξοκράτας,
C Τὸ σὸν στράτευμα, τὰς φάλαγγας, τοὺς λόχους·
Ὁρμᾷ καθ' ἡμῶν Ῥωσικὴ πανοπλία,
Σκυθῶν ἔθνη σφύζουσιν εἰς φονουργίας·
Λεηλατοῦσι πᾶν ἔθνος τὴν σὴν πόλιν,
Οὓς ἐπτόει πρὶν καὶ γεγραμμένος τύπος
Πρὸ τῶν πυλῶν σὸς ἐν πόλει Βυζαντίου.
Ναὶ, μὴ παρόψει ταῦτα· ῥίψον τὸν λίθον,
Τὸν σὲ κρατοῦντα, καὶ λίθοις τὰ θηρία,
Τὰ τῶν ἐθνῶν, δίωκε· δὸς δὲ καὶ πέτρας
Στηριγμὸν ἡμῖν, ἀρραγεστάτην βάσιν.
Εἰ δ' οὐ προκύψαι τοῦ τάφου μικρὸν θέλεις,
Κἂν ῥῆξον ἐκ γῆς ἔθνεσι φωνὴν μόνην·
Ἴσως σκορπίσῃ ταύτῃ καὶ τρέψεις μόνῃ.
Εἰ δ' οὐδὲ τοῦτο, τῷ τάφῳ τῷ σῷ δέχου
D Σύμπαντας ἡμᾶς· ὁ νεκρὸς γὰρ ἀρκέσῃ
Σώζειν τὰ πλήθη τῶν ὅλων χριστωνύμων,
Ὦ, πλὴν γυναικὸς, τὰ δ' ἄλλα Νικηφόρος.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτω συντέθειται. Sequentia, Ἰωάννης δὲ ὁ Τζιμισκῆς, τὰς τῆς Ῥωμαίων κ. τ. λ. denuo in historiam recepit Cedrenus II. 663. D. Omisit autem senariolos Joannis Melitenensis, sive quod paulo longiores ei (vereor ne etiam lectori) viderentur, sive quod ludus potius ingenii quam vera arcæ inscriptio. Certe Joannes Melitenensis, si is est de quo Le Quien Orient. Christ. I. 445. C. vixit circa a. 1027, plus quinquaginta annis post Nicephorum in arcam conditum. Joannes Melitenensis, quando vixerit.

Pag. 55. C. παλινῳδίαν ᾖσαν] Agathias 89. B.

Pag. 56. B. μουζακίτζην δηλοῖ] H. e. *pusillum* : vid. Ducang. Glossar. II. 1570. B. Sed hanc etymologiam nominis Tzimisces prorsus improbat vir doctissimus Cirbied, in Schola Regia speciali linguarum Orientalium hodiernarum cathedræ Armeniacæ decus et ornamentum. Esse nimirum in Armenia majore urbem Tschemischgaïzag (vid.

Etymologia vera nominis *Tzimisces.* quoq. *Détails sur la première expéd. des Chrétiens dans la Palestine, traduits de l'arménien* A *en français par F. Martin.* Magasin Encyclop. *Septembr. 1811. p. 38*) : id nomen significare *soccum splendentem* s. *purpureum*, quo calceentur mulieres per Orientem. Inde oriundum Tzimiscem : ejusque nomen, Armeniace *Tschemeschghigh* scriptum, esse diminutivum alterius, vertique debere *socculum splendentem.* Referam ipsa verba amicissimi collegæ : « *Tschemischgaïzag, qui signifie* sandale étincelante *ou* rouge *que portent les femmes Orientales à leurs pieds, est le nom d'une ville de la grande Arménie qui s'appeloit aussi anciennement* Hierapolis; *elle fut la patrie de Jean Zimiscès. Ce dernier nom, qu'on écrit en arménien* Tschemeschghigh, *n'est que le diminutif du premier, et il signifie* petite sandale étincelante. *Telle est la signification ou l'étymologie du mot* Zimiscès. » Quæ quemadmodum cum opinione Leonis componi possint, viderint litteras Orientales docti.

A

IN LIBRUM VI.

Pag. 57. A. Τοῦ δὲ αὐτοκράτορος Νικηφόρου τὸν τρόπον] Obtruncatus est Nicephorus anno 969. d. XI mensis Decembris : ita quæ narrantur hoc libro, ad priorem partem anni 970 pertinent : vide Pagium Critic. IV. 24. A.

Pag. 57. B. ἐς γέρας τῷ ἀνδρὶ ταύτην ἐκαινοτόμησε τὴν τιμήν·] Cedrenus II. 663. D. μήπω πρότερον ὄντος τοῦ ἀξιώματος, πρώτου δ' αὐτὸ τοῦτο ἐφευρηκότος. Sed leg. πρώτου δ' αὐτοῦ, *cum ipse primus,* ex codd. omnibus, sensu quoque flagitante.

Pag. 59. A. Τὴν δὲ ἰδέαν τοιόσδε ἦν·] Hæc ex auctore nostro contraxit Scylitzes, subjunxitque in historia ms. narrationi de morte Tzimiscæ, quæ terminatur sic, καὶ Κωνσταντῖνον, τοὺς παῖδας τοῦ Ῥωμανοῦ. Vide Cedren. II. 684. B. Cedrenus autem, cum omnia minima

B maxima ad verbum e Scylitza in ipsius Compendium historiarum referret, tamen hæc de forma ac specie Tzimiscæ nescio quare prætermisit, ut igitur in Leone duntaxat et in Scylitza ms. exstent. Cedrenus Scylitzam exscripsit, Scylitza Leonem.

Pag. 59. B. ἡρωϊκὴ γὰρ αὐτῷ] Scylitza addit ψυχὴ, ac fortasse sic legendum. Paulo post, B. lin. 8. Scylitza habet ἀπλέρῳ τάχει, unde firmatur conjectura mea ad oram (vide quoque supra 30. D. lin. antepenult.), et, πρὸς τοὺς οἰκείους διανέκαμπτεν.

Pag. 59. B. ἅλματι] Scylitza, ἅλμασι.

Pag. 59. B. πάντων κατυπερμεγέθης...γενεάν.] Amplior eadem phrasis supra 30. A. ubi κατευμεγέθει.

Pag. 59. C. ἐπὶ τὸν πύματον] Scylitza secus, ἐπὶ τὸν πέμπτον, calligrapho vocem obsoletiorem πύματος in magis notam, ut fit, commutante.

Pag. 59. D. παρὰ τὸ προσῆκον] Agathias πέρα τοῦ προσήκοντος, 81. B.

Pag. 59. D. τὰς τοῦ σώματος ἡδονὰς διεπλόντο.] Hactenus quæ ex Leone Scylitza transtulit in

C historiam ms.

Pag. 60. A. ἐς τὸν θεῖον καὶ μέγαν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας σηκὸν εἰσφοιτᾷ] Cedrenus Histor. II. 664. B. ἄπεισι μετ' ὀλίγων ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, ubi Xylander, secus opinor, legisse videtur μετ' ὀλίγον, nam vertit *paulo post,* pro, *cum paucis :* deinceps, C. lin. 5. manifesto mendo editum est ἀπολογισαμένου pro ἀπολογησ.

Pag. 60. B. τοῦ νεὼ] In Hederici Lexico manuali edit. Ernesti Lips. 1768. 8. col. 1371. is genitivus νεῶ scribitur, perperam. Vide Maittaire De dialectis ed. Sturz. 27. A.

Pag. 60. B. καὶ προσέτι τὸν τόμον τῇ συνόδῳ προσαποτίσῃ] Sensus verbi προσαποτίειν hic detorsus ex illo, quando *insuper donare, insuper solvere* significat. Philo De victimis 653. C. προσαποτίσας καὶ τὸ ἐπίπεμπτον. Æneas Gazæus Theophrasto 374. B. Ejus synonymum ἐπέδωκε subjungit Leo paulo post, C. lin. 13. Gravem autem fuisse Nicephorum non uno modo ecclesiis docet Vita inedita S. Nicephori episcopi Mileti, scripta ab homine

D et docto et æquali fere temporum illorum (nam memoratur ab eo Θεόδουλος aliquis, ὃς καὶ ἔτι περίεστι, fol. 222 *verso*) : qua narratur, cum procuratores imperatorii ex oleo sacro reditus, qui maximi sunt in ecclesia Græca, interverterent in commodum fisci, S. Nicephorum non esse veritum Imperatorem ipsum adire, ab eoque restitutionem juris illius, donec obtineret, flagitare. Καὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας ὑπῆρχον προκαθηρπασμένα παρὰ τῶν ἐπιστατούντων τοῦ μυρελαίου, τί ποιεῖ; τῷ βασιλεῖ [h. e. Nicephoro Phocæ, cujus mors deinceps narratur] θαρραλέως πρόσεισι καὶ παρρησιάζεται. Δικαίως γὰρ ὡς λέων ἀληθῶς πέποιθε καὶ τῶν ἀφαιρησάντων καταβοᾷ, Ἢ ἀπόδος, λέγων, τὰ τοῦ θεοῦ, ἢ μὴ προσδόκα Χριστῷ πράττειν φίλια, τοῖς μὴ προσήκουσιν ἀνεχόμενος ταῦτα καρποῦσθαι. Ac post paulo : Ἐφ' οἷς τὸν βασιλέα, καταπλαγέντα τὴν τοῦ ἀνδρὸς παρρησίαν (καὶ γὰρ καὶ τὰ σκῆπτρα τὰς ἀρετὰς οἶδεν αἰδεῖσθαι, καὶ τοῖς συνετοῖς εὐδιάγνωστον τὸ φιλόθεον), ἀναντιρρήτως κελεῦσαι τὰ οἰκεῖα ἀπολαβεῖν, καὶ ἀποκαταστῆναι κατὰ τὸ ἀρχαῖον τῇ ἐκκλησίᾳ τὴν πρόσοδον κ. τ. λ. Addit auctor, quæ restituerat Phocas, ea post ejus cædem denuo esse episcopo ab iisdem procuratoribus ademta. De quibus questurum S. Nicephorum iterum Pecunia ex sacro oleo redacta, interdum ademta episc. Græcis, in fiscumque aversa.

perrexisse ad comitatum : ivisse simul hominem nequam Sachacium, consilio ut Sancto A apud Imp. adversaretur. Ita, cum una devertissent potionemque uterque sibi præpararet, Sachacium de suo miliario caldam venenatam ministrasse Sancto : hunc tamen vehementi vomitu tum veneno tum periculo esse liberatum. Addam ipsa verba Græca : Εἰ καὶ αὖθις οἱ ταῦτα παρακαθηρπακότες ἀφείλοντο βίᾳ, ἤδη τοῦ ἀποδεδωκότος αὐτὰ βασιλέως διαπεφωνηκότος [a]. Διὸ καὶ πρὸς τὸν μετ' ἐκεῖνον τῆς βασιλείας δραξάμενον (Ἰωάννης δ' ἦν οὗτος, ᾧ Τζιμισκῆς τὸ ἐπώνυμον) τοῦ ὁσίου ἀπιόντος, συνεβάδιζεν αὐτῷ ὁ τὴν παρατροπὴν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὴν κακίαν ἐπιβόητος Σαχάκιος, τοὺς λόγους τῆς δίκης τῶν κτημάτων ἀναδεξάμενος, καὶ ἰσχυρῶς τῷ μεγάλῳ ἀντικαθισάμενος, ... αὐτὸς ἐκεῖνος συγκεκερακὼς ὁ Σαχάκιος τῷ μεγάλῳ πιεῖν δέδωκε· τὸ δὲ ἄρα ἦν πλῆρες φαρμάκου· ὃ λαβὼν ὁ θεῖος ἀνὴρ καὶ σφραγῖδι ζωοποιῷ σημειωσάμενος, ἔπιεν ὑπονοησάμενος μηδέν· πόθεν γάρ; Ἔπειτα τοσοῦτος αἴφνης ἔμετος ἐξεβλύσθη, ὥστε συνεκβλυσθῆναι αὐτῷ καὶ τὸ φάρμακον, μηδ' ὁπωσοῦν παραβλάψαι τὸν ἅγιον. Tzimiscis quoque animum sibi con- B ciliasse S. Nicephorum morum sermonisque dignitate discimus eodem auctore, qui tamen sui instituti esse negat, quæ is in comitatu egerit separatim perscribere, — οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ, ὅτι μηδὲ διὰ σπουδῆς ἡμῖν ταῦτα. Reliqua ex hac vita, quemadmodum S. Nicephorus sæculo abdicato in montem Latrum secesserit, conditisque Ἐρεβίνθου et τοῦ Ξηροῦ Χωραφίου monasteriis in hoc vitam deposuerit laudatissime actam, ut aliena ab historia sæculari horum temporum prætermitto.

[a] De hoc verbo vide supra not. 191. D.

μήτι τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἐκτὸς τῆς ἐκείνου ῥοπῆς ἐνεργεῖν.] Addit Pag. 60. C. Cedrenus II. 658. D. voluisse Nicephorum, ut bello occumbentes martyrum honoribus fruerentur, contra S. Basilii placitum, qui a sacris per triennium arceat τοὺς πολεμίους ἔν τινι πολέμῳ ἀνῃρηκότας. Ubi ex Codd. legendum, τοὺς πολέμιον, ut recte intellexit Le Beau *Histoire du Bas-Emp.* XVI. 121. C.

κατὰ τὴν νῆσον τὴν λεγομένην Πρώτην] Le Beau XVI. 162. C. in Proconnesum ait, C Pag. 60. C. consecutus Cedrenum II. 664. D. et Zonaram II. 209. A.

Λέοντα τὸν Βαλάντην καθυπεδείκνυεν] Glycas 308. C. εἴγε δὲ μὴ αὐτόχειρα γενέσθαι Pag. 60. C. αὐτὸν τοῦ Φωκᾶ· ubi emendandum ex Codd. nostris, εἶπε δέ. In Scylitzæ Chronico ms. conjurati vocantur ὁ Πατρίκιος Μιχαὴλ ὁ Βούρτζης, καὶ Λέων ταξιάρχης ὁ Βαλάντης, καὶ τῶν τοῦ Τζιμισκῆ πιστικωτάτων ὁ Ἀτζυποθεόδωρος. Eadem pæne nomina sunt apud Cedren. II. 662. B. cujus narratio in multis ad verbum cum Leone convenit.

πρὸς τοῦ Πολυεύκτου στεφθεὶς] Tzimiscem coronatum esse ipsis natalitiis Christi Pag. 60. D. a. 969. Cedrenus docet II. 665. A.

τὴν δὲ τῷ καταντιπέρας Βυζαντίου] Quæ Joannem humanitate ac misericordia Pag. 61. A. fecisse Leo ait, ut bona pauperibus distribueret, ea ex conventu cum Polyeucto Patriarcha acta esse, Joannem hac conditione coronante, Cedrenus auctor est II. 665. A. D

ἠφώρισε] Sic fortasse Leo ipse scripsit, mendose : nam duplex augmentum ne Pag. 61. A. apud posteriorem quidem auctorem ullum in hoc verbo se nobis obtulit. Contra ἀφώριζον habet S. Germanus Constantinopolitanus De rerum ecclesiasticarum contemplat. 13. B. ἀφώρισεν Palladius Lausiac. 94. A. ἀφώρισαν S. Clemens Alexandrinus Stromat. 559. D. ἀφώρισται Theophrastus (qui multum delectatur verbo ἀφορίζω, adhibetque novies) Histor. plant. 1. A. De causis plant. 352. A. S. Gregorius Nyssenus De oratione Dominic. I. 752. A. ἀφωρισμένην Theophrastus Hist. plant. 23. D. (ibi ἀφορισμ. operarum errore) et 843. D. Omitto aliorum loca, quæ multa sunt. Adde, in ecclesia Græca ἀφορίζεσθαι esse, *segregari a sacrorum mysteriorum communione*, quod hodie *minorem excommunicationem* vocamus. Major enim *anathematis* vocabulo solet designari. Acta Concil. quinisexti III. 1695. E. Εἰ δέ τις τοῦτο πράττειν ἐπιχειρήσειεν, ἀφοριζέσθω. Gentianus Hervetus : *Si quis autem hoc facere aggressus fuerit, deponatur.* Emenda, *excommunicetur*, sive periphrastice, *minori excommunicatione segregetur ab eucharistiæ patri-*

Ἀφορίζεσθαι, minore excommunicatione plecti.

A *cipatione.* Etenim *deponi* solis convenit clericis : ἀφορισμὸς is, de quo agitur, laïcis quoque potest contingere. Manuel Malaxus Historia Ecclesiastic. 129. A. ἀφόρησιν [sic] αὐτοὺς· vertit Martinus Crusius, *eos execratus est.* Sed potius scribendum, *excommunicavit, a communione ecclesiastica separavit.* Neque minus passim erratum est in vertendo substantivo ἀφορισμὸς, quem ex superioribus patet, in laïcis denotare *privationem* communionis eucharisticæ, in clericis *suspensionem* ab officio ecclesiastico. Ita Liturgia S. Marci Alexandrina 135. B. Joannes a S. Andrea ἀπὸ ἀναθέματος καὶ ἀφορισμοῦ vertit, *ab anathemate et excommunicatione*, tametsi hic reddendum erat, *suspensione.* Nam de sacerdote sermo. Contra apud S. Clementem Martyrem Constitut. Apostol. 27. A. ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῷ, Gentianus Hervetus simpliciter, *mulctetur*, quod saltem amplificandum erat, *sacrorum mysteriorum separatione mulct.*

Ἀφορισμὸς apud rhetores quid sit, optime exposuit Ernesti Lexico techn. rhet. 52. B. B Quare in versione Reiskiana hæc Dionysii Halic. Judicio de Isæo V. 597. ἡδέως τε καὶ ἀφοριστικῶς τὰ μετὰ ταῦτα ἐπιτίθεται, minus apte, opinor, redduntur, *suaviter et distincte.* Nam hoc quidem a rhetoribus Græcis dicitur εὐκρινῶς· ἀφοριστικῶς autem vertendum est *membratim*, concisis brevibusque membris, *inconnexe*, ut ait Grotius ad Ecclesiast. II. 6. sive, ut Ciceroniano verbo utar, *incise*, brevibus incisis, fereque id quod Basilius, scholiasta ms. S. Gregorii Nazianzeni luce dignissimus, περιόδους ἀσυνδέτους καὶ αὐτοτελεῖς solet appellare. Inde explicandum Etymologicum magnum 296. 50. ubi εἶεν dicitur esse ἐπίρρημα ἀφοριστικόν· quod nempe per se ipsum effingit sensum absolutum. (Ἀφοριστικῶς apud rhetores, quid.)

Pag. 61. A. τῶν τῇ ἱερᾷ νόσῳ καμνόντων] Vertit Combefisius, *eorum qui sacro morbo laborarent*, ut adeo intelligatur de morbo comitiali. Neque hercule immutare ea quidem ausus sum : tametsi Valesius ad Euseb. Histor. Eccl. IV. 19. jam demonstrarit, sæpe ἱερὰν νόσον C intelligi debere de lepra aut elephantiasi. Auctoribusque ibi laudatis addi possunt S. Joannes Chrysostomus Orat. De pœnitentia VI. 912. 37. τοὺς ὑπὸ τῆς ἱερᾶς νόσου κατακειμένους, ὧν τὰ μέλη πρὸ τοῦ θανάτου τῇ γῇ παραδίδοται· Anonymus Vita Chrysostomi VIII. 336. 29. unde paulo plura exscribam, quæ quasi scholion vocabuli ἱερὸς esse possunt : Εὑρίσκει τινὰς τὴν ἱερὰν καλουμένην περικειμένοις νόσον, ταύτην τὴν προσηγορίαν τοῦ τοιούτου λαχόντος νοσήματος, παρὰ τὸ πᾶσαν ἀνθρωπίνην συμφορὰν τε καὶ ἀλγηδόνα νικᾶν. Οὕτω γὰρ καὶ τοῖς ἔξω τὸ ἱερὸν ἀντὶ μεγάλου παρείληπται· ἱερὸν γὰρ καὶ ἰχθύν, τὸν μέγαν φασίν. Facillime autem propagari hunc morbum ait auctor, ἑρπυστικόν τι εἶναι καὶ μεταβατικὸν ἐπὶ τοὺς συνδιάγοντας· ideo eo affectos oppidis expelli, passimque stratos esse per itinera οἷα νεκροὺς ἀτάφους, κινούμενα λείψανα, ἕρποντα σκηνώματα, λογικοὺς ἀνθρώπους φωνὴν ἀφιέντας ἀνάρθρον· iisque S. Chrysostomum locum idoneum concessisse cum aqua præterlabente, πρὸς τὸ τοὺς ἀπὸ τῶν τραυμάτων ἀποκαθαίρειν D ῥύπους. Quæ omnia minime cadere videntur in homines morbo majore affectos. Apud S. Joannem Climacum quoque Scala Parad. 126. B. verba, τῇ ἱερᾷ περιπεσεῖν νόσῳ, ob ea quæ sequuntur haud paulo malim de lepra quam cum Matthæo Radero de morbo comitiali interpretari. Confer præterea Leonem 110. B. (Ἱερὰ νόσος interdum non *morbus comitialis*, sed *lepra*.) (Ἱερὸς nonnunquam idem quod *magnus*.)

Pag. 61. C. Ἤδη δὲ τῆς πρὸς Ὀρέντη] Hæc et sequentia ex Leone transtulit Scylitza in Chronicon ms. unde exscripsit partim Cedren. II. 665. B.

Pag. 61. C. τἀνδρὶ εἰς[d]] Litterula[d] ante εἰς collocanda est, non post.

Pag. 61. D. τὴν μὲν θύραθεν παιδείαν οὐ πάνυ ἠκριβωκότα] Dissuadebant multi in Græcia, tum omni medio ævo, tum maxime hoc sæculo, profanas litteras : quod qui iis a tenero imbuti essent, ad veritatem fidei cæciores putarentur. Ita S. Nicephorus, de quo supra 225. C, in Vita ms. magistro τοῦ Μωσηλοῦ puer in disciplinam traditus dicitur, τὴν ἱερὰν γραφὴν μόνην παιδευθησόμενος, οὐκ ἀνεχομένων τῶν προεστώτων τὸ γνήσιον καὶ γόνιμον τῆς ψυχῆς τοῦ παιδὸς ἐκ παιδείας ἐμβομβῆσαι μαθήμασιν· ὅτι μὴ δυνατὸν, τοὺς τύπους τῆς τερατολογίας προτυπωθέντας ἀναλεῖψαι ῥᾳδίως, εἰ [f. ἢ] καὶ τὴν πρᾶξιν διαφυγεῖν.

Προχείρισις 1.) actus, operatio.

προχείρισιν] Codex προχείρησιν· mutavi secundum etymologiam a verbo προχειρίζομαι. Vocis προχείρισις, adhuc in Lexicis omissæ, significatus sunt duo : alter apud philosophos, alter in auctorr. ecclesiasticis. Apud illos sonat *actus, operatio,* qua cogitata repræsentantur, perducunturque ad effectum. Porphyrius Sentent. ad intelligib. ducent. 225. A. de anima, ἐνεργεῖ δὲ κατ' αὐτοὺς, ἢ ὑπ' ἄλλου εἰς προχείρησιν [l. προχείρισιν] ἐκκαλουμένη, *vel ab alio ad opus excitata.* Ut ideo erraverit Kusterus, hæc Suidæ I. 830. A. ἢ καθ' ἕξιν ἢ κατὰ προχείρισιν, sic vertens : *secundum habitum et secundum propositum.* Nam cum προχείρισις opponatur τῇ ἕξει, denotetque actum ipsum sive repræsentationem facultatis, vertendum, *secundum habitum, vel secundum actum,* sive *executionem.* Apud auctores ecclesiasticos significat *propositionem* episcopi ordinandi. Theophilus Antiochen. De Deo et Christianorum fide 147. D. ἐν τῇ τῶν ἱεραρχούντων προχειρίσει τε καὶ ἐκλογῇ. Προχειρίζεσθαι enim apud auctores quidem profanos, ut alia multa, ita et *eligere* generatim denotat : vide exempla in Lexico Polyb. VIII. II. 544. a Schweighæusero viro immortali collecta : item apud Alciphron. I. 41. B. In auctoribus ecclesiasticis proprie esse *proponere nomen* alicujus ordinandi, ut inquiratur an dignus sit munere, recte observavit Henr. Valesius Annotatt. in Euseb. De Vita Constant. 214. A. et in Socratem Scholast. 7. A. id quod ὑποβάλλειν ὀνόματα dicit Socrates 28. D. Non desunt tamen loca apud auctores quoque ecclesiasticos, ubi latiore sensu exponendum est *eligere.* Euthalius Diaconus In peregrinationn. S. Pauli 240. A. S. Clemens Romanus Constitutt. Apostol. 11. A. 27. D. 34. E. 57. B. 102. A. 116. C. 132. D. Anonymus Catena in Jeremiam I. 54. E. S. Basilius Epistola CCCXXIII. II. 1096. B. Palladius Histor. Lausiac. 1010. B. Simeon Metaphrastes Vita S. Lucæ 82. A. Plerumque enim ibi usurpatur de Deo aut Christo, apostolos prophetasque προχειριζομένῳ, *eligente,* neque subjiciente cujusquam examini, sed summo suo testimonio comprobante.

A — Pag. 62. A. — B — C

2.) propositio episcopi ordinandi.

Τὸ πρόχειρον τῆς ἀπαγγελίας quid.

Addam de significatione adjectivi πρόχειρος, quæ neque a Ducangio, neque a Suicero, neque ab Ernestio in Lexico rhetorum, notata sunt, quando de lectione usurpatur, præsertim Scripturæ Sacræ. Velut in S. Athanasio Adversus eos qui volunt simpliciter dictis credendum esse II. 581. F. κατὰ τὸ πρόχειρον τῆς ἀπαγγελίας. Montefalconius perperam, *prima pronunciationis fronte.* Est enim τὸ πρόχειρον τῆς ἀπαγγελίας *obvius litteralisque sensus locutionis,* oppositus τῇ μεταλήψει sive ἀναγωγῇ, hoc est, *sensui mystico.* Eadem significatione dicunt τῇ προχείρῳ αἰσθήσει Joannes Philoponus De creatione mundi 109. A. ἡ πρόχειρος διάνοια Dionysius Euseb. 273. C. τὴν πρόχειρον ἐκδοχὴν Philo Quod deterius potiori insidiari soleat 142. E. Origenes Contra Cels. 211. C. 242. A. 317. C. Philocalia 8. D. ἡ πρόχειρος τῆς λέξεως ἔμφασις S. Joannes Chrysostomus Homil. LXXXIV. in Evang. Joannis II. 863. 37. κατὰ τὴν πρόχειρον ἔννοιαν Severus Catena in Jeremiam II. 525. B. S. Gregorius Nyssenus De Vita Mosis I. 170. D. τὸ προχειρότερον τοῦ λόγου Origenes in Jerem. 234. A. κατὰ πρόχειρον νοῦν S. Nilus Epistola II. ad Domninum junior. 27. B. κατὰ τὴν πρόχειρον φαντασίαν Philo Quod deterius pot. ins. soleat 127. C.

D

Alii errores doctorum in voce πρόχειρος.

Reliquæ significationes vocabuli πρόχειρος nec pueros fugiunt : quanquam in illis quoque viri docti passim lapsi. Veluti Andreas Schatus, non recordans operis Ptolemæi cui titulus *Canones expediti,* hæc Pauli Alexandrini, Rudimenta in Apotelesm. 26. C. τὴν δὲ ἀκρίβειαν τούτων ὁ πρόχειρος κανὼν Κλαυδίου Πτολεμαίου παραστήσει, sic reddidit : *Exquisitam hor. rationem exhibebit Canon Cl. Ptolemæi, qui exstat.* Vel Eusebius Renaudotius illa Gennadii Patriarchæ De sacramentali corpore Christi 28. B. οὐ γὰρ τὰς σωματικὰς λύει νόσους ὁ δεσπότης ἡμῶν, ἀλλὰ τὰς ἁμαρτίας ἀφίησι πολλῷ προχειρότερον, — *multo facilius peccata dimittit.* Nam προχειρότερον non valet hoc loco *facilius,* sed *promtius, festinantius, prius,* ut patet ex sequentibus, Servatore spiritualem morbum paralytici sanante prius quam corporis curationem susciperet. Plura exempla vocis

πρόχειρος

A πρόχειρος perperam acceptæ hic missa facimus : quod in trivialibus morari, non est instituti nostri.

Pag. 62. D. ἀναστάσιμος ἡμέρα, καθ' ἣν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν] Festum orthodoxiæ, de quo rite obeundo multus est Constantinus Porphyr. Cærimon. aul. Byzant. I. 92. C. incidebat a. 970 in diem XIII Februarii. Celebrabatur ob cultum imaginum a. 842 a Methodio Patriarcha una cum memoria Concilii II. Nicæni restitutum. Le Quien Orient. Christ. I. 256. A. Pagi Critic. IV. 24. A. Polyeuctus obierat circa d. XVI Januarii ejusdem anni 970.

Pag. 63. A. ἥ, τε γὰρ σπάνις τῶν ἀναγκαίων καὶ ὁ λιμὸς ἐκβαθύνας] Præsertim 969 indict. XII: nam apud Cedren. II. 660 D. τὴν ιβ' ἡμέραν, scribe τὴν ιβ' ἰνδικτον, ut recte vertit Xylander. Apud eundem Cedren. II. 644. D. de lue, quæ sub Romano juniore primum exorta ἄχρι τῶν τῆδε χρόνων οὐκ ἐπαύσαντο, lege ἐπαύσατο, cum omnibus B Codd. Bibliothecæ Regiæ, ipsa re quoque flagitante. Scylitza in Chronicon ms. narrationem derivavit, ex Scylitza Cedrenus, ubi II. 665. B. Apud Leonem lubenter scripsissem ἐμβαθύνας· tametsi ne illud quidem præclare dictum. Etenim apud auctores Christianos et Hellenistas ἐμβαθύνω valet:

1.) *Mergo me*, velut in voluptates, vitam carnalem, curas. S. Basilius Homil. in Psalm. XXIX. I. 191. B. ἐμβαθύνειν τῇ κακίᾳ. Homil. in Psalm. XLV. I. 272. D. ἐμβαθύνων τοῖς πειρασμοῖς τῆς σαρκός. S. Joann. Chrys. Orat. exhort. ad pœnitent. VI. 916. 40. μὴ ἐμβαθύνῃς ἐν τῇ ἀδικίᾳ σου. S. Greg. Nyss. In Eccles. I. 431. B. τοὺς ἐμβαθύνοντας τῆς κατὰ σάρκα ζωῆς [l. τῇ κ. σ. ζωῇ]. In Cantic. Cant. I. 628. D. τοῖς ἐμβαθύνουσι τῇ τοῦ βίου ἀπάτῃ. De orat. I. 717. A. τῶν ταῖς ματαίαις ἐπιθυμίαις ἐμβαθυνόντων. Contra Eunom. II. 125. A. οἱ ταῖς ματαίαις ἐπιθυμίαις κατὰ ψυχὴν ἐμβαθύνοντες. De oratione Domin. I. 745. A. De beatitudinibus I. 786. B. Contra Eunom. II. 81. C. et C 391. D. Ἐμβαθύνω 1). mergo me, invidiose.

2.) *Scrutor altius* et *profundius*, præsertim tropologiam et metalepsim, hoc est, sensum allegoricum Scripturæ Sacræ. Origenes Philocal. 70. A. εἴ τις ἐμβαθύνῃ τῷ λόγῳ· quæ ipsa verba iterat Eusebius Præparat. Evang. 283. D. S. Joannes Chrysostomus De debitore X. mill. talentorum V. 197. 27. μήτε τοῖς εἰρημένοις ἐμβαθύνουσιν. Philo De præmiis et pœn. 708. C. ταῖς διανοίαις ἐμβαθύναντες. Eusebius Præpar. Evang. 574. A. ἐμβαθύνειν καὶ δοκιμάζειν τὸν νοῦν τῶν λεγομένων. Item alii fere innumeri: S. Basilius Homilia in Psalmum XXXIII. I. 217. A. Theodoretus Catena in Jerem. II. 182. E. Philo De mundi opificio 12. G. De profugis 375. F. De somniis 441. F. Anonymus Catena in Psalm. I. 593. C. Nota præterea phrasim S. Gregorii Nysseni In Cant. Cant. I. 510. A. ἡ δὲ λέξις ἐμβαθύνουσα τροπικαῖς σημασίαις, *dictio immergens se tropicis significationibus*, hoc est, iis plena. 2.) *scrutor sensum allegoricum Script. Sacræ.*

Pag. 63. B. D Σφενδοσλάβον] Variatur in nomine græce scribendo. Codex habet (designabo paginas editionis, locis Codicis respondentes) Σφενδοσθλάβος 64. B. 93. C. 96. A. D. 97. A. B. Σφενδοσθλάβῳ 85. B. Σφενδοσθλάβον 63. B. 83. B. 85. A. 89. A. Hanc scriptionem secutus sum : nam quod primis in foliis Σφενδοσλάβος legitur, absque θ, id operarum vitio factum est. Alibi in Cod. idem nomen varie corruptum : Σφενδόσθλαβος 65. B. 93. B. D. Σφενδόσθλαβον 82. D. 89. C. 92. B. Σφεντοσθλάβος 96. B. Φενδοσθλάβος 85. C. Σφενσθλάβον [sic] 85. A. lin. 11. Θλάβον [sic] 97. C. Rationem meam scribendi et penacuendi Σφενδοσθλάβος tuentur Scylitzes Historia ms. passim, Cedren. II. 660. C. 666. D. 672. D. 674. B. 675. D. 676. D. 677. A. 679. B. D. 680. D. 682. A. B. 683. A. Constantinus Porphyrogen. Cærimon. Byzant. II. 345. B. et alii plerique. Nomen Sphendosthlabi quam varie scribatur græce.

Pag. 64. A. ἐκ τοῦ κατ' ἐκείνου καιροῦ] Confer supra 11. A. Fortasse κατ' ἐκεῖνο vel κατ' ἐκεῖνον, ut τὸ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ Niceph. Phocas Tact. 156. B. κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ Agathias 15. D. 64. D. 136. B. 139. C. 154. B. Sed voces præpositioni κατὰ subjectæ sæpe depravatæ sunt. Apud S. Athanasium Orat. contra gent. I. 2. C. ἐξ ἀρχῆς οὐκ ἦν

58

κακία· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ νῦν ἐν τοῖς ἁγίοις ἐστὶν, οὐδὲ ὅλως κατ' αὐτοὺς ὑπάρχει αὕτη, A S. Patrem non dubito scripsisse, οὐδὲ ὅλως καθ' ἑαυτὴν ὑ. α. versionemque Montefalconii sic refingendam : *nam ne nunc quidem in Sanctis est, neque per se omnino existit.* Quæ emendatio firmatur ex illis quæ deinceps ait 5. F. Ἑλλήνων μὲν οὖν τινὲς πλανηθέντες τῆς ὁδοῦ καθ' ἑαυτὴν εἶναι τὴν κακίαν ἀπεφήναντο. Eodem modo Actis Conc. Cplitani secundi (hoc est, generalis quinti) III. 195. E. ἀναφερομένης δὲ, κατ' ἐκεῖνου, τῆς τοῦ ἀνθρώπου γεννήσεως ἐπὶ τὸν Θεόν· lege κατ' ἐκείνους, nempe Nestorianos. Et in Gennadii Patriarch. Homil. de sacramentali corpore Christi 6. A. προκοπὴν τῆς κατὰ Χριστοῦ ζωῆς, item emendandum κατὰ Χριστόν.

Jam si scribimus apud Leonem ἐκ τοῦ κατ' ἐκεῖνον καιροῦ (quod forte oportuisset), id vertendum esse *ab illius temporibus* patet, ob notam potestatem præp. κατὰ, quando pronomini personali juncta vim possessivi assumit. Quæ forma apud posteriores quoque auctt. adeo frequens est, ut exemplis fere non egeat. S. Epiphan. Advers. hæres. I. B 572. B. τὴν καθ' ἡμᾶς ἤπειρον, *continentem nostram.* S. Basil. In XL mart. I. 533. C. τὴν καθ' ἡμᾶς χώραν, *regionem nostram.* S. Chrysost. Homil. XXI in Matth. I. 263. A. τὰ καθ' ἡμᾶς ἅπαντα, *universus noster mundus.* S. Antiochus De inimicitiis et invid. II. 1113. B. ἡ κατ' αὐτὸν ἱστορία, *ejus historia.* Quanquam in hoc quoque vertendo passim viri docti multi lapsi sunt. Acta Concil. Chalced. II. 501. D. ἐξετάζειν τὰ κατ' ἐμέ. Vetus interpres, *quæ adversum me sunt gesta.* Scribe : *quæ ad me spectant.* Acta Conc. œcum. sexti III. 1057. E. τοῦ δουλικοῦ ὑμῶν καθ' ἡμᾶς ἀποστολικοῦ θρόνου. Vetus versio: *servili vestra, quæ secundum nos est, apostolica sede.* Imo, *nostra sedes apostolica, quæ serva vestra est.* Æque ejusd. Conc. actione quarta III. 1076. C. ταπεινῶς εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς κατελθών, erratum est in versione Latina : et in Divali sacr. Constantini Imperat. eodem volumine 1044. E. τοὺς καθ' ὑμᾶς [vestros] ἀρχιερεῖς mire redditur, *pontifices secundum vos.* Porro in confessione fidei Macarii III. 1173. E. τὰ κατ' αὐτὸν, *quæ circa* C *fuerant,* vertendum est, *causa ipsius :* alibi 1252. A. τῆς κατ' αὐτὸν συνόδου, *concilii quod circa eum est,* item, *sui concilii,* alibique sæpe similiter. Eodemque referendus locus Conc. Cpolit. sub Mena II. 1378. B. ἐκινεῖτο τὸ κατὰ τοὺς κληρονόμους τοῦ μακαρίου Ῥουφίνου, *controversia, quæ hæredes Rufini defuncti spectat, movebatur.* Interpres Latinus mire : *commotus fuit propter id, quod cum heredibus beatissimi Rufini.* Et Conc. œcum. sexto III. 1187. C. ὅσον κατὰ τὴν ῥῆσιν, minus est, *quantum secundum sermonem,* quod habetur in cuso, quam : *quantum attinet ad ipsam locutionem.* Multoque ineptius satisfact. Concilii 1251. A. τῆς κατ' αὐτὸν συνόδου, *sui concilii,* nempe quod ab Agathone Papa celebratum Romæ fuit, redditur : *concilii quod circa eum est.*

Ὁ καθ' ἡμᾶς, *noster,* ejusque formulæ usus varius.

Ex hac autem significatione præp. κατὰ, satis nota illa quidem, fluxerunt locutiones apud auctores ecclesiasticos ubique obviæ, οἱ καθ' ἡμᾶς, *nostri,* hoc est *Christiani,* τὰ καθ' ἡμᾶς, *religio nostra.* Ita Joannes Vita S. Epiphan. II. 322. C. τὰ κατ' ἐμὲ, D *religionem meam.* S. Joannes Chrysostomus In illud, Pone manum tuam sub femmeum VII. 567. 25. τὶς τῶν καθ' ἡμᾶς, *aliquis nostræ fidei.* Quocirca neutiquam probem Langium, hæc S. Justini Martyris Cohort. ad Græcos 46. B. Μουσώνιον δὲ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς, καὶ ἄλλους, οἴδαμεν (*Musonium aliosque inter nostros,* i. e. Christianos, *fuisse scimus*), sic vertentem : *Mus. autem inter eos qui sæculo nostro atque in hac urbe fuere, atque alios scimus.* Etenim Musonius floruit Tiberio Cæsare, S. Justinus sub Antonino Pio. Melius apud Anastasium Sinait. Hodeg. 174. A. τὰ καθ' ὑμᾶς redduntur, *dogmata vestra.*

Οἱ καθ' ἡμᾶς, *nostri,* h. e. Christiani.

Jam ex hoc usu præposit. κατὰ explicanda est formula frequens apud Patres, in Suicerique Thesaur. Eccles. II. 251. addenda, ὁ καθ' ἡμᾶς λόγος, *religio Christiana,* cujus auctor est ὁ θεῖος λόγος, Christus. Irenæus apud Euseb. 89. A. οἱ ἄποθεν τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου συγγραφεῖς, *scriptores a religione nostra alieni.* S. Gregorius Nyssenus De anima et resurrectione II. 634. A. οἱ ἔξω τοῦ λόγου τοῦ καθ' ἡμᾶς. Athenagoras Legat. pro Christian. 36. C. θεοδίδακτον εἶναι τὸν καθ' ἡμᾶς λόγον, *disciplinam nostram.* Apud

Ὁ καθ' ἡμᾶς λόγος, *religio Christiana.*

A eundem 4. D. ubi rogantur Imperatores, æquitatem τῷ καθ' ἡμᾶς λόγῳ, *religioni nostræ*, ut ne denegent, versio Latina pessime, *mea quoque oratio ut sentiat, sinite.* Neque rectius Montefalconius Euseb. Comment. in Psalmos I. 409. E. παρὰ τοῖς ἔξω τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου, *apud exteros dictis nostris consona :* scribe, *apud eos, qui a nostra religione sunt extranei :* ut in Eusebii Dem. Evang. 160. B. οἱ ἀλλότριοι τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου, ubi Montacutius, *qui ab hac ratione nostra alieni sunt.* Imprimisque frequentat locutionem illam Theophilus Antiochenus De Deo et fide Christian. 80. B. 119. B. 127. C. 138. C. aliique Patres, præsertim priorum sæculorum.

Ὁ λόγος simpliciter, item religio Christiana.

Neque minus crebro invenies ὁ λόγος simpliciter, interdum etiam οἱ λόγοι, eadem significatione. Eusebius Hist. Eccles. 143. D. μικροῦ δεῖν ἀποστάντας τοῦ λόγου, *qui a fide propemodum descivissent.* Athenagoras Legat. pro Christ. 4. A. οὐδεὶς γὰρ Χριστιανὸς πονηρὸς, εἰ μὴ ὑποκρίνεται τὸν λόγον, *nisi hanc religionem simulat.* Quam vim vocis noto, B quod sæpissime fugerit interpretes. Velut in Athenagora 4. B. ἀρχομένῳ ἀπολογεῖσθαι ὑπὲρ τοῦ λόγου, *defensionem religionis orso,* Conradus Gesnerus vertit, *ab initio institutæ orationis meæ.* Et 12. A. de Christianis operariis infimæ conditionis, qui, *si verbis utilitatem religionis suæ demonstrare nequeant,* τὴν ὠφέλειαν παριστᾶν εἰσὶν ἀδύνατοι τὴν παρὰ τοῦ λόγου, rebus tamen et operibus eam declarant, Gesnerus item aut mendose aut certe obscure, *si nullam professionis suæ utilitatem exhibere queant.*

Opponuntur quoque passim ὁ ἡμέτερος λόγος et ὁ λόγος ὁ Ἑλληνικὸς, *religio nostra* et *persuasio gentilis.* Velut Michaëlis Pselli libellus græce nondum editus De opinionibus Græc. circa dæmones (quem volumine proximo historiæ ejusdem Pselli fortasse subjiciam) orditur sic : Ὁ μὲν ἡμέτερος λόγος, προαιρέσεις καὶ τοῖς ἀγγέλοις διδούς· *Religio nostra, quæ voluntates liberas etiam angelis concedit :* quibus respondent sequentia : ὁ δὲ Ἑλληνικὸς, ἀναιρῶν τὴν τοιαύτην ῥοπὴν ἐπὶ τῶν ἀπολελυμένων τοῦ σώματος φύσεων· *Græ-* C *corum vero persuasio, propensionem liberam a naturis corporis expertibus auferens.*

Hæc (vereor ne prolixius) de ejusmodi significatione vocabuli λόγος, deque varia vi præpositionis κατὰ, præfixo articulo : ante tamen quam ad Leonem redeam, purgabo mendo locum Stephani De urb. 730. I. voc. Ὑώπη· τὸ ἐθνικὸν Ὑωπηνὸς τῷ ἐπιχωρίῳ τύπῳ· εἰ δὲ καθ' ἡμᾶς, Ὑωπεύς. Extrema vertunt Pinedo et Berkelius : *quod si juxta nos, Hyopeus.* Nec quicquam mutat Holstenius Castigatt. in Steph. 338. A. Corrige, οἱ δὲ καθ' ἡμᾶς, *nostrates, nostræ regionis homines :* quod opponitur τῷ ἐπιχωρίῳ τύπῳ, *formæ ab illius regionis hominibus usitatæ.*

Pag. 64. A. Νικηφόρου τε . . πεσόντος πρὸς τῶν Μυσῶν] Qua in clade a. 811 d. 25 Julii captus est una cum quinquaginta ducibus S. Petrus Patricius, et ad mortem a Bulgaris damnatus : vide ejus Vitam in Actis SS. Julii I. 290. D. De eodem calamitoso prælio in historia inedita horum temporum leguntur illa:

Fragmentum ineditum de Nicephoro Patricio Imp.

D Οὗτος ἐν τῷ ἐννάτῳ χρόνῳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ κατὰ Βουλγάρων ἐξελθὼν μετὰ πάντων τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων καὶ τῆς περὶ αὐτοῦ ὅλης ἑταιρείας ἅμα τῷ υἱῷ Σταυρακίῳ καὶ Μιχαὴλ τῷ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρῷ, καὶ συμβαλὼν τούτοις, κατὰ κράτος τροπωσάμενος, νίκην καθ' αὐτῶν περιφανεστάτην ἤρατο. Ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ νίκῃ τὴν φρένα κούφην ἔχων καὶ ἐπαρθεὶς, ἐκάθητο τρυφῶν. Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα οὐ σιγῆς μόνον, ἀλλὰ θρήνων ἄξια ἐδρῶντο. Μιᾷ γὰρ τῶν νυκτῶν οἱ Βούλγαροι τοῖς Ῥωμαϊκοῖς ἐπιστάντες στρατεύμασιν, αὐτόν τε τὸν βασιλέα (φεῦ) ἅμα τῇ συγκλήτῳ ἀφυλάκτοις οὖσι καταλαβόντες, πολὺν φόνον ἐν αὐτοῖς

Hic [Nicephorus Imper.] anno nono imperii ejus profectus adversus Bulgaros cum omnibus copiis Romanis universaque mercenaria militia, quam circa se habebat, comitante Stauracio filio et Michaële filiæ viro, congressus cum Bulgaris, his funditus fusis, victoriam præclaram consecutus est. Qua re bene gesta levi animo elatus, desedit in mollitie. Ita posthac quæ non silentio tantum, sed etiam lacrymis digna essent, acciderunt. Nam nocte quadam Bulgari exercitum Romanum invadentes, Imperatorem ipsum (heu) una cum Senatu, quod incustoditi essent, nacti, cædem

eorum plurimam fecerunt, nemini, quantum in ipsis fuit, parcentes, neque ipsi Imperatori. Inde quotquot mortifera vulnera acceperant, evestigio excesserunt vita : qui non ita letalia, in loca nemorosa se conjecerunt. Qui vivi capti fuerunt, mille modis suppliciorum et cruciatuum conflictati sunt, quod Dominum nostrum Jesum Christum ejurare, ad Scytharumque persuasionem se conferre nollent. Ita cum hi urgerent, vimque inferrent ut eadem atque ipsi facerent, abnegato Christo, illi fortiter resisterent, affirmarentque se mori malle quam prodere pietatem, vario generi acerbæ mortis subjecti sunt. Aliis gladio capita sunt abscisa : alii suspendio ex hac vita exturbati : nonnulli sagittis crebris confixi obierunt: in alios carcere et fame animadversum est.

εἰργάσαντο, μὴ φεισάμενοι, ὅσον τὸ εἰς αὐτοὺς ἧκον, μηδενὸς, μηδ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως. Ἐντεῦθεν, ὅσοι μὲν καιρίας ἐδέξαντο τὰς πληγὰς, αὐτίκα τοῦ βίου μεθίσαντο· ὅσοι δὲ μὴ θανασίμους πάνυ, κατὰ τῶν δασυτέρων χωρίων ἐχώρουν. Ὅσοι δὲ ζῶντες ἐλήφθησαν, μυρίαις ἰδέαις βασάνων καὶ αἰκιῶν ἐπάλαισαν, μὴ ἀναδεχόμενοι τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐξομόσασθαι καὶ τῇ τῶν Σκυθῶν προσελθεῖν θρησκείᾳ. Ὡς δὲ οἱ μὲν ἐπέκειντο, τὸ ἑαυτῶν ποιῆσαι καὶ τὸν Χριστὸν ἀρνήσασθαι αὐτοὺς ἀναγκάζοντες, οἱ δὲ σφοδρῶς ἀντείχοντο καὶ θανεῖν μᾶλλον ἢ προδοῦναι τὴν εὐσέβειαν ἰσχυρίζοντο, πολυτρόπως χαλεποῖς θανάτοις ὑπεβλήθησαν. Καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ξίφει τὰς κεφαλὰς ἀπετμήθησαν· οἱ δὲ ἀγχόνῃ τῆς παρούσης ζωῆς ἐξεῤῥάγησαν· ἄλλοι δὲ βέλεσι κατατρωθέντες πυκνοῖς τὸ τῇδε μετέστησαν, ἑτέρων φυλακαῖς καὶ λιμῷ καταδικασθέντων. A B

Μεγαλαύχως, *arroganter.* μεγαλαύχους ταύτας τὰς ἀποκρίσεις ποιεῖν] Ad oram proposui μεγαλαύχως· quod e Lexicis exulans legitur apud S. Hippolytum Demonstrat. de Antichristo 143. B. τί μεγαλαύχως βλασφημεῖς; E duobus substantivis non magis in Lexica relatis alterum μεγαλαύχησις, quod est i. q. μεγαλαυχία, *jactantia*, habet Methodius De Cruce 500. B. alterum μεγαλαύχημα, *decus*, de quo quis glorietur, Philo De execrat. 724. D. Pag. 64. D.

καὶ ἄκοντες παρ' ἡμῶν ταύτης ἀπελαθήσεσθε] Imitatio orationis Nachoragani Persæ apud Agathiam 95. A. Pag. 64. D. C

τοῦ σοῦ πταῖσμα πατρὸς Ἴγγορος] De hac Ingoris clade conf. Luitprandus De rebus imperat. et reg. 95. B. Pag. 65. A.

δεῖ μὴ κάμῃ, μέχρι τῆσδε τῆς γῆς ἀφικόμενος] Zonaras II. 209. D. Pag. 65. B.

Ἰωάννην τὸν Ἀλακᾶ] Cedrenus II. 667. C. Ἀλακασέα. Scylitzes Ms. Ἀλακασσέα. Is quædam de hoc prælio (quod accidisse videtur in autumno a. 970) ex Leone hausit, alia ex fonte ignoto. Mendi editionis Cedren. II. 667. lin. 8. ἐνδόν τε [sic] τοῖς ἵπποις τοὺς χαλινοὺς, facilis medicina : ἐνδόντας τοῖς ἵ. τ. χ. Pag. 66. C.

ἀθρῆσαί τε τοὺς Σκύθας] Sic mutavi scripturam Codicis ἀθερῖσαι. Supra 11. B. περιαθρήσας. Pag. 66. C.

καὶ τὸ τοῦ πλήθους εἰκάσαι ποσὸν] Expressit Agathiam 58. C. Pag. 66. D.

μὴ πόῤῥω γὰρ, ἀλλ' ἐγγύθεν, τοὺς Σκύθας αὐλίζεσθαι.] Nempe ad Arcadiopolim, auctoribus Scylitza Historia ms., et Cedreno II. 666. D. ἀγχοῦ που τῶν τειχῶν Ἀρκαδιουπόλεως, quæ erat oppidum vicinum Druziparæ, medio itinere inter Adrianopolim et Heracleam : vid. Le Quien Orient. Christian. I. 1136. B. Xylander, *prope muros Adrianopolis :* quod si est vera lectio, certe græca fuissent æque mutanda. Pag. 66. D. D

οὐ πλέονες τῶν μυρίων ἐτύγχανον.] Εἰς δώδεκα χιλιάδας, juxta Scylitzam et Cedrenum II. 667. A. copiosius hæc narrantes. In Cedreno 667. A. lin. 12. ex fide Codicum pro Βουλγάροις lege βαρβάροις· et deinceps B. lin. 2 et 3 interpunge sic, τείχους ἔνδον τὰς Ῥωμαϊκὰς φάλαγγας, ἐπεξελθεῖν μὴ τολμῶν. Pag. 67. A.

τῇ ταύτης στεγανότητι περιολισθήσαντος.] Hæc item fere ad verbum Cedrenus II. 668. C. nisi quod habet παρολισθήσαντος. Sed Scylitza ms. περιολ. ut Leo. Ambo Bardam Sclerum aggressorem ipsius uno ictu bifariam divisisse narrant, Constantinum non hujus, sed alius Scythæ equo collum amputasse, deinde ipsi Scythæ caput, τῇ χειρὶ τῆς γενειάδος δραξάμενος. Sic enim legendum, non δεξάμενος, ut habent edd. D. lin. 8. Pag. 67. B.

πεντήκοντα καὶ πέντε Ῥωμαίων ἄνδρας] Viginti quinque apud Cedren. II. 669. A. Pag. 68. A.

A

IN LIBRUM VII.

Pag. 69. A. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα] Bardæ Ducis seditionem Le Beau *Hist. du Bas-Emp.* XVI. 174. A. sq. consignat a. 970. Sed cum Sclerus eodem anno ad Adrianopolim Russos vicerit (supra 232. C), feriaque quinta maxima (die XIII Aprilis) anni illius, quo Tzimisces Sphendosthlabum fudit, Imp. præsto fuerit (64. D), ideo tumultus Bardæ diuturnaque Tyropœi obsidio (77. A.) referenda videntur ad a. 971, quo anno Joannes Curcuas in Macedonia male rem gessit (77. D), expeditio Tzimiscæ contra Russos ad a. 972. *Bardas Dux quo anno imperium affectarit.*

Pag. 69. A. ἀσυμφανῶς] Sic Codex : quem consecutus verti *occulte* (quod λαθρηδὸν Leo lin. 12. λάθρα 74. D). Cedrenus habet ἀφανῶς, in narratione ejusdem rei II, 669. B. Neque B alio sensu adjectivum et explicatur a Proclo Diadocho Paraphras. in Tetrabibl. Ptolemæi 237. C. ἀσυμφανῆ, καὶ μὴ παραδεικνύμενα· et sumitur a S. Cyrillo Hierosolymitano Cateches. 358. C. διπλαῖ αἱ κάθοδοι, μία ἡ ἀσυμφανὴς, ἡ ὡς ἐπὶ πόκον· καὶ δευτέρα ἡ ἐπιφανής. Confer præterea Reisk. ad Constant. Porphyr. Cærim. II. 124. D. Adverbium ἀσυμφανῶς Cedrenus II. 673. D. ἐκ τοῦ ἀσυμφανοῦς Constantin. Porphyrogen. Cærimon. I. 232. D. *Ἀσυμφανὴς, occultus.*

Pag. 69. B. Καὶ γὰρ ταῖς καινοτομίαις ἐκτόπως οἱ ἄνθρωποι χαίρειν εἰώθεσαν] Aliis verbis Agathias 84. C. insitum multitudini esse, ἥδεσθαι τῷ νεωτερισμῷ καὶ ταῖς μεταβολαῖς τῶν πραγμάτων.

Pag. 69. C. Ἀμπελᾶς κατονομασθεὶς] Idem Ampelas, strenuus illorum temporum dux, numeratur inter patronos munificos S. Nicephori episcopi Mileti, in hujus Vita ms.

Pag. 71. B. Εἰ δὲ σκιαμαχοῦντες τῇ τυραννίδι τὴν ῥοπὴν ἀπονείμητε.] Videtur esse sensus quem C in versione expressi. Ex omnibus enim significationibus vocis ῥοπὴ, quæ multæ sunt, nulla frequentior est apud auctores Leoni ætate conjunctos quam illa, *auxilium, adjumentum.* Vide Leonem 3. B. 6. D. 10. D. Denotatque in phrasibus his, ἡ ἄνωθεν ῥοπὴ, ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ ῥοπὴ, ἡ θεία ῥοπὴ, αὐτὸν ἐγύμνωσεν ὁ Θεὸς τῆς ἑαυτοῦ ῥοπῆς, id quod in Ecclesia Occidentali dicere solemus *divinam gratiam.* Quam significationem adde Suicero, Thesaur. Ecclesiast. II. 910. fuse de hac voce disputanti. Tamque sæpe occurrit, ut mirandum sit, Erasmum Roterodamum S. Joann. Chrysost. Homil. IV. in Acta Ap. III. 48. B. ὥστε τῆς ἐκεῖθεν ἡμᾶς ῥοπῆς ἀπολαύειν· sic vertisse, *ut illius in nos propensionem promereamur :* emenda, *illius opem, gratiam.* Neque melius Andream Schottum in Isidoro Pelusiota Epist. CCCXV. 90. B. ἵνα τῇ φύσει τῆς αἰτήσεως τὴν ῥοπὴν ἐπισπάσηται, *ut petitionis natura impetum dirimat.* Minus male Ægidius Morellus 654. D. *ut petitionis natura auxilium attrahat.* Eodem significatu S. Athanasius Supplem. D Comment. in Psalmos Collect. Nov. Patr. Græcor. II. 76. A. τῆς θείας ἀπολαύσας τροπῆς (Montefalconius, *divina conversione dignatus*). Nam ibi omnino legendum ῥοπῆς, vertendumque, *divinum auxilium consecutus.* *Ῥοπὴ apud Patres, divina gratia.*

Aliam significationem vocis ῥοπὴ, *punctum temporis*, jam explicavit Suicerus Thesaur. Eccles. II. 911. Inde interpretandus Cosmas Indicopleustes Topograph. Christ. 263. A. καὶ αὐτῷ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀκαριαίας ῥοπῆς [subintellige, ἥνωται]. Interpres male : *ipsi ex simplici voluntatis inclinatione unitus est.* Etenim sensum esse, *et ipsi* [homini] *in puncto temporis indivisibili adunatus est* [Deus Verbum], liquet vel ex sequentibus, ὡς μὴ προεπινοεῖσθαι τὴν λῆψιν τῆς ἑνώσεως, *adeo ut assumtio* [nostræ humanitatis] *adunationi anteire non intelligatur.* Ῥοπὴν pro *impetu, contentione,* usurpat Leo 2. B. 20. D. 24. B. 40. D. pro *bellorum inclinationibus* 81. B. pro *nutu, voluntate,* 60. C.

Pag. 71. D. συνεῖδε] Verti, *statuit :* habet enim συνορῶ apud auctores mediæ Græcitatis, tum præcipue in Actis Conciliorum, peculiarem significationem, *statuo, censeo, decerno :* quam video cum in Thesauro Suiceri tum a Ducangio in Glossario omissam. Neque *Συνορῶ, statuo, decerno, apud auctores mediæ Græcitatis.*

satisfacit Reiskius ad Constant. Porphyr. Cærim. Byzant. II. 126. C. Referam itaque A paulo plura exempla hujus usus, qui dici vix potest quam multis interpretibus negotium facesserit:

1. Præsente. Præsens legitur Concil. Chalced. II. 542. A. Συνορῶ τὴν Ἴβαν φιλανθρωπίας τυχεῖν. Versio vulgaris : *Pervideo, Ibam impetrare clementiam.* Scribe : *Censeo, ut Ib. clementiam impetret.* Constantinus Porphyrog. Cærim. I. 234. B. ὅτε συνορᾷς (Reisk. : *quando permiserit et commodum ipsi fuerit :* scr. *quando censes*), ἀσπάζομαι [f. ἀσπάσομαι] σε. Concil. Chalcedon. II. 562. A. εἰ συνορᾷ ἡ ἁγία σύνοδος. Vulgaris interpres : *Si perspicit sancta synodus.* Sensus est : *Si s. synodus ita censet.* Eodem Concil. Chalced. II. 639. E. συνορῶμεν περὶ πάντων μὲν τὰ πρωτεῖα τῷ τῆς πρεσβύτιδος Ῥώμης ἀρχιεπισκόπῳ φυλάττεσθαι· *nobis videtur ut.* Vetus interpres, *perpendimus.* Concilio Cplitano sub Mena II. 1259. C. συνορῶμεν — αὐτὸν ἀποβληθῆναι τοῦ σώματος τῶν — ἐκκλησιῶν· *decernimus, ut:* versio Biniana, *conspicimus.* Concilio Œcum. sexto III. 1197. A. τοὺς δὲ ἤδη μεταμεληθέντας . . συνορῶμεν εἰς τοὺς ἰδίους μὲν καθεσθῆναι τόπους. Versio vulgata, *prævidimus.* B Occurrit item in Concilio Trullano sive Quinisexto III. 1661. A. συνορῶμεν ὥστε.

2. Aoristo activi: Aoristum bene Valesius vertit apud Evagr. Hist. Eccl. 403. D. συνεῖδον γὰρ καὶ τὰ κατ' ἐμὲ παρυφᾶναι τῇ ἱστορίᾳ: *visum enim est.* Minus recte Montefalconius Biblioth. Coisl. in Monito Victoris Antiocheni 64. B. *exploravi, ut ea quæ in illud dicta fuerant*

a. συνεῖδον. *colligerem :* συνεῖδον τὰ — εἰς αὐτὸ εἰρημένα — συναγαγεῖν. Scribe, *mihi visum est, ea quæ in illud dicta sunt colligere.* Tertia persona aoristi Concil. sexto Œc. III. 1045. A. ὅτι

b. συνεῖδε. μᾶλλον συνεῖδε. Versio impressa, *quia magis prævidit.* Emenda, *magis placitum esse sibi* [sc. *dixit*]. Et Act. sec. 1064. D. συνεῖδεν [ἡ ὑμετέρα εὐσέβεια], *visum est vestræ pietati:* versio vulgaris, *providit :* ut in Action. xv. 1373. D. συνεῖδεν, *prævidit.* Pluralis usurpatus in Codice Justinian. lib. I. tit. IV. De foro clerici et episcopi accusati II. 29.

c. συνείδομεν. 19. καὶ τοῦτο νομοθεσίᾳ παραδοῦναι συνείδομεν. Ant. Augustinus, *eaque ex lege præstari voluimus.* Malim, *censuimus.* Concil. Œcum. sext. III. 1334. A. καὶ συναναθεματισθῆναι συνείδομεν καὶ Ὀνώριον. Interpres vulgatus, *prævidimus :* verte ut proxime supra. Item Justinian. Imp. Edicto adversus tria capita 304. C. συνείδομεν καὶ κεφάλαια ὑποτάξαι. Versio a Ducangio emendata, *perspeximus et capitula supponere.* Redde, *nobis etiam visum est.* Constantinus Imp. eodem sensu Sacra ad Domnum Pont. M. 1045. A. καὶ οὐ συνείδομεν. Interpres : *et non prævidimus.* Concil. Œc. sext. III. 1165. C. συνείδομεν τοῦτον ἐκ τοῦ θρόνου αὐτοῦ ἐγερθῆναι. Ubi versio et hic habet *prævidimus*, et inferius sexies 1348. E. 1350. D. 1352. A. E. 1353. C. E. In Concil. autem Œc. septimo IV. 140. συνείδομεν versum est *consideravimus;* et 142. D. vel pejus, *conspeximus.* In Epistola denique Germani Patriarchæ ad Thomam Claudiopolitan. ibid. 245. E. λεπτομερῶς τὰ περὶ τούτου συνείδομεν διεξελθεῖν· *subtiliter illa, quæ de hoc sunt, consideramus aggredi,* emenda : *Quæ ad hoc negotium spectant, ea minutatim persequi nobis placuit.* Tertia pers. D

d. συνεῖδον. pluralis in Vita ms. Dorothei abbatis : συνεῖδον οἱ ἅγιοι γέροντες, ποιῆσαι αὐτὸν ἐκεῖσε

e. συνίδῃ. νοσοκομεῖον. Συνίδῃ subjunctivo Constant. Porphyrogenn. Cærimon. II. 405. C. neque illud a Reiskio ad verbum expressum.

Superest, ut exemplum subjungam participii aoristi cum activi tum passivi. Activi in Gelasii Cyzic. Histor. Conc. Nic. 265. A. ἐνταῦθα καταπαύσω τὸν λόγον, τὰ λοιπὰ — ἐν τρίτῳ κατατάξαι συνιδὼν συντάγματι, *cum reliqua — in tertio commentario conscribere*

3. Aoristo passivi. *statuerim.* Versio Harduini, *relaturum me reputans.* Aoristi pass. exemplum Conc. Œc. sexto, tum singulari, III. 1163. C. τὸ συνεωραθὲν παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου· tum pluraliter, ibid. 1328. D. κατὰ τὰ συνεωραθέντα παρὰ τῆς ἁγίας — συνόδου. Versio vulgata, *secundum ea quæ considerata sunt.* Emenda, *quæ placita sunt.* Neque tamen ignoravit Leo, a bonis auctoribus hoc sensu verbum γιγνώσκω usurpari : nam habet ἔγνω 5. C. 9. B. 11. A. 23. D. 37. A. 38. D. 44. A. 63. B. 74. D. 77. B.

τοὺς πελάτας ἀμύνεσθαι.] Πελάτης apud Leonem videtur esse *aggressor :* ut infra Pag. 71. D.

A 86. B. τοὺς πελάτας ἐκείνοις συνειληφότων· ubi Ducangius, qui exscripsit locum Glossar. 1142. F. legi vult ἐπελάτας. Et certe paulo ante 86. A. dicuntur, ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ἐπελάσαντες. Fortasse quoque Leo πελάτης et στρατιώτης synonyma credidit, ex male intellecta glossa vel Suidæ III. 72 A. vel alia ejusmodi.

Pag. 72. A. μὴ μιᾶναι τὴν γῆν κ. τ. λ.] Detorta phrasis ex Agathia 13. B.

Pag. 73. B. τόν τε φύντα καὶ τὸν ὁμαίμονα] Manifesto errore Leo tum hic tum 99. B. confundit φύσαντα et φύντα, quorum hoc *filium* significare, non *patrem*, vel pueris notum est. Euripides Heraclidis 326: Φὺς perperam Leo pro *patre*.

ἐξ ἐσθλῶν δὲ φὺς,
Οὐδὲν κακίων τυγχάνεις γεγὼς πατρός.

Addam ex scriptoribus prosaïcis auctoritatem Heliodori Theag. 177. B. πρὸς τοὺς φύντας· et Plutarchi Comparat. Agidis, Cleom. et Gracch. 796. A. De audiend. poët. B 36. E. (quod est nobile fragmentum Cresphontis Euripidei ed. Barnes. II. 436) De consolat. ad Apoll. 111. B. Ideo autem magis miror, in hoc verbo errasse Leonem, quod et ipse 69. C. recte adhibuerit, ἐξ ἀσήμων μὲν φύς· et Agathias, quem imitari conatur, φύντα pro *natum* usurpet 65. D. φύσαντα pro *parente* 147. C.

Pag. 73. C. τοῖς κειμένοις] Nimirum *vita functis*, τοῖς κατοιχομένοις· ex Agathia 88. B.

Pag. 74. A. Ἀνδράλεστος ἦν ὁ Πατρίκιος] Ἀδράλεστος apud Scylitzam ms. et Cedren. II. 670. A.

Pag. 74. A. ἀπροφασίστως] Verti *subito*: accuratius fuisset, *nulla causa apparente*. Habent ἀπροφάσιστος et adverb. ἀπροφασίστως passim varias maximeque diversas significationes: quæ cum vix a quoquam adhuc (opinor) explicatæ sint, disponam hic aliquot singularum exempla, quemadmodum aliam ex alia natam arbitror:

1.) Ἀπροφάσιστος *quod fit sine causa*, cujus πρόφασις, hoc est causa, vel non apparet, vel nulla est. S. Gregor. Nyss. In Ecclesiast. I. 402. A. ὁ ἀπροφάσιστος γέλως, ὁ ἄνευ C αἰτίας θρῆνος. Heliodorus Theagen. et Char. 144. B. βύθιόν τι καὶ ἀπροφάσιστον ἐπιστένων, *sine ulla causa ingemiscens*. 172. A. ἀπροφάσιστον ἀγρυπνίαν, *insomnia sine causa apparente*. Ipse Leo noster 76. B. τὴν ἀπροφάσιστον καὶ ἀλλόκοτον Ῥωμαίων φυγὴν, *insolentem et sine causa factam fugam*: verti ibi minus accurate. Item apud Heliodor. 269. B. ἀπροφάσιστοι αἰτίαι sunt *accusationes* sine causa, id est *injustæ*, ut 304. C. ἀπροφάσιστος πόλεμος, et apud S. Basil. Epist. LXXX. II. 900. B. ἀπροφάσιστον μῖσος *odium* non tam *inexcusabile*, quemadmodum Montacutius interpretatus est, quam *injustum* sive *nulla de causa susceptum*. Sic enim melius exponit Leuvenklaius illa S. Greg. Nyss. Epist. ad Flavian. II. 1077. A. τὸ ἄδικόν τε καὶ ἀπροφάσιστον καθ᾽ ἡμῶν μῖσος. Adverbium simili sensu Heliodorus 316. C. de cubicularia, ἀπροφασίστως, *sine causa*, introvocata. Ἀπροφάσιστος 1). *quod fit sine causa.*

2.) Ἀπροφάσιστος, quod fit *sine causatione*, hoc est, sine tergiversatione, *promte*, *alacriter*. S. Basil. De baptism. I. 646. A. ἀπροφασίστῳ, ταχυτάτῃ τε καὶ μετεωρίστῳ D ὑπακοῇ. Unde Simeon Metaphrastes Vita S. Chrysost. 397. 37. ὑπακοὴν ἀπροφάσιστον, et Palladius Vita ejusdem 36. C. ἀπροφάσιστον ἀκοὴν, *promtam auditionem*: non, *aures omisso omni prætextu accommodatæ*, ut vertit Bigotius. Possis etiam (opinor) huc referre locum Philonis De legat. ad Caium 796. B. ubi Petronius dicitur ἄμεινον τὸν ἀπροφάσιστον οὐκ εἰς μακρὰν ἐνδεξάμενος τῇ κεφαλῇ, *fore, ut sine excusatione caput illi ferro demetatur.* Item Plutarchus De adul. et amici discr. 62. C. πρόθυμος ἐν πᾶσι καὶ ἀπροφάσιστος, *alacer—absque ulla recusatione*: et 64. E. ἐν ταῖς ὑπὸ μάλης πράξεσιν ἀπροφάσιστος, *impiger ad clandestina et fœda.* Eadem significatione habet adverbium S. Basilius In mart. Julittam I. 370. B. ἀπροφασίστως τῆς εὐσεβείας ἀντέχεσθαι, *citra prætextum omnem*, id est, *alacriter*. Et Isidorus Pelusiota V. Epist. DLX. p. 147. C. Philo De Abrah. 298. D. De fortitud. 271. F. et (qui Philonis verba iterat) S. Clemens Alexandr. Stromat. 396. A. 2.) *promtus, alacer.*

3.) Significatione cognata cum proxime superiore interdum verti potest *celer*, *subitus*. Huc, opinor, pertinent Plutarchus Marcello 304. C. φυγὴν ἀπροφάσιστον φυγεῖν· 3.) *celer, subitus.*

fœde fugere, vertit Xylander : malim *subito*, vel *effuse*. Nicolaus Cabasilas Liturgiæ A exposit. 34. A. ὁ ἄρτος οὗτος ἐπείγεται ἀπροφασίστως μεταβληθῆναι εἰς τὸν ἀληθινὸν ἄρτον, τὸν ἐσταυρωμένον, *subito mutari festinat*. Item fortasse Heliodorus 96. C. ubi Cnemon in hospitio admirabiliter ex improviso acceptus interrogat, num in domicilia Jovis Hospitalis venerit : οὕτως ἀπροφάσιστος ἡ θεραπεία, *tam celere esse ministerium*. Nisi tamen mavis vertere *promtum*, *paratum*. Apud M. Antonin. autem De seipso 11. A. χρηστικὸν ἀτύφως ἅμα καὶ ἀπροφασίστως, vereor ut Schultzius recte verterit *sine prætextu:* nam est ex mente Stoïcorum intelligendum, *simpliciter*, *sine exornatione*. Qua de re pluribus agam in dictionario philosophiæ Aristotelicæ jam affecto, quo vocabula conabor complecti quibus Peripatetici eorumque successores, qui quidem græce scripserunt, omnes, cum editi tum inediti, sensu a significatione vulgari abeunte usi sint. Cujusmodi dictionario, æque ac glossario vocum a scholiastis Græcis peculiari sensu usurpatarum, de quo supra dixi 187. C. ad hanc diem egere litteras nostras arbitror. B

μὴ περαιτέρω τοῦ ψαλμοῦ χωρεῖν] Inde hauserunt Scylitzes et Cedrenus II. 670. B. Pag. 74. B.

τὸ τῶν Τυράννων κάστρον] Tyropœum vocatur a Cedreno, tum loco quem attuli in margine, tum II. 699. B. Pag. 74. D.

Ἄρτι τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος] De hac clade Romanorum, quæ accidit a. 917, Leonisque Phocæ rebellione, vide Cedr. II. 613. B. et Pagi ad Baron. III. 811. C. Pag. 75. C.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως. Φωκᾶ δὲ] Jam in ora suspicatus sum scribendum Ἀλλὰ τότε μὲν Φωκᾶ· est enim id τότε verbum solenne Leoni, a digressione ad rem redeunti. Quem usum, ut multa, ab Agathia mutuatus est 52. A. Ἀλλ' οὗτος μὲν—τότε δὲ καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ Ἀλεξανδρείᾳ· item 56. B. 73. B. 80. D. 97. D. 145. D. Pag. 76. D.

τὰ περιστοιχήσαντα τοῦτον δεινὰ] Sic Codex, cujus scripturam servavi. Proclive fuisset scribere περιστοιχίσαντα· quo verbo περιστοιχίζω nihil frequentius de malis, undique aliquem cingentibus. Vide quoque 7. D. Nihilominus verbum περιστοιχέω, quod hic Leo usurpavit, exulans illud quidem e Lexicis omninoque rarissimum, offendi bis: perfecto apud Simeon. Metaphrast. Vita S. Johannis 42. B. πλήθει περιεστοιχῆσθαι χρεῶν· aoristo in S. Joann. Chrysost. Exposit. in Psalm. CXXXVIII. I. 844. 12. περιεστοιχήθην ὑπὸ τῶν δεινῶν· quapropter scripturam Codicis immutare non sum ausus. Alia forma περιστοιχέομαι corrupta apud Timotheum De prophet. Simeon. 845. E. τὴν παρθένον ἀπείρῳ καὶ θείῳ φωτὶ περιστοιχειωθεῖσαν. Περιστιχίζομαι legebatur olim Aristæn. Epist. IX. 38. B. περιέστιχίζετο κύκλῳ· ubi Dorvillius et Abresch. 21. A. recte corrigunt περιεστοιχίζετο, probante quoque Wyttenbachio viro celeberr. Epist. crit. ad Ruhnk. edit. Schæf. 266. C. Pag. 76. D. — Περιστοιχέω, idem quod περιστοιχίζω, *cingo*. C

τῶν φιλτάτων] Τὰ φίλτατα sunt *liberi*, ut in nota locutione κυβεύειν περὶ φιλτάτοις, Wernsdorf. ad Himer. 874. C. Vid. quoque supra 8. C. Item Valckenar. ad Phœniss. 193. 162. et virum in litteris Græcis principem August. Böckh In Plat. Minoëm 123. B. Reddidi, *carorum suorum*, exemplo Lactantii De vero cultu 546. 23. *se caros suos Deo relinquere*. Alii verterunt *carissima pignora*, ut Henr. Valesius ad Euseb. Hist. Eccl. 355. D. Vulcanius, *quæ habebat carissima*, ad Agath. 137. A. Eodem sensu τὰ τιμιώτατα videtur dici apud Byzantinos. Cedrenus II. 689. A. Pag. 77. B. — Τὰ φίλτατα, *liberi*. D

ἐς ῥαστώνην καὶ πότους, παρὰ τὸ εἰκὸς, ἀποκλίναντος] Agathias 19. C. Confer præterea Leonem 4. D. et 7. A. Pag. 77. D.

προχείρως τοῖς χρήζουσιν ἐπιδαψιλεύων τὸν ἔλεον] Versus Phocyl. Poëm. admonit. 21 : Pag. 78. B.

Πληρώσας σέο χεῖρ' ἔλεον χρήζοντι παράσχου.

De verbo ἐπιδαψιλεύω nota copiosa Hemsterhusii ad Lucian. I. 452. Medium habet Leo 75. A.

ὁπόση παρὰ τὰς μάχας] Addit Cedrenus eadem narrans II. 671. C. Joannem præfecisse copiis duces, ἐπὶ συνέσει καὶ ἐμπειρίᾳ στρατηγημάτων βεβοημένους. Sic enim legendum fide Codd. non στρατευμάτων. Pag. 78. B.

IN

A

IN LIBRUM VIII.

Pag. 79. A. Τῆς δὲ χειμερινῆς κατηφείας] Satis haud liquet de constituendo anno expeditionis Tzimiscianæ contra Russos. In pactis perscriptis apud Nestor. V. 172. A. legitur annus mundi 6479, hoc est Chr. 971, ad quem item expeditionem referunt Le Beau *Hist. du Bas-Emp.* XVI. 179. A. Engel *Geschichte des Ungrischen Reichs* I. 365. B. Baronius Annal. Eccles. XVI. 210. C. secuti, opinor, Cedrenum, qui innuere id videtur II. 671. C. Contra si verum est quod ait Leo 78. A. Tzimiscem altero principatus anno, mense Novembri, Theodoram duxisse (Leo 78. A), cum coronatus sit a. 969, d. xxv Decembris, ipsis Christi natalibus (supra 226. C), matrimonium contrahere debuit a. 971 vergente, ab urbe proficisci ante Pascha anni sequentis 972 (Leo 80. C), B Præsthlabam expugnare feria quinta maxima, hoc est d. XIII Aprilis ejusdem anni (Leo 83. A), Pascha ibi celebrare (Leo 85. A), postridie inde movere (Cedren. II. 674. B), primum prælium ante Dorystolum facere die S. Georgii (Cedr. 675. D.), hoc est d. XXIII April., debellare ibi d. Julii XXIV (Leo 94. B. Le Beau die XXV ait, *Hist.* XVI. 198. B.). Continuo post de compositione actum est, paxque ante finem Julii facta : ut ideo is mensis, sive ad a. 971 sive ad a. 972 eum referas, conditionibus perscriptis pacis apud Nestor. Annal. V. 72. A. recte præfixus sit. Utcunque totum bellum Russicum quatuor circiter mensium spatio confectum videtur : ac miror Pagium, initia belli ad a. 971 (Critic. IV. 28. A.), finem ad a. 973 (IV. 32. A.) referentem. Rebellio Leonis Curopalatæ in urbe (Leo 89. D.) pertinere videtur ad Maium vel Junium ejusdem anni, quo Russi debellati sunt.

Disquisitio de anno expeditionis Tzimiscæ contra Russos.

Pag. 79. A. ἐκ βάθρων τοῦτον οἰκοδομεῖν] Vide Agathiam 152. B. de Justiniano, S. Sophiam a plebe succensam ædificante.

C

Pag. 79. A. τῶν γείσων αὐτὸς σχηματίσας τὸν περίμετρον] Τὰ γεῖσα simpliciter *muri* : ut item (opinor) supra 6. A. et 15. C. Proprie *suggrundia* significat : apud Agathiam 21. D. *antepagmentum* : sed Leonem non dubito suo more vocum proprias significationes miscuisse. Vide de hoc vocabulo erudite a Schneidero disputata Lexic. 254. C. item Salmas. Ad Hist. August. 405. C. et Hugon. Grot. Annotat. in libros Evangel. 507. B. De templo Servatoris in Chalce copiose Anonymus De antiq. Constantinop. apud Banduri I. 10. D. ubi narratur, Imp. eo detulisse ἀπὸ τοῦ ταξειδίου, *ex bellica expeditione* (vide supra 215. B.), Berytensem Servatoris crucifixi imaginem.

Γεῖσα, quid proprie significet.

Pag. 79. B. ἄγγελόν τε αὐτῷ δοθῆναι ἐξαιτησάμενος, προπορευόμενον τοῦ στρατοῦ] Sic Mauricius Imp. in expeditionem profecturus, more antiquo vel incubavit (ut dicebant veteres) numini. Theophylactus Simocatta Histor. 140. D. τυχεῖν δὲ γλιχόμενος καὶ θείας τινὸς ἐποπτείας συστρατευσαμένης αὐτῷ [l. συστρατευσομένης αὐτῷ], ἐπὶ τὸ μέγα τῆς θρησκείας κατεπαννυχίζετο τέμενος — καὶ τῆς θεανδρικῆς μετελάγχανε πανδαισίων [l. πανδαισίας]. D Προπορεύομαι est ex Agathia 93. C. 126. D.

Pag. 80. A. ὃν καὶ Γάγγην κικλήσκειν εἰώθασι] Ex vulgata tunc opinione. Alcimus Avitus De initio mundi 290 :

Phison ex opinione medii ævi i. q. Ganges.

Quartus Phison erit, quem possidet India Gangem :
Motus odorifero quoties qui vertice crevit,
Deciduas pulchro quas spargunt flumina luco
Prælambens furatur opes, et gurgite nostrum
Ducit in exilium.

Pag. 80. B. τοῦ Βυζαντίου ἀπάρας] Cedr. II. 671. D. συνταξάμενος τοῖς πολίταις, quod vertit Xylander, *relictis ad cives mandatis.* Sed συντάσσεσθαι est *valedicere*, ut exemplis demonstraverunt Ducangius Glossar. II. 1487. D. multique alii.

Pag. 80. C. κλεισούρας] Vide loca collecta a Ducangio Notis ad Ann. Comn. 300. D.

Ἐνσκευάζομαι

ὡς ἔχομεν τάχους ἐνσκευασάμενοι] Quæ de usu verbi ἐνσκευάζομαι (activum ἐνσκευάζω latius patet) passim apud bonos potissimum auctores observavi, paulo dilucidius hic explanabo : 1.) Primaria haud dubie vis est, σκευὴν, h. e. *ornatum*, aut *vestitum*, scenicum præsertim aut insolentem, *assumo* aut *induo*. Plato Criton. I. 53. D. σκευήν τέ τινα περιθέμενος, ἢ διφθέραν λαβὼν, ἢ ἄλλα, οἷα δὴ εἰώθασιν ἐνσκευάζεσθαι οἱ ἀποδιδράσκοντες. Quo sensu tum ab aliis adhibitum video, velut ab Artemidoro Onirocr. 84. C. βαρβαρικὴν δὲ ἐσθῆτα ἔχειν ἐνεσκευασμένην· a Philone De temulent. 187. E. De mercede meretricis non accipienda 668. C. Legat. ad Caïum 678. C. tum in primis a Plutarcho Comparat. Sertorii et Eumenis 569. D. τοῖς δὲ τῶν βαρβάρων [nempe ὅπλοις καὶ ἐσθῆσιν] ἐνεσκευασμένοις· et Othone 1069. D. ἀναξυρίσι καὶ χειρῖσιν ἐνεσκευασμένος. Ut fere velim apud eundem, Agide et Cleom. 822. C. μετὰ τῶν φίλων ἐξεπήδησεν, ἐξεσκευασμένων ὁμοίως, legere ἐνεσκευασμένων. Ἐκσκευάζομαι enim cum apud Plutarchum omnino extra hunc locum non reperitur, tum apud reliquos certe non hac significatione. Notanda præterea constructio ἐνσκευάζεσθαι εἴς τι, *sumta veste se similem alicui reddere, sich in jemanden verkleiden*, apud Porphyr. De physica fabular. explicat. 117. A. ὁ μὲν ἱεροφάντης εἰς εἰκόνα τοῦ δημιουργοῦ ἐνσκευάζεται. A Pag. 80. D.

1.) *ornatum assumo.*

2.) *induo.*

2.) Ab hac prima significatione fluxit altera, *assumo, induo* simpliciter, ut non necessario scenicum insolitumve sit quod induatur. Philo De somniis 872. A. σωφροσύνην καὶ εὐσέβειαν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἐνεσκευασμένῳ. Plutarchus De orac. defect. 431. C. ψυχὴν ἐνεσκευασμένην σῶμα, *animum corpore amictum*. S. Gregor. Nyss. Oratione in XL Mart. III. 205. B. τὴν πανοπλίαν ἐνσκευαζόμενοι. B

3.) *struo, molior.*

3.) Tertia significatio, *adorno, molior,* præsertim insidiose, haud scio an ab ullo magis frequentetur quam a Josepho. Velut De bello Jud. 712. E. ἐκ διαβολῶν, ἃς οἱ πονηροὶ τῶν κατὰ τὸ βασίλειον ἐνεσκευάσαντο. 751. C. διαβολὰς δὲ κατὰ τῶν ἀδελφῶν ποικίλας ἐνσκευαζόμενος. 770. C. τηλικοῦτον μῦθον ἐνσκευαζόμενον. Vide quoque 771. E. C
et 810. E. Quibus in locis omnibus significat idem quod σκευωρῶ, quod legitur Antiquit. 574. B. De bello Jud. 767. C. et 771. F. Est ubi reddas, *fingo crimina*, ut De bello Jud. 750. C. ἄλλα τε πολλὰ πρὸς τὸ πιθανὸν ἐνσκευαζόμεναι.

4.) *paro me, accingor.*

4.) Ex hac significatione, *adorno*, manavit alia, *paro me* ad agendum, *accingor*. Sic interpretandum apud Leonem tum hoc loco, tum 99. B. et 106. B. In Longo quoque Pastoral. 183. C. ἕωθεν οὖν ἐνσκευασάμενοι, Jungermannus recte vertit, *primo diluculo accincti* : et apud Methodium Conv. decem virg. 204. B. καρτερῶς ἐνσκευάσασθε πρὸς τὴν μάχην, Leo Allatius, *viriliter—ad pugnam accingamini*. Active usurpat Leo 100. C. δῶρα ἐνσκευασάμενος, ubi sonare videtur *convaso*, ut Terentiano verbo utar, hoc est, *inter sarcinas aufero, tollo*. Mire apud Plutarchum in Sylla 468. B. pro διασκευάζω adhiberi, significareque *interpono, retracto*, Τυραννίωνα τὸν γραμματικὸν ἐνσκευάσασθαι τὰ πολλά (si modo locus est sanus), jam animadvertit summus vir Coraïus ad Vitas D
parallel. III. 158.

ταῖς μάχαις ἀναγραφεὶς] Legendum proposui in ora ἀπογραφείς· confer 27. B. Pag. 81. B.

ὅτι Ῥωμαῖοί ἐστι] Ἅτε δὴ Ῥωμαῖοί γε ὄντες scripserat Agathias 161. A. Pag. 81. C.

ἱππεῖς δὲ μύριοι καὶ τρισχίλιοι] Cedren. II. 672. A. ἱππεῖς δὲ εἰς τετρακισχιλίους· neque in hoc quidem variant Codices. Combefisii prava versio vocum præcedentium (vide in contextu notulam [e] in ora) in Schlœzeri Nestorem *Russische Annalen in ihrer Grundsprache* V. 155. B. se transfudit, ubi tota Leonis de bello Russico narratio ex Criticis Pagi p. 151-177. repetitur. Apud Cedren. paulo post, II. 672. B. lin. 4. ἐνέλαβε, l. ἐνέβαλε. Pag. 81. D.

μετὰ τοῦ θητικοῦ] Vox θητικὸν ex Agathia 130. D. Pag. 81. D.

Ἐπεὶ δὲ τοὺς ἐπισφαλεῖς—τόπους διώδευε] Imitatur Leo toto hoc capite Agathiæ narrationem 124. C. D. de Romanis montem regioni Misimianorum objectum nemine obsistente superantibus. Pag. 81. D.

Pag. 81. D. A ἐπί τινος ἐχυρῦ γηλόφου] Credendum, Tzimiscem Adrianopoli profectum per Hæmum in Panysi convallem se demisisse, ubi erat civitas Probati, cujus frequens mentio in Vita ms. (opinor) S. Evaresti, circa a. 844. cum legatis Theodoræ Augustæ eas ipsas partes lustrantis. De quo inter alia hæc in Cod. Reg. sæc. x: καὶ ὡς πρός τι πολίχνιον Θρακικὸν Προβάτου λεγόμενον παρεγένοντο τοὺς πόνους διαναπαύσοντες, πυνθάνεταί τινας ὁ Εὐάρεστος ἄνδρας εὐλαβείᾳ συζῶντας, καὶ τὸν ἐρημικὸν βίον ἀσπαζομένους, ἐν τοῖς πλησιάζουσι χώροις ὑπάρχειν ἐν τόπῳ λεγομένῳ Σκοπέλῳ. Quæ ideo hic pono, quod Le Quien Orient. Christ. I. 1185. B. præter unam episcopi subscriptionem nullam hujus civitatis occurrere mentionem putat. De Scopelo idem ibid. 1185. D. — *Probati civitas.*

Pag. 82. A. συνεπηχούντων τοῖς τυμπάνοις τῶν ἐκεῖσε ὀρέων] Velut Turcis Cantacuzeno Imp. auxiliantibus, apud Nicephor. Gregor. Histor. II. 457. A. Ἐπεὶ δὲ καὶ τοῖς τῶν σαλπίγγων τε καὶ τῶν τυμπάνων κρότοις συνανεκίρνατο καὶ ἡ τοῖς βαρβάροις—ἡλικιῶτις κλαγγὴ κ. τ. λ. Expressit Leo hic quoque Agathiam 102. B.

B

Pag. 83. A. μετὰ τὸν μυστικὸν δεῖπνον] Formam masculinam ὁ δεῖπνος habent Suidas I. 534. B. et Theophylact. CPtanus De sancta Cruce 404. B. C. Totus hic Leonis locus est a Ducangio exscriptus Glossar. 1145. C.

Pag. 83. B. Ῥῶς δὲ καὶ αὐτοὶ . . . κατὰ τὸ ἐνὸν ἠμύνοντο] Præivit Agathias 79. A.

Pag. 83. B. Σφέγκελος δὲ ἦν οὗτος] Σφάγκελλος apud Cedr. in ed. II. 672. D. 676. D. Σφάγγελος in codd. (quos quidem vidi) et in Scylitz. ms. In tota hac narratione de prælio ante Præsthlabam multo amplior est Cedr. quam Leo, ut inde potissimum videas, ex aliis quoque fontibus, non ex Leone solo, Scylitzem (quem Cedrenus exscripsit) hausisse.

Pag. 83. C. ἐπιχνοάζων τὴν γένυν] Primo in versione Latina corrige operarum mendum *Theodorus*, pro *Theodosius*. Deinde nota, insolenter dici ἐπιχνοάζω pro ἐπιχνοάω, et paulo inferius D. lin. 6. σφαιρίζεσθαι eo sensu, ut sit *devolvo*. Vocis Homericæ ἐπιστροφάδην D. lin. 12. (ex Iliade K. 483) varios explicatus vide apud Eustath. 819. 53. eorumque ultimum jam in Apollonii Lexico relatum 350. A. Ἐπιστρ.] μετ' ἐπιστροφῆς τοῦ σώματος· et expressum a Raymundo Cunichio in versione metrica Iliad. 232. C:

C

> .... *partem*
> *Et nunc se in dextram vertens, nunc ille sinistram.*

Utuntur præterea Hom. Odyss. X. 308. Ω. 183. auctor Hymni in Mercur. 210. Philo De vita Mos. II. 177. 21. edit. Mangey. (ubi non male redditur, *in orbem undique*) De Abrah. 298. G. De special. legg. 615. A. denique Leo 13. C. et 47. D.

Item substantivum ἐπιστροφή, unde ἐπιστροφάδην a plerisque grammaticis derivatur, habet significationes peculiares, quarum aliquot hic notabo. Primam, ἐπιστροφὴν apud oratores sonare *robur dictionis* et *gravitatem*, τῇ ἁβρότητι oppositam, ex Philostr. Vit. Sophist. 519. jam explanavit vir eruditissimus Theoph. Ernesti Lexic. technol. rhetor. gr. 127. C. Alio sensu sumendum in loco Aristid. Arte orator. II. 475. C. σαφήνεια καὶ καθαρότης γίνεται οὕτως, ὅταν τις ἐπιστροφαῖς χρῆται. Vertit Normannus, *concinnis in clausula periodi repetitionibus*: malim, *reversionibus*, sive *ad extremum conversionibus*: sic enim vocant rhetores latini figuram verborum, qua ad postremum verbum identidem revertimur: *Pœnos pop. Romanus justitia vicit, armis vicit, liberalitate vicit*: vide Cicer. De orat. III. 54. quæ eadem figura ab Aquila Romano De figur. sent. ed. Ruhnk. 178. A. ἀντιστροφὴ vocatur, a Rutilio Lupo De figuris 30. A. ἐπιφορά. Vide. Ernest. Lex. techn. Latin. 97. B. Ita non audiendus Cannartus Compendio rhetor. 6. A. ubi ait: Ἐπιστροφὴ *est, cum similis dictionum sonus sæpius in eosdem fines extremos convertitur: quo pertinent* ὁμοιόπτωτον, ὁμοιοτέλευτον, συμπλοκή, ἀντιστροφή, *et* ἐπιμονή. Nam ἀντιστροφὴν et ἐπιστροφὴν synonyma esse in confesso est: ἐπιμονή, quam *commorationem in una re* vocat Cic. De orat. III. 52. ab ἐπιστροφῇ prorsus aliena est: neque magis reliquæ tres figuræ a rhetore omnino ullo ad genus ἐπιστροφῆς referuntur.

D

Ἐπιστροφή — *1.) robur dictionis.* — *2.) conversio ad extremum.*

Tralatione porro apud Patres ex usu hellenistico (vid. Schleusner. Lex. in Nov. Test. I. 881. A.) ἐπιστροφὴ *pœnitentiam* denotat, significatione neque à Ducangio memorata, neque à Suicero Thes. Eccles. Latini præcipitato imperio eadem figura *conversionem* vocant. Avitus de laude virgin. 149: A

3.) fere i. q. *μετάνοια*, *conversio*.

. . . . *conversio fratrum*,
Exemplo debenda pio, te respicit, auctor.

Unde ea vox in linguas nationum Latinarum, quæ hodie in Europa supersunt, permanavit. Est igitur ἐπιστρ. apud auctores ecclesiasticos fere idem quod *μετάνοια* et *μεταμέλεια*. S. Gregorius Nyss. De pœnitent. III. 167. D. τὸν Ἰωάννην, *μετανοίας κήρυκα, μεταμελείας εἰσηγητὴν, καὶ πάντας — προφήτας, ἐπιστροφῆς διδασκάλους*. Ultima versa a Francisco Zino: *qui docerent homines, ut ad meliorem frugem sese converterent.* Reperitur ibidem 173. B. ὁ τῆς ἐπιστροφῆς δεόμενος· apudque S. Joann. Chrysost. Orat. tertia statuar. VI. 480. 16. 486. 4. Item explicatur per *μετάνοια* apud Eusebium Caten. in Psalm. I. 116. B. alibique locis innumeris. B

4.) pars tormenti bellici.

In Heronis Belopœic. 127. C. τὴν ἐπιστροφὴν καὶ τάσιν τῶν νεύρων· et ibid. C. ἡ ἐπιστροφὴ τῆς ἐπιζυγίδος, in tanta argumenti difficultate (agitur de gastrapheta) tamque corrupto textu, quid sit difficilius intelligitur. Editio Regia semel *intorsio* exponit, iterum *conversio*. Malim *flexionem*, vel *reflexum*, quo sensu sæpius reperitur apud geometras et mathematicos. Velut in una Geographia Ptolemæi 54. C. 63. B. 81. A. 107. A. 118. B. 122. B. 123. A. 138. A. B. 148. A. 152. A. 177. C. 183. B. 184. A.

Βορὴν] Sic Leo hic et 98. B. Βορέαν Scylitz. ms. et Cedr. II. 646. C. 666. B. 673. C. 682. D. 683. A. Pag. 84. A.

Ῥωμαῖοι δὲ, ἅπαξ] E sequentibus quædam Scylitzes verbotenus sumsit, plura expressit diversis verbis: quæ omnia in rem suam convertit Cedrenus II. 873. A. sqq. Pag. 84. B.

ἄνδρας ἀνεῖλον νεανικοὺς] Νεανικὸς apud Leonem est *fortis, strenuus, acer*, 7. B. C. 10. C. D. 12. B. 23. C. 51. C. 52. B. 54. A. 71. D. 84. D. 89. C. [ubi verti, *audacia juvenili*] 92. B. Sic Nicephor. Tactic. 161. B. σὺν ἱππασίᾳ νεανικῇ, *equis acriter citatis*. Quare phrasim 67. A. ἔπιπτον οἱ νεανικώτεροι, Scylitzes Cedrenusq. II. 668. A. mutuati expresserunt, πίπτουσιν οἱ ἀλκιμώτεροι. Νεανικὸν 34. A. est *fortiter* s. *animose factum*, ut apud Cedr. II. 647. B. C Pag. 84. C.

ἀμύνεσθαι τοῖς ἐπιοῦσι] Agathias 20 A. ἀμύνεσθαι ἤν τις ἐπίοι· item 49. D. Pag. 84. D.

ἔργου εἴχετο] Agathias 45. C. Pag. 84. D.

τὴν θείαν ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος] Inde emendandus, opinor, Cedr. II. 674. B. τὴν τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τελέσας ἑορτήν. Codd. quoque cum ipsius Cedreni tum Scylitzæ habent τῆς ἁγ. ἀναστάσεως. Vide tamen annotatt. Xylandri ad h. l. 26. A. et notas poster. Goari 54. B. Pag. 85. A.

ὁπηνίκα τὸ σταυρικὸν σημεῖον κατηστερισμένον ἐν οὐρανῷ θεασάμενος] Hæc a verbis παγκρατεῖ τὴν, usque ad, ὁρμῶντας κατεπολέμησε, Bandurius edidit Imper. Orient. II. 465. C. ubi multa de orthographia nominis Dorystoli. Verbum καταστερίζω eleganter usurpatum a Leone C. lin. 5. distinguendum est a καταστηρίζω, in glossis Lexicographorum parum lucide (opinor) exposito. Nam idem quod κατασκήπτω esse partim volunt, *irruo, devehor*. Sed, ut primitivum στηρίζω valet *statuo, stabilio*, ita καταστηρίζω potius *firmo, figo, munio*. Sic κατεστηρίχθαι, *firmatus esse*, apud Jobum XX. 7. Eusebius Vita Const. 423. B. de labaro: ἄνω δὲ — στέφανος ἐκ λίθων πολυτελῶν — κατεστήρικτο, *corona — erat affixa*. Vita S. Nili junior. 7. C. εὐχαῖς κατεστήριξαν, *precationibus munierunt*. Item S. Gregorius Nyss. In Hexaëm. I. 38. C. inter se opponit classes stellarum *errantium* atque *fixarum*, τῶν πεπλανημένων καὶ τῶν κατεστηριγμένων ἀστέρων. Apud Tatianum Orat. contra Græc. 149. B. τίνος δὲ ἕνεκεν οὐχὶ καὶ τῶν τοῦ Διὸς ἀδελφῶν, οἳ διενείμαντο τὰς βασιλείας, γραμμάτων σχηματουργίᾳ κατεστηρίχθησαν; ubi interpres: *Quare non alii quoque fratres Jovis — nominum suorum litteris sideribus ascripti sunt!* vel legendum, κατηστερίσθησαν (καταστερισθέντων D Pag. 85. C.

Καταστερίζω et καταστηρίζω confusa.

Methodius

A Methodius Conviv. decem virg. 216. A. κατασεισθῆναι ibid. 217. A.) vel vertendum sic: *linearum figuratione in cælo fixi sunt!* Σχηματουργία enim vox, qua utitur hic Tatianus, omissa est in Lexicis: sed occurrit præter h. l. apud S. Epiphan. Advers. hæres. I. 460. C. Verbum σχηματουργεῖν, æque e Lexicis exulans, habet Georgius Pisida Mundi opif. 39. C. Σχηματουργία, *figuratio.*

Καὶ σχηματουργεῖν οὐρανοὺς ἐκ κοπρείας·

et poëm. De vanit. vitæ v. 116. de homine vana moliente:

Καὶ πλοῦτον αὐτῷ μὴ παρόντα συλλέγει,
Καὶ σχηματουργεῖ τὰς ἐνύπνοις ἀξίας·

ut igitur necesse non sit, in loco Tatiani σχηματουργία mutare in σχηματογραφία, quæ tamen est vox propria de figurationibus siderum in astronomorum aut certe astrologorum formulis. Paulus Alexandr. In apotelesm. 42. A. 54. B. Proclus Paraphr. in B Ptolem. 202. A. Hephæstio Theban. Decret. err. stell. 21. B. Proclus Sphæra 52. A.

Pag. 85. C. Πλίσκυβαν] De Pliscuba s. Pliscoba, Πλισκόβα, vide Ducang. ad Alexiad. Ann. Comn. 329. A.

Pag. 85. C. τῶν Σκυθῶν ἀφηνίασαι] Verbum ἀφηνιάζω Leo cum genitivo construit hic et paulo inferius D. lin. 5. item 48. C. Alii sine casu usurpant, ut Philo, qui admodum eo delectatur, De mundi opif. 15. A. Allegor. legg. 41. B. 44. C. 64. F. 74. A. 78. C. De sacrif. Abel. et Caïn. 115. D. De agricult. 149. F. 154. D. De temulent. 188. F. De Abrahamo 296. G. De migrat. Abrah. 311. C. De vita Mos. 477. G. 487. A. 525. A. De victimas offerent. 665. C. Quod omnis probus liber 674. E. 681. E. In Flacc. 748. B. 749. D. 767. B. S. Clemens Alexandr. Admonit. ad gent. 57. C. Stromatt. 383. A. 412. A. 471. B. 705. B. 730. C. 747. A. Alii construunt cum dativo, ut Eusebius Demonstr. Evang. 335. D. alii cum præpositione παρὰ, sequente accusat. C velut S. Clemens Alex. Pædagog. 115. A. τοὺς παρὰ τὸν νόμον ἀφηνιάζοντας. Apud S. Antioch. De superbia II. 1098. D. inveni cum accusativo solo, absque præpositione, quod rarum est, ὅσοι δι' ὑπερηφανίαν ἀφηνιάζουσι τὸν ἀδελφόν. Sunt tamen quoque exempla constructionis cum genitivo: Philo De sacrif. Abel. et Caïn. 115. C. ἀφηνιάσαν, ὥσπερ βουκόλου, τοῦ νοῦ. De vita Mos. 512. A. ἀρετῆς ἀφηνιάσαντας· multoque plura in verbo ἀφηνιάω, de quo dicam alio loco. Verbi ἀφηνιάζω constructio varia.

Pag. 85. D. πολλὰ γνωσιμαχήσας καὶ ἀνασχοπήσας] Opinor γνωσιμαχεῖν apud Leonem esse, *consilia versare:* quo eodem sensu ait 19. B. γνωματεύσας καὶ βουλευσάμενος· et 77. B. πολλὰ γνωματεύσας καὶ λογισάμενος. Item 11. B. γνωσιμαχήσαντι καὶ βουλευσαμένῳ. Qua significatione apud veteres omnino non (quantum vidi) invenitur, apud recentiores admodum raro: S. Ephræm De compunct. II. 182. C. γνωσιμαχοῦντες οὐκ εὗρον τὸν τρόπον. Auctor vitæ S. Nili jun. 92. C. ἐν τούτοις γνωσιμαχοῦντός τε καὶ πονηρευο- D μένου, *cum agitaret hæc consilia eaque malitiosa.* De significationibus antiquis elegantibusque hujus verbi vide Gregor. Corinth. De Dial. 539. A. ibique copiosas Bastii Schæferique viri immortalis notas. Γνωσιμαχέω, *meditor, consilia verso.*

Substantivum inde derivatum inque Lexica nondum receptum γνωσιμαχία est apud Philon. De somn. 884. C. εἰς τὰς ἐριστικὰς γνωσιμαχίας, ubi inepte vertitur a Gelenio, *in contentiosas resipiscentias.* Est enim idem quod ταῖς ἐριστικαῖς φιλονεικίαις apud eundem Philonem 885. D. ideoque reddendum *ad contentiones pervicaces*, ut recte expressit Th. Mangey ed. novissima I. 693. 43. Nam apud Philonem γνωσιμαχεῖν valet *contendere, dissentire.* De Abraham. 297. B. De congressu quærend. erud. grat. 337. G. De somn. 444. B. De vita Mos. 493. D. 494. F. alibique sæpe. Γνωσιμαχία, *contentio.*

Pag. 86. A. εἰς ἑξήκοντα χιλιάδας] Perperam Pagi IV. 28. C. et ex illo Schlœzerus Nestor. V. 160. C. *ad septuaginta hominum millia.*

Pag. 86. A. τινὲς παραβόλῳ τόλμῃ παραχροτούμενοι] Hoc antecursorum prælium vide an diversum sit ab illo, in quo Cedr. II. 674. D. Romanos magnifice vicisse scribit.

καταστπαθίζειν τούτους προσέταττεν] Verbum καταστπαθίζω supra quoque obvium 54. B. A Pag. 86. B.
Σπαθίζω, *gladio cædo.*
84. C. non est in Lexicis. Hujus primitivum σπαθίζω, *gladio cædo,* de quo recte dubitat Schneiderus, an in auctoribus probatis occurrat, in Glossarium Ducangius retulit II. 1415. B. ex Gilberto Gaulmin. 485. B. ad Theodor. Prodr. De amoribus Rhodanth. 45. C. (conf. quoque 106. C. et 221. A.) sed sine exemplis, quæ hic utcunque supplebo. Achmet. Onirocr. 81. C. ἐσπαθίσθη ἐμπροσθίως παρ' ἀγνώστου. 82. A. ἐσπαθίσθη πρὸς θάνατον, *gladio fuit ad mortem vulneratus.* Male ceperunt interpretes Menolog. Græc. mense Maio I. 745. F. 746. A. vertentes, *virgis palmarum cædo.* Vocabula derivata itemque a Ducangio prætermissa sunt:
Ejus derivata:

1.) σπαθισμὸς, *iterata cum gladio percussio.*
1.) σπαθισμὸς, *iterata cum gladio percussio,* quod Schneiderus item 414. C. dubiæ auctoritatis esse censet. Achmet. Onirocr. 82. A. κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ σπαθισμοῦ ἀγαθοποιήσει αὐτὸν μεγάλως.

2.) σπαθιὰ, *ictus gladii.*
2.) σπαθιὰ, *ictus gladii.* Theophanes Chronogr. 266. B. πολλὰς δὲ καὶ σπαθέας [l. B σπαθιὰς] ἐν τῇ ὄψει αὐτοῦ ἔλαβεν. Goar recte, *inflictis etiam ad caput crebrioribus ensium plagis :* perperamque, opinor, Ducangius totum hunc locum ad vocem Σπαθέα col. 1416 referens, Heraclio Imp. in medio prælio a Persis vult bacillis ictus esse inflictos. Neque melius in locis Achmet. Onirocr. 82. A. ἔλαβε ξύλῳ σπαθείαν [l. σπαθιάν]. B. Γυνὴ ἐὰν ἴδῃ ὅτι ἔλαβε σπαθίαν [l. σπαθιάν]· et 233. A. ἔδωκέ τινα σπαθέαν [f. τινι σπαθιάν] vapulationes fustigationesque vult intelligi : sensum verum, *ictus gladii,* et Rigaltius jam in versione expresserat, et in ultimo loco probant quæ subsequuntur, Εἰ δὲ ἴδῃ ὅτι οὐκ ἔστι τομή.

Σπαθιστὴρ, quid?
Denique σπαθιστὴρ appellatur Epiphan. De mensur. et pond. II. 172. C. instrumentum ferreum, quo utebantur Judæi desertores in reparatione recisi præputii, τέχνῃ τινὶ ἰατρικῇ διὰ τοῦ καλουμένου σπαθιστῆρος τὴν τῶν μελῶν ὑποδερματίδα ὑποσπαθισθέντες, ῥαφέντες τε, καὶ κολλητικοῖς περιοδευθέντες. Ubi primum moneo, extrema verba a Petavio C minus bene reddita *glutino circum adstringunt,* verti debuisse, *glutino curant.* Id enim valere περιοδεύειν apud auctt. sæculi III. et deinceps, demonstravi ad Timarionem Notitt. Mss. Bibl. Reg. IX. 217. A. Deinde σπαθιστῆρος ab interpretibus, quorum loca collegit Schleusner. Lex. N. Test. I. 876. C. video mutatum esse in σπασθητῆρος, quasi a σπάω derivaretur. Atenim instrumentum illud, non ad protrahendam cutem adhibitum, sed subjectum cuti intrusumque ad separandam a carne, nomen duxit a σπαθίον, quia esset gladioli instar latum. Certe Paul. Æginet. De re med. fol. 81 *verso* edit. Ald. integrum caput habet Περὶ ὑποσπαθισμοῦ, qua ratione cutis à carne, inserto instrumento ὑποσπαθιστῆρι, disjungi possit. Quapropter σπαθιστῆρα apud Epiph. minime immutandum, verbaque ejus non ut in Petavii versione existimo reddenda, *eoque, quem spatistherem vocant, glandis cuticulam attrahentes :* sed, *per spathistherem quem vocant, membrorum cuticulam resolventes.* Est enim is secundus modus tegendæ glandis, si nuda est, relatus a D Paul. Ægin. cap. LIII. fol. 89 *recto :* cutem a glandis radice instrumento separandam, deinde detrahendam atque deligandam esse, linteolo inter cutem et colem interposito. Tametsi fol. 89 *verso* A. operam eam raro usuvenire ait, quod cutis penuria in partibus illis non afferat τοσαύτην ἀπρέπειαν, ὡς ταύτης μᾶλλόν τινα τὴν διὰ τῆς χειρουργίας ἐρεῖσθαι βάλανον. Ubi Guinterius non animadverso mendo vertit 31. D. *ut eo magis glandem aliquam ex chirurgia deligas.* Sed omnino scribendum, αἱρεῖσθαι βάσανον, *quod non ita decorem vitiet, ut hujus chirurgiæ cruciatum subire quis velit :* ut recte vidit Cornar. Dolabellis 57. A.

ὃ καὶ Δερίστραν κικλήσκειν εἰώθεσαν] Codex, ut notavi in ora, Δρῆστραν (sic)· Cedren. Pag. 86. B.
edit. Δερίστρα II. 674. B. D. Codd. Cedr. et Scyl. quos quidem vidi, satis constanter Δερίστα, absque ρ, quemadmodum Cod. Leonis 83. A. De Dristra vide Schœlzer. ad *Nestor, Russische Annalen &c.* V. 131. C.

δεξιώσεσιν ἑστιάσεων] Verti, *epularum communicatione :* sed notandum, vocem δεξίωσις, Pag. 87. B.

A etiam nulla alia adjecta, apud auctores certe quarti sæculi et deinceps, sæpe *epulas* valere. Exempla complura vel in uno S. Joanne Chrysostomo. Orat. I. in Epist. ad Philippens. expositis verbis D. Lucæ XIV. 12. *cum facis convivium, voca pauperes,* pergit IV. 9. 40. οὐ γὰρ ἁπλῶς δεῖ τὰς τοιαύτας δεξιώσεις ποιεῖν, ἀλλὰ τοῖς πεινῶσιν, ἀλλὰ τοῖς διψῶσι, κ. τ. λ. In S. Pentecost. et quare mirac. nunc non fiant V. 604. 34. αἵ τε φιλοτησίαι καὶ δεξιώσεις. Adde loca In proph. Eliam V. 675. 3. In cæc. quem Christ. san. V. 734. 28. In Mesopentecost. VII. 375. 10. *Δεξίωσις, epulum.*

A

IN LIBRUM IX.

διασκηνισάμενος] Verbum διασκηνίζομαι non est in Lexicis : nisi mavis legere διασκηνησάμενος, a διασκηνέω. Cod. tamen iterum διεσκηνίσατο 106. B. Pag. 88. A.

ἐγχρίπτουσιν] Fortasse, *in fossam irruentes.* Ἐγχρίπτει, ἐμπηδᾷ Greg. Corinth. De dial. 565. A. Supra 15. B. ἐγχριμφθέντος verti *insinuato*, retenta classica significatione, qua apes, cum aculeum figunt, κέντρον ἐγχρίμπτειν seu absolute ἐγχρίμπτειν dicuntur. Vide Ruhnk. ad Tim. 75. B. Sumsit Leo ex Agathia 23. C. aut 41. A. Pag. 88. B.

τότε πρώτως φανέντες] Inde hausit Cedr. quæ habet de eodem prælio II. 676. A. τότε πρῶτον φανέντες ἔφιπποι κ. τ. λ. Pag. 88. C.

τὰ ἑαυτῶν συναγαγόντες ἀκάτια] De monoxylis Russorum Constant. Porphyrog. De administ. imp. 59. B—61. F. et Bandur. ad h. l. 36. C. Magnifice Claudianus In IV Consulat. Honorii v. 623 sqq. : Pag. 89. B. B

Ausi Danubium quondam tranare Gruthungi
In lintres fregere nemus : ter mille ruebant
Per fluvium plenæ cuneis immanibus alni.

ἐπὶ τὴν κατὰ Λέσβον Μήθυμναν] Hæc sic redduntur in versione Combefis. apud Pag. IV. 28. D : *Leo Curopalata, Nicephori Imp. frater, Methymna, quæ Lesbi insula est* [l. *Methymnæ, quæ Lesbi insulæ urbs est*]—*ad rebellionem animum advertit.* Pag. 89. D.

ὁ Πηλαμὺς κέκληται] Cedr. II. 677. D. κατὰ τὸ προάστειον, ὃ κατονομάζουσι Πηλαμύδιον. Scyl. ms. habet Πηλαμύδα. Pag. 90. B.

ἐφ' ἑστίας] Verti *domi*, ut 19. C. Item ἑστία pro domo 21 A. 91. A. 103. B. D. 106. D. 109. A. D. Præivit Agathias 90. D. Pag. 90. C.

ὅσον οὔπω βούλεται τυραννεῖν] Verba ὅσον οὔπω, *jamjam, illico*, quibus nihil potest esse frequentius, vel apud Agathiam 80. A. 93. D. 100. B. 164. A. mirere sæpius ab interpretibus non esse intellecta. Velut apud S. Theodoretum Encom. in S. Joann. Bapt. V. 23. D. ἐπεὶ ἔμελλεν ὅσον οὔπω καὶ παρθένος τεκεῖν· vertit Garnerius, *cum virgo paritura esset filium, quantus alias nemo esset* : sensus est, *cum, licet virgo, tamen mox esset paritura*. Neque melius vocem synonymam ὅσον οὐδέπω apud S. Athanas. Histor. Arian. I. 363. A. προσδοκῶντες ὅσον οὐδέπω μένειν — γυμνοί· Montefalconius : *exspectantque se—tantum non nudatos fore.* Vertendum, *sese jamjam nud. f.* Porro in Origene Exhort. ad martyr. ὅσον οὐδέπω πρόσωπον πρὸς πρόσωπον εἴσεσθε, Wetstenius 174. C. *quantum antea nunquam, tunc facie ad faciem videbitis* : Carolus Delarue I. 282. D. *cognoscetis quantum non cognostis unquam, f. nempe ad f.* Reddendum, *jamjam videbitis eum f. ad f.* Et paulo post sic Origenes : ὑπὸ Θεοῦ, τοῦ ὅσον οὐδέπω τὸν Ἀντίοχον — βασανίσοντος. Wetsten. 186. C. *a Deo qui aliquando, plus quam unquam, ipsum Antiochum—torsurus sit.* Delarue 289. E. *qui insolito more.* Verte, *qui mox — sit torsurus.* C Pag. 91. A.

Errores interpretum in 1.) ὅσον οὔπω.

2.) ὅσον οὐδέπω.

D

3.) οὐδὲ ὅσον.

Similiter vis locutionis οὐδὲ ὅσον fugit Montefalc. in S. Athanas. In illud, *Nunc anima mea turbata est*, II. 1286. A. οὐδὲ ὅσον ὀκλάσαι τὴν χεῖρα τὴν ἡνιοχοῦσαν· *Nec quantum est ipsam manum, qua regit, inflectere.* Traduc, *ne tantillum quidem manum quæ r. inflectere* : id enim valere voces οὐδὲ ὅσον vel tironibus nunc notum est.

τῷ ἀθρόῳ τῆς ἀγγελίας] Habet passim significationes difficiles neutrum ἀθρόον. Velut in loco Hermogenis ab Ernestio Lexic. rhetor. non illustrato, De inventione 94. B. ubi exponitur, tertiam rationem exordii per hypodiæresim inveniendi illam esse quæ appelletur τὸ ἀθρόον πρὸς τὸ μέλλον ὑποδιαίρεσις. Deinde paucis interjectis : Δεῖ δὲ τὸ τοῦ ἀθρόου πρὸς τὸ μέλλον ποιεῖν τότε, ὅταν ἢ τὸ μηδεπώποτε γεγονὸς τοῦτο συμβὰν μὴ παθεῖν πάλιν φυλαττώμεθα, ἢ ὅταν τὸ αὐτὸ πράττηται πολλάκις. Quæ in vulgatis pessime versa sunt sic : *Ea quæ vocatur divisio temporis continuati.* Et postea : *Oportet igitur in continuatione temporis separare tempus futurum, ut caveamus ne patiamur iterum unquam tale quid* Pag. 91. B.

A *quid, præsertim si illud sæpius fuerit commissum.* Vides interpretem confundere casus duos distinctos. Sensus est : *quæ voc. subdivisio temporis confertim (collective) spectati, relative ad futurum.* Et deinde : *Oportet autem adhibere hanc exordii formam, temporis collective sumti relative ad futurum, quando vel aliquid contigit quod nunquam contigerat, idque præcavere volumus, ne rursus accidat, vel quando hoc idem sæpius contingit.* Vide quæ sequuntur 164. A. de subdivisione ἀθρόου εἰς λεπτόν. Quam quæstionem aliasque similes complures explicare conabor in editione Hermogenis, ubi cum nova versione et commentariis mss. luceque dignissimis in Bibliotheca Regia asservatis vulgavero. — Ὑποδιαίρεσις ἀθρόου πρὸς τὸ μέλλον, quid.

Alibi ἀθρόον notum est habere vim adverbii *subito, repente.* Leo noster 108. B. et 110. A. Agathias Histor. 23. D. 24. C. 25. B. D. 26. B. 27. A. 34. C. 37. C. 38. B. 41. B. 42. A. 50. C. 53. D. 57. A. 58. D. 70. D. 76. B. 79. C. 80. A. 82. A. 94. A. 98. C. 99. B. 101. C. 102. C. 103. A. 104. A. 111. D. 112. A. 113. B.
B 114. C. 124. B. 127. A. 129. B. 136. A. 140. B. 145. A. 148. D. 151. D. 154. A. 162. D. 164. A. 169. A. 171. B. S. Joannes Chrysostomus Oratione VII ad Corinth. III. 288. 1. Homilia XXXI in S. Matth. I. 357. C (ubi interpres Latinus vim ejus non expressit). Heliodor. Æthiop. 402. B.

Ideo corrigendus Joannes Philoponus De mundi creat. 238. B. de hominibus incredibili celeritate cogitationem a re ad rem rapientibus, ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντες τὸν νοῦν τὸν οἰκεῖον ἀθρόον, ἀλλαχόθεν ἀλλαχοῦ μεθιστάμεθα. Balthasar Corderius : *propriam mentem in nobis ipsis collectam obtinentes, aliunde alio transferimur.* Sed virgula, quæ post ἀθρόον est, præponenda, et vertendum sic : *pr. mentem in nobis habentes, puncto temporis aliunde alio transferimus.* Quo eodem sensu ἀθρόον a Philopono usurpatur alibi, velut 279. A. et C.

Pag. 91. B. πρὸς τὴν λεγομένην Καλώνυμον νῆσον] Cedrenus II. 678. A. in Proten insulam ait.

Pag. 91. B. C περιορίζουσι] Verti *deportant :* nam ὁ περιορισμὸς respondet *deportationi* Latinorum, quæ ipsa cum ab exilio tum a relegatione differt. Vide Michaëlem Attaliatam Synops. Juris Græcorom. II. 4. D. Multo graviter, ut hoc utar, lapsus est interpres Simeonis Metaphrastæ Vita S. Athanasii I. clj. B. καὶ τοῦτον [Meletium episcop.] οἱ τῆς Ἀρείου αἱρέσεως περιορίζουσι, reddens, *illum etiam hæretici Ariani circumvenere.* Vertendum, *deportatione damnandum curant :* nam Meletium Antiochiæ episcopum deportatum fuisse instantibus Arianis discimus ex anonymo scriptore Vitæ S. Athanasii CXXII. C. et ex Photii Biblioth. 1446. A. — Περιορισμὸς proprie *deportatio.*

Pag. 91. D. ἐτύγχανον γὰρ καταχόρως ἀληλιμμένα χρυσῷ] Dicas inde Cinnamum in Historia sumsisse de armatura Joannis Comneni 63. A. χρυσῷ γὰρ καταχόρως ἀλήλιπτο πᾶσα.

Pag. 92. A. χρεουργήσαντες] Quod ipsum verbum inde mutuatus est Cedrenus in narratione ejusdem rei II. 678. C.

Pag. 92. B. D καὶ τοῦ τῶν Κρητῶν υἱὸς ἀρχηγοῦ] Inde emenda Cedren. II. 678. D. Ἀνεμᾶς, ὁ τῶν Κρητῶν τοῦ βασιλέου υἱὸς Κουρουπᾶ· Xylandro in versione similiter lapso, nec animadvertente, βασιλέως scribendum esse. Scylitza ms. (in iis certe codd. quos inspexi : nam Goari exemplaria videntur aliud quid habuisse) item : Ἀναιμᾶς *[sic]*, ὁ τῶν Κρητῶν τοῦ βασιλέως υἱὸς Κουρουπᾶ. Sequentia de certamine singulari inter Aneman et Icmorem pæne ad verbum ex Leone exscripsit Scylitzes, ex Scylitza Cedrenus.

Pag. 92. D. πλείστους τῶν αἰχμαλώτων — ἐναποσφάξαντες] Apud Bulgaros, Leone Armenio imperante, similia memorat sacrificia Anonymus Narrat. chronograph. post Theophan. 431. D.

Pag. 92. D. Ἑλληνικοῖς ὀργίοις κατόχους ὄντας] Ad hæc Russorum sacra, ab religione Christiana aliena, pertinere videtur exordium illud narrationis ms. ἀνεπιγράφου, quam reperi in Codice sæculi undecimi : Ἐν ταῖς ἡμέραις Λέοντος καὶ Ἀλεξάνδρου τῶν βασιλέων ἄρχων τις ἐν Πελοποννήσῳ ἠγόρασε παῖδα, Σκύθην τῷ γένει· καὶ τοῦτον παρέδωκε τῷ πρεσβυτέρῳ τῷ ἱερουργοῦντι ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, τοῦ παιδεύειν αὐτὸν, καὶ διδάσκειν τὰ γράμ- — Scythæ circa initia sæc. X. in Græcia servientes.

ματα. Ὡς δὲ ἐμάνθανεν ὁ παῖς, καὶ ἐξυπηρέτει τῷ πρεσβυτέρῳ ἐν ταῖς χρείαις αὐτοῦ. Καὶ A γενόμενον ἐτῶν δώδεκα ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ, εἰ Χριστιανοί εἰσιν οἱ Σκύθαι, ὅθεν ὥρμητο. Ὁ δὲ ἀπεκρίθη, οὐκ εἰσὶ Χριστιανοὶ, καὶ, ὡς νομίζω, καὶ ἐγὼ ἀβάπτιστός εἰμι. Hoc est : *In diebus Leonis et Alexandri Impp.* (anno 886-911.) *præfectus in Peloponneso emit servum, Scytham natione : hunc tradidit presbytero, in oratorio ædium suarum sacra facienti, ut erudiret eum, doceretque litteras. Puer dum instituebatur, item presbyteri utilitatibus inserviebat. Ita cum annos haberet duodecim, quæsivit de illo herus, num Christiani essent Scythæ, unde erat ortus. Ille negavit esse,* neque ego, ut opinor, *inquit,* geniali aqua madefactus sum. — Missa facio subsequentia de conversione Scythæ illius, aliorumque popularium ejus.

Ἀρριανὸς γάρ φησιν ἐν τῷ Περίπλῳ] De hoc Scythico Achillis ortu nihil Arrianus, in iis certe, quæ de religionibus templi Achillei in Leuce insula copiose tradit Peripl. Pont. 133. A—135. B. Pag. 92. D.

Οἴχεται τὸ κλέος] Præivit Agathias 81. D. Οἴχεται δὲ φροῦδον τὸ παλαιὸν τῶν Κόλχων B Pag. 93. D. ἀξίωμα κ. τ. λ.

ὠθεῖν τε κατὰ τῶν σπλάγχνων τὰ ξίφη] A verbo ὠθεῖν compositum προωθεῖν, ut obiter Pag. 94. A. moneam, restituendum est Heroni Spiritalibus 187. D. ὅπου ἐπιστραφομένου [l. ἐπιστρεφομένου] αὐτοῦ προσωσθῆται τὸ ἐλλύχνιον. Scribe, πρόσω ὠθῆται, sive προωσθῆται, ut jam est 188. A. ὥστε προωθεῖσθαι τὸ ἐλλύχνιον. Item initio capitis ibid. C ; Λύχνον κατασκευάσαι ἑαυτὸν πεγσομυάσοντα. Interpres : *Lucernam se ipsam consumentem construere.* Inepte. Legendum est, προβύασοντα, i. e. *quæ ipsa ellychnium suum promoveat,* vel *protrudat.* B et μ in Codd. sæc. x. et deinceps sæpissime confunduntur.

φιλοψυχότατα] Verti *late :* quasi εὐψυχότατα· quod non dubitarem, voluisse Leonem Pag. 94. B.
Φιλόψυχος 1.) *vitæ cupidus.* ut ejusmodi sensu intelligeretur. Tametsi ea vis prorsus recedit a vocis φιλόψυχος significatione recepta, quæ est duplex : altera in vulgus nota, *nimium vitæ cupidus, ignavus :* altera ex imitatione loci Sapient. Salom. XI. 26. quando est Servatoris Deive epitheton C
2.) *animarum amans,* de numine. apud Patres, *animarum amans,* hoc est, *salutis earum consulens.* S. Antioch. De non concupiscendo I. 1140. E. ὁ δὲ φιλόψυχος Κύριος φησίν. De pœnitent. 1144. A. ὁ φιλάνθρωπος, ὁ φιλόψυχος, ὁ οἰκτίρμων. De filior. adoptione 1241. A. δέσποτα φιλάνθρωπε, φιλόπτωχε, φιλόστοργε, φιλόψυχε. S. Dorotheus De institut. fratr. in monaster. I. 847. C. ὁ Θεὸς ὁ φιλάνθρωπος καὶ φιλόψυχος. Eodem sensu usurpant Zacharias Hierosolymitanus Epistola ad suæ plebis reliquias 314. C. S. Nilus De octo vit. 208. B. aliique multi. Phrasin Leonis Cedrenus imitatus est II. 680. A.

τὸν ἵππον παρεξελάσας] Παρεξελαύνειν, quo vocabulo carent Lexica, apud Leonem Pag. 94. C. significare videtur *cum equo prorumpo ex acie.* Tamen 92. B. τῇδε κἀκεῖσε παρεξελάσας denotare videtur *huc illuc obvertere equum :* et certe ita bis accepit Cedrenus : II. 679. A. τὸν ἵππον τῇδε κἀκεῖσε παρακινήσας (Xylander : *equum hac illac torquens*)· et 681. B. de Anema, loci nostri circumlocutione, τῇδε κἀκεῖσε τὸν ἵππον μετακινήσας. Apud Plutarchum Quomodo adolesc. poëtas audire debeat 15. D. ποιητικὴν φεύγειν καὶ παρεξελαύνειν, sensu prorsus diverso vertendum *prætervehi.* De vocc. ἐπεξέλασις et ὑπεξέλασις dixi supra 199. C. D

προτροπάδην ὑπενόστουν] In hoc vel in proxime præcedenti prælio Romanos jussu Pag. 94. D. Imp. planitiem versus recessisse Cedrenus auctor est II. 680. B. Ubi legendum, εἴκειν εἰς τοὐπίσω, non ἥκειν ε. τ. quod habet cusum. Item C. lin. 2. Codd. fide scribe εἴκοντας, non ἥκοντας. Προτροπάδην vox est Agathiæ 34. A.

ἔξαιμος γεννάδας καὶ καταβελής] Vide supra 5. B. Pag. 96. A.

ἐπὶ τῷ] Fortasse ἐφ' ᾧ, quod habet hoc sensu et ipse Leo 37. B. et Agathias 11. A. Pag. 96. B. 65. D. 142. A. tametsi ἐπὶ τῷ græce æque dici posse constat. Vide Viger. De idiotism. edit. Hermann. 619. C.

ἐκ τῶν ἑξήκοντα χιλιάδων] Nota in Codice et hic et supra 47. C. χιλιαδῶν scribi, Pag. 96. D. item 7. C. μυριαδῶν, non sine aliqua auctoritate Codd. mss. Nam in editionibus quidem

A ubique παρεξυτόνως legitur genitivus pluralis harum vocc. : μυριάδων Plutarchus Lucullo 519. E. Cicerone 864. D. 883. B. Galba 1060. E. Philo De agricult. 149. G. χιλιάδων Nicetas Paphlago In S. Andream Apost. 142. A. Joannes Cyparissiota Transgressionibus palamiticis 25 C. sed in his ipsis locis Codd. quos inspexi, mire variant. Ita videant, qui interiores scrutantur et reconditas Græcas litteras, quid de accentu harum vocum in genitivo plurali statuendum sit : nam quantum sunt tenui auctoritate Codd. (vix antiquissimos excipio) ubi scriptiones per ει, ι, η, οι, υ in dubium vocantur, tantum pondus habent, si de genuina accentuum sede consulas. Voces μυρίαι μυριάδες, frequentissimæ in hymnis sacris Græcorum, velut Liturgia S. Gregorii Alexandrina 100. A. Liturgia D. Marci 153. B. alibique passim, cum ab Euseb. Renaudoto, tum ab Joanne a S. Andrea aliisque, modo redduntur *decies mille millena*, modo, ut Liturg. D. Marci 154. A. *decies millies centena millia.* Scribe ubique, *decies* B *millies dena millia :* nam μυρίαι μυριάδες conficiunt centum, ut vulgo loquimur, milliones. Mendo haud absimili apud Continuat. Constant. Porphyr. 37. B. χιλιάδες δέκα redditur *duodecim millium :* quo mendo versionis Latinæ Le Beau, ut semper, *Histoire* &c. XIV, 374. C. in errorem inductus est. Obiter addamus Lexicis voces tres compositas cum χίλιος, undecim cum μύριος, nondum, ut mihi statuo, notatas :

Μυριάδων et χιλιάδων scribi in Codd. permultis.

Μυρίαι μυριάδες perperam redditum.

Composita, ex μύριος deducta.

1.) Μυριάνθρωπος, *innumerorum hominum.* S. Gregorius Nyss. Orat. de Meletio episc. II. 1026. C. καταπτυχωθέντες ὁ μυριάνθρωπος δῆμος. Valet idem quod μυρίανδρος.

2.) Μυριοκέφαλος, *innumeris capitibus.* S. Joannes Climacus Scala Parad. 253. A. τὸν παρόντα μυριοκέφαλον δαίμονα φιλαργυρίας. Usitatius vocabulum πολυκέφαλος habent Lexica.

3.) Μυριομακάριστος, *infinite beatus.* S. Nilus Epistola CCLVI. ad Timotheum 246. B. Μυριομακάριστοι μὲν ὑπάρχομεν, ὅταν. — Substantivum occurrit apud S. Joannem Chry- C sostomum Orat. V. in Epist. S. Pauli ad Rom. II. 35. 26. ἡ μυριομακαριότης, ἣν ὁ λόγος παραστῆναι δύναται.

4.) Μυριονταπλάσιος, *decies mille modis plus, infinite multiplicatus,* quasi dicas *decumilliplex :* pro quo μυριοπλάσιος Attici. Apud S. Epiphan. Adversus hæres. I. 739. C. κἄν τε μυριανταπλάσιον ἐπάνω εἴη ὄνομα ἔχον· et 815. B. ὁ γὰρ Θεὸς ἐπέκεινα μυριανταπλάσιον παρὰ τὴν ψυχήν, καὶ ἔτι περιττότερον, ἐστὶν ἀκατάληπτος, per duplex α scribitur. Quod esse perperam, cum aliæ eæque jam vulgatæ voces ostendunt μυριοντάκις, μυριοντάρχης, tum forma adverbii ab ipso S. Epiphanio usurpati, Ancorat. II. 12. A. μυριονταπλασίως περὶ [l. παρὰ] τὸν ἡμέτερον νοῦν δεδόξασται. Et in eodem, 51. C. ἀπείρως καὶ μυριονταπλασίως. Accedit Georgius Alexandriæ episcopus Vita S. Chrysost. VIII. 196. 2. ὄντως μυριονταπλασίονα ἀποτίσει σοι αὐτά. Qua in forma terminationem ίων Georgius a S. Joanne Chrysostomo est mutuatus, qui adjectivo μυριοπλασίων, Lexicis ignoto illo quoque, D passim utitur. Velut Oratione XI. in Acta App. IV. 674. 29. μυριοπλασίων ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις· alibique sæpe.

Μυριανταπλάσιος an μυριονταπλάσιος.

5.) Μυριοπαθής, *innumerabilibus passionibus obnoxius.* S. Basilius In Hexaëm. II. 237. A. οὕτως ἀσυμφώνως πάλιν μυριοπαθεῖς ἡμᾶς ποιήσας.

6.) Μυριόπλαστος, *varius, variegatus,* legitur, si lectio certa, in Oratione S. Joanni Chrysost. ascripta, In illud, Si filius Dei es, projice teips. deors. &c. VII. 305. 19. τὰς μυριοπλάστους ταύτας ἐν αὐτῷ βασιλείας. Sed vereor, ne id vocabulum atque adeo totus locus corrupta sint.

7.) Μυριοπρόσωπον εἶδος, *variegata species,* vidi apud Joannem Monach. De pœnitentia 106. D. ad calcem libri De pœnitentia ab Joann. Marino Parisiis 1651. fol. editi.

8.) Μυριόσταχυς, *mille spicas fundens.* Georgius Pisida De mundi opificio 48. C.

τὸν ὥσπερ ἐν τάφῳ
Φθαρέντα κόκκον μυριόσταχυν φέρει.

9.) Μυριόστομος, *innumeris oribus præditus*, apud eundem. Ibid. 46. A. A

Πυκνὴν φάλαγγα, μυριόστομον ξίφος.

10.) Μυριότης, *infinitas, multitudo innumerabilis*, Schneiderus vir immortalis Lexico 97. D. corruptam lectionem esse ait. Ac sane in auctoribus vere Græcis ægre invenias. Apud Hellenistas occurrit, velut in Sapientia Salomonis XII. 22.

11.) Μυριότροπος, *multis atque adeo infinitis modis*, adjectivum S. Gregorio Nysseno familiare. Homilia VIII. in Ecclesiast. I. 460. B. πῶς μυριότροπός ἐστι κατὰ τῆς σῆς πόλεως ἡ τοῦ ἀντικειμένου στρατηγία. Contra fatum 910. D. ἐν ταῖς μυριοτρόποις τῶν ἄστρων ἐπιπλοκαῖς. Adverbium μυριοτρόπως apud eundem Contra Eunom. II. 43. A. et 69. C.

Composita ex voce χίλιος. Voces cum verbo χίλιος compositas necdum in Lexica receptas tres animadvertisse mihi visus sum : quæ sunt ejusmodi :

1.) Χιλιονταετὴς, i. q. χιλιέτης s. χιλιετὴς, *qui mille annorum est*. S. Justinus Martyr Apolog. pro Christ. 57. B. αἰωνίαν κόλασιν κολασθησομένων, ἀλλ᾽ οὐχὶ χιλιονταετῆ περίοδον. B

2.) Χιλιονταετηρὶς, *spatium mille annorum, curriculum millenarium*. S. Epiphanius Advers. hær. 1031. A. χιλιονταετηρίδα τινὰ ἐπιτελοῦμεν. B. γέγραπται περὶ τῆς χιλιονταετηρίδος ταύτης. Item 1032. B. et S. Justinus Martyr Dialogo cum Tryphone 307. B.

3.) Χιλιονταετία idem quod præcedens. Caïus Adversus Proclum, apud Euseb. Hist. Eccl. 100. A. ἀριθμὸν χιλιονταετίας.

Vocem χιλιόμβη, *sacrificium e mille animalibus*, jam habent alia Lexica. Summus vir Schneiderus attulit auctoritatem Juliani Orat. ad Heraclium Cynic. I. 314. A. Utuntur præterea S. Gregorius Nyssenus In Cant. Cant. I. 475. C. (ubi scribitur χιλιομβὴ, perperam, opinor) Anonymus Vita S. Joann. Chrys. VIII. 333. 18. S. Nilus De octo vitiosis cogitat. 49. B. nonnullique alii ætate inferiores.

Ἐσθὴς τούτῳ λευκὴ, οὐδέν τι τῶν ἑτέρων ὑπαλλάττουσα ἢ καθαρότητι] Inde emenda Priscum de Attila Hist. Goth. 67. A. ad quam Leonem respexisse dicas : λιτὴ δὲ αὐτῷ καὶ ἡ ἐσθὴς ἐτύγχανεν οὖσα, μηδὲν τῶν ἄλλων, πλὴν τοῦ καθαρὰ εἶναι, διαφυλάττουσα. Ubi legendum διαλλάττουσα. C Pag. 97. B.

τοῖς τε τῶν δαφνῶν κλάδοις] Cedrenus ipsum populum coronatum Imperatori obviam processisse auctor est II. 682. C. ὑπεδέξαντο στεφανηφοροῦντες. Sic enim legendum, Codd. quoque consentientibus, non στεφανηφοροῦντα. Pag. 98. A.

τὰ τῆς βασιλείας—παράσημα] Agathias 32. D. Pag. 98. B.

A

IN LIBRUM X.

Pag. 99. A. *Θερείας δὲ ὥρας ἐνισταμένης*] Complectitur is liber gesta annorum 973 et 974 : nam silet Leo de initiis belli, obsidioneque Amidæ a. 972. a Temelico Melehi, ut Armeni scribunt, suscepta, de qua v. *Détails de la première expédition des Chrétiens dans la Palestine, traduits de l'arménien en français par F. Martin*, in *Magasin Encyclopédique, Septembre* 1811. Cum annalib. Armeniis egregie consentit Abulpharajius Hist. Dynast. 315. B. qui Romanos ab ipso Domestico ductos, Domesticumq. captum esse scribit. Ad annum sequentem 973 pertinent expeditio Mesopotamia Tzimiscæ (Leo 99. C.) Basiliique Patriarchæ depositio, de qua 100. D. ad annum 974 expeditio in Syriam, et cometæ ortus (vide 104. A). Tzimiscem Constantinopoli obiisse die x. Januarii a.
B sequentis 975. ex Leone dilucide demonstrat Pagius Critic. IV. 37. A.

Pag. 100. A. *χρυσοστίκτοις ὑφάσμασιν*] Χρυσόστικτος non est in Lexicis : Leo fortasse habet ex S. Clemente Alexandr. Pædag. 160. B. *χρυσόστικτοί τε καὶ χελώνης* [f. *χελώναις*] *πεποικιλμέναι κοίτης κλισιάδες*. Χρυσοστιγής, æque Lexicis ignotum, legitur apud S. Epiph. De duodecim gemm. II. 227. C.

Pag. 100. C. *μήτε ὕδωρ βλυστάνουσα*] Verbum *βλυστάνω*, in Lexicis item prætermissum, occurrit in S. Joannis Chrysost. (cui certe vulgo tribuitur) Orat. IV. De jejun. VI. 935. 28. phrasi, unde fortasse Leo sumsit : *Αἱ τῶν ὑδάτων πηγαὶ, αὐλούμεναι, καθαρώτερον τὸ ὕδωρ βλυστάνουσιν*. Nam perperam legere nonnulli volunt *βλύζουσιν*. Item Orat. in turtur. VII. 266. 14. *ἐν μέσῳ τῆς καρδίας βλυστάνων φιλόχειστα νάματα*. Inveni præterea substantivum peræque Lexicis ignotum, *ἡ βλύσις τῆς ζωῆς*, *fons vitæ*, in Theophylacti Bulgariæ archiepisc. Comment. inedito in Psalm. ad verba, *παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς*, Psalm. XXXVI.
C 9. vel (alii enim aliter numerant) XXXV. 10. A verbo *βλύζω* deduci *βλύδιον*, *jus*, atque inde *brodium* Latinorum, Salmasius autumat ad Hist. Aug. 412. A. Ubi Leo *βλυστάνω*, ibi Agathias usurpat *ἀναβλύζω*, 126. B. Βλυστάνω, *eructo, fundo.*

Pag. 101. B. *καὶ ταύτῃ μὴ ἀπεκδυόμενος*] Sic cum dativo construit Leo, mire sane : accusativo jungunt S. Paulus Epistola ad Coloss. II. 15. III. 9. Josephus Antiq. Jud. 204. D. S. Gregorius Nyss. De virginit. II. 583. D. S. Basilius Epist. LXXXII. ad Patrophilum II. 908. C. Origenes Homilia IX. in Jerem. 106. B. De vi et constructione verbi multa collegit vir reverendus Joann. Fr. Schleusnerus Lexico in Nov. Test. I. 255. C.

Pag. 101. B. *τὰς ἀναγωγὰς καὶ ἀναστροφὰς τῶν ἀνδρῶν*] Si utcunque *ἀναγωγὴ* tueri velis, melius, opinor, fuisset vertere, *in disciplinis et conversationibus :* nam *ἀναγωγὴ* interdum pro *disciplina* sumi notum est, *ἀναγωγεὺς* pro *eductor*, sensu etiam physico, *qui sursum tollit.* Nihilominus malim legere *τὰς ἀγωγὰς*, *rationibus, institutis :* hoc enim valere *ἀγωγὴ* Ἀγωγὴ, *vitæ ratio, institutum.*
D auctt. Christianis copiose docent apud Suicer. Thesaur. Eccles. I. 72. D. et Schleusner. Lex. in Nov. Test. I. 38. B. congesta exempla, quæ facile esset augere infinite: confer quæ erudite disputant de hac voce Bouhier *Explication de quelques marbres antiques* &c. 36. et præcipue Wesselingius Diatribe de Judæorum archontibus ad inscript. Berenicensem 13. A.

Eadem vox, ut unum locum e multis commemorem, occurrit Canonib. Concil. Quinisexti III. 1697. B. *ὅπως τε τῇ ἐν τῷ μεταξὺ προνοεῖται ἀναστροφῇ*. Vertit Gentianus Hervetus, *quomodo ejus quæ intercedit vitæ rationis conversionisque curam gerat.* Prætulerim genitivum, *τῆς ἀναστροφῆς*, cum interpretatione hac : *quam providenter curet eam vivendi rationem, quæ* (inter admissum peccatum et actam pœnitentiam) *intercedit.* Eadem est significatio verbi *ἀναστρέφεσθαι*, *versari.* Quo sensu S. Joann. Chrysost. Homil. LVIII in S. Matth. I. 624. E. ait, *ἀναστρεφομένων αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ·* nam idem paulo post 626. C. *ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ διατριβόντων*, *illis in Galilæa commorantibus :* quanquam illud alii aliter exposuerunt.

Ἀγωγὴ, *vices.* Nota præterea significationem rariorem vocis ἀγωγὴ, *vices.* S. Joann. Chrysost. Homil. LXXXVI. in S. Matth. I. 889. C. καθ' ἑκάστην ἀγωγὴν καὶ τρίτον καὶ τέταρτον εἴωθε φωνεῖν ὁ ἀλεκτρυὼν, *quavis vice.* Et paulo post D. πρὶν ἢ γὰρ τὴν μίαν ἀγωγὴν ἀπαρτίσαι τὸν ἀλεκτρυόνα, *antequam unam cantandi vicem gallus absolvisset*, ut vertit Anianus. Item Euthymius Zigabenus Panoplia Dogmatica 430. C. τρίτῃ ἀγωγῇ εἰς τὴν πόλιν ἐπανελθόντα. Etenim non necesse arbitror ut legamus in his locis ἀναγωγὴν, quod cæteroqui sæpe respondet *repetitioni* Latinorum. A

Κατὰ καιρὸν significatione duplici: 1.) *opportune.* Κατὰ τοῦτον δὴ τὸν καιρὸν] Si pronomen τοῦτον demis, duo fere notat locutio κατὰ καιρόν. Primo, quando, retenta in καιρὸς significatione *opportunitatis*, idem est quod ἐν καιρῷ, *tempestive, ex tempore.* Quo sensu adhibent, præsertim præfixa particula μὴ, Theophrastus Histor. plant. 98. C. ἐὰν μὴ κατὰ καιρὸν τὰ πνεύματα—γένηται· De causis plantar. 273. D. τὰς μὴ κατὰ καιρὸν βλαστήσεις· 339. A. ἂν μὴ κατὰ καιρὸν τὰ πνεύματα —γένηται· 347. B. ἢ ἰσχυρότερα, ἢ μὴ κατὰ καιρόν· C. ἐὰν δή τις μὴ κατὰ καιρὸν— χρήσηται· aliique multi. Pag. 102. A. B

2.) *singulis temporibus.* Deinde, quando dicimus, ὁ κατὰ καιρὸν, v. c. στρατηγὸς, *qui tempore illo vel fuit*, vel *erit, prætor.* Nam usurpatur et de præterito tempore, et de futuro. De præterito a Cyrillo Scythopolitano Vita S. Sabæ III. 303. C. οἱ κατὰ καιρὸν πρακτευταὶ [l. πρακτευταὶ· vid. Ducang. Glossar. sub h. v.] καὶ βίνδικες τῶν κατὰ Παλαιστίνην δημοσίων— ἠναγκάσθησαν κ. τ. λ. *qui pro tempore exactores et vindices fuerunt publicorum Palæstinæ tributorum.* De futuro Sultanus Ægypti Epist. apud Cantacuzen. III. Hist. 757. D. οἱ κατὰ καιροὺς ἐχόμενοι [l. ἐρχόμενοι] εἰς τὴν προσκύνησιν τῆς ἁγίας ἀναστάσεως. De præterito simul et futuro Epist. Gregorii Papæ ad Leonem Isaur. Imp. Act. Concil. IV. 11. C. οἱ ἀρχιερεῖς, οἱ κατὰ καιρὸν ἐν Ῥώμῃ διὰ τὴν εἰρήνην καθέζονται· ubi mendum corrigendum in versione Latina.

Errores interpretum in hac voce. Quem locutionis κατὰ καιρὸν sensum, in inscriptionibus Latinis quoque sæpe obvium, ubi dicitur, *qui per tempora fuerint* (vid. Inscriptt. antiq. Basilicæ S. Pauli Tab. XVIII. A.), sed hunc sensum minus bene percepisse Kusterum arbitror Suid. I. 16. C. ubi hæc de Agathia, ὧν [f. ὃν] αὐτὸς συνῆξεν ἐκ τῶν κατὰ καιρὸν ποιητῶν, sic reddit: *quæ ipse ex recentioribus poëtis collegit.* Malim, *quæ ipse collegit ex poëtis, qui singulis ætatibus*, sive *temporibus, floruerunt.* Neque felicius Montefalconius apud Cosmam Indicopleust. Topographia Christian. II. 293. hæc de Deo: ὅστις καὶ νόμους ἡμῖν δέδωκε, κατὰ καιροὺς ὀπτανόμενος, πρὸς βοήθειαν τῆς ἡμετέρας ἀσθενείας, *qui quodam tempore visus, ad infirmitatis nostræ auxilium leges nobis tradidit:* sensus est, *qui variis temporibus apparens leges nobis dedit ad nostræ infirmitatis auxilium:* id quod Cosmas ait 294. A. κατὰ καιρὸν ὀπτανόμενος, πρὸς τὰς παρακειμένας χρείας· ubi recte interpres: *vario tempore pro instantibus necessitatibus visus.* In Concilio Trullano quoque seu Quinisexto III. 1647. D. τοὺς ἐκ Ῥώμης κατὰ καιροὺς ἀποσταλέντας, vetus versio omnino non illum expressit sensum. C D

δίδυμοι ἄνδρες] Simile fere monstrum Emmaunte in Palæstina exstitisse Theophanes auctor est Chronograph. 60. A. Alios portentosos partus, geminis in unum concretis, enumerant Leo Grammatic. Chronograph. 508. C. Zonaras II. 192. A. Michaël Glycas 301. D. Pag. 102. A.

αὖθις τοῦ ἦρος ἀναλάμψαντος] De hac expeditione Syriaca, a. 974. suscepta, vide ipsius Tzimiscæ laureatas plenas rerum, ad Achod Schahin Armeniæ regem datas, in *Détails de la prem. expéd. des Chrétiens dans la Palestine, traduits de l'arm. en français par F. Martin, Magas. Encyclop. Septembr.* 1811. p. 22—34. operæque pretium erit, singula capita epistolæ cum narratione Leonis conferre. Pag. 102. B.

προφητικῶς εἰπεῖν] Quemadmodum προφῆται apud auctores ecclesiasticos non solum sunt *prophetæ*, sed etiam *doctores* quilibet *rerum sacrarum* (vide Suicer. Thes. Eccles. II. 872. A.), ita προφητικῶς εἰπεῖν vel προφητικῶς φάναι nonnunquam vertendum est, Pag. 102. C.

A *ut cum divinis doctoribus loquar*, loco ex S. Scriptura generatim, non ex propheta aliquo, allato. Gregorius Presbyter Vita S. Gregorii Nazianz. I. cxxx. C. τῶν προφητικῶν ἀξίως φωνῶν· subjuncto loco e Psalmo XLV. Anonymus Vita S. Bacchi junioris 96. C. ἐκλεξάμενοι, προφητικῶς εἰπεῖν, παραῤῥιπτεῖσθαι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ μᾶλλον κ. τ. λ. qui locus item exstat in Psalmis LXXXIII. 11. Simeon Metaphrastes Vita S. Ignat. Antioch. 143. B. Καὶ ἐπάταξε Κύριος τὸν λαὸν, προφητικῶς εἰπεῖν, περὶ τῆς ἀναιρέσεως τοῦ δικαίου· verba, ad quæ alludit, sunt Exod. XXXII. 35. Item legitur προφητικῶς in Eusebio Contra Marcell. 43. A. 49. D. 82. A. apud aliosque complures, ubi verba, quæ afferuntur, apud Prophetas proprie sic dictos non exstant. Προφητικῶς εἰπεῖν quid.

Interdum tamen intelliguntur ipsi prophetæ. Velut apud Gregorium Presbyt. Vita S. Gregorii Nazianz. I. cxliij. A. προφητικῶς εἰπεῖν· alluditur ad Isaïam XXX. 17. Vel Concilio Œcumen. septimo in refutatione definitionis Iconoclast. IV. 328. E. B προφητικῶς φάναι, ἀναμένων ἁγίου καὶ βεβήλου οὐ διέστελλον. Ubi præterea vertendum non, *ut prophetice fateamur*, quod dedit vetus interpres, non animadvertens esse locum Scripturæ sacræ, sed : *ut propheta* [Ezechielis XXII. 26.] *verbis utamur*.

Pag. 102. C. Ἐνταῦθα φρουρίῳ προσβάλλει] Ista, usque ad verba ἐκ βάθρων ἀνήγειρεν, ante Bandur., quem in margine citavi, jam Ducangius vulgaverat Nott. in Zonaræ Annal. II. 107. D. non sine minutis mendis, quæ tamen tanti non sunt, ut sigillatim exagites. Ad hanc expeditionem Syriacam Tzimiscæ, a. 974 susceptam, Elmacinus Hist. Sarac. 233. C. perperam refert expugnationem Antiochiæ, factam a Burza a. 969 : vide supra 49. D. et 221. A.

Pag. 103. A. Ἐντεῦθεν ἀπάρας] Hæc usque ad finem capitis V, ὡς μοι ἤδη δεδήλωται, 103. D., et utraque lingua apud Bandurium, et græce duntaxat exstant in Ducangii Nott. in Zonar. II. 103. C. Sed ibi, ut alia minuta menda taceam, verba τὴν εἰκόνα, quæ C leguntur apud me B. lin. 7., una cum linea 8 integra non sine aliquo perspicuitatis detrimento omissa sunt, opinor quod voces repetitæ παραλιπεῖν et παρειληφέναι Ducangii describentis oculos turbarent.

Pag. 103. B. τὸν δὲ τῆς ὁμοθρήσκων] Ducangius τῆς δὲ τῶν, male.

Pag. 103. B. πρὸς ἐνώπια] Vocem Homericam ἐνώπιον (Iliad. Θ. 435. N. 261. Odyss. Δ. 42. X. 121. vide Heynium virum immortal. Obss. ad Iliad. v. 491. B.) non intellexit Banduri, sic vertens, *conjectis oculis in ea, quæ a fronte sibi objecta erant*.

ἀναπεθειμένην] Ducangius ἀναπεθριμμένην [sic].

Pag. 103. C. ἀποτρέψασθαι] Ducang. ἀποτρέψασθαι.

Pag. 103. D. προσβολῇ] Ducang. προσβολῇ, et paulo post, D. lin. 3. τοὺς δὲ δυσμενεῖς· item lin. 5. εἰσπηδῆσαί τε τῆς Ἑβραίων ἑστίαν. Quæ sequuntur omittit, usque ad verba, καὶ τ. μεγαλοπρεπῶς· quæ item ex Codice restituenda.

Pag. 104. A. D πολιορκεῖν ἐξ ἐπιδρομῆς] Dictio ex Agathia 50. A.

Pag. 104. A. εὐχείμερον] Occurrit εὐχείμερος hoc fere sensu apud Arist. De rep. II. 438. A. quanquam vocem eam ejicere inde volebat Muretus Variis lectt. in Thesaur. crit. Gruter. II. 1125. B.

Pag. 104. B. ἐφ' ὅλαις ἡμέραις ἐπεπολιόρκει τὴν ἐπιπολὴν ὀγδοήκοντα] Cedrenus II. 683. B. visum esse ait a mense Augusto ind. III. ἕως Ὀκτωβρίου μηνὸς τῆς τετάρτης ἰνδίκτου. Sic enim demonstrant Codd. legendum esse, non ἕως ὀκτὼ μηνῶν τ. τ. ἰ. quod est in cuso. Ὀκτωβρίου et ὀκτὼ confusa.

Pag. 105. B. κατὰ τὴν Παγκάλειαν παρετάξατο] De hac rebellione Bardæ Scleri, quæ fere ab obitu Tzimiscæ a. 976 ad a. 981 perduravit (quo anno incipiunt Basilii Imp. expeditiones contra Bulgaros), vide Cedren. II. 692. D. Pagi Crit. ad Ann. Baron. IV. 38. A. et 45. A. Le Beau *Histoire du Bas-Emp.* XVI. 230. A.

Pag. 105. D. ἠπείγετο κατὰ τῶν Μυσῶν] De infelice hac expeditione Basilii contra Bulgaros a. 981. suscepta cf. Cedren. II. 695. B.

Pag. 106. A. τῇ κακοστρατηγίᾳ τῶν στρατηγῶν] Habet vox κακοστρατηγία apud Græcos significationes

Κακοπραγία 1.) *miseria, adversitas.* tres, quas cum neque Suicerus neque ullus alius, quod sciam, distinxerit, hic paulo copiosius expediam. Prima, de qua sola adhuc Lexicographi egerunt, est, *miseria, res adversæ,* quo sensu boni auctores multi vocem usurpaverunt: Josephus Antiq. Jud. 43. C. 54. A. 103. C. 112. C. 460. F. De bello Jud. 743. D. 847. C. 856. D. 858. D. 975. C. Plutarchus Coriolan. 230. E. Lysandr. 434. D. Demetrio 914. B. M. Anton. 923. B. Eusebius Præpar. Evang. 386. D. Philistus apud S. Clement. Alex. Strom. 260. D. Artemidorus Onirocrit. 234. C. S. Basilius Epist. CCLVII ad Eusebium Samosaten. II. 1028. S. Gregorius Nyssen. Orat. contra fornicarios III. 262. A. S. Joannes Chrys. Orat. XXX. de ascensione Domini VII. 331. 27. S. Isidorus Pelusiota lib. V. Epist. LXIX. 19. C. et, qui in primis ea voce delectatur, Philo De Cherubim 87. F. G. De sacrificiis Abelis et Caïni 116. F. Quod deterius potiori insidiari soleat 140. G. De agricultura 154. E. 163. B. Quod Deus sit immutabilis 234. E. De confusione linguarum 251. D. De Abrahamo 281. E. 300. G. De migratione Abrahami 327. B. De congressu quærendæ eruditionis grat. 333. G. De Joseph 425. G. 431. E. 434. F. De somniis 450. G. De vita Mos. 524. D. De creatione principis 563. G. De decalogo 579. A. De specialibus legg. 619. B. De mercede meretricis non accipienda 668. C. De præmiis et pœn. 714. A. De execratione 723. D. 725. G. In Flacc. 750. F. 760. C. 763. D. 765. C. G. 767. A.

2.) *peccatum,* Altera significatione apud auctores Christianos aut Judæos: *actio reprehendenda, peccatum,* idque modo generaliter, quod aiunt, modo speciatim. Josephus Antiq. Jud. 14. A. ἐπὶ λανθανούσῃ κακοπραγίᾳ. S. Clemens Alexandr. Strom. 738. A. πᾶσα μὲν οὖν ἡ διὰ τοῦ ἐπιστήμονος πρᾶξις, εὐπραγία· ἡ δὲ διὰ τοῦ ἀνεπιστήμονος, κακοπραγία. S. Gregentius Tephrensis Disputat. cum Herbano Judæo 124. A. ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδία [nempe, *corrumpuntur*] ὑπὸ ἀλλοτρίων κακοπραγιῶν. Palladius Vita S. Joann. Chrysost. 59. B. ἀναδιδάξαι τὰς αὐτοῦ κακοπραγίας. Speciatim videtur significare

ac fort. speciatim *peccatum interius.* *peccatum interius,* hoc est, pravam operationem in mente nostra. Ita S. Marcus Eremita De baptismo I. 921. C. fieri non posse scribit, ut ἐκτὸς ἡμετέρας κακοπραγίας prolixe confabulemur cum eo, quem ex intimo corde oderimus. Sumitur quoque pro corporum commixtionibus vetitis. S. Epiphanius Adversus hæres. I. 98. B. τὰ αἰσχρὰ ἀποκαλύπτων τῶν τὰς κακοπραγίας ἐργαζομένων. Et 522. B. τὴν τῆς κακοπραγίας ἐργασίαν.

3.) *malignitas, pravitas.* Tertia significatio, qua Leo quoque utitur in loco nostro, est, *malignitas, pravitas,* ut jam non sit actus, sed habitus. Quo sensu videtur vox hellenistica. Legitur sic certe Sapientia Salomonis V. 24. καὶ ἡ κακοπραγία περιτρέψει θρόνους δυναστῶν. Versio vulgata: *et malignitas evertet sedes potentium.* Artemidorus Onirocr. 239. A. θεῶν πανουργίαν ἢ κακοπραγίαν. Josephus Antiq. Jud. 667. E. de Caio Cæsare: σκαιός τε καὶ κακοπραγίας εἰς τὸ ἄκρον ἀφιγμένος. Vita S. Nili junioris 104. C. πᾶσι κοινὸν τὸ τῆς κακοπραγίας ἀβούλευμα. Neque fere dubito quin ita intelligendus sit anonymus in Martyrio SS. Eustathii, Theopistes ac liberorum 24. B. qui S. Eustathium sic in precibus conquerentem facit: τὰ γὰρ ἄθλια νήπια εὖ οἶδα ὅτι διὰ τὴν ἐμὴν κακοπραγίαν *[ob pravitatem meam]* θηριάλωτα γεγόνασι. Combefisius minus bene, *quæ mea est misera sors.*

Τεκμήριον τοῦτο σαφὲς] Proposui in margine τούτου. Sed Leonem fortasse in errorem impulit studium imitandi Agathiam 48. D. et 133. C. Pag. 106. C.

αὐθημερὸν] De prosodia hujus vocis si quis quærat, analogia videtur tueri in adverbio scripturam αὐθημερόν· sicque habent et Cod. noster et auctores plerique (velut unus Plutarchus Poplic. 108. E. Fab. Max. 179. F. Paulo Æmil. 268. C. Aristid. 321. C. 331. E. Pyrrho 389. F. Agide et Cleom. 811. A. Dione 959. C. Stoicos absurdiora dicere quam poëtas 1058. B. Leo grammat. De expugnat. Syrac. supra 180. A. item Thucydides, Aristophanes, Josephus, Eusebius, Agathias, unde opinor Leo sumsit Pag. 106. C.

15.

A 15. D. 42. B. 84. C. 100. D. 125. C. 169. C. 171. A. aliique prope innumeri) et Lexicographi majore ex parte.

Contra αὐθήμερον S. Antiochus De iracund. I. 1065. B. De inobedientia 1088. C. Achmetes Onirocr. 112. D (sed 275. A. αὐθημερόν). Eustathius Antiochenus De anima et contra Arianos, apud Eustratium Presbyterum De operatione animar. post mortem 499. A. Theodorus Studita De sancta cruce 290. B. Hedericus Lexico manual. (edit. certe a. 1767. 8.) 374. B. Apud LXX interpretes, quando respondet hebraïco ביום *eo ipso die*, acuitur, velut Proverb. XII, 17 : quando valet ביומו *die suo*, i. e. die pacta et constituta, ut Proverb. XII, 16, scribitur προπαραξυτόνως. Quem disparilem acuendi rationem secundum diversitatem significationis tum Clementem Alex. retinuisse video Strom. 397. B. tum multos eorum, quos memini : nec tamen omnes. Quapropter, quod temere fortasse evenit, ut stabile præceptum obtrudere B hic nolim. Αὐθήμερον scribendum, an αὐθημερόν;

Pag. 106. D. τὰ αὐτῷ διαφέροντα] Mirum, ut hujus verbi vis fugerit interpretes cæteroquin non indoctos. Notum est græce dici διαφέρει μοι τοῦτο, *hoc ad me pertinet*. Inde accidit ut, quemadmodum senescente latinitate locutio, *res ad me pertinet*, synonyma facta est illi, *res mihi est propria* (unde verba barbara *appertinere* et *appartenire*), eodem modo apud Græcos sequioris ætatis τοῦτό μοι διαφέρει significet, *hoc meum est*. Apud Palladium Vita S. Joannis Chrysost. 81. C. episcopus Imperatori dicit, ἡ γὰρ πόλις σοι διαφέρει, *civ. tibi est*, h. e. *tu es civitatis dominus*. S. Isidorus Pelusiota Epist. CCXCI. ad Titianum, 104. C. τὸ οὖς τοῦ οἰκέτου ἀπέτεμε, τοῦ τῷ ἱερεῖ διαφέροντος, *qui ad sacerdotem attinebat*, vertit Jacobus Billius. Horapollo Hieroglyphicis 18. B. ἡ μονόκερως καὶ ἰδιόμορφος, ἣν Ἑρμῇ διαφέρειν ἐνόμισαν. Mercerus non male, *Mercurio sacrum esse*. Item bene interpres Concilii Œcum. sexti, III. 1297. B. ἐν ἑνὶ μιτάτῳ, διαφέροντι τῇ μονῇ Χρυσοπόλεως· *in* C *uno metato, juris monasterii Christopoleos :* quanquam error sit in novissima voce. Διαφέρειν τινὶ, proprium esse alicui.

Contra pessime Godefridus Tilmannus in S. Antiocho Homil. LXVI. de veritate I. 1127. D. τὸ γὰρ ψεῦμα τῷ δυσμενεῖ διαφέρει, *mendacium hosti* [*hominum*, h. e. Diabolo] *proprium est*, sic vertit : *nihil enim ab hoste humanæ salutis differt mendacium*. Nec rectius vetustus interpres supplicationis clericorum et monachorum Antiochiæ in Concilio Cptano sub Mena II. 1320. C. in phrasi, illi Leonis non absimili : τὰ διαφέροντα αὐτῇ [ecclesiæ] σκορπίζων, *ea, quæ ipsi Ecclesiæ conferunt, dissipando*. Scribe, *bona ejus*. Melius interpres assecutus sensum est Actione tertia Concilii ejusd. II. 1241. C. παρεγενόμεθα καὶ ἐν τῷ προαστείῳ τῷ διαφέροντι τῷ αὐτῷ Πέτρῳ, *ivimus ad suburbanum, quod pertinet ipsi Petro :* nisi quod pronomen αὐτὸς, *ipse*, cum ὁ αὐτὸς, *idem*, male confuderit, Romanæque aures *pertinere alicui* ægre ferre possint. Ita inferius quoque 1241. D. ἐν προαστείοις διαφέρουσιν αὐτῷ τε Ἀνθίμῳ καὶ Πέτρῳ, *in suburbiis pertinentibus ipsi Anthimo et Petro*, scribere D saltem oportebat, *ad Anthimum et Petr.* Sed apud Stephanum Byzant. De urbibus 78. B. νῆσος διαφέρουσα μὲν τῷ πανευφήμῳ πατρικίῳ, *insula propria illustri patricio*, Berkelius tantum non ridicule vertit, *insula quædam est eximia apud celeberrimum patricium*. Et in Theophylacto Bulgariæ Archiepisc. Epist. XXVII. ad Michaël. Chalcedon. VIII. 848. D. ἐνορία τίς ἐστι, τῇ καθ' ἡμῶν ἀρχιεπισκοπῇ διαφέρουσα· interpres latinus Vincentius Marinerius : *Est quidam loci terminus, a nostro archiepiscopatu diversus*. Verte, *n. archiepiscopatui proprius*. Item Epist. XXXIII. ad Joannem Grammatic. VIII. 864. C. χωρίον τῇ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίᾳ διαφέρον, περὶ τὸν Βαρδάριον διακείμενον. Interpres, *locus a nostra ecclesia diversus*. Emenda ut supra, *l. eccl. nostræ proprius*. Errores interpretum in hac v.

Possim, si liberet, pluribus exemplis lapsus eruditorum, hujus quoque ætatis, in eadem voce patefacere. Ne longus fiam, illud duntaxat addam, primo, dici non alio sensu οἱ διαφέροντες, *nos proches, die Angehörigen, propinqui*. Artemidorus Onirocr. 149. A. συνέβη τοὺς πλείονας τῶν διαφερόντων τοῦ θεασαμένου τὸ ὄναρ νοσῆσαι. Deinde, vetustum esse illum usum verbi διαφέρω, aut certe primis sæculis religionis nostræ

non incognitum, testari inscriptiones duas a Jac. Gronovio relatas Memoria Cossoniana A
144. B. Alteram n.° XVI :

ΤΟΥΤΟ. ΤΟ. ΑΝΓΕΙΟΝ. ΔΙΑΦΕΡΕΙ. ΑΥΡ. ΘΕΟΚΤΙΣΤΩ. ΜΑΡΚΕΛΛΟΥ

Hic loculus est Aurelio Theoctisto, Marcelli F.

Alteram *ibid.* n.° XVII. in qua, voce penultima, legendum videtur ΑΥΤΟΥ :

ΑΥΤΗ. Η. ΣΟΡΟΣ. ΔΙΑΦΕΡΕΙ. ΠΟΛΥΚΑΡΠΩ. ΥΠΟΔΙΑΚΟΝΩ. ΚΑΙ. ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΙ. ΗΟΥ. ΠΑΛΛΑΔΙΑ

Hæc arca est Polycarpo subdiacono, et uxori ejus Palladiæ.

Inscriptionem secundam Christianam esse patet, priorem credendum est. Positas opinor sæculo secundo, aut tertio.

γνωματεύων ὅτῳ τρόπῳ]. Scripsi *meditans :* fortasse paulo magis ad sensum Leonis fuisset, vertere hic et 5. C. *explorans :* apud Agathiam certe γνωματεύω est hac notione 25. C. γνωματεύσοντας ἐς τὸ ἀκριβὲς τὰ βουλεύματα τῶν πολεμίων. Apud eundem 20. D. et 119. C. vertitur *perpendens :* 161. A. *pensitans.* B — Pag. 108. A.

τῆς Χερσῶνος ἅλωσιν] Hæc est illa Chersonis a Wladimiro Magno occupatio, quam Nestor Annal. 105. B. version. Scher. a. Christi 988 accidisse auctor est. Ad illustrandas res temporum illorum pertinent fortasse epistolæne dicam an commentarii fragmenta, servata in Cod. sæc. X exeuntis, S. Basilii, Phalaridis, S. Gregorii Nazianzeni epistolas varias continente. In hoc igitur Codice, qui fuit Bibliothecæ Regiæ, possessor, qui et legationem circa Danaprim (vide infra 254. D.) obivit, et oppido præfuit (257. D), litteris minutis perplexisque admodum, nec multo quam Cod. ipse recentioribus folia duo vacua illevit, multis verbis mutatis, inductis, superscriptis, ut dubitare non queas, eum hunc Cod., ut est exiguæ molis, in expeditionibus secum portasse, pagellisque ejus vacuis ad epistolas commentariosque meditandos esse usum. Dabo fragmenta quo ordine sunt in Cod. : tametsi legationem, de qua statim, non nisi post bellum (vide alterum fragmentum 256. D.) accidisse facile dicas. Prius sic incipit imperfecte, de Danapris trajectu, glacierum fragmentis lintres transmittentium infestantis : C — Pag. 108. C.

Epistola Græci cujusdam, sæc. XI. circa Danaprim iter facientis.

. . δυσχερῶς κατήγετο, καίτοι μὴ πλείους τριῶν ἀνδρῶν ἑκάστου σφῶν δεχομένου· οὕτω πάνυ φαυλότατα ἦν. Ἀλλ' οὐδὲ ταῦτα ὅμως χώραν εἶχε παρὰ τῷ ῥεύματι· πολλὰ γὰρ αὐτῶν ἐπὶ μεγίστοις πάγοις δυσὶ συνηράττετο καὶ ξυνέπιπτε· καὶ ὁσαχοῦ τοῦτο ξυμβαίη, ἐκπηδῶντες[a] τοῦ πλοίου οἱ ἐν αὐτῷ[b] τῷ πάγῳ καθῆντο, καὶ ὡς ἐφ' ὁλκάδος ἐφέροντο. Ἔνια δὲ αὐτῶν καὶ κατέρραξεν ὑποβρύχια· οὕτως ἄρα χαλεπαίνων ὁ Δάναπρις ἐτύγχανεν. Ἡμεῖς δὲ αὐτοῦ χαλεπώτερον καὶ ἐπὶ πλεῖστον προσεδεχόμεθα, καὶ ἦμεν ὥσπερ ὀργιζόμενοι κατ' αὐτοῦ, τῷ μὴ πεπῆχθαι. Καὶ οὐ πολλάς πω ὕστερον ἡμέρας τὸ ὕδωρ ἁπανταχῆ πέπηκτο, καὶ ἐπὶ μέγα ἦν ἰσχυρόν· ὡς καὶ πεζῇ καὶ ἵπποις ἀφόβως ἰέναι κατὰ τοῦ ῥεύματος, καὶ ἀγῶνας ὡς ἐπὶ πεδίων ἀνδρικῶς ἀγωνίζεσθαι. Καὶ καθάπερ τις θαυματοποιῶν ὁ Δάναπρις ἐδέδεικτο, βαρὺς μὲν καὶ χαλεπὸς τὸ πρὶν αἰωρούμενος[c], καὶ μονονουχὶ τοὺς εἰς αὐτὸν ὁρῶντας πάντας φοβῶν· μετὰ δὲ μικρὸν ἀνεῖναί τε, καὶ τοσοῦτον μαλακισθῆναι, ὡς ὑφ' ἁπάντων

. . difficulter applicabant [lintres], tametsi unaquæque earum non ultra ternos homines caperet : adeo erant mirabiliter exiles. Quanquam ne sic quidem locum invenire poterant in fluctu, multis earum duobus maximis glaciei frustis collisis atque contritis : quod quoties accidebat, exilientes e lintre qui inerant, in glacie considebant, ac velut super oneraria navi vehebantur. Aliæ lintres vel hauriebantur fluctibus : tam infestum D tunc se declarabat Danapris. Nos vero ibi ægre diuque exspectavimus, velut succensentes flumini, quod non esset glaciatum. Nec multos dies post, erat aqua tum undique gelu constricta, tum mirifice firma : ut pedites equitesque intrepide per fluxum commearent, certaminaque tanquam in campis strenue ederent. Ita quasi præstigiatorem aliquem se Danapris præbebat, prius violenter ac sæve elatus, et prope dicam aspicientibus universis terrorem injiciens : mirumque eundem brevi tempore submissum fractumque adeo videri, ut

[a] *Codex,* ἐκπηδοῦντες.
[b] *Videtur deesse aliquid vel hic, vel post* οἱ.
[c] *Codex,* ἑωρούμενος.

A illuderent et conculcarent omnes quasi subterraneum factum, et in latibulum aliquod a se ipso absconditum. Neque enim tantum aquas manantes referebant fluenta, quantum montes asperos et petrosos ostendebant. Et subter fluens liquor quanam in re aquæ vel par vel similis poterat videri?

παίζεσθαί τε καὶ καταπατεῖσθαι, ὑπόγειός τις ὥσπερεὶ δεικνύμενος, ὑπὸ καταδύσιν τινα ἑαυτὸν κατακρύψας. Οὐ γὰρ ὕδασιν οὕτω νάουσιν ἐῴκει τὰ ῥεύματα, ἀλλ' ὄρη σκληρὰ[a] τινα καὶ λιθώδη μᾶλλον ἐδέδεικτο. Τί γὰρ ἴσον ἢ ἐοικὸς τὸ καταφερόμενον ἐκεῖνο καὶ ὕδατι;

[a] *Hæc sunt tam intricate scripta, ut nescias utrum* σκληρὰ *an* σκιερὰ *legend. sit.*

II. Ita mœstitia nostra in hilaritatem conversa est: complosis manibus proxime accessimus, per æquor equitantes. Transgressi nullo negotio cum in vicum Borion venissemus, ad corpus reficiendum B jumentaque curanda nos convertimus, quæ ipsa ex majori parte aut erant invalida, aut defecerant. Confectis ibi diebus aliquot necessariis ad vires reparandas, accingebamus nos Maurocastrum profecturi. Sed jam paratis rebus omnibus, cum nihil aliud obstaret, ipsa media nocte (quanquam maturius profectum oportebat), flante tunc aquilone gravissimo, hieme omnium sævissima se præcipitante, ut facile crederes, impervia esse itinera, nec obdurare sub dio ullum, propeque fieri non posse, ut qui tecto non servaretur interitum effugeret, tunc, C inquam, formidine commoti subsistere ibidem nosque continere statuimus. Cujus consilii auctor apud sodales ego exstiti: non esse ullo modo domibus exeundum, nedum abnoctandum inde: quod princeps sidus (Saturnum vocamus) jam ad vesperum in conspectum se dabat, inque similitudinem naturæ ejus immutabatur aër. Transibat enim tunc Saturnus circa initia aquarii, sole brumalia signa permeante. Quare tempestas, ubi semel occœperat, ad majorem semper sævitiam progressa est, ut quæ prius terrifica nobis visa fuerant, cum subsequentibus collata D ludus prorsus viderentur: tam luculenter se hiems quoquoversum diffuderat. Ibi diebus compluribus confectis, vix tandemque cogitatio aliqua domum redeundi subiit animum, aëre quoque sereniore se repræsentante.

β'. Ὅθεν ἡμῖν τὸ κατηφὲς εἰς χαρὰν μετεβέβλητο· καὶ χεῖρας ἀνακροτήσαντες ἱκανῶς προσίεμεν, κατὰ πέλαγος ἱππασάμενοι. Ἀκωλύτως τε διαβάντες καὶ κατὰ τὴν κώμην γενόμενοι τὴν Βορειῶν, πρὸς εὐωχίαν ἐτράπημεν καὶ ἵππων ἐπιμέλειαν, ἠπορημένων καὶ αὐτῶν καὶ καταπεπονημένων ὡς πλεῖστον. Κἀκεῖ ἡμέρας ὅσον ἀναλαβεῖν ἑαυτοὺς διατρίψαντες, ὡς πρὸς τὸ Μαυρόκαστρον χωρεῖν ἠπειγόμεθα. Ὡς δ' ἕτοιμα ἦν ἡμῖν τότε πάντα, καὶ ἐμποδὼν ὑπῆρχεν οὐδὲν, περὶ μέσας νύκτας αὐτὰς (ὅτε καὶ πρωϊαίτερον ἡμᾶς ἐξορμῆσαι ἐχρῆν), ἄρκτου τότε βαρύταιον πνεύσαντος, καὶ χειμῶνος παντὸς μᾶλλον χαλεπωτάτου καταρραγέντος, ὡς ἀβάτους μὲν τὰς ὁδοὺς οἴεσθαι, μηδένα δὲ ὑπαίθριον ζῆν, σχεδὸν δὲ ἀδύνατον εἶναι τὸν μὴ στέγῃ σωζόμενον περιεῖναι, δείσαντες ἀναπαύσασθαι καὶ ἠρεμεῖν ἔγνωμεν αὐτοῦ· ἐμοῦ τοῦτο τοῖς συνόντοις εἰπόντος, ὡς οὐ δεῖ τῆς οἰκίας ὁπωσοῦν ἐξιέναι, οὐδὲ ἀποκοίτους ἡμᾶς ἐνθένδε γενέσθαι· τοῦ πρώτου τῶν ἄστρων ἑσπέριον φάσιν ἤδη ποιοῦντος, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνον μεταστρεπομένου τοῦ περιέχοντος (Κρόνου δὴ καλουμένου[b]). Καὶ γὰρ ἔτυχε περὶ τὰς ἀρχὰς αὐτὸς δίων ὑδροχόου, ἡλίου κατὰ τὰ χειμερινὰ διατρέχοντος. Ὁ μὲν οὖν χειμὼν ἀρξάμενος ἀεὶ προὔβαινε χαλεπώτερος, καὶ ξυνέβη τὰ πρότερον ἡμῖν δόξαντα φοβερὰ παιδιὰ καθάπαξ πρὸς τὰ μετὰ ταῦτα δοκεῖν· οὕτως ἄρα λαμπρῶς ὁ χειμὼν διέσχε πανταχῇ. Ἡμέρας δὲ διατρίψαντες ἱκανάς, μόλις ὀψέ ποτε καὶ τῆς πρὸς τὰ οἰκεῖα μνήμη τις ἐπανόδου εἰσῄει, εὐδιεινοτέρου καὶ τοῦ περιέχοντος δεδειγμένου.

Maurocastrum oppidum.

[b] *Ante verba* τοῦ πρώτου *legebatur* καὶ ὡς ἐκ τῶν ἄστρων ἐμοὶ δέδεικται· *post* καὶ πρὸς *illa,* τὴν ἑαυτοῦ φύσιν· *post* περιέχοντος *illa,* φύσει ψυχρὸς ἢ κατώδης *[sic]* δοκῶν. *Quæ omnia ab ipso auctore inducta sunt: verba* Κρόνου δὴ καλ. *videntur loco mota.*

III. Itaque egressi sumus, ab incolis splendide stipati: omnes me manibus complosis approbant, me tanquam necessarium unusquisque suum respicit, mihi maxima precatur. Hoc die stadia LXX, neque illa integra, emensi sumus, idque prægressis ante nos aliis, qui maximam vim nivis jam dimoverant. Postridie ejus diei statim a principio difficillime pro-

γ'. Καὶ δὴ ἐξίημεν, δορυφορούμενοι παρὰ τῶν ἐγχωρίων διαφανῶς, πάντων εἰς ἐμὲ τὰς χεῖρας ἀνακροτούντων, καὶ βλεπόντων ὡς πρὸς οἰκεῖον αὐτοῦ ἕκαστος[c], καὶ τὰ μέγιστα εὐχομένων. Τότε μὲν οὖν οὐδὲ πάντας αὐτοὺς ἑβδομήκοντα σταδίους παρημείψαμεν, καὶ ταῦτα πρὸ ἡμῶν ἄλλων διαβεβηκότων καὶ τὸ πολὺ τῆς χιόνος ἐκκρουσαμένων. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ

[c] *Sic Cod.*

ἀρξάμενοι χαλεπώτατα προῄειμεν, ὥσπερ ἐπὶ πελάγους διαπαλαίοντες κατὰ τῆς χιόνος. Οὐ γὰρ δὴ γῆ τις ἐδόκει εἶναι, οὐδὲ χιὼν συνήθης· ἀλλ' οἱ μὲν ἵπποι μέχρις τραχήλων οὐχ ἑωρῶντο· τὰ δ' ὑποζύγια, καίπερ τελευταῖα ἀκολουθοῦντα ἡμῖν, διεφθείρετο, καὶ αὐτοῦ πολλὰ καταλέλειπτο. Τετράπηχυς γὰρ ἡ χιὼν ἐλέγετο, καὶ χαλεπῶς διαβατὴ ἦν. Πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἀκολούθων ἀφώρμησαν οἴκαδε, μεῖζον ἢ κατ' ἀνθρωπίνην δύναμιν τὸ ξύμβαν οἰηθέντες. Καὶ ἦν γάρ τι τῶν οὐ ξυντρόφων τὸ χαλεπὸν, πολλαχόθεν τῶν δυσχερῶν ἐπιόντων· χιόνος μὲν βαθείας οὕτω καὶ πυκνῆς κάτωθεν, ἀέρων δὲ βαρυτάτων ἄνωθεν ἐμπνεόντων. Ἀνακωχῆς δ' οὐδαμόθεν προσδοκωμένης, οὐδ' ὅθεν τις ἄμεινα σχοίη τεκμαιρομένης (τὰ γὰρ πάντα ἀνωφελῆ καὶ ἀνόνητά πως ἐν τοῖς τότε δεινοῖς ἐδέδεικτο), οὐκ ἦν πυρὰ καῦσαι, οὐδ' ἀναπαύσασθαι πρὸς ἀκαρῆ χώραν[a] ἡμῖν ἡ χιὼν ἐνεδίδου.

grediebamur, tanquam in pelago contra nivem luctantes. A Nulla terra hic videbatur esse, neque nix usitata: equi ad collum usque non apparebant: jumenta, quamvis extremo agmine subsequentia, interibant, multaque ibi relinquebantur. Etenim dicebatur nix cubitorum IV altitudine, eratque difficillima transitu. Ita multi ex comitibus domum se contulerunt, quod calamitatem vim humanam superare arbitrabantur. Atque erat profecto insueta ærumna, miseriis undique fere ingruentibus: infra tam alta et spissa nix, superne flantes venti inclementissimi. Neque ulla sperari poterat malorum B intercapedo, nec unde quis meliorem statum assequeretur (omnia inutilia et infructuosa esse his in malis apparebat), nulla erat facultas ignes accendendi, nec requiescere vel minimum spatium permittebat nobis nix.

[a] Supra scriptum est χρόνον, idemque postea inductum.

δ'. Εὖναι δὲ τὴν νύκτα αἱ ἀσπίδες προσῆεσαν[b]· πάντα ἡμῖν ἐκεῖναι καὶ κλῖναι καὶ ἐπικλίνια νομιζόμεναι τὰ λαμπρότατα. Ἐν γὰρ αὐταῖς τὰ σώματα ἀνεπαύομεν ἐπὶ πυρᾷ, κἀκείνῃ οὐ λαμπρᾷ. Ὕπνον[c] δὲ καὶ τὰ ἐξ ὀνείρων φαντάσματα, ὥσπερ φοβηθέντα κἀκεῖνα, πάντα ἀπέστησαν. Ἀντεῖχε δ' οὐδεὶς ἄλλου κάλλιον[d]· πάντες δ' ὡς ἐν κοινῇ συμφορᾷ ὁμοίως καὶ ψυχὰς καὶ σώματα διετίθεντο. Ἐμακάρισέ τις τοὺς τεθνηκότας, ὡς τοῦ φροντίζειν ἅμα καὶ τοῦ πονεῖν ἀποστάντας· ἐσχετλίασεν ἄλλος κατὰ τῶν ἐσομένων, ποίοις ἄρα καὶ αὐτοὶ δεινοῖς τὸ ζῆν ἐκμετρήσουσιν. Οἱ δὲ πρόσκοποι ἐξέκαμον καὶ αὐτοὶ, ὑπὸ τοῦ πολλοῦ κακοῦ νικηθέντες, καὶ περιιέναι οὐκ ἴσχυον, ἀσαφῶς οὕτω πορευόμενοι κατὰ τῆς χιόνος. Τὸ δὲ δὴ χαλεπώτατον, ὅτι καὶ διὰ πολεμίας ἐπορευόμεθα γῆς, καὶ οὐδ' ἐκ τούτου ἀδεᾶ ἡμῖν καθειστήκει τὰ πράγματα, ἀλλ' ἐν ὁμοίῳ τό, τε τοῦ χειμῶνος καὶ τὸ τῶν πολεμίων ὑφωρᾶτο κακόν.

IV. Accedebant noctu scuta pro cubilibus: hæc pro omnibus habebamus, et pro stragulis et pro opertoriis splendidissimis. In illis enim corpus ad ignem, nec illum splendidum, refocillabamus. Somnum visa per quietem occurrentia, quasi timentem illa quoque, universum fugaverant. C Neque quisquam magis quam alius ad ærumnas obduruerat: omnes erant ut in communi calamitate æque et animo et corpore afflicti. Alius beatos prædicabat mortuos, ut jam sensu doloribusque liberatos: lamentabatur alius posteros, quibus miseriis oppressi illi quoque vita essent defuncturi. Item labori succubuerant exploratores nostri, vi mali victi, nec per nivem incerto gradu errantes progredi poterant. Omnium autem acerbissimum erat, quod per regionem hosticam iter faciebamus, neque inde erant res nostræ D periculo vacuæ, sed pariter hiemis hostiumque violentia timebatur.

[b] Sic Cod. num προσῆσαν;

[c] Cod. Ὕπνος.

[d] Hic scripta erant hæc non absoluta: ἀλλ' οἱ χθὲς ἐρρωμενέστερον ἔχοντες καὶ θαρρεῖν διακελευόμενοι πρὸς ἀλλήλους, σήμερον ἀμβλεῖς καὶ καταπεπλωκότες· ea omnia postea inducta sunt.

Hic imperfecte desinit fragmentum prius. Sequitur post quadraginta circiter folia alterum, eadem intricatissima manu, quod, ut est loco in Cod. posterius, ita præcedenti subjungo: tametsi fortasse ad tempus antecedens pertinet. Gens, cui dux ille, quisquis est, oppidum sibi commissum tradiderit, quæ sit, viderint docti, temporum partiumque illarum cognitionem cum prudenti judicio conjungentes. Rem in Chersoneso Taurica geri declarat mentio Clematum 258. B. facta: scriptura est ligata, quam vocant, sæc. X aut XI.

Ἀρχὴν γὰρ δὴ τότε τοῖς βαρβάροις πολεμεῖν ἔγνωμεν[e] ἢ, εἰ δεῖ τι τἀληθῆ φάναι,

Omnino enim tunc barbaris bellum inferre decrevimus: aut, si vera fateri

[e] Scriptum est hic, et posterius inductum: Καὶ διὰ τοῦτο γοῦν καὶ τὰ βόρεια τοῦ Ἴστρου.

δείσαντες

A oportet, recessimus ab illis metu, ne ipsi priores ab iis opprimeremur, statuimusque iis quantum possemus repugnare. Æque enim universos diripiebant inhumanissime et pessundabant, ut quædam belluæ in omnes impetum facientes. Nulla his inerat vel erga conjunctissimos continentia, nec ratione ulla aut justi discrimine in patranda cæde volebant uti: sed Mysorum prædam, quod aiunt, ipsorum regionem reddere malo ac pernicioso consilio meditabantur. Evanuerat superior eorum æquitas et justitia: quas præcipue colentes tropæa antehac
B maxima statuerant; adeo ut civitates et gentes ultro accederent illis. Gliscebant nunc, quæ velut e perpendiculo (quemadmodum aiunt) a virtutibus illis distant, injustitia et intemperantia adversus subditos: neque ornare et ex re ipsarum administrare civitates dedititias, sed redigere in servitutem et exscindere constituerant. Conquerentes de dominis incolæ, seque nihil mali commisisse liquido demonstrantes, nihil amplius proficiebant, quam ut morte non afficerentur. Vis nimirum tanta malorum ingruerat, ut res humanæ quasi ruina aut
C voragine aliqua inopinata ac fatali perculsæ obrutæque horrendum in modum viderentur. Erant exinanita hominibus oppida plus X, pagi plane deserti non minus quingentis: vicinitates denique et confinia nostra velut tempestate obruebantur: incolæ innocentes, pactis juratis traditi, manibus obtruncabantur gladiisque hostilibus.

II. Ejusmodi pestem, generatim omnes misere conculcantem, cum aliquamdiu per infelices conterminos nostros obambulasset, postremo ad præsidium
D meum quoque fortuna infesta adduxit. Quam quia jam antehac eram veritus, in magna cura versabar, ne accideret improviso, nec latente impetu continuo res nostras everteret. Deinde, ubi perspicuum aderat periculum, omnesque palam fatebantur, in discrimen nos vitæ venisse, ego tunc quidem perniciem quam aptissime poteram repuli, quamvis in extremum pæne periculum adductus. Verum inde abruptis commerciis bellum inter nos et barbaros ortum est, in quo neque communicabant amplius nobiscum (tametsi sexcenties de compositione ad illos mittebam), nec sine præliis mutuis res gesta est. Ita bellum continuo

δείσαντες τὸ μὴ φθῆναι ὑπ' αὐτῶν ἀναιρεθέντες, ἀπέστημεν, καὶ αὐτοῖς τὸ δυνατὸν ἀντιτετάχθαι διενοήθημεν, πάντας ὁμοίως λεηλατούντων καὶ διαφθειρομένων ἀπανθρωπότατα, ὥσπερ τινὰ θηρία κατὰ πάντων τὴν ὁρμὴν ἐνδεικνύντα. Οὐδὲ γὰρ τῶν οἰκειοτάτων φειδώ τις εἰσῄει αὐτοῖς, οὐδὲ λογισμῷ τινὶ ἢ κρίσει δικαίου τὸν φόνον εἰργάσθαι προὔθεντο· ἀλλὰ τὴν Μυσῶν[a] λείαν καλουμένην θέσθαι τὴν αὐτῶν[b] γῆν κακῶς καὶ ἀσυμφόρως μεμελετήκεσαν. Ἀνατέτραπτο γὰρ τὸ πρὶν αὐτοῖς ἴσον καὶ δίκαιον· ἃ δὴ περὶ πλείστου τιμῶντες τὸ πρότερον τρόπαιά τε τὰ μέγιστα κατωρθώκεσαν, καὶ πόλεις καὶ ἔθνη αὐτεπαγγέλτως προσῄεσαν αὐτοῖς. Νῦν δ' ὥσπερ ἐκ διαμέτρου ἀδικία τούτοις καὶ ἀμετρία κατὰ τῶν ὑπηκόων ξυνέστηκε. καὶ πόλεις ὑπηκόους, ἀντὶ τοῦ θεραπεύειν καὶ συμφερόντως εὐνομεῖν, ἀνδραποδίζειν καὶ διαφθείρειν ξυνέθεντο. Σχετλιάζοντές τε κατὰ τῶν ἡγεμόνων, καὶ ὡς οὐκ ἀδικοῖεν βεβαίως δεικνύντες οἱ ἄνθρωποι, οὐδὲν μᾶλλον ἴσχυον τοῦ μὴ τεθνάναι. Φορὰ γάρ τις, ὡς ἔοικεν, οὕτω κακίας ξυμβέβηκεν, ὡς περικλύζεσθαι τὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ φοβερώτατα συγκεχῶσθαι δοκεῖν, ὡς ἐκ συμπτώματος ἤ τινος χάσματος παραλογωτάτου καὶ χαλεποῦ. Πόλεις μὲν γὰρ πλείους ἢ δέκα ἀνθρώπων ἐξεκενώθησαν, κῶμαι δὲ οὐκ ἐλάττους πεντακοσίων παντελῶς ἠρημώθησαν· καὶ ἁπλῶς, τὰ γείτονα καὶ πλησιόχωρα ἡμῶν ὥσπερ ἐκ χειμῶνος ἐπικλυσθέντα ἐγένοντο, ἄνθρωποί τε, ἠδικηκότες μηδὲν, προβληθέντες ἐπ' ὁμωσία, χειρῶν ἔργον καὶ ξίφους ἐγένοντο.

Chersonesus Taurica populata sæc. X vel XI.

β'. Τὸν δὴ τοιοῦτον ὄλεθρον καὶ κοινῇ πάντας κακῶς διαφθείραντα, καὶ περιελθόντα τοῖς ταλαιπώροις ἡμῶν ἀστυγείτοσι, καὶ πρὸς τὴν ἐμὴν ἀρχὴν τελευταίως ἡ πονηρὰ τύχη προσῆξεν, ὑφορώμενον μὲν ἐμοὶ καὶ πρότερον, καὶ πολλὴν ποιουμένῳ πρόνοιαν, μὴ ἄν ποτε ἐξαπιναίως ἐμπέσοι, μηδ' ἐκ τοῦ παραχρῆμα λαθὼν τὰ καθ' ἡμᾶς λυμήναιεν. Ὡς δ' ἀφῖκτο καθαρῶς ὁ κίνδυνος, καὶ πᾶσιν ἀνωμολόγητο φανερῶς, ὡς τὰ περὶ ψυχῆς νῦν ἡμῖν κινδυνεύεται, τὸν μὲν τότε ὄλεθρον σοφώτατ' ὡς εἶχον ἀπεκρουσάμην, ἐμοῦ καίπερ τὰ ἔσχατα παρὰ μικρὸν κινδυνεύσαντος. Τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, πόλεμος ἡμῖν ἀκηρυκτὶ καὶ βαρβάροις ἐγένετο, ἐν ᾧ οὔτε ἐπεμίγνυον ἔτι παρ' ἡμῖν (εἰ καὶ μυριάκις περὶ σπονδῶν ἐκηρύκευον), οὔτε ἀμαχητὶ πρὸς ἀλλήλους ἦμεν. Καὶ ὁ μὲν πόλεμος εὐθὺς ἤρξατο, ὁ δὲ χειμὼν ἐγγὺς ἦν

[a] *Cod.* Μεισῶν.

[b] *Sic: prius scripserat* ἡμῶν, *sed id induxit.*

ἐμβαλεῖν· ἔτι γὰρ οὐ πολὺ τῶν . . [a] ὁ ἥλιος ἀπῆν. Ἀλλ' οἱ μὲν βάρβαροι, στρατῷ παρασκευασθέντες ἱκανῷ, ἐσέβαλον εἰς τὴν γῆν ἡμῶν, ἱππικῷ τε ἅμα καὶ πεζῷ, νομίσαντες ὡς ἅμα βοῇ παραλήψεσθαι ἡμᾶς, τῇ τε τοῦ τείχους ἀσθενείᾳ, τῇ τε ἡμῶν ὀῤῥωδίᾳ. Καὶ οὐκ ἀπεικὸς ἦν αὐτοῖς ταῦτα οἴεσθαι, οὕτως ἐπὶ κατεσκαμμένῃ πόλει τὴν οἴκησιν ποιουμένων ἡμῶν, καὶ ὡς ἀπὸ κώμης μᾶλλον ἢ πόλεως τὰς προσβολὰς ποιουμένων[b]. Ἡ γῆ γὰρ προκατέσκαπτο παρ' αὐτῶν τῶν βαρβάρων καὶ ἱκανῶς ἐξερήμωτο, ἐκ βάθρων αὐτῶν καταβαλλόντων τὰ τείχη· καὶ τότε ἀρχὴν ἐμοῦ πρώτου πάλιν οἰκῆσαι[c] τὰ Κλήματα διανοησαμένου. Τοιγάρτοι φρούριον μὲν τοπρῶτον ἐκ τῶν ἐνόντων ἐξῳκοδόμησα παρ' αὐτήν, ὡς ἐκ τούτου ῥᾳδίως καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν πόλιν οἰκισθήσεσθαι . . .

exarsit, impendebatque hiems : non multum enim a.. sol aberat. Sed barbari, comparato amplo exercitu, cum equitibus militibusque in regionem nostram irruperunt, nos momento expugnatum iri rati, cum ob murorum infirmitatem, tum ob trepidationem nostram. Neque erat absonum eos hoc sperare, quod in diruto oppido commorabamur, magisque ex vico, ut ita dicam, quam ex urbe eruptiones faciebamus. Vastata enim prius fuerat ab ipsis barbaris regio, et solitudo mera facta, muris solo æquatis: ego autem tunc demum habitare denuo Clemata[1] primus constitueram. Quare in principio juxta oppidum pro facultatibus feceram castellum, quod inde facile reliquam quoque civitatem instaurari posse. . .

Sequuntur in folio alio abrupta illa, superioribus subjungenda:

Καὶ τὸ μὲν ἀνῳκοδόμητο τάχει πολλῷ, καὶ περιέφρακτο τάφρῳ· καὶ ἅμα τούτων*[d] καὶ ὁ πόλεμος ἤρξατο. Μεμέριστο δὲ τὸ φρούριον κατὰ συγγενείας, καὶ κατέθεντο ἐν αὐτῷ τὰ σπουδαιότερα· ὅσα δὲ περιττά, ἔξω που κατὰ τὸν ἄλλον τῆς πόλεως περίβολον ἔκειτο. ΏΙκεῖτο γὰρ ἤδη καὶ ἡ πόλις ἅπασα· τὸ δὲ φρούριον ὡς ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ σώσειν ἡμᾶς ἐξητοίμαστο[e]. Ἀλλ' οἱ μὲν βάρβαροι τότε πολλοὺς αὐτῶν ἀποβαλόντες[f] καὶ καταισχυνθέντες[g] ἀπῆεσαν πρὸς νύκτα, φυλάξαντες τὸ περίορθρον· ἐγὼ δὲ ἅμα ἕῳ τὸν στρατὸν ἀντεξῆγον πολεμησείων. Ἦσαν δέ μοι τότε ἱππεῖς μὲν ὀλίγῳ πλείους ἑκατόν, σφενδονῆται δὲ καὶ τοξόται ὑπὲρ τ'. Οὐδαμοῦ δὲ τῶν βαρβάρων ὄντων, τὰ τῷ καιρῷ μοι σύμφορα ἐξηρτύετο, τεῖχος μὲν τὸ παλαιὸν ἀνεγείρων[h], καὶ διδάσκων τοὺς ἐμοὺς εὖ παρεσκευάσθαι πρὸς τὰ πολέμια. Πρὸς δὲ τοὺς ἡμῖν προσέχοντας δρόμῳ κήρυκας ἔπεμπον, καὶ μετεκαλούμην αὐτούς, σκεψόμενος περὶ τῶν ὅλων[i]. Ἀφιγμένων δὲ ἁπανταχόθεν, καὶ ἐκκλησίας ἐκ τῶν ἀρίστων γενομένης, ἃ μὲν εἶπον ἐγὼ τότε, καὶ ὡς οἵων δεσποτῶν μᾶλλον ἀντιποιεῖσθαι προσήκει, καὶ πρὸς οἵους ἐλθόντας τίνα ὠφέλειαν πειρᾶσθαι ἀπ' αὐτῶν εὑρίσκειν, καὶ τί ποιητέον ἐστί, καὶ τἄλλα πάντα, ὅσα τότε εἶπον ἐγώ, ἃ καὶ πάντας μᾶλλον τιμησαίμην, μακρὸν ἂν εἴη πάντα ἐφεξῆς λέγειν βούλεσθαι. Οἱ δέ, εἴτε ὡς μηδέποτε βασιλικῆς εὐνοίας ἀπολελαυκότες, μηδ' Ἑλληνικωτέρων τρόπων ἐπιμελούμενοι, αὐτονόμων δὲ μάλιστα ἔργων ἀντιποιούμενοι, εἴτε ὅμοροι ὄντες πρὸς τὸν κατὰ τὰ βόρεια τοῦ Ἴστρου βασιλεύοντα, μετὰ τοῦ

Idque propere et instauratum fuerat, et fossa circummunitum: unaque cum his* bellum quoque incepit. Divisum erat per cognationes castellum, resque pretiosiores in eo depositæ: minus necessariæ extra per reliquum oppidi ambitum erant collocatæ. Habitabatur enim tunc urbs jam tota : castellum autem præparatum fuerat, ut in magno periculo nobis saluti esset. At barbari tunc, multis suorum amissis, cum ignominia noctu recesserunt, servato diluculo : primo mane ego prælii cupidus copias contra eduxi. Erant mihi tunc equites paulo plures quam centum, funditores et sagittarii supra CC. Barbari cum nusquam apparerent, quæ apta huic tempori essent a me adornata sunt, murus vetus erectus, edocti mei, quomodo recte se instruerent ad bellum. Eos autem qui ditionis nostræ erant, nunciis cursim missis accersivi, de rerum summa in consilium ire volens. Undique cum advenissent, concione optimatum coacta, quos tunc ego sermones habuerim, qui domini potius essent expetendi, ad quos venire quamque commoditatem conari oporteret ab illis percipere, quid denique faciendum esset, et cætera universa tunc a me dicta, quæ ipse quoque reliquis omnibus præstabiliora duxissem, longum esset singula ordine dicere velle. Illi, seu quod nunquam benevolentiæ Imperatoriæ fructum cepissent, seu quod, Græcanicam vitæ rationem parum curantes, instituta ad arbitrium ipsorum facta maxime requirerent, sive quod regi ad septentrionem Istri dominanti contermi-

A B C D

[a] *Hæc omnia inducta, reposita, iterum partim inducta. Ubi asteriscum notavi, in Cod. est* χιειλνῶν. *Num* χιμερινῶν, *sc.* τροπῶν;

[b] *Hic subsequuntur illa, posterius inducta:* Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν πολλοὺς αὐτῶν ἀποβαλόντες [sic] καὶ καταισχυνθέντες ἀπῆεσαν πρὸς ἑσπέραν, φυλάξαντες [sic] τὸ περίορθρον. Πρὸς μὲν γὰρ τὸ πεζὸν πεζοὺς καὶ αὐτὸς ἀντεταξάμην, πρὸς δὲ τὸ ἱππικὸν ἱππικόν, διχῇ τὸν στρατὸν παραλάξαντες.

[c] *F. scribere voluit* οἰκίσαι, instaurare.

[1] Castrum Clematum [vid. Bandur. Imp. Orient. I. 113. B.]

[d] *Subest verbum adeo inductum, ut legi nequeat.*

[e] *Sequitur hic* ἐτηρεῖτο, *quod oblitus est inducere scriptor.*

[f] *Codex,* ἀποβαλλόντες.

[g] *Sic Codex. Vid. supra B not.* [b].

[h] *Sic Cod.*

[i] *Hic primo leguntur illa:* Δείσας δή, μὴ αὖθις πλείονι δυνάμει ἀφι *sed hæc inducta sunt. Deinceps illa item inducta,* καὶ στρατῷ μεγάλῳ ἀφίξοιντο. Γενομένης δὲ ἐκκλησίας, ἃ μὲν εἶπον ἐγὼ τότε. *Inde hæc non inducta* Ἀφιγμένων δὲ κ. τ. λ. *quæ in textum recepi.*

A nantes, præterquam quod ille exercitu magno valeret vique bellica efferret sese, ab illius vitæ ratione propriis moribus non differrent: idcirco statuerunt pacisci cum illis seque dedere, me autem negotium perficere publicitus omnes decreverunt. Ita profectus sum ad servandas fortunas nostras, eumque talem deprehendi, qualem desiderare quis maxime posset. Atque ita, ubi colloquio brevi, ut poteram, totum negotium transegeram cum eo, ille rem majorem, plus quam ullam, reputans, mihi Clematum imperium iterum volens lubensque omne tradidit, addiditB que etiam præfecturam totam, et ex ipsius regione reditus annuos idoneos largitus est.

στρατῷ ἰσχύειν πολλῷ καὶ δυνάμει μάχης ἐπαίρεσθαι, ἤθεσί τε τοῖς ἐκεῖ τὰ παρὰ σφῶν αὐτῶν οὐκ ἀποδιαφέροντες, ἐκείνων καὶ σπείσασθαι καὶ παραδώσειν σφᾶς ξυνέθεντο, κἀμὲ τὰ τοιαῦτα πράξειν κοινῇ πάντες ἐπεψηφίσαντο. Καὶ ἀπῄειν, ἵνα τὰ ἡμέτερα σωθῶσι, καὶ ἐνέτυχον αὐτῷ ὡς εὔξαιτ' ἂν μάλιστά τις. Καὶ, ὡς δυνατὸν ἐν βραχεῖ λόγῳ πᾶν συμπεράνας αὐτῷ, ἐκεῖνος μὲν πολλῷ μᾶλλον[a] μεῖζον τὸ πρᾶγμα ἐλογίσατο, ἐμοὶ δὲ τὴν τῶν Κλημάτων ἀρχὴν αὖθις ἀσμένως πᾶσαν ἔδοτο, καὶ προσέθηκε καὶ σατραπείαν ὅλην, ἔν τε γῇ τῇ αὐτοῦ προσόδους ἐπετείους ἱκανὰς ἐδωρήσατο.

Clematenses ultro se dedunt.

[a] Sic Cod.

Desinit hic præclarum illud plenumque rerum novarum fragmentum : quod si commentatio scriptiove, unde manat, integra ætatem tulisset, næ tunc haud paulo plus, quam nunc, sciremus de historia Chersonesi Tauricæ in tenebris, ut ita dicam, jacente ab a. 950, circa quem Constantinus Porphyrogeneta scripsit, usque ad colonias Genuensium in hos tractus sæc. XIII. deductas. Speremus certe, excussis per alias bibliothecas codd. Græcis medii ævi, lucem novam huic quoque historiæ parti oblatum iri : idque ut confidamus fore faciunt Ill. Comitis *Nicolai* de ROMANZOFF magnificentia, liberalisque ac generosus animus, quo incitatus cum reliquas disciplinas omnes fovet, tum maxime historiam patriæ locupletari cupit et ornari.

Pag. 108. D. C καὶ αὐτὴν τὴν μίαν ἐπιπολὴν] Lege κατ' αὐτήν· nam ex præpositionibus nulla fere tam male a librariis est habita quam κατὰ, modoque ob sigli sive monocondylii, ut vocant Græci, similitudinem cum vocibus καὶ, κακὰ, κάτω, μετὰ confusa, modo cum vocabulo proxime sequenti coagmentata, secus atque oporteret.

Velut (afferam primo exempla confusæ καὶ et κατά) Actis Conc. Flor. IX. 132. B. ὀφείλει νοεῖσθαι καὶ τὸν νοῦν ἐκεῖνον, certo certius, legi debere κατὰ τὸν νοῦν ἐκεῖνον. Item Supplement. Commentarii S. Athanasii in Psalmm., a Montefalconio editis, II. 80. C. μὴ κατὰ νόμον ζῶντας, ἀλλὰ καὶ ἐθνικὴν καὶ βαρβαρικὴν ὠμότητα, lege, ἀλλὰ κατά. Porro in Actis S. Bonifacii 284. B. αὕτη δὲ τρίτον Κάνδιδα ἐπεπράξεν ἐν τῇ Ῥώμῃ, καὶ ἐπαρχότητα· emenda, κατ' ἐπαρχότητα, et verte, *ter Candida egerat Romæ ex prætura*, non *ex præfectura*, ut habet vetus versio Latina. Filiorum enim, qui Prætores erant, nomine opulens illa Aglais, de qua ibi, ludos ediderat, qui a prætoribus vel quæstoD ribus candidatis, sumtu ipsorum acti, inde Candida vocabantur. Moris autem fuisse ut matres filiis sumtus suppeditarent ad ejusmodi munerum editionem, Henr. Valesius demonstravit Prolegomen. ad Possini edit. Passionis SS. Perpetuæ et Felicitatis 16. A. Contra apud Manuël. Calecam De essentia et operatione II. 21. D. τοὺς παρ' αὐτοῖς κεκαθαρμένους κατὰ τῶν τοιούτων ἐνεργειῶν ἀποτελέσματα ἀκτίστους καὶ ἄκτιστα ἀποτελεῖσθαι· dubium non est quin legendum sit, καὶ τὰ τῶν τοιούτων· et in Prolegomenis Hexaplorum Origenis I. 101. C. μαθὼν τὴν αὐτῶν διάλεκτον, κατὰ στοιχεῖα ἑρμηνείαν ἑαυτῷ ἡρμήνευσεν, lege et distingue, τὴν αὐτ. διάλεκτον καὶ τὰ στοιχεῖα, ἑρμηνείαν κ. τ. λ. ut sit sensus, non ut redditur in edit. Montefalc. *eorum* [Hebræorum] *linguam edoctus, secundum elementa, id est ad litteram, interpretationem edidit,* sed potius, *eorum linguam et litteras edoctus, interpretationem sibi effecit,* et quæ sequuntur : est enim phrasis sumta e S. Epiphanio De LXX interprett. I. 89. D. Unde similiter corrigendum Chronicon Paschale 255. B. his ipsis verbis, τὴν αὐτῶν διάλεκτον, κατὰ στοιχεῖα· lege, καὶ τὰ στ. Apud Theophanem porro Chronograph. 144. D. Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ τὰ

Confusio vocum 1.) κατ' et καί.

Acta S. Bonifacii illustrata.

2.) κατ' et κακά.

κατὰ τὸν ἅγιον Ἀρέθαν — ἐπεράχθη ὑπὸ τ̃ Ὁμηριτῶν, scribendum videtur, τὰ κατὰ τὸν ἅγιον Ἀ. A

3.) κτ' et κάτω. Confusionis vocum κατὰ et κάτω pauciora exempla invenio apud auctores Græcos medii ævi, velut in Pachymere Histor. I. 341. E. ἐν τῷ τοῦ ἁγίου Αὐξεντίου βουνῷ κάτω που τοὺς πρόποδας σκηνουμένῳ· ubi legendum videtur, κατά που.

4.) κτ' et μετά. Multo plura confusionis vocum κατὰ et μετὰ, ob siglorum κτ' et μτ' in Codicibus inde a sæculo duodecimo summam similitudinem. Velut in S. Ephraïmo De perfection. hominis III. 299. B. inter ærumnas Noæ cum tot animalibus in angustam arcam compacti : τίς δὲ εἴποι τὰς μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ταλαιπωρίας· scribe, κατὰ τὸν κατακλυσμόν· præsertim, si sequentia respicias : Assemanus tamen vertit eodem errore, *miserias post diluvium.* Simile mendum hæret in textu Pseudosynodi Palamiticæ Act. Conc. edit. Paris. XI. 344. A. φανεροῦται δὲ, οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν — ἀλλὰ μετὰ [l. κατὰ] τὴν χάριν· quæ eadem prava lectio in Combefisianam quoque edit. manavit : versio tamen Latina recte, *sed secundum gratiam.* Item apud Gregentium Tephrensem Disputat. cum Herbano Judæo 37. b. B. ηὐτάρκησε εἶναι μετὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου, manifestum est legendum esse εἶναι κατά· versio Latina recte, *contra archiepiscopum in disputatione stare.* Contrarium accidit in Nectarii Patriarchæ Responsione ad Claudium 181. A. τοῦ πρότερον, κατὰ [l. μετὰ] Ἑβραϊκὸν λαὸν, τὸ εὐαγγελικὸν διέδραμε κήρυγμα; οὐχὶ πρῶτον εἰς τοὺς Ἕλληνας; versio Latina recte, *post Hebraïcum populum :* apudque Alexandrum rhetorem De figuris sententiar. ac elocut. 61. C. leg. ὥστε μεθ' ἑτέρων, non ὥστε καθ' ἑτέρων· Laurentiique Normanni versio, *ut per plures, alias universus sententiæ ambitus absolvatur,* sic est immutanda, *ut cum aliis plenam sententiam efferant.* B

Κατὰ perperam 1.) cum voce sequente conjuncta. Pravæ coalitionis præpositionis κατὰ cum voce subsequente insigne exemplum in Œcumenii Enarratt. in Acta Apost. I. 104. D. ἡ οὖν διαφωνία τοῦ ὀνόματος ἐνταῦθα — ἡ κατάσφαλμα, ὡς εἰκὸς, γραφικὸν γέγονεν, ἢ κατὰ διωνυμίαν εἴρηκεν· ubi nemo non videt, scribendum esse κατὰ σφάλμα. C

2.) separata. Contra in S. Athanasii Orat. contra gentt. I. 16. D. male cusum est, κατ' ἀλλήλοις γὰρ ταῖς οὐσίαις τὰς πράξεις εἶναι χρή· estque ex duabus primis vocc. una, καταλλήλοις, conflanda. Id addidi summorum virorum Schæferi et Bastii notis ad Greg. Corinth. 69. C. 285. B. 342. C. 405. C. 638. B. 825. B. ubi κατὰ vel perperam scripta, vel inique expulsa ex oratione est : quod si referre velis, quoties significatus ejus argutiores parum percepti sint a viris doctis, secusque redditi, et aliena ea res videri possit ab instituto nostro, et latissime patere, ad plurimosque pertinere.

ἑσπέρας ἐνισταμένης, ἐν ᾗ μνήμην — Δημητρίου — παρέλαβεν ἡ συνήθεια] Hoc est a. d. VII. Kal. Novembr. ut docemur cum aliunde, tum ex narratione inedita inq. Cod. Bibl. Reg. servata De miraculis S. Demetrii, composita sæc. VII medio, et a Le Quien Orient. Christ. II. 42. C. aliisque compluribus Joanni archiepiscopo Thessalonicæ tributa. Est ea narratio tam referta variis minutisque rebus ad Thessalonicenses spectantibus (a quibus S. Demetrius summa religione colebatur), ut minus panegyricum esse Sancti, quam Thessalonicensis civitatis annales diligenter perscriptos dicas. Quapropter constituisse se ut totam ederet Combefisius testatur ad Joann. Cameniatam, Scriptt. post Theoph. 314. C. Nos, quæ fato præventus præstare ille non potuit, exequi fortasse conabimur volumine aliquo subsequente: quo prodibunt Vitæ Sanctorum, egregie idoneæ ad illustranda tempora Historiæ Byzantinæ ea, quæ maxime muta sunt a litteris. In præsenti satis habuimus, delegisse ex narratione illa miraculum unum, unde dies, qua S. Demetrio Thessalonicenses faciebant, potest intelligi: item situs et nomina ecclesiarum suburbanarum, et quantopere agri circumjecti sæculo sexto vergente incursionibus Sclavinorum fuerint obnoxii: D

Fol. 87 recto. — Τοῦ καλλινίκου καὶ φιλοπόλιδος τούτου μάρτυρος Δημητρίου ἦγεν ἑορτὴν ἡ χώρα πᾶσα, καθὼς εἰώθει, τῇ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνὸς εἰκάδι

— Triumphatoris hujus et civitati dediti martyris Demetrii diem festum agebat regio omnis, ut consuerat, die XXVI. mensis

A mensis Octobris. Ita cum omnes lætarentur in Spiritu, quod implesset Dominus preces servorum ipsius, dignosque duxisset eos gratia Martyris, late fusa pace, ita ut vox de barbaris omnino nusquam tunc exaudiretur, die festivitatis altero, subito media nocte ex dispositione coronati victoris (sic enim dicere persuasit mihi eventus rei), igni correptum est sanctum ejus ciborium argenteum, de quo sæpe superius memoravimus. Id cum per totam urbem brevi percrebuisset, omnes maximeque ætate juniores eo concurrerunt, qui ob B virium integritatem nullo negotio pellere somnum possunt. Ii cum tot evaderent, ut præ multitudine sanctissimum delubrum obstrueretur, argentum omne igni liquefactum per pavimentum fusum erat, aquæ ritu : idque undique velut fluminibus inundabat magnus amphorarum numerus. A quibus denique Dei providentia flammæ superatum periculum est. Non tantum enim anxietate omnes in desperationem mersit ciborii incendium, quantum metus, ne flamma lacunar ecclesiæ attingeret, corda spectantium emacerabat. Id nimirum cum acci- C disset (timor enim, quo erant perterriti, subiit illos, ut demonstratum est, ob ferream eque fastigio ciborii suspensam catenam, unde pendebat multis illustris luminibus argenteus tunc pharus : per quem, ritu convolvuli, emicans ignis attingere fornicem, et calathos, quos vocant, amburere cœpit) : tum vero nonnulli, aërio cursu agiliter per trabes volantes, vasis compluribus aqua plenis Deo obsecundante flammam compescuerunt.

II. Post hæc, cum ingens illa vis homi- D num non discederet, sed intus maneret, nec qui abigerent aut propter noctis intempestum facessere hinc hortarentur, persuadere id multitudini possent, formido subiit nonnullis e curatoribus augusti templi, ne qui ignoti, cum ob multitudinem hominum congregatorum, tum ob ipsam noctem, surripere tentarent argentum, non modo id quod incendio deflagraverat, verum etiam quodquod suspensum erat ad festum cohonestandum. Ita aliquis vir spectabilis, qui militia honesta scrinii Dacici, quod aiunt, fungebatur, sub dispositione virorum illustrium præfectorum per Illyricum, secum reputans, modum esse

ἕκτῃ ἡμέρᾳ. Καὶ δὴ πάντων εὐφραινομένων πνευματικῶς, ὡς πληρώσαντος τοῦ Κυρίου τὴν εὐχὴν τῶν δούλων αὐτοῦ, καὶ ἀξιώσαντος αὐτοὺς τῆς χάριτος τοῦ μάρτυρος, ἐν εἰρήνῃ πλατείᾳ, καὶ βαρβαρικῆς ὀμφῆς μηδόλως μηδαμοῦ τηνικαῦτα κατακουομένης, τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τῆς ἑορτῆς, ἄφνω μέσης νυκτὸς κατ᾽ οἰκονομίαν τοῦ ἀθλοφόρου (οὕτω γάρ με λέγειν τὸ πέρας τοῦ πράγματος ἔπεισεν), ἀνήφθη πυρὶ τὸ ἅγιον αὐτοῦ κιβώριον τὸ ἀργύρεον, περὶ οὗ πολλάκις ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν. Τούτου δὲ κατὰ πάσης τῆς πόλεως ἐν βραχεῖ καιρῷ διαχυθέντος, συνήχθη πᾶν τὸ νέον ὡς μάλιστα τῆς ἡλικίας, τὸ καὶ τὸν ὕπνον εὐχερῶς δι᾽ εὐσθένειαν ἀποβάλλον. Ὡς δὲ τοσοῦτοι γεγόνασιν, ὡς ἀποβυσθῆναι τῷ πλήθει τὸ πανάγιον τέμενος, ὁ μὲν ἄργυρος λυθεὶς τῷ πυρὶ ἦν ἅπας ἐπὶ ἐδάφους, ὡς ὕδωρ· τὸ δὲ πλῆθος τῶν ἀμφορέων περιέκλυζε τοῦτον ποταμηδόν. Ὑφ᾽ ὧν καὶ προνοίᾳ Θεοῦ νενίκητο τὸ τῆς φλογὸς ἐπικίνδυνον. Οὐ τοσοῦτον γὰρ τῇ ἀθυμίᾳ πάντας εἰς ἀμηχανίαν ἐβάπτισεν ἡ τοῦ κιβωρίου πυρπόλησις, ὅσον ἡ προσδοκία, τοῦ φθάνειν τὴν φλόγα περὶ τὴν ὀροφὴν τοῦ ναοῦ, τὰς καρδίας τῶν θεωμένων ἐξέτηκεν. Οὗπερ καὶ γενομένου (φόβος γάρ, ὃν ἐδεδίκεισαν, ἐπῆλθεν αὐτοῖς, καθὼς γέγραπται, ἐκ τῆς κατὰ κορυφῆς τοῦ κιβωρίου κρεμαμένης ἁλύσεως σιδηρᾶς, ἐξ ἧς πολύφωτός τις ἀπῃωρεῖτο καὶ ἀργύρεος τηνικαῦτα κρατήρ· δι᾽ οὗ, δίκην σμίλακος, τὸ πῦρ ἀναρεμηθὲν φθᾶσαι τὴν ὀροφήν, καὶ τοὺς καλουμένους καλάθους ἤρξατο περιτρέφειν)· δὴ τότε τινές, ἀεροδρομήσαντες εὐκινήτως κατὰ τῶν δοκῶν, σὺν ἀγγείοις πλείοσιν ὑδατοφόροις Θεοῦ συνεργίᾳ περιεγένοντο τοῦ φλογμοῦ.

β΄. Μετὰ γοῦν ταῦτα, τοῦ πλήθους τῶν ὄχλων οὐ διεγχωροῦντος, ἀλλ᾽ ἐπιμένοντος ἔνδον, καὶ τῶν ἀποσοβούντων ἢ καὶ ὑποχωρεῖν διὰ τὸ ἄωρον τῆς νυκτὸς κελευόντων, οὐκ ἰσχυόντων πεῖσαι τὴν πληθύν, δέος ὑπεισῆλθέ τινας τῶν κηδομένων τοῦ πολυσέπτου ναοῦ, μή τινες ἀγνῶτες, διά τε τὸ πλῆθος τοῦ ὄχλου, διά τε τὸ νύκτα τυγχάνειν, ἐπιχειρήσαιεν εἰς ἁρπαγὴν τοῦ ἀργύρου, οὐ τοῦ καταφλεχθέντος μόνον τῷ πυρί, ἀλλὰ καὶ παντὸς τοῦ κρεμαμένου πρὸς εὐκοσμίαν τῆς ἑορτῆς. Καὶ δὴ βουλευσάμενος εἷς ἀξιομνημόνευτος ἀνήρ, καὶ τὴν ἔντιμον στρατείαν τοῦ Δακικοῦ καλουμένου σκρινίου τῶν ὑπερλάμπρων ὑπάρχων τοῦ Ἰλλυρικοῦ στρατευόμενος, ὡς οὐκ ἔσται τρόπος ὁ

Fol. 87 verso.

Ciborium nobile S. Demetrii Thessalonicæ.

Fol. 88 recto.

Fol. 88 verso.

δυνάμενος ἀλύπως καὶ ἀπροφασίστως ἐξωθῆσαι τὸν ὄχλον ἐκ τοῦ ναοῦ, εἰ μὴ προφασίσοιτό Fol. 89 *recto.* τις αἰφνιδίαν βαρβάρων ἐπιδρομήν, τοῦ ἀθλοφόρου τὴν ἐκείνου καρδίαν εἰς τοῦτο κινήσαντος, ἤρξατο βοᾶν· Βάρβαροι περὶ τὸ τεῖχος, ὦ ἄνδρες πολῖται, ἀπροσδοκήτως ἐφάνησαν· ἀλλὰ σὺν ὅπλοις ἅπαντες ὑπὲρ τῆς πατρίδος ὁρμήσατε. Καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖνος δῆθεν ἐβόα πλαττόμενος, τοῦ ἐξαγαγεῖν τοὺς ὄχλους ἐκ τοῦ ναοῦ, καὶ κατασφαλίσαι τοὺς πυλεῶνας· ὡς ἂν μεθ' ἡσυχίας ἡ συλλογὴ τοῦ χωνευθέντος ἀργύρου προσγένηται. Τὸ δὲ προμηθείᾳ καθειστήκει τοῦ πανενδόξου μάρτυρος, εἰς τὸ μὴ νυκτὸς ὑπ' ἀγνοίας κινδυνεῦσαι τὴν πόλιν. Ὁ γὰρ δῆμος ἅπας, τῆς ἀπροσδοκήτου ταύτης βοῆς κατακούσαντες, ἔδραμον εἰς οἴκους, καὶ ὁπλισθέντες ἐπὶ τὰ τείχη ἀνήεσαν.

γʹ. Εἶτα καθορῶσιν ἐπὶ τὸ πεδίον τοῦ σεβα- Fol. 89 *verso.* σμίου ναοῦ τῆς Χριστοφόρου μάρτυρος Ματρώνης πληθὺν βαρβαρικήν, οὐκ ἄγαν μὲν πολλὴν (ἄχρι γὰρ πέντε χιλιάδων παρ' ἡμῖν ἐλογίσθησαν), σφοδρὰν δὲ τῇ ἰσχύϊ, διὰ τὸ ἐπιλέκτους τε ἅπαντας καὶ ἐμπειροπολέμους καθεστηκέναι. Οὐ γὰρ ἂν οὕτως ἀθρόον πόλει τηλικαύτῃ προσέβαλλον, εἰ μὴ ῥώμῃ καὶ θάρσει τῶν πώποτε κατ' αὐτοὺς στρατευσαμένων διενηνοχότες ἐτύγχανον. Ὡς δὲ ἀνέκραξεν ἀπὸ τοῦ τείχους ἡ πόλις, αὐτόψει τοὺς ἀντιπάλους εἰσβλέψασα (ὄρθρος γὰρ λοιπὸν ἦν, καὶ τὰ τῆς ἡμέρας ἐπέφωσκεν), οἱ πλεῖστοι κατελθόντες καὶ τὰς πύλας ἀνοίξαντες, ἔξω τὴν συμπλοκὴν πρὸς ἐκείνους, τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ ἀθλοφόρου αὐτοὺς ἐνισχύσαντος, ἐποιήσαντο, Fol. 90 *recto.* ἤδη λοιπὸν φθάσαντας τῇ μανίᾳ τῆς θηριωδίας αὐτῶν καὶ μέχρι τοῦ σεβασμίου τεμένους τῶν τρίων ἁγίων μαρτύρων, Χιόνης, Εἰρήνης καὶ Ἀγάπης. Ὅπερ, ὡς ἴστε, βραχυτάτῳ διαστήματι τοῦ τῆς πόλεως τείχους ἀφέστηκε. Καὶ δὴ μέχρι πολλοῦ τῆς ἡμέρας συῤῥηγνυμένων ἀμφοτέρων ἀλλήλοις, καὶ τὰς διώξεις καὶ τὰς ὑφέσεις ἐπικινδυνώτερον οἱ τῆς πόλεως στρατοποιησάμενοι, διὰ τὸ παντὸς τοῦ τῶν Σκλαβήνων ἔθνους τὸ ἐπίλεκτον ἄνθος, ὡς εἴρηται, τοὺς ἀντιπαραταττομένους καθεστηκέναι· τέλος, αὐτῆς τοῦ μάρτυρος τῆς ἐπιστασίας ἐπιφανείσης, ἀπεδιώχθη τὸ βάρβαρον αὐτῆς ἡμέρας τῶν τῇδε μερῶν, ὑποχωρῆσαι ᾗπερ εἰσέβαλε. Καὶ τὰ μὲν τῆς τότε γεγενημένης ἀπροσδοκήτου καὶ Fol. 90 *verso.* θηριώδους ἐπιδρομῆς οὕτω συνετελέσθη.

S. Matronæ ecclesia suburbana ad Thessalonicam.

Ecclesia SS. Chionæ, Irenæ et Agapes.

A nullum, quo sine molestia indictaque causa ex ecclesia pelli turba posset, nisi quis subitam barbarorum incursionem prætexeret, coronato victore cor ejus ad id permovente, clamare cœpit: *Cives, barbari ad murum apparuerunt inopinato: quin cum armis omnes pro patria procurrite.* Hæc ille simulans, ut vulgus videlicet exciri ex ecclesia, vestibulaque occludi possent; posteaque sedate conquisitio argenti fusi fieret. Atenim id providentia accidit gloriosissimi Martyris, ne inscientia nostra noctu periclitaretur civitas. Nam populus omnis, audita illa nec opinata voce, in domum quisque B suam cucurrit, armisque sumtis muros conscendit.

III. Ibi conspiciunt in campo venerandi delubri martyris Christum gestantis Matronæ turbam barbarorum, non ita quidem magnam (ad quinque millia æstimabantur a nobis), viribus autem plurimum valentem, quod electi essent omnes et in bellis exercitati. Neque tam subito adorti essent tantam urbem, nisi robore et animo quotquot suorum un- C quam præliandi causa exierant superassent. Cives ut e muro clamorem sustulerant, adversariis perspicue visis (jam enim diluculum erat, et surgebat dies), plerique descendentes, reseratis portis, Christo et coronato victore illos roborante, foris prælium cum hostibus fecerunt, qui furore feritatis suæ jam usque ad augustum fanum trium sanctarum martyrum, Chionæ, Irenæ et Agapes, proruerant. Id, ut scitis, proxime abest a muro urbis. Ita cum ad multum diem D alteri alteris concurrerent, insectationesque ac recessus non sine discrimine facerent oppidani, ideo quod flos ex omni Sclavinorum gente delibatus, sicut dictum est, in adversa acie constiterat: denique, ipso Martyris numine se declarante, manus barbara eo ipso die repulsa est, revertique unde intraverat, coacta. Et quæ tunc obvenerat improvisa atque atrox invasio, in hunc modum finem cepit.

De *ciborio* sive umbraculo altaris altius educto columnisque quatuor innixo, copiosi sunt Ducangius Glossar. I. 653. D. Constantinop. Christ. 50. A. — 55. A. Descript.

A S. Sophiæ 573. D. et Reiskius Comment. ad Const. Porphyr. Cærimon. aul. Byz. II. 64. A. 78. B. De templo nobilissimo Thessalonicensi S. Demetrii collegit loca idem Ducangius ad Ann. Comn. 252. D. Tempus autem, quo Sclavini Thessalonicam sic tentaverunt, incidere videtur in a. 584: vide J. Chr. von Engel *Geschichte des Ungrischen Reichs und seiner Nebenländer* I. 259. B. Paucisque annis post, ut prodit auctor unde hæc delibamus, Avarorum princeps, legatis ad Mauricium Imp. missis, τὸν τὸ τηνικαῦτα τῶν Ἀβάρων ἡγούμενον, στείλαντα πρέσβεις πρὸς τὸν τῆς εὐσεβοῦς λήξεως, καὶ τὰ σκῆπτρα τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς κατέχοντα τότε Μαυρίκιον, fol. 97 *recto*, cum non posset inter eos quicquam convenire, omnem Sclavinorum gentem in Thessalonicam effudit. Nam erat tunc tota hæc natio in ditione ejus: ὑπήκουν γὰρ αὐτῷ τηνικαῦτα τὸ ἔθνος ἅπαν· quo confirmantur, quæ Engelus loco cit. I. 258. C. de Sclavinis post a. 573 Avarorum imperio subjectis acute disputat. Sequitur in Cod. longa narratio de B Thessalonica bis sub Mauricio Imp. acerrime oppugnata, semel tunc a Sclavinis, iterum ab ipsis Avaris: deque civitatis post varias summasque angustias improvisa liberatione. Quæ omnia ante a. 602, quo cæsus est Mauricius, gesta, ab oculatoque teste perscripta (qui ideo alius esse debet ac Joannes II archiepiscopus Thessalonicensis, circa a. 680 florens), ut supplementum Historiæ Theophylacti Simocattæ in aliquo subsequentium voluminum, ut diximus, si res nostræ siverint, proferemus. Thessalonica sub Mauricio Imp. bis oppugnata.

Pag. 109. A. τὸ ἡμισφαίριον τῆς ὑπερῴας τῆς μεγάλης ἐκκλησίας] Plura de hemisphærio illo Ducangius Ad Pauli Silentiarii descriptionem S. Sophiæ 546. B. Terræ motum, de quo hic Leo, memorat Elmacinus Histor. Sarac. 252 C. Similem, ut hic sub Basilio, Agathias 145. C. sub Justiniano accidisse scribit. Alius sub Mauricio tantam Byzantinis formidinem intulit, auctore Theophylact. Simocatta Histor. 24. D. ὡς καὶ τοὺς ἱππομανοῦντας ὑπὸ τοῦ δέους ἀθρόον μετάλλεσθαι [l. μεθάλλεσθαι] πρὸς τὸ σῶφρον. C Quæ inepte vertit Jacobus Pontanus: *ut etiam qui equarum in morem libidinum furiis agitarentur, icti metu, repente ad pudicitiam sese darent.* Sunt enim οἱ ἱππομανοῦντες homines equestribus ludis sive Circo dediti, qui omnes ex gymnasio τῶν ἱππικῶν ἀγωνισμάτων, de quo Simocatta statim post 25. A. in ecclesias trepidantes se conjecerunt.

Pag. 109. B. ὁ ἐν τοῖς Εὐτροπίου] De Eutropii portu Banduri Imper. Orient. II. 738. A. et Petrus Gyllius De Bosporo Thracio I. 338. D.

Pag. 109. B. καὶ ὁ ἐν αὐτῷ μονασής] Quem usum, ut Simeonis Stylitæ ritu viri religiosi super columnis ætatem degerent, ad sæculum XII. perdurasse auctor est Nicetas Choniat. 244. C. Isaacium Angelum convocasse τοὺς γυμνόποδας καὶ χαμεύνας τῶν μοναχῶν, καὶ ὅσοι κίοσι τῆς γῆς ὑπερήρθησαν. Mire Hieronymus Wolfius vertit, *veluti columnis supra humum efferuntur:* et emendat in notis 437. D: *fortasse* ὥσει κίοσι, vel κίονες. Reddendum, *qui columnis supra terram se extulerant.* Ac jam ante Andreas Schottus apud Photium D 831. A. hæc de S. Simeone Stylita, τοῦ ἐν τῷ κίονι στάσιν ἀθλήσαντος, *qui* [asceticæ] *stationis certamen in columna sustinuit,* errore pæne joculari sic reddiderat: *Sancti Simeonis, qui in seditione Cionensi occubuit.* Nec facile, ut hoc obiter dicam, ea in versione pagellam invenias, quin sit deformata erroribus, interpretisque seu imperitiam seu oscitantiam prodat. Velut 887. D. Sophronius, qui sæc. VII Hierosolymæ Patriarcha fuit, ad Honorium Imp. sæc. V mortuum scripsisse dicitur epistolam, ἡ ἀποσταλη ἐν Ῥώμῃ Ὁνωρίῳ τῷ ταύτης ἐπάρχοντι. Schottus: *Honorio Romano Imperatori missam.* Verte: *Honorio, hujus* [urbis Romæ] *antistiti,* Pontifici. Epistolæ quoque Photii, a Richardo Montacutio versæ atque editæ, non meliorem subierunt fortunam. Nam modo interpres, ut erat rudis rerum Byzantinarum, protospatharium ob non intellectum siglum ασπαθαρίῳ (vide supra 217. A.) *Aspatharium* vocat 69. A. et primum notarium vel primicerium (ανοταρίον) *a notariis* 361. B. modo tum religionum tum linguæ Græcæ admodum se ostendit imperitum. Sic 73. C. legitur, ridiculene dicam an scelerate: *retributio a cœlis reposita est iis qui cum proposito mentiendi verba impia protulere.* Sed

Monachi stylitæ sæc. XII.

Errores in translatione Latina Bibliothecæ Photianæ.

locutio τοῖς ἐπὶ ψεύδεσι ῥῆμα πονηρὸν ὑφισταμένοις, quæ est allusio ad S. Matth. v. 11. A sic erat reddenda : *iis qui malum verbum contra se mendaciter prolatum sustinent*, patiuntur, tolerant. Et 13. C. παρελθεῖν αἰτεῖσθαι τὸ ποτήριον τοῦ θανάτου, καὶ δόξαν αὐτῷ καλεῖν πάλιν, vertit, *deprecari ut transeat mortis poculum, et eandem rursus glorificationem dicere*, non animadverso participio nominativoque absoluto in altera parte locutionis, sic vertendæ : *depr. ut transeat mortis poculum, et illud idem (cum ita visum ipsi fuisset) rursus arcessere*. Sed infinitum esset sigillatim persequi, ubi oscitans interpres ille alucinatus est.

τήν τε Λογγιάδα καὶ τὸν Δειζῆν] Cedren. II. 683. C. habet κατὰ τὴν Ἀνάζαρβον καὶ τὸν Ποδανδόν· Scylitza ms. τὴν Ἀνάβαρζαν (vide supra 32. B.) καὶ τὸ Πανδαδόν. Δειζὴς sive Δειζῆς videtur locus quem Zonaras II. 201. A. Δειζίβιον, Cedren. II. 554. D. Δείζιον s. Δριζίον vocant. Pag. 109. C.

τὰ ῥυπάσματα] Ῥυπάσματα sunt sæpissime apud auctores Christianos *inquinamenta* seu *maculæ* animi, h. e. *peccata*. Usurpant ita Theophanes Nicænus Epist. doctrinali B de patientia et longanimitat. 40. A. S. Basilius Epist. canonica II. ad Amphiloch. II. 773. C. Hesychius presbyter De temperant. et virtute I. 1001. A. Leo Imp. In exaltat. S. Crucis 268. 9. S. Gregorius Nyss. In principium jejun. III. 247. D. aliique multi. Pag. 110. C.

ἐνιαυτοὺς ἕξ, πρὸς ἡμέραις τριάκοντα] Sic Cod. non siglis, sed plenis litteris. Male Cedr. II. 684. B. βασιλεύσας ἔτη ϛ', τοσούτους μῆνας· nam Tzimisces die XI. Decembr. a. 969 nocte media Imperator salutatus (vide supra 225. A.), obiit die X Januarii a. 976. Elmacinus Hist. Sar. 243. D. perperam scribit, eum mense Martio vita functum. Pag. 110. D.

CAROLI

CAROLI BENED. HASE

IN LIBRUM

D. NICEPHORI AUGUSTI

DE VELITATIONE BELLICA

NOTÆ PHILOLOGICÆ ET HISTORICÆ.

Pag. 117. A. A Περὶ παραδρομῆς πολέμου] Cum ex universo libello, tum maxime ex cap. VI. patet, παραδρομὴν proprie esse, quando adversarios iter facientes a latere comitaris, exploratoribus et præcursoribus circum fusis, ut pro facultate et hostes a vastationibus arceas, et rei bene gerendæ occasionem, si se offerat, ne amittas. Eadem bellandi ratio, adversariis considentibus, vocatur παραμονὴ, 141. D. 142. A. et παραμένειν 141. C. D. 144. A. D. 145. B. D. Ad exprimendam vocem παραδρομὴ cum verba *consectatio, assectatio, observatio, jaculatio equestris* (de qua C. Plinium Secundum librum scripsisse scimus), neutiquam satisfacerent, postremo vocem *velitatio* elegi, quæ vim rei, quantum quidem latine intelligo, paulo minus male reddere videbatur. Lambecius Comment. de Bibl. Cæs. VII. 432. nimis generatim vertit *De re militari*, Fabricius Biblioth. Græc. VI. 347. *de eventibus bellicis et excursione*. Quantopere fluctua- Παραδρομὴ quomodo latine vertendum.

B rim in voce vertenda, vel ex diversis interpretationibus meis patet 117. A. 125. B. 127. B. 152. A. 157. C.

Pag. 118. D. ᾧ Μελεϊνὸς ἐπίκλησις] Hunc Constantinum Meleïnum ducem Cappadociæ a. 960 sive 961. operam præbuisse Leoni Phocæ in expeditione contra Chambdanum videmus ex fragmento Chronici inediti, quod dedi supra 199. C. Variatur in scriptura Μαλεϊνὸς, Μαλέϊν., Μελεϊνὸς et Μελέϊνος.

Pag. 120. A. καὶ ἀκριτικῶν θεμάτων] Ἄκραι sunt limites imperii, 122. A. 123. C. ergo ἀκριτικὰ θέματα provinciæ in extremis finibus sitæ, *limitaneæ*, 157. B. Unde homines qui limites habitant ἀκρῖται vocantur 122. D.

Pag. 120. B. ἐφιστῶντας] Ejusmodi formas in άω cum auctor noster tum alii hujus ætatis multo magis frequentant quam verba in μι. Sic διϊστᾶν 122. B. ἐφιστᾶν 121. B. D. ἐφιστῶν 146. A. 152. C. καθιστᾶν 122. D.

Χῶραι quid. αἱ χῶραι] Hoc est, *plebs pagana*, habitatores vicorum quos χωρία vocat 127. B. A Pag. 121. B. χωρίτας 126. B. 133. C. 158. B. οἰκήτορας τῶν χωρίων 132. B. 140. A. τοὺς τῶν χωρίων πολίτας 160. C. Est enim χωρίον apud Græcos medii ævi recentesque *vicus, pagus,* ut vel ex Tacticis Nicephori liquet 152. D. 159. C. Ducangius Glossar. II. 1774. D. Quod non animadvertit Reiskius Constantin. Porphyrog. Cærim. aul. Byzant. I. 258. A. τὰ χωρία *regiones* interpretatus.

τῶν ἐκσπηλατόρων] Ἐκσπηλάτορες, seu, ut secundum etymologiam scribendum fuisset, ἐξπιλάτορες, expressi in versione servato nomine *expilatores :* possis tamen quoque vertere *exinanitores.* Nam quod faciebant οἱ ἐκσπηλάτορες, ut multitudinem paganam, greges, omnia denique ex agris in loca munita compellerent, voce propria vocatur *exinanire.* Hirtius Bell. African. cap. 20. Neque aliter Reiskius exponit vocem ἐκσπηλεύειν Constant. Porphyrog. Cærimon. Byzant. I. 258. D. Substantivum ἐκσπηλάτωρ habes præter hunc locum 127. B. verbum ἐκσπηλεύειν s. ἐξπιλεύειν 139. A. 157. D. B Pag. 121. B.

σταυροσανωφερής] Omissa est in Lexicis hæc vox. Pag. 122. C.

ἅπαξ δὲ ἐπὶ τοῦ καλοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ] De hoc prælio Leonis Phocæ contra Chambdanum vide Leonem Diaconum supra 13. A. et notas meas 199. D. Pag. 123. B.

κατακοπιῶντες] Conjeci in margine, κατάκοποι ὄντες. Sic 132. A. τὸν λαὸν αὐτοῦ κατάκοπον ὄντα· et κατακόποις 140. B. De voce κατάκοπος, ab aliis quoque usurpata, vide Lexicographos. Pag. 124. A.

ἀπαρόπλιστοι] Vocabulum nondum receptum in Lexica, a παροπλίζω, *exarmo,* quod notum est. Vide infra C. παλισπαράτος. Pag. 124. C.

τὰ λεγόμενα μονόκουρσα] Μονόκουρσα, ut patet ex serie orationis, sunt, quando hostium equites soli, absque peditatu, incursionem faciunt. Est enim κοῦρσος seu κοῦρσον impressio subitaria. Quod non intellexit interpres Achmetis Onirocr. 261. A. ἐλεύσεται ἐχθρὸς δίκην κούρσου, ridicule vertens, *instar animalculi vitibus infesti, quod cercum vocant.* C Pag. 125. B.

Κοῦρσος perperam versum.

τοὺς τραπεζίτας ἀποστέλλειν] De trapezitis, quorum jam supra mentio facta est 121. D. vide Ducangium Glossario II. 1535. B. Pag. 126. D.

τοὺς παρασυρτάτους] De his vide Ducang. Gloss. 1494. A. sunt qui equos dextrarios ducunt. Sic παρασύρεσθαι Constant. Porphyrogen. Cærim. Byz. I. 266. D. 267. A. et τὰ παράσυρτα ἱππάρια ibid. I. 279. D. De equis συρτοῖς Ducang. ad Alexiad. 227. C. Pag. 127. C.

τοὺς παλισπαράτους] Verti *agasones,* ut vult Ducangius Gloss. 1121. C : sed suspicor verum vocis sensum esse *equis destituti*, vel, *equis detritis* (quos σάλωχα ἱππάρια vocat Constant. Porphyrog. Cærim. Byz. I. 280. C.) *vecti :* ut ejus contrarium sit καλοϊσπαράτος, 125. D. 139. B. Παρισπαράτος s. παραϊσπαράτος legitur item 139. B. 147. A. Pag. 127. C.

Φοῦλκον globus militum, ad tutandum τὸ σκόρπισμα.

τὰ φοῦλκα] Φοῦλκον est militum globus, in subsidiis locatus ad tutandum τὸ σκόρπισμα (131. C.), hoc est eos qui diripiendi aut insequendi causa solutis ordinibus D discurrunt. Sic 131. D. 144. A. 149. C. 152. B. C. 153. A. D. 154. A. 161. A. C. Interdum præsidio est jumentis pascentibus 135. D. Idem vocatur φυλακὴ 148. C. Pag. 128. A.

ὀχλαγωγίαν] Videtur significare *fremitum castrorum,* ut voce T. Livii utar XXX. 30. Confer 129. D. et 142. A. Pag. 128. C.

ἔνιχνα] Vox adhuc neque in Glossaria recepta, neque in Lexica. Pag. 129. D.

οὓς δὴ σάκα ὀνομάζουσι.] De voce σάκα vide Ducangium Glossar. II. 1319. B. ubi tota hæc comprehensio tanquam ex auctore anonymo descripta est. Ex locis autem ibi allatis nostrisque 146. B. 147. B. 166. C. D. intelliges, sic nominari turmam equitum, exercitus incedentis agmen claudentem, ita tamen, ut rato intervallo a novissimo agmine absit. Apud Continuat. Theophan. 298. A. videtur esse *agmen subsidiarium.* Contrarium τοῦ σάκα est agmen antesignanorum, a Saracenis Tarsensibus *veredum*, βέρεδον, vocatum, 136. C. et 137. A. Pag. 130. C.

Μήκοθεν] Hujus vocis paulo rarioris antepenultimam Codd. nostri acuunt ubique, ut Pag. 130. C.

A hic et 132. A. 136. D. 146. A. 147. A. 149. A. 152. A. 161, A. cui et analogia suffragari videtur (conf. Wagner *Lehre von dem Accent* 129. B.) et patrocinantur Codd. editionesque S. Epiphanii Adv. hær. I. 1076. D. 1106. A. S. Macarii Homil. XXVIII. De calamitat. animæ 385. A. Incertique De Persica captivit. 329. B. Contra penultimam acuit Schneiderus vir summus in Lexic. II. 73. C. ex fabula in Tyrwhitti Diss. de Babrio p. 12. eodemque modo scribit Ammonius De SS. monachis Sinaïtis 109. C. Certe adverbium μακρόθεν pænacuitur vel in nostro Cod. 128. D. 131. C.

Utrum μήκοθεν an μηκόθεν scribendum.

Pag. 137. D. ἵπποις τραχεῖς] Sive potius ταχεῖς. Infra quoque 147. A. ἵπποις ταχεῖς.

Pag. 139. B. τοὺς παραπαράτοις καὶ ἐνταγιστράτοις] De παραπαράτοις dixi 266. C. Vocem ἐνταγιστράτοι exponit Ducangius Gloss. II. 1523. B.

Pag. 155. D. περιπολούντων] Conjeci πυρπολούντων· conf. 157. D. χερνίζειν ἐν αὐτῇ, καὶ πυρπολεῖν· item 159. C.

Pag. 156. B. B τὸ κάστρον Μιαθείας] De hoc oppido, prope Iconium, occidentem versus, sito, Le Quien Orient. Christ. I. 1085. C. Scribitur Μίαθιον, Μιαθεία, ας, et τὰ Μίαθεια, plurali neutro.

Pag. 162. B. Ἀδατῶν] Fortasse oppidum Adadorum, τὰ Ἄδαδα, in Pisidia prope Seleuciam, ortum versus. Le Quien Orient. Christ. I. 1035. B. Tametsi inspecto locorum situ potius dicas esse τὴν Ἀδάνην s. τὰ Ἄδανα, notissimam Ciliciæ Tracheæ civitatem, Tarsi vicinam, ad Sarum flumen.

CAROLI BENED. HASE

IN

JOANNIS EPIPHANIENSIS FRAGMENTUM

NOTÆ PHILOLOGICÆ ET HISTORICÆ.

Τὰ μὲν ὅσα Ῥωμαῖοί τε] Cum hoc fragmento Joannis Epiphaniensis confer Evagrium Hist. eccl. ed. Cantabrig. 434. B. et, ut dixi supra, Theophylactum Simocatt. 73-77. A Pag. 171. A.

γέγραπται Ἀγαθίᾳ] Fortasse Joannes exprimere hic voluit Appianum, cujus simile est exordium Hist. lib. VII. I. 228. ed. Schweigh. Pag. 171. A.

πρότερον μὲν Γρηγορίῳ] Gregorium hunc Antiochiæ patriarcham, peculiari capite dignum existimatum Evagrio Hist. eccl. 432. A. Theophylactus quoque Simocatta laudat Hist. 68. A. 111. B. 122. D. ut virum in theologia probatum prudentemque in rebus civilibus. Pag. 172. B.

Τὰς μὲν οὖν αἰτίας] Fons imitationis Thucydides 17. A. Pag. 172. D.

καὶ Ζήμαρχον] De legatione Turcica Zemarchi vide Excerpta de legationib. in Protrept. Hist. Byzant. 151. D. Zemarchus profectus est Cpoli mense Augusto a. 569. Pag. 173. A.

χρυσίου λίτρας πεντακοσίας] Theophylactus Simocatta Hist. 74. D. πρὸς ἐπὶ τούτοις, μὴ τὸ ἐθέλειν Ῥωμαίους ἀν ἔτος [f. ἀν' ἔτος] ἕκαστον πεντακοσίας λίτρας χρυσίου κατὰ τὸ εἰωθὸς κατατίθεσθαι. Ubi Jacobus Pontanus male, *in annos singulos quinquaginta libras auri consuetas persolvere.* Scriptum oportuit, *quingentas*, vel potius, *quingenas libras.* Qui Pontani error item Cusino fraudi fuit, non tam scriptt. Byzantinos quam Latinas eorum interpretationes traducenti : vertit *Histoire de Cple* &c. III. 184. *qu'ils avoient refusé de payer les cinquante livres d'or que Justinien avoit promises.* B Pag. 173. C.

παρ...] Conjeci παρακμάσαντος, ex Theophylacto 75. A. Pag. 173. D.

Θηϐηθῶν] Apud Simocattam 75. B. Θεϐοθῶν· quod ibi Romani oppugnasse dicuntur non per dies decem, sed ἡμέρας πολλάς. Pag. 174. A.

ἐξαπίνης] Quæ hic interciderunt de Daræ obsidione supple ex Evagrio lib. V. 10. ed. Vales. 430. A. Pag. 175. B.

CAROLI BENED. HASE

IN

THEODOSII MONACHI EPISTOLAM

DE EXPUGNATIONE SYRACUSARUM

NOTÆ PHILOLOGICÆ ET HISTORICÆ.

Pag. 179. A. A Τὸ μὲν οὖν καθ' ἕκαστον] In Cod. Reg. 3032. præfixi sunt prima manu senarioli hi, ab ipso auctore, opinor, profecti :

Στίχοι Θεοδοσίου γραμματικοῦ.

Δέχου, πάτερ, τὸ πένθος ἔγγραφον, δέχου,
Ὃ δυστυχῶς ἔτλημεν ἐξ ἐναντίων.
Εὔχου, πάτερ, μοι, τῷ καθειργμένῳ τέκνῳ,
Ὅπως Θεός μοι χεῖρα δῷ προμηθίας.

Quæ latinis versibus sic reddita sunt apud Rocchum Pirrum Notit. Sicil. eccles.
B I. 617. A :

Fructus laborum sume meorum, pater :
Sunt quippe pleni questuum, et lacrymis madent.
Sume, pater, mandata, sume his litteris
Excidia, quæ in nos hostis invexit ferox.
Deum rogato, tendat ut amicas manus
Jamjam propinquo funeri caro huic tuo.

Pag. 180. A. ὡς τὰ λόγια] Hæc verba omisit interpres Latinus, quod forte parum intelligeret. Sunt enim apud Patres τὰ λόγια seu τὰ θεῖα λόγια *Sacrar. Scripturarum loca, testimonia.* Quod dici vix potest quam sæpe interpretes non viderint. Velut Montefalconius, qui *Τὰ λόγια, Sacrar. Scripturar. testimonia.*
C hæcSimeonis Metaphrastæ Vita S. Athanasii I. CXLIV. D. ἐπληρώθη τὸ λόγιον τὸ φάσκον, sic reddidit : *quadrat illud quod dicitur.* Verte : *exitum habuit illud S. Script. oraculum.* Aut Joannes a S. Andrea Liturg. S. Marci Alexandr. 12. C. εἰς κατανόησιν τῶν θείων σου λογίων, *ut intelligamus sermones tuos divinos :* scribe, *div. tua oracula :* λόγια enim, *oracula,* majus quid et augustius menti objiciunt quam λόγοι, *sermones.*

De eadem signific. ut sint λόγια i. q. *Script. sacra,* vid. Hesych. II. 492. B. Suid. II. 453. C. Suic. Thes. eccles. II. 248. B. patresque fere omnes, Joannem, ut hoc utar, Philoponum sedecies sic usurpantem De cr. mundi 4. A. 5. B. 9. A. 11. A. 16. A. 18. A. 20. B. 21. A. 28. B. 80. A. 108. A. 119. A. 120. A. 126. C. 127. B. 171. A. Adde ipsum Montefalc. in S. Athan. Orat. 1. contra Ariann. 1. 441. C. certe non in hac voce lapsum : nam verba προφασίζονται τὰ θεῖα λόγια, *divina oracula obtendunt,* vertit, *divinis oraculis abutuntur.* Λόγια quoque a veteribus dicta fuisse oracula a Diis gentilibus edita,

notum est. Quanquam id similiter fugerit Richard. Montacutium, apud Euseb. Dem. A evang. 134. A. titulum operis περὶ τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας, *De philosophia ex oraculis hausta*, sic reddentis, *De philosophia selectorum.*

Μάγγανον, *manganum*, machina bellica jaculatoria.

τὰς—μαγγανεύσεις] Hanc vocem, quam item ignorat Thesaurus Stephanianus, sic verti, ut et figurate de dolis et proprie de tormentis bellicis possit accipi. Nam μάγγανον quoque et μαγγανεία apud auctt. sæc. IV. et deinceps passim non pro præstigiis et incantatione, sed pro machina bellica sumenda sunt. Ita Cornelius Epist. ad Fabium apud Euseb. Hist. eccles. 243. B. ὥσπερ ἐκ μαγγάνου τινὸς εἰς τὸ μέσον ῥιφεὶς, *tanquam ex machina quadam in medium projectus.* Et ipse Eusebius ibid. 300. D. μαγγάνοις τισὶ, pro quo lin. 7 post, μηχαναῖς τισί· porro idem 338. A. Phileas Martyr Epist. ad Thmuïtas apud eund. 303. A. et auctor Actt. SS. Phileæ et Philor. 158. A. et 171. A. Pag. 180. C.

Μαγγανεία, fort. *ictus tormenti.*

Μαγγανεία quoque invenitur fere eod. sensu apud Theorianum Disputat. cum Catholico Armenior. 85. B. ὥσπερ εἰς φρούριον μαγγανείας τε καὶ βέλη ἀφιέντες. E priore B harum vocc. patet manare *manganum* Latinorum medii ævi : vid. Ducang. Glossar. Græc. I. 841. A. et Glossar. Latin. IV. 409. A.

Μαγγανικὸς, *præstigiosus.*

His modo dictis adde adjectivum quo carent Lexica, μαγγανικὸς, si lectio certa, *præstigiosus.* Legitur apud S. Epiphan. Advers. hær. 69. D. μαγγανικαῖς μηχανίαις [sic] προσανέχων· vertit Petav. *magicis artibus addictus.*

λιθολυπίας] Neque hæc vox in Lexicis exstat. Pag. 180. C.

deque iis cursim] Hæc in Josaphati versione male distincta et versa sunt apud Murat. I. 2. 259. C. *deque iis excursim aliqua dicamus foris : vastabat gladius* &c. Pag. 180. D.

τὰς τεκνοφαγίας] Urgebantur ideo fame Syracusani, ut Judæi in obsidione Hierosolymæ, qui, ut ait S. Hieron, Comment. in Hierem. IV. 20. 260. B. ed. Martian. *ventres suos sepulcra fecerunt liberorum.* Cæterum neque ἀνθρωποθοινία neque ἀνθρωποφαγία reperiuntur in Lexicis : hoc habet Porphyrius quoque De abstinent. 95. B. C 96. A. 177. B. aliique complures. Pag. 181. A.

Ἄλογον 1) *irrationale.*

τῶν προφθαρέντων ἀλόγων] *Quadrupedum* reddidi potius quam *equorum :* notum enim est, voc. ἄλογος, *irrationalis* (licet in Concil. Hierosol. contra Sever. III. 322. D. ψυχὴν ἄλογον versum sit *animam rationalem*) processu sæcc. primo de *animalibus* generatim, deinde specialiter de *equis* usurpari. Priorem sensum, apud veteres multos obvium, et huic loc. magis convenire arbitror, et apud PP. sequiorum quoque sæcc. non est infrequens. Sic ἀλόγων ἀλογώτερος S. Joan Chrys. Orat. I. in illud, *Ne timeas quando h. dit.* V. 118. 18. et Or. I. contra ebriet. V. 582. 28. quod ipsum ait θηρίων ἀλόγων ἀλογώτερον Or. VI. Statuar. VI. 502. 10. Vel Homil. LVIII. in cap. XVIII. S. Matth. I. 631. A. ἵνα μὴ τῶν ἀλόγων φαίνωνται χείρους. Et Homil. XLI. in cap. XII. ejusd. I. 466. B. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἄλογον σφαττόμενον ἐλεοῦσιν. Ex hoc generali sensu notum est dici Pag. 181. A.

Ἀλογεύεσθαι quid.

ἀλογευομένους, qui bruta turpiter ineant. Vide Suicer. Thes. eccl. I. 198. B. et Salmas. D De hellenistic. 114. B. Ut ideo hæc Conc. Ancyrani I. 278. B. sq. περὶ τῶν ἀλογευσαμένων ἢ ἀλογευομένων perperam prorsus sic vertantur : *de his qui irrationabiliter versati sunt sive versantur.*

2.) *equus.*

De altera significat. voc. ἄλογον, *equus*, copiose dixit Ducangius Gloss. Gr. I. 55. A. et Salmas. ad Solin. I. 474. A. Præterea notanda formula Dionysii Halic. Judic. de

Ἄλογος αἴσθησις quid.

Lysia V. 476. A. τὴν ἄλογον συνασκεῖν αἴσθησιν. Id Petr. Victorius Varr. lect. XIII. 6. ed. Junt. 145. D. putat ex Cic. reddi posse *tacitum sensum,* eumque Ilovius in versione huj. loci secutus est. Sed malim cum Junio ad h. l. vertere *sens. naturalem* seu *rationis expertem*, *le sentiment*, quod ibi τῷ λόγῳ, *le raisonnement,* opponitur. Eodem modo apud eund. Dionys. De compos. verb. V. 88. A. quatuor syllabæ, diverso modo breves, dicuntur ἄλογον ἔχουσαι αἴσθησιν τῆς παραλλαγῆς μέτρον, differentiam earum sub sensus potius quam sub ratiocinationis mensuram cadere. Quem loc. tantum abest ut intellexerint interprett. ut ἄλογον mutarint in ἀνάλογον· nec melius, opinor,

A assecuti sunt quid sit βιάζομαι τὴν ἄλογον αἴσθησιν Jud. de Lys. V. 477. A. Ac ne Jo. Christ. Ernestius quidem, acutus homo et doctus, Lexic. technol. Græcc. rhet. 14. A. hunc certe sensum voc. Ἄλογος, ut sit *quod sensu* naturali potius quam quod ratiocinatione *deprehenditur*, videtur perspexisse.

Pag. 181. C. ἐσθ' ὅτε δὲ καὶ τὸ ὄνειον] Aliud quid legisse videtur vetus interpr. vertit : *asininæ carnes etiam in deliciis habitæ.*

Pag. 182. A. ἐν τῇ πό . . .] Hic, ut notavi in ora, imperfecte desinit Epistola, una cum Codice. Attingunt præterea hanc Syracusanorum cladem Nicetas Paphlago Vita S. Ignatii patriarch. V. 1008. E. et Cedrenus II. 585. C.

NOTARUM PHILOLOGICARUM ET HISTORICARUM
IN AUCTORES,
QUI HOC VOLUMINE CONTINENTUR,
FINIS.

INDEX EDITIONUM

AUCTORUM SIVE GENTILIUM SIVE CHRISTIANORUM,

QUIBUS

IN NOTIS SCRIBENDIS PRÆCIPUE SUMUS USI.

[Ejusmodi indices, quamvis a familiaribus quibusdam meis non nimium probatos, vix tamen abesse posse arbitror ab hoc genere scripturæ, in gratiam Lexicographorum partim suscepto: quodque sæpe nitatur auctoritatibus labentis Græciæ atque inclinatæ. Quas si quis ad trutinam revocare denuo velit, næ ille sine indice, qualis est huc conjectus (quo subsequentium etiam voll. lectores referre se poterunt), multum laboris et operæ volutandis libris frustra consumat necesse est. Præterea monemus, 1.) scriptores historiæ Byzantinæ sicubi laudentur (veluti Agathias, Anna Comnena, Cedrenus, Georgius Codinus, Nicetas Choniates, Theophylactus Simocatta, Zonaras, &c.), adeundas semper esse editiones Regias Corporis Byzantini; 2.) auctores ineditos, quibus usi simus, inveniri infra in Indice altero, sub voce Inedita.*]*

ANDREÆ, archiepiscopi Hierosolymitani, Sermo in salutationem S. Mariæ Deiparæ, in Bibliotheca Patrum græco-latina, tom. II. Parisiis, 1624. *Fol.*

S. ANTIOCHI Pandectes Scripturæ divinæ, ad Eustachium præpositum, in Bibliotheca Patrum græco-latina, tom. I. Parisiis, 1624. *Fol.*

ANTONINI Imp. De vita sua libri XII, cum notis Guil. Xylandri et Merici Casauboni. Londini, 1643. 8.°

ARETHÆ, Cæsareæ episcopi, Explanationes in Apocalypsin, ex interpretatione Joannis Hentenii. Lutetiæ Parisiorum, 1631. *Fol.*

ARISTEÆ Historia LXX. interpretum, edit. Schardii. Basileæ, 1561. 8.°

ARISTOTELIS Opera omnia græce et latine, &c. Guillelmus Du-Vallius tertio recognovit, &c. Parisiis, 1654. *Fol.*

ARSENII Doctrina et exhortatio, in Combefisii Bibliothecæ græcorum Patrum Auctario novissimo. Parisiis, 1672. *Fol.*

ARTEMIDORI Daldiani Oneirocritica, cum Nic. Rigaltii notis. Lutetiæ, 1603. 4.°

ASTRAMPSYCHI Somniorum interpretatio, ad calcem Artemidori, edit. Rigaltii. Lutetiæ, 1603. 4.°

Vita S. Antonii, scripta a S. ATHANASIO, edita à Davide Hœschelio. Augustæ Vindelicorum, 1611. 4.°

ATHENÆUS De machinis, inter Mathematicos typis Regiis excusos. Parisiis, 1693. *Fol.*

ATHENAGORÆ Atheniensis, philosophi Christiani, Opera, ad calcem S. Justini Martyris. Lutet. Paris. 1615. *Fol.*

Vita S. BACCHI, edita a Combefisio in Christi martyrum lecta triade. Parisiis, 1666. 8.°

S. BARNABÆ Epistola catholica, cum notis Hugonis Menardi. Parisiis, 1645. 4.°

S. BASILII Magni Opera omnia quæ reperiri potuerunt. Parisiis, sumptibus Claudii Morelli, 1618. *Fol.*

S. BASILII, Seleuciæ in Isauria episcopi, Opera omnia, ad calcem S. Gregorii Thaumaturgi. Parisiis, 1621. *Fol.*

BIBLIA Septuaginta interpretum. Londini, 1653. 8.° juxta editionem Romanam.

CEBETIS Tabula; edidit Josephus Simpson. Oxonii, 1738. 8.°

CHARITONIS Aphrodisiensis De Chærea et Callirrhoë amatoriarum narrationum libri VIII. publicavit J. P. d'Orville; editio altera. Lipsiæ, 1783. 8.°

CHRYSIPPI, presbyteri Hierosolymitani, Homilia de S. Maria Deipara, in Bibliotheca Patrum græco-latina, tom. II. Parisiis, 1624. *Fol.*

Ἰωάννου τοῦ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ τὰ εὑρισκόμενα, δι' ἐπιμελείας καὶ ἀναλωμάτων Ἑρρίκου τοῦ Σαβιλίου. Etonæ, in collegio Regali, 1612. *Fol.*

S. Joannis CHRYSOSTOMI Opera, ex edit. Frontonis Ducæi Burdigalensis. Parisiis, 1636. *Fol.*

S. Joannis CHRYSOSTOMI Homiliæ quatuor in Psalmos, et Interpretatio Danielis, interprete Joanne Cotelerio. Parisiis, 1661. 4.°

Ejusdem De educandis liberis liber : accedunt ejusdem Orationes aliæ quinque, in Christi nativitatem, in Sancta lumina, in recens Baptizatos, in Timores, et Post terræmotum : edita a Francisco Combefis. Parisiis, 1656. 8.°

CLEMENTIS Alexandrini Opera quæ extant, græce et latine. Lutetiæ Parisiorum, typis Regis, 1641. *Fol.*

S. CLEMENTIS Romani Epistola ad Corinthios, cum notis Patricii Junii. Oxonii, 1633. 4.°

Ejusdem De peregrinationibus S. Petri epitome. Parisiis, apud Turnebum, 1656. 4.°

Ejusdem Constitutiones apostolicæ, græce. Venetiis, 1563. 4.°

Collectio Regia maxima CONCILIORUM, seu acta Conciliorum &c., græce et latine, studio Joannis Harduini. Parisiis, ex typographia Regia, 1715. *Fol.*

COSMÆ Indicopleustæ Topographia Christiana, græce et latine, ex interpretatione et cum notis ac præfationibus D. Bernardi de Montfaucon. Parisiis, 1706. *Fol.*

S. CYRILLI, archiepiscopi Hierosolymorum, Oratio de occursu Domini, in Bibliotheca Patrum græco-latina, tom. II. Parisiis, 1624. *Fol.*

Ejusdem Catecheses, opera J. Prevotii Burdegalensis. Parisiis, 1608. 4.°

DEMOSTHENES inter Oratores græcos Reiskii. Lipsiæ, 1770. 8.°

Laërtii DIOGENIS De vitis philosophorum libri decem. Londini, apud Ratcliffe, 1664. *Fol.*

DIONYSII Halicarnassensis Opera omnia, cum annotatt. Jo. Jac. Reiske. Lipsiæ, 1774-1777. 8.°

DIOSCORIDIS Opera edit. Saraceni, apud Wechel. 1598. *Fol.*

B. DOROTHEI Expositiones et doctrinæ diversæ de vita recte et pie instituenda, in Bibliotheca Patrum græco-latina, tom. I. Parisiis, 1624. *Fol.*

Vita S. ELIÆ, auctore anonymo, edita a Combefisio in Christi martyrum lecta triade. Parisiis, 1666. 8.°

EPICTETI Opera, editione J. Schweighæuseri. Lipsiæ, 1799. 8.°

S. EPIPHANII Opera omnia. Dionysius Petavius S. J. recensuit, latine vertit, et animadversionibus illustravit. Parisiis, 1622. *Fol.*

EURIPIDES, ex editione Beckii. Lipsiæ, 1778. 4.°

EUSEBII Pamphili Ecclesiasticæ historiæ libri decem, ex edit. Henrici Valesii. Parisiis, 1659. *Fol.*

Ejusdem De demonstratione evangelica libri decem. Parisiis, 1628. *Fol.* Accedunt ejusdem libri Contra Hieroclem et Contra Marcellum.

Ejusdem Præparatio evangelica. Fr. Vigerus recensuit. Parisiis, 1628. *Fol.*

Ejusdem Commentarii in psalmos, in Collectione nova Patrum D. Bernardi de Montfaucon. Parisiis, 1706. *Fol.*

EUSTRATII presbyteri Constantinopolitani liber De operatione animarum post mortem, editus a Leone Allatio in libro de Purgatorio. Romæ, 1655. 8.°

EUTHYMII monachi Confutatio Ismaëlitarum, in Bibliotheca Patrum græco-latina, tom. II. Parisiis, 1624. *Fol.*

EVAGRII scholastici Historia ecclesiastica. Henricus Valesius græca emendavit, latine vertit et annotationibus illustravit. Parisiis, 1673. *Fol.*

GELASII Cyziceni Historia concilii Nicæni, in tomo I. Actorum Concill. edit. Harduin. Parisiis, ex typographia Regia, 1715. *Fol.*

GEORGII archiepiscopi Alexandrini Vita S. Joannis Chrysostomi, in tomo VIII. Operum S. Chrysostomi editionis Anglicanæ. Etonæ, 1612. *Fol.*

GEORGII Pisidæ Exaëmeron [sic] seu mundi opificium, poëma. Item Senarii de vanitate humana, græce et latine per Fed. Morellum. Parisiis, 1584. 4.°

S. GERMANI, archiepiscopi Constantinopolitani, Orationes, in Bibliotheca Patrum græco-latina, tom. II. Parisiis, 1624. *Fol.*

GREGENTII, archiepiscopi Tephrensis, Disputatio cum Herbano Judæo, Nicolao Gulonio interprete. Lutet. Paris. 1586. 8.°

S. GREGORII Neocæsariensis, cognomento Thaumaturgi, Opera omnia. Paris. 1621. *Fol.*

S. GREGORII Nysseni Opera omnia. Parisiis, apud Sebastianum Cramoisy, 1615. *Fol.*

GREGORII presbyteri Vita S. Gregorii Nazianzeni, in fronte Opp. S. Gregorii editionis Billianæ. Parisiis, 1609. *Fol.*

HADRIANI Isagoge Sacrarum Scripturarum, edita a Davide Hœschelio. Augustæ Vindelic. 1602. 4.°

Collectio Regia maxima Conciliorum, seu acta Conciliorum &c. græce et latine, studio Joannis HARDUINI. Parisiis, ex typographia Regia, 1715. *Fol.*

HELIODORI Æthiopicorum libri decem, cum notis Johannis Bourdelotii. Paris. 1619. 8.°

HEPHÆSTIONIS Thebani Apotelesmatica, in Astrologicis Joachimi Camerarii. Norimbergæ, 1532. 4.°

HERMETIS Trismegisti Iatromathematica, in Astrologicis Joachimi Camerarii. Norimbergæ, 1532. 4.°

HERMIÆ philosophi Gentilium philosophorum irrisio, ad calcem S. Justini martyris. Lutet. Paris. 1615. *Fol.*

HERODIANI Historiarum libri octo, curante Theophilo Guilielmo Irmisch. Lipsiæ, 1789. 8.°

HERODOTI Historiarum libri novem, ex editione Wesselingii. Amstelodami, 1763. *Fol.*

HERONIS Belopoeitica, cum versione et notis Bernardi Baldi, inter Mechanicos typis regiis excusos. Parisiis, 1693. *Fol.*

HESYCHII presbyteri Sermo de temperantia et virtute, in Bibliotheca Patrum græco-latina, tom. I. Parisiis, 1624. *Fol.*

HIMERII sophistæ quæ reperiri potuerunt. Edidit Gottlieb Wernsdorfius. Gottingæ, 1790. 8.°

HIPPOLYTUS De antichristo, ex editione Marquardi Gudii. Parisiis, 1661. 8.°

HORAPOLLINIS Hieroglyphica, cum notis Joannis Merceri et Davidis Hœschelii. Augustæ Vindelicorum, 1595. 4.°

HYPERECHII presbyteri Adhortatio ad monachos, in Combefisii Bibliothecæ græcorum Patrum Auctario novissimo. Parisiis, 1672. *Fol.*

JAMBLICHUS in Arithmeticam Nicomachi Geraseni, interprete Samuele Tennulio. Arnhemiæ, 1668. 4.°

IGNATII Epistolæ, cum notis Isaaci Vossii. Amstelodami, 1646. 4.°

JOANNIS a S. Andrea Liturgia S. Marci Alexandrini, in Eusebii Renaudot Collectione liturgiarum Orientalium. Parisiis, 1715. 4.° *Interdum tamen (ut 269. D.) usus sum edit. priore, instituta ab ipso Joanne a S. Andrea,* Parisiis, 1583. 8.°

JOANNIS Climaci Opera, interprete Matthæo Radero. Parisiis, 1633. *Fol.*

JOANNES Jejunator De pœnitentia, et JOANNES monachus De eadem, editi a Joanne Marino in fine libri De pœnitentia. Parisiis, 1651. *Fol.*

JOANNIS Moschi Pratum spirituale, in Bibliotheca Patrum græco-latina, tom. II. Parisiis, 1624. *Fol.*

JOANNES Philoponus De creatione mundi, interprete Balthasare Corderio. Viennæ Austriæ, 1630. 4.°

Fl. JOSEPHI Opera quæ extant. Coloniæ Allobrogum : excudebat Petrus de la Rouiere 1611. *Fol.*

S. ISIDORI Pelusiotæ Epistolarum mille ducentarum libri tres, &c. Parisiis, 1565. *Fol.* *In libro quarto autem et quinto usus sum editione illa:*

S. ISIDORI Pelusiotæ De interpretatione Divinæ Scripturæ Epistolarum libri v. Parisiis, sumptibus Ægidii Morelli, 1638. *Fol.*

S. JUSTINI

S. JUSTINI philosophi et martyris Opera. Lutetiæ Parisiorum, typis regiis, apud Claudium Morellum, 1615. *Fol.*

LEONTII Byzantini Sectarum historia, sive de sectis scholæ, græce et latine editæ a Leunclavio, cum legatione Manuelis Comneni ad Armenios. 1578. 8.°

LONGI Pastoralium de Daphnide et Chloë libri IV. cum notis Gothofredi Jungermanni. Hanoviæ, 1605. A.

LUCIANI Opera, editione Joannis Frederici Reitzii. Amstelodami, 1743. 4.° *Ubique numerus tertius indicat versum s. lineam paginæ. Sed quando loco tertio littera majuscula conspicitur, quærendus est locus in editione* Benedicti *duobus tomis,* Salmurii, 1619. 8.°

LYCOPHRONIS Alexandra, editione H. G. Reichardi. Lipsiæ, 1787. 8.°

MACARII Ægyptii Homiliæ spirituales quinquaginta, editæ studio Zachariæ Palthenii. Francofurti, 1594. 8.°

Liturgia S. MARCI Alexandrini, in Eusebii Renaudot Collectione liturgiarum Orientalium. Parisiis, 1715. 4.° *Interdum quoque usus sum edit.* Joannis a S. Andrea, Parisiis, 1583. 8.°

S. MARCI eremitæ Opera quæ extant omnia, in Bibliotheca Patrum græco-latina, tom. I. Parisiis, 1624. *Fol.*

MENOLOGIUM Græcorum, jussu Basilii Imp. græce olim editum, nunc primum græce et latine prodit studio et opera Annibalis Tit. S. Clementis presbyteri Card Albani. Urbini, 1727. *Fol.*

METHODII Convivium decem virginum, edit. Leonis Allatii. Romæ, 1656. 8.°

NEMESIUS De natura hominis, editione Nicasii Ellebodii. Antverpiæ, apud Plantinum, 1565. 8.°

Catena græcorum Patrum in Job, collectore NICETA, Heracleæ metropolita, græce nunc primum in lucem edita et latine versa, opera et studio Patricii Junii. Londini, 1637. *Fol.*

NICETÆ Paphlagonis Vitæ S. Hyacinthi et Eustathii, editæ a F. Combefis. Parisiis, 1666. 8.°

Vita S. patris nostri Ignatii archiepiscopi Cplitani, auctore NICETA cognomento Paphlagone, in tomo V. Actorum Concill. edit. Harduin. Parisiis, ex typographia Regia, 1714. *Fol. pag. 943-1010.*

NICOMACHI Geraseni Arithmeticæ libri duo, apud Christianum Wechelum. Parisiis, 1538. 4.°

S. NILI Epistolæ, op. et studio Petri Possini. Parisiis, ex typographia Regia, 1657. 4.°

Ejusdem Capita de octo vitiis, in Combefisii Auctario Patrum novissimo. Parisiis, 1672. *Fol.*

Ejusdem Capita parænetica, in Bibliotheca Patrum græco-latina, tom. II. Parisiis, 1624. *Fol.*

Vita S. NILI junioris, s. Rossanensis Calabri, cum versione Joann. Matthæi Caryophili. Romæ, 1624. 4.°

NONNUS medicus De omnium particularium morborum curatione, edit. Hieremiæ Martii. Argentorati, 1568. 8.°

OLYMPIODORI Commentarii in Ecclesiasten et in Canticum Canticorum, in Bibliotheca Patrum græco-latina, tom. II. Parisiis, 1724. *Fol.*

ONOSANDRI Strategicus, ex editione Nicolai Rigaltii. Lutetiæ, 1599. 4.°

ORIGENES in Jeremiam, editus sub nomine Cyrilli a P. Corderio. Antverpiæ, 1648. 8.°

SAMONÆ, archiepiscopi Gazæ, cum Achmede Saraceno disceptatio, in Ducæi Auctario Bibliothecæ Patrum, tom. II. Parisiis, 1624. *Fol.*

SCHNEIDERS Kritisches Griechisch-Deutsches Wörterbuch. Zweite Auflage. Jena und Leipzig, 1805. 4.°

SEVERIANI, Gabalorum episcopi, Oratio in S. Crucem, edita a Combefisio ad calcem S. Chrysostomi De educandis liberis. Parisiis, 1656. 8.°

Ejusdem Orationes sex in creationem mundi, in tomo VII. operum S. Joannis Chrysostomi. Etonæ, 1612. *Fol.*

SEXTI Empirici Opera, a Fabricio edita. Lipsiæ, 1718. *Fol.*

SIMEONIS Metaphrastæ Vitæ SS. Joannis et Lucæ, editæ Oxoniæ, 1597. 12.°

STEPHANI Byzantini Gentilia per epitomen, De urbibus inscripta, quæ restituit, supplevit ac latina versione illustravit Abrahamus Berkelius. Lugduni Batavorum, 1694. *Fol.*

STRABONIS libri XVII. editione Almeloveeni. Amstelædami, 1707. *Fol.*

SUIDÆ Lexicon ex editione Kusteri. Cantabrigiæ, 1705. *Fol.*

SYNESII Epistolæ, Thoma Naogeorgo interprete. Basileæ, per Joannem Oporinum, 1558. 8.°

TATIANI Assyrii Oratio ad Græcos, quod nihil eorum studiorum, quibus Græci gloriantur, apud ipsos natum, sed omnia a barbaris inventa sint: ad calcem S. Justini martyris. Lutet. Paris. 1615. *Fol.*

THALASSII abbatis Centuriæ de charitate et continentia, in Bibliotheca Patrum græcolatina, tom. II. Parisiis, 1624. *Fol.*

THEMISTOCLIS Epistolæ, interprete Joann. Matthæo Caryophilo. Romæ, 1626. 4.°

THEODORETI Opera &c.... edit. J. A. Nœsselt. Halæ Sax. 1771. 8.°

THEODORETI episcopi Cyri Historia ecclesiastica. Henricus Valesius græca emendavit, latine vertit et annotationibus illustravit. Parisiis, 1673. *Fol.*

THEODORI Abucaræ Opuscula, ad calcem Hodegi Anastasii Sinaïtæ edita ab Jacobo Gretsero. Ingolstadii, 1606. 4.°

THEODORUS Studita De inventione capitis S. Joannis Prodromi, *in calce libri Ducangiani* Traité historique du chef de S. Jean-Baptiste, et, par occasion, des autres reliques du même Saint. Paris, 1665. 4.°

THEODOTI Epitome adhortationis Orientalis, ad calcem S. Clementis Alexandrini edit. Paris. 1641. *Fol.*

Τὰ ΘΕΟΛΟΓΟΎΜΕΝΑ τῆς ἀριθμητικῆς, edita Parisiis, apud Christianum Wechelum, 1543. 4.°

THEOPHANIS Ceramei, archiepiscopi Tauromenitani, Homilia in Evangelia dominicalia et festa totius anni, græce et latine, studio Francisci Scorsi. Lutetiæ Parisiorum, 1644. *Fol.*

THEOPHANIS archiepiscopi Nicæni Opera omnia, interprete Gonsalvo Ponce de Leon. Romæ, 1590. 8.°

THEOPHILI patriarchæ Antiocheni Contra Christianæ religionis calumniatores ad Autolycum libri tres, ad calcem S. Justini martyris. Lutet. Paris. 1615. *Fol.*

THEOPHRASTUS De historia plantarum, edit. Stapel. Amstelodam. 1644. *Fol.*

THEOPHYLACTI archiepiscopi Bulgariæ Epistolæ, edit. Joannis Meursii, in Opp. Joann. Meursii ex recensione Joann. Lami vol. VIII. Florentiæ, 1746. *Fol.*

THEORIANI Orthodoxi Disputatio cum Catholico Armeniorum, edita cum latina versione Jo. Leunclavii. Basil. 1578. 8.°

INDEX

INDEX

RERUM, NOMINUM ET VERBORUM,

CUM SINGULORUM TUM JUNCTORUM,

MAXIME MEMORABILIUM:

ITEM AUCTORUM PLERORUMQUE

QUI IN HOC TOMO ILLUSTRANTUR, NOTANTUR, EMENDANTUR AUT DEFENDUNTUR.

Notandum numeros Romanos minusculos, ut vocamus (xj. xij. xiij.), paginas præfationis, Arabicos paginas ipsius editionis indicare. Voces asterisco signatæ in Schneideri viri immortalis Lexico *[edit. Jen. 1805. in-4.°]* non leguntur. Cruce (+) signavimus eas quæ a Schneidero pro dubiis habitæ nostrorum scriptorum quantulacunque auctoritate commendantur. Præterea monemus, *1.)* veterum hominum prænomina potius quam cognomina quærenda esse : ita Joannem Alacam non sub *Alacas,* sed sub *Joannes Alacas,* Nicephorum Phocam sub *Nicephorus Phocas,* non sub *Phocas :* reliqua similiter. In nominibus recentiorum rationem diversam sequi coacti fuimus : quare quærendus *Morellus,* non *Fredericus Morellus : Wolfius,* non *Frid. Aug. Wolfius. 2.)* In substantivis casum rectum quære, in verbis thema, non tempus aut personam. Velut ἔτεα sub ἔτος, πεπώκαμεν sub πίνω; πέπτωκα sub πίπτω.

A

Aristo

C

Crucis

D

E

F

G

H

I

K

L

Joannis

M

INΔ

N

O

P

R

S

Stephanus

T

U

V

W

X

Z

H

ὁ Θεῖος

Ψ

Ω

FINIS.

PARISIIS,
IN TYPOGRAPHIA REGIA,
CURANTE ALEX. ANISSON DUPERON,
Legion. honor. Equite, libellor. supplic. Magistro, &c. &c.
Typographiæ Regiæ Directore.

M. DCCC. XIX.

ERRATA SIC EMENDANDA IN HOC VOLUMINE:

PAG. 2. B. lin. 6. *post verba* haud transire *omisi hæc :* sed palam proclamare, ut disciplinæ loco sint etiam posteris. 4. C, lin. 1. τὰς δὲ γε· *lege* τὰς δέ γε. 44. A. lin. 5. χαραξι· *lege* χάραξι. 80. D. *in versione Latina* confestim captis : *lege* evestigio captis. 96. B. lin. 12. Mœsiæ : *lege* Mœsia. 166. D. lin. 6. *vel scribe in græco* μεθ' αὐτῶν, *vel verte*, post illos pugnam capessant. 172. B. lin. 9. *scribe* Γρηγορίῳ, *et in latino,* Gregorio. 191. B. lin. 10. ratiam : *lege* gratiam. 204. A. lin. 3. *scribe* Alepo : *certe hanc orthographiam, absque* H, *alibi secutus sum.* 209. D. in ora Ἐρεμπόω· *deest accentus in exemplaribus quibusdam.*

Reliqua, aut a me non animadversa, aut minoris fortasse momenti, pro sua quisque lector benevolentia emendet.